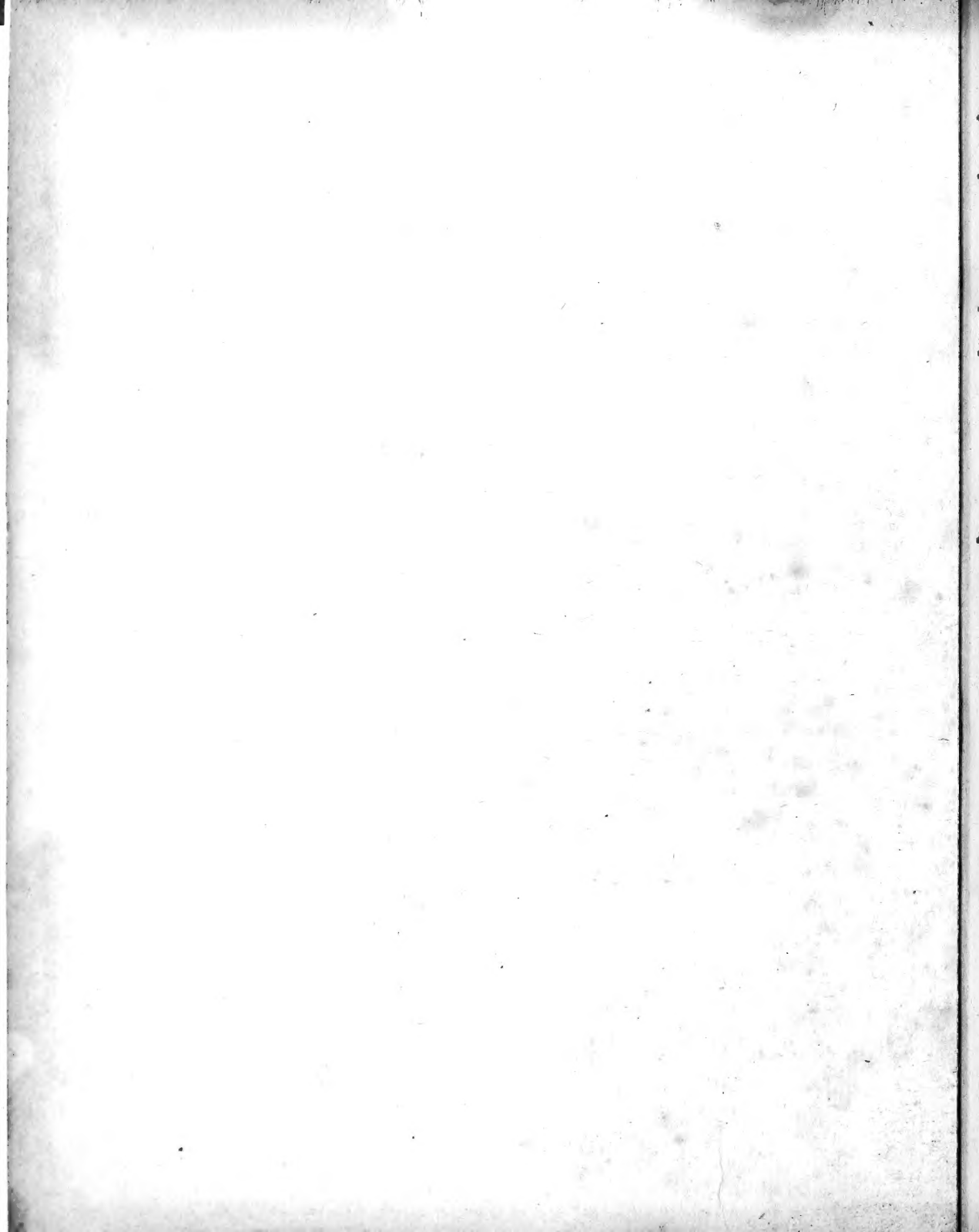

7/7/1982

S. 1301A

MISCELLANEA CURIOSA
MEDICO-PHYSICA

ACADEMIÆ
NATURÆ CURIOSORUM,
SIVE

EPHEMERIDUM MEDICO-
PHYSICARUM

GERMANICARUM

ANNUS QUARTUS
ET QUINTUS

Anni M DC LXXIII. & M DC LXXIV.

continens

Celeberrimorum Virorum tum Medi-
corum tum aliorum Eruditorum

In

Germania & extra Eam

OBSERVATIONES
MEDICAS PHYSICAS CHYMICAS.

Accessit

A P P E N D I X,

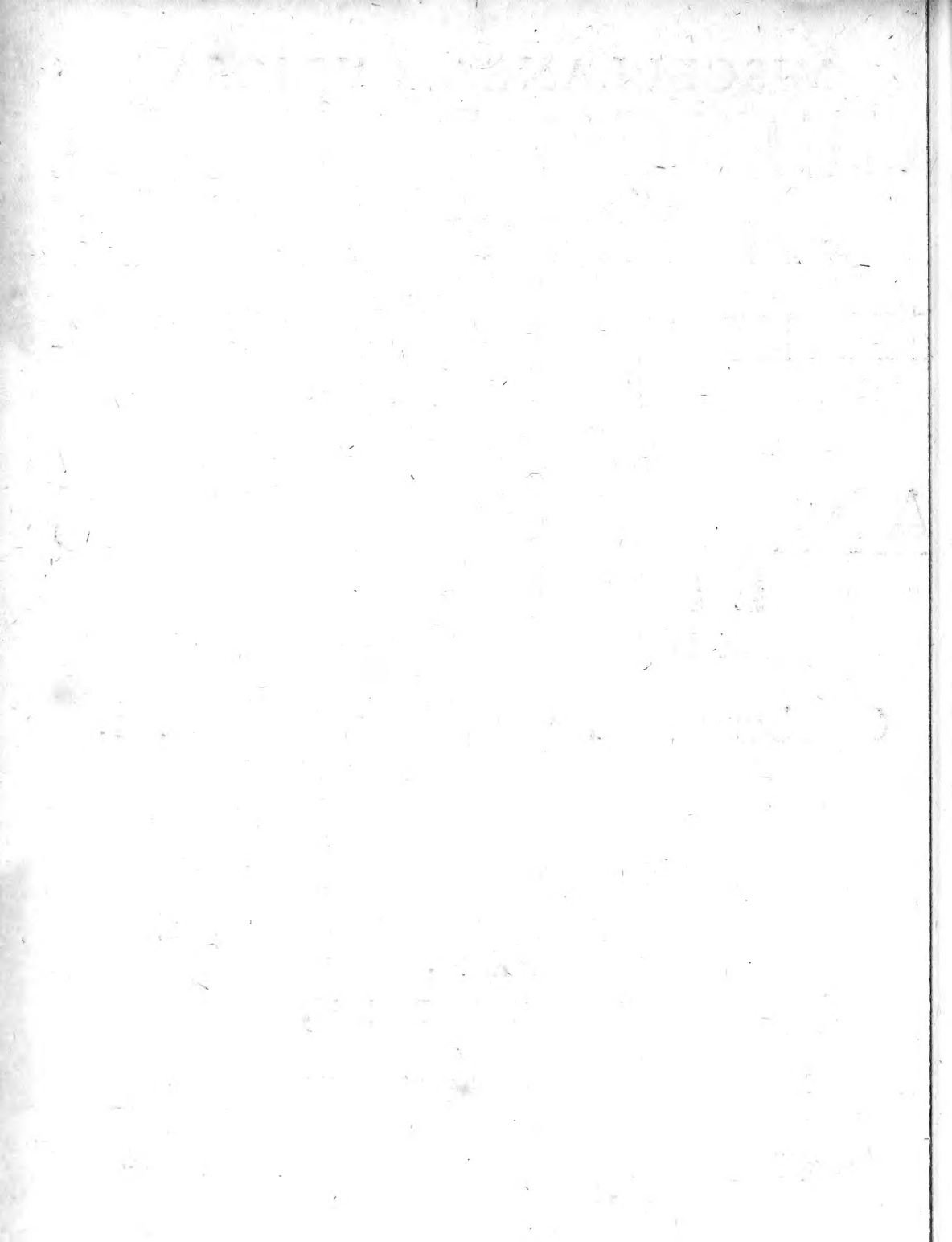
In qua

Non nulla lectu haut indigna aut ingrata occurrent.

FRANCOFURTI & LIPSIAE

Sumptibus JOHANNIS FRITZSCHII, Bibliopolæ Lipsiensis.

ANNO M DC LXXVI.

POTENTISSIMO

AC
INVICTISSIMO

ROMANORUM
IMPERATORI

LEOPOLDO I.

PERPETUO AUGUSTO,

GERMANIÆ,

HUNGARIÆ,

BOHEMIÆ,

DALMATIÆ,

CROATIÆ,

SLAVONIÆ &c.

REGI,

ARCHIDUCI AUSTRIÆ,

BURGUNDIÆ,

BRABANTIÆ,

STIRIÆ,

CARINTHIÆ,

CARNIOLÆ

&

LUTZENBURGI,

WURTEMBERGÆ

ac

SILESIÆ

DUCI,

COMITI TIROLIS

&c. &c.

AUGU-

UGUSTISSIMA MAJE-
STATIS TUÆ, INDUL-
GENTISSIME CÆSAR,
Clementia, qua subje-
ctissimam *Naturæ - Cu-
riosorum Academiam*

non definis respicere, immo beni-
gnissime fovere, eam fœcunditatem
Societati isti largita est, ut messes suas
annuas iterum humillime offerat at-
que consecret: Tuo prorsum, DOMI-
NE, allectamento & *istius* devotissi-
ma pientissimaque gratitudine, infru-
nitâ nequaquam temeritate. Nam
Opusculum, quod dedicatur, infra
THRONOS tantopere VENERAN-
DOS nimium quantum abjectum est,
nec ad SCEPTRI assurgere MAJE-
STATEM potest, nisi hoc spontanea
& propitia Inclinatione *illud* erigat
sublevetque. Si itaque mare amnes

ex se ortos in suum redeuntes finum
pronè excipit; næ MAJESTAS TUA
id, quod pietas TUÆ TUTELÆ TUÆ-
que MUNIFICENTIÆ debet ac red-
dit, Clementissimo suscipiet Vultu. Ut
Augustissimo Majestatis Tuæ in Im-
perio dicta *Academia* nata est, ut sub
eodem protegi gestiit, quin & impe-
travit deinceps, ut CÆSAR PATRO-
NUM IPSE SE haberi ferret, & Diplo-
matis, pro *Academiæ* ac Legum Con-
firmatione, Splendidissimâ Promulga-
tione summopere Indulgentem SE-
MET præstaret; nec non denique Col-
lectores Ephemeridum *Academica-*
rum Vratislavienses Henricum Voll-
gnadium & Johannem Fænisium au-
rearum IMAGINUM è suis Torquibus
pendentium nuperrimè, ex CÆSA-
REA sanè MUNIFICENTIA, donari ju-
beret.

Tanta

Tanta Summæ CLEMENTIÆ Argumenta, cum *Academiam Naturæ-Curiosorum* & universim eo maectent splendore, qui Genere etiam Illustres Personas in *eandem* adducere valuit, & insuper fingillatim *illi* addictos Cultores opimo laboris præmio exornent: Subjectissimi *Naturæ-Curiosi* omnes & quam maximè *Collectores Ephemeridum* in Gloriosissimas laudes & præfenti & futuro Nepotum, quoad ullum erit, seculo devotissimè commendandas, semet effundent.

Atque hoc est, quod juxta Victoriosissima INVICTISSIMI LEOPOLDI Trophæa, perpetuum *illi* Gratitudeinis monumentum constituunt, BENEFACTORI OPT. MAX. æterna debita profitentes.

Interea SUMMUS ILLE REGUM REX, qui IMPERATOREM TE, DOMINE,
MINE,

MINE, jussit esse, jubeat, ut AUGUSTIS-
SIMAM DOMUM AUSTRIACAM, MA-
SCULI SUCCESSORES nunquam defi-
ciant! IDEM, Potentissima Felicissi-
maque TUA Arma ita secundet, ut
IMPERIO ROMANO - GERMANICO
Pax exoptatissima mox redeat! Sic
AUGUSTISSIMI LEOPOLDI sub
tutissimâ umbrâ beatissimo gaude-
bunt otio, *Nunquam Otiosi,*

SACR. CÆS. MAJESTATIS

subjectissimi

Academici Naturæ-Curiosi.

OBSERVATIO I.
D. CAROLI RAYGERI

DE

DEFECTU ARTERIARUM SPERMATICARUM.

Cum non ita pridem aliud quærens Excell. D. D. *Melch. Sebizio* Præceptoris mei æternum devenerandi *Speculum Medicinale Practicum* evolverem, & forte fortuna in *Part. IV. Sect. IX. c. 10.* invenirem, poni ab ipso inter alias læsæ Generationis causas defectum quoque naturalem Valorum Spermaticorum, his verbis: *Abfuisse enim illa (Vasa sc. Spermatica) vel omnia, vel quadam solummodò, dissecctio corporum planum facit.* Et nos in quodam cadavere Spermaticas abfuisse arterias observavimus, venas autem seminales adfuisse quidem, sed admodum tenues atque exiles, &c. In memoriam venit, notabilem hunc defectum & à me notatum Argentinæ in solenni Anatomia Juvenis cujusdam suspendio necati. Ubi cum Anatomicus noster D. D. *Job. Albert. Sebizius*, itidem Præceptor & Hospes meus perpetuo suspiciendus, in sequentis diei demonstrationem publicam vasa præparare vellet generationi inservientia, utrinque venas quidem Spermaticas legitime oriundas, sed Arterias deprehendit nullas. Studiosè perscrutatus omnia, sed ne vestigium quidem illarum vel ex Aortâ loco consueto egressus, vel legitimum cum venis progressus, aut in constitutionem corporis pyramidalis concursus invenit ullum. Non potuimus rei tam necessariæ absentiam satis mirari oculis diffidentes propriis. Possè autem abesse cum aliis imprimis testatur *C. Barthol. in Instit. Anat. l. 1. c. 21.* repetitque filius ejusd. *Clariss. Thomas in Anat. reformat. itid. l. 1. c. 21.* ut & *Riolanus Anthropol. l. 2. c. 25.* Quod tamen contra omnes negat accuratissimus Anatomicus *D. Regn. de Graf. in tract. de Vir. Organ. gener. inseru. p. 40.* ex eâ ratione, quod si vas deferens adfit, necessariò quoque vas adferens adesse debeat. Cui non immeritò adjungi potest alia quæstio: Unde nempe in ho-

rum vasorum defectu materiam nutritionis & Seminis accipiant Testiculi? Hos enim in nostro subiecto non destitutos fuisse suo pabulo, illorum magnitudo & reliqua satis bona constitutio probavit: Nec semine caruisse ex eo constat, quod stimulis hic valdè tentatus libidinis, nam ob furtum commissum cum scorto deprehensus fuit, & alii alibi maritatum fuisse affirmarunt. At sine semine vix vel exiguus erit sensus libidinis, quod probant pueri, qui ob ætatem illud nondum habent, & Eunuchi, ob ablata vasa idem generare non valentes; Unde ancilla apud *Terent. in Eunuch.* Amatores mulierum esse audieram eos maximos, sed nihil potesse. Venas arteriarum loco suppeditasse sanguinem pro nutritione & generatione seminis frigidi quamvis & infæcundi, vitali Spiritu à corde per arterias communicando destituti, respondebunt illi, qui contra circulationem pugnant, quo collimare etiam videtur *Riolanus l. 5.* At præter assertam & invincibilem sanguinis Circulationis certitudinem obstat venarum structura Spermaticarum valvulis conspicuis prædita, quas eleganter exhibet *R. de Graef. in prælaudato tractatu suo.* Si ad succum nutritium per nervos influentem cum *Charletonio Oeconom. Anim. Exerc. X. Warthon. de Gland. c. 29. & D. Rogerio in Diatr. Jatrosofph. de Spermatozil. l. 1. c. 13.* vellemus confugere promptissima & nutritionis & seminis adesset materia. Nec illa nobis ad Spermatozin deficeret, si cum *Bilso* Lympham acciperemus per ductus Lymphaticos ad testes delatam. Sed hæc suo loco relinquenda. Mihi valdè probabile videtur, Naturam cum in hoc & aliis vasa fabricarit revehentia, aliunde & fortè non incommodè ex Arteriâ Hypogastricâ, cujus ramis aliàs ista regio irrigatur vasis succurrisse deferentibus, ut habeant testiculi, ex quo & nutriantur & semen conficiant. Hæc dum ad finem deduxi lineas, per commodè in manus mihi venit Annus III. Ephemeridum Vestrarum, ubi maximâ cum latitiâ hæc, quæ animo mecum conceperam, reverâ se habuisse & inventa fuisse in quodam subiecto humano deprehendi *Observ. 113.*

OBSERVATIO II.
D. CAROLI RAYGERI

DE

LAPIDE SERPENTIS PILÆATI.

Non dubito, quin ingeniosiss. *Fr. Redi* hæc de materiâ utramque paginam absolverit *in suis Experimentis circa diversa Naturalia*
& spe-

& speciatim ex Indiâ allata, per literas ad R. P. Athanas. Kircherum S. J. exhibitis, quæ propediem videre exopto. Interea sequens habete Experimentum, quod hoc Lapide binis Vicibus mecum tentavit D. D. Joach. Georg. Elfner, Amicus meus integerrimus, nunc Urbis vestræ Medicus, quamprimum ipsi ejusdem, nescio unde, copia facta. Examinavimus primò lapidem, qui in omnibus externis conveniebat cum descriptione Kircheri, quam habet in *Magnetico suo Natura Regno sect. II. c. 5. &*, ut certiores essemus, detulimus ipsum ad prælaudatum Patrem, quem statim ac vidit, pro vero agnovit. Descendimus ergo in Officinam Pharmaceuticam, quæ in Collegio Romano habetur instruatissima, & obtentis à Pharmacopœo viperis unam ex illis elegimus grandiusculam, illamque naribus ligati cujusdam canis admovimus, quas ita mordendo vulneravit, ut sanguis inde largiter fuerit secutus. Lapis applicatus vulnere statim adhæsit per duas vel tres horas, tandem ex impetuosa canis agitatione decidit, nec amplius adhæsit, in lac projectus illud nec in substantiâ, nec qualitate mutavit. Solutus canis aufugit, benè valuit, & vivens adhuc Romæ à nobis relictus est, primis tamen diebus, ut audivi, sanguinem minxit, an ab hoc vulnere, vel aliâ de causâ nescio. Latus de felici successu Experimenti gratulari Amico cœpi de invento thesauro & obtento Lapide quâvis gemmâ pretiosiore. Sed dum omnia diligentius annotarem, scribenti supervenit Magister meus Linguae Italicae, mihi quæ aliam historiam de morsu viperæ in cane suo recensuit: Exspatiatum nempe se aliquando in campum, secum ducendo parvum canem venaticum, qui hinc inde odorando vagatus imprudens in viperam incidit, à quâ demorsus vehementer exclamavit, accurrisse ipsum subito, & deprehensum vulnus in crure, facta ligatura superius, cultro dilatasse, sanguinemque fortiter expressisse, sic quidem non extemplo canem mortuum, sed biennium malè tamen valentem supervixisse. Movit mihi hæc relatio scrupulum, an quod canis ille noster servatus lapidi, vel potius ligaturæ oris, ne canis se, morderet, facta, qua fortassis impeditum venenum, quo minùs sanguini communicatum, sed potius cum illo, qui ex vulnere stillavit, iterum effluerit, tribuendum. Quare Paduæ denuò juncti reiteravimus experimentum. Exacerbata viperam ventri admovimus cujusdam canis, quæ statim ipsum intrâ Diaphragma momordit, nullo effluente sanguine, sed guttâ remanente limpidissimâ luteâ, quæ statim intravit cutim. Admotus lapis loco demorso, qui lividus factus adhæsit, & tri-

bus quatuorvè horis elapsis decidit. Solutus canis vinculis benè valere visus, nihil tamen eâ vespërâ cibi sumsit, multum contrâ bibit, & tertiâ die, ut audivi, nam mihi Venetias concedendum erat, mortuus. Alium canem eadem momordit vipera, quæ priorem, nulla tamen post repetitos morsus apparuit gutta liquoris illiuslutei. Hinc statim canis surgere, discurrere, edere, bibere cœpit, & post duos dies aufugit. Cœpi dubitare de virtute Lapidis; cæteroquin in tribus confirmatus fui: (1.) Si in talibus morsibus statim fiat ligatura & incisio, sanguisq; liberè fluat, posse servari vulneratos. (2.) Non dentes viperæ, ut multi credunt, esse venenatos, sed salivam, cum absque hujus effusione illius morsus sint innocui. (3.) Non quovis tempore viperam nocere morsu, sicut non semper scorpionem ictu, prout observavit ab initio laudatus *Er. Redi in suis Observ. de Vip.*

[Videri hanc in rem etiam potest *Paul. Renealmus*, qui *Observ. 1552 p. 118.* canes, scribit, à viperâ demorsos non interire, sed post 24 horas tumefactas eorum partes ad naturalem constitutionem reverti, venenum in illis sensim extingui, appetitumque cibi & potus reviviscere, quod contingat ob *ιδίωσιν συγγεσιαν* corporis &c.]

OBSERVATIO III.
D. CAROLI RAYGERI

DE

PARACENTESI IN ASCITICO ET DE FOEMINA
ANASARCA LABORANTI APERTA.

IN Ascitico quodam ultra decem menses, institutam vidi Paracentesin Lutetiis Parisiorum in Nôlo dochio L^o Hostel Dieu vocato, ab illius Chirurgo jurato Mr. Petit sequenti modo & successu. Factâ in umbilicum incisione & immisso canali ferreo binis transversis digitis longo, aquam extraxit primâ vice ad libram unam, canaliculum immisso Epistomio ritè clausit. Ita primo die bis, altera ter aqua in convenienti copia detracta. Nocte quæ tertium præcescit diem, de ingentibus intestinorum doloribus conquestus & inquietus dormiens recluto Epistomio sibi ipsi aquam educere cœpit, quod cum ritè loco suo reponere nequiret, fluxit aqua ad auroram usque & adventum Chirurgi: Unde pessimè se habuit & unius vel alterius horæ interjectâ mor-

râ vitam cum morte commutavit, juxta *Hipp. f. 6. Aph. 27.* Cadaver ejus apertum talia exhibuit. Abdomen ante sectionem ita erat tumidum ac distentum, ac si ne gutta humoris emissa fuisset, quo incisione rectâ aperto serofus humor subflavi coloris in magnâ quantitate effluxit. Hâc eductâ & sectione ulterius continuata, inter Peritonæum & Musculos abdominis aqua apparebat nulla, Peritonæum autem infra umbilicum conspiciebatur valdè inflammatu ac rubescens, supra verò & circa situm hepatis quasi gangrænosum mucosâ quâdam viscidaque materia alba circumcirca obductum, cui in super sanguis nigricans in grumos concretus adhæsit. Intestina inflammatione ingenti & quasi Erysipelate erant correpta, (unde fortè isti cruciatus, de quibus conquerebatur) similemque materiam mucosam adjunctam habebant. Hepar genuino præditum colore ac duritie, nec nisi circa vesicam felleam albicantius conspiciebatur. Lien à statu naturali non recesserat, nisi quod vicinam habuerat vesicam aquâ plenam, quamvis tum ruptam. Pulmones boni erant & naturales. Vesica urinaria admodum parva, contracta, omni que urinâ destituta. Eodem die, quo hujus Ascitici extispicium institutum percommodè etiam mortua fœmina Anasarca laborans, in cujus cadavere aperto sequentia notanda erant. Ex abdomine aqua effluxit ejusdem coloris, ut in viro, sed in minori copiâ odoris quoque admodum fœtidi. Peritonæum, omentum & intestina parvis scrofulis durioribus inquinata, valdeque inflammata, mucosâ quoque planè ut in superiori undique obsita. Hepar per totam substantiam scrofulis scatuit diversæ magnitudinis, quarum majores imperialem excedebant, hæ per incisionem extractæ & apertæ materiam continebant albicantem & quasi tophaceam. Lien parvus & subrotundus colore tamen naturali. Pulmones lividi, lobusque dexter inflammatus, ex quo inciso sanguis stillabat nigricans. Similem planè historiam referunt *Acta Med. Hassn. à Cl. Tb. Barthol. edita Obs. 8.* Cæterum licet Paracentesin omnes ferè Medici commendent, mihi tamen salvo aliorum judicio videtur vel inutilis vel non necessaria. Inutilis, si interna adsit prava viscerum constitutio, si jam Hydrops nimium invaluit, si in fine adhibeatur, ut plerumque fieri solet, debili jam existente ægroto, tum non rarò vita cum aquâ effluit. Non necessaria, si interna ritè se habeant, & natura per se satis valida aut medicamentis adjuncta saburrâ aquosam per loca convenientia expellere possit. Vid. in meam sententiam *River, P. M. Lib. II. c. 6. Fr. Joël, l. V. Pract. S. 1. de Hydr.*

OBSERVATIO IV.
D. CAROLI RAYGERI
DE
PAROTIDIBUS.

Verisimum esse, quod assero *P. Alpin. l. 7. M. M. prasag. ult. (citante M. Aurel. Sever. de recond. Absc. nat. l. 1. c. 29. ex quo etiam Riverius fortassis suum sumsit Theorema Instit. Med. l. II. S. II. c. 3.)* Abscessus post aures perpetuò sunt suspecti, nam ferè superveniunt fractis viribus & videntur novas morborum attexere causas; vel ex sequentibus patebit Historiis. Illustris Comes ab Hardegk magnæ spei Juvenis intra 17. & 18. ni fallor, annum morbillis corripitur Argentinæ, à quibus curâ Medicorum extra periculum constituitur, & liberatur die 12mo vel 14to. Postquam jam melius valere visus in hypocausto deambulare & literas domum de restitutâ sanitate exarare, cœpit, subitò in novam incidit febriculam cum virium omnium languore ac prostratione, erumpentibus inopinatò pone aures parotidibus, & licet omnia, quæ conducere videbantur, adhibita, nihilominus ille tertio vel quarto die in flore ætatis, ingenti suorum cum luctu, obiit. Fortè hæc Andegavi narraui Medico Urbis Nosodochio præfesto, cum ille manu me duceret ad lectum ægroti cujusdam, ecce, inquires, hic periculosisimâ feбри continuâ laboravit, sed jam apparentibus motu naturæ critico istis tumoribus rectius se habet, & spero evasurum. Interrogatus ægrotus affirmabat, quæ Medicus dicebat, nihilq; jam sibi molestius esse fiti & virium languore. Hæc mihi displicuere, in memoriam revocando illud *Hippocr. in Coacis*: Qui morbi in malis signis levantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles, ut & 2. *Apb. 27*. Non si quid in morbo præter rationem fiat levius, fidendum &c. quippe Crisis, quæ fit ad partem principem (utpote caput) perpetuò suspecta. Reversi altero die inquisivimus in istum ægrotum, sed ille circa mediam noctem mortuus cum admiratione Medici, qui fidem Observationi meæ tum demum dedit. Hæc Posonii A. 1671. in lepidâ puellâ undecim, credo, annorum mihi consanguinea, similes funestas notavi Parotides. Laboravit illa præteriti anni autumnò morbillis, sed inde legitime tractata penitens convaleuit. Circa initium autem præfati Anni sine dolore apparuere tumores in collo, concomitante lentâ & levissimâ febriculâ, semper de nocte recurrente. Crevere indices tumores, & aucta

aucta febris degeneravit in Hecticam, insequente Marasmo, quo totum corpus miserum in modum contabuit, ut cutis ossibus hæserit, donec mense Augusto vitam cum morte ingenti matris viduæ cum luctu commutavit. Hi tumores nullis remediis ad suppurationem deduci poterant, semper duri ad tactum manentes.

Quartum adjungo sed felicioris eventus Exemplum in Illustriss. cujusdam Comitis, qui primò nominatum consanguinitatis gradu attingebat, filiolo, Ottone Henrico. Convalescens hic Posonii A. 1670. ex morbillis sensit tubercula circa aures, cum feбри quidem intermittente, singulis tamen diebus circa vesperam redeunte, afflictissimis parentibus priorem flebilem casum non ignorantibus. Ego verò nihil territus repetendo Alexiteria & Diaphoretica (residuam enim à morbillis judicavi malignitatem eo expulsum) & sub finem purgando ipsum feliciter per D. G. restitui. Est autem hoc morbi genus nostratibus inprimis in juventute valdè commune, & quandoque cum tali invadit signorum vehementiâ, ut meritò aliquem tempore inprimis contagii & rei ignarum terreant, aut aliquid mali suspicari faciant. Remittit tamen ut plurimum intra 24. horas morbi vis, & tubercula sensim sine suppuratione evanescent, ad quæ ne redeant præservationis ergò communiter Cucurbitulas cum Scarificatione adhibent. De Parotidibus in malignâ febre earundemque curâ *Vid. River. in tr. de Febr. cap. de febr. pest. sub finem.*

OBSERVATIO V.
D. CAROLI RAYGERI

DE
AURIUM VERMIBUS.

Non in intestinis tantum, sed in omnibus propè corporis humani cavitatibus vermes generari. observant Observationum Scriptores. Fœmina quædam hæc Posonii in suburbio habitans per longum temporis spatium capitis auriumque divexata doloribus, tandem Chirurgum accessit, petens auxilium, credere enim sibi aliquando sub dio dormienti aliquod animal in aurem dextram isrepsisse. Applicuit iste subridens Cataplasma, & quæ nescio alia. Sed ecce cum quadam die de ingentibus lancinantibus doloribus conquereretur, aurem inspexit, vermesque deprehendit, quorum in meâ & D. D. Zolicoferi, nunc Archiatr. Bregens. præsentia complures

extraxit albos, cum capitulis nigricantibus illis similes, qui in pyris vel avellanis nasci & inveniri solent. Includi tres chartæ bibulæ domum eos portaturus, & ad Microscopium examinaturus, sed cum illos eximere vellem in arrosâ vel attritâ chartâ, quamvis nihil prætereâ in illo sacco habuerim, nullum invenio nisi unicum extra eam in sacco, quo reliqui aufugerint, nescio. Videbantur autem vermes non irrepsisse, sed geniti fuisse ex ulcere, id quod fieri posse ex Observationibus constat. Mulier adhibitis fomentis ex herbis vermes necantibus & ulcus aurium (nam pus quoque & sanguis ex illis fluxerat) consolidantibus, convaluit. Similes planè vermes annotavit *Henr. à Moineben Obs. 16. à Tb. Barth. Culcro Anat. Lyseri annexa.*

OBSERVATIO VI.
D. CAROLI RAYGERI

DE
REPENTINA MORTE CUM TOTIUS
CORPORIS INFLATIONE.

TExoris, nostris in ædibus hîc habitantis, filia 15. annorum de compresione cordis ventrisque dolore diu conquesta pedes intumescere cœpit. Dedi pulverem consuetum purgantem, quo satis purgata, sequentibus diebus decoctum prunorum cum sol. *Senæ, Rhab. & Crem. Fri* aliàs sibi familiare sumsit. Inde melius habere sibi visa ad consveta rediit munia. Verùm 25. Martii 1670. parùm quasi in facie & reliquo corpore inflata videbatur, nihil tamen hæc curans puella sua peragit, domo exit quasi optimè sana. Circa vesperam inopinato convulsionibus tentatur Epilepticis, iisque adhibitis licet adhibendis, circa mediam noctem, postquam per duas horas continuo clamasset, & interrogata ad nihil respondisset, extincta. Intumuit ita post mortem corpus, ut vultus vix dignosci, venter verò medius rumpi crederetur. Dubium unde ista totius corporis intumescencia & subitanea insequens mors? An à verminosâ materiâ ita ebulliente? Laborasse enim antea ex vermibus constitit. At procul dubio illius materiæ vis fracta per crebras & reiteratas purgationes fuisset. An ab accepto veneno aut re venenatâ unâ cum rebus comestibilibus, quas sine ordine, sine ratione ingessit varias, assumpta? Hoc valdè verisimile circumstantibus visum, & tale quid in simili subitanâ morte filie Garthianæ

thianæ etiam suspicatus *Sennert. Cent. 1. Ep. 26.* An à sanguine menstruo inordinata Diæta peculiariter corrupto & in motu impedito? Hoc mihi probabile, cum puella in illo tempore constituta, ubi alias menses erumpere solebant. Quas autem & quantas turbas hic sanguis sive per menstrua, sive per lochia expurgari sœtus, si substiterit, ciere possit, pleni sunt Medicorum libri, plena Asclepiadæ vetustas. Addam de meo historiam confirmationis ergò ob similem eventum huic, quam proposui, non dissimilem. Accersitus eo ipso ad molitoris cujusdam uxorem, jam sexto mense gravidam, illam cubantem in lecto, difficulter ac nonnisi cum anhelitu respirantem inveni, pulsu nihil mutato. Interrogata de dispnoeâ & cordis anxietate querebatur, ventremque se jam à septem diebus non deposuisse, proinde continua torqueri assidendi necessitate, nihil præter phlegma exeunte. Ego juxta *Hipp. S. 7. Aph. 27.* infallibile abortus signum inde depromens, jussi applicari per obstetricem *Enema Cnèpison*, & præscriptis aliis affectum concernentibus, fœtum autem in primis roborantibus, discessi. Altero die summo manè reversus eam in longè periculosiori statu inveni. Tam horribili afflicta erat misera dispnoeâ, ut nec stare, nec jacere in lecto potuerit, sed humi sedere coacta fuerit: nisi sanguinem ex Medianâ, sed cum nec repetiti clysteres quibusdam juvarent, infans mortuus, illaque in procinctu abortiendi erat juxta effatum obstetricis, atque adeò undiq; desperatâ re, dedi *Aqua nostr. Laxat. Off. ℥iib.* Paulò post abortit puel- lum mortuum benè conformatum. Post puerperium bis vel ter laxata alvus excrevit nigra, dura, adusta: Exinde melius sese habuit, respiratio rediit facilis, fluxere convenienter purgamenta in tertium usque diem, ubi derepente sine evidenti causa circa meridiem minui, circa vesperam subsistere cœpere lochia: Svafi statim V. S. in talo, quam circumstantes me invito in crastinum differre maluerunt. Exhibui tamen interna fluxum promoventia non neglectis externis. Vix discessi, ecce venter mirum in modum intumuit, illa insigniter incepit delirare, hinc inde se volutare, evomere phlegma quoddam nigrum, ac si atramentum immistum esset. Duabus horis elapsis iterùm vocor, sed in statu jam inveni desperato, animam jam jam agebat, pulsus deficiebat, ventris intumescencia ita crescebat, ut ad collum usque ascendere videretur, ita quidquid hic præstitum, circa undecimam noctis exspiravit. Hujus tam tristici & subitanæ mortis causam non possum nisi in Lochia peculiariter corrupta & detenta conjicere.

OBSERVATIO VII.
D. CAROLI RAYGERI

DE
PLEURITIDE POST MORBILLOS
SINE V. S. CURATA.

Venæ sectionem in Pleuritide tantum non omnes Medici tam veteres, quam recentiores commendant, illam contra *Hellmontius* non modò dissvadet, verùm etiam tanquam nocivam improbat, *tract. de Febr. c. 4.* & faventem quodammodò habet Hippocratem, qui sive ab initio sive postea lateris dolorem calefactoriis tentare svadet dissolvere *lib. de Vict. Rat. in Acut. t. 11. § 12.* expressè habet: *Solvit autem hujusmodi mollitorium fomentum etiam dolores ad claviculam pertingentes. Sectio autem vena similiter non solvit.* Quod quidem alii de Pleuritide spuria à flatibus, non de verâ & exquisitâ dictum volunt. Refert *Henr. à Moinichen in Obs. 11. culro Lyseri anatom. à Barb. annexa*, Josephum Aromatarium omisa V. S. & purgatione solum C. C. in aquâ rutæ capraræ exhibuisse, atque ita Nobilem Pleuriticum feliciter curasse, quod jam sæpius & prosperè ab ipso tentatur. Meminit etiam cujusdam Viri Clarissimi Romæ, qui spiritu quodam thoracem & pectus inungit, sicque sine V. S. vel purgatione Pleuriticos restituit, maximè morbi in principio. His addere lubet sequentem observationem. Ocho annorum puella, consanguineæ mæx filia, postquam sana & benè valens cubitum ivisset, noctu inquietius dormivit, sensit adjacens mater calorem quendam præternaturalem, & in expergefactæ vultu manè maculas quasdam notavit rubras. Vocatus statim pro morbillis epidemialiter tùm grassantibus habui, præscripsi pulverem expellentem ter in die exhibendum. Altero die reversus nec majores, nec minores, nec plures inveni maculas, pulsus erat mutatus ab hesterno, non tamen omnem abesse calorem arguebat. Jussi insisti expellentibus. Tertio die circa vesperam iterùm ipsam visitans maculas ut jam per triduum in solâ facie, in toto corpore reperii nullas. Lata insuper ægrotâ se nihil præter tormina ventris quædam sentire ajebat, nam per tres dies erat constipata. Ordinavi Clysterem, jam de morbo, qui non more consveto augebatur, sed potiùs imminutus, dubitabundus: ex quo tres largashabuit evacuationes, & ecce derepentè calor auctus, delirium intro-

introduxit infomne, mane appellatus totum corpusculum cum admiratione morbillis impletum vidi. Credidi, abundantibus in corpore excrementis naturam quasi oppressam non potuisse ad illorum expulsionem concurrere. Id quod etiam hâc ætate observavi in quodam alio, cujus jam in octavam diem ægrotantis calore non excessivo detenti, post laxativum totum corpus copiosissimis fœdatum unâ nocte est petechiis, exemplo tamen non semper imitando. Sed ad nostram: Consolatus matrem bono animo esse jussi, præscriptis præscribendis. Septimo post primam invasionem die disparuere maculæ nunquam satis rubicundæ, sed semper pallidiores, calor autem febrilis non modò non imminutus, sed potius auctus, tussis urgebat, vehemens dolor circa cor inprimis in sinistro latere novum malum prædicebat, quare si quid maligni adhuc superesset, ut extruderetur, potiunculam præscripsi sudoriferam ex *Aq. Scorzon. Diascord. Fracast. & Mixt. simpl.* qua largiter sudavit, neque tamen calor aut dolor lateris (quem illa cordis dolorem ex insciâ nominavit, & nobis quoque primâ fronte imposuit) aut tussis vehementia cessavit. Continuavi Diaphoreticis & loco dolenti imponi curavi Cataplasma conveniens, sicque die duodecimo inopinato ruptum Apostema & sanguinem exspuit primò instar loturæ carniû, mox subsecutum aliud sputum album crassum striatum. Exhibui Antipleuritica, inprimis autem Oleum Lini (quod tantoperè commendat *Gesnerus*, & cujus usum approbatum habeo) cum *speciebus diaireos*, quibus auxiliante DEO felicissimè restituta. Mansit per aliquod tempus calor quasi heticæ initium, quem usu lactis caprilli penitus extinxi.

OBSERVATIO VIII.

D. CAROLI RAYGERI

DE

PLEURITICO CURATO, CUI EX ASSUMTO INCAUTE VOMITORIO VARIA SYMPTOMATA.

UTi omnia medicamenta, si rectè & commodè exhibeantur, auxiliatrices sunt DEI manus, sin malè & sinistrè deleteria fiunt ac venena: Ita inprimis ex illis vomitoria, utut conferant commodè data, nocent sine ratione propinata. Vinitor qui-

dam hic in suburbio habitans ex arbore lapsus in sinistram partem incidit, aperta vena & sumpto unguento rubro potabili nihil amplius sensit incommodi. Elapsis tribus septimanis novos in illo latere & quidem punctorios percepit dolores cum febre continuâ, sputo sanguineo &c. Traçavit Pleuriticum, & per D. G. optimè restitui, dato ipsi sub finem decocto pectorali laxativo ad aliquot dies, quo licet benè purgatus, sibi tamen non satis videbatur, urfit adhuc aliam purgationem, quam promisi post reditum meum (stabam enim in prociñtu peregrè abeundi) relinqueret intereà Naturæ negotium, non esse periculum in morâ. Cujus tamen impatiens hic patiens, benè cæteroquin se habens, ex solâ pertinaci imaginatione sibi adhuc semel esse purgandum, nec diutius differendum, intravit Officinam Pharmaceuticam, & à Pharmacopœo Medicamentum petiit fortiter purgans & vomitoriû. Datus ipsi ab inconsiderato juvene tùm temporis præsentis pulvis, quo nec per superiora nec per inferiora purgatus. Miratus Pharmacopœus altero die talia narranti aliam dosin duplo majorem priore dedit. Sed & hæc nihil præter duas dejectiones effecit. Tandè tertiâ vice ex nescio quo Medicamento (nunquã enim hoc unâ cum prioribus duobus à Pharmacopœo rescire potui) bis vomuit, & aliquoties alvum deposuit. Nec mora statim post operationem in languorem incidit totius corporis, sensit dolores infimi ventris, imprimis lumborum & inguinum, nec moveri, nec incedere potuit, sed semper in uno latere jacere coactus, pede sinistro planè immobili & sine sensu, ac urinâ non nisi cum difficultate fluente. Dedi, omnium, quæ in absentia meâ gesta, inscius, in consilium tamen iterùm vocatus, nec causam horum Symptomatum mirando vel indagando assequens, purgationem ordinariam ex salibus cum Magisterio Jalapæ, ex quâ plus quàm quindecies purgatus, sumsit postea decoctum Foresti Anti-Nephriticum cum Tinct. Fri ad exturbandum sabulum vel calculum, à quo stuporem pedis, lumborum dolorem, & urinæ difficultatem oriri conjiciebam, omnia tamen frustra. Tandem subito urina reddita clarior, liberè fluxit, dolores reliquere lumbos & inguina, horribiliter contra invasere utraque crura, imprimis totum pedem sinistram, hinc in dextro aperta vena, adhibita aqua Arthritica cum spiritu juniperi lumbricato & essentia Castorei, ut & pulvere sumali ex herbâ Sabinæ, Camphoræ, Agallocho, Myrrha, &c. dolorum quidem remisit vehementia, sed tamen diu lecto detentus pedi sinistro insistere nequivit. Ita mirè divexatus

vexatus convaluit postmodum, confessus prius suam culpam, me interrogando, an fortè ex tam fortibus & repetitis medicamentis hæc omnia? Obstupui talia audiendo, & miratus tantum, quod ex istis vomitoriis ter repetitis non inciderit in Hæmoptysin.

OBSERVATIO IX.

D. CAROLI RAYGERI

DE

PARALYSI UNIVERSALI POST VARIOLAS.

DUODECİM annorum puella civis hujus loci honesti filia, post variolas ex animi mœrore & subitâ quâdam consternatione A. 1672. m. Jul. in novam incidit febriꝝ acutam, quâ licet curatâ remansit tamen sine omni motu membrorum, ut nec pedes, nec manus suo officio fungi valuerint, ita, quod vel maximè notandum, resolutis colli & dorsi vertebris, ut nec sedere, nec erectâ cervice bibere potuerit, sed opus habuerit semper manu sustineri alterius. Sic per 24. septimanas jacuit misera sibi relicta, quia jam de ejus restitutione desperabant parentes. Hoc anno circa initium veris denuò febrì corripitur malignâ cum petechiis, tum in manus devenit meas, quam etiam, DEO sit laus, feliciter restitui, finitoque hoc morbo Paralyſi quoque mederi cœpi & intra tres septimanas factis inunctionibus & appositis Emplastris ad nucham membrorumque articulationes eò deduxi, ut erecta sedere, manusque movere potuerit. Ex thermis autem Mandersdorffensibus planè convaluit, jamque adhuc erecta & sine labore incedit.

Notandum in hæc petechiis laborante die undecimo in sinistro latere infra costas vesiculam erupisse, mediæ imperialis magnitudine non aliter, ac si vesicatorium eâ in parte appositum fuisset. Territa mater pro carbunculo habuit, ego verò pustula ex seroso & acri humore (qui tales quandoque etiam minores instar variolarum cum petechiis hoc anno sæpius observavi) aperui, imposito folio brassicæ cum butyro recenti, tanquam pustulam ex vesicatorio tractavi, quâ percuratâ, & morbus solutus. Cæterum à quanam causâ ista Paralyſis & resolutio membrorum orta meritò dubitatur, an à malignitate quadam variolarum residua per Diaphoretica non satis discussa, sed nova ebullitione in genus nervosum diffusa? An verò à terrore & magna con-

sternatione? quæ quantum valeat, non multis attinet aliunde probare. Retulit mihi hujus ægrotæ noverca, aviam suam ex nuncio, quod duo in insidiis laterent, quò maritum per plateam euntem interficerent, ita consternatam fuisse, ut subito paralytica facta ad mortem usque permanferit.

OBSERVATIO X.

D. CAROLI RAYGERI

DE

CARDIALGIA MIRIS STIPATA SYMPTOMATIBUS,
TANDEM LETHALI.

Vir Senatorii quondam apud nos Ordinis, temperamento sanguineus, corpore præditus obesiori, doloribus quidem obnoxius Nephriticis, cæterum sanus & benè valens A. ætatis suæ 54. ex mœore animi ob calamitosissima hæc tempora sensim, sine febris tamen manifestâ, contabescere cœpit, de nullâ re conquestus aliâ, quàm de præcordiorû compressione & Anorexiâ, credidit tamen hæc omnia à calculo quodam oriri, & à neglecto usu thermarum, singulis annis aliàs consveto. Sed circa festa Natalitia rem serio agi & dolores quasi morsus ex sinistro latere versus cor ascendentes sensit, qui etiam de die in diem exacerbati singulis tamen trinis diebus tantum vehementius infestarent. Horum prodromus semper erat nasi extremitatis refrigeratio sensibilis. Tandem singulis diebus circa vesperam recruduit hic morsus, verè καρδιωγμός, ita enormis, ut clamare vehementissimè coactus fuerit, interea manus & pes dextri lateris continuo tremebat, sinistrum verò latus, ubi tamen dolores erant, quievit. Sic quandoque per totam noctem miserè divexatus circa auroram recedentibus cruciatibus sensit levamen. Alvum perpetuò adstrictam clysteria aut propinata laxativa solvebant quidem, sed statim commovebant etiam dolores. Excrementa sive per purgationes sive naturaliter reddita, quod sub finem morbi (cum ex metu cruciatuum nec clysterem, nec laxativum sumere vellet) sed non nisi de tertio in tertium diem factum, semper erant solida & benè concocta, ac si optimè sani essent hominis. Pulsus nunquam mutatus, nisi sensim debilior factus. Deplutitio insuper mirum in modum erat læsa; nam solida deglutiebat facillimè, liquida verò neutiquam, ita ut sitim intensam,

tenfam, absque tamen calore febrili, nunquam potuerit potu restinguere, sed aquam cochleatim tantum, ut & alia medicamenta liquida forbere debuerit, statim superveniente enormi quadam salivatione, quæ descensum liquidorum impedivit, quamvis & fluxus hujus pituitæ lentæ ac viscidæ semper & per totum morbum usque ad finem vitæ duraverit, ut quandoque singulis diebus aliquot vascula hac materiâ impleverit. Tandem ex vehementiâ morbi ita contabescens, ut cutis ossibus hæretet, circa initium Maji hujus anni placidè expiravit. Dolor adeò pertinax nullis cedebat remediis, nisi exhibitis granis duobus laudani nostri de tribus dicti, cum Magisterio Perlarum vel Oculorum Cancri in Aqu. fl. Arant. tum enim ad miraculum usque quasi in momento omnis evanuit cruciatus, & noctem insequentem cum somno placidissimo transegit patiens. Cætera omnia quæcunque adhibita vel nihil profuere, vel dolores exacerbarunt.

OBSERVATIO XI.

D. CAROLI RAYGERI

DE

ASTHMATICA APERTA.

Hoc anno circa finem Januarii mortua Matrona quædam nobilissima, generosi Domini Sigray relicta vidua, per triennium Asthmate periodico detenta. Hanc humi sedentem, erectâ cervice respirantem, pedes & ventrem tumidam biduo ante mortem cum ordinario aliàs Medico *D. D. Schilpachero* Amico meo plurimum honorando visitavi. Cum adstantes vomitorium urgerent, nos verò summam virium prostrationem, & extrema instare adverteremus, timendo ne in ipsâ operatione medicamenti ægra deficeret, illudque ac si eo strangulata fuisset nobiscum diffamaretur, postulatum cautè declinavimus, alia præscribendo. Avidus filius sciendi, unde hæc dyspnoea, aperiendam concessit. Dissecto itaque thorace, ubi omnes aliàs Medici veram sedem figunt Asthmatis, in Pulmonibus nihil neque viscosi, neque serosi, neque impacti quidquam in illorum bronchiis observavimus, sed benè constitutos ac laudabiles invenimus, præterquam quod exiguis fibrillis hinc inde imprimis in dextro latere pleuræ adnexi hæserint. In hoc tamen non acquievimus, cum vitium illud à primâ conformatione videretur, ipsa verò à triennio demùm Asthmatica.

matica. Continuavimus itaque sectionem ventremque, qui, ac si Hydropica fuisset, distentus erat, aperuimus, sed remotis integumentis, ne gutta effluxit aquæ, intestina verò omnia inprimis jejuna, mirè inflata, distenta & tota vacua conspecta, lien bonus ut & hepar laudabile, vesicula fellea magna, aperta nihil continuit bilis, sed lapidem inclusum habuit magnum inæqualem pondere quatuor Drachm. off. Hinc conclusimus Asthma fuisse flatuosum, & flatulentiam auxisse alvi constipationem propè continuam, ortam procul dubio à defectu bilis, nam per aliquod tempus nunquam nisi clysteriis aut aquis laxativis sollicitata alvus suum fecit officium, ad omnia autem purgantia melius se habuit. Vidimus etiam, frustrà quod à nobis exhibitum fuisset vomitorium, siquidem materia non impacta fuit pulmonibus, flatus verò per superiora vel pauci vel prorsus nulli evacuantur.

OBSERVATIO XII.

D. CAROLI RAYGERI

DE

ABCESSU ABDOMINIS INGENTI ET RARÆ MAGNITUDINIS FELICITER CURATO.

NUnquam desperandum in morbis, & utcunq̃ue difficiles ac incurabiles appareant, nullo modo tamen ægrotum relinquendum Prognosticis, præter Hippocr. de Artic. v. 68. etiam sequens nos docet historia rara & admiranda affectus duodecennalis juvenis cujusdam à tot Medicis, à tot Chirurgis tractati, à tot iterùm derelicti, mortiq̃ue certissimè adjudicati; hæc verò præteritâ æstate præter omnem spem & expectationem, divinâ favente gratiâ, restituti ac curati. Johannes is erat N. Mercaturæ deditus, Viennæ in ædibus Affinis mei, qui 14. ætatis anno in vomitus incidit biliosos per duos continuos annos durantes, ita ut singulis septimanis ad minimum semel vel bis prægressis ingentibus capitis doloribus morfibuscque ventriculi, vomere coactus fuerit, quod ut facilius perageret, prout putavit, quandoque toto die, nam manè surgens ex regurgitatione bilis vomitum sibi quasi semper prædixerat, ab omni cibo & potu abstinuit. Dum hæc ~~hic~~ in dextro hypochondrio tumorem quendam oriri sensit nucis primò avellanæ magnitudine, mox ita incrementem, ut non modò totum dextrum latus ab inguine usque ad costas,

coltas, verum etiam regionem ventriculi occupaverit, & usque ad sinistrum hypochondrium sese extenderit, accessere ingentes lumborum dolores, qui vix sedendi facultatem permisere. Vocati in consilium Clarissimi Medici, qui pro scirrho hepatis habentes hanc duritiem variis remediis externis internisque tollere tentarunt, sed frustra omnia incrementum indies & augmentum fumente tumore, qui tamen post duorum annorum omnimodam à medicamentis abstinentiam sponte in itinere quodam Styriam versus suscepto evanuit, venterque cum lateribus planè ad justam & pristinam redactus magnitudinem. Insecuta duorum annorum perfecta & optima sanitas, his elapsis venter iterum intumuit, nostro hoc negligente, donec A. 1669. iterum planè ut antea in dextro hypochondrio novum orientem deprehendit tumorem, celerrimè utrumque occupantem latus & indurantem. Hic ille denuò Medicorum imploravit auxilium, meo aliorumque svasu ad Acidulas profectus Jarmersdorffenses, quas & bibit, & coctas, ut ibi moris, balnei loco adhibuit, sed his nihil proficientibus iterum domum concessit. Hic longum esset enarrare, quot Medicis, Medicamentis, Agyrtis usus fuerit hic juvenis vivendi & auxilii cupidus: Sufficit dixisse eum circa finem anni præteriti 1672. planè ad extrema redactum fuisse, ventrem ita crevisse, ut in ambitu duas ulnas Viennenses comprehenderit, & supra scirrhosam duritiem abdominis, lumborumque cruciatus, dolorem etiam ad testiculum dextrum dextrumque pedem pertigisse, quo, hic tribus digitis brevior factus altero. In hyeme hujus anni circa umbilicum parva apparere foraminula, ac si natura ipsa ibi molita fuisset materiæ intus contentæ exturbationem, sed, à nescio quo imprudenter iterum consolidata. Ita derelictus prognosticis usque in Majum jacuit, ubi ipsius misertus Chirurgus quidam Viennensis, *Daniel Schrader*, Bremâ oriundus, qui præmissis præmittendis corrosivo obliquè ad digiti longitudinem aperuit latus, extraxitque singulis diebus unam cum dimidiâ mensuram (plus minus) puris albi, subviridis, primò crassi, mox liquidioris, valde foetidi, idque viginti diebus continuavit, quo tempore effluxere 44. mensuræ, exeunte per partes etiâ membranâ, quâ propriâ continebatur hic abscessus. Ita auxilio imprimis divini Numinis, curâ dein & industriâ præfati Chirurgi juvenis hic morti ereptus in integrum restitutus jam sanus vivit valetque. Credibile autem vas aliquod ex fortissimis vomitionibus, quas hic jejuno exercuit corpore, ruptum & extravasatum sanguinem cau-

sam primam dedisse abscessus. Deinde pus inter peritonæum & musculos abdominis in propriâ latuisse membranâ, neque ad illud corrosivum penetrasse, aliàs etiam excidissent intestina. Tertiò notandum hîc naturam æquè ac in abscessu, de quo anno superiori mentionem feci, per umbilicum exitum materiæ tentasse, nisi imprudenter in opere fuisset impedita.

(*In litteris Anno 1672. ad Collectores Ephemerid. Vratulav. misfis.*)

OBSERVATIO XIII.

D. SALOMONIS BRAUNII

DE

MONORCHITE SATIS FOECUNDO.

Villicus quidam Monorchis in agro Rhætensi (im Niesß /) dum Nerolingæ adhuc Practicum agerem, me accessit de stranguriâ conquerens, & inter alia interrogans, num unicus ille testiculus forsân in causâ esset hujus affectûs? rursusque instanti mihi & sciscitanti, num aliàs huic malo obnoxius fuisset? aut in maritali officio procreationeque liberorum impedimentum aliquod passus esset? respondit, nullam planè se unquam antehâc molestiam inde percepisse, multorumque liberorum utriusque sexûs jam patrem esse; Dimisi sic eum præscriptis remediis convenientibus, quibus mox sanitati priori fuit restitutus, proque his gratias habuit.

OBSERVATIO XIV.

D. SALOMONIS BRAUNII

DE

IRIDE LUNARI.

Annò præteritò .LXXI. mense Octobri cum summò mane antè exortum solis die 4. vel 5. post plenilunium, equestri itinere ad cænobium quoddam & visitandos ægrotos ibidem contendere, ecce à sinistris orientem versus sese in nubibus nebulosis iris quædam obtulit, omnibus numeris, exceptis coloribus flavò & rubrò, absolutissima; Arcus enim erat satis magnus instar Iridis Solaris perfectò semicirculò spectabilis, cujus cornua duo utrinque terræ insitebant, coloresque præ se ferebat album & cæruleum, qui absentibus

bus aliis duobus jam dictis, eò clariùs & distinctiùs sese præsentabant; Luna verò à dextris ad octuagesimum circiter gradum versus occidentem adhuc elevata stabat clarò cœlò, ita ut ego medius inter illam & Iridem sive arcum incederem. Halonem non fuisse inde constat, quod è regione lunæ staret hic arcus semicirculi formâ, cum halo lunam ipsam plenò semper circulo cingat; neque soli originem suam debuisset, latente illò multis gradibus sub horizonte nostrò. Ego Iridem lunarem censui appellandam salvò seùs sentientium judiciò.

OBSERVATIO XV.
D. SALOMONIS BRAUNII

DE

CEREVISIA E MAMMA EXCRETA.

IN honestâ quâdam Matronâ puerperâ ex vulnere circa papillam sinistrae mammae, pro educendâ materiâ ibidem ex suppuratione collectâ, inflicto, quâdam die, ubi deligandum erat vulnus, remotò cum turundulâ emplastrò, vidi effluere ipsam cerevisiam, paulò antè assumptam, in ipsâ ferè substantiâ, qualitate & quantitate, manifestissimò sese odore ac parùm mutato in pallidum colore prodeuntem.

OBSERVATIO XVI.
D. SALOMONIS BRAUNII

DE

UVULÆ USU.

HOminem quoque novi, qui amissam ex morbo uvulam, quamvis nulla vicinarum partium fuerit læsa, nunquam tamen deinde potuit voces articulatas proferre, præsertim ubi ex literis, quæ in gutture formari solent, & gutturales vocantur, vox quædam constabat. Unde evidentissima ratio, uvulam ad formationem & modulationem vocis non parùm conferre.

[*Ex litteris Biberaco Swinfurtum, ad Magnif. Dn. D. Febr. missis.*]

Vid. infr. Obs. 66.

OBSERVATIO XVII.

D. VALENTINI ANDREÆ MOELLENBROCCI

MORTE EX POTU SPIRITUS VINI.

VIno ejusque spiritui vim narcoticam inesse, Medici moderni serè omnes consentiunt, unde multi copiosius ac incauté ea haurientes, omni sensu motuque ablato, subito pereunt. *Zacut.* *Lust.* lib. 1. de Med. Princip. hist. 6. p. 10. refert de Aulico quodam, qui cum in villam voluptatis causâ concederet, in cellam vinariam fortè ingresus, ita ab odore vini percussus est, ut in terram sideratus, ac si fulmine ictus esset, cadens, intra tres horas exanimis, apoplexiâque correptus & stertens vitam cum morte commutavit. Quosdam etiâ vino vel ejus spiritu inebriatos in curru vel lecto, mortuos inventos esse hodiè multis notum est. Exempla etiâ videri possunt apud *Forestum* lib. 9. *Observ.* 27. p. m. 282. *Zacutum* lib. 3. *Prax. admir.* 126. *Sc. Dn. Tb. Bartholin.* Centur. 3. hist. 56. p. 109. recenset quosdam ex nimia ingurgitatione vini adusti extinctos esse, ubi & *Cent. 1. hist.* 70. p. 120. simul meminit quorundam, quibus flamma ex ore exilierit. Simile ante 18. annos accidit Patricio cuidam Erffurtensi, quem noctu vocatus inveni mortuum, flammâ spiritus vini, quem in nimia copiâ assumpserat, ex ore ejus exeunte. *Sennert. l. r. Med. Pract. part. 2. cap. 33. p. 660.* refert, de infante quodam, qui, cum in conclavi à parentibus domo egressis, ne extra domum vagaretur, conclusus, magnam partem spiritus vini exhausisset, à parentibus domum reversis, humi prostratus, vitrum, in quo spiritus vini fuit, in brachiis tenens, semimortuus inventus paulò post exspiravit. Idem contigisset anno O. R. 1642. Erffurti Officiarii cujusdam Svecici filio 7. annorum, nisi statim convenientia remedia ipsi exhibita fuissent. Ubi nonnulli commendant lac, præprimis verò caprinum, alii muriâ brassicæ capitatæ, jam citatus *Bartholinus* Cent. 3. hist. 56. p. 109. scribit. *Dn. Simon Pauli*, teste *Dn. Rolincio* lib. 4. *Consult.* 13. p. 525. juvenem, cui flamma ipsa post usum vini adusti nimium ex ore prodibat, solo C. C. philosophice præparato cum admiratione se restituisse asserit.

OBSERVATIO XVIII.

D. VALENTINI ANDREÆ MOELLENBROCCI

DE

REPENTINA MORTE A VENENO LATENTE.

NOn ita pridem hinc aurifabri cujusdam discipulus 16. annorum ad alterum aurifabrum missus in hujus januæ limine subito prolapsus vitâ excessit. Hujus subitaneæ mortis causam nonnulli apoplexiam, quâ homines interdum ceu fulmine isti subito concidunt, fuisse existimarunt. Verum cum apoplexia secundum *Hippocr. aphor. 31. sect. 3.* morbus senum sit, & juxta ejusd. *apor. 57. sect. 6.* Apoplectici fiant à quadragesimo anno ad sexagesimum, atque propterea ætas hæc raro ei obnoxia sit, eam potius veneno in corpore latitanti, subitoque cor occupanti, imposui, idque huic haud difficulter contingere potuit, quod fumum argenti vivi, quo aurifabri ad inauranda pocula utuntur, sine dubio incautè & copiosè hausserit. Venenum autem in corpore nostro generari, ibidemque latens repente vires suas exerere, ac principem aliquam partem invadens, improvisò hominem jugulare posse, autores multi asserunt. V. *Zacut. Lust. lib. 1. de Med. Princip. histor. 52. p. m. 89. lib. 2. histor. 20. p. 214. & lib. 3. Prax. admir. Observ. 132. p. 137.* idque exempla non pauca docent, instar omnium sit, quod *Stephan. Roderic. Castrens. tr. Qua ex quibus lib. 2. cap. 7. p. 86.* refert de juvene subito mortuo, cui statim post obitum, extrâ in regione cordis fideratio seu livor ingentis latitudinis apparuit, intus nihil mali fuit repertum. Scorbuticos etiam, humore scorbutico ebulliente, ac principem aliquam partem malignitate suâ inficiente, syncope ac subitaneâ morte periisse extractatus mei *de Arthrit. vag. Scorbut.* nuperrimè editi dedicatione, & *cap. 3. §. 16. p. 35.* patet.

OBSERVATIO XIX.

D. VALENTINI ANDREÆ MOELLENBROCCI

DE

INOPINA MORTE.

MAtrona quædam 63. annorum aliquandiu de imbecillitate ventriculi & dispnoeâ conquesta, ob lassitudinem nimiam lecto se committens, nullâ præsentè febre, nullo dolore

nulloque alio periculoso Symptomate, nec omissis optimis convenientibus remediis, intra paucos dies præter omnium spem, sensibus adhuc integris quietè obdormivit. Causam hujus inopinæ mortis itidem venenolenti ascribendam esse vero consentaneum est. Multi enim moriuntur, non ex vi morbi, sed, ut in proximâ Observatione dictum, ob humorem aliquem venenosum partes principes invadentem, unde notante *Celfo lib. 2. cap. 6.* interdum aliquis moritur, de quo Medicus securus primò fuit, cujus tamen conscientia salva manet, si nihil, quod in artis potestate est, omiserit. Hic quoque non parùm fecisse videtur annus, quem agebat hæc mulier, sexagesimus tertius, ob numeri septenarii & nonarii multiplicatam ac sibi invicem connexam summam, quam continet, climactericus magnus dictus, quem rarissimè absque insigni corporis mutatione & vitæ periculo absolvi, experientia docet. *V. Gellius lib. 15. cap. 7. p. 544. & Levin. Lemn. lib. 2. de Occult. natur. miracul. cap. 32. p. m. 216.* Periculosi autem æstimantur anni climacterici, non ratione numeri, utpote cujus nulla est efficacia, sed quia hisce annorum articulis ^{humorum.} temperamenta & ætates mutantur, quibus mutatis magna vitiosorum copia colligitur, quorum motu & agitatione multi generari possunt morbi, quos *Hippocr. sect. 3. aphor. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.* recenset: vel, quia secundum Astrologos, singulis septenis annis Planetarum ordo ad Saturnum hominibus infensissimum eorumque interfectorem revertitur, & Saturnus ad quadratum loci naturæ signi, unde egressus est, contrarium pervenit.

OBSERVATIO XX.

D. VALENTINI ANDREÆ MOELLENBROCCI

DE

GONORRHOEÆ CAUSA ET CURATIONE.

Gonorrhœæ causam semen esse, ac propterea eam *ἀπὸ τοῦ σπέρματος* five *τῆς γόνου & πόσει* derivari omnes ferè consentiunt. Mihi autem veritati magis consentaneum videtur, initio quidem aliquid seminis vel ob ejus aut partium spermaticarum vitium vel facultatis retentricis imbecillitatem excerni, successu verò temporis humores vitiosos à naturâ per factam hanc viam expelli. Impossibile enim esse per talem fluxum semen semper evacuari, evincit *1. Materia quantitas*, namid, quod excernitur, interdum aliquot libras excedere, expe-

experientia docet, at tantum seminis profluere posse, nemo sanæ mentis statuet. 2. *Materia qualitas*, odorem enim & colorem seminis non semper refert, sed odorem de se spirat gravem, colorem ostendit varium, interdum nigricantem. 3. *Fluxus* ad aliquot etiam annos *duratio*. Novi ante 25. annos Lipsiæ aliquem per sexennium eum perpeffum, ibidem, Erffurti, ac hic, Dei gratiâ, curavi aliquos supra biennium hoc afflictos malo, imò pro certo mihi relatum est, virum quendam Patavii supra 30. annos hoc laborasse affectu. Seminis autem profluvium sine virium prostratione ac vitalis roboris extinctione tam diu durare posse, incredibile est, cum ex sententiâ *Avicenna* plurimorumque Medicorum, uncia una seminis emissa plus debilitet, quàm sanguinis uncia quadraginta. 4. *Urina signa*. Nam materia, quæ excernitur, matulæ urinariæ fundum petit, semen autem urinæ supernatat. Nonnunquam etiam pus emitti observatum est, quod procul dubio ab ulcere ex affluxu vitiosorum humorum orto provenit. Nam *Würsingius* tria cadavera Gonorrhœa extinctorum secuit, in quorum prostaticis vestigia ulcerum & cicatrices manifestas animadvertit. Sic dicta autem Gonorrhœa, si diu duraverit, curatu admodum difficilis est. Ego eam sequentibus felicissimè, DEO auxiliante, curavi. Ad evacuationem materiæ peccantis, exhibui *pulverem meum purgantem*, de quo in *tr. meo de Atribr. vag. Scorbut. vel has pilulas*: ℞ *Therebinth. Cypr. ʒj. Scammon. rosat. Resin. Jalapp. an. gr. V. M. F. l. a. Pilula num. XIX.* Ad fluxum inhibendum: ℞ *Croc. ꝯ. astringent. ʒj. ʒj. Osf. Sepia, Succin. corall. ꝯ. Ebor. s. Δ. an. ʒij. M. F. Pulvis.* Dosis potest esse ʒj. ad ʒß. Summo etiam cum fructu usus sum *Tincturâ* ☉ ☽ ad 20. usque 30. guttas in convenienti vehiculo. Certissimum remedium sunt *Pilula Riverii*, quæ me nunquam fefellerunt, eæque, uti videre licet *Cent. 2. Observat. 74. p. 150.* tales sunt. ℞ *Gumm. arabic. tragacanth. Carab. mumie, boli armen. an. ʒj. pulverisentur, & cum sir. d. ros. siccis, F. Massa Pilularum, de quâ capiat æger ʒj. singulis diebus, manè duabus horis ante pastum.*

[In litteris ad Collectores Ephemerid: Vniuersitatis Ann. 1672. scriptis.]

OBSERVATIO XXI.
D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

TERRORE GRAVIDÆ FOETUI EXITIOSO.

UXor Angli cujusdam, *Johan. Fischer*, septimo ingravidationis mense circa rem culinariam occupata, bombardam explodi cum fragore insigni audit, perterrita exinde globum clunes ferire existimans, manum derepentè, aversura quasi globum, circa intestinum rectum protrudit. Nihil mali ex eo tempore sentiens, justo mense puerulum parit, foramen circa anum rotundum habens, quod circa intestinum rectum ad digiti longitudinem intra corpus, ut stylo immisso judicare licebat, extendebatur. Cum nullam initio exinde infans pateretur molestiam, opem parentes non petebant, post trium autem mensium decursum, saniola per foramen effluebat materia, eaque & copiosa satis, & acris, quam fletus & inquietudo continua monstrabat, erodens tandem sanies illa intestinum ipsum, quæ per anum naturæ ordine exire consuevit materia, per foramen hocce fistulam referentem reddebatur, ita ut *σύνβαλα* per utrumque foramen sese monstrarent, sicque miserè vitam trahens sex mensibus supervixit, donec tandem accedente inflammatione obiret.

OBSERVATIO XXII.

D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

EXCRESCENTIA CARNEA IN FOETU, EX TERRORE
MATRIS CONTRACTA.

UXor spectabilis apud nos mercatoris *Danielis Stuve*, ab octo mensibus gravida, plorantem cum è sella tolleret puerulum, animadvertit circa anum protuberantiam ad ovi gallinacei magnitudinem, perterrita mater ad rei novæ spectaculum, an periculum? me illico vocari jubet, pronum interea tenens infantem super genua, accedo, & procidentiam intestini recti esse, affectum plurimis familiarem puerulis, etiam assevero, qui fotibus & ordinariis remediis internis integrè tolli potest; prout etiam brevi intestinum reponebatur. Justo partus tempore puerulum enititur omnia sanum, nisi

nisi quod in lumborum vertebris ad capitis penè magnitudinem facculum haberet, cruore refertum, excrescentiam nimirum carneam cute obductam, in cuius apice ad imperialis magnitudinem livor apparebat, putredinis quasi alicujus incipientis initium, quo in loco rupta cutis sponte sua cruorem reddebat ad integram penè libram. Vocatus ego ab ulteriore putredine, in summè aliàs debili infante, præservare volui cavitatem. In Excrescentia illa, quam facculum non immeritò nominare possum, cum ad lumborum & spinæ dorsi explicaretur vertebrae, minutissimus animadvertebatur meatulus, in abdomen usque sese extendens, oculorum aciem effugiens, cognoscebatur tamen exinde, quod etiamsi à cruore totaliter liberatus esset faccus, post unius tamen horæ decursum, alium iterum continebat ichorem. Prædicebam instantem mortem, imò volebam, quæ deperditis per spinæ vertebrae spiritibus, post paucarum horarum decursum insequuta est.

OBSERVATIO XXIII.

D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

PRÆMATURA MENSIIUM ERUPTIONE.

Purgationem sequioris sexus menstruam pro dispositione corporis, venarum, & causarum Medicis dictarum externarum, non in certam incidere ætatem notum est, rarissima tamen sunt exempla ante pubertatem eadem apparuisse, quorum aliud *Bartholinus Cent. 3. Obs. 11.* aliud *Tulpius l. 3. Obs. 36.* recenset, rarissimum de octidua puella menstruata *Bourgeois l. Obstetr. Obs. 17.* refert. Nota mihi historia puellæ cujusdam, filix mercatoris apud nos non postremi, quæ circa nonum ætatis annum menses patiebatur, nunc ordinariè, nunc extraordinariè, nullam observantes periodum, copiosè profluentes, queis lege naturæ cessantibus, fluor quoque albus sese monstrabat, qui venustam aliàs fatis puellam, non decolorem tantum, sed emaciatam planè reddidit. In eâ autem non rarò copiâ apparebant menses, ut in contumacissimam uteri hæmorrhagiam, vix ullis expugnabilem remediis, desinerent.

OBSERVATIO XXIV.

D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

OSSICULIS A PHTHISICO TUSSI EXCRETIS.

Nobilis quidam Germanus annorum circiter 26. cui nomen *N. Bolschau*, phthificus ex nimio vini generosioris, ut ipse conquirebatur, potu, tusi vehementissimâ multum diuque torquebatur, rejectâ primùm pituitosâ, mox purulentâ materiâ, cui squamosa ossa plurima, friabilia, ad solidi *Gedanensis* magnitudinem juncta erant, quæ cum à *DN. Patiente* mihi monstrarentur, cingula asperæ arteriæ cartilaginea, quæ in pulmones hinc inde divaricantur, per erosionem à purulentâ materiâ, à substantiâ pulmonum separatâ, esse existimabam, sed cum accuratiùs inspicerem, & exsiccata materiam penitiùs examinarem, inveniëbam, nihil cum cartilaginibus istis commune habere, sed ipsissima ossa referre. Dubitabam initio, an per errorem deglutita per asperam arteriam sese in pulmones insinuaverint, ut conjugii *Medici* apud nos *Primarii*, *Domini Collegæ* conjunctissimi, accidit, cui nucleus pomi, casu in arteriam asperam irrupit, secutâ statim continuâ tussi postea phthisi, denique morte. Sed hîc ossa in eâ erant magnitudine & copiâ, ut sine suffocationis periculo nullatenus deglutiri potuerint.

OBSERVATIO XXV.

D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

LARGO ET PERPETUO GLANDULARUM SUB AXILLIS MADORE.

Glandulas, corporis dici emunctoria, communis *Medicorum* fert sententia, lymphatica quippe vasa illic superfluum in corpore lympham copiosè deponunt. Ut verò intra corpus plurimæ reperiuntur glandulæ, ita extra in partibus exterioribus conspicuæ maximè omnium apparent post aures, in inguine, & sub axillis; ut de salivalibus nihil moneam, quæ copiosissimum non raro reddunt liquorem, ita ut in plurimis os saliva semper repletum sit, unde sputatores perpetui vocari consueverunt. De glandulis sub axillis rarum

raram hisce diebus videre observationem mihi contigit. Vir quidam apud nos Nobilissimus, 28. circiter annorum, temperamento, ut communi vocabulo appellari solet, sanguineo, habitu prorsus Athletico, de madore sub axillâ dextra continuo molestissimo conqueritur, quem nescio quot duplicatis linteis, ne thoracem penetret, frustra tamen impedire tentat; mador hicce non foetidus est, ut hircum, prout fieri solet, redoleat, isque non nisi in uno latere, & quod majoris est indaginis, frigore, copiâ majori apparet quàm calore. Si nudum aëri exponat brachium, stillant ad oculum glandulæ lympham, ut guttæ apertissimè excipi possint, nullum inde patitur incommodum, nisi quod sub axillâ molestum semper sentiat madorem, qui hyeme ob frigoris vehementiam non leve creat tædium.

OBSERVATIO XXVI.

D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

URINA ACTU FRIGIDA.

Primarius apud nos Mercator *Michaël Zinck* annos natus 68. à multis annis asthmaticus, ante septimanas plus minus septem in molestissimam incidit *δυσσπρία*, tam miserè miserum torquentem, ut insomnes ducere noctes tam propter doloris vehementiam, quàm continuum urinandi stimulum juberetur, dolores in perinæo circa vesicæ orificium & penis glandem percipiens acutissimos, urina autem effluens actu frigida, in transitu ob excoriationem, quantum ex signis colligebam, urens atrocissimè, in Paroxysmo excernebatur, sedimentum urina deponebat rarò sabulosum, rariùs cruentum, ut plurimum farinaceum, urinæ cum percipit calorem, de nullo conqueritur ardore, sed frigiditate redeunte recrudescere ardorem cum lacrimis anhelosè conqueritur. Explodit hucusque morbi vehementia medicamentorum vires, quam tamen obtenturi simus Catastrophen, tempus docebit; quamvis aliqua meliorationis affulgeat spes.

OBSERVATIO XXVII.

D. JOHANNIS SCHMIDT

DE

MONSTRO FOEMININI SEXUS.

Mittebatur paucos ante dies, ipso ita volente, jubente, Generoso & Magnifico *Domino Gabrieli Krumbausen*, Præ-COS. meritissimo

ritissimo, Patrono meo magno, ex Pen-insulâ, cujus Præfectus est, *Seel* dicta, monstrum sexus sequioris, quod dignum judicavi, ut pictoris manu delineatum curiosissimis vestris & doctissimis subjiciam oculis. — Historia ita sese habet. Juvencula quædam, postquam in civitate nostrâ aliquot ante septimanas fuerat, & fortè muliercularum nostrarum capitis culturam, quantum conjicio, intentius conspexerat, octavo ingravidationis mense, puellam enititur, sed mortuam, in quâ capitis forma exterior mirabilis apparebat. Ossa capitis non cohærebant, sed separata in extremitatibus imò undiquè cuti inhærebant: Ossa frontis *A.* non futura, quæ nulla aderat, sed fissura *B.* ab invicem separata ad radicem usque nasi, cute tamen superinductâ conspiciebantur, in superiori parte *C.* ubi coronalis ordinariè conspicitur futura, orbiculatâ figurâ ab invicem separabantur. Ossa bregmatis *D.* multò ad proportionem reliquorum ossium majora, galeam referebant, cucullam Monachorum repræsentantem, quæ largissimâ cute obductâ distabant; vergebat cutis illa ab osse frontis introrsum a. a. ad duorum transversorum digitorum profunditatem; eminebant verò duo illa bregmatis ossa supra ossa frontis introrsus, cute abeunte, ad crassioris pollicis altitudinem; conjungebantur quidem circa *E.* Ossa, ita tamen, ut hinc inde moveri possent; cohærebat cutis, ossa penitus ab invicem libera erant, ita; ut cum cute ad cervicem deponi, & ad frontem iterum extendi ad modum galeæ possent. Prominebat cutis retrorsum circa occiput, & sacculum quasi aliquem *F.* formabat, qui sanguine repletus fuerat, superius verò *G.* ad dimidii imperialis magnitudinem putredinis monstrabat incipientis notam. Ossa temporum & os sincipitis conspiciebatur, cum osse bregmatis cum sacculo antrorsum reponerentur, *H.* ordinario sese habebat modo. Magnitudo ossis frontis secundum omnem dimensionem in litera *I.* delineata est; Bregmatis verò litera *K.* expressit magnitudinem, quæ qualem inter sese fecerint proportionem faciliè videre est. Facies satis aliàs proportionata conspiciebatur, nisi quod mentum obtusum quasi, adeoque debito minùs apparuerit. Dissectâ cute, (cui bregmatis ossa adhærebant, aliam nullam agnoscentes subsistentiam vel cohæSIONEM) interiora capitis examinare animus erat, sed cerebro caput penitus vacuum erat, aderat quidem dura mater, sed lacera, sinum tertium cerebri, seu falciformem processum, cruore penitus vacuum exhibens, adnæscatur in super per fibras quasdam circa radicem oculorum, futuris verò cranii nulla

tenus-

*Vid. Fig. I.**Vid. Fig. II.**Vid. Fig. III.
& IV.*

Fig. II.

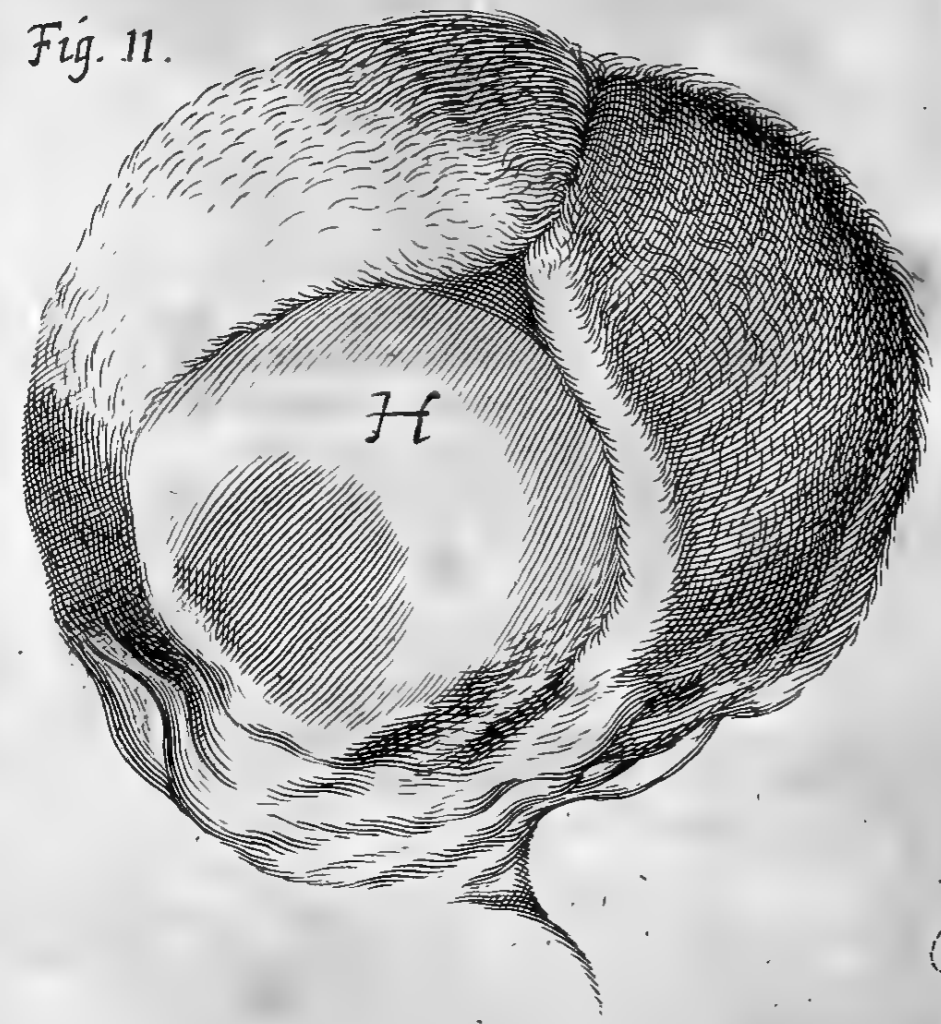

Fig. IV.

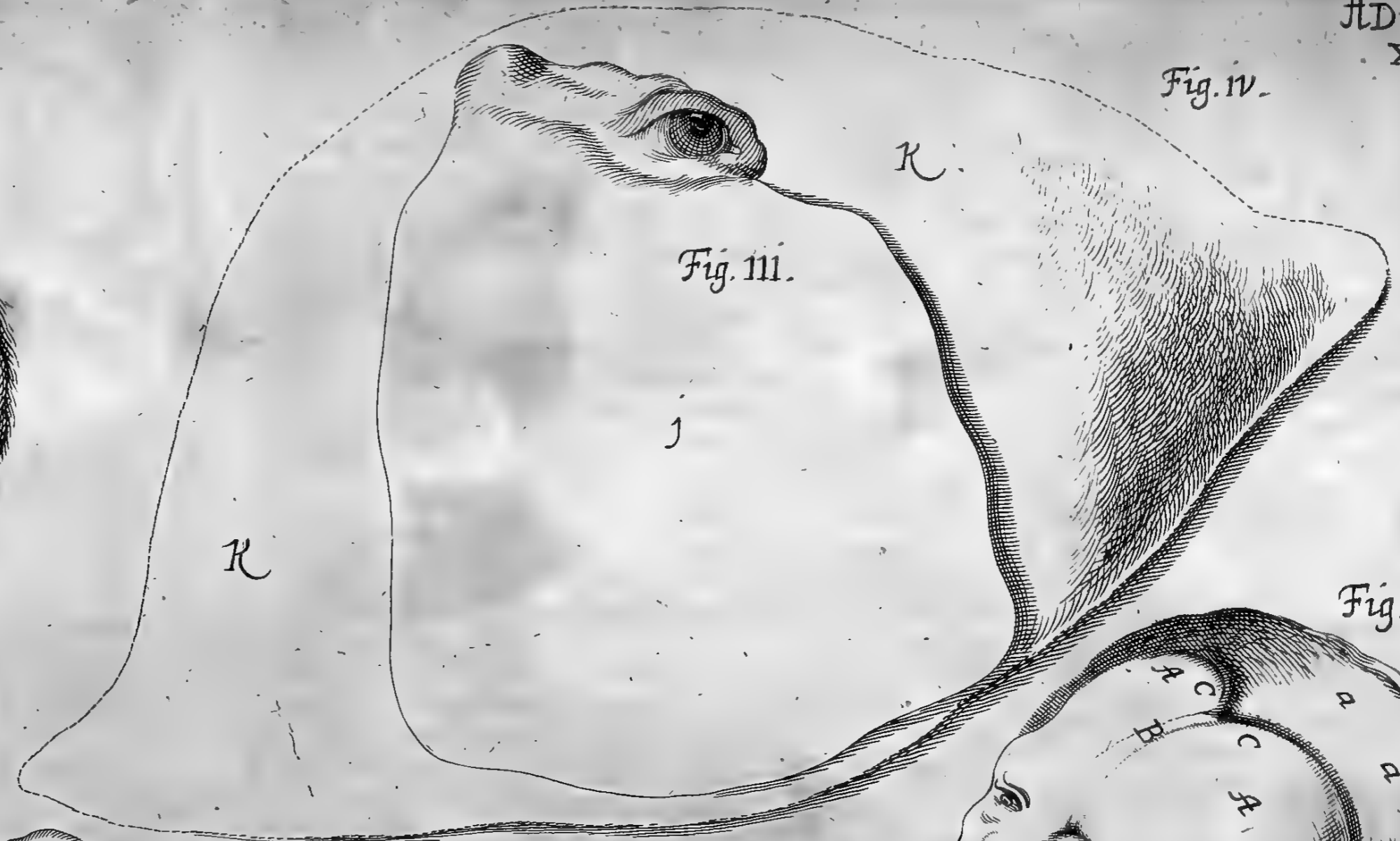
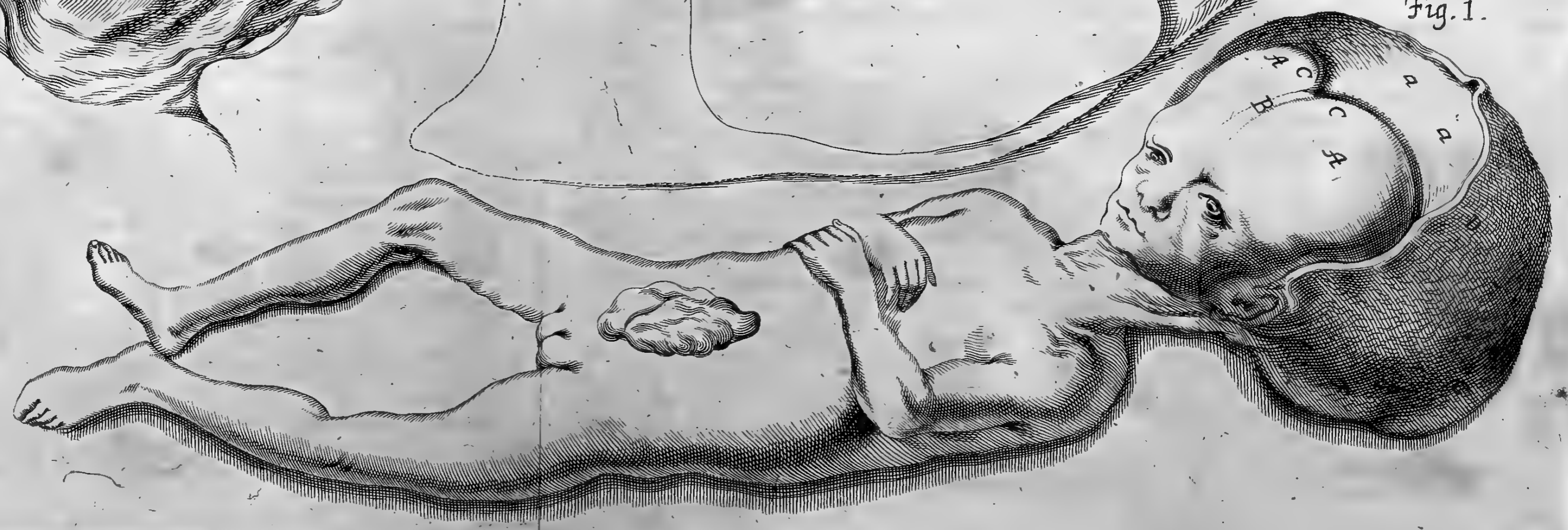

Fig. III.

K

j

Fig. I.

tēnus jungebatur, imò nec ullo modo cranium tangebatur. Cerebelli aliqua apparebat nota, sed vix aliqua: Meminit Cl. *Wepferus* in *præfatione tractatus de Apoplexiâ* puellæ sine cerebro natæ, † sed meminit, non describit. Mirum quâ ratione vitam in utero traxerit fœtus in adeò prævâ conformatione; traxisse autem & motus, quem mater ingravidationis tempore senferat, indigitat, & quod corpusculum nullâ sui parte ullam putredinis exhibuerit notam, sacculum illum capitis, cujus jam jam mentio facta est, si excipias.

[*In litteris ad Collesores Ephemerid. Anno 1672. perscriptis.*]

† *Historiam puellæ sine cerebro natæ cum annexâ Dissertatione eruditissimâ Excell. Dn. D. Wepferi, B.L. Anno III. harum Ephemerid. pag. 205. insertam reperiet.*

OBSERVATIO XXVIII.

D. JOH. MICHAELIS FEHR

DE

PINGVEDINE ABDOMINIS MIRABILI.

Petrus Schaff piscinarum fossor in Unterlauter / post exantlatos cruciatuum labores varios diem obit fatalem. Defuncti corpus Calendis Martii Anno 1659. curâ Dn. D. *Gravii*; jam Poliatri & Practici Romhildensis, aperitur. Ad sectionem invitatus ego abdomen in insignem magnitudinem elevatum vidi; Hydropem primo aspectu mentiri videbatur, sed durities insolita, ante & post fata ultima, opinionem delere jussit. Exsucca omnia totius præter abdomen membra succum ad id deposuisse videbantur omnem; tantus obsederat partes illas & faciem, quam Hippocraticam jure dixisses, marcor & atrophia; umbilicus ad duorum transversorum digitorum latitudinem elevatus thaleri circumferentiam habebat, cuticulâ, quam exsudans, semper in vivente pars serosior depascere visa est, destitutus. Sectâ abdominis cute pinguedo sub eâ occurrit, quatuor in umbilicali regione transversorum digitorum latitudinem æquans: trium illa fuit, qua lien obvolvebatur, inæqualiter tamen, ut media portio digito uno transverso fuerit minor. Renes, ut solent, copiosæ pinguedini pariter erant immerfi, sed quod aspectum merebatur, omnia intestina particulis pinguibus hinc inde multis pisorum ac lentium magnitudinem jam majorem, jam minorem referentibus conspersa videbantur. In dextro cordis ventriculo particula adiposa magnitudinem arti-
culi

culi unius digiti exprimens reperiebatur, qualem *Baubinus* etiam sæpè inibi se observasse *lib. 2. anatom. cap. 20.* scribit. Diaphragma solito durius fuit & crassius; pulmo in latere pleuræ, hepar costis nothis & intestina ossibus ilium erant affixa. Hinc pulmo libertate in expirando destitutus spirandi quadam difficultate fuerat pressus: status verò in intestinis debitum excurrendi spatium non invenientes sonum modò tonitruï, modò ranarum coaxantium clamori similem per integrum lustrum ediderant, ut non modò fossor ipse, sed & adstantes latitantium intùs ranarum suspicionem conceperint, cujus solius gratiâ magnus sectione cadaveris occupatos incolarum circumstetit numerus. Inquirenti mihi in diætam, quâ defunctus olim fuerat usus, lac potissimum maritum comedisse & bibisse, vinum & cerevisiam non curasse, respondit vidua: Lactis solius esu & usu se refocillari dixerat. Luxuriantis & errantis hoc est naturæ exemplum, quæ pinguiorem alimenti partem soli abdomini concredidit; reliquis verò partibus denegavit. Neque largioris lactis usui id erit simpliciter attribuendum, cum nutritiam in lacte vim inclytus Medicorum Senatus, nostro præsertim tempore, commendet, & non tantùm singulares homines, sed & multos populorum γαλακτοφόρος fuisse in eleganti tractatu de Butyro *Martin Schoockius* ostendat. Sed in nostro subiecto natura partium externarum & sic sui quasi oblita in toto abdomine nutritiam lactis virtutem sibi appropriavit.

[*In litteris ad Collectores Vratislav. missis Anno 1672. mense Decemb.*]

OBSERVATIO XXIX.

D. ANTONII DE POZZIS,
 QUOD HOMO DIU VIVERE POSSIT CUM
 MAGNIS MORBIS.

CElfissimus quidam Princeps staturæ brevis, melancholicus, pauciloquus, sedentariam agens vitam, & deformem dorso ad instar litteræ M. ferens gibbum, duobus annis ante mortem cepit ab ore insigniter scætere, cum excoriatione gingivarum, & dentium notabili mobilitate. Octo diebus ante mortem correptus febriculâ lentâ cum virium resolutione ob defectum probi sanguinis, & spirituum carentiam in Domino obdormivit. Ut debitus cadaveri balsamationis redderetur honor, apertum est abdomen, ubi primò sese omentum

mentum foetidissimum atque putridum obtulit; deinde mesenterium nigris varicibus undique circumseptum, cum pancreate induratis multis magnisque glandulis impervio. Hepar exstitit parvum, nigrum atque scirrhosum: Ren verò infra hepar latens major capite puelli duorum annorum, ponderans libras duas cum semisse, in cujus centro calculus ʒiiiß. repertus, cujus acumen afficiens parietes ipsius renis, gangrænam induxit. Infra hunc renem circa muscolum Ploas aderat abscessus longus atque profundus, flavo ac foetido pure plenus, absque ullo femoris torpore atque dormitatione, contra *Fernelium*. Ventriculus me-diocris, atro humore plenus; Lien longus, durior solito; Ren verò altior & naturali major, continens ad minimum centum parvos lapillos, apparuere. Hinc deventum est ad medium ventrem, in quo visæ sunt duæ hydatides ab humero usque ad septum transversum inter pulmones & pleuram aquâ, veluti glaciata, repletæ, cum pulmonum, tam secundum substantiam, quam secundum vasa, insigni corruptelâ, ita ut melancholia hypochondriaca, scorbutus, tabes, spirituum resolutio, viscerumque corruptio, causæ fuerint istius interitus. Sed quod mirum est, toto tempore vitæ nunquam est conquestus de doloribus nephriticis, calculis, urinis sabulosis, aut difficulter vel diminutè fluentibus, multò minùs ad renis dextri ingens augmentum femur dextrum torporem est perpeffum.

OBSERVATIO XXX.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

ERRATIS NATURÆ IN UNA PARTE, ET SUPPLEMENTO
EJUSDEM IN ALIA.

Sæpè natura in formandâ unâ corporis parte deficit, luxuriando in alterâ: ita accidit cuidam Illustrissimæ Baronissæ, hydrope tympanitide succumbenti: ambo enim pulmonis lobi, scilicet superior, atque inferior sinistri lateris defuerunt, non ex ulcere consumpti, quia cicatrices adfuerunt: Sed quia natura defecit in eorum productione, aliò distribuendo materiam. Hic Anatomicus campum habet quærendi, quomodo circulatio sanguinis in hoc corpore fieri potuerit, deficiente arteriâ venosa in sinistrum pulmonis lobum excurrente, cum non faciliè admittat septum cordis

cordis pervium à Galeno sancitum. Sed quod maximè consideratione dignum est, nunquam spirandi difficultate fuit detenta, cum pulmones obstructi eam impediunt, deficientes penitus auferant. Ventriculus magnus adfuit, cui à liene *vas breve* amplum sine *valvulis* communicabatur, per quod potus frigidus quàm primum lienem subivit. Lien erat ponderis lb viß, novem contextus densis membranis, inter quas aquæ limpidissimæ portio asservabatur: basis verò ejusdem fuit caro rubicundissimi coloris, solidæque substantiæ ad lb j. Locum præ pondere mutavit, hypogastrium occupans spacio 24. annorum, nihilo tamen minus tres proles utero gessit, inter quas filius superest, qui operante celeberrimo Chirurgo Wencelio adstitit, & rei admirandæ fidem facit luculentissimam. Intestina tantùm tria apparuerunt, jejunum, colon amplum solitoque crassius, & rectum: horum longitudo non quatuordecim ulnarum Patavinarum, secundum *Spi-gelium*, sed tantùm trium visebatur. Natura ergò cum defecit in producendis medio pulmone, parvo hepate, & brevibus intestinis, supplevit defectum in liene. Hæc Domina multi fuit & crassi cibi, non bis, sed sæpius in die comedendo, quasi lupino fuisset donata intestino.

OBSERVATIO XXXI.

D. ANTONII DE POZZIS

DOLORE VENTRICULI A CAUSA INAUDITA.

Illustrissimus Colonellus annorum 54. temperamenti sanguinei, vir aliàs probus & erga pauperes liberalis hydrope ascite detentus cum gravissimo oris ventriculi dolore paulò ab assumpto cibo & spirandi difficultate; post curam quatuordecim mensium, morbo victus, naturæ debitum persolvit. Latuere in abdomine XVI. mensuræ citrinæ aquæ, in thorace quatuor. Causa fuit hepar durum atque scirrhosum: doloris verò ventriculi à cibo per annum perdurantis origo fuit acumen cordis, quod à cibo sumpto comprimebat os ventriculi, unaque impedito diaphragmatis motu difficultas anhelitûs ingruerat: Cor namque bovino majus fuit, totam thoracis capacitatem replens, atque extenuatos flaccidosque compressione reddens pulmones. Num cor à nativitate magnum nactus fuerit, an verò in morbo excreverit, dignam otiosis relinquo speculationem: siquidem ante morbum nec do-
lor,

lore, nec difficultate anhelitus, nec deliquis fuit laceffitus. In sinistro cordis ventriculo inventi sunt duo polypi, duri, carnosî atque lati, ad quorum motum versus arteriam magnam sequebatur pulsûs interceptio, graviorque cordis symptomata.

OBSERVATIO XXXII.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

CALCULIS OCCULTIS IN RENIBUS.

INtinus Sac. Cæs. Majestatis Consiliarius à parente Podagrîco ortus, circa annum 35. doloribus arthriticis infestari cœpit, à quibus ut liberaretur, emplastris quibusdam, à Chirurgo oblatis, est abusus: sed incidit in scyllam volens vitare charybdim: nam post unum vel alterum annum correptus ardenti febre cum erysipelate pulmonum, suffocatus interiit. Cum autem mors semper ferè imputaretur Medicis, quasi terminum accidentalem potis essent devincere, ideò hanc ut calumniam fugerent, ad corporis dissectionem confugiunt, in quâ pulmo post remotum sternum niger adeoque tumidus sese obtulit, ut naturali suo reddi non potuerit hospitio. Hepar magnum, plurimè nigroque sanguine conspersum, cum cysti felleâ omni bile destituta examinanda se obtulerunt. Cum autem sufficiens mortis causâ in pulmone inventa fuisset, dubii fuimus, an aliæ investigandæ forent particule: ultrò ergò progressi, in utroque rene duo magni calculi inventi fuerunt, ponderis ℥vj. nullo signo præcedente, sive arenulas, sive pedum torporem, sive lumborum gravitatem, sive urinæ indigentiam consideres. Nam copiosiores justo fundebat urinas, sed aquæ simillimas; sitimque adeò intolerabilem patiebatur, ut nullo potu ea sedari potuerit.

OBSERVATIO XXXIII.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

SUTURÆ DISCESSIONE AB EBRIETATE PRÆSERVANTE.

ANno circiter 1648. exauthorato Græcii Cæsareo milite quidam magnæ familiæ colonellus non solum militandi arte eximius, sed potandi exercitio celeberrimus, postquam Lutenbergici vini sese ingurgitasset copiâ, calidissimis ejusdem fumis ad

E

caput

caput impetum facientibus, divulsâ magno cum cruciatu durâ meningē, nunquam quievit, nisi cum cranii contiguæ extremitates circa futuram coronalem ad pollicis latitudinem dehiscerent, atque à se invicem separarentur. Verùm omne malum propter aliquod bonum; imposterum poterat bibere sine mentis perturbatione plures mensuras, multosque inebriare, antequam à potu sentiret minimam læsionem. A vaporibus hypochondriacis & hysteriis divelli futuras non solum constat ex historiâ cujusdam monialis ad me missâ, verùm etiam ex relatione *Arnaldi Boos. cap. 4.* confirmatum legimus.

OBSERVATIO XXXIV.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

RARA EPILEPSIÆ CAUSA.

Capitanus obsidioni civitatis intentus aphonus ex equo repente cecidit, an ex vehementi transeuntis propè caput tormentarii globi boatu, (ut referebat) an ex timore, non interpono meum judicium; tandem ad se rediens, semper de dolore obtuso capitis & aurium tinnitu conquerebatur. Post sextum annum Herculeo morbo præventus, irritis omnibus auxiliis, exuvias victori dedit. Aperto capite dura meninx à futurâ coronali usque ad frontem gangrænâ fuit detenta, & in medio cerebro per falcatam dissecto latuit sat magnum os ad instar lapidis stellati acutum, quod suo acumine membranæ inflammationi atque corruptioni dedit occasionem, nullo animadverso signo quondam disrupti cranii, aut cicatricis relicte. An à nativitate cum crescente cranio creverit, an post casum tantum suæ generationis contraxerit principia, pro nunc aliis disputandum relinquo.

OBSERVATIO XXXV.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

EPILEPSIA AB INCURVATIONE DIPLOIS INTERNÆ.

Viri cujusdam magni nominis filiolus septimestris dum nutrice de nocte ad lactandum traderetur, somno, si non vino, obrutæ (nam solebat per vetulam furtim vinum emendicare matulâ de-
porta-

portatum); postquam denuò puellum in cunas reponeret, cecidit supra earum quandam prominentiam, unde post quatuordecim dies correptus epilepsiâ, ad plures abiit. Ut ignota & à perversis mulieribus suppressa innotesceret causa, dissectum fuit caput, in quo paulò supra tempus sinistrum inferior cranii lamina seu tabula in notabilem tumorem elevata versus cerebrum, superiori omninò illâ, visebatur: unde factâ eo loci membranarum compressione, humorum affluxu, ac cerebri notabili corruptelâ, epilepticus exspiravit. Vide *Rinaldum Corresium secundum Spererium &c.* similem casum adferentem.

Tille

OBSERVATIO XXXVI.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

AQUA IN CEREBRO INVENTA.

Cerebrum facultatum animalium principum sedem esse, jam dudum contra Aristotelem *Galenus* disputavit, ipsasque functiones eò præstantiores reddere, quò purius, temperatius, ac magis pervium existerit: quanquam autopsia contrarium demonstrat: nam filiola cujusdam Comitissæ annorum quatuor, habitus corporis gracilis, biliosi temperamenti, correptâ febre ardente, sine notabili operationum principum læsione, crescente morbo, decimâ quartâ die succubuit. In posterioribus cerebri ventriculis inventa fuit libra aquæ, ipsâ puteali magis perspicuæ, sine operationum principum læsione, nisi quod aliquando de pungitivo capitis dolore exclamaret: Forsan id-eò, quia pauca urinæ prodibant, & ad calefactum caput fecerunt metastasin.

OBSERVATIO XXXVII.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

DELIRIO A VERMIBUS.

Rusticus quidam à somno sub arbore expergefactus, per medium annum maniacus est redditus, sed acceptâ Tabaci unciâ & concitato vehementissimo sternutamento, prodiit eruca nigra, longa atque pilosa, & confestim penitus sanitati est restitutus.

OBSERVATIO XXXVIII.
D. ANTONII DE POZZIS

DE
VERMIBUS VENTRICULUM ERODENTIBUS.

Aliud est vulnera ventriculi esse insanabilia, aliud verò esse lethalia; nam vixit mulier hortulana Græcii duodecim annis, quæ singulis septimanis ad minimum bis ad vendenda olera comparabat, deformis facie, strumosa, instar utrei oblonga, huic vermes fundum ventriculi perforarunt circa latus sinistrum cum musculis abdominis, quos præfente *Excellentissimo Dn. Warnbauser*, adhuc felicissimè Græcii in primo loco quadraginta septem annis praxin agente, & me extraxit. Ulcus apertum circulo, durisque labiis duodecim annis usque ad tumulum tulit. Sed mirum est in hac rusticâ muliere, dum fabas edebat, aut cibum difficilis concoctionis sumebat, per ulcus exibant omnia; dum cibus facilis concoctionis à suo domino illi plurimum compatiante offerebatur, optimè nutriebatur. O utinam meloncholicis hypochondriacis sine labe vitæ ex capite & hypochondriis scrupulorum falsarumque imaginationum vermes tam facile exirent, quàm beati forent Medici, quàm sani Hypochondriaci!

OBSERVATIO XXXIX.
D. ANTONII DE POZZIS:

VULNERA PROFUNDA COLLI NON ESSE
LETHALIA.

NOlui cineribus oblivionis recondere admirandum vulnus inflictum cuidam capitaneo Excellentissimi Domini Comitum Butiani eo tempore à Turcis inflictum, quò *Auroram*, ejus conjugem, mulierum pulcherrimam, duplici tertianâ detentam curarem: Hic enim cum sociis contra Turcas ad confinia excurrens æquâ lance certavit, occidendo multos, & pro occiso habitus inter mortuorum cadavera quasi sepultus; accepit enim vulnus in sinistro colli latere adeò profundum, ut musculi masseteres, splenis, venæ jugulares, arteriæ carotides, nervique recurrentes fuerint excisi, quod ex ejusdem profunditate ad duos digitos, saliente sanguine arterioso & venoso licuit intelligere. Sed paulò post audito victoriæ signo,

gno, ex cadaverum acervo surgit, à sociis vulnus strictè obducitur, domum equitat, nec sensum perdit, nec aphonus redditur, nec viribus destituitur, sed eâ nocte uxori ter debitum matrimoniale reddidit sine discrimine. Curatus est, & successu temporis non solum plures Turcas occidit, sed etiam Laxenburgi cum suo Excellentiss. Comite comparuit. Evasit, an quia vulnera in Ungarico climate facilius curantur per extraordinarias (ut audivi) curationes, aut quia paucis utuntur medicamentis, facile restituantur: crediderim potius Magati methodo per primam scilicet intentionem sanitati pristinae restitui.

OBSERVATIO XL.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

RARA CORDIS PALPITATIONE.

VIr annorum 27. gracilis corporis habitus, temperamenti calidi & siccis, Postæ præfectum agens in Ernhausen, quatuor annis laboravit cordis continuâ palpitatione, cujus remedium unica fuit sanguinis missio. Verùm symptomate recrudescente tandem syncope correptus interiit, corde palpitante non in loco proprio, sed circa diaphragma lateris sinistri valdè demisso. Aperto cadavere cor maximum apparuit, solum unam continens cavitatem seu ventriculum, in 3xvj. sanguinis nigerrimi adnumeratæ sunt. Cordis corpus erat totum emaciatum, arteriæ præ pondere elongatæ & conniventes, ita ut sanguis spirituosus motu cordis non potuerit amplius expelli ad arterias. Loco dextri ventriculi vena cava ascendens, in ingentem elevata tumorem. Dicite jam, si ambo ventriculi cordis necessarii sunt, an in uno præparentur, & in alio perficiantur spiritus?

OBSERVATIO XLI.

D. ANTONII DE POZZIS

DE

HYDROPE ADMIRANDO.

VEstalis virgo annorum 33. plethorica, postquam eidem cessarent menstrua, cœpit sentire dolorem in inguine dextro, à quo tandem abdomen in ingentem tumorem elevatum spretis omnibus methodicis remediis succubuit: aperto cadavere inter musculos abdominis & inter peritonæum inventæ sunt sanguinis nigerrimi li-

mi libræ octoginta, inter peritonæum verò & intestina quadraginta a-
quæ limpidissimæ. Tuba uteri in latere sinistro elevata in ingentem
tumorem continebat sibi vitæ cuiusdam humoris, cum seminis al-
bicantis magnâ quantitate. Testis illius lateris erat parvus, alterius
lateris major. Diaphragma aded compressum ab aquâ & sanguine, ut
vix non ad jugulum pertingeret. Pulmones nigricantes & compressi.

[*Ex communicatione Excell. Dn. Autoris, Dn. D. Jung factâ, &
ab hoc mense Decembr: Ann. 1672. Collectoribus Ephemeridum
impertitâ.*]

OBSERVATIO XLII.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

AMULETO EPILEPSIÆ.

Recensentur plurima Amuleta à diversis Autoribus adversus mor-
bum comitalem sive epilepsiam, quæ an omnia promissis re-
spondeant, experientia consulenda est. Mihi nuper à fide di-
gnis commendata est in epilepsiâ infantû *radix Ostrucii, Impera-
torie seu Magistrantia, Germ. Meisterwurk dicta, recens dissecta & pollici-
bus tam manuum, quam pedum alligata.* Hujus rei veritatem indagare mi-
hi non ita pridem occasio se obtulit in puellâ trium septimanarum à
paroxysmo epileptico miserè divexata, cui post alia ista radix prædicto
modo adhibita est felici cum successu; qui an radici soli, an etiam aliis
anteâ præmissis remediis adscribenda sit, nescio, cum ipsi primùm ex-
hibuerim *aliquot grana Cinnabaris nativ. præp. pulveri epileptico immixta:*
quod remediû, *cinnabarim scilicet nativam mineralem veram celeberrimus
ille trium Imperatorum Medicus Crato in epilepsiâ magni fecit, ut testatur
Samuel Schonbornius in Manuali Medic. Pract. p. m. 6.* quanquam alii
cinnabarim Antimonii exhibeant; *Sennertus* tamen nativam huic re-
ctius præfert: utpote cujus admirandas vires in epilepsiâ tam adultio-
rum, quàm juniorum me sæpissimè expertum esse verè testari possum.
Congessit aliàs Catalogum medicamentorum simplicium & facile pa-
rabiliû adversus epilepsiam *Henricus à Bra, Medicus Zutphaniensis, qui
ibidem p. 59. radicem Imperatorie pulverisatam & ex vino potam comi-
tialibus auxilio esse ex Mathiolo refert.*

OBSERVATIO XLIII.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
EPILEPSIA EX IPSIUS TERRORE.

Scribit *Christophorus à Vega lib. 3. de Arte Medicâ cap. 12. se vidisse quendam, cum attentè inspexisset eum, qui in comitiales morbum incidere, subito eo malo correptum cecidisse.* Talem ego quoque recordor, fuisse juvenulam quandam primâ vice gravidam, quæ præ foribus ædium propriarum stans, mendicumque epilepsiâ laborantem prætereuntem, & paroxysmo epileptico obrutum videns, mox eodem affectu prehensa, miserè obiit. Novi etiam Excellentissimum quendam Medicum, Serenissimi cujusdam Regis Archiatrum adhuc viventem, qui neminem epilepsiæ obnoxium in ipso paroxysmo aspiceret, multò minùs rogatus, tali ægro opem medicam ferre potest: adeò ipsi morbus hic terribilis est.

OBSERVATIO XLIV.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
HÆMORRHOIDUM MENSTRUO ET ORDINARIO
FLUXU IN VIRO.

Cum nuper *Ephemerides Medico-Physicas Germanicas Anni secundæ* percurrerem, & sub titulo *Observationis 192. Hemorrhoides in viro singulis mensibus stillantes Dn. D. Ehrenfried Hagendorns, Practici Gorlicensis,* perlegerem, revocavi mihi in memoriam similem casum in *Viro Clarissimo Haynone Rigio Hamburgense tum Phil. Magistro, postea Med. Doctore & Practico Rostochiensis Experientissimo, Amico & Consalino meo Lugduni Batavorum dilectissimo, jam en ἀγίαις,* cui ab anno ætatis decimo octavo Hæmorrhoides ordinariè singulis mensibus per aliquot dies fluere solebant, non sine magno valetudinis commo: siquidem cum interdum fluxus ille vel defisset, vel non sufficienter procesisset, se malè valere conquestus est. Fuit aliàs vir iste coloris fusci, & capillitij nigri, ingeniosus & judicii acerrimi. Similes casus consignaverunt *Amatus Lusitanus Cent. 5. Cur. 3. Vesalius de Corp. Hum. Fabr. Lib. 5. c. 15. Ant. Zimara Comment. ad cap. 10. Lib. Somn. Arist. atq; Oesbeus Libr. Observ. propr.*

OBSERVATIO XLV.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

HÆMORRHAGIA MENSURUA CRITICA.

Vocabulum Hæmorrhagiæ apud Hippocratem sæpè quodvis sanguinis profluvium copiosum indicat: interdum autem non addito partis nomine exprimit eam sanguinis eruptionem, quæ per nares fit, ut testatur Galenus 1. Epidem. Comment. 1. Aph. 9. item 6. Epid. Comment. 3. Aphor. 25. quo sensu etiam hic usurpatur, & significat fluxum illum criticum, per quem natura è venis & arteriis cerebri in ejus præsertim basi existentibus, sibi noxia & molesta certo tempore expellit. Clarissimus Rolsincius in Epitome Method. cognosc. & curand. particul. Corp. Affect. lib. 1. part. 2. cap. 4. hæmorrhagiæ narium arterias magis in culpâ esse, quàm venas autumat, ibidemque sinum tertium crassæ meningis per longitudinem falcis ad os cribrosum excurrentis in hæmorrhagiis aperiri, easque contumacissimas excitare statuit: quarum causa est sanguis calidus, acris, copiosus, serosus ad motum aptus. Talem ego hæmorrhagiam in juventute ab anno decimo nono ætatis per longum tempus in me ipso expertus sum, ubi singulis ferè mensibus è nare dextrâ sanguis copiosus mihi cum euphorîâ effluere solebat. Hujus fluxus continuationem, at non menstruam, sed rariorem, adhuc hodiè patior, & quidem cum valetudinis commodo, quàm semper capitis gravitas, dolor, & faciei inflammatio præcedit, quæ incommoda fluxus ille statim solvit: Si verò sanguis sponte suâ haud fluxerit, soleo sæpè cum pennâ anserinâ venulas in nare dextrâ irritare, post quam irritationem sanguis cum alleviatione effluit. Sic mentionem facit Oerbeus Lib. Observ. propr. juvenis cujusdam Canonici Eichstadiani cui diætâ largiori utenti, & à venæ sectionibus abhorrenti hæmorrhagia narium tam familiaris fuit, ut singulis septimanis recurreret, ac jam quasi ordinaria ac naturæ consveta esse videretur, & quidem citra valetudinis vel vitæ dispendium. Historiam juvenis, cui Galenus sanguinem criticè è nare dextrâ profluxurum è nonnullis præcedentibus signis prædixerat, videat Lector benevolus apud eundem lib. de Præcognit. ad Posthumum c. 13.

OBSERVATIO XLVI.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
MARASMO.

Clarissimus quidam vir annos 44. natus, constitutionis sicca, naturâque cholericus, cum Anno 1665. mense Januariô per aliquot septimanas calorem præternaturalé percepisset, animadvertit tandem spatiô paucorum dierum consumptionem musculosi habitûs, seu marasimum totius corporis, qui cum indies majus incrementum sumeret, consilium à me petiit. Ego pulsus ipsius explorans, deprehendi parvum, crebrum & celerem, urina verò nihil à naturali mutata esse videbatur: ex quâ in Hecicâ Galenus nullum certum signum desumi posse docuit. Calor in principio ad tactum nullus ferè deprehendebatur, sed diutiùs manu admotâ, acer & mordax evasit. Sitis etiam nulla aut pauca: pulsatio arteriarum circa tempora [quæ collapsa erant] celerrima. Ordinavi ei itaque sequentia medicamenta alterantia tam interna, quàm externa. Primò quotidie manè sequentem potionem ebibebat. *R. Aqu. Violar. endiv. nymb. ana ℥vj. syr. de cucurbitâ, de endiv. f. ana ℥℔. m. f. Haustus. S. Träncklein auff 1 mahl.* Secundò horâ quartâ pomeridianâ ei balneum aquæ dulcis fluviatilis tepidæ imperavi; ventriculi interim regione crustâ panis vinò Hispanicò & pulvere cinamomi conspersâ, & pannò lineò coopertâ: post balneum autem spinam dorsi, scapulas, atque regionem circa renes hòc linimentò non liquefactò inungere jussi. *R. mucilag. sem. cydon. psyllii cum aqu. lactuc. extr. ana ℥vj. lap. Prunell. ℥ij. cera alb. parum. f. l. art. linimentum molle. S. Nüßken=Cälblein.* Tertiò post inunctionem de istâ emulsione ℥iiij, assumebat. *R. Amygd. dulc. excort. non ranc. ℥ij. sem. 4. frig. maj. excort. non ranc. ana ℥ij. papav. alb. ℥℔. cum s. qv. decocti tenuis ptisana bordeacea f. l. art. Emulsio ad ℥xvj. quæ dulcoretur syr. de cucurb. ℥iiij. m.* Hisce ita spatio duarum septimanarum continuè usurpatis flacciditas musculosi habitus ad oculum remittebat, & carnosâ membrorum substantia solidior esse cœpit: nihilominus tamen per unam adhuc & alteram septimanam in usu balnei tepidi, inunctionis & emulsione continuavit. Sed quia ventriculi ipsius constitutio valdè debilis erat, ejus corroborationis gratiâ sequentes rotulæ in Pharmacopolio paratæ sunt. *R. spec. diarrhod. Abb. ℥iiij.*

ſ. | ʒiij. ſacchar. canar. alb. in ꝑ. qv. aqu. cinamomi cord. diſſol. ʒiij. Fl. art. Rotula. S. Magenſchlein II. oder 13. auff 1 mal zugebrauchen. Convaluit itaque vir ille Clariffimus in totum, & hucusque, dum iſta ſcribo, Anno 1672. pancreaticè vivit, nihilque de calore hecico amplius ſentit. Ubi notandum, balneum aquæ dulcis tepidæ extenuatis & conſumptis admodum conducere, quod ego in pluribus extra præſentem caſum obſervavi. Confirmat id *Galenus lib. 10. meth. med. cap. 10.* ubi ſatis exactè & curioſè hecicâ febre laborantes lavare docet, ad quem curioſum lectorem remitto. De veteri balneorum fabricâ & uſu multa huc facientia eleganter congeſſit *Job. Langius Epift. Medic. Lib. 1. epift. 50.*

OBSERVATIO XLVII.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

PARTIUM GENITALIUM PRURITU IN PUELLA.

Partium genitalium ſeu vulvæ pruritus rarum eſſe ſymptoma, & quod tantum ſcæminas, præcipueque annofas afficit, plerique inter Præcticos ſtatuunt, de quo *Mercatus* cum furore uterino & nymphæ magnitudine promiſcuè agit; ſed rectiùs *Actius* & *Mofcio*, atque inter Neotericos *Sennertus*, *Franc. Joël*, & *Rod. à Caſtro* diſtinctis capitibus de iisdem tractarunt, ut apud ſingulos ſuis locis videre eſt. Nos ejuſmodi affectum in puellâ octenni elegantis formæ & præclarorum parentum filiola obſervavimus, qui ferè per annum duravit, & præſertim circa vespèram & noctu exacerbabatur. Suſtulimus eundem, benedicente Deo, evacuationibus levibus aliquoties inſtitutis, balneo aquæ dulcis, unguento roſaceo renibus & dorſo ilito, atque lotionè partis affectæ cum aquis refrigerantibus & humectantibus: à quo jam fermè ultra biennium libera eſt. Tradit *Rod. à Fonſeca* ejuſdem affectus prolixam curationem *Tom. 2. Conſult. Medic. Conſult. 68.* in muliere 38. annorum: & *Ambr. Paræus Oper. Libr. 23. cap. 64.* mulierem, quæ vehementi partium genitalium pruritu & uredine laborabat, unguento Ægyptiaco curavit.

OBSERVATIO XLVIII.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
FEBRE SINGULTUOSA.

Febre singultuosâ continuâ ante plures annos robustum virum, ferè septuagenarium, Johannem Krieger/rusticum in Gurschke, pagò Thorunensi, den Schlesiſchen Hanß (quoniam è Silesiâ oriundus erat) appellatum, affectum recorder: cui levis purgatio bis instituta, & postea tam *Elix. Propr. Parc.* cum *Essentiâ absinthii*, quàm in unctiones externæ circa ventriculi regionem cum *oleo absinthii & mastichino* multùm profuerunt, tandem & vinum absinthites; qui postea per aliquot annos vixit, & peste interiit. Vide similes casus apud *Hier. Cardanum in libello de Curat. & Prædiction. admirand. n. 21. & Lal. à Fonte Consil. 58. fol. 170.* Item apud *Greg. Horstiam Observ. Medic. Sing. lib. 4. prior. lib. 1. Observ. 22. p. m. 40.* Præter hos inveniet benevolus lector apud *Job. Petr. Lotichium singularem casum libr. 1. Observ. Med. cap. 7. Observ. 1. de febre Lypiriâ lethali malignâ cum singultu.* [*Ex litteris mense Dec. Anni 1672. Thorunio Vratislaviam ad Collectores Ephemerid. scriptis.*]

OBSERVATIO XLIX.
DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE
ICTERITIA CURATA.

Mulier viginti quatuor annorum gravem sentiebat obstructionem mensium, qui menses tamen fluxu albo solvebantur, sed inordinato, tandem ictero flavo tota tingeatur. Multis & pro promovendo menstruo, ordinatis, & quæ aliàs commendabantur, utebatur medicaminibus, nec icterus voluit cedere, nec menstrua sequi. Tandem sequenti emulsione & applicatâ exterius tincâ, vulgò *Schleye/D. S. L.* restituta est.

Rz. aq. centaur. cicbor. fragor. sambuc. āā ʒvj. sem. melon. cucurb. āā ʒij. papav. alb. ʒiβ. nucleor. Persic. ʒj. F. l. a. Emulsio. Adde sirup. fragor. ʒj. spirit. cinam. ʒβ. M. hâc emulsione sæpiùs propinatâ, & ad sex dies continuatâ, iterùm restituta est colori pristino naturali.

Hoc quidem absque verborum gloriâ possum affirmare, quod mul-

tos isteritiâ flavâ affectos hocce medicamine, Deo adjuvante, restituerim, sed cum hoc discrimine, quod simul circa secundum diem, certas pilulas ad mundificandum sanguinem, & bilis correctionem accommodatas, propinari patienti procuraverim.

OBSERVATIO. L.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

GRILLO IN AURE.

Rusticus penes fornacem jacens, in scamno, non advertit in somno ingredientem grillum in aurem, quem tamen expergestus ex clamore, ut dicebat, terribili statim percipiebat. Homo hic ferè ad insaniam redactus est, nec ullo modo potuit eum vel interimere, vel extrahere: Venit tandem ad me, svadeo, ut infundat *oleum scorpionis*. Paret: sed sine fructu. Itaque jussi, ut afferat grillum vivum ex campo; allatum injicio oleo olivarum, moritur in eo grillus. Hujus olei cum duodecim ferè guttas in aurem immissem, paulò post grillus in aure mori cœpit, inter moriendum tamen, retrogradum quasi motum repentis insecti sentit æger, frustatim deinde cum multo pure grillum auris evomuit cum restitutione ægri.

OBSERVATIO LI.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

REMEDIUM SYMPATHETICO ANTISCORBUTICO.

Specialis & singularis meus amicus non solum pruritus externum cutis, sed & multas maculas in cute sentiebat, simul etiam ex hinc inde subortis doloribus vagis, ~~Malum~~ scorbaticum subesseratus, petiit remedium externum, quoniam abhorrebat ab internis. Insistens vestigiis *Lupii* & aliorum de sympathiâ scriptorum, svasi, ut cani lincturam pedum & cutis permitteret. Paruit. Octo septimanis elapsis de die in diem sentit levamen. Canis autem totus fit scabiosus. Quod quia plures nostræ civitatis jucundo hoc spectaculo se delectantes adhuc sciunt, ulteriori probatione non indiget. Canis deinde, sæpius internè applicato *♀ dulci*, & externè benè lotus, sanus evasit.

Æquè tale exemplum cum cane in doloribus podagricis expertus sum, quod etiam certissimè possum affirmare, quod eo tempore, quo pa-

tiens

tiens conqueri solet de dolore pedum, canis simul dolores sentit, & tubercula creta podagrica oppleta cum calore præternaturali. Iste canis jam in domo meâ sustentatur.

OBSERVATIO LII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

GALLO INDICO HYDROPICO.

Inter jucunda amicorum spectacula & hoc obveniebat. Spectabilis ac celebris Dn. N. N. Consul civitatis Mariæburgensis, gallum Indicum servabat, fortè pro tractandis amicis. Ministræ ejus multum quidem cibi offerebant, parum autem potus, ita ut vix tertio die semel bibendum tradiderint. Quid sit? Nimia siti pressus, semper vasculum aquæ appositum, continuando, unâ vice, ebibit. Interim gallus totus fit macilentus & vix ossibus hæret. Circa collum verò & regionem ventriculi tumebat, tumor etiam pedes occupabat. Sæpiùs ob jucundum spectaculum compressus magnam aquæ foetentis copiam ejiciebat, novâ appositâ, statim bibebat, & se opplebat. Tandem præter cutem & ossa tribus diebus valdè tristis, & continuò sedens nihil nisi mortem reliquit.

OBSERVATIO LIII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

URINA PILOSA S. FILOSA.

Anno 1668. in insulâ majori Mariæburgensi equisio quidam, nomine Schaplau, primò dolores sinistri lateris sentiens, urinam crassam albam in fundo multo sabulo & arenâ rubeâ scatentem, per quatuor septimanas absque tamen molestiâ emittebat, quæ aliquando ita incrassata excernebatur, ut ^{eam} manibus instar filamentorum extrahi opus esset. In urinali tanquam massa coagulabatur, nec poterat effundi, nisi aquâ affusâ. Comitabantur hoc symptoma noctes insomnes, ita etiam ut ad usum opii correcti ad grana duodecim propinati ne quidem indicium ad somnum appareret. Sequebatur lenta macies pedum & manuum & faciei, sed post 3. septimanas, cum tumor pedum sequeretur, patiens hic, *spiritu vitrioli, sale terra nutrito & coagulato*, per dies quatuordecim continuato, & intra has dies, duplici vice *extracto Rhabarbari* purgatus, sanatus est. D.S.L.

OBSER-

OBSERVATIO LIV.
DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

MALO CITRIO PRÆGNANTE TRIPLICATO.

TAcuiffem certiffimè, quoniam jam video tot Excellentiffimo-
rum Medicorum Observaciones & novæ Academiæ Curioforum
Collectanea abundare tantarum Observacionum copiâ: Propter-
eâ paucis tantum adjiciam, me anno 1671. observaffe jucun-
dam prægnaturam mali citrii, quod in medio diffectum non (olum fi-
mile planè pomum citrium omni cute & colore citrino perfectum, fed
intrinsecè femine plenum: à parte superiori adhuc novum germen,
quasi tertium pomum conficiendo, exhibebat. Multi hoc ad stupo-
rem usque in his locis apprehenderunt. Fidiffimi testes hujus triplica-
ti imprægnati pomi sunt spectabiles ac famati *Dn. David Sadenrecht/*
Proconsul Civitatis Mariæburgensis, Dn. Casparus Pyrus, p. t. Judex &
Pharmacopœus, à quo primo mihi erat donatum.

[*Confer Obs. 241. Ann. III. p. 433.*]

OBSERVATIO LV.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

ROSA TRIPLICATA.

FÆcunda anni tempestas 1672. die 20. Augusti, luxuriantem nobis
Rosam Provinciam, ut vocant, triplicatam, cujus iconem de-
pictam hic transmittam exhibuit, in horto Nobilis ac Spectabilis
(*Vid. Fig. I.*) *Dn. Erasmi à Lunden/ Proconsulis Civitatis, & Vice-Advocati Ca-*
sari Mariæburgensis.

Sic & Typham duplicatam tertio die post, ager Koslicensis exhi-
bebat.

Buglossum sylvestre vix majori altitudine excrefcens vidit nostra æ-
tas, cujus vivum exemplar transmittam. Tantum potuit fluida tem-
pestas hujus anni.

[*Postquam modo laudatus Dn. Cnoëffelius, Fautor noster multò honori-*
ficum de nobis meritis cultum, Rosam suam Triplicatam exhibu-
isset, eodem quasi tempore Nobiliff. Dn. Bernhardi de Bernitz, S.R.
Maj. Polonia Persona Medicus longe bened, meritisissimus, Patronus

voster

Hic Flos Rosarum Pragæ ad Vistulam in horto P. Prum Bernardinorum
reperitus die 20. Augusti que Flos Domus Regiæ decidit et pro bono
Angurio S. R. M^{tes} ab ijs dem Patribus præsentatus est. In cuius locum sex
aliæ gemmæ Verticem Versus prodeuntes alios Rosarum flores ej
dem pulchritudinis propediem certato pollicentur Anno Dñj 1647

noster perpetua observantia colendus, aliam Rosæ, pro Multiflorâ habitâ, iconem transmissit, quam ut isti Cnoëffellianæ Rosæ, depictam Fig. II. adjungeremus, opere non ingratum prorsus pretium fore putavimus.]

OBSERVATIO LVI.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

DORSI INEFFABILI PRURITU EX OBSTRUCTIONE MENSTRUÏ.

FŒmina quædam annorum triginta sex patiebatur mensium obstructionem, compressionem thoracis, gravitatem anhelitus & inappetentiam cibi, cum eruptione macularum, quas vulgò vocant Leberflecken. Post sex ferè septimanas, ut referebat, insignis & horrendus sequebatur dorſi circa scapulas, & ad costas usque spurias se extendens pruritus. Omnia vestimenta debebant dilacerari & crudelitas unguium magnâ atrocitate in propriam carnem sæviebat, nec poterat satiari sanguine, donec largiter fluebat, quod unicum erat dimidiæ horæ levamen. Obduratus sanguis novæ pruriginis prodromus exitebat. Non enim tam citò sanguis erat incrustatus, cum jam manus ad pristinam sævitiam se armarent, misero neque fatis lacrymis deplorando spectaculo.

Applicatis medicamentis primò internis solventibus, evacuatione factâ generali, sequente phlebotomiâ in pedibus, nihil levaminis sensit patiens. Deinde externis: *Unguentum enim nutritum absque fructu tribus diebus applicabatur; Nitrum fixum in aëre solutum, pro salis volatilis corrosivi præcipitatione paucula quantitate aqua spermatis marinarum commixtum, noluit obsecundare voto medentis.*

Tandem cum *Û diaphoretici gr. XV. & bezoard. mineral. gr. viij. cum vino internè, sæpius assumptis ad diaphoresin redacta, & aqua Mercuriali exterius sæpius illita esset, cessit pruritus, cutisque, quæ deinde Emplastro de Minio consolidabatur, renascebatur, & ægra D. A. evasit sana.*

Aqua Mercurialis taliter præparatur.

R. ℞. ði ʒj. affunde aqua lbj. Coque per horæ quadrantem, ut ebulliat. Servetur pro usu. Præsentissimum aliàs remedium ad guttam Rosaceam Paracelsi.

Quod autem hoc loco admiratione dignum, erat *urina tremula vel saltans.*

salans. Nam urina recens è corpore excreta statim ebullire, & per sex ferè horas semper moveri conspiciebatur cum gravi fœtore; successu temporis etiam per integrum diem talis motus continuabat, inexistens contrarii salis sufficiens index. Quæ tamen omnia ulterius pensanda, doctissimorum & experientissimorum Virorum iudicio, relinquenda duco.

OBSERVATIO LVII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

UTERO CARTILAGINEO.

ANno 1662. vidua annorum 44. nomine die *Mehlführerin* gravi dolore dorsi & ingenti siti vexata, urinæ suppressione præcedente, fit hydropica, Natura spretis omnibus medicamentis debitum suum persolvens, viduam hanc cultro decernit Anatomico. Adstante *Dn. Heckero* Medico civitatis Mariæburgensis, factâ per Chirurgum, *Dn. Lorenz Arnolt* sectione, ingens copia aquæ effunditur, & lien quasi convolutus calculis plenus conspicitur, perventum est ad renes, in quorum dextro & quidem circa infundibulum, invenimus quadrangularem lapidem, qui totam cavitatem pelvis implebat. Processimus ad uterum, qui cum magnâ admiratione primò totus lapidosus à nobis putabatur, quantitate quidem parvus, sed nimis durus. Tandem vi dissectus, totus uterus cum orificio interiori erat cartilagineus, relicta cavitate internâ ad amplitudinem nucis juglandis, & ureteres aliquo modo extensi scatebant arenâ copiosâ, aliàs tamen in naturali constitutione observabantur.

OBSERVATIO LVIII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

FEBRI PETECHIALI COMITATA HYDROPE, ICTERO FLAVO,
ET TANDEM NIGRO, CURATA.

CIvis Mariæburgensis, tunc temporis juvenis viginti annorum, p. t. Scabinus, nomine *Wilhelmus Braun*, feбри petechiali correptus, tantum non tertio die vitâ defungebatur, ingentissimaque siti premebatur. Omnibus & internis diaphoreticis & externis remediis applicatis, ita etiam ut prognosis salutis aliquo modo

modo appareret; ex frequenti sine scitu Medici adhibito potu, ingentem oschei tumorem deinde & pedum contrahebat. Mentitus tumor quoniam durus, ac si hernia carnosâ fuisset, facile deinde subsequente pedum tumore detegebatur. Applicabantur remedia hydragoga, *succini sal volatile*: inter alia autem *cinnabaris* ðij tribus vicibus sublimata, cujus ʒj. lagenæ vini injecta juncto sale superius memorato succini volatili gr. XXIV. (tribus epotis lagenis taliter confecti vini) sexto die totam ferè aquam intercutaneam per urinæ vias educebat, nam ad duas vel tres stoffos, quorum singuli continent quatuor libras, urinæ ejusdem singulo die exercebat. Vix aquâ eâ & tumore exoneratus, totus evadere ictericus, & color aureus totum corpus tingebat. Quot molestias causaverit hic morbus, & quæ symptomata secuta fuerint, vix dictu possibile. Nausea, vomitus, totius corporis de novo debilitas, omnium virium prostratio, diarrhœa in scenam prodibant. Susceptâ curâ ictericorum superius descriptâ, tandemque evanescente colore citrino, nigrescebat sicut Æthiops. Applicatis verò medicamentis sudoriferis volatilibus cordialibus, præprimis verò *tincturâ nitri corallatâ*, & indefessâ operâ tandem per DE I benedictionem restitutus Dominus patiens ad hunc usque diem & sanè & absque recidiâ vivit.

OBSERVATIO LIX.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

AQUILA ALBA IN POLONIA.

Nuper cum essem Varsoviæ, inter alia, quæ apud *Excellentiss. ac Doctiss. Dn. D. Martinum Bernbardi de Berniz, S. R. M. Archiatrum*, videre licuit, erat aquila alba in Poloniâ captâ, cui nigredinis, præter extremam superficiem pennarum magnarum in alis, ne micula quidem inerat. Expansæ alæ tres ulnas superabant. Avis erat prægrandis diu à S. R. M. JOANNE CASIMIRO sustentata, tandem præmemorato Doctori donata. Mortem quidem avis subiit, sed tamen verificavit, quod antea strenuè negatum est, *Poloniam etiam aquilas albas inhabitare.*

OBSERVATIO LX.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

GANGRÆNÆ IN GENIS INFANTUM CURATIONE.

Sæpiſſimè evenire ſolet, ut infantes laborantes ex variolis, præprimis ſi facies copioſè ab iis inficiatur, in ore & quidem circa finem mandibularum puſtulas quasdam contrahant, quæ deinde, ſi earum ratio non habetur, ulcus corroſivum faciunt, & genam perforant, hoc ulcus, ſi non ſtatim in initio medicamentiſ gangrænæ medentibus præſervetur, tandem totam genam uſque ad radicem naſi inferiorem abſumit, comitante lentâ, ſed certiffimâ morte pedifequâ. Multa hujus caſus poſſem adferre exempla, ſed nolo eſſe prolixus, quoniam non caſum, ſed curam ſubſtituere propoſui. Ita que multis vel à Chirurgis, vel etiam aliis Præcticis applicatis, quæ alias non infimam merentur laudem, remediis, cum alii ſaccharum hi vino incoctum ſine fruſtu loco applicarint affecto, alii balsamis lenientibus vel unguentis Mypticis adhibitis incallum & fruſtrâ laborarint, cum ſucceſſu & fruſtu *ſpiritus* \ominus vel *ſſi melle roſacco*, ad ſufficientem aciditatem permiſtus, loco ulceroſo illinitus, ſemper reſpondit voto medentis, etſi dimidiam genam ulcus abſumpſerit.

Præſens remedium contra variolas faciei, ne tam fortiter vel confluant, vel faciem deboneſcent.

In initio prorumpentium variolarum ſtatim debet facies illiniri. *Spiritu vini myrrhiſato* ad duos dies repetitis vicibus. Præterlapſis diebus *ſaccharum hi aquæ roſarum mixtum* linteaminibus intinctis faciei ſæpiùs iterando applicetur, quod ſi patientes linteamina renuant, poteſt tota facies levi pennâ, hâc mixturâ laturatâ, illiniri. Sæpiùs cum maximo emolumento applicatum eſt, & obſervavi, quod etſi variolæ copioſæ fuerint, tamen relictas poſt has cicatriculas vix apparuiſſe, & non incongruam faciei formam effiguralſe.

OBSERVATIO LXI.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

INFANTE MONSTROSO CUTEM PORCELLI ASSATI SIMILEM
ET DURAM EX PARTE GERENTE.

ANno 1661. die 13. Septembr. ex Autoritate Spectabilis Consu-
latus Mariæburgensis, in pago nostro Hoppenbruch / in præ-
sentiâ Nobilium, Spectabilium ac famatorum Dnorum Jo-
hannis Puschels p. t. Præsidis, Dn. Davidis Benigken J. U. D.
Dni Martini Virken Proconsulum, Pl. Reverendi ac Doctiss. Dn. M.
Adam Heinrich Nyhoden / Pastoris Mariæburg. Vigilantissimi, ego Phy-
sicus tunc temporis Ordinarius, inspectionem aggressus, inveni, quæ
sequuntur: Infans erat unius & dimidiæ spithamæ longitudine, caput
justâ dimidietate majus, cum crinium, sicut Polonis est familiare, ali-
quali protuberantiâ; Aures carebant lobis; Oculi nulli apparebant, sed
loco oculorum duo rubicunda tubercula, nasi ferè nullum vestigium,
sed foraminum ejusdem differentia, sinistrum concretum, dextrum a-
pertum conspiciebantur.

Cutis per totum corpus & caput assato porcello similis, lutei coloris
& dura, ita ut pulsata sonum ederet: fissuras habebat quindecim, per
quas caro cruda transparebat.

Manus unius & dimidii digiti longitudinem æquabant: Concreti
verò digiti, quorum pollex æquè longus ac reliqui similitudinem pedis
talpæ præsentabant, in extimâ manuum parte duo tubercula magnitu-
dine nucis avellanæ.

Ex formâ conspiciebatur fuisse marem, & virile membrum paulo su-
pra locum naturalem positum. Scrotum solito majus, sed absque tes-
ticulis; in loco autem membri virilis quædam apparebat fissura, ac si
scemella esset, sed non erat.

Tempore abductionis mingebat, sed urina, quam emittebat, erat cras-
sus & albus liquor.

Posteriora etiam non in loco naturali, sed paulò altius spinæ dorsi
insinuata, graviter scætebant, sicut etiam mucor pudendis adherens,
qui album & viridescens i pus referebat. Moriebatur tertio die se-
quente.

OBSERVATIO LXII.
DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE
LÆSO IN BRACHIO A DUPLICI VIPERÆ
MORSU, CURATO.

ANno 1664. die 23. Junii, cum Dnum Parentem p. m. visitandi causâ Landtsbergam ad fluvium Wartham, patrios lares repeterem: advenit Generosi Dn. Metternichts /Equitum Magistri servus, conquestus de sinistro brachio læso à viperis, & hanc læsionem ita factam referebat. Circa vipretum quærens avellanas, ex foramine una è viperis ejus brachio se circumvolvens sinistro, statim morsum perficit & resilit. Occupato illo, pro more, ut statim aliquid terræ, recentis pro deligatione vulneris acquireret, ecce! alia vipera exsilit, circumvolvit se itidem brachio & venam medianam mordet. Terra adaptata nihil solatii fert ægro, brachium tumere, rubere & inflammari incipit cum gravi dolore. Confugit ad balneatorem, qui rescindendi brachii svasor erat, sed renuit patiens; accurrit ad Dn. Parentem, t. t. Serenissimi Electoris Brandenburgici Medicum, & acceptis octo ex *spiritu terre coagulato* pilulis largo sudore ferè examinatus, detumescens brachium postridiè exhibet, cute per totum brachium decedente, & sic DEI Gratiâ restitutus, domum petiit. Vivus & præsens testis præmemoratus Magister Equitum Metternicht.

Hoc tamen etiam in omnibus ita non procedere, expertus sum. Nam erat ibi scemina æquè à viperâ læsa: Hac quâ femur morsa, prout ibi moris est, statim foveam effodi, & lactis tantam copiam, quam debebat, infundere curavit foveæ, cum non poterat solatium obtinere, perterrita, jubet se statim ad parentem advehi. Assumpsit pilulas prænomatas, sed absque fructu, nam vix tertia hora præterierat, quâ mors præveniens hocce medicamentum eludebat.

Apud Suburbanos nostros hic mos inolevit, ut statim post morsum viperæ foveam fodant, tantum lactis vaccini infundant, quo possit membrum læsum immitti, & sæpissimè ita curatos se esse firmiter affirmant.

OBSERVATIO LXIII.
 DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE
 PLEURITIDE VAGANTE.

CHirurgus quidam, nomine Matthæus Liebe / circa mammillam dextram cum difficultate respirandi & calore præternaturali graves punctiones sentiens, iussit me ad se vocari. Accessi, vidi morbum hunc esse pleuriticum, sed quoniam erat debilitate summâ confectus, non poteram sanguinis missionem accelerare. Sed diaphoretica erant præscribenda e. g. *Rz. sanguinis hircin. ʒj. ʒij. diaphoret. gr. xij. Flor. ʒ. gr. viij. i.* Misturam hanc cum aceto calefacto assumpsit, & ad sudorem se composuit. Quoniam verò punctiones nimis erant graves, cogebam externè etiam auxilium quærere. Præscripsi sequentia. *Rz. bol. armen. ppt. ʒj. sandal. rub. ʒiʒ. camphor. ʒj. M. F. l. a. pulvis;* quem cum aceto coctum iussi, quantum fieri poterat calidè dolenti loco applicare. Non quadrans horæ præterierat, quum patiens exclamaret, sentire se graves eas punctiones in supremâ parte axillæ sinistræ, cum difficultate anhelandi, in parte autem antea dolente, nempe mammilla dextra, eas evanuisse. Jubeo statim lintamina loco dolenti applicata removeri, novo tepesfacto aceto cum pulvere, intingi, & axillæ dolenti imponi, sed non diu applicata jacebant, cum iterum patiens exclamaret, se circa mammillam easdem punctiones sentire. Prosequor hostem, & relictis in loco prioribus linteaminiibus, nova, de novo imbuta, & calida mammillæ dolenti applico. Sed ecce! anhelitus fiebat gravior, videbatur suffocari patiens; & postquam sentiret, quod quasi aqua frigida per totum corpus aspergeretur, in sinistrâ plantâ pedis de atrocissimis conquestus est punctionibus, cum difficultate respirandi. Nec ego cessabam hostem profigare, & de loco in locum pellere, iteratis istis calefactis linteaminiibus, continuatisque per duos dies sudoriferis. Tandem mitigatæ punctiones, post se relinquebant lividas & rubeas maculas, quæ se contrahebant, & post duas septimanas & tres dies ægro nuntius sanitatis exitebant.

OBSERVATIO LXIV.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

SINGULARI SUPPRESSIONE URINÆ.

Non parùm me moverunt, quæ *Excell. Mebius in Epit. Med. cap. 12. p. m. 62. 63.* de sanguinis depuratione meminit, per quosdam ductus è cisternis chyliiferis à Pecqueto inventis, advehi quandam chyli partem sive ex potu superfluum, & inde urinam fieri, utpote quæ ansam inquirendi in causam lapidum in involucro renum inventorum non levem præbent, & quod eâ de causâ etiam renum obstructio ab extra, vias ad pelvim ducentes comprimat, ut exinde mors provenire queat, quale jam mihi exemplum, filiola annorum octo, viri insulani propè villam Tygenhoff habitantis, in a-nimum revocat.

Ea per benè longum tempus, variè stranguria vexata, tandem to-talem urinæ patiebatur obstructionem: parens sexto die accedit ad me, iter cum eo facio ad locum patientis, agonisantem eam invenio, & morti vicinam, sicut etiam sequente nocte vitam cum morte com-mutabat.

Precibus exoratus parens admisit eam secari. Prioribus membris per-lustratis nihil nocivi apparebat, sed dexter ren, remoto adipe à parte mediâ, ubi pelvis incipit, penitè incrustatus, & quasi lapideus conspi-ciebatur, tactu durus & materia calculosa circumcirca ita coalescat, ac si gypsâ materia fuisset illitus, via autem ad pelvim emulgens super-nè sic compressa, ut ne guttula seri per eandem potuisset transfudare. Sinister ren quidem à tali labe immunis, sed ureter totus erat obstructus, & materiâ arenosâ rubicundâ satis distentus.

Non potui tunc temporis investigare causam tantæ concretionis & inventorum apud alios autores in exteriori renum parte lapillorum, quorum tamen ratio, si serum, ut cum veniâ prudentiorum loquar, per alias vias quàm notas & consvetas adduceretur, facili negotio pateret. Sed hæc relinq- acutioribus Anatomicis, nam meum negotium mo-dò non est, sagaciori Anatomix litare, à quâ me sæpè curia, sæpius etiam itinera varia revocant.

OBSERVATIO LXV.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

LAPIDE UTERI IN PUELLA QUINQUENNI.

Spectabilis Dni Kreken, Mercatoris & Oenopolæ Warfaviensis, filiola annorum quinque, urinæ partim suppressione labefactata, partim omnimodâ vesicæ compressione, tandem cum gravi dolore & sui & parentum moritur. Factâ post mortem per Lithotomum sectione, in vesicâ præter spatium nihil inveniunt, sed ipsam uteri cavitatem distentam, & in ea lapidem album oblongum, aliquo modo spongiosum, sed tamen gravem, formam ovi columbini paulisper excedentem, conspiciunt, qui vesiculam compressit, ut nulla urina permeare potuerit. Dilectus parens hæc infelicis filiolæ monumentum mihi quidem videndum exhibuit, donare verò renuit, quin perpetuis potius temporibus in dilectæ filiolæ recordationem suo scriinio includere decrevit, in quo etiam ad hunc usque diem asservatur.

[*Ex communicatione Autoris Collectoris. Ephemeridum mense Decemb. Anno 1672. factâ*]

OBSERVATIO LXVI.

D. NICOLAI GUILIELMI BECKERS

DE

UVULÆ ABLATIONE.

Perillustris Eques Romanus, temperamentis sanguineo-melancholici, pluribus annis defluxionibus stâs temporibus super fauces ruentibus in Italiâ laborare solitus, principum dum negotia Cæsareâ in Aulâ pertractaturus, Viennæ moraretur, acri ac ferina circa solstitium hyemale anno præterito super fauces & circumsitâs partes destillatione corripitur, quæ tantæ erat acrimoniæ, ut (quanquam medicamentis tam totum, quàm partes affectas respicientibus, ex pharmacia & chirurgia desumptis abundè ægro prospectum fuerit) uvulam cum tonsillâ dextrâ corroserit, ac ex integro sustulerit. Quo facto Perillustris Eques, non loquelæ, neque respirationis difficultatem, ut varii opinabantur; Verùm cum uvula sit asperarum ac levium articularum tanquam operculum, aliam, præter levem vocis raucedinem, nullam sensit molestiam.

[Simil-

[Simillimum exemplum apud nos h. l. videre est in fœminâ primariâ, quæ ob defluxiones salinas corrosivas ante aliquot annos plectro hoc vocis orbata effari quidem omnes literas, & loqui, sed tantùm raucâ & submissâ voce non clarâ; potest. *G. W. Wedelius.*]

OBSERVATIO LXVII.

D. NICOLAI GUILIELMI BECKERS

DE

FUNESTA OESOPHAGI OBTURATIONE.

Mercator Hippolitanus, consistentis ætatis, sesquianno de deglutitionis difficultate, mucronatâ sub cartilagine, dolore gravativo indies augescente, languore ac totius corporis contabescentiâ, nullo in faucibus tumore vel dolore apparente, conquestus, atque ad fata vitanda, quàm plurimis tam internis, quàm externis, à diversis Apollinis filiis, tractu temporis sibi præscriptis ac in cassum adhibitis remediis; corpore ob deglutitionis impossibilitatem, sanguine ac spiritibus destituto, marasmode violentâ expirare cogitur. Cadavere dissecto, tribus ab ore ventriculi digitis, Oesophagus à cartilagine annuliformi exiguo foramine prædita, ab ipso Oesophago enata, obturatus repertus fuit.

OBSERVATIO LXVIII.

D. NICOLAI GUILIELMI BECKERS

DE

DOLORE ILEI AC CORPORIS MEMBRANOSI PER ALVUM EXCRETIONE.

Molestissima vidua, annorum quadraginta, de ulceroso ilei dextri, tempore dejectionis alvi præsertim, sæviente dolore conquerebatur, quem alii nephriticum, colicum alii, mulierculæ verò hystericum existimaverant, variaque ad id facientia præscripserant remedia. Accersitus ego svasi blandiori decocto abstergente, balneis ac enematibus emollientibus & dolorem lenientibus præ cæteris insistendum esse. His per octiduum sedulo continuatis, corpus membranosum digiti majoris longitudinem & latitudinem adæquans, patulum & erosum ab unâ, ab alterâ verò parte clausum, triplici tunicâ, tenui, carnosâ, ac rugosâ constans, genuinum quasi intestinum

testinum cœcum referens, exiguo cum cruore, cujus ante vestigium nullum, per alvum dejecit. Postea, quod notandum, inappetentiâ ac alvi constipatione nullâ arte solubili correpta est; Verum nonâ & sequentibus diebus alvo sine dolore sponte solutâ appetitus rediit, & patiens pristinæ valetudini restituta. Si verum intestinum cœcum, quod ex doloris specie, loci situ, sac partis excretæ conformatione quasi affirmare liceret; admiranda sanè natura, quæ defectum ejusdem, ileon & colon per intentionem secundariam ac quietem, sine quâ fieri non poterat, reuiniendo supplevit, ac à fati se vindicavit.

[Ex communicatione Excell. Dn. Autoris, accurate Dn. D. Jungi/Col-
lectorib. transmissa. mense Jan. Anni 1673.]

OBSERVATIO LXIX.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

HÆMORRHOIDUM FLUXU A PRIMA JUVENTUTE AD DE-
CREPITAM USQVE ÆTATEM DURANTE.

Connotavi in præcedentibus Observationem de fluxu hæmor-
rhoidum in viro quodam Clarissimo à juventute usque ad viri-
lem ætatem durante: Sed jam propositum nostrum est, eundem
fluxum in duobus decrepitis, uno sene & altero silicernio, hoc
sœcero, isto genero, demonstrare. Habitat scilicet in horto meo extra ci-
vitatem senex quidam octogenario major, sed robustus & salacissimus,
ex corbium sirpandorum opificio victum quærens, qui à primâ statim
juventute ad prædictam ætatem fluxum hæmorrhoidum patitur, & qui-
dem quovis mense cum maximis dorsi doloribus & ventris tormini-
bus ordinariè & uberrimè redeuntem. Apud ipsum sœcer ejus commo-
ratur mendicando vitam sustentans, nonagenario major, cui idem ab
ipsâ quoque juventute hucusque menstruatim contingit. Mirum cer-
tè, cum mulieribus ordinariâ naturæ lege fluxus mensstruus tantum ad
quadragesimum vel quadragesimum quintum annum ad summum
prorogetur (quanquam novi mulieres quinquagesimo, imò & quin-
quagesimo primo ætatis anno eundem fluxum patientes) quomodo
in hisce viris hæmorrhoides tam diu aperiantur; ego credo fluxum i-
stum longævitas vitæ utriusque causam esse, naturâ scilicet se à super-
fluo & impuro sanguine non sine fructu liberantē.

OBSERVATIO LXX.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
FEBRI OCTAVA DIE RECURRENTE.

Abstusa februm natura ipsa paroxysmorum varietate mirabilis plurima hucusque exercuit ingenia; quæ tamen latentem ejus indolem plenè detegere nondum potuerunt. In earundem quoque numerum præsens paroxysmorum distantia notabilis meritò recensenda videtur. Spectabilis quidam Scabinus veteris civitatis A. B. quinquagenario major, ad hæticam valdè proclivis, die quâdam Saturni Anni 1672. ad finem tendentis, post cœnam sumptam cubitum iturus percepit in lecto rigorem febrilem cum maximis dorsi doloribus, subsequente mox calore totius corporis urente, siti ingenti, anxietate cordis, & continuo urinæ in magnâ quantitate effluentis stimulo: quæ omnia circa matutinum tempus post copiosum sudorem solvebantur, sed appetitus, qui eâ die prostratus fuit, sequentibus rediit, hinc etiam munia domestica liberè expedit, verùm ob intensum aëris externi frigus ædibus exire hæc potuit. Liber hinc erat per totos septem dies à paroxysmo, neque circa sex res non naturales aliquam animadvertit mutationem, præterquam quod urina non parum tincta fuerat. Sed elapsis septem diebus, die Saturni, eâdem horâ paroxysmus cum iisdem symptomatibus reversus est, eodemque modo, quo primus, solutus. Fuit iterùm per septem dies à febre liber: at tertius paroxysmus solito tempore, die scilicet & horâ ordinariâ rediit, sic consequenter semper quartus & quintus, circumstantiis omnibus in & extra paroxysmum in eodè statu permanentibus. Sextus autem paroxysmus die quintâ tres horas anticipans venit, qui etiam ultimus fuit; & sic naturâ ipsâ medicatrice vir ille feliciter à febre prædictâ liberatus est; Nullo intereâ medicamento usus, præterquam ad sudorem promovendum *pulveris pretiosi sive cordialis simpl. & Marchion. epilept. ana ℥j.* pro dosi, bis aut ter cum cerevisiâ calidâ. Verum natura ipsa partim per sudorem, partim per copiosam mictionem febrim istam solvit. De similibus raris & insolitis februm typis, scilicet quintanis, sextanis, septimanis, octanis, nonanis &c. *vide Hippocratem libr. 1. sect. 3. textu 2. de morb. vulg. item sect. 3. text. 7. ibid. & text. 9. ac 17. ibid. Galenum in comment. ad eosd. text. Schenckium l. 6. observ. de febr. Amat. Lusitan.*

*centur. 5. cur. 67. & cent. 7. cur. 75. Zacutum Lufit. de P. P. Med. hift. 37. lib. 4. fol. 732. eund. de decimanâ de P. P. Med. hift. lib. 1. observ. 24. fol. 57. Tulpium observ. 1. 3. c. 52. Causas febrium istarum longioris intercapedinis indagare difficile esse videtur : Sed quid vetat secundum vulgatam humorum doctrinam statuere esse species simplicium typorum interpolatâ unâ accessione aut pluribus ; ut sit quintana tertianæ species, in quâ tertius dies sine accessione est, à paucâ flavâ bile in naturam atræ bilis conversâ, ob paucitatem materiæ interpolatæ. Septimana quartanæ species interpolatâ accessione diei quarti ab humore melancholico non multum irritante ob pituitæ mixtionem. Nonana tertiana quædam ter intercepta ab humore melancholico cum mixtione pituitæ in parte biliosâ, quæ ob frigiditatem minùs stimulat, servatque typum tertianæ ob locum. Omnes autem diebus imparibus procedunt, in quibus major est vis ad commotionem, ideò non interpolant duas accessiones, sed aut unam aut tres. Et sic de reliquis typis statuendum : liberum tamen cuique iudicium in tam abstrusâ doctrinâ libenter concedimus, præsertim Neotericis, quorum sententias hic recensere, non est nostri propositi, *Plateri mentem de quintanâ & sextanâ febre lege Prax. Med. tom. 2. c. 1. de febr. generibus.**

OBSERVATIO LXXI.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

INTESTINIS IN ANATE MONSTROSIS.

CUm anno 1672. ad finem currente, die scil. 15. Decembr. coqua mea anatem domesticam exenteraret, monstravit mihi intestina illius jam exempta tota monstrosa, crasitie insigni tumida, ova piscium luciorum externâ superficie penitus præsentantia, sed tamen eis duriora, & undique æqualia : eadem verò cultro dissecta, internam constitutionem & cavitatem pro excrementis colligendis naturalem habebant, sed epar magnitudinem debitam excedebat. Caro anatis assata ita dura erat, ut dentibus ægrè comminui potuerit : nihilominus pinguedine decenti obliterata fuit.

OBSERVATIO LXXII.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
HERNIA INTESTINALI COLUMBINA.

VIr experientiâ & curandi dexteritate Excellentissime, Domine, Fautor & Amice è primis. Mitto tibi columbam herniâ, ut mihi quidem videtur, naturali deformem. Neque enim, quemadmodum in homine, ita in avibus ejusmodi causæ præsto sunt, quæ rupto peritonæo intestina de sede debitâ provocarent. Ne vulnerationem præcessisse credam, membranz nullibi ruptæ æqualis continuatio facit. Si reliquos mali hujus fontes in columbâ sollicito studio inquirerem, næ otio, quod mihi, ut nosti, perquam rarum est, abuterer. Monstrum igitur vides, cujus tenellum abdomen in supervacuum saccum supremo pollicis crassioris articulo parem se diffundit. Fortè in intestinis anomalia aliqua deprehendetur: Verùm me negotia extispicinam instituire non sinunt. Vale vir Excellentissime. & pro affectu solito hæc literas interpretare. Exc. T. ad quævis officia paratissimus

S. Schelvigius.

Misit mihi columbam istam herniosam deplumatam *Clarissimus M. Samuel Schelvigius, Gymnasii Corrector*, anno 1672. 17. Decembr. in quâ herniam intestinale talem, qualis à viro doctissimo graphicè depicta est, deprehendi: ego verò corpusculum columbinum à podice circa principium herniæ ulterius cultro discindens, & intestina cum ventriculo & epate eximens observavi longitudinem intestini extra conspicui & à me digito extensi fuisse ad duorum digitorum meorum transversorum longitudinem, quæ portio extra propendens quatuor tantum digitos meos transversos à ventriculo columbæ mirâ proportionè distabat, sed in reliquâ intestinorum serie nihil præter naturam apparebat, quemadmodum etiam in reliquis visceribus. Caro musculosa boni fuit habitus, & non exiguâ pinguedine referta: quam columbinæ herniæ descriptionem ipsissimis viri Præclarissimi, & rerum naturalium curiosi, verbis producere volui.

OBSERVATIO LXXIII.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
SANGVINIS SPUTO TERTIA VICE APPARENTE,
PERCURATO.

CUm doctissimus juvenis G. S. C. SS. Theolog. & Philosoph. Cultor indefessus, aliquot supra viginti annos natus, primum in Academia Groningensi post vehementem corporis commotionem sanguinis sputum pateretur, eoque sedato, itinere se accingens, recidivam expertus esset, iterumque naturæ robor ab eo liberaretur; tandem cum jam Thoruni in paternis ædibus subsisteret, & feriâ tertiâ Nativitatis Christi sermonem prolixiorem è cathedrâ in templo Divi Georgii publicè haberet, paulò post, die scilicet primâ Januarii anni 1672. summo manè tertiâ vice affectu isto oppressus est, ejectis tum cumtussi sanguinis spumofilibris ferè quatuor. Ego horâ octavâ matutinâ vocatus, offendi ipsum satis debilitatum: nihilominus, quoniam sanguinis sputum nondum cessaret, jussi mox, accessito chirurgo è medianâ dextri brachii revulsionis gratiâ aliquot uncias sanguinis partitis vicibus optimo cum successu detrahere; quod remedium etiam olim Excellentissimo p. m. Dn. *Jobanni Beckbero Phil. & Med. Doctori, Physico Thorunensi Ordinario & Gymnasii Professore*, cum similem affectum pateretur, multum profuisse recordor. Ne autem terribilis & periculi plenus hic affectus reverteretur, præscripsi eidem ad vasa pulmonum lacerata consolidanda & roboranda tam curationis quàm præservationis gratiâ, sequentia remedia. Primò quidem istud conditum. *R. conferv. rosar. antiqv. ʒij. flor. nymph. violar. papav. errat. consolid. maj. ā. ʒß. fl. cicbor. veronic. salvia, enula ā. ʒiij. spec. diatr. frig. diamarg. fr. ā. ʒij. corall. rubr. præp. fl. Aris alb. āā. ʒß. cum S. qu. sir. de symphyt. Fern. F. l. art.* Conditum molle, de quo ad nucis juglandis quantitatem sæpius sumebat. Secundò hunc sirupum. *R. sir. de symphyto Fern. succ. plantag. ros. sicc. ā. ʒiij. M. D. ad vitrum, de quo singulis matutinis bina cochlearia cum haustu cerevisiæ calidæ usurpabat.* Tertio talem emulsionem. *R. amygd. aulc. excort. ʒx. sem. q. frig. maj. excort. ā. ʒij. papav. alb. ʒiij. cum aqv. plantag. nymph. portulac. rosar. ā. ʒiiß. F. l. art.* Emulsio, cui adde *sir. de portulaca, papav. f. āā. ʒiß. M.* Tandem hocce epithema collo & epati applicandum. *R. aqv. plan-*

tag. portulac. rosar. ā. ℥iib. acet. rosac. ℥ij. pulv. rosar. r. myrtill. boli Armen. ā. ℥ij. M. D. Quibus ad præscriptum usurpatis, per Altissimi gratiam pristinae sanitati restitutus, in hanc usque diem, elapso jam annuo curriculo, benè valet: ut tamen à nimio & violento motu, calidis cibus & sermone longo atque sonoro sibi ad tempus caveret, serio injunxi.

OBSERVATIO. LXXIV.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

ISCHURIA TRIDUANA CURATA.

Spectabilis A. K. Scabinus Suburbanus sexagenarius, calculo renali admodum obnoxius, anno 1672. die 8. Novembr. de urinæ suppressione conquestus est, & quamvis eadem & sequenti die balneo aquæ dulcis & aliis blandioribus remediis usus esset, nullum tamen levamen exinde percepit, donec tertiâ die meo consilio, *bi* post adhibitionem sequentium medicamentorum à molesto hoc malo, benedicente divino Numine, feliciter liberatus est. Præmissis acri & stimulative enemate die 10. Novembris istum pulverem horâ quartâ pomeridianâ assumpsit: *R. spec. lithontrib. Fern. g. xxiiiij. cryst. ꝑri ℥ss. salis stipit. fabar. onomid. succini ā. gr. iij. spir. Sūs g. ij. M. F. pulvis: cui pro vehiculo fuit sequens haustus. R. aqv. petrosel. malva āā. ℥iib. sir. de alch. Fern. ℥j. M. Dein inunctio facta est dorsi & laterum sequenti linimento. R. ungv. Agrippæ, Arregon. āā. ℥ij. ol. scorpion. ℥ij. dest. anebti, juniperi, ruta āā g. iiiij. M. Et sic per Dei gratiam circa sextam vespertinam liber urinæ effluxus subsequutus est: exeuntibus mox proximis diebus per intervalla quinque lapillis durissimis diversæ magnitudinis, quorum minimus pisi minoris magnitudinem æquabat. Ne itaque in ureteribus nova obstructio fieret, istas pilulas in tali casu proficuas ipsi alternis diebus cum decocto radic. petrosel. usurpandas ordinavi. *R. terebinth. cypr. cum aqv. parietar. lota & ad albed. cost. ℥ij. spec. lithontrib. Fern. rhei pulv. ā. ℥j. Sūs succini ℥j. ol. dest. anisi, fœnic. junip. āā g. V. F. l. art. pilulæ num. CXX. pro unâ dosi XV. pulvere liquirit. conspersæ. Post quarum usum plurimum sabuli & tandem minores lapilli cum urina exhibant, illeque hucusque benè valet.**

OBSERVATIO LXXV.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE

MENSTRUIS PER ALIENA LOCA FLUENTIBUS.

Quamvis diverſi autores menſtrua per aliena loca fluentia paſſim conſignarint, quorum obſervationes collegerunt *Marcellus Donatus lib. 4. Med. Hiſt. mirab. c. 19. Schenckius lib. 4. obſerv. de menſtr. p. m. 680. & ſequ. Amatus Luſit. cent. 2. cur. 17. Ant. Benivenius c. 41. Fabric. Hild. cent. 3. obſerv. 12. Greg. Horſtius Part. 2. obſerv. 33. Balb. Timaeus obſerv. Med. l. 4. caſ. 12.* attamen præſens quoque caſus connotatione dignus eſſe videtur. Virgo quædam octodecim annos nata in ſiniſtro genu duplex apoſtoma ex utrâque parte unum à primâ juventute à naturâ effectum geſtans, anno ætatis decimo nono menſtrui fluxus ſuppreſſione laborare cœpit: ſed mox præſinito menſtruum tempore per apoſtematis interioris foramen ſanguinem in ſufficiente copiâ effluentem percipit, dein & vomitum ſanguineum, quem fluxum jam ſingulis menſibus per loca iſta inſolita redeuntem totius anni ſpatio experitur. Hiſce ante aliquot ſeptimanas tumor pedum acceſſit, quem ſubſequuta eſt inflatio hypochondriorum & diarrhœa dies nocteſque durans, concomitante totius corporis atrophîa: nihilominus tamen fluxio ſanguinea per loca dicta menſtruatim continuat, cui interdum circa genu aliquid puris immiſcetur. Verùm inſignis langvor & virium omnium proſtratio miſeræ quotidie mortem minitantur.

OBSERVATIO LXXVI.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

DIARRHOEA AB ESU CARNIUM.

Generoſus juvenis Johannes Franciſcus Zelſki, Nobilis Polonus, in S. R. M. tis caſtris hucusque militans, in novifſimo contra Turcam bello ex victu pravo incidit in imbecillitatem quandam ventriculi & *βγαδυπεψια*: hinc quotidianam ventris & hypochondriorum inflationem percepit. Sed cum poſt aſſumptum unum atque alterum medicamentum purgans per aliquot ſeptimanas ſe jam melius valere exiſtimaret; ex inſperato alio malo correptus

reptus est, scilicet diarrhœa, sive fluxu chyloso ex mala chyli distributione orto : qui (quod notandum) post cujuscumque generis carniùm tam quadrupedum quàm volatiliùm, etiàm teneriorum & facilis concoctionis, esum semper magis exacerbabatur ; ab usu autem piscium etiàm duriorum, tam recentiorum quàm salitorum & fumo induratorum ac omnium ciborum tempore jejunii vesci solitorum, compescebatur, quod generosus patiens jam per aliquot septimanas verisimè observavit. Verùm adhibito ipsi à me consilio medico : nempe ventriculo binis vicibus leviter expurgato, dein medicamentis idoneis & moderatis visceribus concoctionis corroboratis ab insolito isto symptomate (quale me nunquam in Medicis libris legisse fateor) Deo benedicente, in totum liberatus est.

[In litteris mense Januario anni 1673, ad Ephemeridum Collectores, *Vratislaviam.*]

OBSERVATIO LXXVII.

D. JOHANNIS FRIDERICI ALLMACHERI

DE

LUXATIONE VERTEBRARUM DORSI INTRORSUM FACTA.

Etsi, secundum Observatores, luxatio vertebrarum dorsi, quæ extrorsum accidit, sæpiùs curata sit ; ea tamen, quæ introrsum facta est, pro lethali & incurabili, ab iisdem semper est habita : Quæ de causâ cum mihi in praxi contigisset, ægrum ejusmodi feliciter restituere, desperatum certè ac deploratum ; Sequenti observatione, rogatus, curationem proponere, & (si accepti quid præstitisse sensero) in posterum verò me plura additurum, hic promittere volui. Accerserat me ad se anno millesimo sexcentesimo sexagesimo primo, Calend. Martii *Johannes Spengler*, è pago Ramstatt, propè Darmstadium, qui, cum speltam lucri faciendi ergò coëmisset, fuissetque in viâ redeundi domum, ac in currum supra saccos speltâ refertos, ad requiem se composuisset, infortunato lapsu decidit. Versata autem super ipsum rota, vertebrae dorsi tres intra corpus intrusit, renes, aliasque istius circumferentiæ partes, miserè conquassavit læsitque. Accedens itaque vidi, nec urinam, nec alvum secedere, hinc medicamentis adjunctus æger, eandem effluere non sensit. Impotens enim erat insuper, vel leviter saltem movere pedes ob nervorum læsionem, uti etiàm abdomen cum pedibus videbatur emortuum. Quò itaque luxationi aliisq;

incommodis succurrerem, varia in auxilium adhibui medicamenta, inter alia fomentum sequens & linimentum. *Rx. flor. chamom. sambuc. rosar. herb. verbasc. alb. malv. āā M. ij. sem. lin. ꝑijij. concis. contus. ac cocta in lact. vaccin. s. q. sacculisque duobus insut. alternatim imposui. Linimentum verò ter in die inungere jussi. Rx. ol. chamom. lumbr. āā ꝑij. salu. ꝑij. axung. cunic. ꝑij. homin. ꝑij. M. F. Lin. Sic & clyster sequens diversis vicibus est adhibitus. Rx. herb. malv. bis malv. violar. beton. chamom. melilot. flav. centaur. min. āā m. j. sem. anis. cardu. āā ꝑij. incid. g. m. contund. coq. in ∇ α s. q. col. & in colatur. dissolv. elect. hier. picr. Galen. ꝑij. diaphæn. bened. laxat. ꝑij. ol. chamom. ꝑij vit. ov. num. j. sal commun. ꝑij. Exhibui insuper spirit. volatilem ex ∇ α ∇ α fragar. petrosel. usque dum æger urinam (in scius tamen) reddidisset. Neglectâ interim vertebrarum repositione, nulla expectanda erat salus aut curatio; Quamobrem eundem septimo die revisi, & præstantius adhibere auxilium animo conclusi, jam dum autem profitebantur adstantes, se haud credidisse, ægrum præteritâ nocte supervivaturum, quod & ob innumera symptomata quis vix aliter hiorolari poterat. Mox itaque modum proposui inauditum, ægrum restituendi, & suffragati sunt illicò amici. Stragulum itaque integumentum arctè convolvi, & ægrum magno cum labore imposui, ita, ut vertebræ introrsum flexæ convoluto stragulo incumberent. Hinc mantilia duo, quorum alterum sub axillis, supra femora alterum alligabatur, viris duobus fortibus tradidi, inque terram procumbere, (pedibus parieti affixis quo fortius tenere queant) jussi. Postmodum machinâ tractoriâ ex Vitruvii lib. 10. c. 4. parietem terebravi, famulum meum sensim volutare, viros autem fortiter tenere feci, manibus meis priùs dorso ritè impositis, applicatisque, usque dum vertebræ extensæ fragorem ederent, quo percepto ac audito, funiculi mantiliaque sensim sunt remissa, impositumque emplastrum contra fracturas omnî laude majus. *Rx. resin. ꝑvj. cera ꝑiv. terebintb. ꝑx. gumm. tragac. arab. āā ꝑij. pulv. consol. maj. ꝑij. barb. capr. ꝑij. putam. cancr. ꝑij. aristoloch. ꝑij. later. boli armen. a. ꝑij. terr. sigill. lap. hematit. āā ꝑij. mum. ꝑij. off. human. ust. ꝑij. pulv. omnia. F. s. a. empl. Repositione peractâ, confortantia adhibui & per duarum horarum spatium cum ipso sum commoratus, uno autem quadrante vix elapso, pedes levissimè movere cœpit. Ab hoc autem tempore urina infecuta & emissa est cruenta, materiaque purulenta, propter quod indicans, sequentem exhibui potionem vulnerariam. *Rx. fol. consol. maj. artem. agrim. āā M. ij.***

geran. Rupert. M. iij. veron. M. vj. mum. ꝑ. liquirit. ꝑ. coq. in vin. & ∇āā lbiꝑ. col. dof. ꝑ. iij. His itā, unā cum confortantibus aliis continuatis, æger est restitutus, perceptis interim aliquibus renum incommoditatibus, quæ & remediis pertinentibus propulsæ sunt, ita, ut hodiernum adhuc, & hic Francofurti, & aliis in locis, negotia sua sedulus tractet & incolumis.

OBSERVATIO LXXVIII.

D. JOHANNIS FRIDERICI ALLMACHERI

DE

TUMORE GENU, EX LAPSU, PRO LUXATIONE
MALE CURATO.

Chirurgus Bensheimensis, *Adamus Daigel*, Darmstadii me conveniens, impensè rogat, quo ipsi sim consilio in filio *Johannis Glingelbach*, ejusdem loci vindemiatoris. Puer hic undecim annorum, graviter in terram delapsus, ita ut confestim tumor insignis esset obortus, consternati inde parentes, chirurgi opem implorant; metuens autem iste luxationem, quam tamen ob tumoris magnitudinem haud cognoscebat, genu egregiè ac fortiter extendit, nervosque partes ita læsit, contorsit ac irritavit, ut mox ab istā extensione dolor exortus sit magnus, unde humorum è toto corpore in partes læsas affluxus, qui nec cohibitus, sed de die in diem adauctus, dolores simul audauit, hinc materia acris & corrosiva facta, nullis autem chirurgorum (quorum jam erant duo) præfidiis vel ablata, vel emendata. Hinc cuniculos egit, totumque non solum genu, sed integrum ad calcem pedem, occupavit perforavitque. Advocatus autem tunc primùm ego, statim animadverti, non carnosam tantum substantiam, sed ipsam tibiam materiā istā infectam corruptamve esse. Quare hoc dedi & parentibus & chirurgis consilium: Quod videlicet cutis à genu ad calcem sit incidenda, quò materia peccans tibiæque infesta evacuetur, bonumque à malo separetur. Hoc meum consilium cum utrisque horridum ac crudele visum sit, neglectum est, egoque sic sum dimissus. Præterlapso autem trium hebdomadarum spatio, redux parens de intolerabilibus filii doloribus conqueritur, lachrymisque consilium reposcit, quod cum aliud conducibilius non viderem, dictum dico. Annuens itaque parens, totum mihi negotium demandavit. In mensā itaque deposito puero, chirurgis parenteque detento, operationem sum aggressus,

Terat, /

gressus, à genu ad extremum pedem feci incisionem, cutim detinui elevatorio. Animadvertens autem tibiam ferè totam corrosam, forcipe diffregi supernè ac infernè, ossicula etiam contracta curiosè removi, vulnusque integrum lavamento sequenti elui. *Rz. aloës zj. oxyrrh. rub. zij. mastich. oliban. ā zib. herb. equiset. pyrol. āā M. j. concis. contul. coq. in vin. albo.* Postmodùm adhibui emplastrum supra laudatum, eoque solo absque omni balsamo, aut emplastro alio, curationem absolvi. Quamvis autem per anni spatium puer robur sufficiens ad eundem non habuisset, tempore tamen & unius anni morà, insignis adeò à naturà generatus est callus, ut jam vix desideretur emendatio alicujus vitii sui ingressus, vivatque jam ex omni parte sanus. Tibiam exemptam mecum inter curiositates alias paucas reservo, desideranti que conspiciendam præbeo.

OBSERVATIO LXXIX.

D. JOHANNIS FRIDERICI ALLMACHERI

DE

ENTEROCELE DESPERATA, CURATA.

Andreas Nüß / Gottlaviensis, anno 1661. d. 8. Aug. hernià intestinali diu laborans, agros sulcandi ergò campum adit, sulcando autem, nimiumque se movendo, intestina in scrotum prolapsa sentit; domum itaque delatus, varia adhibuit remedia domestica. Parùm autem istis proficientibus, quin potiùs symptomatis aliis pluribus irruentibus, in pejus ruit. Obortus enim deplorandus ille affectus miserere mei, singultus insuper vehementissimus, à vicinis ultra sextam etiam domum auditus. Summo itaque in periculo constitutus æger meum implorat auxilium. Intuito autem misero ægri statu, ipsemet expavi, tum, quod remediis convenientibus non satis essem instructus, tum quod scirem frustraneos esse tali in casu sæpè conatus. Quò autem adstantium, ægri imprimis, votis satisfacerem, de iis, quæ in pago ad manus erant, medicamentis, fui sollicitus, ex horto itaque prope ædes ipsemet collegi seq. herbas pro clystere fomentoque v. g. *herb. malv. alib. viol. alfin. chamom. āā M. ij. & coct. in lb. ij. last. vacc. & dissol. butyr. rec. Zij. mell. Zij.* diversis vicibus injectus est clyster &c. Species autem sacculis duobus inditas, fomentationis ergò alternatim calidè imposui, totumque abdomen fovi. Coxi & insuper potionem sequentem, quam frequenter assumpsit. *Rz. herb. equis. M. j. rad. liqui-*

rit. sem. anis. carui, aã 3ß. Quamvis autem hæc omnia ritè facta sint, de mortis tamen necessitate nemo non cogitabat, Convocatis itaque amicis, Parochoque Dn. Scheffero, voluntatem suam intimavit ultimam, viaticoque sacro accepto, & mihi & adstantibus cæteris porrectâ manu, valedixit. Continuantibus autem nobis medicamentorum applicationem, fomenta imprimis diligenter adhibendo, insigni crepitu ac strepitu, intestina in abdomen sunt regressa. Hinc fœcum per superiora ejectio, singultusque inhibitus. Æger autem paulò post optimè exoptatèque restitutus est. Vivunt autem hujus rei in Gottslaw / hodiernum adhuc, & æger, aliique adstantium testes veridici plures.

[Dn. D. Allmacherus ex MSto Parentis, Dn. Johannis Friderici Allmaceri, Chirurgi Francofurtensis percelebris, curante Dn. D. Reiselio, Pratslaviam transmisit mense Mart. Ann. 1673.]

OBSERVATIO LXXX.

D. JOHANNIS PATERSON HAIN

DE

VERMIBUS & STOMACHO REJECTIS.

Vidua conquesta est de summo dolore stomachi, menstrua erant retenta, appetitus dejectus, aliquid, vermis majoris instar, sæpè ad fauces ascendere dicebat, statim tamen ad stomachum redire, magnum esse, *Excell. D. D. Schœnlin* exhibuit illi *Mercurium dulcem* aliquoties, sed de eodem verme conquerebatur. Exhibita est postea infusio *vitri antimonii*, sed nihil præter phlegmata & bilem ejecit. Verme illo, ut dicebat, ascendente quidem ad fauces, sed qui egeri non poterat. Bibit aquam Thermalem, sulphur valde redolentem; at nihil opis sensit, nisi quod vermis ille non tantoperè moveretur. Exhibitus *Merc. vita* ad gr. iij. movit iterum phlegmata, & quatuor globos inspissatos, in quibus discissis aliqua materia nigra apparuit, ejecit, unâ cum vermibus duobus, quos mitto, reliqui per inferiora exivère. Menstrua interim apparuère, ipsaque credit, vermem magnum adhuc latere in stomacho. Vermes vivos adhuc meo rogatu delineavit pictor. In chartâ A. depicti super ventrem jacent: In chartâ B. super dorso, ut pedes ill^{orum} dignoscere liceret: ipsi vermiculi non benè dignoscuntur valdè arefacti, etiam per microscopium, quia, ut anguror, alimentum, quo prægnantes erant, illis extinctis transfudavit, & quasi candisatum est, imò translucet, ac si saccharo con-

conditi essent. Si ulterius de majori rejecto quid rescivero, significabo.

[In litteris mense Julio anni 1673. ad Collectores Ephemeridum Vra-
tislaviam scriptis.]

OBSERVATIO LXXXI.

D. MELCHIOR FRIBE

DE

EPILEPSIA MIRA, MELANCHOLICO-HYPOCHONDRIACA
MERE ECSTATICA.

DN. D. Baltasar Timæus à Guldentlee L. 1. Epistolar. Epistola 9. p.
m. à 20. usq. ad 26. Epilepsix miram enumerat speciem Nobilis-
simi pueri à Crocav, cujus motus præter & fermè supernatu-
rales exinde dicuntur, quia puer iste adstantium manus clam
subterfugit, parietibus se adaptavit, & mirâ celeritate eos ascendit.
Quam historiam loco allegato fusius videre est. Miram, raram, & fi-
de dignam chartæ concredo epilepsiam puellæ cujusdam annum duo-
decimum jam agentis, cognomine Rautenbergerix. Hæc quoad ex-
ternam faciem nigricans, torveque videns, profunda, sani adhuc dum
corporis esset, & integrâ frueretur valetudine, semper meditabatur, ideò,
& meritò quidem, pro melancholicâ habebatur. Die 24. Maij anni hu-
jus currentis, morbus quidam illam invasit, in quo membra extrema,
manus & pedes, erant rigida, anxietasque maxima circa præcordia &
cordis palpitatio eam defatigabat, ita ut præ dolore clamare, ejulare,
preces ad DEUM fundere cogeretur, morique cuperet. Morbum pro
melancholiâ hypochondriacâ ex uteri consensu habebamus. Motus
interni ab extra explorari poterant, pulsus erat durus & celer paulu.

lùm, sed sine manifesto febris indicio. Sensus interni omnes, caput, oculique naturaliter erant constituti. Adhibitis decentibus medicamentis cordialibus, epilepticis, uterinis, vicimus, Deo benedicente, die tertio morbum gravissimum; surgebat postea, & ad munia consveta, ac si nunquam ægrotasset, se accommodabat. Securi erant domestici, morbum nunquam rediturum sibi persvadentes. Ast die decimâ Junii, horâ sexta pomeridianâ immani corripitur epilepsiâ cum subsequente delirio. Noctu dormit, sed anxie. Die sequenti aliam morbus induens larvam, epileptica antequam fieret, quod vigesies vel sæpius de die factum, semper prius digito protenso, torvo cum vultu ad angulum, ac si inibi horrendi quid videret, monstrabat, & quidem cum furore & excandescentiâ reclinans se ad latus dextrum, è vestigio insultus epilepticus se manifestabat, pollices in manus fortiter comprimendo, oculos hinc & hinc, quamvis clausos, movendo, ex ore spumam emitendo, omnesque sensus amittendo. Explicatis pollicibus paululùm quiescebat oculis panè clausis, postea prius brachium dextrum extollens digito desuper, mox ita & cum sinistro nutabat. Ambobus brachiis dicto modo elevatis manus comprimebat, ac si exciperet aliquem, pectorique admovebat, paulò post oculos aperiebat, & manus complicatas sublatasque, fortiter pectori applicabat, omnia tamen sine auditu, loquelâ & ratione, dein oculos apertos cum manibus complicatis ad cœlum dirigendo, labia movebat, & momento temporis præterlapso, sensus redibant omnes. Secundo morbi die fando proferebat, se videre Jesum, sanctos Angelos, patrem, matrem agnatos & cognatos in cœlo triumphare & tripudiare, quare & ipsi esset tripudiandû. Sequentibus autè diebus amissâ, vel potius interdû omissâ loquelâ, cum adstantes visiones superiùs recitatas ipsi in mentem revocarent, capitis nutu veras esse affirmabat, & exinde tale eam gaudium percipere præ se ferebat, ut manibus & brachiis extensis, iterùm retractis, & cordi applicatis, capitis nutu, totius corporis elevatione, incurvatione, vibratione, & pedum motu fortissimo, non aliter ac si jacendo saltaret, hilariterque tripudiaret, ac gaudium cœleste cum blando aliquo risu adstantibus, preces ad ipsius voluntatem fundentibus, annunciarer. Secundo morbi die articulata voce pronunciaverat Dominum Jesum non manè, sed vesperi venturum, & in cœlum eam recepturum, & hæc impressio unica erat causa, cur ad quintum usque omnia medicamenta, cibumque & potum respueret mortis cupida, quod & nos ægram in summo vitæ periculo

riculo versantem, concessimus, crisin expectaturi. Noctem determinatam non moriendo, sed placidè dormiendo absolvit. Manè aliquoties redibant insultus epileptici cum suprà scripto tripudio, igitur mortis cupidam morte consolandam ratus, utrum vivere, an mori vellet, interrogabam? Respondebat voce vix perceptibili, linguâ balbutiente, sed ore ridente, & corde gaudente: Mori cupio, ut mox cum Jesu meo in cælo esse possim. En! morimur, ajebam, sanguinem mittendo, ut autem eò citiùs moriaris, & Jesum tuum videas, venæ sectio erit adhibenda. Quanto hoc nuntium perceperit gaudio, vix dici potest. Horâ post decimam mediâ, absoluto priùs tripudio consveto, venam schiaticam minorem in sinistro pede (saphæna & reliquæ erant imperscrutabiles) secimus ad uncias duas. Deligato vulnere incidit in animi deliquium adeò forte, ut me excepto, omnes mortuam prænunciarent; brevi restituta, paulò melius mox habere cœpit, sine ulteriori epilepsiæ recidivâ & tripudii gaudio. Interim vires erant prostratæ, uti & appetitus, lipothymix interdum cor petebant, sed nihil factorum meminerat, nec mori ampliùs desiderabat. Die morbi septimo conquerebatur de collo, venæ enim jugulares tumentes cernebamur cum aliquâ doloris perceptione; circa meridiem lautè prandebat, placidè dormiebat die nocteque. Die decimo, ne malum crudesceret, sedes utrum exstirpari funditùs posset, tentavi ab initio blandissimo laxativo: ℞. *crystall.* ℥ri gr. xij. ℥ri *Plati* gr. iij. *resin. galap.* gr. iiij. *diagryd.* ℥rat. gr. ij. M. F. pulvis laxativus. Pars humorum peccantium decem dejectionibus imminuebatur, & sic purgatio cum *Ὠροξία* absolvebatur. *De reliquis in posterum.*

Scholion.

Cur epilepsiam ecstasticam dixerim, ex sequentibus judicandum. *Ἐκστασις* vocabulum variè accipitur: vulgò est privatio omnium functionum animæ sentientis, moventis & intelligentis, unde verè ecstastici quasi mortui jacent, & postquam evigilant, mira, quæ audiverint viderintque profundo in somno enarrant. *Sennert. l. 1. Part. 2. c. 30. p. 100. 584.* Tali autem modo nostra epileptica non nuncupatur ecstastica: non enim aberant, sed supra modum, cessante epileptico insultu, aderant functiones, uti ex casu recensito patet. Divino nostro *Hippocrati* *Ἐκστασις* est vehemens mentis amotio & delirium, ab *ἔκστησις*, de mentis potestate exire, aut vehementer mente emoveri ac delirare. Cessante epilepsiâ

epilepsiâ in profundo somno vidimus sepultam ægotantem, quiescentibus omnibus sensuum functionibus; quo absoluto, somnians brachia & manus extollit, variasque gesticulationes, delirium præfagientes, ostendit, tandem ecstasis in delirium abit, in quo totius corporis motus vehemens & merè præternaturalis, vibratio nimirum, jactatio, contorsio & tripudiatio omnium membrorum, capitis, corporis mauuum & pedum mirum horrendumque in modum aspectui datur, quæ nihil aliud sunt, quàm ecstatica mentis amotio. Redeunt deinceps functiones tum animales, tum naturales, tripudiatio, visque imaginatrix, dum Jesum, sanctos Angelos, cognatos & agnatos, etiam in vitâ nunquam visos, in cælo saltare, variaque gaudiorum cælestium genera celebrare ait, ex quibus tantum percipit gaudium, ut ad saltum se mox accingat. Quæ omnia ex errore Phantasie contingunt, speciem tamen delirii præfagiunt, maximè quia post morbum debellatum nihil horum meminerat, nec noverat. Læsam in totâ actione facultatem imaginatricem & ratiocinatricem deprehendi: non probè imaginabatur, parumque aptè ratiocinabatur, quæ *παρὰ Φερόν* seu desipientia dubio procul cum cæteris erroribus secundum *Galeni & Hippocratis* mentem ad ecstasin, prout Medicus illam considerat, est referenda, omniaque, unico verbo, sub titulo melancholiæ hypochondriacæ, quoad fontem & causam morbi, comprehenduntur. Exinde apparet, quanta vis sit humorum melancholicorum, fuliginum tetriorum & malignorum, ut non solum cerebrum & spiritus confundere, verum etiam totum genus nervosum turbare, motus convulsivos ecstáticos, gravemque ac miram epilepsiam inducere queant. Mirum fortè videbitur, solâ venæsectione in pede totum morbum, quantus etiam fuerit, cui Achilles, vix & Hercules cum Hannibale sustinendo & vincendo suffecissent, incantamenti instar fuisse ablatum. Larga DEI clementia factum fecit. Rationes medicas si desideras, en adsunt, nimirum revulsio & derivatio. Evacuationi, quæ parca erat, parùm adscribendum. De prioribus egregiè scribit acutissimus Medicus *Dn. D. Casparus Caldera de Heredia*, Medicus Hispalensium celeberrimus, *capite de melancholiâ hypochondriacâ p. m. 298. & 299. §. 2. F.* Considera, à quo loco sit sanguinis missio exercenda, locus enim à parte affectâ indicatur; nam si loca infra hepar aut renes patiuntur, situs ratio docet, ex talo esse sanguinis missionem exercendam, licet nulla hæmorrhoidum adsit suppressio, neque mensium, ex *Hippocratis & Galeni* consilio: tunc enim fit securior

à capite,

à capite, corde, ventriculo & hepate revulsio, & à parte obstructâ derivatio; & æqualiter corpus universum per has tali venas vacuatur, ac per superiores, cum ferè æquè distent ab hepate, ut à fonte &c. *In supra citato tribunalis Medico, observatione de savâ epilepsiâ in prægnante p. m. 331.* magni æstimat venæsectionem tali & malleoli, ad *Galenî & Hippocratis* mentem, *6. epid. sect. 2. 16.* cujus beneficio maximam morbi partem retudit. *Idem p. 225. col. 2.* de febre epilepticâ, venæsectionem in talo mox ab initio curationis aggrediendam suadet his verbis: Sed ob accidentis (epilepsiæ) immanitatem sanguinem mitti iussimus in talo. *p. 226. ait:* Hanc, ut diximus, febrem (epilepticam) ex talo sanguinis missione repetita curavimus, &c. Varia eaque egregia curationum exempla per tali venæsectionem absolutarum possent produci: sed filum abrumpo. Prima morbi invasio d. 24. Maji ex præcedenti nocturno timore suborta, tam altas egit radices, ut postea sanguine aliàs impuro & turbato savâ exoriretur epilepsia ecstatica, quæ non per venarum superiorum, sed inferiorum apertionem erat curanda, uti hoc *Galenî textus de venæsectione adversus Erasistratum c. 5.* perspicuè docet; sed si in his sanguinem ex brachio mittis, lethalem errorem facies, tunc enim motum naturæ impediens, sese ad uterum conversæ, & contra naturam retrahes. Magna erat in utrâque accessione suspicio, quod uterus in consensum traheretur, propterea venam potius in pede, quam in brachio, svasi: ne si in brachio aut sub linguâ aperiretur, plenariam patientis extinctionem accelerarem, uti non ita pridem in febre acuta, petechiali ex suppressione mensium, Medicus quidam in epilepticæ nostræ ædibus instituta venæsectione sub linguâ, hæmorrhagiam subsequutam sistere nesciens, magno cum parentis iuctu, præmaturâ decumbentis morte, indelebilique Medici contemtu expertus est.

[*In literis mense Julio Anni 1673. ad Collectores Ephemerid. scriptis.*]

OBSERVATIO LXXXII.

D. JOHANNIS LUDOVICI HANNEMANNI

DE

APHTHIS.

IN puerulis aphthis laborantibus nihil est, quod tam præsentaneam afferat operam, quam oleum raparum, si in eo tantum dissolvatur sacchari, quantum potest, illudque ori illitum lambant: quod in meo filiolo Petro Johanne vix octo dies nato expertus, cui aphthis la-

boranti dedi oleum hoc raparum saccharatum, & paucorum dierum spatio curatus est.

Rustici infans cum non posset sugere, itidem apthiis obfesso palato, morbo jam per 10. dies vigente, eodem modo à dicto medicamento sensit levamen præsentaneum.

OBSERVATIO LXXXIII.

D. JOHANNIS LUDOVICI HANNEMANNI

DE

DURA ALVO IN INFANTIBUS.

AD movendam alvum in infantibus nihil tutius & convenientius est eodem *oleo raparum saccharato*, ex frequentiori nostrâ experientiâ, quâ felicissimo cum successu id semper propinavimus. Si in hoc oleo ebullierit & vivus, præsentissimum evadit remedium contra lumbricos.

[*In litteris ad Dn. D. Wedelium.*]

OBSERVATIO LXXXIV.

D. GEORGII WOLFGANGI WEDELII

DE

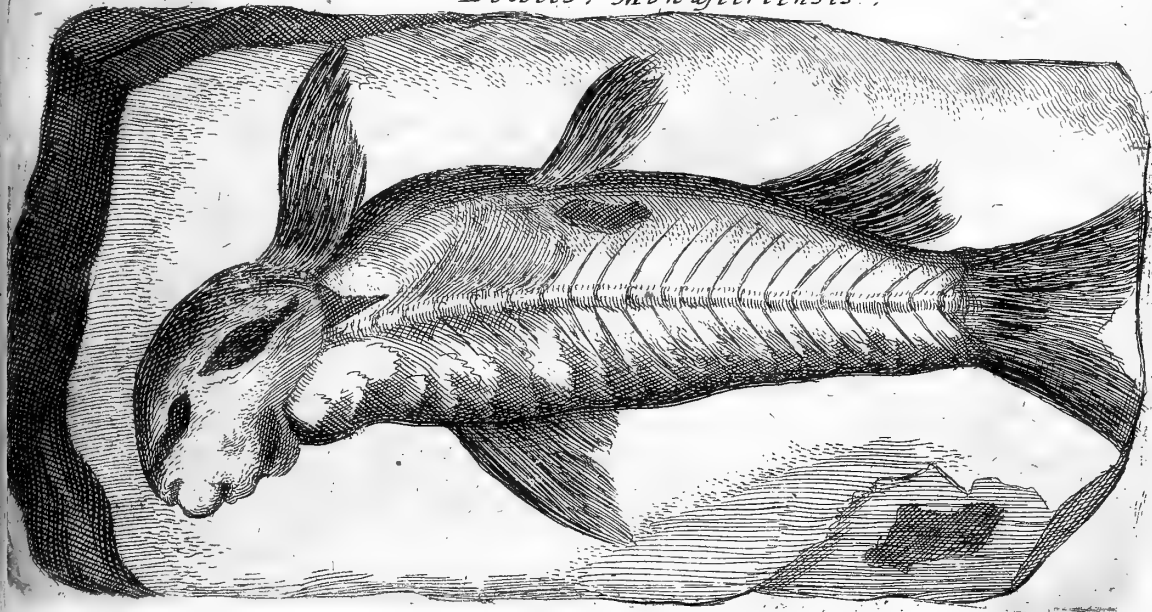
TRUTTA SAXATILI.

Mirus est usus naturæ in lapidibus, non in gemmis solum, sed & in vulgaribus. Achates Pyrthi Regis celebratur à *Solino* c. 11. p. 53. in quo novem Musæ cum insignibus suis singulæ, & Apollo tenens citharam videbantur, non impressis figuris, sed ingenitis. India eundem dedit, reddentem nunc nemorum, nunc animalium facies, teste eodem. Μουσῶν τὴν τέχνην ἡ Φύσις, ἢ τῶν Ἰνδίων ποιεῖ. *Natura artem imitatur, aliqua verò peculiariter efficit*: quin polydædala est artifex, ubique mirabilis, ubique suspicienda, in magnis & vilibus. Pisces fossiles in campis juxta Pyrenæos montes reperiri refert *Athenaus* l. 8. ex *Polyb.* l. 34. Superbit iisdem Saxonia Islebiî frequenter occurrentibus talibus auratis piscibus, qui proprium sibi deponunt caput. Sistimus jam truttam saxatilem longè curiosissimam, quam vidimus Brehmæ apud Illustrem & Magnificum Virum Dn. D. Meierum, JC. Republicæ Consulem, & Præsidem longè eminentissimum, Patronum nostrum gratiosum. Concessit nobis pro singulari & non satis deprecandâ suâ humanitate ex relictissimo suo Rarithe-

cio iconem, cum versibus longè elegantissimis; ipsum verò saxum, ceu monumentum hujus piscis ære perennius, inter rariora naturæ, quæ illuc largè confluxerunt, asservatur.

IN TRUTTAM SAXATILEM
CARMEN
D. BERNHARDI MOLLERI
Monasteriensis Anno 1570.

*Lapis in quo Figura Truttæ expressa excisus, è Lapidicina Baamberg
Diocces. Monasteriensis.*

Reperiunt magnâ lapidis compage foramen,
In mediâ saxi parte foramen erat.
Introitus nusquam fuerat, non exitus usquam
Aeris: ast vacuum cernere rima dabat.
Nec rimam natura dabat, sed verbera ferri:
Artificis ferrum sponte foramen init.
Insolitum cuneis aperit lapicida foramen:
Dividuis planè cepit hiare lapis.
Forma statim piscis saxo spectatur inesse:
Sed non piscis erat corpore, forma fuit.

Integra squamarum series fulcatur in ipsâ
 Cote : patent fauces, sicut utrinque solent,
 Crassum nempè caput : lato stat tergo cauda,
 Tergo prima sedet, pectore prima subest.
 Omnia commonstrant capitosi corpora piscis
 Integra : neglectum dixeris esse nihil.
 Tale viri monstrum simul ac videre frequentes,
 Crediderim multis subdubitasse metu.
 Altera servatur capitosi portio piscis :
 Altera fabrorum verbere trita perit.
 Mira Dei virtus : mirè natura relucet :
 Omnia miremur : noscere pauca licet.
 Doctus, qui valuit rerum cognoscere causas :
 Quæ capiunt pauci, multa videmus agi.
 Piscis adhuc monstri formam Baumberga dedisse
 Gaudet : adhuc gaudet munere læta suo.

[*Inlitteris ad Collectores Ephemeridum mense Julio Anni 1673.
scriptis.*]

OBSERVATIO LXXXV.

D. GEORGII SEGERI

DE

ARANEO INNOXIE DEGLUTITO.

VIRgini nostrati, 18. annos circiter natæ, parentumque merces
 ante triennium in tabernâ venum exponenti, affertur manè pro-
 pellendo rigidiori aëre cerevisia calida, cui panis erat intri-
 tus. Ista cum videret accedentes emtores, festinando aliquot
 deglutivit cochlearia, residuumque seposuit. Abeuntibus postmodum
 emtoribus, ubi liberum nata erat tempus, recepit scutulam, come-
 stura, quod antè reliquerat. Sed ecce dum forte fortuna oculos infert
 in vasculum, deprehendit supernatantes duos aranei pedes. Perterre-
 facta exinde domum se confert, & parentibus, quæ contigère, expo-
 nit. Isti postquam etiam ex ancillâ resciverunt, cerevisiam illam, præ-
 cedenti jam vesperâ è dolio promptam, per totam noctem in aperto as-
 servatam fuisse cratere, relationi filix facillè assentiuntur, meque quan-
 tocyùs in consilium vocant. Sed ecce, ante meum accessum Virgo vo-
 mitu rejicit aranei corpus & pedes aliquod, unde jussu meo sumtâ the-
 riaca sudavit, atque sic convaluit.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXVI.
D. GEORGII SEGERI

DE
ACU DEGLUTITA.

Quod acus deglutitæ interdum sine, interdum verò cum insigni molestiâ in corpore retineantur, olim quoque jam annotarunt autores. Quibus similia & ego jam proferam exempla. Cum anno 1651. mense Majo Gedano Regiomontum me conferrem, socium itineris habui Studiosum quendam Regiomontanum, qui aliquoties in itinere subitâ & gravi corripiebatur leipothymiâ, cui nonnunquam etiam motus jangebantur convulsivi. Causa horum malorum erat acus, ante annum & quod excefferat cum binis aliis in sanitatem nobilis cujusdam virgunculæ deglutita. Quo imprudenti factò præter multa horrenda mox subsequèntia symptomata ipsam quoque sibi accelerasset mortem, nisi clementia Divina assistentium Medicorum curæ ita benedixisset, ut tandem binas expulerint acus, relicta tertiâ, quæ subinde instar monitoris solertem aliâs & ingeniosum commonefacere juvenem, ne posthac auro pretiosorem sanitatem adeo temerè tam aperto committeret periculo. Ea an postmodum egressa quoque sit, me quidem latet, quippe qui exinde hoc solum de eo rescivi, quod laureâ Doctorali in utroque Jure summâ cum laude acquisitâ, Facultatis suæ Professor in Academiâ patriâ exstiterit, & non ita pridem vitâ sanctus sit. Cæterum longè benigniorem fortunam anno præterito 1672. expertus est frater Albertus, è familiâ Reformatorum regulæ S. Francisci in cœnobio vicino Podgoriensis trans Istulam tum existens. Is enim cum die 14. Aprilis, quæ tum Viridium erat, in immutando altaris, ornatu occupatus esset, duas acus majores, quas ortum continebat, nolens deglutivit, & mox dolores quosdam in ventriculo sensit. Perterritus exinde à meridie me in plateâ accessit, consiliumque petiit. Svasi ut crematurâ hordei prunisque laxantibus, ut & cibis viscidis ac pingvibus, si severitas regulæ suæ id permetteret, utatur, propriasque feces probè semper examinet; atque simul medicamentum laxans me præscripturum promisi, modò ad meas se conferret ædes. Sed aliis negotiis impeditus, eâ die me non accessit. Posteriâ die 15. Apr. per alium fratrem nunciari mihi jussit, se in fecibus unam observasse acum, & inde tantos in ventriculo non sentire dolores. Usam

igitur medicamenti in aliud tempus distulit. Die 18. Apr. post evacuationem corporis dolores ventriculi omninò remiserunt, nec ab eo tempore quicquam mali amplius sensit, egestâ sine dubio etiam alterâ acu. Tandem die 20. Maji ipse me accessit, benè se jam valere retulit, pro dato consilio gratias egit, atque ut sibi electuarium aliquod laxans pro duabus vicibus præscriberem rogavit, & obtinuit.

OBSERVATIO LXXXVII.

D. GEORGII SEGERI

DE

SCIRRHO PANCREATIS ET GLANDULARUM
MEENTERII LETHALI.

Postquam præterito anno 1672. exercitus Turcico-Scythicus in Podoliam eique vicinam Russiam ac Poloniam minorem truculentam fecit impressionem, & cuncta depopulationibus, rapinis ac cædibus, pro more suo replevit, plurimi fuerunt regionum illarum incolæ, qui fugâ sibi suisque tempestivè consuluerunt. Repertus est inter hos etiam primarius quidam mercator Lublinensis, qui, ut postmodum summâ urgente necessitate eò commodius fugam capeffere posset, uxorem cum filiolâ, tertium ætatis annum agente, aliisque sequioris sexus propinquis, declivi flumine ad nos maturè dimisit. Hæ verò in itinere eandem semper non servarunt diætam, & ex illis imprimis filiola, quippe quæ placentis, libis, teganitis, aliisque hujusmodi in butyro frixis cibis, quibus nimium delectabatur, ultra modum sæpiùs se ingurgitavit. Exinde non diu post illarum ad nos adventum, cum malè se habere inciperet ista, mater ex consilio muliercularum multa quidem adhibuit, sed omnia frustrâ. Tandem ingravescente penitùs malo, me quoque die 21. Januar. anni hujus 1673. in consilium vocavit. Offendi puellam latis debilem, & à calore p. n. extenuatam planè, cibum quoque nullum appetentem, crebrò vomentem, & diarrhœâ gravi laborantem. Morosa insuper erat, atque à medicamentis ita abhorrebat, ut quæ & quâ ratione ei sint danda, tædiosæ curæ haut postrema fuerit pars. Licet verò sub curæ initium calor planè remiserit, vomitus quoque & dejectiones non adeò crebrò infestant ægram: quia tamen extenuatio corporis & appetitus viriumque prostratio sensim indies augebantur, solam mortem horum malorum unicum futurum remedium facilè licuit colligere. Cæterùm, dum ego hujus aliorumque

rumque sanitati sum intentus, febris catharralis cum pleuritide spuria ex improvise graviter me corripuit, & vix non opprimunt. Rogatur igitur *Excellentissimus Dn. D. Wenceslaus Dorosch* à matre puellæ, ut meas suppleat vires, filiulamque ad pristinam reducat sanitatem. Qui licet non tantum solus fidelem ac circumspetum se præstiterit Medicum, sed & post meam convalescentiam unam mecum, quæ ad perniciem depellendam facere possunt, non intermiserit; non tamen impedire potuimus, quo minus die primam Martii placidè obdormiverit ægra. Post mortem nobis præsentibus *Dn. Bartholomæus Taubenheim*, Divorum Pol. ac Svec. Regum *Vladislai & Joh. Casimiri* Chirurgus hætenus primarius, referavit abdomen. Sed ecce, in isto viscera omnia, ipsumque hepar, quod aliàs in justo majorem excreverat magnitudinem, apparebant sana. Solum pancreas induratum erat omni ex parte, & plane scirrhosum. Glandulæ quin etiam mesenterii hinc inde visæ scirrhosæ, atque in eam auctæ erant molem, ut magnitudinem nucis juglandis longè superarent.

OBSERVATIO LXXXVIII.
D. GEORGI SEGERI

DE

EPIDERMIDE TOTIUS CORPORIS PER PARTES DEPOSITA.

Quandoquidem epidermis post febres ardentes, variolas rossalia & rubeolas sæpè à quibusdam partibus abscedere solet, hinc exempla illa ut plurimum negliguntur à Medicis. Ast universales totius corporis decorticationes (ut sic dicam) quia non ita sunt vulgares, annotantur meritò ab autoribus. Sic legimus in historiis navigationum Batavorum in Septentrionem, quæ *Linscotano* anno 1599. edito sunt annexæ, & *Bernardo Paludano* tribuuntur, quod Batavi anno 1596. in novam Zemblam constituti, jecur urfi albi coctum comederint, ast valetudinis maximo discrimine, laborantibus nimirum cunctis, & decutito in universum corpore, ut verba autoris in recensione tertie historie sonant. Sic militi post haustam potionem, cui integræ colocynthidis medulla incocta erat, totius corporis epidermidem abscessisse, annotavit *Salmuth. cent. 3. obs. 2.* Sic in muliere Hebræa cuticulam universi corporis per serosi humoris ebullitionem, intermediam aquam citrinam mordicante à cute separatam vidit *Hæferus*, ut ipse refert in *Herc. Med. lib. 7. cap. ult.* His ego sequens addo exemplum: Candidus ac ingenus

genuus senex, Dn. Laurentius Vogt/ exquisitam alias in victu dietam servans, elapso anno 1672. qui erat 77. suæ ætatis, sub finem Octobris pustulis quibusdam infestari cœpit, unde & chirurgum Antonium ad se vocavit. Die 2. Novembr. vocatus & ego, vidi per totum corpus dispersas pustulas satis magnas, pellucas & prurientes, quæ aut discissæ aut ruptæ liquorem fundebant albicantem, limpidum & lentum, relictis ulcusculis superficialibus. Sudorem omni studio declinabat æger, licet illo præsentè copiosius erumperent pustulæ, nimium enim pruritus ferre non potuit. Soli igitur naturæ commissa expulsio, & corroborantia atque alterantia propinata sunt ægro, chirurgus officium suum etiam non negligente. Æger autem spatio duorum mensium totius corporis cuticulam per partes deposuit, & sic convaleuit.

[In litteris ad Collectores Ephemeridum Vratislaviam mense Julii anni 1673. missis.]

OBSERVATIO LXXXIX.

D. CAROLI RAYGERI

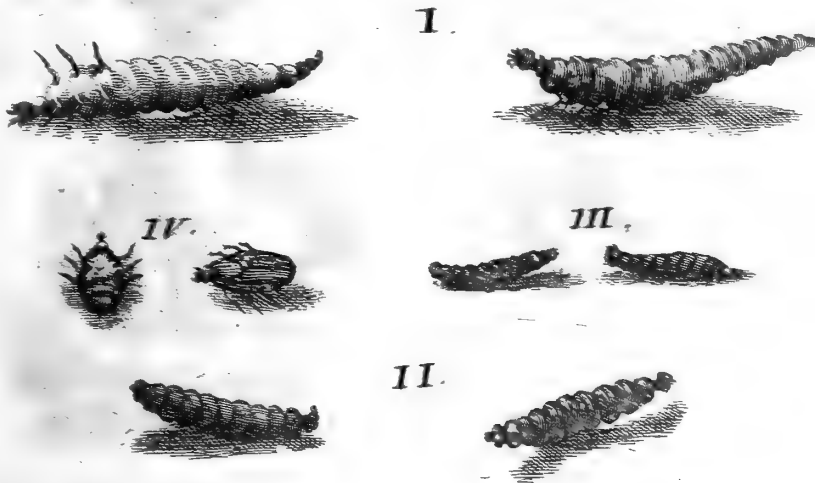
DE

VERMIBUS CUM NIVE CADENTIBUS.

Vermes in nive vetustiori generari atque ibidem inveniri, res nova non est, sed jam Aristotelis tempore cognita. Ita enim ille l. 5. de Hist. Anim. c. 19. *Quin etiam in eis, quæ putredinem nullam posse excipere existimantur, nasci animalia novimus, ut vermes in nive vetustiori, qui birti sunt pilis & rubidi, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit; sed in nive mediæ terre candidi & grandiores inveniuntur. Torpent omnes ac difficulter moventur.* Vid. quæ habet Ulyss. Aldrov. lib. 6. de Insectis, c. 9. & instar omnium quæ decus illud Medicinæ Borealæ, Thomas Barthol. in de nivis usu medicò, c. 9. annotavit. At novum, insolitum quin immò inauditum, quod non ita pridem Neosolii, [Neusohl] in partibus Hungariæ montanis, ubi non procul cuprum effoditur præstantissimum, accidit. Ibi enim anni 1672. die 20. Novembr. quæ erat Dominicâ, à pago, quem das Mayerdörffel appellant, in civitatem usque; iterum ex alterâ parte ante argenti-portam (das Silber Thor) in prato quondam latò & spatiosò, unâ cum nive cecidère ultra decem genera diversorum vermium, qui catervatim super nivem repentes & ultra quærdam viventes à multis, civitate egressis, visi atque collecti fuère, Plurimi erant nigri cum pedibus & crenis luteis, erucis

similes,

similes, alii subrubentes, alii instar araneorum pedati, alii scarabeos parvos, aut muscas referentes. Nullus autem horum intra mœnia cecidit, omnes extra portam & quidem in distis tantum locis inventi. Primum horum à genero ibi locorum habitante sibi transmissum unà cum relatione ostendit mihi Dn. Otto Zuecher / civis hujus urbis honoratus; post Viennâ missi Icones, sed rudi calamo depicti; tandem per personam quandam Illustrissimam & mihi quorundam, quatuor inquam generum, facta copia, quos siccatos, quò melius conspici queant, protinus in aquam conjeci, unde tumefactos & ad pristinam redeuntes dimensionem, eâ planè figurâ & magnitudine delineari curavi prout erant.

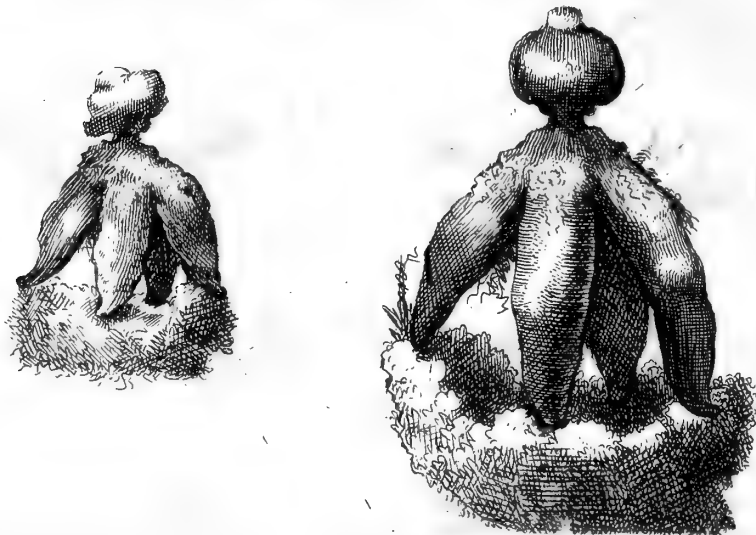

Repræsentat igitur *Figur. I.* vermem omnium, quos vidi aut habeo, maximum & pronè repentem & inversum, seu supinum, totum nigrum, pedibusque donatum subtilibus luteis; *Figur. II.* Minorem priori non absimilem; *Fig. III.* Minimum totum nigrum sine pedibus; *Fig. IV.* Scarabæum parvum, sed colore subcinericio, referentem. Iam verò sitanta clarissimorum & doctissimorum virorum ingenia torsit generatio & productio vermium ordinaria ex nive vetustiori, prout apud prædictos auctores videre licet, quid fiet de ista extraordinariâ & insolitâ vermium nunquam ante hac visorum generatione, figurâ, modò apparenti & similibus? Quis verò locus designandus natalitatis? an terra? at illa gelu adstricta: An media aëris regio, & nubes? aut cur non ubique cum nive cecidère, quandoquidem tam in civitate

quàm extra eam nixit? Unde attractum seminium hoc inusitata & nunquam ante conspicuæ formæ vermium? Unde tandem tanta vivacitas brumali imprimis tempore, ubi omnia aliàs hujus generis insecta torpent & mortua jacent? Certè hic τὸ θεῖον jubet ἐπιχρῆσθαι.

OBSERVATIO XC.

D. CAROLI RAYGERI

DE
FUNGIS MONSTROSÆ AC INSOLITÆ FORMÆ.

Insolitum hoc fungî genus ipse ego meis manibus è terrâ erui in pago, ad S. Johannem, dicto, quinque milliaribus Posoniò Moravi-
am versus distante. Cum enim ibi essem, exhibitus est mihi talis non usitata formæ fungus, nunquam eò locorum [credo ego etiam nusquam] visus, petiique statim monstrarent mihi locum. Egressus vidi circa sepimenta in loco quodam trium aut quatuor passuum longò, aliàs nullibi in toto districtu, inter virgulta ex antiquo quasi fime-
tò propullulare ultra centenos tales fungos majores, minores, eleganter certè & affabrè cum capitello suo factos, nihil in se monstrosi habentes aliud, nisi quod à communi fungorum forma recedant, & nescio quam insolitam figuram monstrant. Si exolescunt in pulverem abeunt; id quod & mihi factum, qui decerpiturus quendam insigniorem cum capitello lato & pulchrè fastigiato, in idem impegi fregique, & statim ex
rupto

rupto nihil nisi pulvis exivit. Videtur aliquò modò assimilari posse fungo Anthropomorpha, quem exhibet in Ephemerid. Curiosarum, anno II. Observatio LV. hâc saltem differentiâ, quòd ille altior ex pluribus junctis quasi compositus, diversis tamen capitibus modò plenis, modò rotundis, modò fastigiatis constat; Hi autem nostri minores semper singuli, rarè bini, omnes eâdem formâ & figurâ crescant atque inveniuntur tempore insolitò ac planè inconsvetò, quod magis hoc annò apud nos vernum, quàm hibernum videtur.

[In litteris mense Jan. ann. 1673. ad Coll. Ephem. quidem transmissa, sed errore aut casu extra suum ordinem delapsa.]

OBSERVATIO XCI.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

MERCURIO FIXO HELMONTII.

IN tractatu de Febris cap. 17. §. 9. Mercurium diaphoreticum fixum præparari cum elemento ignis, de vitriolo Veneris extracti, docet *Helmontius*. Veneris vitriolum quomodò arte parandum informat in *Parad. 3. §. 12. p. m. 422. in fol.*

Quid sit ignis Veneris multi jam disceptant. Et quid velit eo *Helmontius* intelligi, non concordant scriptores, præcipuè cum *Helmontii* requisita ad modò dictum ignem Veneris, quod sit *oleum viride & dulce à corpore Mercuriali sui cupri planè separatum*, multis ansam veræ præparationis è manibus eripuerint.

Cupro inesse istum ignem Veneris *c. 8. de Libiâ §. 8. p. m. 46.* affirmat. Cuprum autem metallum completum non facillè destruibile, aut retrocedens in sua principia vocat §. 17. etiam vitriolum è Venere factum ignavius esse vulgari §. 16. docet. §. 12. & 18. commendat loco vitrioli è cupro facti verum vitriolum, quod venam cupri lamberit & eam eroserit, illudque cujus vena liberior ab alienâ malignitate viciniorque fuerit enti Veneris inculpatius vitriolum esse dicit. §. 14. etiam non tam Lazureum colorem esse respiciendum, quam salis puritatem & viriditatem. Itaque ad ignem Veneris conficiendum non opus esse vel vitriolo ex cupro facto §. 17. vel ex floribus æris, sed VIRIDI PURI SALIS VITRIOLO.

Posset quidem fieri objectio, quod *Helmontius de Libiâ c. 8. §. 5.* dicat: non posse haberi ignem Veneris, nisi cum plenariâ cupri destru-

tionem, corporisque Mercurialis ipsius Veneris volatilisatione, illudque volatile in album metallum ignotum posse parari, & ita necessario cuprum ad eandem materiam requiri debere. Sed, uti modestè opinor, eum in hoc paragrapho cupri venam erosam intellexisse & nihil obstare, quò minus ea verba, quæ §. 21. ejusdem capituli, nempe *fecem colchotariorum è destillatione residuam totam adhuc esse cupream*, leguntur, possint cum superiori textu §. 5. combinari, præprimis, quando §. II. c. 8. de *Lithiâsi* in quæstione, an ignis Veneris sit spiritus vitrioli rectificatus, respondeat, indefinitè affirmans, se destillationem per neminem traditam velle propalare; Colchotarque ex destillatione residuum, esse cupreum edoctus è Paracelsi *Tom. 1. operum in fol. p. m. 1050. Lit. C. de vitriolo* in verbis: Proba est, sed ad medicinam inutilis, solum ad Alchimiâ, quod *Colchotar per se in igne fufum Venerem fundat*. De quibus tamen omnibus Lectori Benevolo liberum relinquo iudicium.

Distinguendum autem juxtâ mentem *Helmontii* inter sulphur Veneris, quod ad vitam longam conferre dicitur in *lib. Butler p. m. 363. & tractat. imperfect. p. m. 352.* in formâ olei rubicundi cum suo corrosivo destillatum per alembicum descendit, & ignis Veneris à *Paracelso* vocatur: & inter illud, quod in *tractatu Butler* cum sale armoniaco sublimatum ad compositionem *Driff. autor* requirit. Illud quidem ad Mercurii fixationem omninò concurrere statuendum esset, quoniam vis ejus aliquo modo præcipationem Mercurii promovet, quodque ab *Helmontio* §. 6. de *Lithiâsi*. externum sulphur Veneris dicitur. Hoc verò tantum ad corpus humanum directum esse videri potest. Dulcedinem hujus olei quod attinet, potius ad effectum, quàm ad essentiam respexisse *Helmontium*, humanitè autumo, sicut etiam eidem placuit, §. 19. c. 8. de *Lith.* affirmare, odorem spiritus vitrioli flavescens, mellis grati odorem referre, cum tamèn experientia odorem sulphureum, & ita contrarium sufficienter demonstrat.

Maximè iterùm veniunt attendenda verba auctoris, qui anteriorem chymicorum destillandi modum rejicit, & novum inusitatum opponit, per quem oleum istud vitrioli dulce possit obtineri. Fateor quidem, quod oleum vitrioli, ex hac præscripta *Helmontii* destillatione, non iam sit corrosivum, & quidem aliquâ ex parte nigricans, sed quod dulce sit inftar mellis, hæc observare mihi non licuit.

Nec obstat, quod ignis Veneris non sit spiritus vitrioli utcumque exquisitè rectificatus. Locutus enim est, tanquàm *Paracelsi* discipulus.

Et quoniam Paracelso oleum nunquam spiritus fuit dictum, sed oleum pro cujuslibet rei sulphure semper ab eo habitum est, sulphur autem, ex Paracelsi sententiâ, denotet ignem vel ignis elementum *Tom. 1. in fol. de sulphure p. 1046.* ita etiam *Helmontius*, si placidè debeam respondere, usus est hoc vocabulo, ut tum temporis disputanti Medicorum calamo occurreret & probaret, quod affirmat *in tract. arcan. Paracels. p. m. 479. column. 2.* se ex scriptis Paracelsi multum profecisse; Eundemque, sui ævi chymicum non esse contemnendum, præprimis cum artis præcepta ab aliis etiam tradantur obscura *in verbis p. 481.* Quid enim fecus &c.

Viride & dulce esse istud oleum debere *Helmontius* affirmat. *Paracelsus* quidem *Tom. 1. oper. c. 8. p. m. 1055. Lit. A.* talis olei mentionem facit, sed hoc tantum ad usum internum, ut dictum, & medicamentosum esse, cujus præparationem ita describit: *Oleum dulce gradetur in se ipso, ita ut separatur oleum à terrestreitate & fecibus per Balneum Mariæ & terrestreitas per ignem, spiritus autem olei separatim colligitur, qui debet per se circulari, addetur deindè spiritus vini.* Quod verò debeat ad præcipationem vel coagulationem concurrere Mercurii, negat *Paracelsus* in verbis, *oleum viride Alchimiam impertinens est l. c. Delitescit quidem,* ait ulterius *Paracelsus lib. 2. de vita long. p. m. 845. lit. sub. Colobotare oleum rubrum & viride, sed oleum rubrum tantum ad Alchimiam, viride vero ad morbos.*

Nec fuit unquam animus Paracelso, sulphur aliquod Veneris, vel ex cupro, vel floribus æris, vel ipso vitriolo ad præcipationem Mercurii in formâ olei viridis dulcis requirere, nec ullum titulum ex eo demonstrabit, quisquis erit. Nec videtur ea dulcedo in lingua apprehensiva inesse sulphuri Veneris, sed effectiva (si aliqua esset) sive per accidens, quia iste Mercurius sive potius sulphur Mercurii, sicut placet *Helmontio* loqui *in tract. Progymnasma meteor. p. m. 42. §. 16.* Cum igne Veneris factus & cum sale Taberzet, quo de infra loquar, paratus, non est dulcis, sed tantum insipidus & solutus à corrosivis salibus per istud sal Taberi. Omnia verò, quæ dixi, majorem elucidationem in *Paracelso lib. de chirurg. magn. Argentorati anno 1605. impresso, obtinebunt, p. m. 314. in lib. Spittal-Buch & p. 307. sub tit. dulcia medicamenta. Item Paracels. oper. in fol. Tom. 1. de morte rerum natural. l. 5. p. m. 893. lit. B. C.*

Processum quod spectat, ipse *Helmontius* est valdè obscurus. Quod tamen & aliis ansam inquirendi relinqueret, ad ipsum fontem, *Paracelsi*

nempe libros, quod in iis processus esset descriptus, quem tamen vellet manifestius paulò declarare lectorem ablegavit. Manifestus quidem esse videtur in conjunctione elementi ignis de vitriolo Veneris cum aqua regia, sed valdè obscurus est, in explicatione salis Taberi, quod, præter mentem Paracelsi, spiritum vini explicat: Cui tamen experientia & Paracelsus ipse contradicunt; licet enim centenis vicibus spiritus vini cum isto pulvere corrosivo cohobaretur, manet tamen valdè corrosivus.

Quid verò per sal Taberi intelligatur: illudque non esse spiritum vini patet ex allegatis Paracelsi locis. *Nam in lib. de Natur. Rerum Tract. 5. p. m. 893.* primò docet Paracelsus præcipitatum cum aquâ regia fieri, quem jubet spiritu vini cohobare & edulcorare, paulò post secretum promittit Paracelsus & quidem in verbis: Magnum arcanum de præcipitato intelligendum venit, quod si post calcinationem & colorationem cum aqua sal Taberi edulcoretur &c. Et præfert hanc superiori præparationi cum spiritu vini factâ. Obstant deindè omnes præparationes, quas benevolus lector in præfata *chirurgia magna* videre & legere potest. *p. 115. 185. 169. 307.* In quibus locis non fit spiritus vini mentio, cum tamen æque verba ea, quæ *Tom. 1. p. 893. lit. C.* in citatis locis verbotenus inveniuntur. In *chirurgiâ magnâ p. 314.* Paracelsus hanc litem dirimere videtur, dum per sal Taberi, aquam ovorum ibi descriptam se intelligere indigitat, dum & spiritus vini & aquæ ovorum mentionem facit, quandò docet Mercurii fixi diaphoretici ad ulcera laryngis & vesicæ præparationem.

Idem facit *Helmont. in Tractat. de Febr. p. m. 102. cap. 14. §. 10.* ubi in confectioe purgantis Diuceltateson post abstractionem liquoris Alkahest, non ad spiritum vini sed ad aquam ovorum confugit, apprime sciens, quod aqua ovorum sit unica ista aqua, per quam omnes spiritus corrosivi possint temperari & successivè à solutis corporibus abstrahi.

Obscuritatem processus non levem porrigit etiam, commixtionem elementi ignis de vitriolo Veneris extracti cum aquâ regiâ. Ubi notandum Helmontium statuere, quod post quintam cohobationem pulvis fiat valdè corrosivus. Elementum ignis de vitriolo Veneris debet esse dulce instar mellis (nisi forte odorem mellis, de quo in destillatione spiritus vitrioli *l.c.* mentionem facit, intelligere velit) non deberet ergò corrosionem Mercurii promovere, sed mitigare. Corrosionem enim fieri

fieri ab aqua regia, probat omnis præcipitatus simplici tantum aquâ forti elaboratus, fieri autem ex additione ignis Veneris valdè corrosivum Mercurium, verba sunt auctoris loco citato.

Nec leve dubium relinquitur lectori: num non simul ignis Veneris ab aquâ regiâ mutetur ipse, ut vires alteri conferre nequeat. Hoc quidem scio, si sulphur Veneris, de quo in præparatione Driff mentionem facit auctor, cum aquâ forti misceatur, illud statim in speciem longè aliam priore & quidem in album corpus reduci posse, cum amissione virium priorum. Vix itaque credibile est, talem ignem Veneris dulcem si cum chrysulcâ commisceatur, posse suas vires servare & alteri communicare, cum sub forti hâc aquâ agente succumbere omninò probaverim. Quod si verò Helmontius artis pyrotechnicæ satis gnarus, quia eum nunquam ejus fuisse intentionis credo, ut igni Veneris actuale illam dulcedinem vellet adscribere, saltim tunc temporis confundere suos malevolos voluit, ei condonandum existimo; Sin secus, pro defensione hujus Mercurialis præparationis, quod tamen pace aliorum Chymicorum peritorum dixerim, rationem invenire vel substituere equidem vix possem, præprimis cum hoc concurrat, quod etiam pulvis Joannis de Vigo summè sit corrosivus & jam præcipitatus, & non opus esset addere novam aquam regiam, sed sulphur Veneris si pro fixatione Mercurii & pro ejusdem dulcoratione adderetur, sufficeret. Helmontius autem ipse fatetur, quod post quintam cohobationem cum igne Veneris pulvis valde sit corrosivus. Contrarium etiam statuisse videtur *Helmont. in Tractat. de Herb. verb. & lapid. p. m. 353. in sol.* quandò dicit, quod argentum vivum absque ulla sui aut de suo participatione, imò & citra ullam de se commisturam radicalem commutet, quicquid spiritus sulphurei attigerit. Quæ verba cum actioni ignis Veneris opponantur, quod nempe ignis Veneris sulphur Mercurii extra vertat, placido relinquo lectoris judicio.

Ex quibus omnibus, & quæ supra jam dixi, patebit, non spiritum vitrioli utcunq̄ exquisitè rectificatum, sed oleum vitrioli, quòd ex forti destillatione de colchotare prodit, esse debere verum ignem Veneris Helmontii. Volente etiam hoc Paracelso, qui *lib. de sulphure tom. 1. pag. 1046. lit. B.* expresse docet, quod sulphur volatile sit elementum ignis, oleum autem est sulphur volatile, volente Helmontio, *l. c. p. m. in fol. 352. E.* Hoc adhuc magis apparet ex *tractatu in herb. verb. & lapid. column. 2. p. m. 353.* Sic nempe Mercurius diaphoreticus ultimum suæ entele-

chia scopum acquireret per ruborem sulphuris ascendentis, cui ☿ ☿ii unione indissolubili necitur, cujus modum destillandi & processum, ut dixi, ipse Helmontius de *Libiasf. c. 8. §. 19. & 20. exhibet.*

MODUS PROCESSUS.

Esset itaque modus processus Helmontiani Mercurii diaphoretici sequens. *Rx. ☿ii depurati* (nam non opus est pulvere Joannis de Vigo) *℥viiij* ☿ *Sol. Oli* aa *℥viiij.* destilla, prout moris, ex retorta vitrea, repete, addendo novum oleum vitrioli & aquam fortem ad quintam usq; cohobationem, sub finem augendo ignem. Hoc absoluto edulcora pulverem (si placet) aqua communi ad tempus, si non placet. *Rx. aqua ovorum* *℥viiij.* abstrahe, reitera novam affusa aqua ovorum, donec corrosionem abstuleris omnem. Hoc peracto, cohoba decies cum spiritu vini optimè dephlegmato. Exiccetur & igniatur in crucibulo, prout moris, manebit pulvis fixus, aliquomodo adstringentis saporis. Dosis à gran. ij. ad iij.

Hæc sunt, quæ mihi constant, de decantata hæc præparatione Helmontiana. Est opus immensi laboris & periculi. An autem desiderio medentis satisfaciet, prout liber Helmontianus promittit, quilibet experiatur. Constat mihi istud experimentum per vices reiteratum centum ultra imperiales.

Cautelata tamen hic maximè observanda.

1) ne omnis corrosio, vel salia ex spiritibus corrosivis concomitantia Mercurium, ab eo abstrahantur, nihil enim deinde Mercurius operabitur, sed faciliè per sublimationem in eundem Mercurium, qui fuit ante destillationem, mutabitur. Hæc voluit Helmontius indicare *c. 8. de Lib. §. 10.* in verbis: *Ablatis adjunctis mineralibus nunc specie olei ☿ vel ☿ per retortam pulsus, semper manet idem Mercurius, qui ante, reditque in pristinum corpus.*

2) Si omninò fixus esset Mercurius, ut flante folle (quod tamen mihi non patet) in album metallum reduci posset, non esset medicamen, quia fermentum stomachi æquè eludet, sicut aurum & argentum foliata,) quanquam Helmontius contrarium statuatur, in *tract. in herb. verb. & lapid. p. 358. paulo ante finem* his verbis: *quique tametsi aspernetur omnem digestionum laborem &c.)* & exinde nullius omninò usus in medicinâ, nisi iterum in medicamentum reduceretur, teste etiam Helmontio, esset expectandus. Verba ejus sunt *lib. de Libiasf. c. 3. §. 17. p. m. 20. quoties à Mercuriis sales distinxi, admiratus sum eorum ignaviam:*

viam: & in tract. tria. princip. §. 59. p. m. 255. in verbis: *quanquam pars Mercurialis &c.*

Contra verò si esset reductus, æquè nihil operaretur, quoniam Mercurius in se est immutabilis. *Tract. de trib. princeps. §. 13. p. m. 254.* in verbis: *Mercurius est indivisibilis. Quò tamen etiam lectori benevolo ex tot libris revolutis Helmontii, aliqua utilitas respondeat, paucis explicabo verum Paracelsi & Helmontii Mercurium diaphoreticum, quem ambo laudant. Helmontius etiam eundem præferre videtur eo, de quo egit in tractatu de febribus & lithiasi. Locus iste, in quo Helmontius de eo agit, est *Tractatus, Ignotus Hydrops §. 47. & 48.* Verba sunt sequentia: *Paracelsus suum præcipitolum, sive Mercurium è suâ minerâ mortuum eductum, præ reliquis approbat remediis. Fateor, quod Mercurius ille votis meis semper obsecundaverit. Difficilis autem est ejus acquisitio. Et paulò inferius: Oportet autem Mercurium mori absque ullo salium externorum sodalitia aut spirituum alienorum consortio. Gratulor illi, quem ignis docuit me intelligere.* Sufficientis informationis causa adeat benevolus lector ipsum fontem, nempe Paracelsum, in *Chirurg. magn. lib. 2. de lue Vener. & correct. imposs. c. 5. p. 165.* in quo loco totum processum perspicuè & luculenter inveniet, verba ejus sunt: *R. Mineram Zi, prout in primâ coagulatione nondum indurata aut corporea facta invenitur lbxx. (norunt eam metallurgi) pulverisa, coque per horam aqua pluviali, ut sordes depurentur, quæ fundum vasis petent. Corpus autem purum reserva, pone in cucurbita & destilla, prodibit liquor purus & albus, separam prout moris pblegma, manebit oleum in fundo album pondere Mercuriali, Dos. gr. ii. cum oleo spica-nardi.* Fortè & hæc materia tibi majora suggeret.*

Quod si modus hic etiam non arrideat, & benevolo lectori placeat præparare diaphoreticum ex metallo & crudo Mercurio, inveniet etiam genuinum præparationis modum satis laudandum apud Paracelsum, cui omnes virtutes apud Helmontium in *libr. Febr. suo Mercurio ibidem attributas verè tribuit. Locus iste in Chirurg. magn. Paracels. l. 19. de ulceribus & cicatricib. è lue Venerea p. m. 307. sub titulo *Essisse medicamenta.* Cautelam ibi Paracelsus, magno & singulari judicio permotus, apponit in verbis: *In argento vivo etiam dulcis est Balsamus, ejus præparatio est, ut neq; calcinatio (scilicet per aquas fortes) neque sublimatio (scilicet per salia) ejus fiat, sed debet per aquam ovorum, è calce sua destillatam, fieri coagulatio in rubicundum pulverem. Dulcis est hic Mercurius & sanat ulcera & vesica & colli & laryngis.* Alias cautelas adjungit*

Paracelsus, nullum Mercurium cum aquis fortibus paratum posse esse verum medicamentum, quoniam corrosivi spiritus ex aquis fortibus fortiter ei adhærent.

Præparationem hanc sæpius commendavit & reiteravit Paracelsus variis in locis. *Im Spittal Buch p. m. 314. Item de correct. impost. l. 2. c. 12. p. m. 169. Item de curatione luis venerea p. m. 522.*

AQUA OVORUM.

Paratur autem aqua ovorum sequenti modo: *R. spiritus phlegmatici aluminis, spiritus phlegmatici ℞i āā ℥℥.* (NB. non debent esse fortiores spiritus, sed priores, qui cum phlegmate egrediuntur). *Aceti destillati ℥i℥. albumin. ovorum duriter coctorum ℥iij.* (putamina potes addere) affunde pedetentim spiritus & acetum, nam fermentant valdè, destilla usque dum videris oleum prodire, tum abstinere à destillatione, calcina, quod in cucurbitâ reliquum est, reaffunde aquam de albumine destillatam, reitera destillationem, & sic habes aquam ovorum.

Hæc itaque sunt, benevole lector, quæ ex lectione & praxi observavi. Expresse autem protestor, me ea, non animo contradicendi, aut cum aliquo disputandi apposuisse, sed aliis ansam dedisse in arcanum Mercurii diaphoretici ulterius inquirendi, & sic tandem ad scopum in quantum fieri possit tanti medicamenti deveniendi. Ex Helmontii libris nemo inveniet istud arcanum, & praxis, ibi confusè scripta, operanti multos labores, sed sine laboris pretio, causabit, quod experientur illi, qui secundum ejus simplicem ductum, laborabunt. Meam autem, ut dixi, tantummodò sententiam & quantum ex lectione Paracelsi, Helmontii, & propria experientia mihi patuit, cujuslibet intentione & observatione per omnia salva, huc apposui. Cum nemine etiam super hac re litem movebo, sed potius opto, ut viri docti manum huic operi admoveant, sua experimenta jungant, quo fructus, quo honor DEI & proximi salus, eò excellentior progerminet.

[Ad Collectores Ephem. ann. 1673. mense Dec.]

OBSERVATIO XCII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

DRIF HELMONTII.

Butleri lapidem multos in admirationem rapuisse medicos constat exindè, quod mirabiles effectus ad stuporem usque, quos Dn. Helmont,

Helmont, tanquàm oculatus testis, enumerare voluit, exhibuerit. Dolendum est, hujus viri excellentissimum inventum nulli communicatum & terræ mandatum esse & oblivioni. Interimpie defunctus Helmontius aliud substituere in ejus locum visus est medicamen, quod suâ vernaculâ Drif vocare ei libuit, cujus requisita cum in libro Butler ipse explicet, materiam verò & modum præparationis aliis suis tractatibus obscurè saltem indicet, quæ mihi de Drif illo Helmontiano patent, salvo tamen meliori judicio, modestè explicabo.

In tractatu de lithiasi in fol. p. m. 46. c. 8. §. 21. Fecem colchotaris ex destillatione residuâ viridescere & cupream esse, quod quidem etiam experientia probat, dum totum colchotar longo tempore in novum vitriolum iterùm destillabile per se in aëre positum reducitur. In tractatu Duum-viratus p. m. 211. §. 9. è colchotare præparationem sulphuris vitrioli communem rejicit & aliam substituit. In tractatu Butler in fine repetit, se nempe docuisse in vitriolo, utut in Venere depravata sæpiusque destillata adhuc superesse ipsam Venerem actualem, quæ depravata Venus est, quam in colchotare residere infra de lithiasi meminit.

7 dicit

Itaque materiam hujus Drif suppono colchotar vitrioli, quod ex destillatione spiritus vitrioli residuum in retortâ remanet. Hoc itaque optimè calcinatum hujus Drif præparationi inserviet.

Modum processus ipse Helmontius explicat: debet nempe resuscitari, resurgere & sublimari cum sibi additis aliis. Debet autem fieri sublimatio cum ente peregrino fermentali archæoque amico. Hoc ens est sal ammoniacum. Indigitare hoc videtur Helmontius in tract. Duum-viratus supra citato §. 9. in verbis: quod præstat vulgaris sal ammoniacus.

Fit itaque Drif tali modo: ~~De~~ colcob. ℞ij. sal ammon. ℞ij. sublimata. f. a. Aqua ex destillatione procedens ad alios usus potest asservari. Flores tantum ad hoc opus requiruntur; si sublimatio peracta, reiterâ hanc, flores nempe sublimatos cum capite mortuo noviter commiscendo; fac hoc tertia vice & habebis flores aurei coloris, veram Helmontii Venerem peregrino fermento comitatam.

/ R.

Recipe hinc salis marini fusi q. v. & commisce cum subtripla parte hujus entis Veneris, fiet autem hoc commodius, si duo tigilla ad ignem apponantur, ut candescant. Postea alterum recipe, & ens Veneris injice in tigillum istud candefactum, affunde statim fufum sal maris & bene cooperi tigillum cum luto, permitte stare, donec refrixerint, & procede ulterius, prout in Helmontii Butlero videre licebit.

Hoc Drif non quidem attingit vires Butleriani lapidis, sed usus ejus tamen non est contemnendus, in doloribus stomachi, in nausæâ & frequentibus vomitibus. Sic etiam refert piè defunctus Patruus meus, D. A. *Cræffellius S. R. M. Polon. & Svec. Archiater*, in suis observationibus, se ipsum liberatum esse ab imminente hydrope ~~unius Observationibus, se ipsum liberatum esse ab imminente hydrope~~ unius tantum grani usu diebus intermittentibus. Possunt, qui feliciori & copiosiori praxi utuntur, etiam hujus medicamenti vires ulterius explorare.

OBSERVATIO XCIII.

L. SIGISMUNDI GRASSII

DE

DEGENERATIONE ROSARUM.

Plantas multas degenerare, seu mutari in alias, easque viliores: species asseveratur à Botanicis quorum tamen assertioni non semper respondet experientia. Ego recordor, mihi aliquando caulem floridum, (caul fior, Blumenstahl) per hiemem in cellâ repositum, & vere, conveniente tempore, telluri rursus immatriculatum, produxisse semen maturum, è quo plantulas quidem enutrivit, quæ tamen transpositæ produxere brassicam non caulifloram, quod etiam monuit *Lauremb. Horticult. c. 13.* sed tantum capitatam, eamque crispam instar sabaudæ, guttusque tenerrimi.

Hactenus diversis annis è locis diversis mihi communicati sunt rosarum, quas vocant *Barvicas* seu *centifolias*, frutices. Ex his sperabam flores centifolios, sed eventus è quibusdam, in singulis transplantationibus, exhibuit speciem Rosarum viliores dilutè rubescentium flore, semipleno, nostrates à medio conservante vocant *sacharinas*, *Zucker Rosen*: aded ut per multos annos in hac hælerim hæresi, me dono hoc, licet ab hortulanis pecuniâ redimendo, fuisse deceptum. Frutices quatuor per quadriennium excrevere luxuriosissimè, quia in agro ruderato, rosis, juxta *Bauhin. Hist. Pl. l. 14. p. 32.* convenientissimo, sed sine flore. Horticulturæ periti locum accusarunt nimis umbrosum. Hoc Julio quinto ramus unus exhibuit rosas binas, easque non centifolias, sed speciei vulgatæ viliores, sacharinas. Hæ mihi confirmare videbantur hortulanorum fraudes.

Paucis abhinc diebus errorem hunc suspectæ fraudis excutere videbatur rosarium meum. Fruticem alui per decennium, in hortulo 2-
dibus:

dibus meis vicino, qui quotannis produxit centifolias elegantissimas, etiam hoc ipso anno. Ex hoc frutice trunci unius rāmulus alter produxit & centifolias & tandem aliquantō serius simul aliam vulgō sacharinam dictam, colore & multitudine foliorum etiamque odore à centifoliis penitus dissentientem. Color non erat ita roseus, ut in centifoliis, sed multō dilutior, qualis ferè florum Persicorum. Foliorum numerus ferè quadruplo minor, ut antheræ globus nequaquam occultaretur, odor multū ignavior.

Quænam hujus depravationis causa? Num *moratam diuturna in eodem loco*? Transplantationem enim rosarum ad conciliandam præstantiam ex Theophrasto laudat *Baubinus H. Pl. l. 14. p. 32. An fruticus senectus*? Vita enim rosæ non ustæ, nec recitæ quinquennium: & flores rosæ senescentis deteriores. *Baubin. l. d. An temporis rossiferi conditio*? Serotina quippe fuit, quam degenerasse dixi, flores autem omnes, quò seniores, eò ignobiliores, cum obradios solares plantæ minus convenientes, tum ob exhaustas illius à partu prægresso vires. Testes sunt tum rosæ, tum violæ autumnales, quæ vernam odoris præstantiam non assequuntur, rariùs etiam elegantiam. Violas flore pleno Martias habeo confitas in loco umbroso. Luxuriant ferè per totam æstatem flosculorum rudimentis, sed ad gratiam vernalem non adolescunt, adeò in contemptum florum serotinorum illud lusisse videtur *Horatius*:

*Mitte sectari, rosa quo locorum
sera moretur.*

An tandem *neglecta sarritio & runcatio*? Graminosum enim & herbosum agrum oderunt centifoliæ, vigorem ita nativum exuentes: Soli autem solitudine delectantur. Hasce causas, si concurrant ad degenerationem inducendam, esse puto sat prægnantes. Ego saltem ex hoc rosæ vitio suspicor, totum fruticem in transplantatione, solo & sole non conveniente, posse degenerare, quod mihi contigisse dolui, & excentifoliis fieri paucifolias & sacharinas.

OBSERVATIO XCIV.
 L. SIGISMUNDI GRASSII
 DE
 ROSA PROLIFERA
 &
 LILIO ALBO BULBIFERO

DUm rosis immoror, rosarum gratia monet non prodere duntaxat degenerationis vitium, sed & earum luxuriam, hanc tamen sine vitio, ideoque & sine convitio.

Rosarum purpurearum species est, quas horticultores vocant *Gallicas*, *Fränkösische Rosen*. *Acanthon rubellam plenam* videtur appellasse, *Baubinus l. c. p. 29. & 35.* Fruticis ramulos armant spinulæ rarissimæ, ut partim sint glabri, partim potiùs hispidi, quàm aculeati. Ex his una vel altera mihi nata est *prolifera*, ita ut ex medio antheræ croceò propullulaverit cauliculus viridis cum calyce roseo barbato: aliquando etiam cauliculus tantùm foliosus sine calyce, seu surculus ad longitudinem digiti foliolis exiguis viridibus satis densè stipatus. Prolificationis hujus formam exhibet *Tabula figura II.* & innuere videtur celeberrimus *Elsholzius horticulura sua l. 4. c. 8. n. 28.* in descriptione *rosæ rubræ seu punicæ*: *An dieser Art Rosensträucher erzeugen sich öftters/als an andern/Blumenzweiglein / welches ist ein Spiel oder Irrthum der Natur/ da eine Rose nicht an ihrem Stiel hanget / sondern umb ein Zweiglein gewachsen ist.* Calyx ille roseam quidem ex alabastris ostendit purpuram, sed propter rosæ matris ætatem brevem, & ferè ephemeram foliola prolis non satis explicantem, (quod monstrat *tabula figura I.*) cum matre simul marcescere consuevit. Ob floris tamen rudimentum maximè conspicuum *prolifera* jure dicendam esse censeo.

Veruntamen non hæc tantùm Rosa superbit hoc luxu, quamvis forsitan frequentius. In *saccharinâ pauciflorâ* simillimam prolificationis fecunditatem anno 1672. monstravit ex hortulo suo fautor & amicus quidam, ut eruditione omnivariâ æstimabilis, ita rerum hortensium cultor curiosissimus. Eandem in *centifoliâ Batavicâ* prolificationem exhibuit annus hujus seculi septuagesimus tertius; Calycem nimirum, qualem descripsi, roseum è centro *centifoliæ* natum in Roseto Petrisylvano vidit, & testis oculatus recensuit Illustrissimæ aulæ Gelhornianæ

AD CASSERU. XCIV.

Fig. I.

Fig. II.

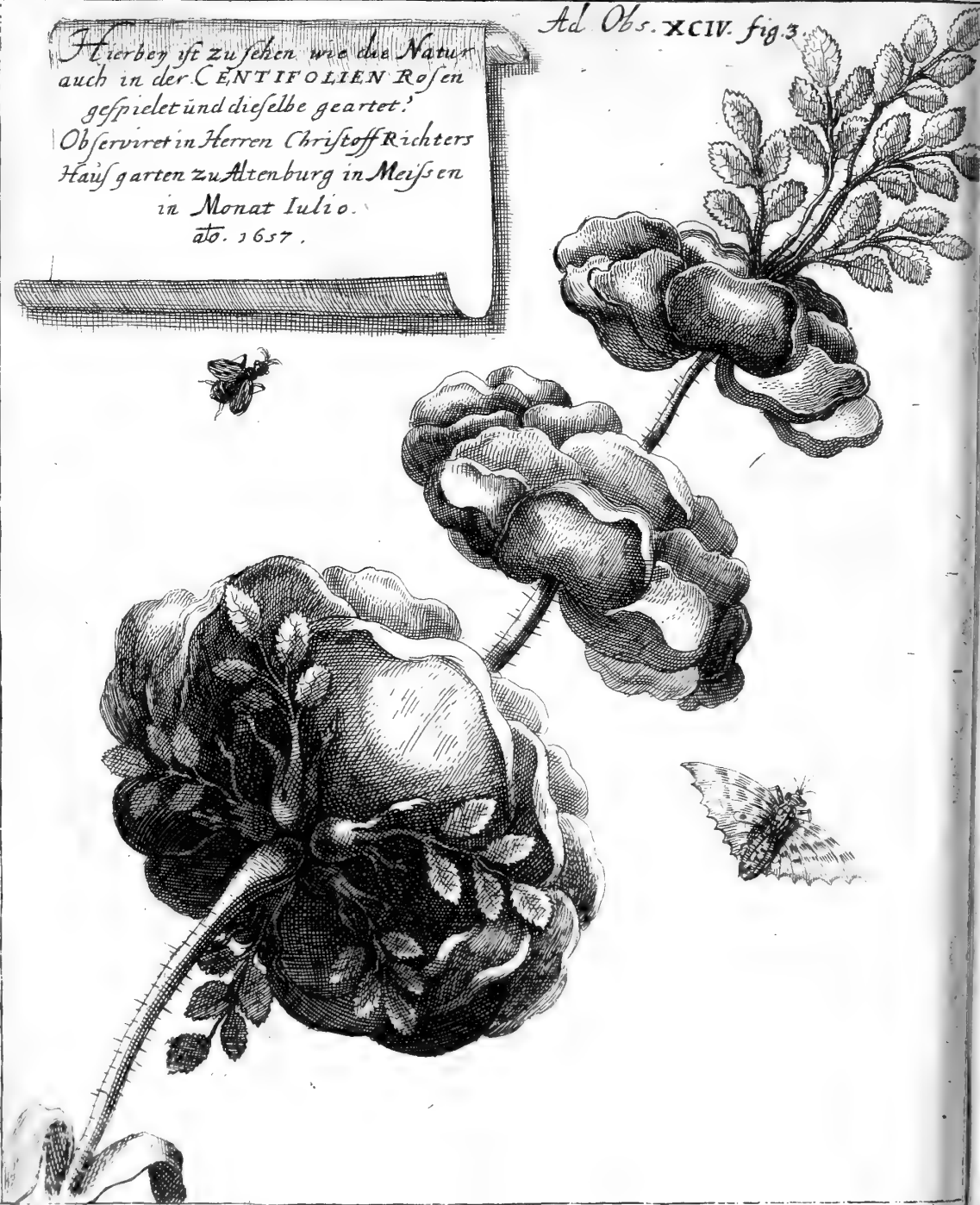

Ad Obs. XCIV. fig. 3.

Hierbey ist zu sehen wie die Natur
auch in der CENTIFOLIEN Rosen
gespielet und dieselbe geartet.
Observiret in Herren Christoff Richters
Haus garten zu Altenburg in Meissen
in Monat Julio.
ato. 1657.

A

Præfectus, Illustr. Baro de Logavv. Propaginem autem foliosam digi-
tum longam ex eâdem enatam ipse reperi in horto amici suburbano.
Calycem tandem hujusmodi roseum floris nondum explicati, ex *albâ*
rosâ luxuriantem in hortulo suo se decerpisse gloriatur chirurgorum
nostratum quidam primarius.

In locis nimium apricis & cœlo sicco prolificatio ejusmodi non est
speranda. Luxuriam in multis plantis pariunt solum lætum, locus a-
liquantum umbrosus, & tempus pluviosum. Hæ conditiones produ-
xerunt mihi ante paucos annos *caulem lilii albi bulbiferum*. Floribus
enim resecis herbæ densè succrescentes in loco aliàs medium
diem umbroso, caulibus residuis defenderunt radios solares. Tandem
ex iis caulibus, sed unus tantum, in singulis foliorum alis ostendit bul-
bulos, quorum nonnulli pisi majusculi quantitatem æquabant, qui-
dam excedebant. Terræ commissi produxerunt liliorum foliola eo
modo, quo solent bulborum segmenta: hinc tandem è bulbulis ad ju-
stam magnitudinem adolescentibus sine dubio spes florum. Lilium
cruentum bulbiferum vulgatæ est notitiæ: Albi autem & odoratissi-
mi illius bulbiferi mentionem unquam factam esse non recordor.

[*Elegantissimo, experientissimo Dn. Grassii, in Ephemerides trans-
lato rosæto, ut illam quodq; florentissime iconem rosæ, qua vigin-
ti quasi abhinc annis, Altenburgi in horto Richteriano prove-
nit, inseramus, opera præmium videtur, quippe quæ triplici flore
perfecto (licet non ejusdem magnitudinis ac plenitudinis,) va-
rissimo sanè amenitatis exemplo, spectabilis fuit. Ipsam cum
paucis diebus interituram sciret Dn. Richter! ne gratis
memoria cum floris folio cadiva foret, sculptoris artificio
eam in are conservari curavit. Iconis vero prototypum
Dn. D. Wedelio, Prof. Jenensi, Faurori & Collegæ hono-
rante amando, acceptum referunt Collectores Ephemeridi-
dum.] *Vid. J. D. Majoris illustr. H. G. Endmuller, von Rumpf-
und Naturalien, Naturg., in dem Anfang.**

OBSERVATIO XCV.

L. SIGISMUNDI GRASSII

DE

CERASO PLENIFLORA PROLIFERA.

A Nni seculi hujus septuagesimi tertii, Majò ferè finiente, cum
cerasus pleniflora jam deflorere inciperet, flores quosdam ve-
getiores

getiores conquiebam decerpandos & amico rosæ albæ locò monstrandos. Inveni multos, qui è medio novos flosculos è suis alabastris viridibus lætè prognatos, & matre foliosâ multò eminentiores, modò unum, modò plures, densò foliorum stipatu unum quasi florem mentientes exhibebant, cum tamen è pluribus alabastrorum viridium coronis, intuenti penitiùs, totidem flosculorum ostenderent progeniem. Cerasus hæc, eo quòd omnis fœcunditas absumatur in flores, aut nullos producit fructûs, aut certè rarissimos, ut oculos ita faturet magis, quàm palatum. Aliæ autem plenifloræ, in quibus luxuriam hanc prolificantem nondum observavi, fructibus abundant satis frequentibus, è quibus non rarò gemelli uni insident pediculo. Ejusmodi luxum monstraret natura forsan in floribus pluribus, si oculis examinarentur curiosioribus.

Cerasus interim hanc meretur pagellam, quod sub hæc flosculorum congerie memorabili nullibi descripta inveniatur.

OBSERVATIO XCVI.

L. SIGISMUNDI GRASSII

DE

FRIGIDA VOMITUS ET DIARRHOÆ MÆDELA.

IN multis morbis à bile oriundis convenire frigidam tam antiquorum, quàm recentiorum scripta testantur.

Illustrissimus quidam Baro, natione Gallus, supremus vigiliarum Cæsarearum præfectus, aliquando in conventu illustri discessum suum irrigavit plus quàm liberaliter nimbo Bacchi ex Canariis oriundi. Comitibus ejus aulicis, quos idem honor comitatus erat, domum redeuntes vomitionibus tentabantur. Ridebatur hoc symptoma tanquam ex crapulâ natum. Die abhinc tertio Illustrissimus ipse malo vexabatur confirmili, sed multò acerbius & contumaciùs, cum & ætas grandior & ventriculus ignavior non tam faciliè tantum demulcere possent errorem.

Vocor ego placaturus stomachum irritatum. Conor hoc efficere variis confortantibus internis, & adstringentibus externis. Omnia in casum: quicquid assumebat seu potulenti seu esculenti, ex fermentatione tantas excitebat inflationes & anxietates, usque dum evomitio reduceret inducias & brevem quietem.

Tentabam phlogosin ex vini flammâ contractam extinguere julebis vitrio-

vitriolatis & emulsiõibus, sed frustra. Turbationes & assumptorum exturbationes instabant pertinaciter. Conjiciebam tandem, vitriolata potiùs exaltare vitiosum ventriculi fermentum, nec emulsiões etiam satis excessum illius infringere posse, eò quod non tam copiosè vel sva-deantur à Medicis, vel ab ægris assumantur sine fastidio.

Proponebam idèò haustum frigidæ, fermentum non augmentis, sed diluendo debilitantis, liberalissimum. Arridebat Illustrissimus consilio, licet vili, tamen grato. Evacuabat vitrum unciarum XII. capax: Hospitem amicissimum avidè excepit ventriculus & pacatè sustinuit, citra solitam hactenus fermentationem.

Miratus hanc pacem Illustrissimus, potu frigidæ continuato totum hunc archei furentis impetum citò, tutò, jucundè compescuit.

Contraxit hoc mense Julio anni 1672. Vir Nobilissimus ex vino sibi ingrato in conventu funebri liberalius hausto, simile malum, sed atrocius. Bilis sincera excernebatur ἀνω καὶ κάτω, summa nausea ab omnibus esculentis instabat adeò, ut & mentio saltem panis seu carnis everteret ventriculum.

Vocabar tandem, cum singulari desiderio julebi alicujus refrigerantis & sitim sedantis. Præsens aquam fontanam cum syrupo rubi idæi vitriolato correctam propinabam. Potus erat gratissimus, sed tamen fermentationes ventriculum & intestina distensione ventosâ vexantes non placabantur. Parabatur emulsiõ ex amygdalis dulcibus cum decocto CC. rasuræ & rad. scorzonæræ. Placebat & hæc palato. Fermentationes tamen distensione dolorificâ molestæ, & hinc vomitiones & dejectiones biliosæ nequaquam sopiebantur, etiamsi pro ventriculo roborando adhiberetur scutum stomachale. Quin anxietas inclinante die tantoperè urfit, ut appellandum esset ad laudatissimum laudanum, cujus grana duo in pilulis deglutita noctem donabant placatissimam. Redeunte diluculo vomitus meræ bilis sequebatur, cum ἄφοβία tamen.

Hauriebatur hinc tantillum consummati è capone, ut sitim intolerabilem liceret potu solari: offerebatur paulò post haustus unus & alter emulsiõis. Post horam ferè rediit anxietas cum dispnoëâ suffocationem minante, qualis nunquam atrocior. Metuebat nobilissimus æger tumorem ventriculi inflammatorium. Opposui dolorem hunc non esse perennem, sed periodicum, ideoque causam hujuscemodi fixam & stabilem nequaquam esse formidandam. Esse potiùs tumorem

rem ventriculi flatulentum, qui summâ distensione comprimeret diaphragma liberum respirationis instrumentum. Urgente symptomate applicati sunt ad discutendos flatus sacculi ex flor. chamæmeli vino decocti cum querularum decremento.

Interim aquæ simplicis haustum optavit Dn. æger, facilè concessissem, æstimans ætatis florem & affectum biliosum. Sed cum adstantes hoc quid insolitum & ventriculo involuto funestum reformidare soleant, utriq̃ue parti satisfactorius, aquam quidem naturalem (vasi, sed medicatam, acidulas nimirum Egranas importari Vratislaviam, unde certo pretio possint redimi lagenæ. Arrisit hoc consilium nobilissimo, præsertim cum antehac biberit acidulas. Mittebatur exemplò tabellarius, sed ob distantiam loci tertio demum die reversurus. Interim ut moræ hujus tædium solaret, Acidulas laudavi Silesiacas, quæ è fonte duobus milliariibus hinc distante vel eodem die possint transportari. Accerfuntur. Priusquam autem apportaretur hoc palati desiderium, revertamur ad Dn. ægri grabatum. Ille, symptomate matutino sopito, per diem aliquantò pacatiùs vixit post dejectiones nonnullas biliosas & flatulentas, quibus doloris distensivi & suffocativi querela minuebatur, sine vomitu hætenus consveto, non vero sine nausæâ. Sed sub vesperam, multò tardius, quàm pridie fermentationes abdominis iterum adoriebantur, quæ ob metum inquietissimæ potis extorquebant dosin pilularum è laudano hesternam, victimam nimirum, quâ tam feliciter heri placata erat archei furia. Appellentibus hinc acidulis vicinis, appetitui mox satisfecit haustus summè proficuus. Illucescente die quærebatur maturè, num post sumptum jusculum concederentur acidulæ. Annuebam. Visitanti mihi laudabatur nox quietissima, acidularum gustus tam palato, quàm ventriculo gratissimus, & initium reconvalescentiæ latissimum. Perstitit spes hæc ad eò, ut à meridie daret domuitionis licentiam. Ociduo transactio significatur mihi valetudinis reparatio, nisi quod restaret humorum qualiscunq̃ue effervescentia & sitis. Urgebam responsorii acidularum continuationem, & ne formidetur à remedio aqueo noxa, transcribebam ad nobilissimum eumq̃ue literatum, historiam ex *Amato Lusitano Cent. 2. curat. 46.* quâ refert, juvenem biliosum, cum biliosis dejectionibus vigente ætate dysenteriam affligi cœpisset, cumq̃ue medicorum consilio destitueretur, copiosiore aquâ frigidâ usum, atq̃ue sanitati restitutum esse.

Hac methodo sed ausu, si nos judicemus, periculosiore in febribus biliosis,

biliofis, diarrhœis, dysenteriiis alpium Helveticarum incolæ scribuntur bibere glaciem, Gletscher / vocant idiomate vernaculo, quam perennando crySTALLINAM induisse duritiem in solo natali nunquam solubilem, narrat *Erasmus Francisci Geschicht, Kunst, und Sitten Spiegel l. 1. c. 28.* O dura messorum ilia! ventriculi nostrates non tolerarent hujusmodi delicias.

Hæc turbas vinum copiosius haustum excitabat aquarum inundatione sedatas: *δὲ καὶ τοῖς ἐκ καλὰ*: Etiam ex pharmaco violentiore eandem & periculosiorem vidi tragœdiam. Evocabar ad Baronem illum illustrissimum, quem scripsi superius aquæ potu restitutum, affectui consulturus alii. Sub auroram fabri ferrarii filius advolabat consilium implorans extremis intestinorum doloribus, dejectionibus & vomitionibus, quibus parens excrucietur. Pollicebar, ut arcis vicino, meam præsentiam, inquisiturus causam, quæ reticebatur. Vir erat 40. circiter annorum, vix mente constans balbutiendo confitebatur errorem, se pridie à circumforaneo coëmisse radices hellebori albi, *Wendwurzel* vocabat, è quorum degustatione tam atrociter excrucietur: æstuationem inprimis accusabat interiora excoriantem & potûs omnimodam denegationem. Hanc, cum flammæ debeatur aqua, non improbare non potui, & inquisivi, num serum lactis sit in promptu. Hoc negato, aquam simplicem in urceo satis capaci offerre jussi, cum jussu, ut biberet, quantum possit. Consilium hoc gratissimum simul & urceum ambabus amplectebatur manibus, & repletionem ventriculi tam liberali appetitum & sitim & æstum placabat è vestigio, ut quasi revivisceret, & nullum præter hoc desideraret auxilium.

OBSERVATIO XCVII.

L. SIGISMUNDI GRASSII

DE

ACIDULIS SWIDNICENSIBUS.

S*widnicenses* appellare placuit, quod in hoc districtu scaturiant. Nomen etiam merentur ab oppido vicino *Waldenburgensium*, vel etiam à pago viciniore *Altwasser* / *Veteraquensium*. Mirabar Nobilis in Observatione prægressâ Generosissimi ventriculum aded placatum esse harum acidularum potu. Igitur harum viribus & sapore invitatus constituebam propediem ipsum invisere fontem. Proinde mense Augusto anni 1672. cum Dn. Jenisio urbis Syndico & tùm Scabinorum

binorum Præside, Dn. D. Hubrigio, & officinæ nostratis Provilore locum iustravi. Invenimus fontem vix X. pedibus à molendino pagi distantem, & lignosâ arboris excavatæ circumferentiâ inclusum. A meridie habebat colliculum graminosum & sparsim carbone fossili nigricantem: à septentrione rivum vix ulnis duabus à scaturigine præterlabentem. Aquæ color erat lactescens, sapor gratissimus. Hanc exhauriri jussumus cum sedimenti impuritatibus usque ad fundum arenosum, ut aquæ recenter scaturientis color & sapor exploraretur. E radice colliculi duplex videbatur effluxus, spithamâ ab invicem distans, & unus à latere rivuli, hinc suspicio, scaturigines è colle medicamentosas, à posteriore debilitari. Aquam intra ligneum alveum affluxu satis largo citò succrescentem iterùm gustavimus. Gustus erat jam multò medicamentosior & penetrantior, color verò magis lactescens, qui tamen intra horæ spatium ad pelluciditatem qualemcunq̃ revertebatur. Acidulæ Egranæ haustu primo è lagenis crystallinæ, statuuntur albescere, ob evaporationem spirituum debilitatæ. Nonnè hic judicandum, nostras ex scaturigine rivi vicini infirmatas hunc colorem induere? Interim dum hydrothecæ nostræ replerentur, ad computationem satis liberalem nos invicem invitavimus, sed nulli nostrùm ventriculo Neptunus hic licet hospes in vetus intulit quicquam molestiæ.

Reduces salutavimus *ἐν παρῳδῳ* fontis vicinum Dn. Casp. Thymium, artis chymicæ & rerum naturalium peritissimum, ut ejus judicium audiremus. Laudavit acidulas hæcæ super omnes, quas habet Silesia, se itaq̃ ipsum, licet senio gravem, quotannis illarum usu frui: participes esse sulphuris è carbone fossili, præterea Martiales & vitriolatas: odoratiores sapidiore adeoque efficaciores per lunæ incrementum, quàm decrementum, cæloque sereno quàm nubiloso & pluvioso. Commendavit tandem ita, ut accusaret illos temeritatis & superstitionis, qui tantis impensis accersant Egranas, quæ tamen ob viæ distantiam evaporatione virtutis spirituosæ diurnâ non possint non infirmari. Judicium hoc ego nec improbo, nec laudo. Acidulis autem Egranis in loco natali potis has nostras præferre non ausim.

Ne tamen de acidulis his nihîl dicam, consului rationem & experientiam.

Experientiam hæcenus multis experimentis illustrare nondum licuit: multis inquam, ne pauciora sint periculosa juxta *Ἰ. Hippocr.* pauca tamen hæcenus fuere tuta & proficua. Ratio

Ratio postulat contentorum explorare naturam. Quod spirituosum est hic, idque sine dubio morbis tartareis fixis convenientissimum, difficilius nobis indulgebit ars chymica, quam natura. Contenta fixiora monstrat evaporatio. Hâc usque ad cuticulam institutâ colligebatur terra ochrea lac Δ quodammodò æmulans in linguâ solubilis, calefaciens, evaporavit usque ad siccitatem, unde sedimentum gustu & colore exactissimè nitrosum,

Sulphur ex carbone fossili vicino non negabitur, nec *nitrum*, quod gustus tam egregiè commendat.

Vitrioli suspicionem præbuit mihi siphon dolioli, quo aqua transportabatur, ex alni ligno tornatus, qui nigredinem ex aquæ contactu contraxerat. *Vitrioli* præsentiam in Egranis gallâ probat *Cl. Dn. D. August. de Bois Physicus Egranus*. Cum experimentum mihi placeret, tentavi & hic gallæ non contusæ, sed tantùm incisæ, unicæ, commiscui aquæ nostræ uncias tres. Dictum factum color aquæ limpidus statim versus est in obscurum violaceum, miratus hoc sum tantò magis, quod aquam hanc per septimanas decem (licet incorruptam) in vase vitreo detinuerim.

Acidulas hæc, si Deo placuerit, in posterrum commendatum ibimus experimentis, hæc interim referre placuit, ut aquam hanc mineralem nec Medici formident vicini, nec ægri, sed potius effectum ejus saluberrimum in morbis explorent.

[In litteris mense Decemb. anno 1673. ad Collect. Ephemerid.]

OBSERVATIO XCVIII.

D. JOHANNIS FERDINANDI HERTOD

DE

COLLI ANEURISMATE.

Illustrissima quædam D^{na} temperamenti sanguinei, ubi per integram hyemem anni præteriti gravissimis paroxysmis asthmaticis cum tussi continuâ affligeretur, remediis incidentibus, attenuantibus, expectorantibus à me ordinatis melius habuit; Subsequente verò ætate, dum de capitis gravitate conquereretur, & comedendo ordinariè obdormiret, leviq; deambulatione difficillimè sine tussi respiraret, atque in facie primò cœruleo, postea verò nigricante colore imbueretur, meum denuò implorat auxilium. Ego symptomata hæc unâ cum suis causis intimiùs penetrando, inveni ex utrâque colli parte arteria-

Non nihil in fine
dulce, reliquum
quod, filtrum te
iens

rum carotidum aneurisma nucis juglandis magnitudine, adeoque prædicta gravissima symptomata inde causari audeo pronounciavi: dum enim ex tussi prægressa interna arteriarum tunica rupta est, fieri haut aliter potuit, quam ut sanguis à cordis impetuoso motu sursum ad cerebrum & faciem delatus alteram arteriarum tunicam dilataret, quæ dilatata cum plus veherent de sanguine, quam venæ recipere & reverere valerent, quid mirum si sanguis in cerebro quodammodo stagnans gravitatem capitis, per compressionem & quasi suffocationem spirituum somnolentiam, in facie nigricantem colorem, & ob circulationem impeditam difficilem respirationem procreavit. Factâ itaque nullâ vel exiguâ spe restitutionis, curationem exorsus sum à venæ sectione tam in brachiis, quam pedibus evacuationis & revulsionis gratiâ: à quâ cum per paucum tempus melius quidem habuisset, recurrentibus tamen paulò post iisdem symptomatibus cum *Paulo Barbette* laminas plumbeas super aneurismata portandas svasi, ut si non verum, saltem palliativum experiretur remedium: Nullum enim colli aneurisma curatum se vidisse confirmat præcitatus *Barbette*.

OBSERVATIO XCIX.

D. JOHANNIS FERDINANDI HERTOD

DE

ICTERO SINGULARI.

Celsissima Princeps 53. circiter annorum, symptomatibus scorbuticis frequentius correpta, dum curæ majali sese submitteret, & à me ordinata medicamenta continuè conducerent, ad aliquod tempus valuit pancreaticè. Sed ubi domo absens aliquo modo inordinatius viveret, rediens sensit inexplicabiles dolores ventriculi, tales quidem, ut præ nimis angustiis sese morituram diceret, superveniente frigore intensissimo, subsequente paucò calore per modicum tempus durante, totum tamen corpus occupante, & singulis diebus ad noctem repetente. His adjungebatur icterus gravissimus cum dolore dextri hypochondrii, sine tamen ullâ inflatione aut alio tumore, comitante urinâ ruberrimâ, & excrementis argillaceis. Dum prædicta symptomata intimius considerassem, à succo pancreatico acidiore hosce dolores oriri dicebam, dum scilicet vapores austeri ad superius orificium assurgentes id ipsum rodunt & molestiâ afficiunt. Hinc itidem succus austerior stagnatione factus dum per venas lacteas, ductum.

ductumque thoracicum cor penetrat, cum sanguine ad totum corpus delatus intensum frigus excitat: quia vero in intestinis bile aciori non conjungitur, sed inter circulandum sanguini tantum bilioso obviat, sic eundem modicè exagitando, modicum tantum calorem producit. Itaque principalis & primaria causa prædictorum symptomatum esse videtur denegatio ipsius bilis, à quâ pituitâ intestinalis aliàs abstergitur, & succus pancreaticus eliminatur. Quia verò bilis denegatur propter obstructions, medicamenta ordinata, quæ easdem referant, sed frustraneo cum effectu, adeò, ut grandinem vesicæ felleæ adesse nullus dubitarem.

Itaque vomitu præmissis ubi pulvisculum *A.* cum jusculo *B.* Celsissima sumeret, eundemque sæpius repeteret ultra centum grandines flavas instar nucis avellanæ per secessum excrevit, & desuper optimè habuit.

Jam quæritur, ubi iidem grandines latuerint? Ego credo minores in vesicâ felleâ, majores verò in intestinis pituitâ viscidâ instar involucri obductos fuisse.

Pulvis A.

R. ☉ *prunella, crystall. præp. lapid. ceraunii præp. judaici* āā ☿ *B. magister. dentis castoris gr. vj. asell. præp. gr. iiij. stir. ☉ coagulat. gr. iiij. f. pulvis.*

Jusculum B.

R. *rad. urtica, petrosel. asparag. chelidon. filicis* āā *zj. fol. beder. terr. absinth. pont. carduib. flor. centaur. min. genista* āā *pj. sem. aquileg. alkekeng. saxifrag. āā* *zj. lign. nephrit. zj. agaric. troch. zvj. turpeib. opt. zj. rhabarb. ℥ij. epithym. zj. ☉ Fri zj. M. incis. & contus. in 2. chartas æquali dosi distinctas. Species zu den Suppen.*

[*Ad Collectores Eph. ann. 73. mens. Decembr.*]

OBSERVATIO C.

D. GEORGII FRANCI

DE

SUDORE UNIUS TANTUM LATERIS.

Prudentissimus J. J. Erhard XII. vir Argentoratensis per omnem vitam tantum sudabat in dextris corporis partibus: Egoque vidi in fronte & alibi dextrum latus sudore madere, sinistrum nunquam. Obibat piè paucos ante annos sexagenarius hydrope.

OBSER-

OBSERVATIO CI.
D. GEORGII FRANCI
DE
STEATOMATE IN PYLORO.

Ursam, quam Argentoratenses pharmacopœi propter adipem coëmebant, duabusque sphaerulis sclopetorum trajiciebant A. C. M. DC. LXVII. 7. Aug. styl. vet. in horto Breslerianò dissectui, in cujus pyloro steatoma pugni magnitudine deprehendebam, quod omnem ferè exitum alimentis denegabat, siquidem ventriculus assumtis erat turgidissimus, nec inter 28. horas quidquam assumerat. Vestigia lactearum apparebant tenuia, intestina erant 20. ulnarum, longitudo verò ipsius animantis 3. cordis septem foraminulentum, sed non perforatum. Causam istius tumoris rejecit venditor circumforaneus in currum onustum, quem ex improvise rotæ succumbens urfa sustulit, à quo se malè habuerat sanguinem vomendo.

[*Vid. Barbot. Acta Med. Hafn. Vol. 1. Obs. 135.*]

OBSERVATIO CII.
D. GEORGII FRANCI

DE

HERNIE TRANSPLANTATIONE.

Die Viridium depromatur è nido ovum gallinaceum adhuc calidum, aperiatur & sorbeat ab hernioso ità crudum, evacuatâq; testâ, urinâ herniosi repleatur, suspendaturque in camino; videbis eòdem herniam detumere modò, quòd urina exsiccabitur in camino; ceu multoties expertus est mecum Cl. D. Samuel Geidelin, Medicus felicissimus Argentoratensis, amicus intimus.

OBSERVATIO CIII.
D. GEORGII FRANCI

DE

MIRA ABSTEMIA.

Virgo quædam Selestadiensis jam à XVI. annis ferè abhorret adeò à vino, ut nec in medicamentis quidquam de tartaro possit assumere, neque sal, nec crystallos, nec cremorem, nec spiritum, nec tincturam, siquæ porrigatur vel insciæ, sudore angustis ac lipothymis corripitur. Olim tamen bibebat vinum. OBSER-

OBSERVATIO CIV.
D. GEORGII FRANCI
 DE
SOMNIO MORBI NUNCIO.

UXor charissima jam à tribus annis dolore vexatur hypochondriacò cum suetis symptomatibus ; quæ noctu ferè eam affligunt. Antea verò per somnum quasi sentit venturum malum : quare somnia habet ut plurimum hujus vel alterius morbi obrepentis, interdum periculi in aquis, nonnunquam aliarum rerum tristem. Expergesta statim, vel paulò post sentit incumbere dolores istos. Quoties ergò noctu contingit, (contingit verò maximè) toties per somnium nunciatur. Alia somnia veridica possunt videri apud *Henr. ab Heer Obs. 2. & Gassend. in vit. Peiresc. l. 2. p. m. 75.*

OBSERVATIO CV.
D. GEORGII FRANCI
 DE
AMBUSTIONIS REMEDIO.

APud fabros ferrarios ex manubrio isto ligneo in malleo (*Hammer=Stiehl*) si ferro candenti adhibeatur, scaturiet oleum, quò loca ambusta felicissimè inunguntur, ceu nuper vidi in Nobiliss. à Greisla Juniore, cujus facies valdè pulvere pyriò comburebatur, qui tamen intra paucos reconvaluit dies. Aliique plures certam hujus mihi experientiam faciunt.

[*Ad Dn. D. Febrium Heidelbergà Svinfurtum mense Januar. Ann. 1675.*]

OBSERVATIO CVI.
D. GEORGII SEBASTIANI JUNGII

DE
SUCCO CICUTÆ INNOXIE HAUSTO.

Cicutæ lethale inesse venenum, eandemque vi suâ refrigeratoria enecare, tradit *Dioscor. l. 4. de mat. med. c. 74.* & quidem horrendis præviis symptomatibus, quæ idem recenset *lib. 6. c. 11.* his verbis: *Cicutæ pota vertiginem excitat, oculis caliginem affundit, ità ut nec minimum cernatur : singultus ciet, mentem turbat, extremi artus gelantur:*

gelantur: deniq; convulsi, suppressò arteriæ spiritu, strangulantur. Confirmat hæc Dioscoridis verba ipsa rerum optima magistra experientia, totque gravissimorum virorum indubitata testimonia, ex innumeris sequentia nunc sufficiant. *Simon Pauli* in sua de febribus malignis *παραεπιόση*, tristem refert catastrophem de tribus personis; Capitaneò nimirum quodam, ejusdem conjuge, & aliâ quadam scœminâ crambem, cui cicutæ folia admixta fuerant, & vix non unâ mortem sociam ex eadem ollâ comedentibus; cujus esu Capitaneus mox periit luridâ ac horrendâ facie in terram prostratus: ambæ verò scœminæ jamjam moribundæ adeò languebant, ut palpebras non attollere, membra non flectere, linguâ tremulâ vix fari possent, cum pulsu adeò languido, parvò & tardo, ut trium pulsuum quies inter unum & alterum ictum intercederet, itâ ut jamjam spiritum efflâssent, nisi sacrâ alexipharmacorum anchorâ suffultæ fuissent. Sic quoque *Franciscus Trapollinus*, (*Jonnonô in Thaum. c. 16. teste*) cicutam petroselini locò in jusculo ab ancilla appositò sumens amens obiit. Pariter *Amatus Lusitanus centur. 5. curat. med. 98.* mercatoris cujusdam filium undecim annorum extra urbem cicutæ summitates jejunò stomachò comedentem, & ad torridum solem illicò dormientem, post expergefactionem verò nec videntem, nec mente constantem brevi mortuum fuisse recenset. Itâ quoque ipsò cicutæ succò summum Philosophum Socratem ab Atheniensibus interemptum, *Plato* scribit. Immò narrat *Kircherus mund. subterr. lib. 9. sect. 2. c. 2. f. 126.* audivisse se à nautis & piscatoribus, nonnullos fuisse, qui aridis cicutæ stolonibus pisces infixos cum torruissent, quotquot ex iis postea comedissent, variis symptomatum tormentis tandem extinctos fuisse. Licet verò cicuta assumpta, aut ob exiguam ejus quantitatem [nam exiguum quiddam cicutæ sumtum mortem homini nequaquam inferre ipse asserit *Galenus l. 3. de simpl. med. facul. c. 18.* immò modicâ cicutæ sorbitione Ægyptiorum sacerdotes, referente *S. Hieronymô in Epistolâ*, se impunè castrabant] aut cum aliis vires ejusdem obtundentibus mixtionem: aut ob subitò antidotorum imploratam operam non omnibus exitialis extiterit, sævissimis tamen ac periculossimis incautos miseros excruciare solet symptomatibus. Itâ legimus in *Matthiol. comment. in librum Dioscor.* suprâ citatum, cicutæ radices à rustico in vinea pastinacæ locò effossas, domum delatas, cotasque ab eodem & uxore in cœnâ comestas, tanta excitâsse symptomata, ut mediâ nocte ambo expergefacti, omni penitùs amissâ ratione, huc

ne, huc atque illuc per domum in tenebris vagarentur, amentiam & furore ducti, nec non caput, faciem & oculos in parietes percuterent, ut manè accurrentibus vicinis, partim percussionibus tumidi, partim effusò sub cute sanguine liventes horrendam ac monstrosam ostenderent faciem, quos tamen [ut & monachum Franciscanum, qui pluribus mensibus modò amentiam, modò furore agebatur, quòd cicutæ folia petroselini hortensis loco piscium quorundam jusculis imposita comidisset] restituit *Matthiolus*. Sic quoque ænopolam Colbergensem in prandio carnes bubulas, radicibus cicutæ locò petroselini per ignorantiam conditas, comedentem tertio tandem mense à superveniens symptomatibus integrè liberavit *Timæus l. 7. cas. med. 4.* Cicutæ pastinacæ locò sumtæ exemplum videatur in *Trago l. 1. c. 159. Hist. Stirp.* Item in *Ephemerid. Curiosarum anno 3tio observ. 345. ac Schenckii obs. med. l. 7. obs. 133.* Admiratione dignum est, quod affirmat laudatus *Kircherus lib. 5. sect. citat. c. 4.* se in duobus suæ Societatis Patribus spectasse. Hi incuriam coci radices cicutæ pro petroselini radicibus coctas ex laboribus reduces, fame stimulante, magnâ aviditate comederant; quæ vix stomacho redditæ, cum ecce fumis jam ascendentibus, mente obnubilati, omnibus sese vestibus spoliatos in vicinum vivarium præcipitarunt, à quo erepti antidotisque restaurati, à morte quidem redempti, sed deinceps præoccupatis venenò nervis miseram vitam ad triennium semiparalytici egerunt; rogati postmodum, quid sibi in sua insaniam imaginati essent, responderunt in anseres sese transformatos fuisse, putasse, atque eam ob causam intra aquas se more anserum nataturos præcipitasse. Herbarum quoque huic potissimum adscribendarum videntur cholerae ac diarrhoeae hinc Viennæ ab esu acetariorum & herbarum recentium, & recens prodeuntium farragine [vulgò *Kräutel-Galat*] conflatorum sat frequentes: dum nimirum incauti collectores, rudes nimirum ac caeca anus eandem chærefolii locò, cui in juventute suâ foliorum ratione valde similis, cæteris admiscet, non sine maximo fumentium dampnò, vitæque periculò, cujus forsitan non paucæ allegari possent historiae. Unde verò cicutæ deleteriam suam nanciscatur vim, ex ejusdem natalibus facilè liquet: nam experientiam constat, in iis locis, fossisque, in quæ morticina & variorum animalium cadavera conjiciuntur, ut plurimum cicutam, hyoscyamum, & omnis generis venenosas herbas nasci, quæ ut ex venenatæ qualitatis putredine arsenicali, mercuriali que imbuta nascuntur; ita quoque consimilis qualitatis herbas producant. Nos [salvò aliorum

aliorum judicio] activitatem illius à sulphure aliquo sylvestri ac narcotico, quò copiosè cicutam abundare, non modò gravissimus illius fœtor, verùm etiam tristitia inde oriunda symptomata abundè loquuntur, dependere censemus : à sulphure enim narcotico ob sanguinis, succique nervosi fixationem & coagulationem pulsûs tarditas, raritas, debilitas, facies livida, strangulationes & suffocationes, amentia, aliæque suprâ ex *Dioscoride* recensita symptomata, maximè verò somnolentia, sopor, ac torpor, ita ut non tantùm stupidi sed planè mortui videantur, ortum ducunt : obsessis nimirum ac oppletis nimum à narcoticis hujusmodi particulis cerebri porulis ac meatibus, ejusdemque succo nimum condensatò, & quasi congelatò. Ridiculum hujus rei exemplum recenset *Mattiolus* de asinis ex esu cicutæ in ejusmodi soporem incidentibus, quos cum rustici hujus rei ignari mortuos crederent, pellemque ad usum detraherent, accidit mirum, quòd in medio ferè operis asini expergefacti sint, non sine magno excoriantium terrore, atque ingenti spectantium risu. *Comm. ad cap. 47. lib. 4. Dioscoridis.* His tamen omnibus non obstantibus intimè nobis notus est vir quidam urbis nostræ apprime literatus, qui ad extingvendum calidioris hepatis [ut vulgò vocant] seu potius sanguinis fervorem, ac inde enatam faciei rubedinem extirpandam, per osiduum omni mane succi cicutæ ʒiij circiter cum saccharo delibavit, nullò aliò symptomate, nisi virium notabili debilitate, nec tamen faciei pallore, adeò desiderato, subsequente. Mirandum sanè, immò obstupescendum est, nulla alia ex repetita hâc succi cicutæ sumtione emeruisse incommoda, cum tot infavitos aliorum superiùs enarraverimus eventus : multò minùs verò ratio hujus divinari posse videtur. Multum quidem loco natali tribuendum esse novimus : maximam enim vim illi cicutæ inesse refert *Plinius*, quæ nascitur in terra Parthorum, mox Laconicæ, Creticæ, Asiaticæ : in Græcia verò Megaricæ, deinde Atticæ. Sic quoque tradit *Petrus Joann. Faber in Panth. l. 1. c. 43.* Cicutam & napellum, quæ versus meridiem in montibus scilicet pyrenæis venenata sunt, si transplantentur versus loca septentrionalia & valdè humida, omnem malignitatem deponere, immò comestibilia fieri, quod de napello in Britannia & in hortis civium Rheodensium culto se observâsse testatur Excell. *Martinus Bernhards de Berniz. Miscell. Acad. Nat. Curios. ann. 2. obs. 42.* ubi quoque citat historiam napelli in Poloniâ innoxie comesti. Attamen cicutam in Italia, Germania, Dania, aliisque in locis gravissima introduxisse mala ex historiis

storiis antè allatis constat. Verisimile itaque videtur, potissimam hujus causam in fermenti stomachici, ipsiusque sanguinis diathesin ac dispositionē variam referendam esse, cujus quoque beneficiō puella illa Indica *Joann. Langii l. 1. Epist. 69.* & anus Atheniensis *Galenii l. 3. de simpl. med. fac. c. 18.* à momento cicutæ sapiùs assumpto paulatim assuevere, ut integros ejusdem manipulos devorarent, sic quoque

Profecit potò Mithridates sæpè venenò,
Toxica ne possent sæva nocere sibi.

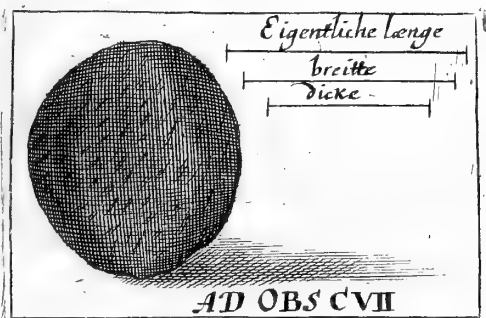
OBSERVATIO CVII.

D. GEORGII SEBASTIANI JUNGII

DE

LAPIDE CORVINO.

Varios non modò in hominibus, verùm etiam animalibus brutis, diversisque eorundem partibus inventos fuisse lapides, innumeræ gravissimorum Authorum testantur Observationes, quarum Catalogum recenset Curiosissimus p̄m. *Sachsius Gam-*

marologia sua lib. 1. c. 14. Videri quoque potest Musæi metallici *Ulyss. Aldrovand. l. 4. c. 58.* Item & *Ephemer. Curios. Germ.* rariores tamen in avibus inveniuntur. Sunt quidem aliqui, qui cum *Sexto* atitem inventæ aquilæ inveniri dicunt, alii verò ex cerebro vel capite ejusdem illum eximi ajunt; sed primos nimium errare, secundos summoperè fallere, ac falli tradit *Job. Laurent. Bauschius*, primus p. m. Curiosorum

Collegii fundator ac Præses dignissimus de *Ætite c. 1. f. 14.* ultimumque hunc errorem inde natum autumat, quòd *Kiranides l. 4. n. 1. p. 141.* quem etiam allegat *Gesnerus hist. anim. l. 4.* è capite aquilæ piscis lapidem eximi scribat, quod tamen itidem fabulosum esse asserit *Jonstonus hist. natur. de piscibus l. 1. tit. 1. c. 3. artic. 3. puncto 3.*

Referunt alii esse quandam speciem mergi Indici, in cujus ventriculo lapis permagno æstimatus ab Indis reperitur, ideoque hunc tanquam gemmam suis idolis offerunt. *Vid. Musæum metall. Aldrovand. f. 788.* Nos hic lapidem sistimus in ventriculo Corvi ab Illustrissimo Barone Francis. Ignatio de Kirchperg &c. propriis manibus sclopetò trajecti & exenterati repertum, quem huc usque Bibliothecæ nostræ asservandum concedidit Illustrissimus Dn. Baro. Figura lapidis hujus ovalis est; magnitudo, quam schema monstrat: color ferrugineus: pondus 3ß. 9ij. sapor nullus: durities silicis; & lapidi lydio affrictus mineram quandam quasi Martialem prodit. An lapis hic in Corvi ventriculò generatus fuerit, affirmare ob prægnantes rationes non audemus: Credibile potius est, eundem fuisse à Corvo deglutitum, quem forsan ex minera quadam acceperat, unde dein temporis diuturnitate ab acido ventriculi fermento, ac bile succòve pancreatico in ventriculum forte ad morticinorum fermentationem regurgitantibus, ita lævigatus, politus, hòcve colore imprægnatus fuerat. Plebeji aliàs lapides in corvorum ventriculis repertos ad epilepsiam prodesse suspensos credunt. Describitur lapis Corvinus à *Ludovico Dulci*, ac in capite corvi piscis cum socio reperiri colore albo, obscuro; formâ ovali, ab una parte concavâ, ab alterâ convexa, in cujus medio tuberculum sit, ac è pisce excavari crescente luna, Majo mense, dum adhuc palpitat. Dolores intestinorum depellere, si carnem attingat, traditur. Corvinum lapidem alium describit idem *Ludovicus* colore flavò, sed qui non nisi hâc industriâ haberi possit. Primâ Aprilis corvi ova coquantur ad duritiem, refrigerata nido imponantur, ita corvus ovorù jacturam percipiens hunc lapidem quærit, quò inventò, nidoq; impositò ova in pristinum statum restituantur, prolesque inde suscitantur. Verùm lapis citò auferendus est, ut gestatus divitias augeat, honores conciliet, ac futurorum eventum prædicere faciet. Sed vana hæc sunt, ac pura putaque mendacia teste *Anselmò Boetiò de Boodr. de gemmar. & lapid. histor.* Est quoque lapis in India Cacaotetl seu corvinus dictus ex Historia Brasiliiana, qui calefactus tonitru edit, referente *Borello obs. 38. cent. 2.*

[*Ad Collect. Ephem. ann. 1674. mense Januar.*]

OBSER-

OBSERVATIO CVIII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

ALKAHEST HELMONTII ET PARACELSI.

LECTOR Benevole, offero tibi nomen *Alkabeſt* ſive velis *Helmontii* ſive *Paracelſi*, per me liberum eſto. Dico nomen : ſiquidem ex denominatione cognovi quid ſit *Helmontii*, & ex eo quid *Paracelſus* velit eſſe *Alkabeſt*. Num verò liquor *Alkabeſt Helmontii* ſit liquor *Alkabeſt*, quem deſcribit *Paracelſus lib. d. virib. membr. T. 1. c. 6. in fol. p. m. 320. (edit. Germ.)*; Et num *ignis gebenna Paracelſi* ſit *Alkabeſt Helmontii*, tu ipſe *B. L.* ex allatis judica, ſiquidem *Davum'*, non *Oedipum* agam. Quid autem ſibi velit *Paracelſus* vocabulò *Alkabeſt*, neminem vidi; qui potuit ex ejus libris genuinam enotare ſignificationem. Siquidem quantum ego memini nullò aliò in loco legi, niſi hoc in præallegato *de virib. membr.* Spiritum autem aliquem eſſe debere patet ex verbis : *ſed & liquor Alkabeſt magna virtutis eſt, confortandi hepar & conſervandi ab hydrope; ejus proceſſus eſt, ut poſt coagulationem reſolvat & coagules in formam tranſmutatam; ſicut proceſſus de coagulando & reſolvendo docet. Tunc enim, ſi ſuperat ſuum ſimile, medicina ſit hepatis.* Huc uſque *Paracelſus*. *Helmontius* deſcribit liquorem *Alkabeſt* ita : *quòd ſit liquor immortalis, immutabilis, aqua ſolvens & ſal circulatus, qui reducit omne corpus tangibile in liquorem ſui concreti.* *Tr. Arcan. Parac. p. m. 481. in fol.* *Ultimaria* autem verba, *qui reducit &c.* non invenio in *Paracelſi lib. d. virib. memb.* quod ea ſuo liquori ibidem adſcribat.

Verba hæc & deſcriptio *Helmontiani Alkabeſt*, obſcuriora fiunt ex *Tr. complex. figm. §. 6. p. m. 65. in fol.* in verbis : *quædam corpora in tria dividi reſuſant, in ſalem adjunctò liquore Alkabeſt Paracelſi tandem fatiſcunt.* Et in *Tr. Arb. Vit. p. m. 485. cum parvi ponderis liquoris Alkabeſt, videbis Cetim in ſuccum lacteum migraffe.* *Tr. terra §. 15. 16. p. m. 35. Arena ſive terra originalis ab igne artificiali* (qui eſt liquor *Alkabeſt*, ut infrà probabitur) *ſit ſal.* *Tr. d. Lithiaſ. l. 7. §. 23. p. m. 44. Bz. ludi pulverati ſbj. ac tantundem liquoris Alkabeſt, deſtilla hunc inde, & primâ vice totus ludus mutatus erit in ſalem.* *Tr. ign. Act. Reg. §. II. p. m. 204. A ſolo autem compari ſubter jugum trahitur atque permutatur.* *Arc. Parac. p. 481. dicit: Liquorem Alkabeſt coagulare Mercurium in fixum pulverem.* Modò dicta cùm deſcriptioni priori videantur contradicere, dubius hæere vel prudentis-

dentissimus posset, quid sibi excellentissimus Helmontius cum suo Alkahest toties decantatô voluerit, quod rem tam secretam adhuc obscurius tractaverit. Num autem aliquam informationem ex libris ejus obtinere poterimus, patebit ex sequentibus:

In tract. form. ort. §. 8, 9. p. m. 92. *Helmontius liquorem Alkahest vocat ignem Gebennæ Paracelsi* in verbis: *Quippe per ignem Gebennæ, qui est liquor Alkahest Paracelsi, sciri potest, quantam alterutrius luminaris partem vegetabile possideat.*

In Tr. terr. §. 15. p. m. 35. *Cum igitur arena, sive terra originalis, tam arti quam naturæ resistat, nec queat ullis adminiculis (unicô duntaxat Gebennæ artificialis igne exceptô) natura vel artis recedere à primæva sui constantia &c.*

Tr. pot. medic. §. 44. p. m. 296. *Liquor Alkahest mundat naturam virtute sui ignis. Item: Mercurius præter igneam Gebennæ vim clarificat organa &c.*

Lib. d. febr. c. 16. §. 25. p. m. 105. *Igitur si ad istud ignis arcanum non peringatis &c.*

Ut itaque pateat, quid sit ignis Gehennæ, remitto lectorem ad ipsum fontem, & quidem Paracelsum tom. 1. Archid. lib. 7. de specificis, sub titulo Specificum Corrosivum p. m. 817. in fol. quô locô Specificum suum Corrosivum, ignem Gehennæ nominat, in verbis: *Est majori auctoritate ignis nominari queat, quam medicamentum; nam corrodit catenas &c.* & paulô inferiùs: *℞. prædicti ignis Gebennæ &c.* Helmontium autem per suum Alkahest Specificum hoc Corrosivum indigitare voluisse patebit ex verbis:

Helmontii.

1. *Tr. Act. Regim. p. m. 204. §. 11.* Liquor Alkahest omnia totius universi corpora tangibilia perfectè reducit in vitam eorundem primam.

Et Complex. & mist. elem. figm. p. m. 67. §. 27. Novi aquam, cujus medio omnia vegetabilia in succum destillabilem sine ulla sui fe-

Paracelsi.

1. *Loco citato:* Corrosivum Specificum metalla in nihilum reducit, ita quidem ut non ulterius in eis corpus pristinû reperiatur, sicut lignum igne consumitur.

Et paulô inferiùs: Nulla invenitur materia resoluta in Specifico Corrosivo, quæ in pristinum pondus & formam metallicam reduci

cum

cum in fundo residentia commu-
tantur.

2. *Tr. d. Lith. c. 4. §. 6. & 7.* In aliis verò liquorum activitatibus corpus nunquam radicaliter se potest commiscere liquori solventi, ideoque corroditur quidem, at non solvitur intimè.

3. *Tr. d. Lithias. c. 9. §. 27. p. m. 57.* Nemo autem medentum curavit unquam lepram, qui non fuerit potitus liquore Alkahest.

Et Pot. Medic. §. 43. p. m. 296. Liquor Alkahest mundat naturam virtute sui ignis.

4. *Pot. Med. §. 24. p. m. 292.* Summus autem salium est, qui ultimam puritatis metam in naturâ attigit.

Ex quibus adductis & comparatis patet *Ignem Gehenna esse Specificum Corrosivum Paracelsi*. Si itaque ignis Gehennæ Paracelsi, sit liquor Alkahest Helmontii, prout ipse locò superiùs allegatò innuit, habebis B. L. variis intricatum meandris liquorem Alkahest Helmontii, indagandì patentem semitam. Specificum autem hoc Paracelsi Corrosivum non esse liquorem Alkahest, cujus meminit Paracelsus *l. 2. d. virib. membr. c. 6. p. m. 310. in fol.* ex hoc patere, salvò meliori doctiorum judiciò, modestè opinor; quia Paracelsus Corrosivò suo Specifico internè nunquam usus est, neque ipse Helmontius in omnibus suis tractatibus unicâ vice mentionè facit usûs interni, nisi quod externè commendat in lepra: itè, quod ludi oleo conficiendo & solutionibus faciendis. Multò potiùs patet ex Paracelsi locò citatò p. 817. quòd tantùm propter externam applicationem inter medicamenta relatum sit; In verbis: *Hæc de causâ inter medicamenta referimus, quòd multa ulcera externa cum eo sanari possint.*

Itaque necessariò distinguendum inter Alkahest Raymundi Lullii,

2. *Loc. cit.* Quanquam in aquis fortibus tales etiam fiant corrosiones, attamen manent metalla in pondere & essentia indestructibili, & possunt reduci in pristinum corpus.

3. *Loc. cit.* Varia ulcera in corpore humano cum hoc corrosivo possunt sanari, fistula, scrophulæ, cancer.

Et paulò inferiùs: sicut etiam in lepra, morphea, serpigine & lentigine procedit.

4. Paracelsi videatur processus compositionis Corrosivi Specifici, qui sequetur paulò inferiùs.

ab Helmontio allegati, & inter Alkahest medicinale Paracelsi, & inter Corrosivum Specificum Paracelsi & Alkahest Helmontii.

Jam tantum liquorem Alkahest, qui est Ignis Gehennæ artificialis Paracelsi, ut loquar cum Helmontio, describam, de reliquis, paucissimis discursivè quid ego sentiam, agam.

IGNIS GEHENNÆ

Descriptio & compositionis modus.

ESt autem ejus compositio ex ipso Paracelsi fonte desumpta talis, quæ sequitur: *Recipe aqua fortis à capite mortuò rectificata ℞j. Mercurii sublimati, salis ammoniaci a. ℥ij. misce ut inter se consumantur. Postea recipe aquam Mercurialem ad pondus omnium & reserva pro usu. Huic Corrosivo neque Adamas resistere potest.* Huc usque Paracelsus. Qualis autem & ex quâ materiâ aqua Mercurialis componatur, quam hîc loci citat, non leve lectori posset exurgere dubium. Ut itaque etiam hæc Mercurialis aqua fiat manifesta, & autoritas quâ liquorem Alkahest, salium summum Helmontius deprædicat, adeat Lector Theophrasti Paracelsi appendicem chirurgiæ magnæ in editione Argentoratensi in folio anno 1605. typis & sumtibus Lazari Zezneri p. m. p. 15. sub titulo. Aqua Mercurii maximum arcanum. Ejus descriptio est talis: Verba quæ sequuntur sunt Paracelsi propria: *recipe Mercurii à sale Tartari toties (sublimati) donec non ascendit, quod fit septimâ vice, & pariter arsenicum sublimatum, & pariter sal ammoniacum sublimatum, a. ℞. j. imbibantur cum oleo salis alcali Tartari sapiùs, post dissolve supra marmor in aquam: hæc est aqua Mercurialis.*

Qui plura vult, adeat autorem ipsum & perlegat ejus verba, & videbit verba ibi sequentia concordare cum antea citatis & allegatis. Hic habes Ignem Gehennæ artificialem!

Num verò decantatissimus hic liquor Alkahest præstet, quæ Helmontius ei attribuit, Lectori probanda relinquo. Ego nunquam feci experimentum, neque potui mihi in animum inducere, Paracelsum, ut supra dixi, Igne hoc voluisse aut proposuisse hepar restaurare aut curare. Interim tamen cuique liberum relinquo judicium, neque hâc de re ullam litem movebo. Ego paucis probabo Paracelsum lib. de virib. membr. per ibi laudatum Alkahest intellexisse Specificum Purgativum, quod lib. 7. Archid. p. 815. 816. describit, & ex salibus suam originem trahit. Verba Paracelsi in lib. d. virib. membr. sunt sequentia: *Liquor Alkahest magnam hepatis confortandi vim, adeoq; ab hydropisi & ejus omnibus generibus,*

ribus, ab hepatis vitio obortis præservandi vim habet; & si hepar ruptum & dissolutum esset, locò tamen totius hepatis est; lib 7. Archidox. de Specifico Purgativo, postquam recommendavit tartarum & vitriolum, & ex iis medicamenta docuerat, addit: *Fundabimus nos super iis, quæ non particulariter unum aliquid, sed generaliter omnia mala consumant, sive sit materia peccans, sive putredo &c.* Et paulò inferiùs; *sed ista duo principaliter in his omnibus putrefactionibus & superfluis fecibus corporis undecunque consumunt & purgant, sicut aqua abluit pannum, & sicut sapo omnes lino clarificat, de non-curante impedimento cujuscunque nature, vel unde proveniat, sed singulariter accipit in simile.* Huc usque verba ipsius Paracelsi. Pluribus detegit Paracelsus animum suum l. d. vir b. membr. 2. c. 8. *quod Sutarar* (per metathesin literarum Tartarus) *prescriptò modò præparatus totum splenem absumat* (suò sensu ista debent intelligi) *nec aliquid relinquat splenis; quòd etiam consumat id, quod splen debeat digerere.* Quò inclinare videtur Helmontius lib. d. Febr. c. 16. §. 25. p. m. 105. quando svadet, si ad istud ignis arcanum pertingi non possit, *ut discant saltem Tartari volatilem reddere.* Et in Passiv. Schol. Decept. c. 1. §. 89. mirum, quantum sal tartari, vel unicum, volatile factum, non præstiterit, &c. Librò verò d. Lith. c. 8. §. 21. p. 48. asserit Helmontius, quod spiritus vitrioli secundum suam descriptionem paratus & rectificatus pergat in quartam digestionem.

Quomodò verò tartarus & vitriolum præparari debeant, ut Alkalest hepatis fiant, locò citatò invenies.

De *Lulliano Alkalest* meum non est tractare, cum sciam plurimos chymiatros ejus esse opinionis, Lullium uti verum lapidis Philosophici possessorem coagulatum Mercurii perfecisse *auro suo Mercuriali*, quod non solum Mercurium coagulavit, sed etiam in aurum simul transmavit, quales historias etiam Helmontius ipse enarrat tract. natura contr. nescia. §. 40. p. m. 108. in demonstr. Thef. §. 58. p. m. 409. Tract. d. vita æternâ p. m. 452. Tract. Arb. Vit. p. m. 483.

Neque adducar, ut credam aurum cum isto Alkalest Helmontii radicaliter posse solvi, & naturaliter, prout chimici libri svadent, cum eòdem iterum conjungi, sicut aliàs facili negotio talis naturalis solutio procedit, si aurum in spiritu mineræ argenteæ ruberæ pellucidæ ammicabiliter solvitur & deinde coagulatur, cujus rubra in fundo materia cum spiritu vini extracta, omnium membrorum præstat confortativum

& restaurativum medicamentum: Sic etiam aurum in spiritu mineræ argenteæ immaturæ, vulgò ungediegen Glas=Erzt / ita resolvitur, ut cum eo intimè jucundissimo spectaculo uniatur; quod etiam in cupro, si naturalis ejus spiritus non sufficit, cum spiritu lapidis calaminaris ex parte procedit. Hæ autem solutiones omnes etsi sint naturales, tamen sunt particulares. Num vero Helmontii Alkahest universaliter idem præstabit, tu Benevole Lector, ipse da operam inquirendi, & fac experimentum.

Et sic paucis, debitâ cum observantia superiorum & doctissimorum virorum, volui, quantum potui, exponere liquorem Alkahest Helmontii, utrum & in quantum est Ignis Gehennæ Paracelsi. Præsentibus autem expressè me declaro, quod nunquam fuerim ejus intentionis in hoc secreto arrogare mihi quandam scientiam, sed ut potius tironibus medicinæ aliquam præbeam occasionem curiosius in Paracelsi & Helmontii opera inquirendi, majoraque arcana inde enucleandi, quoque magis ~~ipse~~ in hac arte me & ~~vos~~ ulterius informet, sicque tandem, si unus alteri suppetias feret, aliquis hujus medicinæ expectatus successus sequatur.

+ semetipsum

OBSERVATIO CIX.

DN. ANDRÆ CNOEFFELII

DE

AROPH PARACELSI.

Hujus Aroph meminit Paracels. lib. 2. d. virib. membr. c. 10. in verbis: *Materia peccans renum auferitur per Aroph, quod per destillationem ex pane in liquorem reducitur.* Helmont. tract. supplementorum Paradoxo numero critico §. 53. p. m. 429. Hoc Aroph valdè commendat in verbis: *Porro ad pacem illam optatam in renibus capessendam feliciter hætenus usi & potiti sumus medicamento, Aroph à Paracelsi lib. d. virib. membr. descripto.* In hoc autem loco noluit se explicare, quid sub Aroph intelligi velit. Libro verò d. Lith. c. 7. §. 14. Helmontius Aroph declarat, quasi esset Aroma, & quidem renum, in verbis: *Quoad ablationem, inclinationis ergò, imprimis medicamentum Aroph Paracelsi, quod sonat Aroma Philosophorum (propter auream tincturam) preparatum sub fumo, cum mixturâ panis secalini, ac postmodum S V. extractum, curat inclinationem veterem ad calculum renum.* Materiam, ex qua præpararetur Aroph, Paracelsus locò citatò panem; Helmontius, panem

panem secalinum cum S. V. extractum designant. Præparationem Helmontius dictò in loco, uti chymicus chymico exhibet, Paracelsus verò obscurior: Videtur tamen se explicare l. 4. Archidox. de Quinta Ess. p. m. 802. l. A. sub titul: Quinta Essentia comestibilium. Et l. 6. d. Magister. p. m. 812. L. A. B. C. 813. L. A. Processus autem ex ambobus locis collectus erit talis, qui sequitur: *Rz. Panis secalini optimi (vel si mavis tritici optimi) q. s. affunde S. V. ad eminentiam trium digitorum, stet in digestionem per aliquot dies, usq; benè saturetur Spiritus Vini, & colore aureo & flavo tingatur, effunde, & affunde novum S. V. & procede usq; ad omnimodam tincturæ extractionem, postea omne quod extractum, infunde in phialam & apposito Alembico detrahe superfluitatem S. V. remanebit in fundo liquor crassiusculus, Quinta Essentia, coloris aursi & boni odoris, verum Aroph:* Hujus ℥j. in vehiculo appropriato exhibetur mane.

Notandum verò, quod Helmontius tempus propinationis medicamenti hujus, non sine gravi ratione commendat Tract. d. Lithias. c. 7. §. 29. in verbis: *Remedia autem adversus Dueslech potentur jejunò stomachò, absque besterna cænà*: quod etiam ego adhortandum esse duxi. Possum enim sanctè affirmare, quoties strictè monito huic non paruit patiens, toties frustra propinatum hoc medicamentum fuisse deprehendi. Debet autem huic præscriptæ curæ & diætæ ad minimum duabus septimanis morem gerere, nisi spe curationis velit patiens frustrari.

OBSERVATIO CX.

DN. ANDRÆ CNOEFFELII

DE

SEMINE DAUCI USU IN LITHIASI.

ARoph adjunctum censeo semen Dauci ex commendatione Helmontii, quia præservatorium à Lithiasi laudatur. Meminit hujus seminis Helmontius Tract. d. Lithias. c. 1. §. 19. p. 14. in verbis: *Quatenus odor seminis Dauci odorem saxatilem domat, & comprimit. c. 7. §. 14. Consiliarius cum per quindenas singulas miserè solet decumbere, usus deinceps cerevisiæ, cui Dauci semen incoctum est, liber à Lithiasi vixit modò per aliquot annos c. 8. d. Lith. §. 23. p. m. 48. Daucus præservat quidem sub continuâ ac strictâ obligatione, prout Aroph confortat renes: quale autem semen Dauci requiratur, ipse Helmontius l. c. explicat sequentibus. Cæterum, jam antè tradidi modum præservandi à Lithiasi per Aroph, itemq; per cerevisiam cum semine Dauci vel flava pastinata sylvestris, costam.* Ut itaque unum alteri subveniat, potest Prædi-

cus ipse perlegere loca citata & pro requisitione morbi, facultate patientis, & circumstantia temporis, quomodo ægro subveniendum sit, cum iudicio disponere.

OBSERVATIO CXI.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

OLEO LUDI HELMONTII ET PARACELSI.

Benevole Lector, dum olei Ludi præparationem describere satago, ea quæ ex Helmontii & Paracelsi libris patent, proferam. Hæc enim solâ intentione hoc scribendi munus in me suscepi; ut tandem cooperantibus aliis, quæ ad hunc usque diem confusa, partim verò obscura & abscondita latent pretiosa secretioraque luci exponantur, medicamenta. Inter quæ etiam oleum ludi meritò connumerandum esse censent Medici insigniores. Quid autem sit Ludus, & quid sub nomine Ludi ab Helmontio & Paracelso intelligatur, non æquè patet. Helmontius l. d. Lith. c. 3. §. 28. p. m. 21. Ludum ita describit: *Neque Ludus Paracelsi parat lixivium, sed sal ex acido amarum, quapropter suum Ludum fel terra vocat; est enim lapis siliceus, tenerior tamen, & qui ferè totus per diuturnum bidui ignem avolat.* c. 6. §. 22. p. 41. Porro ad veram generati Duelech resolutionè liquationemq; primatum obtinet Ludus Paracelsi sic dictus, non quod silex sit & pueri cum illo ludant, sed quia Ludus semper tali tessera, aut cubi formâ eruitur, cujus præparationis hæc est descriptio apud authorem Paracelsum: *Ludus optimè confusus, calcinatus & usque in olei formam bullitus, quod unicò ferè verbò vocat fel terra & Alsholizoi correctum:* Confer. Parac. lib. d. morbis ¶reis Germ. c. 20. p. 314. & Tractat. 2. de morbis ex ¶r. c. 1. p. m. 485. Et paulò inferiùs: §. 22. *Ludus est lapis pallefcens, subinde crusta perspicua per commissuras obductus, magnâ sui parte in clibano figulino volatilis.* Locum generationis indicat Helmontius l. c. §. 22. in verbis: *Reperi autem illum ad ripam Scaldis propè Antverpiam, ubi lateres coquuntur.* Hæc est sententia Helmontii.

Paracelsus, quid per Ludum intelligat, mentem non satis suis in libris expressit.

Quidam volunt ac si per Ludum intellexisset calculum humanum. Hoc verò in suis libris nondum mihi invenire licuit. Tract. 2. Germ. p. m. 484. de ¶ro, Ludi effectûs mentionem facit in verbis: *Ludus omnes lapides*

Lapides pellit ex tartaro. Sed neque se declarat, neque manifestè patet ex lib. d. morb. tartareis: c. 20. p. 314. Ludum esse fel terræ. Certum quidem est, Paracelsum nunquam scivisse lapidem Antvverpianum; sed si conjectandi locus daretur, posset demonstrari Paracelsum, si lapidem vesicæ nolisset per Ludum intelligere, se Saxifragium eò titulo donasse. Probatum hoc lib. 1. de Præparat. de Saxifragio p. m. in fol. 867. in verbis: *Saxifragus est propriè, die bleichen Crystallen / heisset lapis citrinolus odee Citrin.* Citrinus lapis est medius inter crystallum & berillum flavum. Fiat liquor in modum Alkali, quod repetit lib. 2. d. Pro Latinè conscripto Tractat. 3. c. 5. p. m. 443. de lapidis vesicæ curatione sub tit: *Saxifragium in cura lapilli ex gemmâ resolutâ,* in verbis: *R. citrini, (citrinus lapis medius est inter crystallum & berillum flavum.)* Item tractat. d. morb. ¶ Germ. c. 21. commendat; liquorem duræ glaciæ i. e. crystalli, sicut seipsum explicat in Chirurgiâ magnâ, fragment. d. morb. Gall. Apostem. p. m. 658.

Quicquid sit, per me stet, quem velit quisquam: *Hoc expressè affirmo, me è silice nigro, quò ad excutiendum utimur ignem, aquè obtinuisse oleum, quod nunquam medentis intentionem fefellit.* Itaq; ponamus pro subjecto, vel lapidem Ludi Antvverpianum, vel crystallum, vel silicem nigrum, aliàs Pyritem, aut tandem lapidem lyncis, cujus magna copia in littore fluvii Nogathi, penes Mariæburgum colligi potest. Præparatio hujus ludi iterùm multas parit difficultates. Priùs hic bonâ cum veniâ Lectoris, mentem Helmontii, deinde quid ego super ista præparatione sentiam, exponam. Helmontius c. 7. d. Lith. §. 22. duplicem præparationem exhibuit; Unam cum sale circulato, alteram cum liquore Alkahest: quanquam primis temporibus non aliam fovi sententiam, quàm quod Helmontius l. c. unius faciat mentionem præparationis, attamen subsequente tempore sententiæ, quam nunc explico, subscripsi.

Certum est, Paracelsum per sal circulatum, spiritum salis suò modò præparatum intellexisse: vid. l. 6. Archidox. de Magist. p. 809. in verbis: *R. circulati injice auri vel metalli laminati, quidvis, partem &c. & quæ ibi sequuntur, habebis aurum potabile.* Seipsum explicat Paracels. tom. 1. de sale. c. 4. p. m. 1037. quomodo auri oleum & tinctura fieri debeat, in verbis: *Similiter de aquâ salis (intelligendum) quæ ex sale calcinato destillatur in spiritum, qui spiritus est, qui solvit aurum in oleum.*

Et

Et in chirurg. magnâ lib. 2. tract. 3. p. 1. c. 2. de tinctura salis p. m. 102. in verbis: *Corpus auri è metallicâ formâ reducendum per aquam salis, cujus præparationem & quomodo sal circulari & destillari debeat, ibi ostendit: Circulari autem idem esse ac destillari in spiritum,* patet ex lib. Archidox. 8. cap. 3. de Elixir salis p. m. 821. Tom. 1. in verbis: *adde vini circulati, i. e. spiritus vini destillari.* 2. patet ex ipso Helmontio de laude spiritus salis, quod expressè ei vim diureticam adscribat in locis c. 3. de Lithiasi. §. 31. p. m. 22. *est spiritus Θ lis acidissimus nec sibi par habet medium extinguendis ardoribus urinae.* c. 5. de Lith. §. 18. p. m. 32. *Spiritus Θ lis marini nedum diaphoreticus est, simulq; stranguriam lenit, quibus calculus in vesica volvitur; verum insuper calculos renum minuit, si ultimò igne destillatur reverberii c. 7. §. 28. Hoc didici, quod spiritus salis Hispalensis extremo reverberii igne, unâ cum terra figuli destillatus, manè singulò bibitus cum vino albo pridè è vase deprompto, nedum senum tollat mortales strangurias, totusq; diureticus aliquot sanaverit; verum insuper quibus decidens, justò major calculus è rene, per aliquot menses in vesicâ moratus erat, tandem minutus mejendoq; excretus fuit.* Declarat se Helmontius, qualis requiratur spiritus salis c. 7. d. Lith. §. 17. p. m. 40. in verbis: *quanquam in succo citri, multoq; magis in spiritu salis marini solamina sint calculosis, hæc tamen non obveniunt nisi valedictò priùs acore.* Pro spiritus salis præparatione etiam non quodlibet sal, sed sal ex muria suillâ c. 3. de Lith. §. 23. commendat.

Ex allatis ita concludo; si spiritus salis, ritè præparatus, calculum in vesica minuit, quod omninò possit concurrere ad præparationem Ludi, utpote per quem acor spiritus salis corrigitur; Helmontiumque in defectu Alkahest: silicem vel Ludum docuisse parare cum spiritu salis marini, & præparationem quam ponit §. 22. c. 7. esse eam, quam hîc pono primam cum spiritu salis, alteram §. 23. cum liquore Alkahest. Prima elaboratio procedit prout promittit, quoniam absque ambagibus eam descripsit, itaque Benevolum Lectorem non immorabor.

Paracell. Tr. 2. d. ¶ r. Germ. p. 485. ita describit processum: *Recipiantur Ludus, teratur probè, calcinetur & per resolutionem in oleum coquatur.* Conveniunt verba Helmontii & Paracelsi hîc loci, & vocatur hoc remedium à Paracelso remedium potentivum. Si itaque Ludi oleum, sit oleum fellis terræ, cujus meminit Paracelsus lib. d. morb. ¶ c. 20. & c. p. m. 314. in fol. Tom. 1. non pariet aliquam difficultatem vocabulum appositum

litum *Althalizai*. Subesse enim puto sphaema typographicum; existimo enim, quod poni debuit Alcoholisatum i. e. subtilisatum; Alcohol significat Paracelso subtilissimum cujuscunque rei in scholiis de Fr. lib. 2. Tom. 3. §. 5. p. m. 178. lit. A. in verbis: *Oportet tartarum solvi in liquorem vel pulverem Alcohol, id est, subtilissimum.* Sic Alcohol vini significat vinum ardens, lib. chirurg. mag. de ulcer. c. 59. p. m. 618. lit. A. *Sic Alcohol vini exsiccati significat, wenn supersluitas vini darvon kommt/und ist vinum ardens, der trucken aufsbrennt/ohne allen Schmutz/lasset keine feces im Geschirr.* Propria verba Parac. l. 9. Paragraphorum §. 4. p. m. 470. lit. C. Potest etiam sententia Helmontii stare, & significare altho oli gefotten. Effet verò descriptio talis processûs, quæ sequitur: Ludus, vel filix, vel lapis liquoris teratur in pulverem, deinde sub cote (hoc maximè requiritur, ut fiat subtilissimus pulvis) subtilietur, affunde spiritûs salis, quantum fieri potest, rectificatissimi, solve & abstrahere spiritum salis ad usque siccitatem, quod remanet in fundo, reponitur in cellâ, in humido loco, & sponte suâ intra aliquot septimanas decurret, & fiet oleum per deliquium. Hoc Oleum claudatur Hermetice sigillo in ovo longi colli & in igne arenæ secundi gradûs bulliat continuò, donec totus Ludus repræsentet axungiam liquatam. Dosis ejus est à gr. x. usque ad ʒj. Ad evitandam obscuritatem studiò non uitor vocabulò Calcinationis, quod in usum trahere voluit Helmontius; Paracelsi suffultus autoritate, qui l. 5. d. Nat. & quidem d. Morter. natural. p. 89. sub calcinationis vocabulo varios laborandi modos, ad quem locum Lectorem remitto, exposuit.

Alter modus cum liquore Alkahest, ut à me nunquam elaboratus est, ita poterit à diligenti experiri artifice, prout descriptus est ab Helmontio, c. 7. §. 23. mihi sufficit prior elaboratio.

In gratiam autem miserè decumbentium alium adhuc modum Oleum Ludi conficiendi candidè commendabo, qui tamen non est propriè meæ inventionis, attamen jucundissimæ, sed laboriosissimæ præparationis. *Processus est talis.* R. Pyritis bonam quantitatem eam primùm forti igne calcina & candentem injice in aquam frigidam, ut fiat friabilis, postea tere quàm subtilissimè, in hoc enim totus cardo Olei conficiendi versatur. Obtentò itaque tali subtilissimò pulvere; recipe nitri probè depurati, fluat benè, & injice tribus partibus Stri unam partem pulverisati lapidis pyritis, fluant igne follium fortissimi, usque

usque stylô ferreo adhæreat materia ductilis vitrea : materiam adhuc in crucibulo ferventem cum stylo ferreo exime, & statim, antequam frigeat, contunde probè, ut fiat, quantum possibile, pulvis subtilissimus. Hunc pulverem in cucurbitam vitream injice, & statim affunde spiritum vini, obtura vitrum vesicâ, & conquassa fortissimô motu per semihoram, subsidebit in fundo materia oleosa, mihi oleum silicum dictum, quod per linteum subtile purificari poterit intra duas septimanas, si libet, totum in lapidem concrefcens, jucundô spectaculô.

Spiritus verò vini levi accedente trium dierum digestionem, colore tingitur, & exhibet tincturam Aromaticam excellentissimi odoris, magnarum virium, saporis urinosi: Cujus ꝑ, per vices in vino vel cerevisia tepidâ propinata, infantibus est panacea, de qua tinctura, si vacabit, plura.

OBSERVATIO CXII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

SPIRITU SAMECH.

IN sæpiùs citato Tract. 2. d. ꝑ. p. 484. Paracelsus etiam mentionem facit *Samech*, quod pellat calculum renum. Quid verò *Samech* sit, explicat Paracelsus, in fragment. med. c. de febr. hepatis p. m. 165. lit. C. in verbis: *R. Samechi i. e. Tartari. Pro fugienda ulteriori digressionem & defatigationem commendo hic loci tartari vitriolati ꝑ. pro dosi, vel ex eo destillati spiritus ꝑ. qui magnarum virium est, reiteratis vicibus assumtus, nunquam medentem spe suâ frustrabitur. Coronidem imponet spiritus salis ꝑ. ri volatilil, vel spiritus salis ammoniaci urinosus, qui in defectu spiritus salis tartari ejus vices supplere potest. à ꝑ. ad ꝑ. urgente necessitate in cerevisiâ tepidâ propinatus.*

OBSERVATIO CXIII.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

DE

BALSAMO SAMECH.

STudiô oleo Ludi adjunximus *Balsamum Samech*, utpote quod chirurgis, præprimis qui circa lapidis vesicæ excisionem occupantur, non leve in sanando vulnere præstabit remedium. Hoc Paracels. d. tart. Germ. tom. 1. p. m. in fol. 314. designat in verbis:

Nunc

Nunc autem alii malis ulcerationibus infecti, &c. Hos curabis oleo antimoni & oppodeldoch, item Balsamo tartari acaciati. Certum est, multos supina chirurgorum ignorantia & laniena, destitutorum genuinis externorum remediorum arcanis, debitum talis chirurgi ignorantis persolvere, præprimis circumforaneorum, de quibus locò citatò Paracelsus maximè conqueritur. Quò itaque aut putredini obviam iri aut ceteriori coalitioni vulneris subveniri possit, cum Paracelso & Helmontio, ego oculatus testis, hoc Balsamum maximè commendo, certum enim est, post 24. horas multa recentia vulnera hujus beneficio coaluisse. Quò etiam in inveteratis ulceribus apprimè conducere, authores sunt, Helmontius, & Paracelsus. Ejus præparationem Paracelsus lib. 9. Archidox. d. Extern. p. m. 822. 823. sub tit. --- Remedium in ulcus, more solito obscurat; descriptio est talis: **Bz.** Samech ad albedinem calcinati, affunde circulatum minus, destilla ut caput mortuum maneat ficcum, ita quidem ut vitrum candescat, affunde novum, perge usque circulatum minus dulce maneat, sicut affusum est, resolve id per se, & quod resolutum est, est remedium in ulcus, quod Balsamum vocari potest. Quod per Samech Tartarum intelligat Paracelsus, sæpius deduxi. Per circulatum verò minus, intelligere spiritum vini simplicem, inquit ipse lib. 8. Paragraphorum de Asthmate, p. m. 468. lit. B. Præparationem repetens. Quod autem Balsamum acaciatum nominet, fit propter adstringentem, quem in resolutione nanciscitur, saporem. Helmontius etiam hujus Balsami recordatur Tract. ~~Bz~~ Humanum §. 40. 41. & Tract. scabies & ulcera Scholarum §. 36. Ejusque præparationem ibidem docet, quò Lectorem remitto, hoc adjungens, quò propter adstringentem vim, patienti talis inunctio primà fronte valdè sit molesta, & dolores citò tamen evanescentes pariat; proinde delicatulis vix debeat adhiberi, nisi sit probè temperatum, quod fit spiritûs vini simplicis adfusione, & si parum myrrhæ addatur, ab omni putredine conservat ulcus. Fuit 1646. quidam circumforaneus, qui publicè cultris brachia & gladiò latus perfodebat, alterò die in forum procedens vulnere coalitò & sanatò. Hic Balsamum hoc miscuit sevo hircino & pro axungia murmentorū vendidit. Uni autem ex chirurgis Budissinensium, à quo & ego obtinui, locò magni secreti communicavit.

Blas

OBSERVATIO CXIV.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

*ABCESSU RENALI CUM INCENDIO VISCERUM, FUNESTA
SYMPTOMATA ET MORTEM INFERENTE.*

Serenissimus & Potentissimus quidam Princeps annos 53. natus, naturâ plethoricus & corpulentus, cum quodâ tempore æstuante sole inter venatorum turmas summò mane campos ingressus esset, non prius venari desiit, quàm sol ad occasum inclinans eundem abstinere cogeret. Ibi vehemens ac violenta corporis, suò pondere gravis, & nedù optimè post tot morbos compositi, agitatio, occasionem & causam fatalis morbi certò provocabat: ibatur enim venaticò curru per invia tantò animi æstu, ut cum auriga non satis audacter pro reverentiâ Majestatis, Regem fulcis, faxis, stirpibusque superveheret, Rex ipse, excussò è curru homine habenas raperet, & animo alacriter indulgens, cursumque nullâ lege temperans, nec curru parceret, nec ipse sibi. Alterâ post mediam noctem horâ tristem effectum exercere cœpit violenta voluptas, ac primùm quidem nephriticis correptus cruciatibus præter morem doluit. Repetitum eâ die bistërve balneum neque calculum neque dolorem locò movit. Altera tamen dies benignior visa est: jamque cum venatoribus nova expeditio designabatur, quamvis interim sitis faucium permolesta, & quædam inappetentiæ fastidia non desisterent. Quartâ morbi die vehementiùs exarsit renum, vicinorumque viscerum dolor, quem excepit ingens ventriculi & præcordiorum atque totius corporis concussio, cum vehementissimo ad vomitum conatu, & omnium, ut videbatur, vitalium immiti conflictatione. Apparebat ex illâ naturâ violentiâ, omnes quicumque in tanta corporis mole delitescabant humores ad tumultum excitos turbare & omnia miscere, præcipuamque rebellionis sedem jam tunc in stomacho refigere. Febris certè manifestis sese prodidit argumentis, dolore capitis, æstu, siti, tædiis & aliis ejus generis. Quare quæcunque contra nephriticos dolores sunt adhibita remedia, ita temperabantur, ut simul calorem expugnarent. Quintâ morbi die, cum malum cresceret, apertâ venâ emissus est copiosè sanguis usque adeò floridus, ut nunquam hætenùs ab annis plurimis observare licuerit meliorem; nam etsi primò vasculò non nihil putridioris admixtum innataret, tribus tamen aliis adeò purus exceptus fuit, ut vel inde perquam

quam faciliè fuerit Medicis concludere, febrim illam non ipsâ in sanguinis massâ exarsisse intra venas, sed extra vasa ab æstuante alicubi pravô quopiam aut etiam maligno humore, & præcipuè ab illa intra ventriculum stabulante flammâ concepisse. Firmabatur hæc opinio ab incrementis deteriorum symptomatum: nam quamvis sanguinis illa missio in corpore plethorico opportuna fuerit & laudabilis, post illam tamen non imminuta sunt mala, sed advecta aliunde, inter quæ primas sibi vendicare visus est gravis & in omni febre periculosus singultus. Hic cum in horas cresceret, nihil, quod ad eundem compefcendum conducibile videbatur, intermissum est: continuo enim biduô aptissima & præstantissima medicamenta propinata sunt, nihilominus febris restincta non est. Singultus autem vehementia adaugebatur in momenta. Hinc demùm Medici cum ex aliis signis tum præsertim ex illis atrocibus singultuum incrementis præsentissimum & planè extremum periculum adesse prælagiebant, credebantque fieri vix posse, ut Rex, quantum quoque viribus polleat, diem unam aut alteram inter singultus illos supervivat. Quare in eam partem omnes converterunt curas, ut stomachum ab illa labe seu æstuante bile, fundo ventriculi innatante, partimque ejus lateribus impactâ liberum facerent: evidentè enim inde apparuit, ab illa sola assurgere halitum venenatum, qui superius orificium ventriculi suffumigans, acrimoniâ suâ singultus illos exciret, totumque corpus concuteret. Quia verò præviis purgatiunculis nihil fuit effectum, conclusum est communi consiliô vomitorium porrigendum esse: adhibitus in eam rem *crocus metallorum*, sed beneficiô naturæ factum, ut medicamentum aliam aperiret viam, omnis enim ille pravæ bilis apparatus, qui sanè magnus fuit, non vomitu sed faciliore per alvum dejectione copiosè ad admirationem usque & quandam formidinem deturbatus est, nec sine manifestô emolumento; mox enim post unam aut alteram horam omnis illa singultuum tempestas ad malaciam composita est, & tandem desit, cunctosque in spem erexit integræ ac perfectæ sanitatis. Sed quamvis tanta adultæ bilis copia intra paucas horas educta sit, & major deinceps continuatis purgationibus copiosius educeretur, cessantibus tamen singultibus adhuc ardor febrilis ab incendio stomachi prorumpens, cor ipsum vehementer affligere, & patientem ad extremas adigere angustias non desit. Demùm integrô post sacram synaxin triduo alternis eventibus cum morbo & doloribus luctabatur: victor interdum & quasi periculum prætergressus, morbo superior, interdum usque ad desperationem

nem adstantium morbô succumbens, postquam ex diuturniore lucâ insignis tûm corporis tûm animi mutatio vix aliquid boni promitteret: alternabat tamen spes & metus, donec ex multa confictatione vires collapsæ penitusque resolutæ nihil medicis in naturæ vel artis subsidiis bonæ spei relinquerent. Tandem peractâ extremâ unctiōe circa horam undecimam nocturnam manifesta deficientis vitæ signa se prodiderunt, ita ut ante secundam post mediam noctem horam istis verbis prolatis: Domine JESU! in manustuas commendo spiritum meum! expiravit suavissimè, omnibus, qui aderant, quietem illam tam corporis quam animi admirantibus, palamque profitentibus, vix unquam suaviolem hominis expirationem & veluti indormitionem se vidisse. Post meridiem sectione corporis factâ, videre licuit manifestam morbi mortisque causam, partim in rene sinistro, qui quantus fuit, fœdè computruerat, nihilque aliud fuit, quam merissimus mucus & putrilago, partim in ventriculo, cujus fundo & inferiori orificio innatabat pars non minima bilis adustæ: cætera quoque viscera haud leviter inflammata conspiciebantur. Cujus morbi historiam tibi, Benevole Lector, ita candidè exhibeo, ceu eandem oculatus & verissimus quidam testis propriâ manu conscripsit, eamque mihi fideliter communicavit.

Sed D. Andreas Cnoëffelius, Archiater olim Regius p. m. in *exercit. epid. febr. contra D. Augustinum Corrade, exercit. IV.* tragici hujus casus causam in crocum metallorum, quem unus medicus incisiis reliquis, à balneatore quodam mutuatum, temerè ad tredecim grana in substantia propinavit, loco citato, planè rejicit. *De abscess. ren. vid. in Ballonii consil. med. l. 1. consil. 41. & in anni I. Miscell. Med. Phys. Curios. Germ. Observ. 64.*

OBSERVATIO CXV.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

VULNERE PECTORIS ET PULMONUM FERE QUINQUENNALI,
MINIME TAMEN LETHALI.

Scilicet

Continuatio Observationis CLXXXIX. anni III.

Ephem. Curios. Germanic.

Bonus ille Decurio Melchior Schwarz à milite gregario Jacobo Pöhl clandestinè in pectore vulneratus, cujus in *Obs. 189. anni tertii*

tertii miscell. med. Phys. Curios. Germ. mentio facta est, ab anni 1672. mense Majo, (quo tempore observationem istam conscripseram) usque ad anni 1673. vernum tempus satis commodâ valetudine usus est, muniaque sua tam publicè quàm privatim absque impedimento obire potuit, iterumque filiolarum sanam è conjugè suscepit: vulnere interim pectoris apertò manente, per quod natura fauciatorum pulmonum saniam apprimè expurgabat; sed cum prædicto anno septagesimò tertio circa festum Pentecostes suburbium Thoruniense extremum, die Nocterau dictum, à Polonis militibus contra jura Civitatis petulanter infestaretur, illeque cum urbanis militibus istud strenuè defenderet, atque hostes exinde expelleret, lethale capitis, præter alia scapulæ & brachiorum gravia vulnera, inde sustulit, & licet ab Antonio Statfender / chirurgo, circa deligationem vulnerum summa diligentia adhibita fuerit, nihilominus tamen naturâ succumbente miser ille, non ad unum infortunium natus, circa principium autumnii anni 1673. occubuit, vulnusculò illò pectoris ad finem vitæ usque pus coctum ejiciente: cujus ego tragici casus ultimam periodum, promissis stans, hâc vice Curioso Lectori lubenter communicare volui. Apparet ex ista relatione, mortis illius causam non fuisse vulnus pectoris cum læsione pulmonum satis periculosum, sed recens capiti inflictum lethale vulnus.

OBSERVATIO CXVI.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

FONTICULIS NATURALIBUS IN BRACHIO ET PEDE.

Nobilissimus Andreas à Brand / Eques Borussus, per longum tempus pustulis capitis, partis sinistræ, cum ingenti dolore, molestissimis laborabat, humore autem peccante à capite ad brachium sinistrum derivatò, ibidem natura tria ulcera efformabat, per quæ humor ille longò satis temporis spatio quasi per fonticulos quotidie copiosè effluebat, dolore capitis statim cessante, pustulisque evanescentibus. Tum ille svasu cujusdam empirici Dantiscani aliquoties utebatur vinò adustò laxativò, ros solis ab ipso dictò, ad eum finem, ut humorem superfluum à brachio derivaret, seu ut ille opinabatur, planè expurgaret: post cujus usum quidem ulcuscula illa brachii exsiccata & perlanata sunt, sed tot numerò in pede sinistro rursus exoriebantur, per quæ materia peccans quatuor annorum curriculum, immò usque

nis ad mortem effluebat. Hæc mihi verâ fide retulit filia ipsius, Nobilissima matrona ANNA Brandia, Generosi Dn. Johannis Biedzicki, Nobilis Poloni conjux, Thorunii hydrope ascite lentâ morte anno 1673. 26. Augusti extincta.

OBSERVATIO XCVII.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

FONTICULO ABDOMINIS NATURALI.

Optimè D. D. Caso Grammius in *Observ. 257. de fontic. natur. in abdomine & thorace, anni II. Miscell. Med. Phys. Curios. Germ. scribit*: naturam optimam medendi magistrâ esse & sæpè intentô quasi digitô artificibus monstrare vias, per quas commodissimè velit ac possit ab humoribus superfluis, acris & salis liberari: præter cœtera evincunt ulcuscula illa, quæ ipsa natura nonnunquam in extremâ corporis parte excavat, quæ proinde fonticuli naturales appellantur, & contrâ distingvuntur artificialibus, quos naturæ ductum imitati artifices ope cauteriorum vel æqualium vel potentialium efformare solent. Hucusque ille. Jam citatæ Observationi similem hic subjungo. Habitat nobiscum honesta matrona, Magnifici cujusdam Burggraffii Regii & Proconsulis Thoruniensis superstes vidua, sexagesimum annum supergressa, quæ jam ab aliquot annis ad hydropem proclivis, tumore abdominis levi afficiebatur, à quô eandem benigna natura, ulcusculo in abdomine sub epigastrio à parte dextra umbilici extortô, planè liberavit, extillante per illud quotidie paulatim materiâ serosâ, jam ultra annum curriculum, quod illa aliquoties frustra consolidare satagebat, sed nunc eidem asveta, id ipsum absque molestiâ sustinet. De fonticulorum artificialium utilitate tam in genere quàm in specie evolvat B. L. *observationem meam 156. anni III. Ephemer. Curios. Germ. tunc ejusdem anni observ. 214. Dn. D. Ebreusfridi Hagendornii de fonticulorum artificialium utilitate in ulceribus chronicis.*

OBSERVATIO CXVII.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
COLICA VINO HUNGARICO SUBLATA.

Nobilis quædam vidua juvencula, anno 1673. mense Septembr̄i ex debilitate ventriculi & vitio diætæ gravissimos dolores colicos patebatur, qui cum neque enematibus tam anodynis quam purgantibus, neque medicamentis narcoticis tum internis tum externis tolli & sedari possent, potu tandem vini Ungarici generosi sublati sunt. Quid mirum? Vinum generosum ventriculi calorem debilem refocillando ejusdem robur auxit, & vi narcoticâ dolorem & inflationem intestinorum sedavit. Evolve *Ant. Gazium in corona florida cap. 249. de Nat. Vini Vet. & Arnold. Villanovanum in Tract. de vinis p. m. operum ejus 584.* Particulariter autem vinum colicam expellere testatur ex aliis *Petr. Andr. Canonherius de admirand. vini virtut. c. 3. §. 32. p. 151. & Phil. Jacob. Sachs à Lewenbeimb de vite vinif. sect. 6. membr. 2. c. 6. p. 309.* Verùm cum nobilis ista vidua non solum in diætâ quotidie nimium delinquat, sed etiam affectibus maximè indulgeat, omniaque remedia planè respuat, sæpissimè dolores revertuntur, verendumque est, ne tandem, quod **D**eus avertat, in paralyfin omnium membrorum incidat: cujus prodromi jam satis manifestè in manibus apparent,

OBSERVATIO CXIX.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE
CURATIONE VENTRICULI POST HAUSTAM AQUAM
FORTEM SIVE REGIAM.

Johannes Kluge/ civis Thorunensis & opifex stannarius cum aliquando nocturnò tempore benè potus domum venisset, atque cubiculum intrasset, ex laguncula vitreâ haustum aquæ vitæ sumere volens, in tenebris arripuit lagunculam aliam isti similem, aquâ Regiâ sive forti, plenam, ex eâque bibens, statim faucium atque stomachi insignem ardorem cum erosione sensit: Cui excellentissimus p. m. Dn. D. Meisnerus, antecessor & collega noster colendissimus, in consilium vocatus, sequentia præscripsit. *R. aqu. malvæ ʒiʒ. Syrup. cord. D. Meisn. ʒj. mucilag. sem. psyllii, cydon. aquâ rosar. extr. aa ʒʒ. lap. crystal.*

crystall. præp. ℥ij. M. F. Potio. Dein, ℞. mucilag. sem. cydon. ℥iij. pulv. sem. malv. portulac. melon. āā ℥iib. boli armen. Orient. præp. ℥ij. mell. rosar. ℥vj. m. prolambitivo. Quibus usurpatis, per Akiissimi gratiam evasit, & plures annos supervixit, non ita pridem phthisi extinctus. Similiter Foreftus puerum post haustam aquam fortem, cui præ ardore gula præcludabatur, suffocationisque periculum imminebat, mucilage sem. cydon. restituit, ut videre est apud eundem *observ. medic. lib. 15. observ. 30.* Quomodo *Baldus Ronsseus* in tali casu nautam restituerit, *vid. ejusdem epist. 9.* Sed quàm miserandis, dirisque cruciatibus puella quædam post assumptam aquam fortem extincta fit, describit *Bruno Seidelius pag. 13. de morb. incurabilibus. Confer. Henr. ab Heer observ. 16. p. 201. seqq.*

OBSERVATIO CXX.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

USU ARGENTI VIVI IN VERMIBUS.

ESt mihi catellus melitæus filiolæ meæ ab amico quodam donatus, idiomate Polonico Spanek dictus, amabilis, variisque ludicris artibus mirè instructus, qui per aliquot septimanas malè habens, lumbricum latum duodecim fermè ulnarum longitudinis, sed partitis vicibus excrevit: huic ego Mercurii vivi ad drachmam unam deglutiendam dedi, à cujus usu post bihorium humoris viscidi, instar gelatinæ magnam copiam ex intestinis ejecit, & ab illo tempore hucusque ultra octo septimanas nihil tale amplius patitur, nullaque vermium signa apparent, sed ille vegetus artificia sua ad nutum dominæ cum risu & delectatione adstantium exhibet. Quod nos in cane experimentum fecimus, id *Ant. Musa Brasavolus in exam. metall. p. 422.* in infantibus vi vermium semimortuis cum restitutione sanitatis se feliciter observasse scribit. Idem ex eo testatur *Matthiolus comment. in libr. 5. Dioscor. de medic. materiâ cap. 70. & libr. 6. cap. 28.* additque ibidem Goritienses obstetrices, ubi gravidæ diu in partu laboraverint, eisdem statim argentum vivum scrupuli pondere, nullis incommodis potandum exhibere. Adjungat hisce *L. B. Miscellan. Curios. Med. Phys. Germ. 1. anni, observ. 148. ejusq; scholion, & anni II. observationi 24. adnexam scholion.*

OBSERVATIO CXXI.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE

SINGULARIBUS MORIENTIUM MACULIS.

Occubuit nuper inter nostrates Johannes Deutschmann / civis optimus & vir probus, affinis & compater meus, annos tres supra sexaginta natus, marasmò consumptus, cui nonò ante mortem die maculæ purpureo-lividæ per totum corpus plurimæ erumpebant, & manûs dextræ carpus cum metacarpio ad cubitum usque livido & ad nigredinem vergente colore totus tinctus apparebat: quæ omnia ad finem vitæ perdurabant, neque post mortem disparebant; qualia signa mihi, quantum memini, nunquam aut rarissimè in morbis chronicis ante mortem, nisi in scorbuto, aut febribus malignis pestilentialibusque: post mortem autem sæpissimè observare licuit. Sed Dn. D. Johann. Blümig / gener meus, quintò die ante mortem in carpo sinistræ manûs maculam livido-purpuream rotundam cum radiis quibusdam in matre suâ charissimâ se animadvertisse mihi narravit, quæ autem alterâ à morte die planè evanuit. Tales *Joh. Tilemannus in Explanat. Aphor. Hippocr. p. m. 237.* maculas agonizantium appellat, indicesque mortis instantis vocat. Verùm ejusmodi macularum doctrina in libris medicis parùm adhuc exculta est.

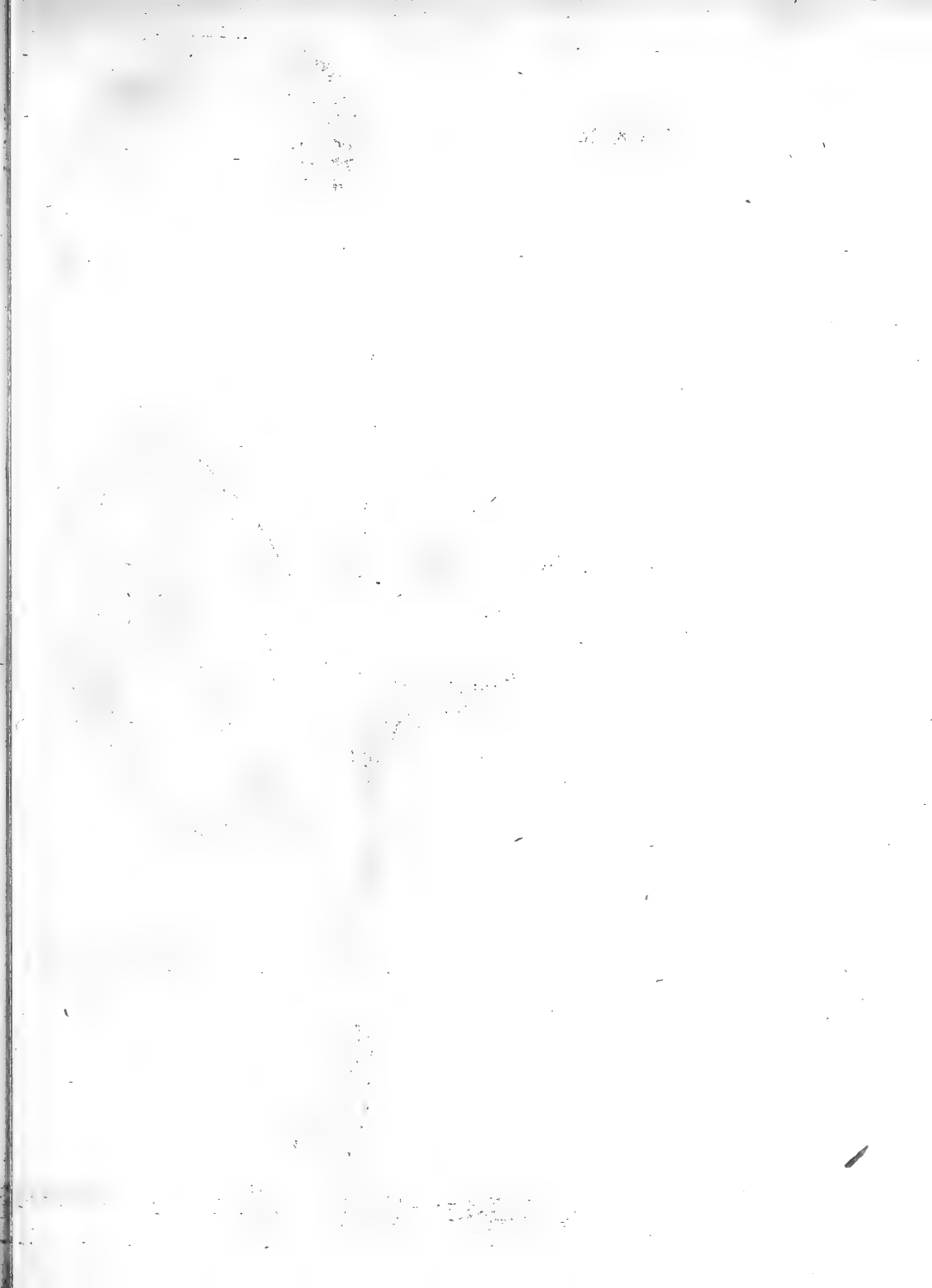
OBSERVATIO CXXII.
D. SIMONIS SCHULTZII

DE

GANGRÆNA INTESTINI RECTI.

ANno 1673. die Augusti 10. vocatus sum unâ cum Antonio Statterlender, chirurgo ad Magnificum Dn. Burgravium Regium & Proconsulem I. N. annos natum 65. qui de dolore ani seu intestini recti, maximè circa dejectionem fecum alvinarum jam à sesquiseptimanâ continuante conquerebatur: hic autem quotidie intensior factus eum prædictâ die lecto affixum domi detinuit. Eâdem die & 11. Augusti, horâ quartâ vespertinâ febriculam percepit: urina erat admodum tincta & nonnihil confusa, pulsus celerrimus, calor ad tactum intensissimus, sitis maxima, hinc dolor partis affectæ, qui noctes diesque durans, omnem cibi appetitum prostravit & somnum cum ma-

gna inquietudine ademit. Chirurgus affectum locum cum inspexisset, invenit inflammationem insignem cum tumore ab interiore intestini recti parte circa orificium vesicæ ad exteriora vergentem, sed cum speculum ob dolores Magnus admittere nollet, iste omnia manibus tractare necessum habuit. Cum verò ante tres septimanas Magnus Proconsul purgatione solitâ, hucusque ob publica negotia dilatâ, usus esset, & ante duodecim dies venæ sectionem satis largam instituisset, viriumque languor insignis adesset, julepis tantum & aliis alterantibus atque corroborantibus, tam internis, quam externis pro virili optimè ei succurrimus: sed inflammatio indies majus incrementum sumsit, viribus interim corporis summè deficientibus. Die 14. Augusti, post applicationem enematis [cujus emolumentum jam semel expertus est, ejusque repetitionem ideò petiit] gangræna ex interiore intestini recti parte versus scrotum, [quam ominabamur] in conspectum veniebat. Ista, licet linimento magistrali Hildani & spiritu vini camphoratò ei satis prospiciebatur, in horas crescente & scrotum occupante, naturâque succumbente die 15. Augusti horâ mediâ sextâ vespertinâ Magnus Dn. Burgravius placidè in Christo expiravit. Notandum hic, quòd jam à tribus circiter annis Magnus Proconsul à dolore atrocissimò in sinistrâ parte faciei circa maxillam & oculum maximè infestabatur, qui quidem affumtis quòlibet vere & autumno medicamentis purgantibus solitis aliquantisper remittebat, sed iterum mox revertebatur: quâ de causâ ipsi svasi, ut fonticulum in brachio ejusdem lateris admitteret, sed frustra. Prætereà sæpissimè eidem molestus fuit totius corporis, præsertim autem superiorum partium, pruritus cum pustulis quibusdam, cujus gratiâ frequentes scarificationes, & quòlibet vere semel venæ sectionem adhibebat: quæ autem symptomata, post inflammationem in intestino exortam, penitus evanescebant; scilicet metastasi acrim humorum à capite ad inferiora & imprimis intestinum rectum factâ. De quibus vide sis *Stephanum Rodericum Castrensem in libello. Quæ ex quibus, dictò, cum primis libri 2. cap. 23. &c. pulcrè & doctè disserentem.*

AD OBS. CXXXIII

TRIFOLIUM PALUSTRE, ANTIARTHRITICUM.

OBSERVATIO CXXIII.
 D. SIMONIS SCHULTZII
 DE
 TRIFOLIÒ ANTIARTHRITICO.

Nulla vox pluribus plantis communior, quàm Trifolii, quâ non modò herbarum varia genera, sed etiam arborum & fruticum complectimur; quod cuncta ea Trifolia sint, quæ semper ternâ folia tantùm proferunt in unius pediculi extremitate; duo à latere sibi invicem opposita, atque tertium in extremo, quemadmodum in vulgari herbâ, quæ Trifolium appellatur, conspicimus: ita rectè monnet doctissimus *Spigelius in Isagog. in rem herbar. lib. 1. cap. 17.* Trifolium, de quo jam nobis sermo, est Palustre, sive Aquaticum, & nascitur in locis uliginosis & aquosis, cujus folia visciditate quâdam prædita sunt, editque flores ex cœruleo albicantes mensibus Majo & Junio, in summo caule in brevem veluti spicam coagmentatos: colligunturque folia apud nostrates statim à festo S. Johannis Baptistæ, ac videtur esse *Jacobi Theodori Tabernæ. Trifolium fibrinum III. Herbarii libr. 2. cap. 23. & Dodonæi trifolium palustre in hist. stirp. pempt. 4. libr. 4. cap. 25. p. 580.* nisi quod nostrum særata folia habeat.

De Trifoliorum speciebus *vid. comment. Matthioli in Dioscorid. lib. 3. cap. 7. p. m. 555.* Qui autem omnes Trifoliorum species accuratè dignoscere cupit, evolvat *Pinacem Theatri Botanici Cass. Bauhini lib. 8. sect. 6. p. 527.* Nos hic iconem circa Thorunium nascentis ad vivum expressam adjungimus. Occasionem autem de hac herbâ scribendî nobis hac vice suppeditant vires ipsius insignes, quas in morbo articulari debellando exerit, apud nullum quidem inter Botánicos scriptores hætenus lectas, sed in nonnullis ægris reipsâ feliciter expertas. Primus, qui ejus usum à mulierculâ quâdam rustica edoctus in morbo articulari per aliquot annos salutiferum deprehendit; est Simon Eckert / civis, mercator & œnopola Thorunensis opulentus, vir probus, conjugisq; meæ cognatus: decoquit ille herbæ folia in cerevisiâ, & sic bis aut ter de die, dolores sentiens, quamvis ingrattissimi odoris & saporis sit, bibit, semperque doloris allevationem percipit; verùm ob vini crebriorem usum [ut ipse fatetur] dolores sæpiùs revertuntur. Ab hoc istud remediùm mutuati, Matthias Krieger / sexagenariò major, civis & Proconsularis minister, atque Petrus Graudentz supra quadraginta annos natus,

civicae contributionis exactor: nec non robustus quidam vir nomine Balthasar, aquis & vinis destillandis operam navans, à doloribus podagricis per plures annos miserè divexati, jam verò per DEI omnipotentis gratiam singuli ope illius herbæ, ab illis liberi, obambulant, muni-que sua sine impedimento obeunt.

Præter istos novi matronam quandam, quæ folia ista in aqua decocta & calidè parti affectæ applicata in arthritide vagâ, admodum deprædicat. Quod autem hætenùs illius herbæ efficaciam plures inter nostrates non experti sint, in causa procul dubiò erit, sapor & odor ejus ingratis- simus, acerbò-amarus, vi haud exiguâ resolvendi & discutiendi pol- lens: sed qui præparatione usitatâ in spiritum, extractum liquidum sal & syrupum in pharmacopoliis in posterum, DEO volente, gratior reddi poterit. Apparet hinc plurimas adhucdum vires in rebus naturalibus absconditas latere.

OBSERVATIO CXXIV.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

*RADICIBUS HYOSCYAMI PER ERROREM COCTIS, INFELICITER
COMESTIS, TRUCULENTAQUE SYMPTOMATA
PRODUCENTIBUS.*

Cum Dominus Basilius Czölnerus, p. m. Philos. Magister, & Me-
dicinæ Baccalarius clariss. Gymnasii nostri ultra novem lustra
Phil. Profes. Conrector & tandem Director longè meritisimus,
Præceptorque meus æternùm devenerandus, in ædibus suis,
multos commensales studiorum causâ ibidem commorantes aleret, ac-
cidit anno 1636. præterpropter, ut coqua domestica radices hyoscyami &
pastinacæ sativæ per ignorantiam in horto ob radicum similitudinem
unâ erutas, sibi que allatas, cum carnibus bubulis elixaret; de quibus,
quotquot comederunt [fuerunt autem quatuor juvenes studiosi & ipsa
coqua] mox omnes magnam mentis perturbationem & emotionem
passi sunt, & quasi furore perciti, primùm jurgiis, dein verberibus se ex-
ceperunt manifestis, & nisi vi abacti forent, forsan ad interneccionem
perventum fuisset; Postmodùm miras in singulis observare licuit, se-
cundum cujuslibet naturæ instinctum, gesticulationes: unus instar hi-
strionis femicaligatus, vocatus tamen, Dn. Hospitem accessit: alteri o-
mnia, quæ tantum in conspectum veniebant, ut Midæ, aurea esse vide-
bantur,

bantur, etiam cibi mensæ appositi: tertius homines porcos esse statuebat, quos pridè in horto conspexerat, quasi à Circe in eos cummutati essent, proptereà ædibus expellendos jubebat: quartus instar alterius Martis tetricus & quasi furibundus cum depravatâ bombardâ, quos adoriebatur, trucidare intendebat, eâque vi ablatâ, iisdem oculis eruere volebat; coqua autem seorsim in lecto detinebatur, & sopore obrutâ, quid cum ipsa & aliis agebatur, ignorabat, ac nisi eadem obsonium degustâset, suspicionem propinati veneni incurrisset. Sed adhibitis ab excellentissimo p. m. Dn. D. Georgiô Mochingerô, Antecessore & Collegâ nostro ætatem honorandô, idoneis remediis, pristinx sanitati restituti sunt. De hyoscyami generibus ita scribit *Dodonæus histor. stirp. pempt. 3. libr. 4. cap. 21.* Hyoscyami tres veteribus sunt; niger, luteus & albus: posterior ætas Peruvianum quartum adinvenit. *Dioscorides de mater. med. lib. 4. cap. 64. & libr. 6. cap. 15.* testatur, hyoscyamum potum & in cibo sumtum ebrietati similem amentiam facere. *Plinius lib. 35. natur. hist. cap. 4.* etiam foliis mentem corrumpi ait, si plura quàm quatuor bibantur: mitior autem habetur candidus, quem Medici, secundum Dioscoridem recepère, deinde luteus, niger ut deterrimus improbatur. *Galenus de simplicium medic. facult. lib. 8. edit. Venet. p. 63.* nigrum etiam insaniam ac soporem asserre affirmat: Hincque flavum sive luteum propinquam obtinere facultatem: fugiendum utrumque ut inutilem & venenosum, candidum ad sanationes maximè idoneum esse. Adde citatis doctissimos commentarios *Martiboli in Dioscor. de mat. med. lib. 4. cap. 64. & libr. 6. cap. 15.* prædicta clariùs explicantes. Cujus autem generis nôster fuerit, impossibile est indagare: Sed curiosus Lector credat velim certissima esse, quæ scribimus; vivunt enim adhuc historiæ hujus testes fide digni, & coqua ipsa, quæ postea prædictorum sodalium uni nupsit, ac jam in viduitatis statu vicinam nobis ædem inhabitat.

OBSERVATIO CXXV.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

LAPILLIS PER ALVUM EXCRETIS.

Refert excellentissimus Dn. D. Laurentius Wolffstriegel/ anni II. *Miscell. Med. Pby. Curios. Germ. observ. 89.* mulierem quandam annos 40. natam post frequentes summosque dolores coliconephti-

nephriticos post injectum enema tandem simul ac semel lapillos numero 37. octogonos, quorum quilibet grana sex ponderabat, per sedem cum strepitu excrevisse. Talem etiam nos hâc vice nobilem & juvenculam Consulis cujusdam optimè meriti relictam viduam, præclarorumque parentum filiam, sed valetudinariam, annos 29. natam curioso Lectori repræsentamus, quæ post atrocissimos infimi ventris dolores per intestina excrevit lapidem, ovi columbini majoris magnitudine, verùm angulari formâ, unum, & dein partitis vicibus ultra viginti minores, triangulares, quadrangulares, rhomboides & pentagonos, cunctos cineritii coloris tartaro similes, qui post excretionem parùm friabiles erant, tempore autem duritiem acquisivere. Hos mihi ad videndum & palpandum libenter exhibuit, Experientisf. Wenceslaus Durosch, Philos. & Med. D. & Practicus, amicus meus peramandus, cognatus illius anno præsentè 1674. 16. Januarii. Quales nos cum excrementis, sed sine dolore, diversisque temporibus ejectos fuisse plurimos calculos in duabus personis (quæ hucusque vivunt & talia patiuntur) animadvertimus: inveniet L. B. *observatione 136. anni II. Miscell. Curios. Germ.* ad quam eundem remitto.

[*Huic apprimè similis observatio videatur ap. Thom. Bartholin, Vol. 1. Act. Hafn. Obs. 100.*]

OBSERVATIO CXXVI. D. SIMONIS SCHULTZII

DE

URINA, POST EMISSIONEM, LAPIDESCENTE.

EAdem nobis ^{is}vidua, de quâ præcedente observatione mentio facta est, emisit aliquoties urinam, in cujus fundò post duarum horarum spatium lapides friabiles postea duriores facti concreverunt, quos mihi itidem præfatus medicus benevolè monstravit, & ego nullibi hucusque observatos & connotatos me legisse recordor: quàm quod nuper in filiolo quadrienni Consulis cujusdam Thorunensis post emissam urinam turbidam in fundo similiter lapides duros coagulatos vidi, qui à parentibus reservantur. Sed fontem quendam in Britannia in Foresta de Knarresborn esse scribit *Guil. Gilbertus Philos. nova de mundo sublunari lib. 5. cap. 1. & 12.* cujus aqua, ligna, frondes, carnes in lapides mutantur, postquam aliquod tempus in eo resederint. *Idem ibid. lib. 5. cap. 1.* recenset ex Boethio, eundem in Hiberniâ vidisse lacum, circa quem

quem nec herba, nec arbor ulla nascitur, amplissimò circumquaque spatio; in quem si lignum infigas, anni circiter unius curriculò, id quod in terra fixum erat, in lapidem convertetur: quod deinceps aquà operietur, in ferrum; reliquum aquà extans ligni formam naturamque servabit; ita lapis, ferrum & lignum eòdem in stipite commixta, inauditâ novitate conspiciantur.

OBSERVATIO CXXVII.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

SYMPTOMATE QUOTANNIS CERTO MENSE ET
DIE RECURRENTE.

Nobilissima quædam p. m. virgo, cum ei ante aliquot (dum viveret) annos cum ferculo venenum propinaretur, illaque partim naturæ robore per spontaneas easq; plurimas dejectiones ἀνω ἤτοι κάτω factas, partim etiam ope præstantissimorum alexipharmacorum, adjuvante divinâ gratiâ, ab ejus nocivâ vi liberaretur; accidit, ut quotannis ipsâ assumpti intoxicati cibi die, nempe sextâ Maji, per plures annos usque ad ultimum vitæ terminum memorabile symptoma semper recurreret, scilicet anxietas cordis cum lipothymiâ gravissimâ, quæ tamen, acceptò aliquò cordiali pharmacò, largissimo sudore solvebatur.

OBSERVATIO CXXVIII.

D. SIMONIS SCHULTZII

DE

USU FORMICARUM INSIGNI IN PARALYSI.

Qantum balneum ex decoctione formicarum in paralyti proficit, expertus sum nuper in honestâ matronâ Hedvigi Klipeliâ, annos 47. natâ, ingeniosi Caspari Scheffers/eivis & automatarii Thorunenſis conjugæ, quæ primâ die Maji, anni 1673. paralyti dextri lateris tactâ, nec manûs nec pedis officio fungi potuit, atq; balbutiente linguâ verba ægrè proferebat: ubi primùm adhibitis idoneis medicamentis ei pedetentim loquela restituebatur, præsertim post illius mixturæ usum: ℞. *mitbridat. Dam. ʒiij. extracti castor. ʒj. aqu. a-poplect. ʒij. ol. dest. lil. convall. rorismar. āā g. v. syr. de stœchade ℥. ʒj. M.* quâ frequenter lingua & fauces inungebantur. Sed sensus motusque

S

brachii

brachii & pedis tardius rediere, quamvis variæ inunctiones tam spinæ dorsi ad principia nervorum, quam artuum cum frictionibus sæpius institutæ fuerint; donec tandem fomentationes quotidianæ ex formicis & earum myrmeciô cum aquâ fontanâ decoctis, benedicente DEO, præsentaneam opem, & firmum constansque partibus affectis robur attulerunt.

[*Ad Collector. Ephemerid. ann. 1674. mense Jan.*]

OBSERVATIO CXXIX.

D. JACOBI BREYNI

DE
*QUERCU NIVEA, UBI ALIARUM ETIAM QUARUNDAM
 PLANTARUM FOLIIS VERSICOLORIBUS,
 FIT MENTIO.*

ARborum Germanicarum rarissima, junior quædam pedalis magnitudinis arbuscula fuit, foliis sex vel septem quercui vulgari similibus, sed omninò niveis, aspectu jucundissimis, mirificissimisque ornata, ante annos sex in Cassubiæ montibus enata, indeque effossa, horto meo illata. In quo solertiam tamen omnem, adhibitamque elusit curam, & elapsò brevi temporis spatio, non sine dolore meo maximo interiit. Tantùm breviter. Ubi notandum, rarò admodùm plantas foliis ex toto albis, ut in hac quercu, inveniri; sed sæpiùs quibusdam albis, aut viridibus, quibus albus aut flavus, aut uterq; simul, aut etiam cum aliis mixtus sit color. Quemadmodùm ex compluribus ab aliis jam antè commemoratis, ut menthastrò niveò, alternò variegatò, salviâ marmoreâ &c. Et ex nonnullis etiam novis, ut ex tithymalo, cyparisiade, borragine, elaphoboscò, leucojò arborecente folio incano, quas albis & viridibus insperfas: Et ex marubio nigro, euphrasiâ alterâ Dodonæi, plantagine latifolia, bardanâ, quas aureis & viridibus variegatas foliis animadverti, colligere licet. Causamque diversam hujusmodi in foliis coloris Botanicus celeberrimus Dn. D. Morison, in præludio suo Botanico calci tribuit, radici suppositæ, vel pari mixturæ calcis cum terrâ ruderôsâ, à qua attractiô per radicem succo, folia veluti morbum contrahant, qui pangendo in perennibus duret, satione evanescat. Ad me quod attinet, huic inventioni non repugno. Verùm quòd etiam ex semine sine additamento calcis versicoloribus foliis quædam educentur plantæ, experientiâ novi. Inprimis

in *Datura turcarum*, quæ casu in horto meo viridibus, flavis & albican-
tibus variegatis foliis apparuit : ex cujus semine non iterum plantæ
tantum cum ejusmodi foliis discoloribus ; sed cum quibusdam fructibus
etiam viridi flavoque colore striatis, provenerunt : Neque quercum no-
stram ex calce ; sed ex glande, ex qua enata, virtute quidem producen-
di aliquid præditâ ; sed verâ productrice viriditate destitutâ, candorem
suum traxisse autumo, quâ deficiente, viredo absolvi haud potuit. Et
plantæ hanc ob causam versicoloribus aut niveis foliis præditæ, ex se-
mine iterum produci discoloribus possunt. Quamquam ex eodem et-
iam semine, si vigorem naturalem plenè iterum recipiat (quod facillè fie-
ri potest) planè viridibus nasci possint.

OBSERVATIO CXXX.

DN. JACOBI BREYNI

DE

ARBORE CANELLA ZEILANICA,

& de

ARBORE CAMPHORIFERA JAPONICA.

Arbor Canella præstantissimo cortice aromatico in toto ferè ter-
rarum orbe celeberrima, non solum in variis Indiæ locis ; verum
etiam in Sina ; optima autem omnium, in Insula, ut perhibent,
Zeilan, gignitur. Et licet nonnullorum sententiâ, Canella &
cassia lignea officinarum cum foliis Malabathri nuperorum, hujus Ca-
nellæ arboris esse credantur ; tamen quamlibet harum trium peculia-
rem agnoscere arborem, quamvis omnes sint arbores canelliferæ ; sed
diversi generis, aliò tempore (cum de Cinamomo antiquorum agere
constituimus) dilucidè nos ostensuros speramus. Hâc vice notissimam
tantum videbimus, cujus interior cortex pro Cinnamomo nobis adfer-
tur & in officinis usurpatur. Hæc arbor mediocris & cum tempore sa-
tis magna ; ligno albò, inodorò, molli, salicis non absimili ; variis con-
cinnò ordinarum diffusa : Quorum minores plerumque iterum aliis
binis sibi alternatim oppositis ramis prominent ; pariterque foliis, te-
nues, ut oleum ferè Canellæ acri & sævi sapore oleaginosos, pediculos
habentibus, tribus nervis insignitis, Tamalipatræ similibus ; at, si quis
attendat, substantiâ plerumque solidiore, crassiore ; sæpiùs forma latio-
re minusque acuminata, & in primis semper notabilioribus elatioribus-
que fibris inter intransversas currentes venulas signatis, saporem caryo-
phyllorum

phyllorum aromaticorum præ se ferentibus, ornati. Racemosos, odoriferos, eosque albos fert flores: qui calicibus præditos, ad flavum tendentes tandemque obscuriores simiis & avibus expetitos glandium magnitudine fructus proferunt. Ex quibus fructibus Zeilanenses salutare oleum sebaceum conficiunt, multis rebus inserviens. Quemadmodum etiam varias, salubres jucundasque ex hac arbore igne eliciunt aquas, ut ex trassioribus corticibus artificiosa scrinia (quæ sæpius oleo Canellæ majoris odoris gratiâ inunguntur) præparare norunt. Arboris Canellæ radices non solum camphoræ similem liquorem; sed camphoram etiam ipsam proferre, non mihi tantum à Dn. = *Consiliario Indiæ annis abhinc duodecim, & annò 1669. ab Illustrissimo Domino Hieronymo à Beverningk*, cui idem à *Domino Padburg*, Doctore in Zeilan confirmatum; sed hoc ipsò quoque annò à chirurgò quodam in Zeilan mihi detectum. Idem etiam asserit Dn. *Philippus Baldus in descriptione Insula Zeilan p. 196.* Ego autem quamvis camphoram ex arbore Canellâ promanare confirmatum habeam, eâ sententiâ fui, ex aliis eandem quoque arboribus provenire, partim quoniam Japan, ubi eadem ferè cœli, quæ in Germania, temperies, maximam copiam camphoræ emittit, partim quoniam lignum camphoræ oculis obverfabatur. Inde ad varios Clarissimos Curiosæque eruditionis viros literas exarare ausus sum.

Donec tandem excellentissimus *Dn. Arnoldus Sye, Professor Medic. & Botanices Leidenfis*, vir sanè non minùs summæ in studio Botanico experientiæ, quàm scrutationis in rebus naturalibus abditissimis diligentissimæ, desiderio meo in multis satisfecit; dum sequentia mecum humanissimè in literis doctissimis die 26. Martii anno 1673. communicavit.

hac

De Camphora mihi relata sunt ab amplissimo *Dn. de Buchilion*, qui „ nomine Societatis per plurimos annos præfecturam in Japoniâ gessit. „ Testatur nempe arbores, quæ camphoram præbent, proceras esse, non „ strarum tiliarum instar & non ab simili folio, & quamvis etiam alibi in „ Japonia nascantur, copiosissimæ tamen inveniri in provinciâ Zathuma dictâ. Arbore autem cæfâ radices effodi, minutim concidi & in lebetem æneum conjici tum aquam eâ quantitate superaffundi, ut radices modicè obtegat: Lebeti autem imponi pileum vel operculum stramineum, in acutum fastigiatum, moxque ignem admoveri modicum,

cum, cujus ope partes radicis volatiles separantur, ascendunt, & di-
ctò pileò crystallorum instar adhærescunt, qui vicissim aufertur, mun-
datur, rursusque superimponitur, tantamque dictarum arborum esse
copiam, ut omnem superet expectationem. Accuratiùs autem hæc &,,
singulatim mihi se narraturum amplissimus Vir promissit, cum plurimis,
aliis huic scopo inservientibus, ut & historiam Camphoræ de Borneo,
quæ totò cælo ab hac differt.

Atque hæc, ex quibus patet, Camphoram non solum ex arbore Ca-
nella; sed ex aliis etiam oriri, hæc vice dicta sufficiant. Plura alio in
loco, & tandem pleniora, cum eorum participes facti erimus, quæ no-
bis *Dn. Doct. Guilhelmus ten Rhyne*, vir summò ingenio, industriâ ac stru-
diò, qui in Japoniam Medicus magni Imperatoris vocatus abiit, polli-
citus est. Hic in gratiam Curiosorum Botanicorum addimus, folium
illud primùm omnium à Carolo Clusio, & deinde à Lobelio, Camera-
rio in Matthiolum, Tabernæmontano, Packinsonio, aliisque pro folio
cinnamomi exhibitum, non Canellæ arboris; sed Cenanam de Qua-
huna Hæc Recchi esse. Contrà à Matthiolo Canellæ folium, pro ca-
ryophylli aromatici exprimitur: cujus imitatores Camerarius, Caspa-
rus Bauhinus in Matthiol. & Tabernæmontanus (qui in iconibus suis
folia illa Canellæ, ramis caryophylli aromatici adpinxerunt) fuerunt.
Erroris hujus causam primò saporem; illius autem nomen barbaricum
Cenanam, ad cinnamomum inclinans, fuisse existimo. Fuerunt etiam
viri docti, qui arborem Canellæ in Europam allatam, in laurum mutari,
existimaverunt. Quod, ut fieri nequit, experientia aliter comproba-
vit: cum ante annos aliquot *Illustrissimo Domino Dn. Hierony-
mo à Beverningk* ex Zeilan complures arbores cistis terrâ repletis
inditæ, transmissæ sint, quæ in incomparabili ejus horto in Loethorst
in Bataviâ viguerunt, nec ibi vel hilum mutatæ. De quibus folia non
tantùm quædam, quæ æquè ac pediculos ejusdem saporis & formæ
cum Zeilanicis comperi, *Illustrissimo Viro* mihi submittere placu-
it: verùm planè etiam vivâ adhuc arbusculâ ex singulari benevolentia
benignissimè me donare constituerat. Quod tamen hiemis anno 1669.
vehementiâ, quæ omnes summi Mæcenatis arbores interemit, impedi-
tum.

*Ita putat K
rus in mund.
Tom. 2. lib. 9.
Cap. 5. pag. 1.*

OBSERVATIO CXXXI.
DN. JACOBI BREYNI

DE
CORTICE AROMATICO INDIE ORIENTALIS
CANELLÆ FACIE.

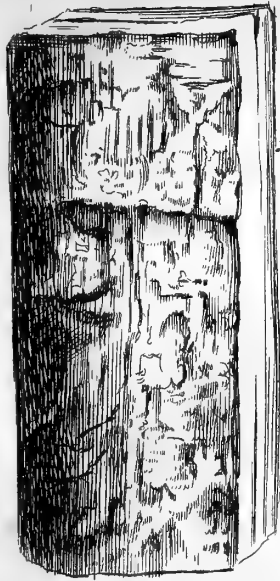
Cortices etiam complures, non Canellæ, sed aliarum arborum foetus dari, Canellæ æmulos, casia caryophyllata Pisonis, Hin- hinna Jonquetti sive ganada perida, & macer Monardi, quas cum Canella Malabarica, cum variis Casiæ speciebus, aliisque corticibus aromaticis asservo, testantur. Quorum postremorum unus mihi gratisimus rarissimusque Indiæ Orientalis; Canellæ similis, nec ita tubulosus, sed planus. De quo nonnullas palmam longas, duos dig- digitos latas, & culmum stramineum crassas; extrinsecus purpureas, in- ferius ferrugineas; intrinsecus cinereas, & si inter frangendum laceren- tur, micantes ex lurido ad glaucum abeuntes partes ostendere possu- mus. Hæ ex maci & nuce moschatæ mixtum odorem aromaticum spi- rant, & æquè gratum saporem probant, cui simul acrimonia quædam caryophyllis aromaticis non abludens, insit. Mederi eandem cepha- licis, stomachicis, uterinis morbis & frigidis ventosisque affectionibus, quantum ex sapore judicandum censeo. Certius quiddam ex ipsis par- ticulis, quas cum Casia caryophyllatâ Pisonis & quibusdam rebus exo- ticis aliis transmitto, colligere licebit.

OBSERVATIO CXXXII.
DN. JACOBI BREYNI

DE
FOLIIS ARBORIS GUYANAICÆ COLOREM
PURPUREUM FUNDENTIBUS.

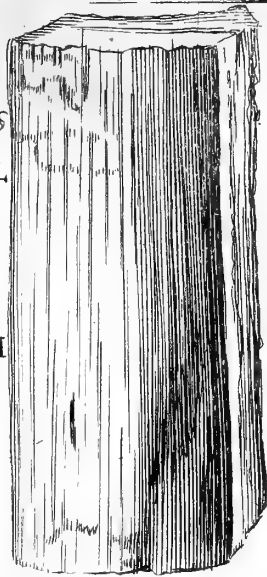
Horum non exiguam copiam operâ Petri Breynii, fratris mei charissimi, ex Guyanâ, unde propter colorem purpureum, quem benè præparata fundunt, transmissa accepimus. Myrti laureæ foliis ex purpureo obscure rubentia, & propter marginis in su- periore latere altius prominentes obliquâ ac minùs formosa. Superio- re parte glabra ac splendida; alterâ verò, ubi costa, venæ ac fibræ magis conspicua, rugosa ac minùs micantia. Dentibus concisa colorem pur- pureum, & saporem ligni Brasiliæ præ se ferunt. An frondes cujusdam arboris,

*n malè compa-
ri possunt, quan-
am acutiore
colore*

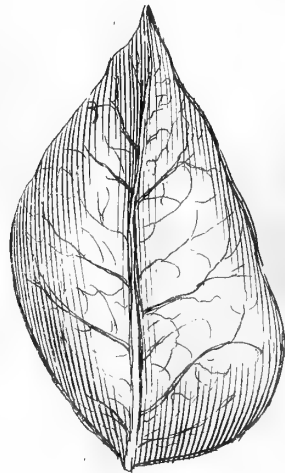
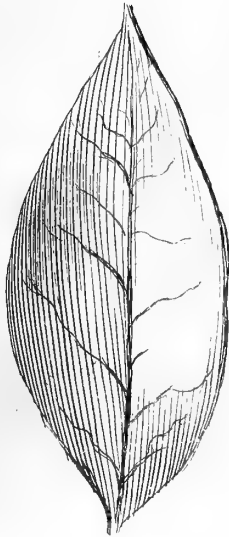
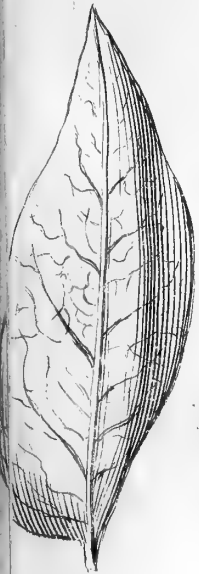
*CORTEX INDICUS
AROMATICUS CANEL
LE FACIE .*

AD OBS. CXXXI

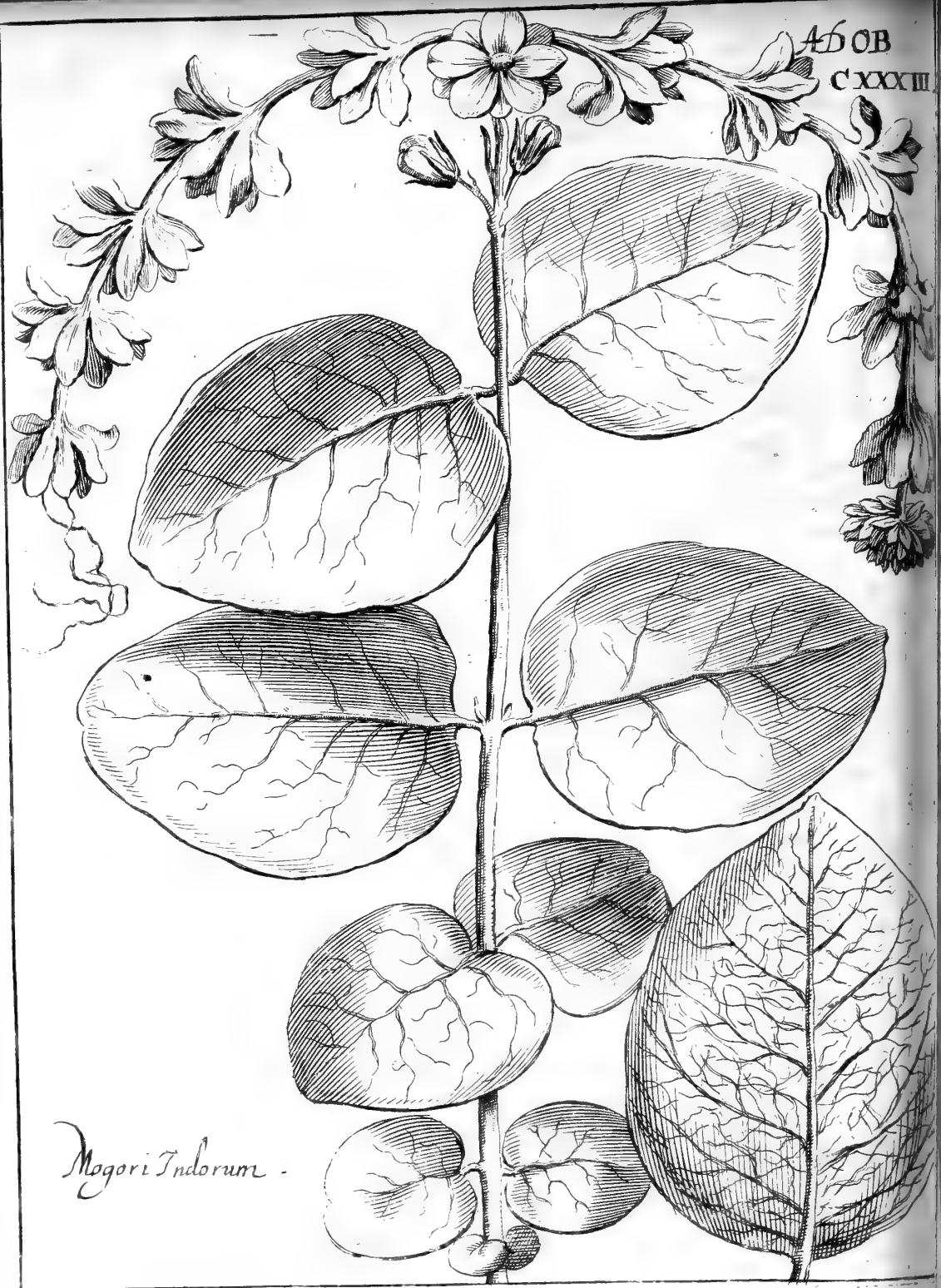
FLIA ARBORIS GUYA-NAICÆ, COLOREM PURPUREUM FUNDENTIA

AD OBS. CXXXII

Magori Indorum -

V
o
jo
cu
pe
im
in
te
flo
cu
tic
e
ia
le
c.
In
a

arboris, quæ benè præparatæ, colorem obscurè rubentem fundant, *Jobannis de Laer. in descriptione Guyana & Pisonis in mantißâ aromaticâ cap. 2. pag. 171.* apud quos præter dicta plura non leguntur.

OBSERVATIO CXXXIII.

D. JACOBI BREYNI

DE

MOGORI FRUTICE

FRutex Mogori Indorum, de quo nuper quidem Bontius, & de floribus ejus jam dudum Gartias ab Horto aliique scripsere, sed tantâ & brevitate & obscuritate, ut nec formam ejus, nec genus cognoscere liceat: est frutex quinque cubitorum altitudine, ramosus, foliis binis (partim rotundioribus & obtusioribus, partim longioribus & magis acuminatis) ex adverso situ Jasmini Arabici Clusii majoribus, substantiâ tenuioribus, fibris densioribus ac subtilioribus discurrentibus præditus; Floribus item plurimis in ramulorum cymis perelegantibus candidis, admodum suaviter olentibus, violarum, Jasmini & malorum aurantiorum flores longè superantibus, tubulosis in decem folia divisis, duplici serie dispositis, onustus; è calicibus in tenuissimas filo similes lacinias diductis, quasi barbatis, exeuntibus. Hi flosculi magnitudine paululum excedunt Jasmini Arabici memorati, cum quibus planè conveniunt, cui hic frutex, nisi unus idemque & ratione tantum loci variat, affinis.

Flores mulieribus Indiæ, quæ Fulle de Mogori vocant, seque iisdem exornant, propter odoris suavitatem in magno sunt pretio. Aqua etiam ex iisdem destillatur maximè cordialis, cujus usus in medicina celebris, ut apud *Bontium in Histor. Natural. & Medic. India Orientalis lib. 6. c. 65. pag. 140.* legere est. Inde plura referre supervacuum existimavi. In icone flores filo trajectos, ut in India in foro venales exponuntur, adjeci.

OBSERVATIO CXXXIV.

DN. JACOBI BREYNI

DE

BULBO LILIACEO VOMITORIO CAPITIS BONÆ SPEI.

Hic annos abhinc circiter V. aut VI. *Illustrissimo ac Generosissimo Dn. Domino Hieronymo à Beverningk*, nunc Legato

Legato *Plenipotentiario* foederatarum Belgii Provinciarum Coloniz ad compositionem pacis universalem, ex Africâ novarum usque feraci rerum, ubi in Promontorio Bonæ Spei, florum plurimorum abundantissimo, nascitur, in Bataviam transmissus. Cujus memorati Mæcenatis summi gratiâ, & immeritâ in promovendis studiis nostris benevolentia, hujus bulbi cum multis aliis novis atque ignotis rebus Botanicis participes facti sumus.

Comperi autem eundem Liliæ Byzantini miniati bulbo similem, excepto quod major, & ex majoribus, validioribus, crassioribus, purpureis squamis compactus, in quibus, foliis obversis, innumera obscure pupurea punctula dense inspersa, & lineolæ quædam per longitudinem excurrentes videntur. Sapore ab initio hærebat aquoso & viscoso, mox verò acerrimo, ac Ari simili; sed minùs ita linguam cultelli instar transadigente. E bulbi medio folia multa liliacea, sed angustiora emergebant. De quibus pariter ac floribus, nec non caule, prout in horto Beverningiano apparuere, plura in centuria primâ.

7 nostra
Naturam calidam & siccam, atque vim abstergendi, attenuandi, incidendi, aperiendi & provocandi habere [nisi quid virosi illi insit] existimo. Tres aut quatuor hujus bulbi squamas cum nonnihil carnis incisæ famelico cani devorandas objeci, qui elapsis quibusdam post sumtum hæc ferculum horis, multam tenuem crassamque pituitam evomuit. Tandem & materiam pituitosam per alvum rejecit, quanquam non sine magno langvore. In majorem rei certitudinem alio libenter experimento hoc cognovissem; sed ob bulborum defectum, & hominum quorundam studia fastidientium perversum judicium, intermisi.

OBSERVATIO CXXXV.

DN. JACOBI BREYNI

DE

CHRYSOCOME SIVE STOECHADE IGNESCENTE.

PLanta Botanicis curiosis maximè expetita. Nascitur in Cassubiæ sterilibus, arenosis, aridis apricisque locis, inter stoechadem citrinam Germanicam latiore folio Job. Bauhini, cui in omnibus similis, præter squamulas florum, quæ admodum eleganter ex aureo in modum prunæ rutilant, & aspectu pulcherrimæ jucundissimè splendent. Natura viresque vulgari conveniunt, cujus à nonnullis flores felici successu adversus morbum regium usurpantur.

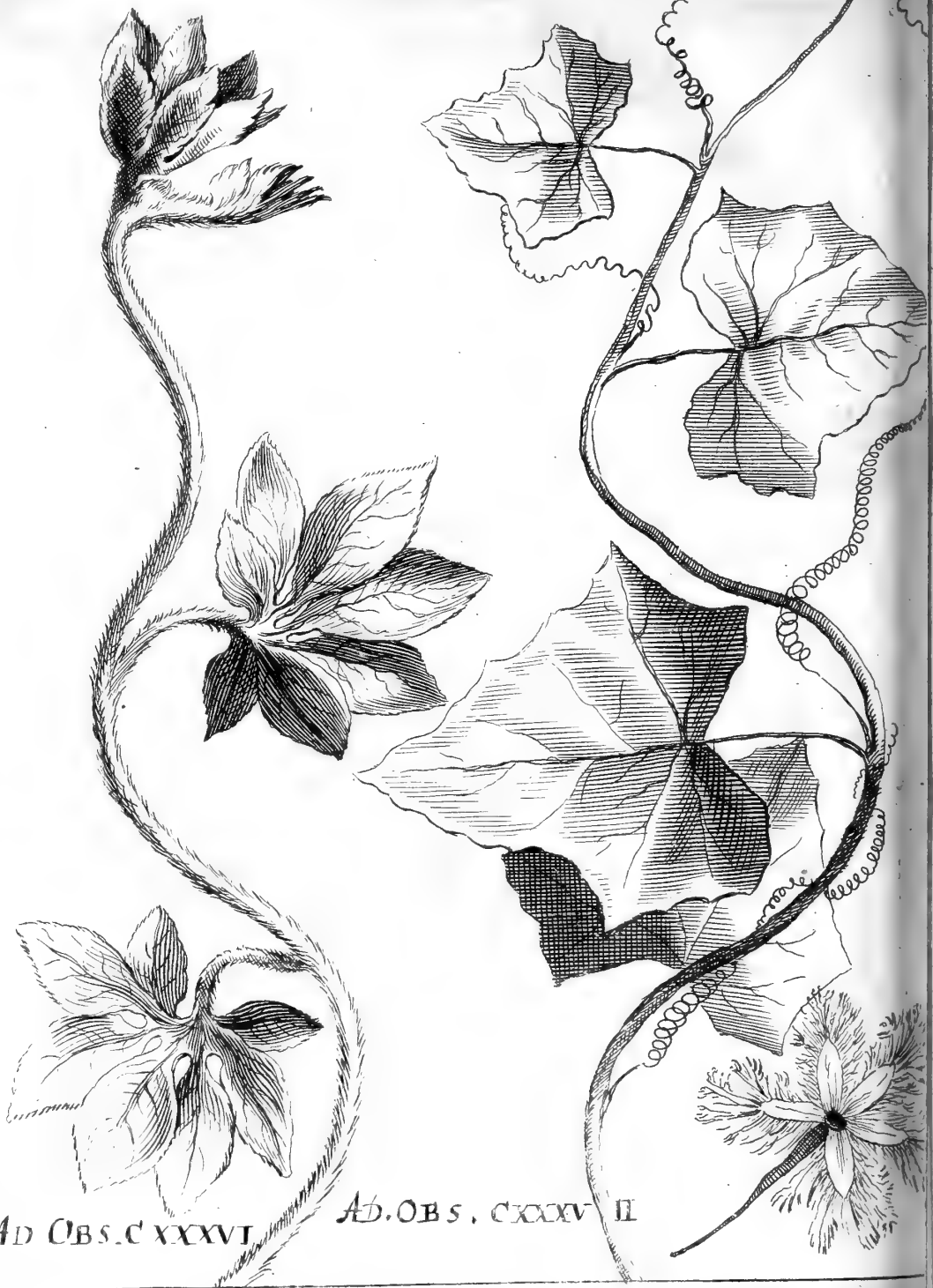
OBSER.

Convolvulus heptaphyllus Indicus .

Planta scandens bederaceis foliis
Zeilanica .

7 nos

AD OBS. CXXXVI

AD OBS. CXXXVII

OBSERVATIO CXXXVI.

DN. JACOBI BREYNII

DE

CONVOLVULO HEPTAPHYLLO INDICO VILLOSO.

Convolvulum hic fanè novum, perrarum pulcherrimumque Insulæ Zeilan indigenam, damus, non secùs ac congeneres ejus topiariorum operum usibus ad pergulas obumbrandas inservientem, propter rotunda ac cava flagella, res quas arripere possunt circumplectentia; quibus folia longis pediculis adhærent, profundè in lacinias septem speciosas, inferiùs angustas, ad medietatem sensim latiores, & postmodùm rotundiores, tandem in acuminatas desinentes, distributa. Flores concavi & monophylli, aliorum convolvulorum more perhibentur. Planta tota villosa, parte inprimis foliorum prona & in sarmentorum summitatibus.

OBSERVATIO CXXXVII.

DN. JACOBI BREYNII

DE

PLANTA SCANDENTE HEDERACEIS FOLIIS ZEILANICA.

Hæc in Zeilan Insula sentibus & fruticibus se circumvolvens planta, flori passionis hederæ folio, seu clematiti passifloræ flore luteo, Muntingi (quæ folia, capreolos & caules) perquam respondet: quanquam viticulis capreolisquè multo tenuioribus, atque foliis minus durioribus, quæ etiam acutiora & quodammodo denticulata apparent. Flores (quos in icone seorsim pingendos curavimus, sicut eos accepimus) oblongos, tubulosos, angustos, in quinque foliola exeuntes. Quamoclit florum æmulos, sed niveos, & oblacinias tenues in fibras plurimas, subtiliores, crispas divisas, quasi radiatos, aspectu dignissimos, ferre ajunt.

OBSERVATIO CXXXVIII.

DN. JACOBI BREYNII

DE

APOCYNQ INDICO MINORI NUMMULARIÆ FOLIIS.

Simile est Apocyno primo latifolio, Clusii; & sicut minus, ita in omnibus subtiliùs deprehenditur. Caules profert tenues, teretes, convavos, lactescentes; per quos ad genicula nascuntur folia

T

gemina

gemina contrario situ opposita, nummulariæ paria, magis acuminata, quorum unum majus alterumque minus, femuncialibus & longioribus pedicellis nixa. Flosculi perpufilli, mucosi, in caulium & ramulorum apicibus, ac inter foliorum alas alternò ordine, in umbellis parvis, cauliculis tenuissimis, fescuncialibus, infidentibus dispositi. Ex Insula Zeilan, ubi oritur, accepimus.

OBSERVATIO CXXXIX.

DN. JACOBI BREYNI

DE

BUGLOSSO ECHIOIDE INDICO, CONVOLVULI
COERULEI MINORIS FOLIO.

E radice caules prodeunt pedales & majores, rotundi, angulosi, virides, leniter hirsuti; quos folia bina, petiolis ferè carentia, semper sibi mutuò opposita cingunt, Convolvuli cœrulei peregrini Caspari Bauhini foliis forma, magnitudine & hirsutie respondentia: ex quorum alis utrinque ramulus fescuncialis, pertenuis, emergit; floribus ternis, senis vel pluribus, Buglossi & Echii faciem mediam obtinentibus, cœruleo-purpureis; ex calicibus hirsutis, quinque partitis, emicantibus; secundum longitudinem serie quâdam digestis, onustus. Et hoc ex Zeilan Insulâ habemus.

[*Ad Collectores Ephemerid. Vratisl. ann. 1674. mense Jan.*]

OBSERVATIO CXL.

D. JUSTI CORTNUMMII

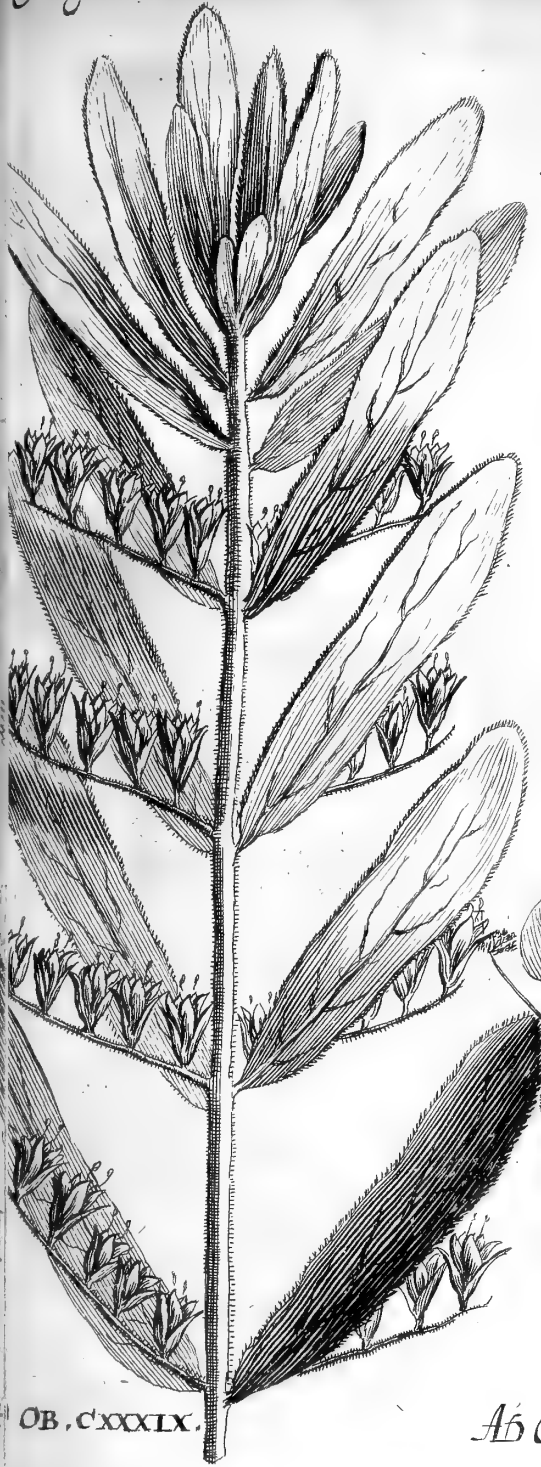
DE

DOLORIBUS HYPOCHONDRIACIS MENSTRUIS.

Vir duodequingenta annos natus, rerum medicarum scientissimus, mœrore ob unici filioli præmaturum obitum confectus, & nuncio de vicinæ domus incendio accepto, consternatus, horret aliquantulum, calore 24. horarum satis molesto sequente. Ab eo tempore singulis mensibus certo die infestatur acerrimis, anxiosis & cruciantibus dextri hypochondrii doloribus, qui primum ventriculum, deinde cor ipsum occupant, mirum in modum comprimunt & angustant, atque interdum dextrum pectus usque in caput perreptant. Mox in primo dolorum insultu adsunt nauseabunda salivatio vix ante paroxysmi vigorem cessans: quam sequitur continua
ad

uglossum Echioides Indicum .

Apocynum Indicum minus
Nummularie *Folus*

OB . CXXXIX .

Ab OBS . CXXXVIII

ad secessum, in quo tamen vix aliquid notatu dignum excernitur, dein ad vomendum stimulat, nullo tamen vomitu, nisi in summo paroxysmi furore, subsequente: oscitationes & spandiculationes frequentes: irrequietus & gravior in latus sinistrum præ dextro decubitus. Enematis & aliis carminativis medicinis frustra adhibitis, solâ mannâ in aqua flor. chamamel. composita, exhibitâ in principio implacabiles isti dolores potuerunt coerceri, quæ tamen in morbi progressu statim vomitu rejiciebatur. Tum syrupus de papavere simplex profuit. Tandem Apozema aliquod egregiè purgans biennium post primam invasionem usurpatum, paroxysmum præcavere visum est, non neglecto per intervalla haustu ex essentia flor. hyperic & Elix. Propr. cum vino absinthiaco.

Missis aliis hoc unum excell. Dnn. Curiosis perpendendum exhibeo, cur menstruam hi dolores observaverint periodum, h. e. eodem ferè die singulis mensibus redierint, ut inde non immerito menstrui hypochondriaci dolores possint vocari, cum tamen paroxysmi dies neque fuerit viri natalis, neque filioli emortualis. Memini incomparabilem Ballonium quater in anno in magnis quatuor anni mutationibus febriculâ tanquam diariâ prehensum, cum totius corporis gravitate & inappetentiâ maximâ i. Confil. 48. in Islandia quovis anno vigesimo variolas recurrere excell. noster *Bartholinus* narrat *cent. 3. epist. med. 90.* Quis vero simile quid unquam accepit de malo hypochondriaco? unde ego manum de tabula, ne quis mihi illud Hippocratis *μὴδὲν εἰνῆ, μὴδὲν ἰσσεγοῦσθαι* oggerat,

[In litteris ad Dn. D. Majorem, Kiliams. Cal. Febr. ann. 1674.]

OBSERVATIO CXLI.

D. JUSTI CORTNUMMII

DE

PARAPLEGIA BRACHII A TUMORE.

Puello elegantissimo 10. Decemb. ann. 1672. honestissimis parentibus recens nato dextrum brachium *ἀπὸ τῆς ἀγνώστου* in extremos usque digitos dependebat parapleeticum. Sive enim id totum, sive digitorum unum aut alterum elevares, mox in pristinum labebatur statum.

Mater puerpera multis lacrimis meam petiit opem. Jubeo obstetricem fascias & involucria puelli solvere; explorando alia omnia optimè

conformata invenio, præterquam in anteriore humeri ossa prope cubiti flexuram, ubi frequenti contrectatione tumorem ad pollicis longitudinem crassitiemque durum & renitentem ipsi ossi incumbere. Ratione subductâ colligo, vasa spiritus in musculos deferentia à tumore isto comprimi. Parentibus ergo bono animo esse jussis, curo emolliens emplastrum apponi & biduum relinqui, quibus elapsis iterum tango tumorem & aliqualem sentiens mollitiem, pollice eum fortiter comprimo & hinc inde moveo, si forte vasa complicata possem se jungere. Res ex voto successit, & imposito vicissim eodem emplastro tumor intra paucos dies prorsus evanuit. Brachio vero cervicibusque aquâ paraplecticâ optimâ & oleis convenientissimis inunctis, rediére indies tam digitis quam toto brachio sensus & motus, quo puellus jam, Deo sit laus, æquè ut sinistro utitur, ex naturæ instituto convenientissimè.

Docebit observatio hæc novellos Doctores praxin auspicaturos, periculo non vacare, non intellectâ morbi essentiâ, remedia decernere; si enim ψυχολογικῶς ab initio statim militasses, ut non-nemo hodiè docere videtur, è sequaci & morigero tumore, in istâ ætatuâ, levi negotio rebellem seirrhum fecisses, atq; curabilem paraplegiam in incurabilem convertisses.

OBSERVATIO CXLII.

D. GEORGII SEGERI

DE

HEPATE INSOLITÆ MAGNITUDINIS, ET VARIIS ALIIS IN ANATOME INFANTIS OBSERVATIS.

ANno 1672. mens. Oct. nata G. W. civi ac mercatori Thorunien- si è primariis haud postremo, filiola egregia, optimæque, ut videbatur, constitutionis, quam etiam per medium annum integram servaverat. Ast hoc elapsò, varia infantem affligere cœperant accidentia, quæ tamen, quia levia, faciliè superabantur. Usq; dum sub medium Julium anni præteriti 1673. ingravescentibus malis in subsidium me vocavit parens. Apparebat tumor totius abdominis durus, qui in hypogastrio tantus erat, tamque dolorificus ac plumbeus, ut ibidem magnum latitare ulcus nemo ambigere potuerit, & quia puella omnem medicamentorum usum cum summo ayersabatur horrore, pro deplorata habebatur ab omnibus.

Pugnatum interim est inunctionibus atq; cataplasmatibus, emollientibus digerentibusq; quibus id tandem, Deo benedicente, obtentum, ut sub Augusti incrementum, magnâ puris copiâ per aliquot dies cum lotio ejectâ, melius se habere cœperit puella, & abdomen detumuerit. Unde omni adhibitô astu id tandem obtinuimus, ut syr. de tribus infus. cochleare unum absumferit illa. Cœterùm vix elapsis aliquot septimanis rediére pristinæ infirmitates, quæ tamen, ubi maculæ quædam ad instar scorbuticorum, in pedibus imprimis & collo, eruperunt, denuò remiserunt, ita ut rursùm restituta crederetur puella. Idem post tres septimanas iterùm accidit.

Et licet postmodùm quædam medicamenta assumerit, accedente tamen diarrhœâ, viribusque prostratis, die 18. Decembr. naturæ debitum solvit, erumpentibus denuò in pedibus dictis maculis. Post mortem, aperto à chirurgo Petro Puls, me præsentem, corpusculo, omentum cum mesenterii magnâ parte putredine consumptum apparebat. Hepar verò insolitæ magnitudinis pallidique coloris totam ferè cavitatem abdominis repleverat. Quod excissum, pondere suo lesquillibram civilem ferè æquabat. Vesicula fellis satis magna bile subpallidâ scatebat. Lien nigricans, quadratus & scirrhusus, vix triuncialis erat magnitudinis, Ventriculus cum vesicâ urinariâ, nihil peculiare fovebant. Pancreas putridum erat; Intestina flatibus distenta videbantur. Ren uterque eam magnitudinem, quæ in adultis occurrit, obtinebat. Horum dexter satis naturaliter erat constitutus, sinister verò disciformis copiosam fundebat sanie, in quam tota renis substantia ita mutata erat, ut diffuente pure sola vasorum concurrentium interstitia, quæ apum loculamentis haud absurdè comparat Highmorus, remanserunt. Pulmones flaccidi & subnigricantes, inque plurimos lobos divisi, cor justò exiguum & pallidum stipabant. Plura scrutari non licuit. Hoc quoque addo. Infantem hunc per totum vitæ suæ curriculum nunquam sudasse, etiam assumtô sudoriferô,

OBSERVATIO CXLIII.
 D. GEORGII SEGERI
 DE
 ESU RERUM ABSURDARUM.

Picæ in gravidis plurima exempla annotarunt auctores, ita ut nisi cibi, quem eligunt, insolita absurditas raritatem iis conciliet, vix jam rarioribus observationibus mereantur annumerari. Unde nec ego Wenceslai Petri, civis Thoruniensis & fabri ærarii uxorem, quæ anno 1663. gravida me præsentem arenam glareosam humidiorum orbi impositam, & è cella ab ancillâ sibi allatam, copiosè sine noxa devoravit, filiolumque sanum die 21. Septembr. peperit, mentionem injiciam. Quia tamen infrequentior solet esse pica illa, quæ infestat virgines, & imprimis illas, quæ adhuc minùs sunt nubiles, in theatrum jam produco virginem, generis & virtutum laude Thorunii maximè conspicuam. Ea octavo ætatis anno vix superato, esu calcis cum limo & arenâ mistæ, quâ parietes ferruminare & crustare solent, ita delectari cœpit, ut sæpè & citra voluntatè suam è pariete illam abraferit atq; deglutiverit. Tandem tamen evanuit inordinatus iste appetitus, post se relinquens pallidum faciei colorem, similitum nimirum eduliorum effectum solitum. Cœterùm dum hoc scribo, incidit mihi in memoriam Pragensis ille *καυφάγος* seu omnivorus, cujus meminit piè defunctus *Sachsus* noſter, in fine scholii ad observ. 83. anni 1 *Ephem. Germ. Curios. pag. 202.* hunc communi nomine Pellivorum den *Welschfresser* vocârunt incolæ. Is anno 1659. die 26. Junii ante meridiem me cum aliis præsentem & procurante, pretio unius aurei nummi conductus, porcellum vivum satis grandem, pro quo binos solveramus imperiales, unâ cum cute setigerâ frustillatim devoravit, non nisi sale pro condimento utens, & interdum cerevisiæ haustum superbibens. Interrogatus à me, an reverâ gratum aliquem perciperet saporem, gratiorem sibi hunc esse cibum crudum affirmavit, quàm si coctam voraret carnem. Omnibus autem prætulit linguam, quam etiam è faucibus porcelli vi extractam, dentibusque mordicus ablatam avidissimè deglutivit. Idem & lyttam, vermiculum illum in lingua canum, ut *Plinius lib. 29. cap. 5.* loquitur, existentem, quem tùm juniori cani meo eximere curavi, non quidem ut se à rabie immunem redderet mando, quas vires vermi illi adscribit *Plinius*, sed ut pretium qualecunque reportet, crudum devoravit.

OBSERVATIO CXLIV.
D. GEORGII SEGERI

DE
ROBORE CORPORIS INSOLITO.

Prodigiosi roboris exemplum Manocius ille Heros Simfon præbet, de quo Sacræ Paginæ. Præter quem tamen & alios quoque admirandas obtinuiffe corporis vires, ex authoribus fit manifestum. Sic Turnum extollit *Virg. Aeneid. lib. XII. v. 899.* Baronem quendam Silesiacum *Sachsius noster in Ephem. Cur. Germ. anno I. obs. 98. p. 228.* Alia autem exempla collegerunt, *Plinius hist. nat. lib. 7. cap. 29.* Et *Jonstonus Thaumatoogr. nat. class. 10. cap. 8.* His addo Christophorum Bavaricæ Ducem, Alberti Tertii, cognomento Pii, in repetito matrimonio ex Elisabeta Wirtenbergica Anno Christi 1449. susceptum filium, qui anno 1493. in reditu ex Palæstinâ mortuus est Rhodi. Is saxum prægrande, libras 340. pendens, anno ante obitum tertio, ætatis 41. è humo sustulit, atque longè à se projecit. In cujus facti fidem saxum illud, catena ferrea ad interiorè augusti illius palatii, quod Monachii est, ingressum, affixum jacet, adscriptis in pariete sequentibus rhythmis Germanicis, quos anno 1659. & legi & descripsi:

Nach Christi Geburt gzelet war/
Tausend vierhundert neunzig Jahr/
Hat Herzog Christoph hochgebohrt/
Ein Held von Bayern außerkohrt/
Den Stein gehet von freyer Erd/
Und weit geworffen ungeserd/
Derwigt drehhundert vierzig Pfund/
Des giebt der Stein und Schrift urfund.

Hi Latine ita fortè redderentur:

Annos bis septem centenos, lustra novemque
Virginis à partu numerant bis, Bavarus hic Dux
Christophorus postquam nervoso robore saxum,
Tricenas denasque quater dans pondere libras,
Sustulit, inque patens spatium projecit abinde;
Quod lapis, & muro quæ sunt inscripta docebunt.

OBSERVATIO. CXLV.
D. GEORGII SEGERIDE
PISCUM AUDITU.

Palam esse, quod pisces audiant, olim jam monuit *Aristoteles in Histor. de Animal. lib. 4. c. 8.* cujus rationes septenariò numerò includit, genuinus ejus interpret *Jul. Caesar Scaliger in Comment. ad hunc locum pag. 479. & 480.* Illis adstipulatur & *Nierembergius in bist. nat. lib. 3. c. 9. p. 36. b.* qui majoris illustrationis gratiâ hæc inter alia profert verba: Tintinnabuli sono in multis stagnis ad cibum vocati pisces accurrunt. Quæ vera esse ego olim ipsemet observavi. Cum enim anno 1659. unâ cum amicis quibusdam amplum & amœnum Illustrissimi atque Reverendissimi Archiepiscopi Salisburgensis hortum, extra Salisburgam situm, contempleremur, ad piscinam quandam, lapidibus variis in fundo stratam, deduxit nos hortulanus: Ea simplicissimâ aqua stagnans piscibus quidem expers apparebat, ubi verò proximû tintinnabulum pulsavit ille, ex omnibus angulis & piscinæ lateribus concurrerunt truttæ in magna copia, quibus cibum suppeditavit, quò absumtò ad latibula redierunt istæ. Hortulanus autem non aliò, quàm hoc modò se eas ad cibum capiendum convocare solere affirmavit. Nos verò cum post semihoram obambulando, ad hanc piscinam denuò reverteremur, pulsato tintinnabulo truttas copiosè ad locum consuetum iterùm accurrentes jucundò observavimus spectaculò.

Cæterùm, licet satis manifestum jam sit audire pisces, quò tamen organo auditum perficiant, nondum liquet. Expendant curiosi sequentia ingeniosissimi *P. Alban. Kircheri* verba, quæ leguntur in *Marsurg. univ. lib. 1. c. 2. p. 13.* suntque hujus tenoris: Pisces (quibus pulmò, quò alia animantia spiritum atque aërem ducunt redduntque, deest) quâ parte audiant, à nemine adhuc penitùs exploratum est. Utrum enim foramina ante oculos posita ad audiendum aut ad odorandum data sint, etiãnum ambigitur: Horum tamen quibusdam aures omninò deesse certum est. Nam qui oculis, iidem auribus carent, ut mytuli, ostrea, omniaque dura testa intacta; quæ etsi se contrahant, cum ferreis hamis appetuntur, agitatione tamen aquæ potius sentire, quàm audi-

auditione audire videntur. In respirantibus verò piscibus ac pulmonem habentibus, ut in balenis, delphinis, vitulis marinis, aures haud latitant, quamvis in iis meatus exterior investigatu sit difficilis. Pisces enim intra aquam, tanquam intra medium crassius specierum soni retardativum, uti obtusè audiunt, ità tam exquisitum quoque organum auditûs non habent, ut reliqua animantia terrestria, quæ in medio aère degunt. *Hac Kircherus.*

OBSERVATIO CXLVI.

D. GEORGII SEGERI

DE

ASTHMATE ET RAUCEDINE IN DENTIENTE.

Nobilis & spectabilis viri Thoruniensis Dn. S. S. filiolus bimulus, hoc 1674. anno, & illo, qui istum præcessit, quotiescunquè dentes, sive illi primores fuerint, sive canini, sive molares, emisit, toties asthmate cum raucedine ita subitò simul vehementer corripiebatur, ut in præsentissimo mortis periculo constitutum eum judicaremus omnes, & diligenti studiò circumspectaque curâ angustum spiritum ad plenum usque egressum dentis demulcerè aliquoties coacti fuerimus.

OBSERVATIO CXLVII.

D. GEORGII SEGERI

DE

GANGRÆNA EX TERRORE MATERNO
EMBRYONI IMPRESSA.

Qvanta quàmque diversa mala embryonibus suis imprimant matres errantes, plurima docent exempla, ab authoribus consignata. Ego illis bina jam addam, Thorunii à me observata, quæ rarioribus annuero, quia artûs infantum, uterò adhuc inclusorum, ex terrore, quò matres affligebantur, gangrænam contrahere, rarissimè contingit. Cum anno 1667. die 13. Julii Regii Commissarii, ita volente Serenissimo, templum S. Jacobi, quod in novo oppido est, monialibus traderent, uxor gravida cujusdam viri literati, ibi habitantis, durante occupatione, insigni anxietate & terrore angerebatur.

U

gebatur. Hæc quintò post die enixa est filiolum, cujus dextri pedis digitos omnes ipsamque pedis plantam, & sinistri digitos binos gangræna ita corripuerat, ut vix aliquam scarificationem sentiret. Nostrâ tamen & chirurgi Antonii sedulitate, benedicente DEO, plenam recuperavit sanitatem, amisit tantum primò dextri pollicis articulo. Sic cum anno præcedenti 1673. die 4. Novembr. à meridie domus quædam in novo oppido flammam concepisset, & hæc antequam restingeretur, superiores illius contignationes confestim absumisset, Joh. Tirselt, fabri bombardarum uxor gravida scintillas cum fumo ascendentes pavente animo oculisque suspensis observans, die 14. Decembr. puellam peperit, cujus utrumque crus gangræna occupaverat, Quartò post nativitatem die ego vocatus citò gravi hoc malo ut instanti chirurgus vocetur monui. Accersitus Bartholomæus Toubenheim, senex longâ experienciâ clarus, atque hæcenus Serenissimorum gloriosissimæ memoriæ Rêgum, Vladislai IV. & Joh. Casimiri chirurgus fidissimus, qui debitâ diligentîâ tenerrimæ ægræ prospexit. Sed tamen frustrâ. Licet enim signa separationis, sanæ carnis à corruptâ apparere inceperint, deficientibus tamen viribus, octavâ ætatis die, quæ erat 21. Decembr. expiravit.

[*In literis ad Collect. Ephemeridum, mense Febr. anni
1674.]*

OBSERVATIO CXLVIII.

Sive

CASUS
HYDROPI ASCITIS
CUM
HYDROMPHALO
enodatus

A

JOHANNES SCULTETO, NORIBERGENSE
PHIL. & MED. DOCTORE,

cui inserta est

Disceptatio sanè ardua & intricata

de

GENUINA HYDROPI ASCITIS SEDE,
hactenùs à plurimis negligenter habitâ,

ut

de

PARACENTESEŒ VERA AC PERFECTA AD-
ministracione contra vulgi opinionem, gravissimè
circa hanc operationem chirurgicam
impingentem.

STAT GLORIA JUNCTIS
MORUM ET VIRTUTUM
FACIS AD INSTAR DUPLICATUS SPLENDOR
INDE REFULGET
URIT ET HOSTES.

Quis itaque tam inhumanus, modò dixissem alienus est,

VIRI S. R. J. JOVIS Patrocinio hæctenùs freti O. M!
qui vitio vertat,
quòd

CASUM HYDROPI ASCITIS,

*Anno post redemptum mundum millesimò, sexcentesimo
sexagesimò tertio,*

in publico confessu

Incluti Collegii Medici Noribergensis
enodatum & recitatum,

Eundem

Et VOBIS, fulgentissima Machaonis Sidera!
denuò evolvam?

Esto igitur:

Juncti sint labores nostri!

SIC
MORUM ET VIRTUTUM
GLORIA SURGET
LIMINE TALI.

PRÆFATIO.

ad

Inclutum Collegium Dn. Dn. Medicorum
Noribergenſium.

Vereor, VIRI Nobili Aſclepiadeâ Sapientiâ Eminentiffimi, Celeberrimi, Collegiali Societate mihi conjunctiffimi, Amiciffimi! Vereor, inquam, ne vox illa, dum de jam agitatâ atq; binis, immò ternis vicibus quàm doctiffimè excogitatâ, pertractatâve materiâ iterum ad Vos ſermonem facio, graviter in hæc mea redundet :

Occidit miſeros crumbe repetita Magiſtros.

Quid tandem reſtabit, quæſo, ulteriùs tam docto Confeſſui Veſtro in hoc argumento proponere, quod naufeam, ſtomachumve movere non valeat? Equidem vix certus ſum, pergâmnè in propoſito caſu, num planè ſileam? Venerabilis verò expectatio Veſtra, VIRI *χαριέστατοι*, jam aliundè procrastinandò laceſſita, facit, ut audacior factus, inundationis Microcoſmicæ eaſum tertium vobis proponam.

Quod, dum præſtare conor, Vos Medicæ Fani Proceres Nobiliſſimos Dnn. Auditores, longò rerum uſu & ſagaciſſimâ Experienciâ Clariffimos, ut me de difficilioribus in hæc materiâ differentem, immò balbutientem potiùs Benevolentiam Veſtrâ ſublevetis, eâ, quâ par eſt, animi demiffione oro & obſecro. Quod reliquum ſupererit temporis, doctiffimis Veſtris calculis comprobare, vel ſimilium hiftoriarum, ut volunt leges noſtræ, recitatione longè ſvaviſſimâ mea demulcere ne dedignemini, quò viliora hæcce, Veſtrò colluſtrata favore, majori jubare fulgeant.

CASUS.

VOcatus ego in ſuburbium noſtrum, portæ B. Virginis vicinum, ad ſceminam ægotam, ut ei in caſu difficiliori opem ferrem medicam, ſtatim per diſcurſum, non per hiſtrionicas ambages, ut ſolent quidam, qui neſcio queis geſticationibus ludicris, verborumque deliriis, ægrum, aliàs lethaliter, sæpe decumbentem, excruciant, morbumque inſulis ſuis garrulitatibus exacerbant, ab Hippocratis & Galeni, Principum Medicorum, doctrinâ non diſcedens, eam circa multa interrogo.

Noſtis enim decem ſumma ac præcipua iisdem eſſe capita, in quibus ex modò citatorum medicorum, *Hippocratiſ, lib. de internis affectio- nibus, & Galeni 4. ſanit. tuend. cap. 4.* interrogandi ſunt ægri : *Primò*, quæ patiatur, ſive quis morbus, qui eum affligat : *Secundò*, quot ſint dies decubitûs, aut morbi, à quo laborare cœperit ; *Tertiò*, ex quâ cauſâ morbum contraxerit : *Quartò*, quem victum obſervârît ; *Quintò*, an venter ſuccedat, nec ne : *Sextò*, ex quò humore morbus producat ; *Septimò*, an morbus ſit in principiò, num in augmento, in ſtatu ne, an verò in declinatione : *Octavò*, an ſoleat ſponte ſuâ pravum generare ſuccum ; *Nonò*, an aliqua deſierit evacuatio naturalis ; & tandem *decimò*, quomodo ſe habeat ad exercitium. Quæ omnia quidem ex ſequentibus maniſteſtiora ſient. Hiſtoriam caſus enodandi propono talem :

Fœmina licet plebeja, & vulgaris vitæ, honeſta tamen, temperamenti ſanguineo quondam melancholici, annò ætatis ſexageſimò ſextò ſentire cœpit circa ventriculum gravitatem quandam, quæ ipſum abdomen totum occupare, idemque extendere videbatur, quin immò umbilicum eo uſque inflatum, ad pugni magnitudinem protuberantem, cum dolore & motu hypochondriorum, fluctuatione ac pondere aquæ preſſum ſentiebat ; ſitis erat minimè tolerabilis, aliquando ad plurimos dies febre carebat, aliquando vel leviter ſaltem ab ea tentabatur ; pedes in principio, uti referebat, parùm elati, poſt incrementum ſumere in immenſum : urina erat pauca, ruſſa, interdum citrina, & quaſi aquâ diluta ; pulſus parvus, duruſve. Vires ſumebat morbus per integros, ut poſt obitum narravit maritus, decem meſes, priuſquam eidem ſalutari conſilio obviare appeteret : neque id quidem primò ſtatim conſecuta fuit ; ſiquidem hecubæ cuidam malè feriata, dem *Weber- Eſlein* ita namque vocabatur, unde morbi ſui magni expoſcit medelam ineptam, curam τὸ ἰδρωμ Φάλας commiſit, quæ pro ingeniò ſuò, viribusque, quibus ſtolida illa falſò ſibi perſvaſa in medicâ arte pollebat, eminentiæ umbilici ceratum appoſuit ſatis tenax, robuſtumve, valdèque attrahens, quod adhæſu ſuò dolorem inferebat non mediocrem ; unde enatam tenuem transparentemque pelliculam protuberantiæ, poſterâ die hecuba revertens cum removeſcere vellet ceratum, rupit ad latera umbilici ; inde aquæ copia ſat magna ubertim effluxit, abſque tamen ægræ ſingulari virium detrimentò. Viſò hoc, hecuba conſeſtim ceratum heſternum denuò applicuit, loco jam diſrupto, ægramque

grámque vanâ spe reditûs post prandium lactavit, immò fraudulenta planè deseruit: unde in binos alios ejusdem fidei homines medicastro incidit, qui ægram vaniloquâ garrulitate plûs enervavãnt, quàm salutarî consilio eidem profuerant; quorum imposturæ pertæsa, meam tandem imploravit opem, quam pro virili quidem sponpondi, eamque eo usque præstiti, donec educatâ pro viribus aquâ, & consolidatâ labe, pedem domò efferre, & publicum, licet ægrè fatis, frequentare potuisset. Sed vitæ, victûsque errores hanc nondum, vel vix restitutam denuò eò deduxère, ut recidivam pateretur; & post aliquot à primâ dimissione septimanas, alterâ vice decumberet; siquidem plus genio palatove studuit, quàm sanitati. Effractis hinc per *παλινοδωμην* secundâ vice aquarum cataractis, iisque pro facultate iterùm depletis, dum de corroboratione viscerum agerem, & pro exhauriendâ sentinâ excubarem, ipsaque meliùs se quodammodò haberet, sostrò liberali præter spem me donavit; medicamenta verò modò præscripta ulterius assumere negavit. Verùm vix octodecim abière dies, à secunda dimissione, ubi & tertio à marito vocatus sub initium decimi quinti mensis, à quo facta fuit *ὕδρωμα Φαλῶ*, comparui, ubi decumbentem nostram delassatam, omnibusque viribus inermem deprehendi, facie Hippocraticâ, oculis torvis truculentisque, ore distortò, pulsu nutante, mox planè dehiscente. Inquisivi in causas tam præcipitis dejectionis virium omnigenæ deque decubitûs hujus lethalis ratione; responsum accepi, id omne ex irâ concepisse: fati proximam esse, marito, adstantibusve cum innuerem, ægrotâ ad sermones mecum mutandos impos, manu renuit auxilia ad unum omnia, atque per quatrimum agonizans, tandem septimâ, à præconceptâ irâ, die vitam cum morte commutavit. Si longior fortè sui in enumerandâ historiâ, ne vos malè habeat, Sacratissima Machaonis Lumina, quaeso, siquidem perspicuitatis gratiâ id feci. Esto itaque cum jam Humanitas Vestra hoc bihorium casui meo, certè rudi Minervâ soluto, nec ad mentem plurium gustumve elaborato, tribuerit; sistam me ut medicum generosum, & arte Hippocratîâ dignum, qui non per experimenta vagatur, ut illi, qui nil nisi veram medendi methodum vociferantur, empiricam tamen suam in curandis ægrotis subtexunt. Quare alienus ab his, juxta principia illa veræ rationis, Hippocraticamque veritatem aggredior pro præsentî res naturales; non naturales & præter naturam considerando; quæ ratio sum in deliberando, dum cum ægrotis versando, Hippocrati æquè ac Galeno in usu

fuit, ipsæque decantatissimæ scholæ medicæ per universam Italiam hodiènum retinent. Rerum non naturalium ordinem primò observantes, dum tria prima quæstia medica ab ægroto attendimus, offert se divinus senex Aphoristicò suò diciturò 22. sect. 3. *autumnò æstivi etiam morbi multi fiunt, & febres quarantæ & erraticæ, lienes, aquæ inter cutem, tabes, urina stitidicidia, lienteria, &c.* nec injustè, quia hujus morbi initium conjecit ipsa ægrota in præcedentis anni mensem Septembrem, ubi dolore obstructionéve lienis intensissimè laboraverat: Ob corporis tamen vires adhuc plusculum constantes, licet annosa fuerat, morbosum hunc statum eò usque perferre potuit: aliàs sub dio & in aquis & circa aquas vitam quærens, unde corpus præhumidum satis obtinuit. Res naturales quod attinet sanguineo-melancholicam dixi, immò ad posterius temperamentum sub senectâ potiùs vergens, à mutato habitu & temperie, ob adversa maximè à familiaribus suis perpeffa, quæ secum agitando reticuit: Ætas quin etiam erat LXVI. annorum, huic temperamento aliàs proclivis, magisve conveniens, cœli solisque injuriarum per se impatiens, quas tamen nocte dieque ad vitæ necessariam sustentationem, victumve quærendum, ultra vires ferre haut grave tulit. Parum igitur abest, immò vel nihil, si ex erratis in rebus naturalibus, sive ratione victus, morbosa facta fuerit, qui cardo est tertii, sive rerum præter naturam; ex quo, ut constat, facta fuit Ascitiâ, quæ est species hydropis, & quidem hydropis κατ' ἐξοχήν dicta, ipsò Hippocrate & Jacchino idem perhibentibus: famosior siquidem hydropis species est, emensurando scilicet tanti nominis pondus. Hæc sanè evenire nostræ ut potuit, ita debuit, rebus non-naturalibus, naturalibusve in unum spirantibus, scilicet in hunc affectum præter naturam; qui διὰ τῆς αἰσῆς ab utre, ex Gal. Comm. in 4. Aph. II. nomen sortitus est; quod instar utris aquâ pleni tactu percipiatur, & reclamatione factâ in latera, veluti fluxus aquæ intra peritonæum & intestina fieri sentiatur. Definitur fortè, quòd sit tumor præter naturam à collectione aquosi, serosi & salsi humoris, cum vitio partium sanguinem depurantium, eundemque perfectè elaborantium; puta cordis, hepatis, lienis, pancreatis, mesenterii, vel renum subinde exortus, atque in cavitatem abdominis tam per venarum & artiarum ductûs manifestos, ipsaque vasa lymphatica, quàm vapores planè cœcos & inaspectabiles, intra peritonæum, omentum, tunicas, intestina, cum scroti & crurum quandoque distensione, effusus.

Descriptionem excipit loci affecti consideratio; sed cum de eo ipso satis ambiguae circumferantur Doctorum sententiae, pace Vestra fusiora paulo proponam quaedam, quae circa epar refrigeratum ex Galenicorum sententiam acriter defenduntur, quae contrariam potius rationem svadent. Scio equidem ex gratioso nostro ordine plures fore, qui acriori iudicio hepatis sangvificationem illam plenariam improbantes, cordi cum doctissimis viris, Anatomicis solertissimis, divino illi promo ac condo eam tribuere satagunt. Nam si ex communi medicorum sententiam liceret de loco affecto hydropis fari, certe plausores obtinerem plurimos, praecipue vero eos, quibus secretior anatomes cultus, ipsiusque veritatis investigatio abominabilis haecenus visus, atque contentui habitus: Verum

stat contra ratio & supremam gannit in aurem

è diverticulo in viam redeundum esse, iisque ad stipulandum, quibus sanctior ac reverentior cultus talis habetur, ipsiusque veritatis certissimus index *ἀποψία* arridet, sentientes, in omni hydrope laesam esse sangvificationem, fractam tamen hanc, non statim laedi hepar, ratio svadet: hinc qui contrariantur nobis, nullatenus extricare se possunt, quando secis hydropicorum cadaveribus hepar saepe salvum deprehendunt, dein ceu *Τάρα ταυμάτων* observationibus suis addunt, Sybillinisque foliis dignum cenient, quisquiliarum suarum veneratores; exceptis paucissimis, quos æquus amavit Jupiter, quibusve

de meliore luto finxit præcordia Titan:

qui oculatam experientiam firmatamque hinc probe iudicio edocui, hepaticolatorium potius officium, quam absolutam *αιμάτωσιν* adjudicant: cum saepe saepius hepate & liene salvo, vel uno horum tantum affecto hydropis periculum timendum sit. Causa haec fuit, quod, praeter Avicennam & Galenum, Viri non spernendi in aliam de loco affecto in hydrope abire sententiam coacti fuerint, aut de eo saltem cespitandum sentire; quod si ipsi etiam de sangvificio hepatis negatam certi fuissent, sane accuratiori iudicio sedem hydropis definiissent, & forte tali modo in dubium vocassent: Si istud organum, cui vera & exquisita vis sangvificationis accensetur, & seri hydropici originatio praternaturalis debetur, merito pro sede hydropis habendum, sequitur, non hepaticolum, quod haecenus, tanquam pro aris & focis militantes, nonnulli adstruxere, mordicus, sed his, in quibus depuratio & ipsius sangvinis vera absolutaque elaboratio debetur: Sed verum prius; Ergo & poste-

rius. Majoris five Antecedentis ratio est non tam Galeni & Avicennæ, quam vulgatissimæ scholæ medicæ omninò, immò & antiquissimæ: quæque nec hâc vice non nisi à contentioso in litem vocari possunt, nec submoveri. Consequentis five Minoris probatio fortè talis erit: Cui deest causa efficiens proxima ac præcipua, deest quoque effectus istius causæ; Atqui hepatis deest causa efficiens proxima ac præcipua perfectioris & absolutissimæ elaborationis sanguinis, [contra mentem & assertum priscorum medicorum, qui ad propugnandum dogma suum etiam convitiis idem evincere non erubescunt,] Ergò deest etiam illi effectus istius causæ. Et cui deest effectus sanguificationis, quomodo de eo potest negatio, five privatio & error hujus effectus dici: Jam verò causa efficiens hydropem proxima & præcipua est sanguificationis veræ & perfectæ negatio, five, ut rectius dicam, læsio. Verùm cum de hoc parenchymate, quod verè ac perfectè sanguinem elaboret, nullatenus dicitur; siquidem nomine tantùm chylus per lacteas hepaticas in portam & cavam jecoris delatus, ab excremento bilioso depuratus ibidem, in sanguinem quidem transit; ineptus tamen adhuc est corpori nostro alendo: siquidem tum demum per surculos quosdam venæ cavæ in cavam abit, & una cum sanguine profluente ad cordis dextrum ventriculum, five ad *δεξιὴν τῆς ἡερωῦς καὶ τῆς ζωνῆς* deducitur. Hinc denique in arteriam pulmonis, quæ cum venâ ejusdem per anastomoses unita, in ~~illam~~ refrigeratum & temperatum sanguinem deponit. Tandem in sinistrum cordis ventriculum mittitur, ibique ultimam perfectionem suam consequitur laudabilem, dehinc in arteriam magnam imprimitur, in cujus orificio ad ostium ventriculi, tres adstantes valvulæ tricuspides, omnem sanguinem retrogradientem impediunt. Hinc, tanquam ex architriclinio, omnis alimenti dispensatio atque erogatio, ad universi corporis nostri partes singulas meat; hinc per arterias nectar illud vitale totum hoc nostrum vivificat. Ignoscite, quæso, VIRI nobili experientiâ excellentissimi, quòd anatomico discursui ulterius vela dare animus sit; siquidem res non carebit fructu. Chyli pars subtilior in intestinis à crassiori & excrementitiâ separata, ope lactearum à modò dictis intestinis ad pancreas transitum maturat, ubi, dum residet, deperditionis nullum est periculum, nisi excrementi, quod ibidem deponi debet, atque per ductum virsungianum in duodenum rejici: hinc longius à pancreate ad hepar insumit translationis tempus, nec tantò valorum numerò eget, ac obtinuit transitus ille ab intestinis in pan-

creas

creas modò dictum, in quo viscosum excrementum per modò laudatum ductum abit; aquosum verò recipiunt glandulæ vicinæ, & ad renes immediatè mox ureteres ad vesicam urinariam emittendum deferunt. Humores autem excrementitii, quos pancreas à liene cum sanguine revertentes recipit, per rami splenici furculos, pancreati oblatos hîc deponi, parique facilitate arteriosi sanguinis excrementa, priusquam ramus splenicus ad lienem progrediatur, per furculos arteriæ cœliacæ excerni possunt. Immodò per hunc totam penè melancholiæ sententiam [præterquam quòd ab emulgentibus arteriis intercipiatur,] accumulata evacuari posse, *Higbmorus* credidit. Affectus enim utrisque sunt communes, scirri & obstructiones hunc & illud affligunt. Immodò liene affecto, vix aut nunquam immune evasit pancreas. Si itaque aliquò modò contingat, ut ductus hic obstruatur, ut humores in pancreate affatim accumulentur, abscessus, scirri vel hydropes inde oriri possunt, reliquis visceribus omnibus salvis & integris. Vides jam, quis etiãnum in nostrã locus affectus statuendus? Sed pergendum. Arteriæ splenicæ, quæ multæ sunt, nec solùm ad sanguinem ducendum ad ejus nutritionem, sed & ad excrementi evacuationem inserviunt, à cœliaca ortæ, sanguinis partem melancholicam, postquam ultimam in corde concoctionem sustinuit, ad lienem deferunt, ac inde in substantiam ejus infundunt, sicut emulgentes serosam in renes ducunt, quam lien fermentat ac separat, sanguinem verò separatum quantum ad sui nutritionem inservit, apponit, & quod relinquitur sanguinis purioris, & ab excremento melancholico defœcati, per substantiam ejus percolatur, & cum ramo splenico communicatur, à quo in portam & jecur, atque inde per venarum anastomoses in cavam, inde ad cor iterum deducitur, & calorem & spiritus de novo acquirat, atque purus ab omni excremento, inde in aortam pro partium nutritione omnimodã propellatur. Tenuior pars sanguinis serum dicitur, cujus excessum præter naturam hîc accusamus; idem naturaliter se habens, ut ad renes binos, [quorum actio est seri attractio, ejusdemque debita separatio atque excretio] perveniat, cum sanguine per cordis sinum dextrum & sinistrum in aorta duci necesse est, inde per emulgentes arterias à renibus virtute specificã attrahitur, ad quos, ubi per arterias illorum minutissimas pervenit, in singulas substantiæ partes diffunditur, cum aliquã sanguinis parte, & per illorum parenchyma, [ubi odorem urinæ fermentalem concepit,] servatò sanguine pro ipsorum nutritione in cavi-

tatem quandam, [quam pelvim Anatomici peritiores vocant] cui inferitur ureter, qui illud statim ad vesicam defert, & emandatur. Sangvis verò, qui extra venas effluerit cum sero, si bene se habeant renes, retinetur; sin minus, si parenchyma illorum sit laxum, & debilis eorum facultas, cum sero ejicitur, & urinæ fiunt cruentæ. Sangvis verò, qui cum sero per arterias in renes introducitur, cum in illorum nutritione totus absumi nequeat, venis, quibus per anastomoses junguntur arteriæ, emandatur atque hinc in venas emulgentes, & exinde in cavam. Excrementum autem, quod à digestionem hâc per circulationem debitam, frequentem cohobationem, accuratam rectificationem ac absolutam subtilisationem separatur, est materia alba, vel rubra, flava vel nigra, vel cujuscunque coloris in urinis contenta, à Prædicis experientissimis hypostaseos & enzurematis nomine ornatum: quod *Helmontius Tract. de Lithiasi c. 4. S. 21. f. m. 37. col. 1. edit. Amstelodamensis anni cto 16c XLVIII.* stercoris liquidi particula censetur. Veniam date, quæso, qui longior in hoc de loco affectû & sero plurimum de favore Vestro mihi sumsi: Dixi in præcedentibus renum esse serum attrahere, meque ductuum hepaticorum, sive aquosorum oblitum esse, quorum originem hepatis accensent Viri in anatomiam nostrò sæculo versatissimi, Bartholinus, Bilsius, Rudbeckius, Schenkius, Rolincius, Riolanus, Glissonius, aliique, quibus novi hujus oceani undam limpidissimam favor numinis rimari atque penitus inspiciere concessit; quorum ortus ab hepate vel vesica fellea verisimilis est, ceu cujus porum sequi in propatulo est, sanguinis transfiltrandi gratiâ in hepate facti, ut scilicet in eo, ceu venosisimò nostri corporis parenchymate adveniens sangvis ab onerosiore suo dilutulo quodammodo levetur. Hujus itaque lymphæ excessum præter naturam hydropis esse etiam constituere quis negabit? Patet hinc, nisi fex, sive amurca illa sanguinis à balsamo illo divino, & nectare vitali legitime separatur, partes abinde suum recipientes nutrimentum facile unâ cum propriis actionibus lædi, atque dyscrasiam nonnunquam satis deplorandam iis introduci, testatur experientia. Talis est cachexia totius corporis, partiumque spermaticarum omnium indispositio, cum ipsis, tum sangvificationi, tum separationi, sive percolationi definitis visceribus, ubi ne ventriculus quidem ab omni culpâ absolvi potest; cum ipse sæpiusculè externum errorem exhibitorum ægerrimè ferat. Sæpissimè enim accidit, ut partes quasdam cibus in se contineat, particulis corporis non

solum

solum non cognatas; sed & inimicas, adeo ut à naturâ nullò modò domari ac concoqui possint, sed quocunque vagantur, & plurimas licet concoctiones subeant, nequaquam tamen mutantur, sed naturam suam perpetuò integram conservant. Quibus substratis obvium jam erit, laudatos veteres haut minùs appositè læsam sangvificationem inculcasse; licet ᾠ ob temporis infelicitatem ipsos latuerit, attamen ᾠδὴν benè perspectum quod habuerint, copiosissima illorum comprobant volumina. Omnem itaque ascitem ab impuro sanguine, excrementis ferosioribus refertò, vel à qualitate quãdam peregrinã corpori nostro inimicã, aut partium viventium solutione continuã profluxisse animadvertimus. Non enim nos movet, quod in ejusdem argumenti exemplo *Nic. Fontan. lib. 1. Respons. & Curat. Medicinal. f. m. 94.* dicit: Dari hydropem jecore salvò, nunquam vidi; si forsan alii, rarum id dico: nisi locuti fuerint de hydropè particulari; soli hepatis locum affectum tribuendo, siquidem experientiã edocti scimus, *Tulpium* observasse eundem à solã mesenterii exulceratione, alium ab ejusdem hydratibus innumeris; *Benivenium* à solo renum vitio; *Platerum* à renum exulceratione; *Benivenium* iterum à vesica percussã recitatum, reliquis visceribus omnibus sanis & salvis advertisse. Sic lienem vitiosum in hydropè vidit *Vesalius*, hepate planè salvò. Hinc *Dodoneus* se nullius corpus ascitici apertum vidisse affirmat, cujus lien non fuerit tumidus & magnus; hæc de causã putat solum tumorem lienis ad ascitis generationem quandoque sufficere. Idem ferè *Carolus Pifo* attestatur: Quisquis, inquit, attenderit seriò hydropicorum dissectioni, fatebitur unã necum ultrò, tumorem aliquem visceris alterutrius fere unicam esse frequentissimam ascitis parentem. Quibus dæmonium illud Hippocraticum *Duretus* assentitur; hydropem nullum sine consensu & conspiratione lienis accidere, fuit enim illud Præceptoris, *omnem ascitem nasci præcedente, ut ita dicam, liene.*

Ipsè ego anno 1651. & 1652. in Antenoreo Lyceò antiquissimò cum agerem, hyemali tempore sectionibus anatomicis totum me mancipando, tria hydropicorum asciticorum cadavera secui ac inspexi, lienemque prætumidum hujus mali causam deprehendi, quorum unus 15. libras civiles æquaverat. Ascitem interdum causam agnoscere obstructionem levium arteriarum *P. Salius diversus* dudum author fuit. Proinde videmus quòcunque tandem modò ab aliis etiam partibus proveniat hydrops, semper tamen læsam sangvificationis actionem, vel quã incepit, vel quã perfectionem suam in corde, vel depurationem

nem in colatoriiis visceribus, vel distributionem in arteriis fuerit affectus, posse referri. Enim verò tota corporis humani œconomia, junctâ ratione atque ipsâ experienciâ attestante, sanguinis divinò pabulò indiget, nulla equidem abjectissima pars in toto microcosmo aliò humore, nisi sanguine, quatenus ultimam perfectionis manum adhibuerit natura, nutritur; quin immò nec ipsi cordi, ut suprâ dictum, sui alimentum aliunde mutuari integrum, nisi malsâ sanguineâ perfectè jam elaboratâ, & spiritibus vitalibus maritatâ, illud per coronariam pro sui pabulo recipiat, & in omne ejus parenchyma distribuat.

Causas quod attinet, quamvis plures esse, ex *Gal. lib. 3. Nat. Fac. 8.* constat, in præsentî causam proximam esse duxi materiâ quandam nutritioni ineptam, à debilitate viscerum sanguinem vel depurantium, vel perfectè elaborantium exortam, intra venas, arterias, vasaque ipsa lymphatica fluctuantem, & agitatum, tandemque nimîâ sui mole intra peritonæum & intestina omissam, & in abdominis cavitatibus collectam, quæ in se considerata, naturâ suâ frigidâ coloris innati robur frangit, tepidumque quasi reddit primùm, tandem diutiùs commorandò refrigerat, eundemque ultimò planè extinguit. Causam procatarticam fuisse deprehendi infarctûs hepatis & lienis, qui in iisdem colatorium sanguinis munus longò temporis tractu oppræsserunt. Causa interna est ipsorum vasorum tum lymphaticorum, tum cœterorum apertio, [siquidem his loca sua natalitia hydropem ascitem variis de causis debere, ex *lib. 2. Nat. Fac. Galeni* clarum est,] immò ruptura, quam maturavit nimia aquæ copia, eadem distendens, quæque salsedine suâ singulari dicta vasa, ut teneriora exedere potuit: hinc aquarum cataractâ effractâ fit ipsius aquæ in vicinas partes impetuosiùs effluvi-um. Nacta est autem hydropicorum aqua salsedinem suam partim à depuratoriâ facultate viscerum elangvidâ, partim ab attractrice renum facultate enervatâ; unde sal nostri corporis, ipsiusque urinæ ritè separari non potuit, multò minùs cum sero educi; sed sanguini permistum, intra jam nota vasa lymphatica, venas, arteriasve fluit, propriòque gravatum pondere ex illis excidit, atque in abdomine delitescens, calorem nostrum irritat, quò mediante demum illud ὄχιμα ἢ πρὸφῆς putredinis fermentum subit, atque ob infestam sui qualitatem & quantitatem, pro ratione materiæ substratæ febrim lentam accendit; quam ceu comes individuus fitis immodica à nostra singulis ferè momentis conquesta sequitur, de qua in signis.

Causæ evidentes, sive externæ fuere errores

tores in vita commissi varii, potus frigidus largior, cibi putredinem facile subeuntes horarii, vita circa aquas, spernendò etiam in ipso senio quasvis cœli injurias, tanquam altrices hujus morbi sufficientes.

Missis nunc causis ad signorum devenire oportet enumerationem; ubi præprimis sciendum est, tribus quidem hydropis speciebus hoc commune esse, ut iisdem insit quid aquosi humoris, juxta *Celsum lib. 3. cap. 21.* Est quoque commune omnibus hydropis speciebus, ac penè dixerim, fatale, ut sanguinis officina vitietur, ejusque instrumentum intercidat, *Galenò teste l. 2. Prognost. c. 1. l. 5. Loc. Aff. 7.* Læditur autem ab intemperie frigidâ, ut plurimum ejus temperamentum, unde in laudabilem præbumque sanguinem alimentum convertere non valens, in illas tres hydropis species transmutat. Sunt & præter hæc alia signa *δηλωτικά*, sive diagnostica communia: color scilicet totius corporis, maxime circa oculos lividus & plumbeus, à materia peccante frigidâ: inflatio oculorum, ut & pedum tantus tumor, ut vix movere eos, multò minus è lecto efferre potuerit; dolor hypochondriorum obscurus & gravativus, à viscerum nimirum infarctu: appetitus dejectus, ob defectum caloris naturalis, qui copiâ vitiosorum humorum obruitur, ut vires suas pro virili exerere nequeat; Dejectiones paucæ & aridæ, urina modica, nec non subrubens, ab oppressis vel renum tubulis, vel ipsis ureteribus, ipsâque vesicâ. Et quia senibus magis familiaris est ascites, *Aretæo teste 2. Tard. Pass. c. 1.* Hinc & nostræ accidere eundem facile potuisse ratio inde evincit; specialiora desumpta ejus signa, sitis, verbi gratiâ intolerabilis & inexplibilis, unde ascitici vel medio in undis constitutò Tantalo plus sitiunt; quia corpus non humectatur alimentò idoneò, vel aliquid accedit bilis, putredinisve, à cujus fermento serofitas illa acrimoniâ & salledinem concipit. Unde hanc speciem Clamofum Hydropem vocare non erubuit *Aben-Sene*, Arabum princeps Medicus, *Fen. 14. lib. 3. tr. 4. cap. 8.* ut cui, quò plus succurrere ægri animum inducant, eò plus sitiunt: quod ipsum etiam *Fastorum conditori, Ovidio*, innotuit, qui *lib. 1.* insit:

Sic quibus intumuit suffusâ venter ab undâ,

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Fovea quin etiam asciten indicat ad tactum in membris, digitò pressis, remanens: tumor partium inferiorum, vel plurium, vel sanè omnium, ab irruentis aquæ impetu. Tussis sicca, ab aquâ pulmonum bronchia impediente, unde & spirandi difficultas, quæ ab eâdem usq;

& usque incrementum sumferat, suffocationisque suspicionem præsa-
giebat. Febris aderat languida; fieri enim nequibat juxta *Hippocri-*
tem, lib. de morbis, ut febre magnâ & diurnâ divexari potuisset in a-
quâ, quæ feбри contraria. Pulsus sentiebatur parvus, & ex *Galeni effa-*
to lib. 2. de caus. puls. c. 24. subdurus & tensivus quodammodo. Ven-
ter tandem, cum recidivam passa esset nostra, percussus, utris instar a-
quâ pleni sonabat.

Et quanquam hydrops, ut ad prognosin transeam, nullò accidente
morbò non ita lethalis, ac illa, quæ acuti ac longi cujusdam morbi
progenies, juxta illud *Hippocratis Coac. Pranot. c. 29. §. 1. οἱ ὑδρωπικὲς*
οἱ ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων πάντες κακοὶ, qui nec morbum tollunt, nec
dolorem.

Sic ille, qui viscerum obstructions scirrhusve insequitur, licet
longiorem vitæ terminum promittat, ut nostræ quoque contigit;
ex *Gal. lib. 2. de Arte Curativa ad Glauc. c. 5.* Inveterata verò obstructio
in hac ægrotâ per annuas vices incrementum sumit: hinc recrudescen-
tis mali palindrome metuenda fuit: adeoque confirmatò jam undique
morbò viscera renovare, cum, *Aretæo* suffragante, solius sit divini Platis
opus mirandum, nec humani Medici arte restitui possunt: *Persii* moni-
tum appositè satis dictum, *Satyr. 3. v. 63. 64.*

Elleborum frustra, cum jam cutis agræ tumebit,

Poscentes videas; venienti occurrere morbo;

si suum fecisset nostra, fortè cautiùs mercari, sanitatiq̃ue in tempore
consulere didicisset.

Urina verò ruffa quandoque, aquosa quoque nonnunquam, quia
apparuit, mali augurii signum esse ratus sum, ab apertione fortè vaso-
rum: suppressa sæpè sæpiùs eadem fuit, partim ob arenularum è renibus
per ureteres prodeuntium descensum, partim læsi alterutrius ureterum
argumentum nobis suppeditavit. Tussis sicca, quam pluribus annis
sibi gravem sensit; pro lethali signo habita fuit, ab aquâ ad pulmones
penetrante, quod instantis suffocationis suspicionem augere solet, ad
mentem *divi senis nostri. 6. Aph. 35. Τὸν ὑδρωπικῶς βῆξι ἐπιγενομένη,*
κακὸν: Hydropicis, si tussis supervenerit, malum. A multis verò annis
quod gravem sibi eandem senserit, non soli hydropi asciti tribuendum;
sed destillationibus à capite ad pulmonem, pectusve manantibus.

Indicationes curativas ut absolvamus, maturabat quidem ipsa na-
tura sui conservationem, effluvium parandò causæ morbificæ, rupturâ
factâ

factâ circa umbilicum, cui post tertiam manum, diureticis, exiccantibus, evacuantibusve præstò aderam, attendendo semper, ut obstructionem viscerum vel omninò eluerem, vel per vices minuerem, parenchymataque debilitata nimis roborarem, pro faciliore sanguinis transitu per vasa eorundem, tutioremque depurationem. Hæc tribus sequentibus in methodo medendi usitatis instrumentis perficienda censui: Diætâ nimirum, chirurgiâ, pharmaciâ. Primis quidem, ut solent nonnulli ægroti, diebus ad nutum & voluntatem meam quidem respondit, observandò nimirum diætâ exquisitè satis, quam modicè calefacientem, siccantem, extenuantem quodammodò, imperabam; unde apertò adhuc abdominis cavò, per sesquimensuram & ultrâ parcè admodum bibebat, vinòque oligophorò diuretico Herbipolensi utebatur, quin immò à potulentis adeò abstinuerat per aliquot dies, ut inde incredibilem utilitatem dehiscens serosæ humiditatis perciperem; nec spes restitutionis felicissimæ, citrà prognosin deterioris sefellisset, si incepto voto nostro diutiùs inhæssisset, eidemque satis fecisset, cum ex *Nicolai Florentini Serm. 5. c. 25.* sententiâ, multi exquisitâ diætâ curati fuerint: verùm nauticum panem renuit, licet is seminum diureticorum condimentò effectus esset, immò ipsum etiam in vino malvatico sumere negavit, quò tamen aliquos liberatos recitat *Albertus Bononiensis*. Primâ itaque vice cum aqua quasi omnis exhausta videretur, vinum ordinavi, in quo ligni sancti & sassafras raspati aut Chinæ partes infusæ erant, pro excitando calore nativo, corporeque exiccando. Ad motum, quia adhuc apertò cavò abdominis, cui turunda satis magna imposita hærebat, impotens erat; jussi ut ad virium tolerantiam obambulandò corpus paulatim commoveret; quod quidem eò usque observavit, donec recidivam pateretur. Et hæc ex fonte diæteticò.

Chirurgiâ, seu alterò scopò curationem nostræ absolvente, quia ipsum abdomen sese exonerabat, primò opus non erat, siquidem neq; **V. S.** omnibus sanioribus Medicis in hoc casu formidabilem studiò proposui, nec vesicatoriis opus erat ab initiò. Et quamvis eadem, ut & scarificationes surarum, recurrente illuvie suaderem, maluit tamen potiùs, ita rebatur, integrò, licet ubiq; fluctuante corpore perire, quam dissectâ ac pertusâ cute, vel parte, quâpiam superstes vivere. Hinc neq; exitiosò illò multisque funestò remediò, ultimò tamen hydropicorum asciticorum levamine, in hoc casu erat opus, vel idem tantis concelebrare encomiis, naturâ sibi ipsi ad latus umbilici viam parante; non, inquam,

inquam, indigebat ad evacuandam aquæ copiam maximò illò ac generosiore præfidiò, *Hippocrati* etiam notò, lib. *περὶ τῶν παθῶν*, & lib. *περὶ τῶν ἐντὸς παθῶν*, *paracentesi* puta, circa cujus operationem, quâ in chirurgiâ vix dabitur laudabilior. Scio viros non-spernendos graviter impingere, svadendò ductu naturæ sequacem artificis manum ducendam esse; siquidem natura tot ac tot sibi parare potest vias etiam per externarum corporis humani partium extremitates, [ut in hoc morbo, fluxu menstruorum, aliisve historiæ testatum facient quàm plurimæ] quas, si imitandò volueris pari modò inquirere semper, iisdemque pertinax insistere, vituperio te dabis, ægrosque tuos in præsentaneam mortem præcipitabis. Non latebit Vos, quod in primo casu hydroptico VIRI Nobilissimi pariter ac Excellentissimi Dn. D. GREGORII HILLINGII, incluti nostri Collegii DECANI, ut spectabilis, ita meritisimi Fautoris ac Patroni mei inter paucissimos certissimi, ætatèm colendi, discursûs locò hanc de paracentesi administrandâ operationem Vestro accuratissimo spicilegio subjicere voluerim; sed nescio quâ nauseâ desiderium meum antevertere quispiam allaboraverit: hinc prurienti quasi mihi ignoscite, si omissa ista nunc tanquam temporum occasionumque captator audacior ad Vestra profundere conabor genua. Liceat itaque de hâc, pro Humanitate Vestrâ in me, hoc tantillò temporis sequentia proferre!

Habent, VIRI *χαρτέπατοι*, scholæ medicæ, in hydrope ascite commune asylum, cum morbi vehementia nullis præfidiis retundi, nullisq; aliis machinis coerceri potest, paracentesin suam decantatam, quâ microcosmicam hanc inundationem, ejusque repentinum incrementum præpedire, aut tollere satagunt. Ad hanc peritiores & oculatiores intrepidè accedunt, præmuniuntque semet ipsos prognosticorum certitudine, tanquam cautelâ quâdam firmissimâ, adversus malè-feriatorum infamiam, advertendo quatuor hæc singularia, summoperè necessariz: *Primum* eorum respectu ipsius ægri, ætatem partim concernit juvenilem, quæ adhuc injurias perferre valet, præ consummatâ; partim vires explorat, num adeò consent: siquidem dejectis iisdem, temeritatis potiùs argumentum esset, magnum hoc aggredi remedium. Viribus itaque valentibus tentabimus, ut naturam ipsam coadjutricem nobis sentiamus; unde & viscerum vigor requiritur, cum ex *Hippocratis* nostri effato, hydropem non nisi *εὐπυλαγχμοι* evadunt: Nisi enim viscera interna sana & illæsa fuerint, parùm aut nihil ut plurimum incisio-

nem hanc ægrotis profuisse usus & experientia edocuit; verba sunt acutissimi inter modernos chirurgi *Wilb. Fabr. Hildani cent. 1. observ. 47.* Quare morbi principium seligendum, nec expectanda cachexia, aut tabes, in quas si jam inciderit æger, si vires sint languidiores, si adsit febris, & humor jam putrefactus ipsa viscera corruperit, adde & illud, si hydrops alium morbum exceperit, nil temerè tentandum, suffragante nobis *Fonscà consult. volum. 1. p. m. 199.*

Secundum necessariò observandum membrum biceps, locum & modum legitimum proponit: Locus, è quo nautea illa exhauriri debet, variè à variis authoribus controvertitur; approbamus musculos obliquè descendentes perforandos, cavendo ab omni læsione lineam albam, & aponeuroses musculorum rectorum. Non enim nos movet, quòd de extractione umbilici, ab usu cucurbitularum *Platerus*, & modò laudatus *Hildanus* asserunt, eâ ratione aperiendum esse umbilicum; ut fiat aquæ illius exoneratio, quæ tamen, nisi ipse umbilicus omninò in ligamentum abierit, & naturalem venæ & arteriæ conformationem retinuerit, solum hepar respiciet, quod verò pro omnis hydrovis locò affectò in superius allatis habendum ratione & experientiâ negavimus. Adhæc sola hæc aquæ depletio hepar solum respiciet, non verò cætera parenchymata, aut aquam inter cutem sub umbilico detentam. Nec obstat vena umbilicalis aperta puellæ in patriâ hâc nostrâ à *Volchero Coitero* observata: nec Tridentina illa scœmina, menstruum fluxum per umbilicum exonerans, tempore Concilii ibidem habiti. *Donat. l. 4. c. 26. hist. med. mirab.* Multò minùs illa triginta annorum, quæ per eandem viam menses deposuit, observatore *Ferneliol. 6. de morbb. & sympt. partium c. 13.* Nam si hoc, dantur etiam exempla menstruorum per alias longè distitas vias rectorum; sic & aquæ hydropticorum depletionem variam, etiam in remotissimis partium extremitatibus edocent volumina medica. Faciunt autem nobiscum, nostræque sententiæ favent, *Ronsæus in epist. 2. ad Petrum Tyam. appendice fol. 8. Reiner. Solenand. sect. 5. conf. 15. Ambrosius Paræus l. 7. c. 12. f. 241. 242.* qui in parte minùs carneâ infra umbilicum tentandam judicat: *Holler. comm. ad lib. 6. aph. 27. Arnaldus Practicus Breviarii lib. 2. c. 30. Capivacc. l. 3. Prax. 19. f. 638. col. 2. B. C. l. 3. Prax. c. 18 f. 631. col. 2. B. Franciscus Bartoletus in Thefibus Anatomicis, contra Laurentium l. 6 g. 10.* Moti his autoritatibus, ut & *Pauli* tres quatuorve digitos infra umbilicum tentandam esse alii statuunt, alii, qui cum *Celso lib. 7. c. 15.* jecur semper affectum in omni hydrovis

specie acculârunt, in opposito, alii in affecto latere, alii in eo, quò æget non cubare soleat, ne nimium effluat: alii promiscuè eam tractando, qui parum interesse censent, quoniam in loco molienda, musculos tamen obliquè adscendentes omni studiò observant. Videtur tamen ex latere opposita tutius, quem locum *Hippocrates* ἐπὶ τῶν πειθῶν, eligit dicendo, eam ἐστὶ τὸν ὀμφαλὸν, ἢ ὀπισθεν, ἢ ἐστὶ τὴν λαγόνα commodissimum locum esse.

II. Alium locum dissvadet decubitus, qui aliàs supinè fieret, anhelosis jam antea hydropticis minimè tolerandus, ceu quibus decubitus ad latera magis ferendus, commodiorve, quia moles abdominis & consequenter ichorosa illa illuvies istorum se volvit, quorsum æget decubitus mutando inclinatur.

III. Decliviori huic perforationi & ductûs naturæ favet, & auctoritas tam aliorum virorum doctissimorum supra citatorum, quam nostrorum sapientissimorum Dnn. Præceptorum, præprimis verò pientissimi nostri defuncti *Næsleri Disputat. de Hydrope Ascite, habitâ anno 1624.* in Altorfino, Incluti Senatûs nostri, *Athenæo. lb. 38.* ad hanc quia moles vergit, juxta *D. Senis* nostri effatum, *1. Aph. 21.* id eò ducere oportet: [quò aphorismò malè adversarii utuntur,] siquidem umbilicò non protuberante, prohibent rationes læsionem istius. Dubius adhuc *Dornavius* mentem suam sic explicat *Heptad. Miscellanearum 6. thesi 7.* ubi in fine dicit: Uter tamen sectionis locus alteri præferendus; medicum chirurgum ipsius naturæ motus & aliæ circumstantiæ non obscure edocebunt.

IV. Umbilici perforationem ulterius dissvadet dolorosior membranarum perforatio, quæ periculosior multò, ac partium carnosarum, ob communem quam cum nervis habent naturam, immò, quia frigidiores sunt membranæ; ideoque quæ est

V. Ratio, non ita citò coalibiles; non enim adeò velociter coeunt ac vulnera carnea, in quibus calor fortior, magisque actualis: hæc de causâ & musculorum rectorum interstitia & *διπνοκρωσῆς* incidenda damnamus. Instas: Musculorum rectorum incisionem aut perforationem periculosam esse ob vasa adscendentia, venam nimirum & arteriam epigastricam, aut etiam *αιασύωσιν* harum cum venâ & arteriâ mammariâ descendente internâ: officit quidem, si instrumento apud nos usitatissimo utrinque secante, lancetta dicto, ista perforatio fiat; non officit si chirurgorum modernorum hamulò instituaturs recurvo, quod minus

minus periculi affert, ac acutissimum illud, maximeque in hoc casu periculosum instrumentum, quo etiam episcopus ille Neapolitanus in hydrope scroti punctus, ex læso testiculo sinistro, superveniente gangrænâ, quintâ ab operatione luce, diem obiit: facta est operatio pridie D. Francisci A. R. S. 1649. chirurgiam exercente Marco Aurelio Severino, Viro in omni Medicinæ parte emerito, præsentè Prorege Neapolitano Celsissimo, Dn. Dn. Casparo de Bracamonte & Gusman, comite de Pegnoranda, &c. Eminentissimo Domino Cardinali Philamarino, magnâque tam Clericorum quàm Profanorum ordinû illustrium catervâ, (ubi primam hanc operationem chirurgicam cum Celsissimi Proregis clementia singularis, tum favor Magni Severini mei, Neapoli visendam mihi benignè concessit) unde dicti instrumenti usum meritò damnamus, econtrâ recurvum illud antè laudatum eligimus, cujus beneficio vasa, ut rotunda, & ad tactum lubrica aliquo modo deviant & cedunt, absque tamen insigni læsione, immò absque nullâ.

Unde VI. perforatio illa faciendâ est eò usque, quò ad cavitatem abdominis penetret, quæ, si in umbilico instituat, non solum ipse perforabitur, sed & *ἄνωθεν* musculorum lineam albam constituentium, & ibidem concurrentium, quorum tamen vulnus periti chirurgi non sine gravi suspitione, ut formidabile meritò abominantur.

VII. Quod dicunt tam facili negotio hanc sectionem coire, quàm facilè vena aut arteria secta coëant, falsissimum est; siquidem plurium hic partium concursus, vulnusque majus, quàm à secta venâ: adhæc tum aliorum tum nostræ ægrotæ exemplum luculento satis testimonio contrarium evincunt.

VIII. *Laurentii* fide qui hæc nituntur impugnare, iis respondeo, ipsum *Laurentium* falsum ubique laborare fide anatomicâ, neque prodigno ab ullo unquam cordato anatomico haberi: adeò laborat *Laurentii* sectionum, observationumque anatomicarum fides, ut nisi scripta extarent, *Laurentium* Anatomicum fuisse vix credamus. Unde nil nobis obest.

Umbilicum IX. non esse secandum, cutis tenerrimi sensus in eo subtilitasque dissvadet, quod in infantulis etiam videre licet; experientia quin etiam in contrariam nos abire sententiam jubet, quod vitâ ii ocyûs pereant, quibus vasa umbilicalia cum cute abscinduntur; cujus causam se expiscari posse ingenuè negat *Laurembergius in Proæstr. Anatom.* [vide casum appositè buc quadrantem apud *Hildanum cent. 1. observ. 53. f. 65.*]

non animadvertendo, quod naturæ ductui insistendum, siquidem ea tantum locum obtinent in ἐξωμφοδοίς & protuberante umbilicò, aut cucurbitulâ magnâ, cum multâ flamma eodem extracto. Hinc prudenti sanè consilio *Fontanus lib. 3. med. pract. c. 21. f. m. 176. col. 2.* circumspicè satis in hoc argumento tale suadet: Verùm, inquit, licet integrum sit medico utroque modo progredi; tamen paracentesis est præferenda, umbilici sectioni, eò quòd totiùs commodiùsve evacuatur aqua, locus namque est inferior multò umbilicò; ita ut parum aquæ remaneat in abdomine. Ex his perspectum est, diversam esse sectionem perforationemque umbilici ipsius à paracentesi in scholis medicis receptam, neque temerè earundem operationes esse confundendas, ut illi faciunt, qui pertinaciter nobis adversantur: & licet nobis contrarii videantur *Am. Lusitanus Cur. 537. Valleriola lib. 4. obs. 3. Schenkius ipse: Joach. Camerarius, Marcellus Donatus l. 4. hist. medicâ mirabili c. 21. l. c. Claudinus conf. 124. f. 294. Laz. Riverius, aliique*, si limitetur eorundem hypothesi; nimirum, quando natura protuberantiam umbilici molita est, virium adest robor, æger juvenis, & morbus ipse per se, nec ex alio originem contraxit, facili negotiò umbilici sectionem iisdem ambabus largiemur manibus.

Sufficiant hæc de altero bimembri ὀργανώσεως requisito, locum modumve operationis exquisitum monstrante. Quibus III. accedat necesse est, ut aqua non confertim & ἀθρόως unòve impetu emittatur, ne unâ cum morbo ægrum tollere videamur, siquidem subitanearum mutationum impetùs perferendi natura est impatientis. 2. *Apb. 51. 6. Apb. 27. lib. de intern. affectionibus*, cum pari modò ac insigni hæmorrhagiâ dissipentur spiritus. IV. & ultimum hujus ἐργασίας requisitum est observatio feri; siquidem limpidum si fuerit, labe carebit, nec ruptæ venæ arteriæve argumentum præbet; si verò fœtidum subcruentumve, vasorum læsionem indicabit: si carniū loturam æmulabitur, omnem αἱματοποιητικὴν δύναμιν destructam esse certò hariolari licebit. Et tantum de paracentesi.

Pro consolidandâ rupturâ ad umbilicum usi sumus methodò, quam Patavini Lycæi venerandus antistes *H. F. ab Aquapendente servavit lib. 2. de vasorum vulneribus cap. 10. fol. m. 90. 91.* ad quem vos remitto. Atque hæc ex altero fonte dicta sunt.

Pharmaciam tandem quod attinet, animus erat nobis, quamvis aqua adhuc ex plaga abdominis flueret, præparare humores aquosos corruptosve

Ruptosve in venis latentes, ut ii unâ cum aquâ abdominis corruptâ faciliori educerentur viâ: in quem finem sequens ordinavi:

Rz. sir. de polypod. c. scolopendr. ā ʒvj. de cichor. c. rhab. ʒB. aq. absinth. agrimon. charefol. ā. ʒj. M. quod primâ statim accessione horâ octavâ matutinâ exhaust. Dehinc alterô die deveni ad pulverem comit. à Warwick ad ʒij. cum tartari vitriolati ʒB. in roob ebulino sumendum; quod feliciter successit. Tertiâ die denuô horâ matutinâ sexta præparans ante præscriptum repetii; quartâ confectionem in rotulis talem exhibui:

Rz. spec. diatrion. santal. ʒij. dialacc. diamargar. cal. ā. ʒB. spodii ppti ʒiij. sacchari in aq. charefol. sol. ʒiij. conf. alchem. c. ʒiij. M. F. Rotul. S. Stärckscheufflein. Quibus alternis diebus utebatur felicissimè. Diebus verò intercalaribus sequenti vinô utebatur:

Rz. rad. apii asparag. cappar. Brust. ā. ʒB. rapban. petrosel. ā. ʒiij. irid. nostr. ʒj. elleb. pp. ʒiij. mechoac. gialapp. ā. ʒiij. fol. sens. elect. ʒij. gnatiol. ʒiij. fol. sambuc. genist. cent. min. ā. ʒij. sem. charef. petrosel. ā. ʒiv. dauci ʒi. alb. ʒij. matris. ʒB. galang. ʒij. cinamom. inter. ʒB. Incisis incidendis, & contusis contundendis affunde vini albi lbiv. de hoc infuso bibebat per novem dies continuos.

ʒingib.

Hujus usu serofitas plurima ad mentem evacuata fuit; ut verò & vires constarent, sequenti prophylacticô eandem munivi:

Rz. C. C. f. Δ ʒij. spodi ex ebor. ʒB. smaragd. pp. ʒj. corall. r. pp. ʒB. margar. or. pp. ʒB. M. F. pulvis S. Pulverlein je 2. oder 3. Messerspißen voll über die dritte Nacht zu nehmen.

Rz. vini granat. d. ʒx. jul. violar. ʒj. aq. genist. fœnic. scabios. balticacab. ā ʒvj. spir. Elis ʒB. M. D. ad vitrum S. Wasser zum Pulver: quâ sitim nonnihîl sublevatam, additô quandoque essentia charefolii minutulo.

Inter diuretica varia exhibendam svasi urinam pueri sani ab ʒij. ad ʒiij. cum melle conditam ac sale ononidis, raphani, genistæ, urticæq; mistam; sensit dehinc ægrota post unum ulterúmve usum nauseam; mutatô verò consiliô sal urinæ microcosmi aut oleum succini cum vino diuretico bibendum exhibui, unde lotii reddendi felicitatem nacta est. Et nisi hæc profuissent, ad remedium illud extremum accelerassem, quod *D. Seni nostro* quoque in usu fuit, *4. de ratione victûs, & lib. de intern. affect.* ad pulverem scilicet cantharidum ablatis alis & pedibus

bus minutâ dosi caute exhibendum. Hypochondria pedesque elatos sequenti fotu & embrocatione exsiccati iussi :

R. ciner. fol. querc. fermentor. vitis a. ℥ij. summitat. absinth. fraxin. menth. rut. origan. a. mj. flor. sambuc. genst. melilot. chamomill. a. mß. sem. carvi. raphani. baccar. lauri a. ℥ß.

Fotum excipiebat emplastrum ex sequentibus pulveribus confectum, stercoris nimirum vaccini, caprilli, radicum iridis sylvestris, florentinæ, sulphuris, aluminis rocchæ, salis, baccarum lauri, mista hæc pulverum congeries cum aceto vini & fotus antecedentis brodio conficiebatur emplastrum, extensumque super tenuem alutam & locis squalido ichore tumentibus imponebatur. Nisi hoc profecisset, invertissem aliò modò : *R.* stercor. vaccini, caprilli, ovini, columbini, limacum cum testis combusti, quæ ad æqualem ponderis trutinam in urina pueri macerâssent ac ad tolerantiam partium calidè abdomini, cæterisque inferioribus applicavissem, siquidem præter emplastrum ad hydropem hoc in aliis ascite laborantibus plurimis non sine fructu adhibitum multoties deprehendi. Verùm ab usu prioris detumescere pedes & hypochondria sensim & sensim. Pro exhauriendis verò serofinitibus diaphoreticorum usum svasi; in hunc censum vocavi *antimonium diaphoreticum, C. C. sine Δ. factum, decactum ligni sancti & sassafras, spiritum theriacalem, de tribus, sal sacerdotale, cardui bened. fumarie, pincatopici, geniste, urtica, raphani, sambuci, ebuli*, alia non tam sudorem quam urinam moventia: horum verò usum repetitum per vices tandem renuit, & hepatis ac reliquorum viscerum robori prospicientes rotulas superiùs descriptas sibi elegit, sese in pedes coniecit, urbem frequentavit, & me dimisit. Indulsi autem genio plus æquò, largiori que potui, me omninò dissuadente; quin & fræna laxabat animi affectibus, spirituum animalium calorisque nostri destructoribus, non elota præsus aut everta inveterata obstructione, multò minùs emendatâ omni viscerum *απορία*, recidivam dehinc post aliquot septimanas passa fuit, ex quâ convalituram minimè, millies prædixi: maritus tamen instandò iterùm opem meam efflagitavit, & quid valeant vires, quid ferant humeri, tentare iussit; hinc tale vinum medicatum præscripti:

R. radic. quinq. aperient. à ℥j. iridis vulgaris s. sylvestr. ℥ij. ebuli cortic. ciner. rad. sambuci à. ℥vj. solani glycypticæ ℥ij. elleb. pp. ℥j. radic. tamarisci ℥ß. comar. absinthii pontic. cardui bened. à piij. centaur. minor. p. ij, limatura δ. pp. ℥ß.

Incisis, & contusis omnibus grossò modò vini albi optimi quantita-
tem sufficientem affundere jussi, & post sumptum jusculum carminati-
vum, cyathum unum exhauriendum propinavi. Pro corroboratione
viscerum naturalium, cum rotularum usum jam renueret, tragæam se-
quentem tali præscripsi formulâ:

*R. spec. dialacca ʒj. diacurcum. troch. cappar. ā ʒß. de rhubarbaro. ʒj.
conf. alobermes in forma sicca. ʒiij. sacch. rosar. tabul. ʒiij. manus Christi
perlat. ʒij. elæo sacch. cinamon. ʒij. Misce.*

Inspergebat hanc tragæam bis in cocto pani, & affudit vinum diureti-
cum; quò remedio cum bis in die uteretur, usus vini medicati modò
descripti effecit, ut denuò magnam aquæ colluviem egereret, nec tamen
subsistere voluit pedum tumor ichorosus; Galeni hinc mandato parui,
mutando remediorum formulas in affectibus chronicis, unde ternis
aut quaternis diebus sumendum ordinavi, primò: *pulv. soldanell. marin.
comp. ʒij. syrii. gr. iij.* vel cum jure pulli, in quo diuretica incocta fu-
erint, vel cum roob sambucino aut ebulino. Alterum erat sequens:

*R. frup emetic. Hartmanni ʒvj. extract. diacartham. ʒß. aq. raphani. ʒj.
Misce F. Haustus.* His per aliquot vices adhibitis, quamvis meliùs ha-
bere cœperat, spes tamen apud me nulla supererat, ad preces tamen
suorum ad fotum & emplastra superiùs præscripta redii, & sequens um-
bilico admovendum tradidi:

*R. unguent. de cyclamin. ʒß. pulpa colocynthid. ʒj. ol. carminat. Myn-
sicht. q. l. Misce S. Sâlslein warm in und umb den Nabel zugebrauchen.*

His cum denuò sublevatam se quadantenus persentiret, me secundâ
vice dimisit. Sed ex ultimis hujus casûs verbis percepistis, quem exitu
nactus fuerit chronicus hic morbus, qui talis: Vix octodecim à se-
cunda dimissione abiêre dies, ubi & tertio à marito vocatus, sub initi-
um decimi quinti mensis, à quo facta fuit *ὕδρωμα φάλαξ*, comparui, de-
cumbentem nostram delassatam, omni virium robore exutam & iner-
mem deprehendi, facie Hippocraticâ, oculis torvis, truculentis, ore
distortò, pulsu nutante, mox planè dehiscente. Inquisivi in causas
tam præcipitis dejectionis virium omnigenæ, dequæ decubitûs hujus
lethalis ratione, responsum accepi, id omne ex ira gravissimâ denuò
concepisse: fati proximam marito adstantibusve cum innuerem, ægro-
ta ad sermones mecum mutandos impos, manu renuit auxilia ad u-
num omnia, atque per quatrimum agonizans, tandem septima à præ-
conceptâ irâ, die vitam cum morte commutavit.

*Historia alia Hydropis Ascitis
cum Hydromphlao in fœminâ citra omnem
medicamentorum usum resistutâ.*

UXor viri Reverendi pariter atque doctissimi Dn. Johannis Majeri, Pastoris pagi Norici Offenhulani, ascite tentabatur anno supra millesimum sexcentesimo, quadragesimo quinto, anno ætatis circiter quadragesimo octavo, cui ob aquæ copiam, tumentibus inferioribus omnibus, umbilicus ita protuberavit, ut cum per aliquot tempus ob molem pedemè lecto efferre minimè posset, hydromphalos illa suâ sponte diffilierit, unde aqueâ illâ illuvie exoneratâ ruptura sponte suâ coaluit, pristinaque sanitatem citra omnem machaoniam manum aut medicamentum recuperavit.

Historia secta Hydropicæ.

A. R. S. cIo. Ioc. LX. obiit Margaretha Johannis Andreæ Sauere Japffen / civis Noribergensis uxor, annos nata 44. quæ ad nonum usque annum abdomine ultra modum & metam elatò, cæteris membris tabe quasi consumptis ægerrimè vixit, illò ipsò novenario annorum decursu trium liberorum puerpera facta, cum decenti semper evacuatione, abdomen nullo modò detumuit, ipso parasceves festo ad sectionem vocatus peripheriam partium inferiorum deprehendi pedum geometricorum quinarium numerum superantem, fastigium umbilici, ad coxæ vertebrae mensurantes, ad vigesimum digitum (Geometra dicit 20. Zoss) elevatum vidi: viscera, hepar nempe ac lien integrè & naturaliter se habebant, ventriculus inanis nil quicquam rubiginis seu corruptionis sensit: extra peritonæum verò ichorosa humiditatis mensuræ LIV. subsidebant, causam hujus mali in efferatum maritum mecum Georgius Reboldus, chirurgus civicus, transtulit.

Alia.

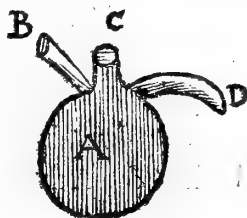
Feriâ quartâ Paschatos ejusdem anni ad hydropicæ sectionem vocatus, Michaëlis sc. Kumeri, civis & pectenarii Noribergensis uxorem, deprehendi hujus abdomen ad XIII. pedum peripheriam extensum, longitudo decem pedes æquabat, profunditatem numerantes senos cum dimidiò animadvertimus pedes, hepate flaccido, quinque librarum mensuram superante, liene parvo & optimè se habente, corde verò & pulmonibus omninò flaccidis; aderant alii, qui mali hujus scaturiginem in insontem obstetricem detorquere nitebantur, sed utero,

cum

cum vasis & ligamentis suis, naturaliter se habente, tantam suspi-
cionem ab optimâ fœminâ declinavi, quantum potui.

Alia.

ANnam Barbaram Hornwafcherin hydrope ascite laborantem
anno ætatis septuagesimo secundo denatam, anno præceden-
te MDCC LXXIII. secui, quantitas ichorosæ & purulentæ
humiditatis triginta quinque mensuras attingebat, ventriculus,
intestina omnia, hepar, lien, renes, uterus, vesica, uredine & situ
corrupta, quin & cor & pulmones flaccidi deprehendebantur,
aqueæ illuviei innatabat utriculus parvus, nigricans, liber ab omni
vasè, liber ab omni ligamento, figura ejus talis erat:

Terni isti appendices B.C.D. nullo exitu patebant, neque subniger
utriculus iste meatum pervium exhibuit.

Hydrops Ascites cum trichiasî admiranda.

PRimis praxeos annis ascite per plures annos laborantis fœmi-
næ cadaver offerebatur scrutinio anatomico examinandum,
displicuit malevolis plurimis honor iste, præprimis postquam tri-
chiaseos hujus typum publicum viderent, & torvo oculo inspice-
rent, & dum anatomica, quin & alia plura de pilorum historia in-
terfererem utilia, laxa volubilis linguæ suæ repagula omninò quasi
fregerunt: viderunt impietatem hanc saniores, rectius judicarunt
prudentiores, & quod magis est, ad pulpita Machaonia in Acade-
micis Palæstris sedentes, scriptis idipsum laudarunt suis; necde-
fuit è Magnifico & Prudentissimo JureConsultorum ordine Nobi-
lissimus, Præstrenuus, Amplissimus & Consultissimus *Dn. Christopho-
rus Ludovicus Dietherus*, Patritii Ordinis exemplar rarum, Juris Utri-
usque

usque Doctor & Patriæ Reipublicæ Advocatus, qui crinium male-
volorum plicis implicato mihi solatii loco epistolam ex omni sci-
bili in hac materia evolutam transmissit, mixto idiomate scriptam,
quam cum responsoria meâ his subnectendam addidi.

EPISTOLA

Philologico-Historico-Juridica,

CAPILLIS ET BARBA,

Ex

Rarioribus, selectissimis, in omni scibili versatissimis
Autoribus & Manuscriptis congesta &
perscripta.

à

CHRISTOPHORO LUDOVICO DIETHERO,
U. J. D. & Advoc.

ad

JOHANNEM SCULTETUM,
Phil. & Med. D.

Nobilis; Clarissime & Experientissime Dn. D. Scultete, Ami-
ce Honorande! Daß derselbe von mir begehrt / ich solte etwas
von dieser materi der Haar-Kranckheit / per modum episto-
læ annectiren / dieses wird weder Ihme noch mir einig verstan-
diger Mann übel deuten; hat doch Paulus Zachias quaestiones medi-
co-legales herausgegeben; und solches umb so viel desto weniger / alldie-
weiln ein und das andere in unser jus recta einlaufft / bin ich zwar erbie-
tig / demselben zu willfahren / und mit gar wenigem zu erweisen / wie
weitläufftig solche Handlung könte ausgeföhret werden / wenn es die Zeit
und Gelegenheit lide: Es soll aber mit Haaren nichts herbey gezogen
werden. Nicht wil ich schreiben wie es zugehe / daß / wenn einem ein Här-
lein in Magen kommt / nichts bessers darwider zu brauchen sey / als Schle-
hen/wie der unlängsten im Herrn entschlossene Zeillerus bemerckt hat. Son-
sten heist das bekandte Sprichwort: Schlehen-Stein macht den Magen rein.

Hier von

Hier von mögen der Medicorum filii disputiren / so lang sie immer wollen. Ich wil auch nichts auß der Theologia anführen / als von den schönen Haarlocken des Absolons / womit er an der Eichen hangen blieben. Von dem Haar jener Sünderin / welche mit ihren Thränen Christi Füße gewaschen / und zum Aberucknen auß tieffster Demuth das Haar hergegeben. Gregorius M. soll der erste gewesen seyn / welcher der Edlen Tugend. Cron Mariæ Magdalene nachgeschriben / sie sey die große Sünderin / und verruchte Unzüchtige / der Lucæ VII. gedacht wird; Zumassen ex D. Chemnitio harm. c. 51. p. 997. Herr D. Dannhauer im Evangelischen Memorial in 5. Blat der dedicati- on deutlich erinnert. Woher die Maria Magdalena ihren Namen habe / ist in Herrn Fürerers Reise-Buch pag. 98. zu finden: Daselbsten auch erzehlet wird / was Magdala vor ein annehmlicher Ort sey. Cur sectione capil- lorum in mulieres impudicas & adulteras animadvertatur, ist gar schön bey dem Cypræo de Sponsalibus pag. 143. Ratio poenæ genus adultero- rum, Saubert. de Sacrific. pag. 232. Nur dieses einige wil ich berühren / wie gar mit leichter Mühe ein Candidatus Juris, der gern ein rare materie tractiren wolte / die vielleicht noch nirgend ventilirt worden seyn mag / von den Haaren plena manu zu handeln allenthalben Anlaß hätte / wenn er nur eine disposition hierzu auffsetze. Von der bey den Juristen üblichen Art zu reden / zu Haut und Haar / handelt ausführlich Wehner in seinen Observa- tionibus lit H. & Z. p. m. 208. & 550. Rudinger cent. 5. obs. 93. Hier von hab ich in meinen Additionibus ad Besoldum part. 1. pag. 617. auß dem Berlich. und Carpzov. zur gnüge bericht gethan. Zudem / was der Herr oben pag. 98. & 99. von Zauberey verdächtigen Personen vorbringt / daß man denselben in peinlichen Fragen die Haar abnehme / eben das jenige füh- ret Berlich. 4. Concl. 4. n. 167. und die daselbst allegirte mit mehrern auß. Sapissimè usu experimur, quod magi vel venefici sortem silentii vel in crinibus, vel in cute absconditam habeant, cujus ea vis est, ut veneficæ omnis doloris expertes esse credantur, impassibiles fiant, nihilque fa- teri possint, immò sæpè in tormentis durissimis dormire deprehendan- tur. Prout etiam nonnulli hos versus :

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis ;

Distans & Gestas in medio est divina potestas,

Distans damnatur, Gestas ad astra levatur ;

antequam ad torturam veniunt, pronunciare solent, quorum ea effi- cacia perhibetur, ut rei nullos omninò dolores sentire possint. Und n. 174. schreibet Berlich. Restius faciunt alii, si veneficas sortem tacitur-

nitatis in vestibus, vel crinibus, vel in cute habere suspicantur, ut vestes eis exuant, & pilos omnes ab imis plantis pedum ad verticem capitis usque deradi curent. Wolfgang Ambrosius Fabricius de signaturis plantarum, in Schemate priori, gedenckt eines stirpis, welcher die capillos gar schön und deutlich repräsentiret. Ein über alle massen grosses Wunder ist es/was unser hochberühmter Dülherr in seinem Zeit und Weltlauff pag. 250. S. 3. seqq. von einem See-oder Meer-Mann bemercket. dieser gieng tief im Wasser auff der Bassen/wie in einer Stadt und trug unter jedem Arm ein Bund Stroh. Seine Gestalt war gleich als eines andern Menschens/mit einem langen Haar bis auff die Achseln/desgleichen an dem ganzen Leib überzogen mit Haar/wie die Haut von Meer-Hunden ist. Alle Wort von dieser historia, so wolgedachter Auctor mit mehrern anführet/seynd werth/das sie mit Fleiß erwogen werden. Das künstlich und Sinnreich außgebildete Kupffer ist an 252. Blat bemeldts Orts mit höchster Verwunderung anzuschauen. Von den Baden zu Alexandria schreibt Herr Fürer in Itinerario Regionum Orientalium p. 13. quod ibi lavantes unguento utantur peculiari, ex auripigmento, calce vivâ & aquâ mixto ad absumendos corporis pilos. Die Türcken leiden kein Haar an heimlichen Orten/sondern eken die Haar allenthalben am Leib glatt hinweg mit einer schwarzen Erden mit Kalch vermischet/und mit Wasser zu einem Drey gemacht/doch wächst das Haar bald wieder/inmassen umbständig Salomon Schwelgger in seiner Reiß-Beschreibung nach Constantinopel fol. 115. berichtet. Sie lassen ihr Haupt glatt abscheeren/bis an ein klein Schöpfflein mitten auff dem Haupt/eines Fingers dick/mit dem vorgeben/wenn sie dem Feinde zu theil werden/und umb das Haupt kommen/das alsdann der Feind den Kopff bey diesem Schöpfflein könne erwischen/damit er ihnen nicht in Brodt-Korb müsse greiffen. Idem fol. 116. Vor andern ist merckwürdig/was unser werther/hochberühmter Dülherr in seinem Zeit- und Weltlauff p. 566. S. 20. auffgezeichnet/wie das Wetter einsmals lange Haar verbrennet an unbeschädigten Köpffen. Es erzehlet Michael Hemmersain in seiner Reiß-Beschreibung von Castell de Joriis de Nina, von Würmen/so daselbst auß den Menschen kommen. So bald einer nun vorbey seegelt/wird ihn die Haut anfangen zu jucken/theils an Arm oder Füßen/theils wo das Fleisch dick ist. Alsdann speyet er ein Bläßlein auß/mancher bey einer der ander bey dreyer Erbes groß. An etlichen/da sich der Wurm nicht selbst durchbeißt/muß es auffgeschnitten werden. Alsdann erzeigen sich zwey Härlein/welche weiß und an Kopff angewachsen/so des Wurmes Dart genennet wird.

wird. Die außgespessete Blasen ist voll Wassers; hernacher wird morgens und Abends bey solchen der Bart heraufgezogen so es an einem fleischick ten Ort ist/ und nur eines Glieds lang herauf/ begibet sichs oft/ daß man ihn als dann auffeinmal gar herauf zeucht. Ste sind Elln/ auch ofte andert halb Elln lang und Schneeweiß / auch ganz kalt / wie wol er auß dem warmen Fleisch herauf kommet. Etliche sind so dünn/ als ein Faden/ etliche aber/ wie ein starcker Bindfaden/ die dicksten sind die giftigsten / wie mit mehrern an bemeldten Ort zu lesen ist. Der unvergleichliche Conradus Rittershusius setzt in seinen Novellis p. 674. n. 3. quod blasphemix species sit, jurare per capillum & caput DEI. Nov. 77. & can. 10. si quis per capillum. causa 22. q. 1. Die Spanier schweren noch heutiges Tages bey ihrem Bart. Von Gratiano erzehlet laudatus Rittershusius, quod multa soleat ex jure civili mutuari & compilare, in Nov. p. 524. n. 55. Capillorum & barbæ ratio cur Judæis interdicta, hat unser werthher Dillherr in seinem I. Tom. Disput. Academ. am 134. und folgenden Blat stattlich außgeführt und vieler Auctorum loca zusammen getragen. De rasura barbæ, hat Herr D. Dorsch in vindiciis interventionis contra Cornaxum p. 227. & seqq. viel geschrieben/ so wol zu lesen ist. Wer die Bärtlingi gewesen / hat Herr Professor Saubert, de sacrific. p. 167. tractiret. De barbæ prolixioribus hat er eben in diesem Tr. pag. 166. geschrieben. Herrn Hans Stainingers des Rathes und Kirchenpflegers in Augspurg/ Vater auch Hans genant/ von Pranau bürtig/ hat ein Bart vierdte halb Elln lang gehabt/ welcher ihme nach seinem Tode/ als etwas singulars abgeschnitten/ und als ein besonders Clinodium auffgehoben worden/ wie ihme dann Anno 1567. zu Pranau ein Epitaphium von Stain/ sambt seiner ganzen statur mit dem langen Bart zu ehren auffgericht worden. Hätte also dieser Stainingerus Barbatus, oder Longobardus mögen genennet werden/ wie sonsten Fridericus I. Barbarossa von seinem rothen Haar und Bart/ de quo Octavius de Strada de vitis Imperatorum, pag. 424. Ludwigs/ Herzog in Bayern der Varter; Eberhardus I. Herzog in Württemberg/ Eberhardus Barbatus, wie auch Henricus, Herzog zu Bresla/ Henricus Barbatus genennet worden. Käysers Albrechte des III. Zopff solt noch zu Laxenb. vorhanden seyn. Anno 1657. hat sich alhier zu Nürnberg Johann Ottele von Hohe auffgehalten / welcher seinem vorgeben nach 115. Jahr alt gewesen / bey dessen Kupffer folgende Vers zu lesers seynd:

In diesem ietzt lauffenden Jahr
Zu Nürnberg gesehen war

Ein alter Mann aus dem Brabandt/
 Wolberedt / mancher Sprach zu hand/
 Seines Alters 117. Jahr /
 Verständig anzusehen war/
 Zwo Ellen / anderthalb Bierthel ward
 Sein Läng; fünff Bierthel lang sein Bart.

Vide Ephemerides Nat. Cur. anni 3. obs. 163. sub titulo longævitatis exempla. Observatore Experientissimo Dn. D. Georgio Segero. Barbam promissiore gerunt Equites Ordinis Teutonici : vide Dn. D. Linnæum, amicū honorandum in J. P. lib. 6. c. 2. n. 58. De barbæ quinque partibus laudatus Saubert. de Sacrific. c. 10. De expilatione barbæ pag. 235. herumb scheeren/verschoren außsehen pag. 235. de fortuna barbata pag. 166. Weiber/so Bårt gehabt ; Zeillerus cent. 4. quæst. 634. p. 171. Quænam sit barbæ in viris utilitas, fusè Felix Platerus in qu. med. quæst. 6. Es berichtet Michael Hemmersaim in seiner West-Indianischen Reise von Amsterdam nach St. Jorius de Mina, so ein Castell in Africa ist/ daß die Moren wenig Barts bekommen/werden auch wol 30. Jahr alt/ ehe er sich erzeigt. Ihre Haar schneiden sie einander offrt ab/ aber nicht mit Scheer- Messern/davon sie nichts wissen/sondern mit andern scharffen Messern/ so sie selbst zurichten wissen / weil sie keine Barbierer haben. Sie sind alle hart und schwarz/wie Vorsten. Philippus Bonus, Herzog in Burgund hat mit seinem Exempel die grossen Bårt abgebracht/da man sonst zu derselben Zeit lange Haar und lange Bårte getragen. Kayser Aelius Aurelius Commodus comam & barbam adullit non fidens tonsori. Flava & crispa ipsi erat cæsaries, quæ, quando in sole ambulabat, velut in igne quodam rutilabat. Octavius de Strada p. 75. Kåyser Hadrianus flexo ad pectinem erat capillõ, promissâ barbâ, ut vulnera, quæ in facie erant, tegeret. Primus enim Cæsarum Hadrianus, Dione teste, barbam nutritiv. Octavius de Strada de vitis Imperatorum p. 61. Rarâ barbâ callidus, densâ barbâ stultus : Saubert. d. Tr. p. 167. Wiewol Kåyser Hadrianus, dieweil bey den Jungen kein Autoritât ist/keinen Tribunum, nisi plenâ barbâ, werden lassen/wie auß dem Spartiano Draco de Patric. pag. 107. n. 13. in fin. vermeldet. Deme doch hätte können gesagt werden : Non esse ex barba virum, nec ex piloso mento mentem hominis judicandam, fore alioquin, ut, cum barbatiores hirci sint, prudentiores etiam hominibus censerentur, unde vulgata parœmia :

Si proluxa facit sapientem barba, quid obstat,
 Barbatus possit, quin caper esse Plato?
 Canescant alii mentò, nos mente, capillo,
 Nos animò, facie, nos pectore; tempora quippe
 Virtutem non prima negant, non ultima donant.

Wie der berühmte Conr. Rittersh. in Not. ad Günther. lib. 1. vers. 286. bemercket. Von Haarrupffen vide me ad Besoldum part. 1. pag. 729. Zu Inspruck ist ein gewachsener Trauben mit einem langen Bart $3\frac{1}{2}$. Schulang. Dn. Zeillerus in Itinerario Germaniæ p. 356. Zwickau hat von Käyser Henrico III. diß privilegium bekommen / daß die Raths-Herrn und ehrliche Bürger daselbst möchten Knebel-Bart und Kolben / oder capillos ramos tragen. Zeiller d. Itinerar. p. 664. Die Portugalesischen von Adel haben ihren sonderlichen / mit ihren Bärten und Haaren / Gebrauch / die Sie den Tag über wol 10. mahl kämmen / drehen / ziehen / salben und schmircklen / lassen Ihnen / wo Sie gehen / Kehrbesen / oder Bürsten / Kamm und Schwamm / Salben und Schmincke / nachtragen. Sethus Calvisius meldet / daß die Pohlen dem Pabst versprochen / daß Sie das Haar nicht weiter / als bis zu den Ohren wolten wachsen lassen / und Jährlich von jedem Haupt ein Pfennig nach Rom schicken. Die Burgundier brauchten zu ihren Haaren Butter und Essig / ja Sie salbeten auch die Körper selbst mit Butter. Es kommen theils Menschen in Haaren auff diese Welt / wann der Mutter Leib sehr erhitzt / auch bey den Kindern selbst ein große Wärm ist. Die Blutrreich seyn / haben falbe / die Melancholische schwarze / die Kozige Mausfalbe / Weisflechte. Die Jäch Zornige oder Cholerische gemeinlich röthlichte Haar. Neben der Stadt Calabria citeriori rinnen 2. Fluß / deren einer gelbes / der ander schwarzes Haar macht. Imperator Nigerius fuit capillò ad gratiam in verticem reflexo. Heliogabalus mentum rasit, & philothrum adhibuit, ne pili & barba ei nasceretur. Horatius sagt an einem Ort: Sapientem pascere barbam. Und Martialis: Propendet mentò nec tibi barba minor. Zielen auff die / welche den Socratem oder Demosthenem nachaffen wollen / von welchen das Spruch- Wort bey dem Erasmo in Adag. Chil. 1. Cent. 2. adag. 95. heist: Barbatenus sapientes. Conдалus Mausoli præfectus à capillis, quibus Lycios delectari sciebat, pecuniam exigebat. De hoc tributo capillorum videndus Klockius de Arario lib. 2. c. 145. n. 19. Von Haar abschneiden / Haar fligen lassen / langen-Haaren / Bart und Barbieren / handelt gar schön / außführlich / und herrlich Herr Speidelius in seinem Speculo Notabilium pag. III. 112. 553. bis auff

pag. 558. In Ungarn gibts auch Derther / so von Bart den Namen haben; als / Bart-Feld / Bartfan / Bartha. Longobardi pugnaturi cum Italis, caesariem mulieribus suis circa mentum ligarunt, ut viri crederentur: Et quoniam in illo congressu longis barbibus usi sunt, Longobardi, quasi Longobardi, die Lange-Bärter / hodiè die Lombarder fuere appellati: Germani enim erant, quibus & vocabulum Gott / quò DEUM vocamus, acceptum ferimus. Mercurium quippe colebant, quem Gotham dixere, Draco de Patric. pag. 147. circa finem, von den furkweilligen Meerfaher so man Bart-Männer heißet / erzehlet viel seltsames mehr angezogener Author der Reise-Beschreibung des Castells de Mina. Aber was überschreit ich mit solcher Weitläufigkeit den modum Epistolæ? Dieß hab ich deswegen gethan / daß ich erweise / restare adhuc, in quibus perficiendis ingenium quisque suum exercere & τεμμάχων aliquod ad μεγάλη δειπνα studii hujus tam necessarii adjicere possit. Es möchte mancher sagen / es were in Jure nichts von Haaren zu finden. Deme könnte zugesprochen werden / wie einmahls Baldus, als Er von Herkog zu Mayland gefragt wurde / an, sciret Legem loquentem de vespis, quæ sunt in segete? Geantwortet; qui studet, benè reperit; qui verò non studet, non reperiet. Und hindert nichts / ob einer schon viel auß andern entlehnet und anziehet / quia, etsi quis in suo libro omnia aliena dicta posuerit, de suo autem nihil adjecerit, tamen suus liber reputatur, per l. necessariam 2. in pr. ibi, non quia Papyrius ibi quicquam de suo adjecerit. ff. de O. l. Unser sinnreiche Betulius hat auch schöne Gedanken von Haaren / wann er geschrieben:

Mein Leib ist wie ein Haar / das leichtlich fällt und bricht
 Leicht reißt am Rocken ab mein dünner Lebens Faden /
 Wie Haare Jahre sind. HERR laß die Zeit der Gnaden
 Mich treffen in der Zeit / daß ich verderbe nicht.

Der GOTT / ohne dessen Willen uns unsere Feinde nicht ein Härlein krümmen können / gebe und verleihe / daß wir alle unser / unsers Standes und Berufs / unsers Nechsten und der unsrigen / wie sonst in andern also auch in tuenda & conservanda valetudine, wol wahrnehmen / damit wir hier die Ehr der grauen Häupter / und dort bey unserm Eisgrauen GOTT / dessen Haupt und Haar / wie weiße Wolle / (Apoc. 1, 14.) als der Schnee / die Cron der Ehren erlangen mögen. Ita precor ità voveo, ità fiat!

Geben zu Hauß den
 28. Januarii Anno
 1662.

Des Herren Williger
 Christoph Ludwig Diether.
 U. l. D. & Advoc.

Salu-

Salutem.

Titulus. Hochgeehrter Herr Doctor, neben seinen bedeuteten quæstionibus Legalibus Pauli Zachia haben wir bey noch unterschiedlichen auch das Tribunal Medicum, so erst vorm Jahr publiciret worden. Die variè deglutita, worunter auch die Haare zu zehlen / habe ich billiger Massen unberührt übergehen wollen; indeme Momus vorhin seine müßige Augen mehr auff meine actiones, als seine unzeitige judicia gerichtet. Deme ich es gerne zu Gut hette halten wollen / wann er sich nicht rücklings eines solchen conaminis gebraucht hette / davon Ihme mehr Spott durch sophanes traduciren / als Ehre bereit entwachsen were. Die Bus-Haare der numehr bekehrten und gerechtfertigten Maria Magdalena; weilsn dero Sünden auff Zähren trieffende Keu mit dem unermesslichen weiten und breiten Deck-Mantel der Barmherzigkeit GOTTES zugedecket / als zehlen wir selbiger Haare Gedächtniß zu allgemeiner Abhandlung derselben / und gehen solche mehr die Herren Theologos als Ictos und Medicos an: Noch viel weniger ihre Geburts und Ankunfts-Stadt Magdala, welche im Stam Khaschar gelegen: Wodon neben vor angezogenen Hoch-Edlen Herren Fürern, Henricus Büntingus und andere mehr zu sehen. Es ist zwar die Handlung von denen Haaren bey denen Medicis zimlich weitläufig außgeführt worden. Weme aber ein noch mehrers hievon ex professō beliebet / wird noch wol in selbiger Materi etwas antreffen, nec nodum in scripo quæret. Unsere consideration gehet mehr ad præternaturalia à physica, consideratione jam aliena.

Wolf. Ambr. Fabricii de signaturis Plantarum ad corpus humanum collatarum, indeme Er gedencet / daß selbiger auch die Haare erwehne / wie nemlich der Baum-Nos selbige repræsentire und deutlich vorbilde / ist zwar sehr wol gethan Dann auch solcher labor posthumus von seinem Herrn Vater / dem Edlen / Ehrenvesten und Hochehrfahnen Herren Johann Georgio Fabricio, Phil. & Med. Doctore, Facultatis suæ allhier Seniore dignissimo, S. R. I. Comite Palatino eminentissimo, hujus inclutæ Reipublicæ, ut & diversorum Imperii Principum Archiatro emeritō, Patrono ac Collegâ meo honoratissimo, auff das fleißigste expolirt / und druckfertig gemacht worden; Allein es düncket mich / der Herr wolle mich mit allem Fleis aufffrischen / etwas de signaturis Plantarum auff die Bahn zu bringen / oder da ich selbiges nicht thäte / dem gemeinen Wort nach weisen / daß es mit Böhmsche Dörffer wären / wie er dergleichen noch wol einen und andern antreffen solte. Wahr ist es / daß selbiges Kupffer-

Blat dem Kunst-Stecher über auß wol gerathen / Ursach weilen Er einen vor-
 trefflichen Manufactorem gehabt / erst-angezogenen Herren Fabricium
 Seniore; halte auch wol dafür / es werde sich Fabricius Junior dermahlt
 bedient gemacht haben des sehr schönen Tractats Olsvvaldi Crollii, de verâ
 & vivâ Anatomia majoris & minoris mundi, massen tabula 2. thel. 28.
 pag. 8. gegen erstangezogenen Crollii Arbeit gehalten / mit dessen zoten
 Blat nett überein stimmt; Were auch selbe Materi bessers Aufsführens wol
 werth. Dann daß die wollige Substanz an den Quitten ins gemein die
 Haare vorbilde / kan jeder verständiger leicht ermessen; Dann so wol der A-
 pfel Buchen an der noch frischen Blüthe und Bletterwollig bekleidet zu se-
 hen: Daher besagte Wolle zum Venerischen Haar auffallen gebillicher wird.
 Die Usneam Arabum & officinarum, oder Baum-Moos belangend / so
 am meisten grün / je dunckler Farb / je gelb / je rothfärbig zu finden / ist eben der
 Baum-Moos / so in des Herren gedachten Schemate vorgebildet worden /
 und sich mit denen Haaren vergleicht / oder der Signatur abbildet; Deren
 einer dünner oder dicker / länger oder kürzer zu finden; den nennen etliche
 ἄλλοτρον muscum arboreum, sive quernum, da er doch nicht auff
 Eich-Bäumen allein / sondern auch auff vielen andern Bäumen anzutreffen;
 als / Alber-Bäumen / Ulmen / Bircken / Aepfel / Birn / Fichten / Föhren /
 Dannen / Cedern / Lerchen / und andern mehr / ja auch an denen Felsen wächst /
 massen Thalius dessen gedencket in Sylva Herciniâ Saxo-Thuringicâ pag.
 77. 78. Der meldet dabey eines absonderlichen schönen Baum-Mooses / der
 meisten theils auff den Buchen zu suchen; Nur allein umb Stolberg und
 Zfeld / wachse er fast wie die Corallina, jedoch schön kräuflich / daher
 selbiger mit seiner Signatur die krause Haar vorbildet. Den allerläng-
 sten Baum-Moos / so aschenfarbig ist / meldet Car. Clusius, daß er auff einer
 Stein-Eichen im Wald unfern vom Closter Gramont wachse / so mit
 denen falschen Haaren der heutigen Frankösischen Deutschen übereinkommt /
 und dessen Signatur trägt: Oder aber denen langen Frauen Haaren. De-
 me kan nur billich zugesellet werden jener von sehr hohen Bäumen bis auff
 die Erden herab hangende blau-grünliche Baum-Moos in Indien / mit
 welchem sich die Königinne der Insul Florida bedecket / so anderst nicht anzu-
 sehen / als ob er ein dergleichen durchsichtig Geweb were. Dahin ist auch
 dieser Indianische Baum-Moos zu zehlen / mit welchem gedachter Insul Flo-
 ridæ Inwohner an Statt eines Tapets über ihres Königes Thron gebrau-
 chen: Besiehe hievon den andern Theil Americæ, oder von der neuen
 Welt / und dessen 35te Figur. Wie sich Muscus ramosus floridus Taber-

namontani und Gerhardi, oder Muscus foeniculaceus Lugdunensium, (hette schier auch das Foeniculum selbst daher gezogen) mit der Haare Signatur begehe oder vereinigen lasse / besiehe erst-gedachte Authores. Wo ist nun / frage ich / die edle Usnea microcolmi hinzu deuten? Einem in plantarum cognitione vel leviter versato dürfte es alsobald eingehen / daß Er solchen Muscum bey erstem Erblicken / auch ohne mein Erinnern / unter diese rechnet. Herbam palustrem Crollii & Fabricii lasse ich an seinen Orth gestellt; Mir bleibt es Foeniculum aquaticum. Adiantum zehlen sie gleicher Gestalt unter der Haare Signatur, so sie auch capillum Veneris verum heissen/weiln von dessen Gebrauch die Haare fest und schön werden; Etliche nennen selbiges Adiantum foliis Coriandri, Terræ capillum, Coriandrum putei, Cinnamem, Callitrichon; Zu teutsch Arthon / Madgling-Kraut / Stein-Rauten. Hieher gehören auch Adiantum foliis longioribus pulverulentis, pediculò nigrò, sive Onopteris major Tabernamontani, & Adiantum pulcherrimum Lugdunensi simile Thalii: Item Adiantum ἄφρον majus, medium, minus, oder dreyerley Jungfrau Haar oder gulden Widerthon / sive Polytrichon Apuleji; Item Adiantum foliis minutim in oblongum scissis, pediculò viridi C. Bauh. Item Adiantum fruticosum Brasilianum ejusdem, Et Adiantum mas Tabernæm, sive Onopteris fœmina Gerhardi. Wann nun diese Wiederthon alle der Haare Signatur tragen / wann selbige / so zu reden / in ihrem Wolstand und ohne Mangel; Warumb solte nicht Adiantum ἀργόριον, bifurcatum aut trifurcatum Beati Jungermanni, & Joh. Thalii die Signatur und Kenn-Zeichen der erkrankten Haare vorbilden / wann selbige von denen so genannten Haar Milben geplagt werden / oder sich spalten. Trichomanes, sive Polytrichum Officinarum, sive nigrum & mas Tab. & Saxifragia rubra Thalii.

Trichomanes mas majus Tabernamontani: Trichomanes candidum Thal. sive minus & tenerius, plantula Trichomani nigro similis quidem, sed brevior candidiorve.

Trichomanes ramosum majus, sive fœmina Tabernæm. Et Trichomanes ramosum minus, sive minor fœmina Tabernæm. Haben gleiche Signatur mit denen Haaren / massen auch der Name diesen Kräutern gegeben / von denen Haaren entlehnet ist.

Polytrichon, album Apuleji, sive rorella foliis oblongis, oder Sonnen-Zau mit länglichen Blettern / und rorella foliò rotundò, sive Ros solis major, & Rorida Lobelii, aut Sponsa Solis und ~~Soli~~ rora Thalii,

grosser Sonnen-Zau/ dürften Namens-halber / so ihnen Tragus und Lonicer geben / Wie auch der Zaaferichten Wurzel und gefassten Blätter halben auch unter der Signatur der Haare statt finden.

Ist noch übrig Thapsia, von welcher der unter denen Arabern gelehrte Avicenna sagt / daß sonst nicht wol ein Kraut zu finden / welches die kahle Häupter mit Haaren eher bedecken mache / als eben dieses; Dessen erstes Geschlecht mit grossen weiten und breiten Blättern Car. Clusius in seiner Reise nach Hispanien umb Vallodolid angetroffen / ist ihm an der Zahl das dritte / lib. 6. Histor. cap. 5. fol. CXCII. Die andere Thapsia hat breite haarichte Blätter / wird von Lobelio, Dodonæo und Tabernamontano für ein Sefeli Peloponnesiacum gehalten / daher zu besserer Erkenntnis es Sefeli Peloponnesiacum mit Wütschierlings Blättern von dem rechten Sefeli Peloponnesiaco unterschieden wird. Blühet gemeinlich im August-Monat / wächst auff felsichten Orthen oder auff Stein-Klippen/ in Hispanien und Portugal gar gemein.

Die dritte Thapsia mit Rosmarin Blättern ist aussen schwärzlich/innen aber voll Milch weissen Saftes / sonst Teuro genannt / reucht am allerübelsten / und ist Clusio die vierdre in der Ordnung. Thapsia Dioscoridis, wächst mit Blättern fast wie der Fenchel / mit einer langen schwammichten Wurzel / so aussen schwarz / inwendig weiß / ist Clusii andere, Gerhards und Tabernamontani aber schmalblätterichte Thapsia.

Der Fünfften Thapsia carotæ folio gedencken etliche Authores; Wird von Andr. Calspino vor Mesuei weisses Turbith gehalten; Deme der gelehrte Gesner beyfällt/der es von einem Berg in Apuliâ, Gargano genannt/ Turbith montis Gargani und Thapsiam veram tituliret: Diese brauchen etliche pro costo nicht ohne hochschädlichem Betrug; Dann Thapsia radix seiner Natur und Eigenschafft nach weder mit dem Costo, noch auch mit dem Turbith zu vertauschen: Man findet aber solche Thapsia Wurzel gemeinlich über die Quer geschnitten / und Hand-Böllig; ist aussen bräunlich/ inwendig weiß / mit einer dicken Rinden umgeben / an seiner Substanz luff / sehr scharffen Geschmackes / und verursacht / da sie genossen wird / viel unannehmliches Speicheln / und wann solche zerrieben wird / gewinner es fast so übelen Geruch / wie altes stinckendes Schmeer: Kommt also mit dem Costo officinarum gar nicht über ein. Besiehe hievon B. Calsp. Hofmanni lib. 2. Officinal. Medicam. cap. 224. §. 5. & fol. 572. Unter die Signatur der Haare zehlet man auch die schmalblätterichte Stab. Wurzel / wor unter auch der Carthagen: Wovon neben noch andern zu lesen Joh. Bapt. Porta lib. 3. Phytogno-

Phytognomon. cap, 35. f. 129. So vergleicheſt ſich auch *Muscus marinus primus Dodonæi* guten Theil mit dem Haar-Gewächſe.

Die Mauer-Kauten hat auch die Signatur der Haare / ſo von Leonh. Fuchſio *Empetron*, von andern *Paronychia*, von erliſchen *Salvia vitæ* genennet wird. Wie auch Schliehen-Moß / Flachs-Seiden / Baumwinde / Schläf-Apfel / Hirsch-Wurk / Eber-Wurk / Brombeer-Stauden / Beer-Wurk / Haar-Strang / Manns-Treu / und noch viel andre mehr. Von der Türckiſchen Art die Haare / ſo auff dem Haupt / ſo am Leib abzunehmen / hab ich bereit bey der *Amazonum*, und *Canibalum* Meldung etwas weniges andeuten wollen / iſt mir auch *Illustris Furcri* gleich ſo wohl als *Schvveiggeri reverenda*. *Authoritas* gnugsam bekannt: Es iſt aber auch dem Herren jenes *diſtichon* in friſchem Andencken / das alſo lautet:

Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,

Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Als laſſen wir ſothanen Barbariſchen Böckern ihre Barbariſche Weiſe. Und damit ich ja noch eines hinzuſehe / ſo iſt zu wiſſen / daß die *Phyſiognomia* von kurzen und langen / dicken und dünnen / krauffen und glatten Haaren ein Urtheil fälle von deß Menſchen Temperament, Natur und Sitten / wovon zu beſehen *Moldenar. Exercitac, Phyſiognom. p. 47. Will. Gratarolum c. 5. & 5. Joh. ab-Indagine, Introductione Phyſiognom. cap. 8. fol. 70. Joh. Bapt. Portam, und andere mehr.* Die Gold-Schmiede hat die Erfahrung auch eine Kunſt gelehret / dem Golde mit denen Haaren ſeine verlohrene Farb wieder zugeben. Es erwecken auch die Haare die in der Schlaf-Sucht / Aberwiß / und Mutter-Schwachheiten erkrankte Perſonen. Was von Michael Hemmersam und deſſen Reiß-Beschreibung belanget / hat eben an denen Drucken auch / ſo an ſich ſelbſt / ſo an andern ſeinen damahligen Reiß-Geferten erfahren Leonhard Eranz / mein nun ſect. *Avunculus*, welcher ſothane Reiß in neunzehn Jahren zum zweyten mahl glücklich verrichtet. Es iſt aber ſolch Wurm-Gewächſe nicht nur allein dieſem / ſondern auch dem Namen nach *Galeno* bekant geweſt / *lib. 6. Loc. Aff. cap. 3.* Wie nicht weniger *Aëtio, Aginetz, Abucasi, Agatarchidi, Allaharavio, Amato Luſitano, Avenzoar, Avicennæ, Rob. Constantino, Leonhardo Fuchſio, Gortzo, Hay Abbati, Langio, Leonidæ, Manardo, Mercuriali, Plutarcho, Jul. Polluci, Rhafi, Laur. Scholzio, Dan. Sennerto, M. A. Severino, Sorano, Spigelio, Th. à Seigâ, Wiero, und noch viel andern / ſo Weisläufftigkeit zu verkürzen ich billich ungemeldet übergehe: *GDZ* gebe / daß necht freundlichem Gruſſe ſein ge-*

thaner

thaner Wunsch an uns allerseits erfüllet werde! Vale!

(Ad Collectores Ephemerid. mense April. Anno, 1674. Vritislaviam.)

OBSERVATIO CXLIX.

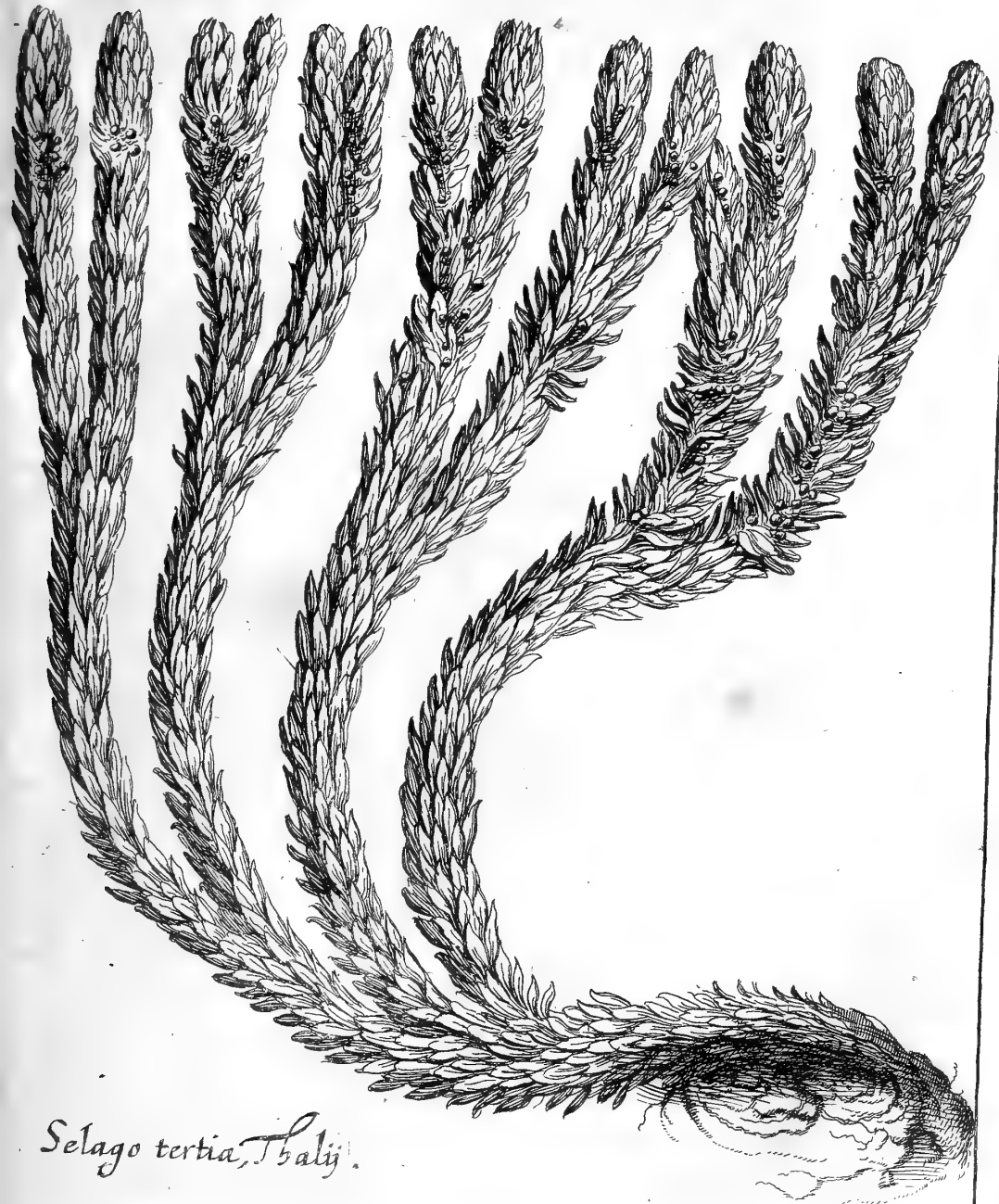
DN. JACOBI BREYNI

DE

SELAGINE TERTIA THALII.

HOC nomine quidem à *Thalio* in *silva Herciniâ* pag. 116. à *Johanne Baubino* in *Historia universali plantarum* Tom. III. Lib. XXXVII. pag. 759. nomine *Musci terrestris recti* (ubi male cum *Sabina silvestri* *Tragif.* seu *Selagine prima Thalii*, errore typographico, confunditur. Nam lineæ posteriores tredecim, quæ hujus *Musci terrestris recti* descriptionem sequuntur, post *Musci terrestris ramosi* pulcherrimi: & lineole sex sequentes, post hujus descriptionem ponendæ:) descripta, & à *Casp. Baubino* in *Pinace* pag. 360. *Muscus erectus ramosus* saturatè viridis nuncupata. De figurâ autem & viribus apud nullum hætenus Botanicorum quicquam reperi. Itaque eandem cum brevissimâ descriptione offerendam statui. Amat montosas *Cassubiæ* silvas, ubi *Lycopodium* æmulatur: nec tamen humi serpit; sed rectâ altitudine dodrantali surgit. Ramos habet crassiores, qui in divisione bifurcatum ordinem plerumque observant, & velut erecti apparent digiti, longioribus *Lycopodii* ac latioribus, sursum tendentibus, viridibus foliolis densè stipatos. Quorum inter supremorum penè foliorum alas granula lutea, quædam exigua mense Majo protruduntur, quæ flores ac fructus, clavicularum locò, quibus caret. Vis ei ad foetus depellendos efficacissima, meretricibus, infanticidium sæpiùs eadem committentibus, plus satis nota, inest. Hinc in *Officiis nostris*, quæ *Maschlâber* ei nomen tribuunt, ut alia noxia non promiscuè omnibus venditur. *Rhizotomæ mulierculæ* febrî & corrupto stomacho eandem opponunt, decoctamque cum cerevisiâ ac haustam multis fuisse salutiferam perhibent, & purgantem volunt. Vomitum ciet vehementissimum, corpus humoribus variis peccantibus exonerantem; sed maximè etiam alterantem. Tutius robustioribus, quàm teneriori texturæ hominibus præbetur. Vilioris conditionis homines in aqua coquunt, quâ ad abigendos pediculos caput lavant; quod tamen turbare maximè dicitur,

OBSER-

Selago tertia, Thalij.

OBSERVATIO CL.

DN. JACOBI BREYNI

DE

FUNGO CORIACEO QUERCINO HÆMATODE.

Rarissimum hoc, præstantissimum & dignissimum admiratione Corium vegetabile Anno M. DC. LVIII. *sur Bûsche zum Hogensteg* duo milliaria Argentorato distantis, in medio quercus, medullæ velut subuculâ circumvolutum, à lignatoribus inventum est, & ab incautis in frustra dissectum, interque eosdem ob vim medicinalem divisum.

Tenerum erat, molle, flexile, planum, nonnihil rugosum; eâ longitudine & latitudine, ut colobium (ein Rôlder oder Colet) ex eodem commodè conficere licuisset; colore pallido ad flavum nonnihil tendente, itemque substantiâ, tractatione ac figura alutæ ex pelle caprinâ confectæ similis, quàm ovum ovo; nisi quod crassius, materiâ minùs compactâ, intùs præterea passim duriusculâ & rotunda tubercula, in manus magis, quàm oculos incurrentia, occultante. Initio gustatùs vis statim quædam attractiva apparebat.

Nobilissimum præstantissimamque remedium hæmorrhagiæ narium inhibendæ, si cordi particula ejusdem imponatur, dicitur, quod cuidam cognatorum meorum ab iisdem lignatoribus (*qui tunc temporis, quò inveniebatur, presentem non exiguò frustò donârunt, quod dimidiatum, ut hic depictum cernitur, non sine ingenti gaudio meo mihi obtulit*) non modò constantissimè assertum, sed ab ipso etiam & aliis manifestò compertum est. Et quâlibet fieri posset, quàm ut hic embryo in utero arboris intimo generatus, cujus partes plurimas atque excrementa, sanguinis stitisse fluxum, jam olim celebratum, majorem adhuc virtutem à genetrice imbiberet.

Hinc pervasissimum mihi est, non sine insigni fructu, nimio mensium profluviò, in aliisque fluxibus sanguinis adhiberi.

Apud *Aldrovandum Dendrologia lib. 2. pag. 404.* affine huic corio, quod ex caudice pyri auctori memorato obtigit, nomine *pyri cortex interior membranaceus*, tanquam admirabilissimum expressum descriptumque est. Quò in loco nihil quidem de virtutibus; sed philosophi-

cè de origine ejusdem, quomodo in arbore pyri, latamine caprina-
rum pellium impinguatâ, oriri potuerit, agitur. De quo Lector Cu-
riosus plura percepturus citatum locum consulat.

Illud certò certius, nostrum nihil aliud, quàm fungosam materiam
ex arborum morbis, ut alii fungi, inter alburnum (Spondi) & me-
dullam, aut etiam inter corticem interiorem & alburnum prognatum,
quam necessariò, premente perpetim ligno, planam & latam, cumque
toto illo genitura tempore ab aère ita muniretur, teneram & mollem
crescere oportuit.

Idem etiam corium in fagi stipitibus reperitur, ut in quodam ligni
vulgaris, ex Norvegiâ allati, frusto observavi, inter cujus corticem in-
teriorem & alburnum firmiter hærebat, fortasse nondum satis maturum,
cum arbor caderetur.

OBSERVATIO CLI.

DN. JACOBI BREYNI

DE

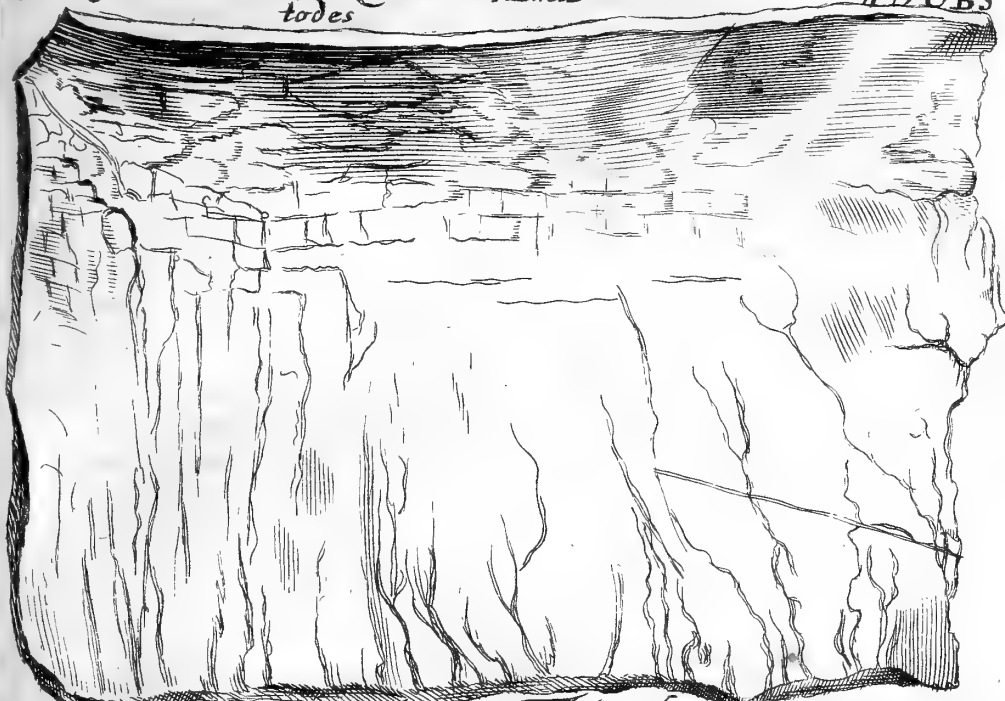
*FUNGO BARBATO QUERCINO TETERRIMI
ODORIS FOETIDO.*

Sicut naturæ mirè ludentis voluptas fuit orchidum flores variis ex-
primere animantium figuris: ita non minùs fungos etiam terre
formis aspectu mirabilissimis placuit, ut inter alia ex fungo coral-
loide cancellato Clusii: fungo digitato & fungo maximo Ungari-
co Casp. Bauhini, Phallo Hadriani Junii, Aldrovandi fungo cochle-
aris facie, anguino, gallipede, arboreo tricorni etc: D. Bernhardi fun-
go monstroso in alveari invento, in *Ephemeridibus Curiosorum Germ.*
Anno II. inprimis autem in fungo anthropomorpha D. Segeri, qui in
iisdem Ephemeridibus deprehenditur, atque ex nostro fungo memora-
to coriaceo, nec non ex duobus sequentibus conjicere licet.

Primum eorum Anno M. DC. LXIII. mense Augusto, in silvâ non procul
ab acidulis Schvvalbacensibus, in quercu quâdam observavimus. Ex cu-
jus caudice magnitudine pugni minoris, niveus, carnosus, ovali pend
figurâ, superiùs latior, inferiùs magis acuminatus, & undique radiis
crassis unciali longitudine deorsum vergentibus, velut pilis, in modum
barbæ

Fungus Coriaceus Quercinus Haematodes

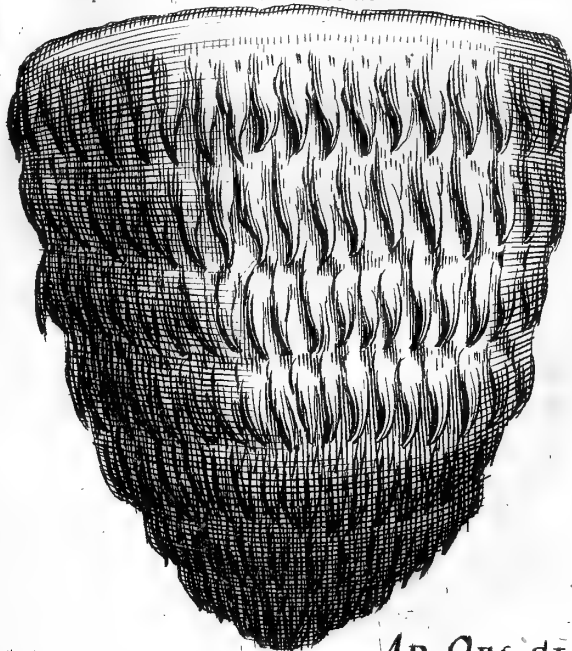
AD OBS. CL.

Fungus Sinensis Antidotalis
ae Tigridis Dicitur.

Fungus Barbatus Quercinus Teterrime
Foetidus

AD OBS. CLIII.

AD OBS. CLII

barbæ inferioris cuspidatæ, excreverat. Odorem, dum avellere eum ab arbore annitebar baculo, adeò gravem, fœtidum ac virosum exhalabat, ut eundem missum facere cogerer.

OBSERVATIO CLII.

D. JACOBI BREYNIÏ

DE

FUNGO CORNU DORCADIS FACIE.

Alter ille, qui Anno M. DC. LXI. Amstelodami ex arboris pyri aut pruni trunco originem habuit, duobus constabat ramis, formâ, magnitudine, crassitie, ramulisque adhærentibus, cum cornibus capræ mediocris penitus comparandus. Substantia erat lignea, levis ac fungosa, color candens.

OBSERVATIO CLIII.

D. JACOBI BREYNIÏ

DE

FUNGO SINENSI ANTIDOTALI, LAC
TIGRIDIS DICTO.

Sina illum in locis arenosis, in primis in littore maris, gignit, ubi, Sinensium relatione, ex tigridum lacte elapso oritur. Tenuem, ex tubere rotundo candidoque, protrudit pediculum, in quo orbiculatus, infra plicatus, albusque pileolus eminet.

Antidotum tuber illud præsentissimum, plurimisque resistens venenis, perhibetur, in morbis malignis maximè expetitur.

(Quing, istas Observaciones Nobiliss. Dn. Breynius, Excell. Dn. D. Joh. Schmidio dicavit, à quo mense Majo Anno 1674. Vratislaviam sunt transmissæ.)

OBSERVATIO CLIV.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

OBLIVIONE LECTIONIS EX APOPLEXIA,
SALVA SCRIPTIONE.

Primarius apud nos civis, senex, 65. ætatis agens annum, Nicolaus Cambier, apoplexiâ corripitur vehementissimâ, cujus funestum exitum adstantes metuebant omnes, revulsoriis tamen ex arte adhibitis remediis generosioribus, venæ sectione nimirum, enematis acrioribus sopitam facultatem stimulantibus, ventosis cum incisione profunda scapulis & nuchæ appositis, non neglectis inunctionibus nuchæ, bregmatis & narium, propinatis subinde essentiis & spiritibus cephalicis, quantum per corporis indispositionem licebat, eò res deducebatur, ut sensim ad sese redire conspiceretur, factâ metastasi ad latus dextrum, quod in hemiplexiam desinebat, lingua difficulter facere officium incipiebat, loquebatur mussitando plurima, animi tamen sensa exponere aptus non erat patiens; substituebat enim vocabulum unum pro altero, ut hariolando tantum voluntatem ejus cognoscere adstantes opus haberent; mutabatur affectus hicce subinde in epilepsiam, cum convulsionibus vehementioribus, hæc in illam desinebat iterum, itâ miserè miser torquebatur. Superatis tandem DEI beneficio hostibus hisce atrocissimis, non semel instantem mortem qui minati erant, ultimum debellandum linquebatur malum, quod characteres legere, multò minus combinare nullatenus posset, neque enim literam ullam cognoscebat, neque unam ab alterâ distinguebat, sed, quod mirum est, si nomen ipsi aliquod vel dictio scribenda traderetur, promptè illum & orthographicè in quocunque ipsi antea notò idiomate scribere sciebat, scriptum autem propriâ licet manu legere, vel characteres distinguere & dignoscere non poterat; Si enim, quæ hæc vel illa esset litera, vel quâ ratione literæ combinatæ fuerint, ex eo quæreretur, casu tantum vel scribendi consuetudine, sine omni judicio scriptionem peractam fuisse apparebat, neque informatio ulla locum habebat: nullis enim præceptis, nullâ manu ductione literarum cognitio inculcari iterum poterat, secus quàm in lapicida quòdam nostrate, Wilhlemo Richter / videre mihi contigit, qui post curatam apoplexiam legere quidem penitus non poterat, neque literas cognoscere, informationem autem ex literarum elementis Alphabeticis admittebat, cujus ope brevi temporis spatio literas iterum cognovit, combinavit, sicque ad perfectam lectionem pervenit.

SCHOLION.

Memoriæ vitia varia ex variis orta, causis externis internisque ab authoribus descripta habemus, nota sunt, quæ de memoria læsa notavit

tavit *Tb. Jordanus de pest. phœnom. p. 275. Salmuth Cent. 2. Obs. 41. Tulpius l. 4. Obs. c. 14. Zwving. Tb. Vit. Hum. fol. 36. Forestus lib. 10. Obs. 32. Capiuaccius Conf. 7. p. 948. Schenckius Obs. lib. 1. f. 77. 78. Jul. Caf. Bened. Conf. 30. p. 130. Erast. Annat. in Comm. Mont. p. 194. 195.* In nostro casu hoc memorabile occurrit, quâ factum fuerit, quod scribere potuerit, scriptum autem legere, vel literas propriâ etiam manu exaratas ne cognoscere quidem valuerit, an causa in eo sita fuit, quod usu longiore literarum combinationem sciverit, ut in iis evenit, qui clausis licet oculis scribere nōrunt; Operatur scilicet in scriptionis actu phantasia, licet in distinctione vel simplici etiam literarum cognitione vacillet memoria.

OBSERVATIO CLV.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

DYSURIA CUM PENIS RETRACTIONE.

CIvis apud nos inter primarios M. Z. molestissima & diutissima corripitur *dysœsia*, quæ ad eum devenerat vehementiæ gradum, ut intolerabilis in urinando dolores, & incessabilem mejendi conatum tam de die quàm nocte pateretur, causa nec in sabulo, nec calculo, nec vesicæ inflammatione, nec mentulæ excoriatione, sed feri scorbutici acrimoniâ inveniebatur, quæ à salis acidi resoluti copiâ ortum trahebat, in transitu per vesicæ corpus & urethram cruciatus istos causabatur; tingebatur enim urina sæpius intensè, quæ lixiviosa apparebat, & cruorem etiam nonnunquam admistum habebat. Filamenta quoque & fursuracea, quæ à vesicæ corpore avulsa judicabam, sæpius sese monstrabant, quæ tantò cum dolore, tantò cum excernendi stimulo egrediebantur, ut vossella sibi partes peritonæi & mentulæ incidi conquereretur, & clamoris vehementia comprobaret. Ego tragicum exitum, vocatus, statim prædixi, cum in proventioribus ætate malum hocce curationem non admittere & practicoꝝ sit consensus & ipse non semel expertus fuerim, quod partim integris viribus ad partes hæc remotas per tot anfractus, per tot concoctiones pervenire medicamenta non

possint; partim quòd ætas gravior caloris pauperiem junctam habeat, unde debiles partes nervosæ faciliùs ab humorum acrimoniâ, vellicantur; quam cum naturæ debilitas ferre non posset, exhaustiebantur enim continuâ hâc vellicatione & continuis doloribus spiritus, succumbere tandem ipsam oportebat. Strenuè quidem contra hostem remediis convenientibus actum est; contemperavi nimirum humorum acrimoniam, renes & vesicam roboravi, exhaustos spiritus *ἐπιπρωσις*, resarcirè allaboravi, diuretica blanda cautè propinata sunt, fomenta, balnea, linimenta, injectiones per syringam ex lacte, ex mucilagibus adhibitæ sunt, sed irritò omnia effectu, ita enim augebantur dolores, ut circa omnem penè noctem anodynis variis dolorum impatientiam mitigare ad minimum opus habuerim, unde quidem illi remittebant, sed per brevialia intervalla recurrebant. Duranti sic pertinaciter ultra anni spatium affectui tandem novum & insolitum accedebat symptoma, mentula quippe tota derepentè ad interiora, sine tamen dolore, retrahebatur, cujus intra corpus convulsio certè mirabilis fuit, nimirum nec quicquam de pene apparebat, ne vestigium quidem, secus quàm in *Observatione 50. Anno 2. Miscell. Curios.* notatam historiam vidi, ubi præputii aliqua adhuc particula extra abdomen pendula relicta fuit; in hoc autem casu, non nisi fovea, in loco consueto monstrabatur; turgescibat scrotum, urina autem, quæ per penem, ut antea factum erat, excerni non poterat, ex foveâ continuò stillabat, unde scrotum miserè erodebatur, & tandem inflammabatur, sicque novi conciliabantur dolores, quorum vehementiam natura cum ferre amplius non posset, exhaustis tandem spiritibus æger animam efflavit.

OBSERVATIO CLVI.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

VERMIBUS CUM URINA EXCRETIS.

Varia per urinam inversò naturæ ordine excerni à Prædicis passim traditur. Cruenta, purulenta urina nemini non ^{nota} est; rarior pilorù est mictio, tamen exemplù in rustico Insulano vidi; sunt & similia notata ab Authoribus. Confer *Tulpium l. 2. c. 52. Joubertum de urinis c. 29, Hildan. Cent. 5. Obs. 50. Wierum l. 3. de Præstigiis Demon.*

Damon. c. 15. Horst. Epist. Sectione 5. totâ, & alios. Vermes autem vivos excerni adhuc rarius est, ne tamen & hîc desunt Observationes. Vermis cruenti Tulpus l. 2. c. 49. meminit, & 20. vermium excretionem r. 50. l. 4. tradit; lumbrici mictionem Rhodius Cent. 3. Obs. 36. tradit. Hollerius de Morb. Int. l. 1. c. 54. p. 56. Salmuth. Cent. 1. Obs. 49. Pareus millepedem vermem per urinam excretum vidit l. 19. c. 3. Rhodius Cent. 3. Obs. 55. vermiculi excreti historiam habet; notum insuper Bartholini Cent. 1. Hist. Annot. 89. de verminosa urina exemplum. Similem & mihi non ita pridem videre casum contigit: Nimirum Per-Illustris & Reverendissimus quidam Canonicus Varmiensis binos sine dolore per urinam excrevit vermes vivos, qui per microscopium observati, hirsuti erant & octo pedibus præditi, vitamque ultra diem, ut ex motu & gressu cognoscebatur, protrahebant.

OBSERVATIO CLVII.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

ALVI EXCREMENTIS PER GENITALIA EJECTIS.

MArtini Jenneri, mercatoris apud nos, filia sexennis manibus pudenda continuo fricabat, quæ ob rei turpitudinem à parentibus sæpius corripiebatur, tandem ex fructuum horarum intempestivo usu in malignam incidit dysenteriam, quâ de causa vocor in consilium, propino contra malignitatem & humorum acrimoniâ pugnancia remedia, non neglectis subinde cordialibus & roborantibus, enema etiam ex abstergentibus & consolidantibus injici curo, quod dum applicatur, liquor enematis per pudenda rursus effluere conspicitur, tertius ad insolitæ rei hujus visum parens, me advocat, & ut inquirerem & edicerem causam obnixè rogat; Accedens puellam tabulæ imponi jubeo, pudenda inspicio, & velamento aliquo carnosio illa subdusta, sicque clausa esse animadverto, itâ tamen ut supernè & infernè stilus exilis intromitti possit, ubi exilia foramina, per quæ urina impetuose extrudebatur, conspicebatur; cum autem liberum effluxum urina non haberet, moram circa velamentum trahere opus habebat; acrimonia autem seri retenta loca obscœna rodebat, & vellicabat, quæ causa erat frictionis pudendorum, erolum tandem per moram longam sine dubio, ex illa acrimoniâ intestinum

testinum rectum est, unde per alvum excernenda, per genitalia communi factò meatu exire conspiciabantur. Licet autem natura viam apertionis & secretionis monstraret, nolui tamen propter instantia fata, ne accelerâsse me eadem jure culpæi possem; nam summa virium debilitas, & extremorum refrigeratio, quam sudor colliquativus excipiebat, posterò die in felicem ἀνάλυσιν terminabantur.

OBSERVATIO CLVIII.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

MANIBUS SULPHUR OLENTIBUS.

ODorem suavem totum spirâsse corpus, seu mirificam exspirâsse fragrantiam, *Plutarchus* de *Iside* meminit; similiter de *Alexandro* magno refert, quòd ex cute exhalaverit odor gratissimus, quodque os ac totum corpus reddiderit fragrantiam. *l. 1. Conv. Quest. 6. & in Alex.* De foetore Judæorum *Fr. Philelphus in Epist.* scribit, simulque graveolentiæ hujus causam invenire tentat. Nostrorum certè Hebræorum sanguinem à porri esu nimio, odorem hunc contrahere verisimile est. *Galenus l. 6. Epid. Com. 4. Apbor. 9.* refert, medicum quendam *Asianum* hircum sub alis tam putidum aluisse, ut vir nullus elegantior accessum ejus ferre posset, nisi odoratis quibusdam inspersionibus virorem hunc priùs mitigasset. *Lemnias* mulieres tantum foetorem contraxisse refert *Antigonus de Nat. Mir.* ut viri earum abstinerent congressu. Quæ de gravi odore *Martialis* habet, ex *Epigrammatibus* ejus nota sunt. Potest non immeritò prioribus exemplis, *Observatio* sequens annumerari. *Juvenis* quidam, habitu aliàs satis vivido, annos natus circiter 23, apud *Iorarium* nostratem vivens, ante annum & quod excurrit, ex utraque manu ad brachium usque statim temporibus sulphureum exspirabat odorem, tam manifestum, ut hypocaustum totum odore inficeret, immò lectus non nisi sulphuris accensi spiraret odorem, molestiam hanc foetoris insoliti herus cum ferre non posset, meam implorat opem, meumque judicium, an nimirum odoris hujus gravitate, sanis etiam cum eo simul viventibus commilitonibus, cum sulphureum continuò attrahant aërem, noxam aliquam imprimere valeat patiens hic,

hic, perquirat. Cardanus quidem in propria vita meminisse, ex propriis brachiis sulphureum se observasse odorem, quod in *Scholio ad Obs. 191. Anni secundi Miscell. Curios.* notavit acutissimus, ὁ οὖν ἐν ἀγίοις, *Sachfus*, ubi ex *Alex. Tassano & Rhodio* duo adhuc similia adducit exempla: Ex autoribus tamen istis colligere non est, odorem illum, seu potius foetorem, in eâ fuisse vehementiâ, ut in nostro subjecto, in quo adstantium -infectionis metus fuit. Mirum tamen videri posset, quâ factum, quòd non totum corpus, sed certæ tantum partes, & in adductis prioribus exemplis, & in nostro quoque subjecto foetorem hunc reddiderit? An causa non tam in sanguinis massâ quàm parte, quæ odorem hunc spiravit, quærenda venit? In sanguinis enim massa si resideret, cur totum corpus, cui per circulationem sanguis communicatur, odorẽ hunc non præberet, causam non video, Obstructis itaque fortè à causis externis, partis laborantis poris, halitus per evaporationem exire consueti, retinentur; mora autem longiore magis adusti foetorem hunc, præprimis, si calidus sit naturâ sanguis & siccus, sulphureum contrahunt, Ἰδιοσυννερασία partis, vel sanguinis, commune illud, supinum tamen ignorantix asylum, si accusari deberet, in ulteriorem perquirere rationem opus non esset.

OBSERVATIO CLIX.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

ISCHURIA EX DISTENSIONE EMULGENTIUM.

Spectabilis apud nos civis, Michaël Podevvels, vir 67. annorum, vegeto tamen adhuc corpore, ἰσχυρία corripitur gravissimâ, ita ut nec guttulam excernere posset, neque tamen ad excretionem doloribus ullis sollicitaretur, perterritus ea propter meum petit consilium. Invenio retentionem illam, examinatis circumstantiis omnibus, omnimodam, non à calculo, non tartareâ materiâ, nec grumo sanguinis, sed læsâ renum facultate vel secundum *Galenum lib. 3. de Sympt. Caus. c. 3.* perditâ renum actione, vel secundum *River. l. 1. Obs. 1.* ab obstructione venarum emulgentium, quam humorum multitudo parit ex *Galeno l. 10. Meth. c. 2.* cum nimirum vasa repleta nimis & distenta non sese possunt ad expulsionem contrahere, prout in Vesica ab urinâ repletâ, haud rarò evenire videmus, ortum trahere; Quare emollientibus

Cc

enema-

enematibus, balneis, internis specificis & salinis curam aggressus sum, à fortioribus tamen diureticis abstinēbam, ne, vel renes inflammarentur, vel ad partem affectam nimius feri impetus propulsus majores in emulgentibus conciliaret obstructions. Protrahebatur malum, sine ullis tamen symptomatibus, neque enim in pectine gravitatem, neque à restagnante feri copiâ ortam distensionem animadvertēbam. Temperabat sibi æger, suavis quidem mediò, præter tamen expectationem à potu penè omni; metuebam enim semper, ne urinoso odore inquinatus sanguis ad cor delatus spiritus inficiat, & funestum conciliet exitum. Prognosticò me salvabam, stantem enim sacrum inter saxumque videbam patientem, unde gravi non vacare periculò affectum hunc primis indigitavi diebus. Continuo interim, externa & interna, quæ ex arte partim, partim ex secretis mihi cognita erant, remedia, sed nec guttulam prolicere licebat. Æger me pusillanimum videns bonâ convalescentiæ spe, Medicum inversò planè ordine erigit: Noli, inquit, timere, subsequetur propediem auxiliante DEO optatus finis. Oxygalam avidissimè expetit, concedo; bibit duodecimo morbi die iteratis vicibus haustum bonum; decimo tertio circa noctem salis urinæ fixati ℥j. propino, quod semel atque iterum antea etiam propinaveram remedium. Decimò quartò impetuosè copiosissima ad libras aliquot redditur urina, limpida crudaque, quæ iteratis vicibus per totum diem matulâ excipiebatur, similis priori aquam nimirum referens, sequentibus autem diebus ad naturalem & quantitatem & qualitatem accedebat, roborantibus tandem, & *εὐπεί-
ως* DEI benedicti ope ad pristinam rediit sanitatem.

SCHOLION.

Varias *ιχθελίας* Observationes, raras etiam satis apud Practicos notatas habemus. *Diom. Cornarus Obs. 21. fol. 36.* ad decimum quartum diè urinam cessasse observavit; Undecimo die sanata *ιχθελίας* exemplum *Tulpius* tradit *lib. 4. Obs. c. 26.* Ischuriæ 8. & 16. dierum *Schenckius* *meminit. f. 533* Confer *Pison. Obs. 127.* exemplum memorabile 10. dierum tradentem. *Forestus l. 25. Obs. 18. p. 527.* in rustico retentiæ urinæ historiam exponit. Ubi hoc notandum animadverto, quod propriè sic Medicis dicta *ιχθελία*, vesicæ vitio ex calculo etc. facta, etiamsi ad octo & plures extendatur dies, non ad eò lethalis sit, modò ætas & vires ferendo morbo pares sint, quod in praxi observare sæpius mihi contigit, cum sublatâ causâ effectus quoque tollatur. Impropriè autem dicta, nullis nimirum

mirum doloribus existentibus, & vacuâ ut plurimum vesicâ, *ixperia*, ubi vitio renum vel emulgentium urinæ defectus contingit, plus periculi inferre consuevit, ut rarissimè ad 8. vel 9. dies malum hocce protrahi possit; Et licet urina post multarum dierum decursum tandem subsequatur, non tamen evadunt ægri, quâ in sententiâ, præter alia exempla, non itâ pridem me confirmavit Mennonistæ alicujus vidua, quæ vitiô, ut ex signis colligere licebat, emulgentium, omnimodam urinæ patiebatur suppressionem, post variorum autem remediorum usum octavô morbi die copiosam reddebat urinam, turbidam, jumentorum similem, & fœtidam valdè, fractis tamen viribus, & infectâ sine dubio tota sanguinis massâ, decima quarta die animâ efflabat. Aliàs mortis hoc certissimæ prognosticum vix unquam me fefellit. Cujus periculi causam ingeniosam satis *Antonius Sanctorellus de sanit. naturâ l. 23. c. 15.* tradere nititur: Gravissima, *inquit*, est suppressio absque dolore; nam veluti parturientem parituram esse aliquando speramus; non speramus autem, si nullos patiatur dolores: Sic urinæ suppressio facta in renibus, si comitem habeat dolorem, spem concipimus, ablato impedimentô viarum micturum esse ægrotantem, quod sperare non itâ faciliè possumus, cum sopita facultas & ferè emortua, non est modo aliquô de corporis salute sollicita; Minus gravis suppressio est, quæ fit plenâ vesicâ; non enim detinetur urina in viis, quare neque minatur sanguinis corruptelam & febrem exitiosam. Hæc ille.

OBSERVATIO CLX.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

PURGATIONE EX IMAGINATIONE.

DE viribus imaginationis in hypochondriacis præsertim obvia sunt apud Autores plurima; nec ignota sunt, quæ de prægnantium impressione inter plures alios *Tb. Fienus* eruditissimo in Tractatu suo consignavit. Nauseam medicamentorum impressionem facere posse satis gravem sæpiusculè expertus sum, inter alia exemplum sequens exponere non abs re fore judicavi.

Uxor famosi apud nos mercatoris. J. D. P. quartanâ laborabat molestissi-

mâ, corpus totum atrocissimè affligente: sentiebat dolorem osteocopon, lumborum & dorsi gravitatem, rigorem, inappetentiam, & alia quartanariis familiaria symptomata. Advocor, ut de remediis prospicerem; ea respuebat omnia, ita ut nec ad salia, nec essentias, nec tinturas, nec spiritus per guttas sumendos, vel dolo etiam, quod sapiùs fieri oportere praxis docet, persuaderi posset. Tandem antiquartanarium meum exhibere dolo tento, ipsa cauta nimis & attenta elusit consilium meum: quæro an conservam rosarum assumere possit, habere me nimirum & saporis grati & morbo, quocum conflabatur, accommodatissimam, ex cujus usu febris sine dubio cessatura sit? annuit tandem persuasionibus, & an vomitus, an dejectiones illa sit motura, & an certo certius febris etiam peritura sit, perquirat. Cessabit, inquam ego, DE LOPE, infallibiliter (ita enim erigenda erat; nam aliàs remedium non admisisset) febris; operationem autem medicamenti talem experieris, quod si ventriculus pravis abundaverit humoribus, fortè vomitum, dejectiones autem modicas quidem, sed certas conciliabit. Mitto circa vesperam febrifugi dosin cum rosarum conserva permixtam, simulq; ut manè vice unâ, nam boli habebat, formam, deglutiret, significari curo; Ægra impressionem vomitûs dejectionumque habens, maximam autem in medicamentum & ejus operationem ponens spem, sollicita tamen numne postero die sapor ingratus sit futurus, circa noctis horam fabæ majoris quantitatem degustat tantum; inde nauseabunda statim quater vel quinquies cum maximâ violentiâ vomit, simulque sexies vel septies alvum exonerat. Accedo manè & de operatione remedii quæro; malè, *inquit*, mecum actum fuisset, si ex consilio tuo conservam deglutivissem, gustabam enim hesternâ vesperâ medicamentum & vix me vivam ampliùs reperisses: verebar, ut nosti, vomitus, verebar dejectiones, periculum tamen facere volui, an, te sic volente, saporem remedii ingratum superare possim, & quod timui, experta sum; vomitus enormes, dejectiones copiosas: si totum assumissem remedium, qualiter cum vita mea actum fuisset, ipse judica. Dignam, respondeo, temeritatis luisse poenam, ex imaginatione enim & nausea solâ operationem talem subsequutam esse, certa sis, ut effectus etiam, febris nimirum sublatio, jam subsequatur, animitùs voveo. De eâ, *inquit*, nullus dubito. Habebat tempore eodem ancillam quartana etiam laborantem. Ut videas, dico, non adeò periculosum me tibi exhibuisse remedium, & ex imaginatione solâ factam fuisse operationem, ancillæ, quælo, meò periculò, quod reli-

Reliquum est totum devorandum exhibe ; paret ac præbet ancillæ remedium , quæ sine nausea , sine vomitu quinquies blandè dejicit. In hera imaginatio & impressio, quam de medicamento habuit ; in ancilla medicamentum ipsum felicissimum sortiebatur exitum : utraque enim à molestissimâ aliàs liberabatur febre, sicq; dosi unâ binæ curabantur febres.

OBSERVATIO CLXI.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

' CANCRI CURA PALLIATIVA.'

Cancrum mammillarum palliative ab exulceratione præservari posse ad plures annos, viginti etiam, non semel ipsus expertus sum, modò non in manus imperitarum muliercularum, agyrtarum, circumforaneorum, & id hominum impostorum genus aliud incidant, ubi spem amplam facientes, vel cataplasmatibus emollientibus putredinem conciliant, vel calidis & gummatosis emplastris inflammationem causantur, quæ in exulcerationem terminatur, unde cruciatus & dolores intolerabiles, non nisi morte debiles oriuntur. Sectionem, cum in principio fieri debeat, constantibus adhuc viribus, & ubi altè nondum radices egit, delicatulæ ut plurimum admittere renuunt. Laminam plumbeam vel emplastrum diapompholygos cum fructu adhiberi posse, non semel expertus sum.

Vidua quædam primaria A. P. triginta octo circiter annorum, tumorem in mammillâ dextra per annum & ultra sentiens, mobilem tamen & dolorificum, cancerum minantem, meam implorat sollicita opem; præparo corpus internis evacuantibus, revellentibus, acrimoniam seri contemperantibus, topicorum usum circumpectum suadeo, ne, quam metuit, subsequatur exulceratio. Laminam plumbeam ut affectæ parti imponat, & mammillæ, ne decidat empl. diapompholygos affigat suadeo: Fit hoc, duæ parantur laminæ, ut demptâ unâ altera imponi posset, utraq; duorum mensium spatio eroditur & in medio in albicantem redigitur pulverem, prout calcinatio plumbi fieri consuevit. Apparet hinc, quanta seri atrabilarii sit acrimonia, ut in corrosivorum etiam degenerare naturam apta sit, quæ salia corrosiva plumbum calcinare posse nemini non notum est; hæc causa videtur esse, quod in exulcerato can-

cro adeo exquisiti solent esse dolores, qui opiatis ut plurimum demulcendi sunt, quæ in doloribus ejusmodi ad scrupuli medii usum nihil profecisse haud semel expertus sum, partim quod salis acrimonia superet opiatorum vires, partim quod natura opiatis tandem assueta, eorum operationem eludat, sicq; tandem non tam medicamento, quam alimenti induant naturam, quod de napello & venenis etiam aliis plurimæ Autorum docent historiæ.

OBSERVATIO CLXII.

D. JOHANNIS SCHMIDII

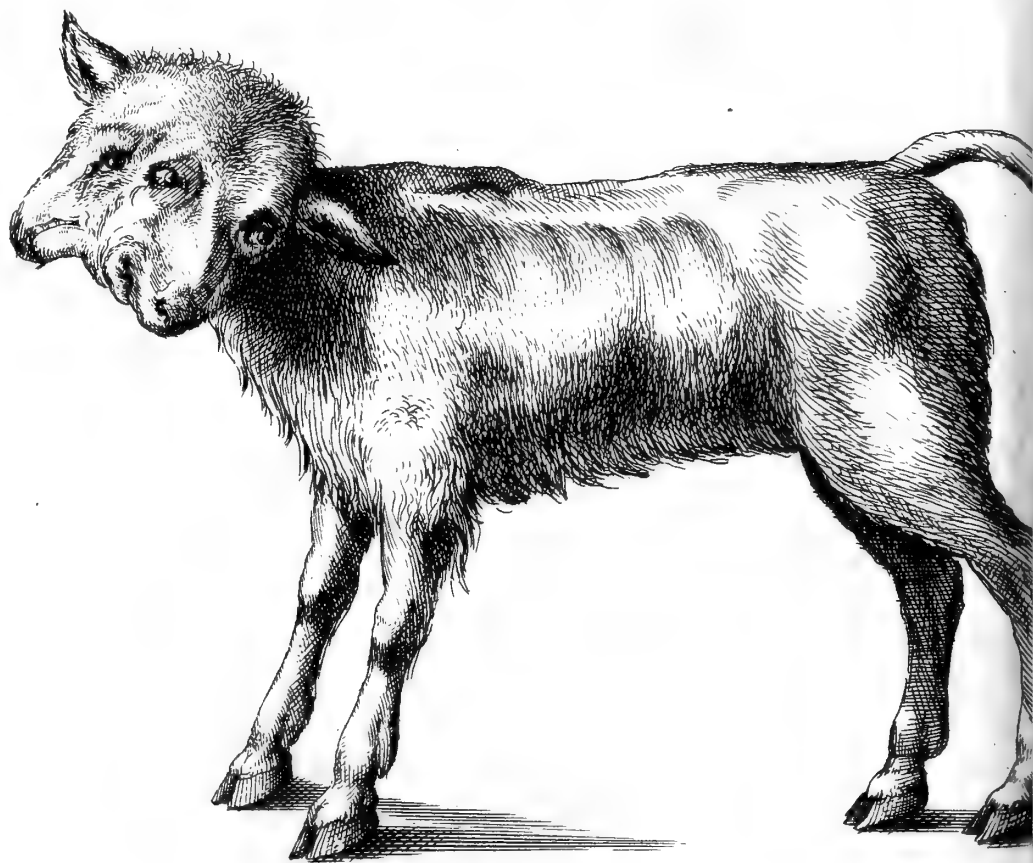
DE

DEGLUTITIONE DIVERSIMODE LÆSA.

Senator quidam Mariæ - Insulanus levem patiebatur apoplexiam, à quâ remediis appropriatis Altissimi beneficio curabatur, hoc tamen relicto symptomate, quod anxie miserum torquebat, solida omnia, panem, carnes, pisces, masticabat, & linguâ in ore circumvolutabat, deglutire autem, immò nec potu multò diluta detrudere poterat, potulenta omnia liberrimè descendebant. Ex paralyfi musculorum, pharyngis contractioni inservientium, malum hocce oriri judicabam, quare universalibus præmissis, evacuantibus, revellentibus, resolventibus, ad topica deveni externa, ex quibus levamen sentire aliquale incipiebat, sed cum propter domestica, diutius apud nos commorari non posset, medicamentis convenientibus ipsi prospexi, sicque cum spe integræ sanitatis eum dimisi. Similem casum hisce diebus in virgine aliquâ nostrate observavi, cachexiâ scorbuticâ, cephalalgia, & *waçansia*, per longum tempus molestissimè laborante, quæ solidos cibos non nisi cum potu summè dilutos per vim quasi in ventriculum detrudebat; hæc etiam sensim à tædioso hoc affectu per DEI gratiam liberata est. Notum est in hydrophobia potulenta deglutiri non posse; solida e contra faciliori cum molestiâ descendere, ubi in causa reddenda Præfici sese macerant, existimantes, potulenta arctius à pharynge comprehendi debere, liquiditatem autem motum contractionis quasi effugere, sicq; ad superiora regurgitare: solida e contra arctè comprehendendi & sic sensim in ventriculum musculorum ope detrudi posse. In nostris casib. ratio est diversa, ubi potulenta ponderosâ liquiditate sine musculorum ope in ventriculū quasi defluunt, solida autem propter musculorū

actio-

a dione
possunt
autem
est ex A
mis car
transve
compel
van duc
rum a d
quam
le occ

In pr
folis
nera
drage
masculu
tionem
separata
habebat
que sin
pareba
ris, &
ni przb
sicuram
man dies
constitue
Chirurg
empta c
tetus per
apparece
Et cerebru
Organa
rum is in
na ex pte

actionem læsam per œsophagi compressionem ad ventriculũ deduci non possunt, cum ob siccitatem lateribus adhæreant solida, per musculorum autem actionem, quippe quæ læsa est, deprimi non possint. Notũ quippe est ex Anatomicis œsophagum seu gulæ sphincterem, ab utroque scutiformis cartilaginis latere qui ortum trahit, & per gulæ partem posteriorem transversim expanditur, astrictõ œsophagõ cibum in hærentem deorsum compellere: habet musculus hic tria musculorum paria alia, ad elevandum & dilatandum œsophagum comparata, sibi ministrantia, quorum actione læsa, in subjectis nostris, deglutitio obiri non potuit, quamvis solius sphincteris læsionem symptomati huic sufficientem dedisse occasionem, existimem.

OBSERVATIO CLXIII.

D. JOHANNIS SCHMIDII

DE

MONSTRO VITULINO.

IN prædio Magnifici & Nobilissimi Domini Johannis Kratzeri, Consulis, Scholarchæ & Camerarii meritissimi, Patroni mei summè venerandi, aliquot à civitate nostra distante miliaribus, præteritõ quadragesimali tempore vacca quædam, juvenula, vitulum peperit masculum monstrum, bicipitem seu potius bifrontem, cujus delineationem transmitto. Apparebant nimirum capita sibi juncta, non separata, tamen bina, cervici uni adnexa, quælibet capitis pars binos habebat oculos, quos movebat, proprium os, linguam, dentes utrinque singulos, tota capitis compages linea quasi quædam distincta apparebat, circa frontem, in utraque extremitate una tantum aderat auris, & penes illam nota, ex quâ cornu erumpere debuisset, lac quod uni præbebatur ori, bibebat, motã simul alterius oris linguã; Potuisset, si curam adhibere animus fuisset, sustentari aliquantisper, supervixit tamen dies duos, & totidem noctes. Ego de interna, capitis præprimis, constitutione sollicitus, ejus, ministrante operã Christiano Rabandel, Chirurgo nostrate in Anatomicis non imperitõ, institui anatomen; demptã cute cranium apertum est, ut, num interstitiõ aliquõ, quod exterius per lineam quasi quandam monstrabatur, capita distincta sint, appareret; sed unam tantum inveni cavitatem, justõ tamen ampliolem, & cerebrum unum, molle quidem, suis tamen meningibus involutum. Organa sensuũ autẽ exteriorũ cum duplicia fuerint, duplicia etiã nervorum iis inservientiũ, conspiciebantur paria, duplex processus mammillaris amplius satis supra os ethmoides cum duplici nervi bivaricatione apparebat

partebat, duplex itidem nervorum opticorum in medio itinere sibi junctorum & ab invicem iterum separatorum, à spinalis medullæ initio, non longè unum ab altero distans apparebat par. Reliqua nervorum paria non duplicia quidem erant, sed furculos tantum nervus uterque projiciebat ad organa, ità ut in dextro latere existentes nervi, bifurcati quasi in organa dextri lateris desinerent, sinistri autem lateris nervi in sinistrum latus utrinque furculum spargerét. Falciformis processus ad radicem naris dextræ bifurcabatur, exili tamen & obtusò ductu. Palatum erat unum, unde factum existimo, quod ori uni exhibitum lac, sensum cibi præbuerit linguæ oris alterius: Lingua utraque suos habebat musculos proprios, proprium etiam os hyoides, quæ tamen duo ossa in radice arcuè sibi juncta apparebant; cibus, per conjunctionem palati, in unum deponebatur œsophagum. Una etiam tantùm conspiciebatur larynx; In pectore præternaturale inveniebatur nihil. In abdomine ventriculus, intestina, hepar, renes; verbò, reliqua omnia naturali sese habebant modò, nisi quod lien vix imperialis magnitudinem æquaret & rotunda quasi conspiceretur figura. Habet *Ulysses Aldrovandus l. de Monstr. historiâ* varias vitulorum bicipitium figuras & descriptiones, quarum una, quam pag. 421. delineari curavit, cum nostro monstro accuratam habet similitudinem. Video etiam in *Anno II. Miscell. Curios. Obs. 94.* ab Excellent. Dn. Segero, Collegâ nunc meò, & Amico colendissimo à D. Erndlio delineatum, vituli bicipitis monstrum communicatum esse; ubi plura etiam exempla alia in annotationibus ad Observationem hanc ex collectaneis ingeniosissimi, dum viveret, *Sachsii*, adducta legere est. Præterea verò *Casp. Schûtzius* in *Chronicis Prussiacis l. 12. p. m. 519.* bicipitis vituli descriptionem tradit, quam cum nondum notatam viderim, hic quoque allegare volui.

(In litteris mense Majo Anni 1674. ad Coll. Ephem. Uratislaviam Gedano missis: quibus sequentes duas Observationes sibi à Nobiliss. Dn. D. Timotheo Clarke, Medico Londinensî & Regiæ itidem Societatis clarissimo & acutissimo, dum viveret, Socio, ante aliquot annos communicatas, prælaudatus Dn. D. Schmidius addidit.)

OBSERVATIO CLXIV.
D. TIMOTHEI CLARKII

DE

LIENIS RESECTIONE IN CANE VIVO.

Anno 1663. mense Martii assistente Magistro Pearle, Ducis Eboracensis Chirurgus ordinario, è cane gregario, quoad corporis molem

mediocri, non pingui, lienem exsecui, transversim factò vulnere circa lienis regionem; ex quo iratum animalculum, partem omenti, intestinorum & ipsum lienem extruxit, quem nulla facta ligatura, partim secando, partim digitis separando penitus avellimus, deinde partibus cæteris extraxis repositis, vulnus statim consuebamus, & hirriens animal servicuræ commisimus, qui brevi post futurâ priori ab irato animali rupta, vulnus iterum conluere coactus erat. Ab illo tempore tamen canis perfectè sanus evasit, magis quàm antea mansuetus, & ad actus venereos postea valdè proclivis.

Hoc modò vitam sanam & multò jucundiorē degit, & pingvior etiam evasit. Mense Aprili anni sequentis, canis, quò casu nescimus, præ foribus mortuus & rigidus, capite contusò inventus est.

Apertò cadavere partes carnosas rubicundiores, quàm in aliis animalibus observavimus, uti & pinguedo, ubicunque erat, albissima apparebat. Mesenterium in vasorum interstitiis, diaphaneitatem, illius instar, quæ in septo lucido reperitur, exhibebat; vasorum tamen ramificationes, ubique pinguedine illa albissima coopertæ. Partes cæteræ omnes, pro naturæ modò apparebant; partes tamen omnes rubicundæ floridiores erant, quàm in aliis apparere solent animalibus, & partes albæ multò albidiores, quod quidem non injucundum præbebat spectaculum; sed ubi lien exsectus erat, pars omenti, & vasa splenica, cicatrici interiori vulneris firmiter annecti videbantur.

OBSERVATIO CLXV.

D. TIMOTHEI CLARKII

DE

LIENIS RESECTIONE IN HOMINE VIVO.

Lanius quidam rusticus in parte hujus Insulæ Occidentali, in Comitatu Sommersetensi, in villa prope Crookhorne, Wayford dicta, Guilielmus Panier, nomine, ære alieno oppressus, ne in jus caperetur, semet ut plurimum abscondere coactus erat, tandem dum privatim laniavit, lictores illum jam capturi erant, quos ut evitaret, vir desperabundus, cultrum laniarium in sinistram abdominis partem adegit, unde magnò factò vulnere, pars omenti, intestinorum, & lienem statim erupere. Hinc lictores perterriti, virum, ut putabant, moribundum, statim dereliquere; Per trium dierum spatium, vulnus sine

laturâ manebat; tandem verò accersitus chirurgus, reclusis intestinis, partem omenti, cum liene, cultrò abscindebat, & consultò vulnere brevi convaluit lanius, & per totum annum sequentem sanus & hilaris vitam degebat & deinde in novam Angliam profectus est, ubi non ità dudum sanus adhuc vivebat. Vir fide dignus & testis oculatus Dovbeny Turbeville M. D. & inter nostrates oculorum medelâ celeberrimus hanc observationem mecum communicavit.

OBSERVATIO CLXVI.

D. HIARNE

DE

ANATOMIE VIRI PRO HYDROPICO HABITI.

CUm anno superiore sexcentesimo sexagesimo nono Rigæ Livonorum, ubi inter præsidarios milites Medici ac Chirurgiæ inspectoris munere fungor, Chirurgorum aliquis me accessisset, atque ægroti cujusdam hydrope laborantis exposuisset historiam, non dubitavi, priusquam ipsum ægrum adirem, accuratè etiam curæ modum, quo tractasset hætenus afflictum, inquirere. Desideranti rem omnem aperuit mihi Chirurgus, se laboranti jam sæpiùs cathartica ex *gummi gottæ* Drach. s. ad Scrup. ij. sine successu propinasse, se applicuisse etiam cruribus jam tumefactis foniculos. Extemplo ægrum adeo, qui staturâ brevis erat, & annos circiter quadraginta agebat. Ibi emaciatum quoad cætera miserè ac carnem vix ossibus hærentem, abdominis autem pondere immenso oneratum, ac tibiis pallidis impressi digiti vestigia servantibus (qualis ferè in omnibus cachexiâ laborantibus) tumentem obstupui. Querebatur de spirandi difficultate, & cum aliquali cordis inquietudine virium jacturâ, cæterum appetitu se stimulari continuo, ferè canino; immò assumptorum copiam vix sufficere desiderio esurientis. Exortum sibi esse id malum ipse ægrotus ante biennium affirmabat, cum moles trufatiles seu manuaras fere sine intermissione versare cogeretur. Cogitanti mihi hac de re nihil certius ancipiti consilio obvenit, neque enim hydropem credere poteram, quod & fame magis quàm siti urgeretur æger, & tumor in ventre non mollis sed quasi carnosus, & minimè, ut in ascitide accidit, cum murmure fluctuans esset,

esset, quodque præterea potus assumpti paucitas non responderet augmento quotidiano tumoris. Nihilominus tamen pedum ac ventris tumor cum spirandi difficultate è contrario hydrophis suspicionem faciebat. Maximè autem me torquebat, quod ex tot assumptis nec excrementa multa, nutrimentum autem corporis & virium robur satis exiguum deprehenderet, omnibus, quæ spem meliorem facere solent, de die in diem in deterius ruentibus.

Tandem cum ad cognitionem hujus affectus accuratam penetrare non possem, in dubia re aliquid experiri decrevi, quàm certæ morti hominem sine solatio committere. Diureticis itaque ac subinde catharticis tentavi curam, sed naturam penitùs inexorabilem nec alligere benignis, nec cogere fortioribus potui. Demum post aliquot septimanas in altiori loco occupatus æger, fortè decidit, ac infelici mortis genere vitæque ac morbo colophonem imposuit. Cadaver statim sequenti die in multorum præsentia aperiri curavi. Aderant ibi Nobilissimus & Præclarissimus Dominus *D. Nicolaus Witte von Lillienau* Serenissimæ Regiæ Majestatis Sueciæ Medicus ordinarius & urbis inelytæ Rigenfis Physicus Primarius, vir in omni solidarum scientiarum genere nulli inferior, præ eos felicitate nemini secundus, Præceptor meus ac Fautor ætatem honorandus, ut & Generosi plures officarii milites atque Chirurghi quatuor rei gerendæ arbitri, ad unum omnes expectatione suspensi. Hos autem testes citare ideo volui, ne inania quis crepare me suspicetur. Postquam igitur aquam, ne cultro arctius inquirenti impedimento esset, depleri jussissem, vix unam aut alteram libram deprehendere. Miratus in tanta cavitare non plus aquæ contineri, ulterius abdomen aperui, ubi statim detracto peritonæo & omento quod tenue erat instar telæ aranei, ingentis corporis moles in superficie pinguedinem referens se exhibuit conspiciendam. Totum ferè melenterii spatium occupaverat monstrosa hæc ex crescentia, adeoque arctè intestinis à duodeno usque ad medietatem ilei annectebatur, ut quasi partes hæc coivissent duæ in unum citra ruptionem alterum altero avelli non potuit. Tres autem lobi seu tumores figurâ subrotunda & nonnihil depressa mole diversi se spectantibus exhibebant, qualis icone opposita à me ad vivum exculpta apparet, qui ad stateram examinati pondus quinquaginta quinque librarum Suecicarum æquabant, imò etiam excedebant. Horum loborum majores duo dissecti, præter

substantiam peculiarem (illi quæ circa sternum boum pinguium eâ parte est, qua inter crura incurvatur à plearibus ad pectus similem) amplam cavitatem prodidêre. Earum ferè quævis sex librarum fuit capax. Liquor seu potius materia, quam continebat, fluida ingrati erat coloris ex obscuro viridi flavescentis, stercoris vaccini instar multa aqua diluti, sed foetoris notabilis penè expers. Tertii illius seu minoris lobi (qui caput infantis annui magnitudine æquabat) cavitatis parva saburra fusci coloris erat impleta. Venæ plures cum arteriis latiores in superficie, sed valde pallidæ ac ferè inanes explicabantur, nonnullis lacteis etiam vestigia sua servantibus. Reliqua viscera incorrupta erant, præter pulmonis sinistrum lobum quodammodo lividum, ac pericardium omni destitutum lymphâ cordique pertinacissimè adhærens, nihil notabile exhibebant. Rarissimi hujus affectus causam occasionalem non ineptè ægrum dum spiraret adhuc, divinasse statim comprobabo: cum enim glandulas mesenterii hic obstructas atque corruptas fuisse post secretionem factam oculorum testimonium declararit, non adeo difficulter reliquam morbi rationem ex ipsius sententiâ deduci posse vero videtur simillimum. Atque sic molendinarum versandarum molestissimum negotium omnem dedisse ansam apparet. Calefacto enim corpore motu continuo & violento, non potuit fieri, quin totius corporis pori, atque inter eos illi, qui ex lacteis ad intestina tendunt, aperirentur. Jam verò ejusmodi hominum ad laborem & negotia natorum victus non modò ex vili pane & aqua, quibusdam leguminibus, pis, fabis, aut brassicâ, sine apparatu coctis, constare, verùm etiam pro lucrando tempore, ut plurimum medios inter labores & assumi & vix digeri, regionis illius incolis notissimum est: ut labore & appetitu famelico, indeque fermento fortiori existente, & concoctio citius absolvitur, & avidæ hiantes lacteæ ante factam secretionem boni malique chyli, quam motus nimius illam in tenui intestino effervescentiam impedit, promptiùs imprægnantur, frigidaque hausta loco solatii miseris funestum malum in lacteis vasis vel etiam glandulis ipsis coagulationem producente, vel etiam chylo ipso cum fecibus adhuc mistis ad stagnationem in vasis angustis admodum apta existête, collecta illi chyli copia, partim qualitate sua, ut dixi, partim etiam quantitate cavitatem viarum, pororumq; sc. in glandulis obstructis, ruptisque jam vasis cavitates illas sibi formavit. Quibus repletis dictam in molem eas extendere apta fuit, imperfecto interim succo im-
 per-

perfectum glandulis nutrimentum ac incrementum monstruosum largiente. Quod illis non videtur absurdum, qui ex Hipp. *l. de gland.* norunt glandulas in intestinis pasci humiditate, quam ex intestinis hauriunt; quique porro vulnereum excrescentias scirrhum atque puris aliquando in tale aliquid abeuntis naturam per experientiam & studium exploravere. Neque hic objici posse videtur datam morbi causam seu glandularum obstructionem per biennium, ut hic acciderat superstitite ægrotò, durare potuisse, cum glandulas non ad unum omnes ac eodem tempore, sed successivè fuisse obstructas credendum sit. Cujus rei argumentum etiam ipsa molis concretæ figura exhibet. Tres enim lobi tres glandulas atque hic unam post alteram fuisse adfectam, tam ex quantitate quam ex liquore contento differente, concludendum est. Quod autem liquor ille subflavus ac non adeo fœtens fuerit, id factum esse videtur ex bile, quam simul multa copiâ transiisse atque tum colorem addidisse, tum præservasse quodammodo à putredine, à veritate non est alienum. Interea lacteorum paucitas, quæ ad partem ilei inferioris & reliqua intestina vergebant aliquid chyli quantum fuerit, absorpsisse, atque in vitæ miserum subsidium ad cor derivasse probabile est. Pharmaca autem quod nihil evacuare poterant, viis interclusis conjicere in promptu erit. Auctum verò illum appetitum quod spectat, tum ex pancreatis ductibus procul dubio obstructis, tum etiam humorem illum in cavitatibus glandularum retento atque acescente & acidiores vapores transmittente ad ventriculum, non improbabiler deduci posse mihi videtur. Similem omnino voracitatem & insatiabilem aviditatem in suo etiam ægro, (cujus supra mentio facta) laudatus D. D. Clark notavit. Cæterum languor ille aliqualis virium atque inquietudo necessarii fuerit hujus obstructionis comites, cum nec haberet depauperatus sanguis, unde sibi ipsi ad continuandum ignem vitalem, multo minus partium reliquarum nutrimento prospiceret. Ultimo tumorem pedum atque emissam è cadavere sectionis principio aquam ex lymphaticis tum casu illo ex alto in ventre ruptis, tum ob molem excrescentiæ reditum lymphæ ab inferioribus partibus prohibente, indeque ruptionem ibidem producente traxisse originem persuasus sum. Atque hæc pro Æthiologia expositi affectus sufficiant, qui quanquam jam inveteratus absolutè fuerit incurabilis, non parum tamen spero Medico prudenti allaturum lucis, cujus beneficio possit & affectum hunc jam recens natum deprehendere, & quoad fieri poterit, in tempore ipsi mederi.

In multis, licet non in omnibus, similem casum nuper Argentorati observavit Cl. D. *Ludovicus Saltzman*, portentosæ sc. magnitudinis tumorem in abdomine puellæ sex annorum, unde falsa hydropis species fuit oblata, cujus exactam delineationem mihi etiam communicavit. Sed cum ipse Eruditissimus observator propediem in hanc rem doctum est editurus specimen, illud ego anticipare nolo, placuit tamen in gratiam curiosorum iconem hîc apponere.

FIGURARUM EXPLICATIO.

B. I. non caret, ipsa Deo, quid referitur in Anatomicis Libris.
Tab. I. Mesenterium cum suis vasis exhibet. *A. vena mesaraica & eas comitantes rami arterie celiacæ. B. Vena lactea. C. Mesenterij portionem, una etiam nervorum mesaraicorum per eam distributionem exhibet. D. Ventriculi fundus. E. Pylorus. F. Intestinum duodenum. G. Jejunum. H. Ileum. K. Omenti pars. L. Glandule Mesenterij-pars cum venis lacteis inter se implexis, & vasis lymphaticis.*

Tab. II. Tumorem & lobos supra dictos in proprio suo situ ostendit.

A. Ventriculi fundus. B. Hepar. C. Colon. D. Tumoris præternaturalis lobus primus. E. Lobus secundus. F. Intestina tumori adherentia. G. Intestina reliqua ad latus dextrum reclusa.

Tab. III. Lobos separatim demonstrat.

Fig. 1. Lobitres explicati, a. Lobus primus. b. Secundus. c. Tertius caput pueri annui æquans. d. Vasa pallida omnino & inania. e. Venarum lactearum vestigia. f. intestini adherentis disrupti portio.

Fig. 2. Lobus major apertus, a. Substantia exterior albicans. b. Interior subfusca. c. Cavitas humore subviridi plenus.

Fig. 3. Lobus minor dissectus fuscus & humore obscuro refertus.

Tab. IV. Observationem D. Saltzmanni repræsentat, *A. Tumor carneus major, inferior abdomen attollens & extra pubis ossa propellens. B. Tumores duo paulo minores ex priori orti. C. Appendix. D. Intestini pars. E. Vesica ad latus compressa.*

(Observationem hanc Nobiliss. atque Experientissimus Dn. D. *Hiarne* Disputationi suæ Inaugurali de obstructione Lactearum, Andegavi habitæ, inseruit; ipsa vero commendatione Præcell. Dn. D. *Joëlis Langelotti* in Ephemerides hasce meritò transcripta est.)

OBSERVATIO CLXVII.

D. LUCÆ SCHROECKII, F.

DE

HIPPOLITHORUM HISTORIA.

AD OBS. CLXVI. TAB. II.

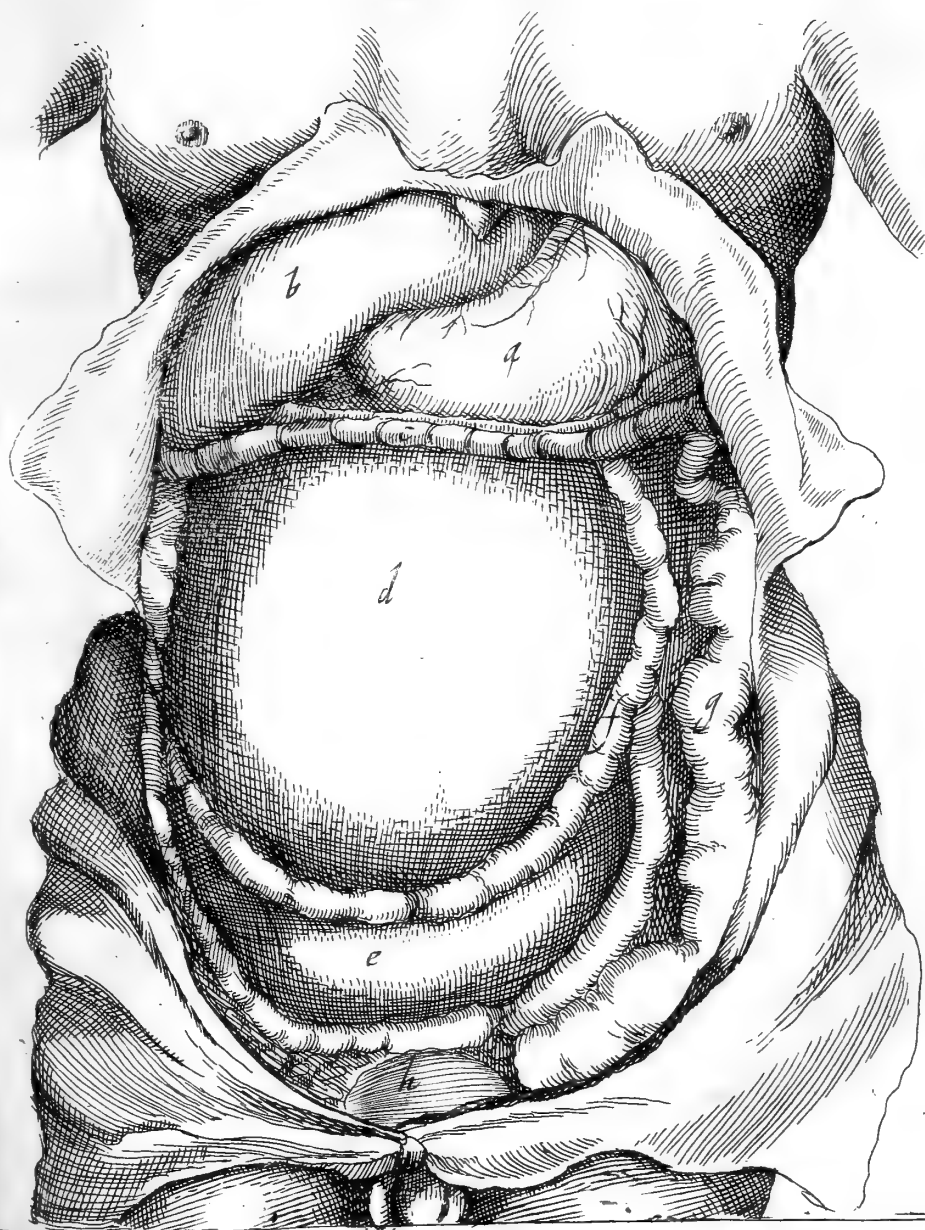
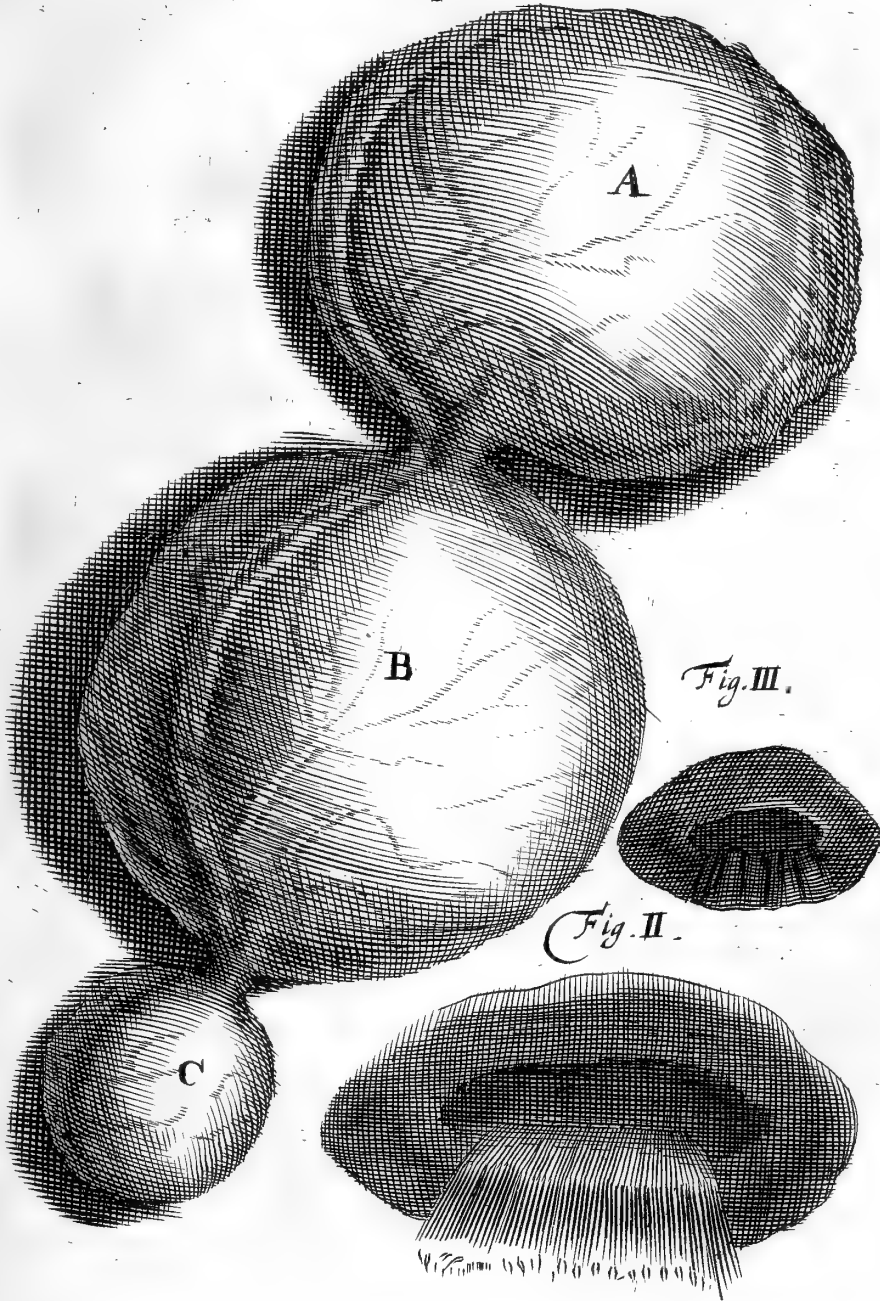

Fig. I.

Non usque ad eò infrequentem esse Hippolithorum generationem, quilibet mecum fatebitur, si tot in Medicorum scriptis adnotatas de illis observationes saltem consideret.

Celebris in primis est Vratislaviensis ille, sive Hottomannianus, ex intestino recto equi excisus, postquam, dum vitâ adhuc fruebatur, plurimi alii, minores quamvis, excreti ab eodem fuerant; quos describunt *Thom. Jordanus Tract. de pest. phœnom.* ex recensione Medici Celeberrimi Joh. Cratonis, & *Casp. Schwenckfeldius in theriotroph. Siles. tit. Equus*: nec non ex hisce *Clar. Casp. Baubinus lib. de lap. Bez. cap. 14.* uberioremque relationem, additâ simul ejusdem, minorisque unius delineatione, unâ cum alterius equi, Generosi Dn. Wolfgang. Frider. L. B. de Hofman in Moraviâ, plusculis diebus sat magnos lapides excernentis, mentione, Curiosissimus D. D. *Philipp. Jacob. Sachsus lib. 1. Gammarolog. cap. 14. §. 11.* suppeditat. In ventriculo equi Neopolitani alium, dupondii pondere, repertum, præfatus Jordanus memorat, quem Rudolphus Hungariæ Rex, inter sua rariora reposuerit. *Felici Platero* calculus fuit, qui ex equi prodiit alvo, uti ipse *Prax. tom. 3. cap. 15. testatur.* Magnæ molis calculum, in equo molitoris repertum, ex relatione *Balth. Conradini*, Medici Suatienensis in Valle Oeni, describit *Tornesius in Job. Georg. Schenkii lithogenesiâ*, quem etiam ex *Jacobo Mookio* prælaudatus *Sachsus* in medium adducit. Non minus insignes sunt illi duo *Bambergenses*, in cista Medicâ *Joh. Hornungi*, *Epist. 64. & seqq.* prolixè descripti. *Calceolariano* in Musæo repositum extollit *Andreas Chioccus in ejusdem Musæi descriptione, sect. 3. p. 404.* Alterius ex equo, non procul *Francofurto*, exempti meminit *Job. Schröderus pharmacop. Med. Chim. lib. 5. cl. 1. c. 21.* De *Veronensi* equâ citò alvi turbine calculorum quartarium reddente, agit *Clar. Job. Rhodius centur. 2. obs. med. 74.* *Quin & Excell. D. D. Georg. Wolfgang. Wedelius* elegantis Hippolithi, in *Gazophylacio Serenissimi Saxo-Gothani Principis* repositi, historiam, unâ cum icone ejus, *Anno Tertio Ephemeridum medico physc. German. Obs. 246.* insertam communicavit. Quos equus ille, quò de *J. C. Scaliger exercit. de subtilit. 125.* agit, tophos durissimos, levissimos, stercoris facie, rotundos egressit, huc nonnulli referunt. Quamvis *Olaus Wormius Musæi lib. 1. Sect. 2. cap. 8.* cum istis pilosis, in ventriculo boum sæpiùs repertiundis, pilis convenire eos, arbitretur. Sed omnibus hisce palmam præripit *Parisiensis* ille, in *Tomo quarto Ephemerid. Erudit. Gall.* propositus.

Credibile fanè est, multos ab equis consimiles lapideos emitti foetus, qui tamen, tum absque difficultate in corpore quod prius delituerint, pa riterque sine incommodo evacuentur, tum minores existant, aliamve ob causam haud observantur, sicque dein pereunt ac disperduntur; aut si fortè inveniuntur, pro alio aliquo obvio silice aut lapide, præcipuè ubi rotunditate, elegantique nitore carent, habentur. Numerus porò eorum augetur, si recensitis hisce addantur, qui variis in locis Curiosorum scrinia exornant, publicam fugientes notitiam, quales plurimos dari, nullum est dubium. Confirmat id vel Augusta nostra, aliquot ditata Hippolithis. Non repetam prolixius illos, de quibus, ob præclara in Rempubl. Patriam, immò Literariam merita laudatissimus noster D. *Raymundus Mindererus, Tract. de pestilent. cap. 15. pag. 225.* tractat, nec quos Avunculus meus honorandus, Dn. *Georg. Hieron. Velschius, dissert. 2. de agagropil. pag. 12.* recenset. Sed aliquot saltem nondum descriptorum exempla consignabo.

Primum sibi locum vindicat, quem nuper apud celebrem hujus loci Mercatorem & Materialistam videre contigit, cui stupenda obtigit moles, quam vel ex eo divinare licet, dum integras quatuor libras medicas, dimidiamque insuper unciam pondere adæquat. Immò multò ponderosior fuisse eundem, necesse est, cum non exigua ejus pars, laminæ inprimis exterioris satis crassæ, ablata conspiciatur. Figurâ cæterùm ad rotunditatem, coloreque ad cinereum accedit, laminatim cohæret, compactus insuper, glaber & lævis existit. Plura de eò rescire non potui. Quare ad alios progredior, quorum nonnullos diversæ magnitudinis, equus ruffi coloris, qui pro Xenodochii nostri publici usu alebatur, Anno 1662. per alvum egressit, absque ullo prægresso vel concomitante, (quantum quidem observare licuit) equi incommodo, diu postmodum eodem incolumi supervivente.

Horum calculorum unus, Dilectissimi Parentis mei dono, mihi obtigit, non quidem magnitudine conspicuus, structurâ tamen commendabilis, quâ videlicet cum illo, ab amicissimo mihi D. D. *Wedelio* delineato, exactè satis convenire videtur. Lævigatissima enim ejus est glabrities, ac si ab arte inducta esset, instar cepearum insuper tuniculatus, sive lamellis sibi superimpositis præditus, coloris ex pallore candicantis, eleganter compactus, non fabulosus, non tartareus, friabilisve, sed durus, rasilis tamen & pulverisabilis, figurâ non nihil oblongus, sex tamen angulis, unò superiore, inferiore, anteriore & posteriore, duobusque lateralibus sibi oppositis instructus, pondere saltem drachmas tres,

& grana viginti quinque continet. Diffractus à me, exiguum in centro siliem, cum laminarum pulchra structurâ, coloremque paululum obscuriorem illo, qui in superficie conspicitur, non minùs tamen splendidum oculis exhibuit. Reliquos variè diffractos & disperditos cum jam descripto convenisse, magnitudine tamen, & figurâ diversos extitisse, refertur.

Præter hunc, ex amici dono, alii sex, parvuli tamen, in viciniâ nostrâ, è demortuo equo exempti, mihi sunt Hippolithi, quorum major drachmam dimidiam cum tribus granis, secundus grana octodecim, tertius & quartus grana quinque, quintus tria, & sextus duo ponderant, qui omnes superficie pariter lævigatissimâ, internâ autem structurâ itidem tuniculatâ splendente, colore subfuscò, substantiâ compactâ, durâ, rasili, & faciliè pulverisabili, se commendant.

Aliud exemplum annis abhinc undecim generosus spadiceò colore præditus cujusdam è primariis apud nos Mercatoris equus exhibuit, cum, absque ullius prægressæ vel subsequæ infirmitatis signis, tres calculos per guttur inferius deposuisset. Subrotundi illi sunt, cinerei coloris, nitidi, politique candidâ lineolâ, instar venæ, quam in Hotto-manniano innuit *Sachsus*, sinuoso ductu, superficiem eorum lambente, suisque prædita ramulis; ponderosi prætereâ & compacti, non minùs tamen rasiles; quorum major unciam unam, drachmas tres, ac viginti quinque grana, medius unciam unam cum undecim granulis, minor sex drachmas & grana septendecim ponderant.

Tandem civis cujusdam nostratis equus spadicei coloris, ante sex annos, insignes aliquot Hippolithos diversis vicibus per alvum, non sine dolore, quem scilicet fortis calcitratio, quæ exclusionem hanc comitabatur, indicabat, emisit, quorum tres figurâ rotundi æmulâ conspicuos, colore ferè cinereos, Pharmacopœus hujus urbis perindustrius atque peritus, curiositatis gratiâ, adservat, quos sæpiùs mihi perlustrandos, quin & particulam, pro sumendo inde de viribus experimento, concessit. Horum unus octo uncias, drachmam unam, scrupulos duos & grana quatuor, alter uncias itidem octo, scrupulosque duos cum dimidio, tertius novem uncias, atque sex drachmas ponderant. Ultimus hic studiò à possessore diffractus, parvulum intus siliem exhibuit, fundamentum præbentem subcrescentibus sibi lamellis, quæ elegantî ordine, in medio cum primis calculi, dispositæ conspiciuntur. Colorem intus ostendit non nihil obscuriorem, ac in exteriorè parte apparet; sub-

stantiæ est homogeneæ, nullis visui se offerentibus scybalis, aut heterogeneâ re aliâ; splendore insuper radians, odorem, dum particulæ ab eo decutiuntur, urinosum exhalans, stercoracei tamen quid admixtum habentem, eoque ipso de suo natali loco testantem. Urinosum etiam spirabat, cum in pulverem tritus vivo carboni inspergeretur.

Præfatus autem equus, postquam novem mensium decursu lapideos istos foetus diversis vicibus edidisset, concidit tandem, exenteratusque post mortem, ingentis molis lapidem, unâ cum minore alio, in intestinorum aliquo, eâ parte, cui lapis inhærebat, nigrescente, mortis autorem exhibuit. Qui staterâ examinatus libram unam ponderis civilis, drachmas tres, scrupulum unum pendere observatus fuit; figurâ Gothano respondet, atque colore ad fuscum inclinât; colorem itâ paulatim immutans, cum primò ad cinereum inclinâsse dicatur. Minor ejusdem coloris, unciam saltem dimidiam, duosque scrupulos ponderat, aliquâ ex parte fractus, eâque laminatim se concrevisse, ostendit. Horum possessori alii insuper duo sunt Hippolithi, ex equo mortuo desumpti, grysei coloris, non nitidi splendentésque, immò impuriore, pabuli adsumti vestigia nonnullibi ostendunt, laminis tamen pariter constant; quorum major drachmas septem & duos scrupulos, minor drachmas tres pendere adæquat.

Hiscæ consideratis, non possum non *Plinio lib. 8. histor. natur. cap. 42.* equo ferè, qui homini, morbos esse, tradenti, quodammodò subscribere. Calculos namque in hominum ventriculo atque intestinis generari, nullum amplius est dubium, quos partim excretionem, partim ventris post mortem incisione, fuisse manifestatos, plurimæ Observationes fidem faciunt. Idem quoque contingere in equis, ex jam dictis elucescit. Neque enim ullum fore autumo, qui Hippolithos secundum naturam, prout quidem de lapide bezoardico adfirmare id nonnulli sustinent, produci adstruat; cum potius reverâ præter naturæ consuetum ordinem orientur; unde etiam non in omnibus equis reperiuntur; & non tantùm incommoda varia, verùm ipsa insuper mors, equos talibus oneratos quandoque insequuntur. Nuper colloquebar (*sic Andr. Libavius apud Hornungum, Epist. 78. scribit:*) cum nobili R. qui diu in Italiâ, atque etiam Neapoli fuit, estque Eques admodum peritus. Is aliquot exempla magnis lapidibus occisorum equorum recitabat. Equus Tyrolensis superius memoratus, nec non Neapolitanus à *Jordano* adductus Hippolithos prægrandes sibi fatales experti fuerunt.

runt. Hottomannianus, disrupto intestino recto, cum transire non posset, mortem equo attulit. Sic rerum vertitur ordo, & si ob quandam nominum similitudinem joculari liceat, dignas Hippolithis nunc equi dant pœnas, qui prius, spretò habenæ regimine, miserum Hippolithum, curru excussum, loris implicatum, multasque in partes disceptum, exhalare coegerunt animam. Sed cur non omnes equos, Hippolithis prægnantes eadem fors manet? Idem sanè, quod in homine, accidere videtur. Mortem imprimis, gravioraque incommoda effugiunt, lapilli si minores sint, nec asperi, & partes, quas transire debent, si laxiores ac patientiores existant.

Generantur autem partim in equorum ventriculo, partim in intestinis. Istorum exemplum suggerunt illi à *Tornesio*, & *Jordano* propositi: hos negare pariter vix licet. *Libavius* in colo equorum gigni, non dubitat, ceu in *Epist. Cista Hornungiana 65.* videre est. *Clar. Velschius* illos, quos memorat, in ventriculari intestino latuisse, narrat, quod colo ex una parte, ut cœcum ex altera, adnexus est. Etenim in equo intestinorum ordo, ut verbis utar *M. A. Severini part. 4. Zootom. Democr.* si infernè aggrediaris, hic est: primum intestinorum rectum, secundum cœcum, tertium colon, & post colon aliud ventriculi formam habens. Quale duplex intestinum cœcum in lupo etiam, aquilâ, cygno, grue, columbâ, inventum, Anatomicorum observationes adfirmant. Videturque omnium convenientissimè intestinorum cœcorum cavitas pro Hippolithi productione commoda; quamvis faciliè credam, in ventriculo, aut aliis tenuioribus intestinis prima quandoque rudimenta eum suscipere, ac progressum dein, protrusum, aut prolapsum ad crassiora, novum ibi incrementum capere; cum in instanti eum minimè concrescere, vel laminarum miranda structura evincat. Immò non tantum partes, sed alias quoque calculorum in equis generationi infervire, *Job. Langii* observatio comprobat, dum *lib. 2. Epist. Med. 57.* lapidem nigrum, pondere unius libræ, ex vesica, equo mortuo, exemptum vidisse se, lapides etiam in maxillis equorum concrevisse, ex absyrtho non illaudato artis veterinarie Medico, prodit. Parisiensis Hippolithus in membranâ pinguedine repletâ, duobus in locis spinæ dorsî proximè renes affixâ, fuit inventus.

Ipsam verò generationis modum assignare, perquam arduum est, nisi planè impossibile; cum ad amissim ipsi quadret, quod de calculi in humano corpore ortu Medici, sagaciores quamvis & ingeniosissimi,

lateri coacti fuerunt, videlicet rem esse obscuram, intricatam, nobisque nondum satis hucusque cognitam. Ut de calore aut frigore nihil dicam, cum nudas istas qualitates per se insufficientes admodum esse, plurimis jam demonstratum sit. Statuere autem succum, humorem, auram, sal, vel spiritum aliquem λιθοποιητικόν, lapidificum, sive gorgoneum, rem non exhaurit, dum, qualisnam ille sit, an purè acidus, alcalicus, austerus? & quomodo in animalis corpore ἐνέργειαν illam exferat? ignotum nihilominus remanet. *Helmontius* quamvis hoc per diversos illos ex urina separatos spiritus clariùs videretur explicare; cum tamen, uti cap. 3. de lithiasi S. 42. videre est, coagulatore illum spiritum, ut laboraverit, in urina equina reperire non potuerit, ut neque spiritum fermenti vel aquæ vitæ; hoc ipso sanè Hippolithi generationem ex eo arduum foret deducere. Non postremum tamen hic locum obtinere spiritum salinum urinosum, ipsum Hippolithi examen comprobabat, ditissimum illo hunc esse, evidenter demonstrans. Unde à volatilis hujus alcali, acidique morbofi, arreptâ simul materiâ obviâ idoneâ, mucilagine &c. puta, concursu, *Clar. Tackenius* calculi generationem deducit cap. 14. *Hippoer. Chim.* Qua ratione vinum quoque suum contriungere valet symbolum, cujus scilicet partem volatiliorem, ut de tartaro, quem in sinu abscondit, nihil dicam, acidum occultum in se continentem, cum urinoso coagulari, est notissimum. Unde *Schnitzerus Epist. 64.* apud *Hornungum*, non adeò præter rem, de vini sitientissimo calculoso equo agens, scripsisse mihi videtur: forte quis hujus λιθογενείας causam ἀνομοσίαν putet? Neque obstat *Libavii* objectio, quòd & in bobus calculos observaverit, à quibus tamen vinum non fuerat degustatum. Vinum enim solum & per se in causa utique non est, nec semper ad calculi generationem necessarium, aliis tamen cum causis concurrere potest. Simili modò lutum quoque, vel terra nitrosa parietum, flagella fruticum, & aquæ turbidæ, quibus delectari nonnullos equos, atque materiam lapidum inde congeri posse, idem *Libavius* scribit, se habet. Verùm, ne justò prolixior sim, hæc mitto, pauca saltem de virtute alexipharmacâ lapidis nostri additurus, quam nonnullos ei adjudicare velle, video. Sic *Jordanus*, eum fortasse bezoar vicarium esse, scribit; *Crato* autem, nondum de viribus fecisse se periculum, refert. *Mindererus* noster, de equis Hippolithos in se continentibus agens, addit: qui post mortem dissecti, tanti (prout videri potuissent) pretii lapides bezoar nobis reliquerunt, Usus Hippolithi, scribit *Li-*

bavium, esse bezoardicum, sunt qui statuunt. Itaque etiam longè præferunt globulis lapideis ex India occidentali, & his, qui ex orientali-bus campis afferuntur; Et *Celeberr. Casp. Hofmannus Epist. 203. Cist. Hor-nung.* Non valdè, *inquit*, abhorreo ab eorum sententia, qui vires bezoar-dicas illis tribuunt. Undè etiam à *Schwenckfeldio* equinum Bezoar (*Ross-Bezoar*) vocari fortè promeruit. Huic sententiæ favere videtur si-militudo, quæ caprarum bezoardicarum & inter equorum calculos oc-currit, si color utriusque conferatur, qui variare quidem solet, ita tamen, ut cinerei etiam, aut subcinerei, quales ut plurimum sunt occidentales, dentur. Hic ipse color in Hippolithis quoque majori ex parte conspi-ciendus est, modò dilutiore colore, obscuriore modò in iis adparente. Quamvis color quandoque ad fuscum tendens eos pariter exornet, qui in officinarum nostrarum orientalibus bezoardicis lapidibus utpluri-mùm se sistit. Elegantissima præterea structura nitidarum, sibi quæ su-perimpositarum lamellarum, fundamenti loco corpus aliquod, supra quod scil. concrescunt, habentium, eadem est. De bezoardico quip-pe lapide omnes id adfirmant, adè ut tunicis istis si destituatur, pro adulterino eum reputent; has autem tunicas modò paleam, modò ali-ud corpus, quæ inter maximè notatu digna est sagitta ferrea (quò de la-pide *vid. Observatio us. Anni I. Ephemerid. Curios. German.*) in centro ostendere, plusquam notum est. De Hippolithis statuere idem possu-mus; quod tùm ex Autorum superiùs citatorum, uti *D. D. Wedelii, Vel-sibii, Schröderi, Jordani, & Torneffi* relatione elucescit, tùm autopsiâ mi-hi innotuit, dum omnes eos, quos frangere, aut aliquâ ex parte in su-perficie fractos videre licuit, egregio crustarum ordine præditos esse, observavi. Quatuor autem eorum, qui nimirum per mediam suam sub-stantiam disrupti fuere, in centro silicem minusculum, durum, subcre-scentibus laminis basin præbentem, exhibuerunt. Hunc verò silicem non tam in ipso equo, uti reliqua ei adnata Hippolithi substantia, ge-nerari, quàm potius pabulo commixtum, vel aliâ occasione ab eo de-glutiri, verisimile est: prout diversa sæpè corpora à jumentis hæc ratione in ventriculum mitti, constat.

Accedit insuper odor Hippolithi urinosus, quem, ubi teritur, aut a-liò modò tractatur, emittit, naresque eò eminenter ferit, ac si sal aliquod volatile urinosum, uti ammoniaci &c. objectum ipsi fuisset. In confes-so autem est, urinosa illa in malignitate debellandâ magnam obtinere efficaciam,

Libavius, stercoris equini succum contra epilepsiam, pestem, vermes &c. præberi, animadvertens, ad putrida venena Hippolithum quoque facere, probabiliter credit, sudoresque potenter movere, & crassos succos incidere posse, arbitratur.

Ut ludus humanus à recentioribus nonnullis ipsi lapidi bezoardico præfertur, ob insignes virtutes alexipharmacas, resolventes, diureticas, præcipitantes &c. ità nullum dubium esse, statuit *Exc. D. D. Wedelius*, ipsummet etiam Hippolithum viribus pollere iisdem; illudque è Magni *Thomæ Barbolini centur. 4. Epistol. Med. 92. pag. 522.* comprobatur, ubi *Celeb. Olaus Borrichius* observationem illustris *Boylæi* communicat, quâ calculum humanum urinam & sudores promptè exigere, quin & in peste excellentioris esse usûs, quàm decantatum illum bezoardicum lapidem discitur. Id quod pariter *Jacob. Bontius* in *lib. 1. de Medic. Indorum, sive Notis in Garcia ab Orta lib. 1. cap. 46.* propugnat, compertum se habere, scribens, lapidem in vesicâ hominis repertum urinam ac sudores probè cedere, seque tempore pestis, 1624. & 25. Hollandiam miserandum in modum devastantis, ob lapidis bezoardici, penuriam, eum exhibuisse, atque meliùs ac excellentiùs sudorificum invenisse, testatur. Quemadmodum etiam calculum humanum omnibus aliis lapidibus, tam contra venena, quàm alios morbos præferendum esse, ex *Hueblino Casp. Bauhinus cap. 22. de lap. bez.* recenset.

Tandem conjecturis hisce experimenta instituta pondus addunt, prout *B. Sachsus* de Hoffmanniano equino lapide refert, eum instar lapidis bezoar sudorem movisse. Et *Sebröderus* illius, quem describit vires eadem cum bezoar occidentali experientiam docuisse innuit.

Quibus experimentis fidem ego minimè denegans, quid tamen observare mihi licuerit, quin addam, haud intermittere possum. Paucis enim abhinc septimanis particulam Hippolithi illius, quem uncias novem, & sex drachmas ponderasse, suprâ retuli, à possessore nactus, quid valeret, experiri lubuit. Tribus itaque columbis junioribus pulverisatæ nucis vomicæ, singulis scrupulum unum (cùm dimidium aliis nullum omninò ante aliquot annos intulisse damnum, scirem, dum unicornu cujusdam vires explorationi aliquorum nostratium Medicorum subiciebantur) exhibui, cum micâ panis, aquâ madefacti, in globulos redactum, & paulò post duabus illarum Hippolithum pulverisatum, primæ quidem unicum scrupulum, alteri verò grana viginti quatuor, itidem cum pane in globularem formam efformata; tertiæ autem colum-

columbæ lapidis bezoardici occidentalis grana viginti quatuor eòdem modò, Hippolithi locò, deglutienda dedi, effectu dimidiâ vix elapsâ horâ se manifestante. Etenim duæ priores, quibus sic dictus equinus bezoar ingestus fuit, convulsæ finierunt vitam, tertia autem, quæ lapidem bezoar occidentalem acceperat, nullum passa incommodum, salva evasit. Quod equidem experimentum tanti non facio, ut illò solò fretus, alexipharmacam virtutem Hippolithis denegare præsumam; cum non ignorem, plura contra illud in medium proferri posse, uti, quod à similibus experimentis in bruto aliquo institutis, ad hominem non valeat argumentatio, facilè, nobis non animadvertentibus, accidere quid possit, speratum quod remoretur effectum; non omne alexipharmacum omni veneno contrarietur: intercedere queat inter equinos calculos, virium ratione, differentia; & quæ plura alia objici queunt; adducere tamen illud volui, quò dubio isto ablato in rei veritatem, & ea, quæ de virtute ista habentur, crebris experimentis tantò accuratiùs inquiratur. Mihi sanè majorem sollicitudinem incussit, ne simili minus adhuc expertò remediò prius utar, quàm majori evidentia effectus ejus salutaris comprobetur. De corio enim humano hic luditur. Tentare autem ea in corpore humano, quæ non sunt experientia probata, periculo non vacat. Interea Hippolithum non omni contra aliquos humanum genus infestantes morbos carere virtute, vix ullus negabit. Scilicet, ut cum *Helmontio è cap. 4. de lithiasi §. 15.* loquar, *in belluis sui obnaſcuntur calculi, at non in panam, nec in meritum dati, qui nobis in medicamina succrescunt.*

OBSERVATIO CLXVII.

D. LUCÆ SCHROECKII,

DE

CALCULIS RENUM ET VESICÆ IN BOBUS.

EQuo ferè, qui homini, morbos esse, è Plinio in præcedentibus monui. Similia in *Aristotelis lib. 8. de Histor. animal. cap. 24.* occurrunt; postquàm enim variis de morbis equum infestantibus egit, subiicit: *Denique homines usu periti, totidem ferè morbis equum infestari, quot hominem, referunt.* Hoc ad lithiasin quoq; si extendere scivisset, aliis errandi anſam præcidisset. Namque, dum *Seçt. 10. problematum, quæst. 41.* cur nullum animal, nisi homo, calculosum fieri possit? quæſtionem instituit, verbis ejus nimium adherentes, solum

solum hominem calculis obnoxium esse, adstruere non fuerunt veriti. Quam tamen sententiam falsam esse, prægressa Hippolithorum historia abundè evincit, confirmatque animalia plura alia, in quibus generari calculos, nullum ampliùs est dubium. Placet hâc vice, renum vesicæque progeniem calculosam in bubulo genere observatam, eum in finem tangere, præsertim cum ut plurimum colore, splendoreq; eximio se commendent. Talis mihi est, in rene vaccæ inventus, triangularis, aliquot tamen eminentiis præditus, qui primò ad spectu metallicum quid, licet tale non sit, refert, colorem splendidum & quasi aureum ostendens, in primis ubi exteriorum lamellarum aliquot ablatae fuerint; ex tenuissimis siquidem flavescentibus tunicis constat, quæ separatae planè diaphanæ adparent. Non minùs etiam Patavii in vesicâ bubulâ minutos rotundosque calculos, quorum majores semen erucæ, minores minima nicotianæ semina magnitudine æquabant, inveni, qui simili fulvò splendenteque colore, ac pellucidis lamellis pollent. Quales in vesicis istis ab aliis quoque fuisse observatos, novi. Convenire hos existimo cum illis, quorum Celeberr. Wedelius, Sachsus & Borellus mentionem faciunt. *Hic siquidem Centur. Observ. 5.* lapidem in meatu urinario bovis repertum describit, qui durus & quasi metallicus in tres veluti partes dividebatur, ac si globuli tres conjuncti profunde fuissent, talesque addit, ajunt rustici ejusdemque figuræ in bobus repertos fuisse. *Sachsus verò lib. 1. Gammarolog. cap. 14. §. 8.* arenam quasi metallicam & lapillos perfectè rotundos, globosos, splendentes, & colore auri minoram æmulantes, ab Exc. D. D. Spilenbergero, Physico Leutschoviensi in vesicâ bovis fuisse deprehensos, refert, quorum originem aquæ metallicæ, spiritulapidifico prægnanti, ebibitæ, vel herbis minerali seminio gravidis deberi, suspicatur. Et D. D. Wedelius particulam calculi vaccini, instar auri foliorum fulgidi, possidet, uti *Anni III. Ephemer. curios. German. observatio 246.* testatur. Nec fortè multum diversi fuère, quos *Libavius*, uti *Epist. 65. Ciste Hornung.* docet, è boum renibus exemptos vidit, colore argenteo atque fusco splendente; & quem satis magnum ac splendens è rene vaccino Staffelsteini apud præfectum vidisse se *Epist. 78.* scribit. At neque homines à similibus immunes existere, obiter noto; quos splendidam istam miseriam infestare posse, ex *Gregorii Horstii Epist. Med. lib. 2. Sect. 5. pag. 455.* discitur. Quamvis autem ut plurimum ità fulgeant, alium tamen, ut eum solum producam, è rene bovis extractum habeo, qui aureo illò colore & fulgore non gaudet, figuram

guram tamen singularem præ se ferens, dum ocream, parte superiore multum expansam, satis exactè repræsentat; cæterùm cortice exteriorè ruffescit, cui substantia subcinerei coloris subjacet; medullâ intus ad fuscum accedente; quæ figura in memoriam revocat lapidem, quem *Ol. Wormius lib. 1. Sect. 2. cap. 13.* Musæi sui describit, pedem ocreatum exactè referentem. Consulatur etiam ejusdem præcedens caput undecimum, de lapillis è renibus bubulis exemptis, tesserarum instar variè coagmentatis, albicantibus, gypseis, & inæqualibus.

(*In literis ad Collectores Ephemerid. mens. Maji. anno. 1674.*)

OBSERVATIO CLXIX.

D. HENRICI VOLLGNAD

DE

NEPHRITIDE LETALI.

Anni 1673. mense Decembri ferè extremo, Vir quidam Reverendissimus nephriticis doloribus interemptus, anno ætatis quasi quinquagesimo vitâ hîc, Vratislaviæ, defungebatur, quantumvis *εὐσαρκος* ac sanæ aliàs constitutionis, quod inprimis in exenteratione, cui Nobiliss. atque Excell. Dn. D. Godofredus Leopoldus Neumannus de Neumansvaldau, S. Cæs. Maj. Consiliarius, & Excell. Dn. D. Godofredus Tilesius, Physicus Primarius, cumque ipsi egomet intereramus, comparuit.

Nam abdomen primò pinguedine duos digitos transversos, vel amplius, crassâ obductum erat, & deinde viscera naturalia omnia optime constituta visebantur, solos renes & vesiculam felleam, potius contentorum vitio quàm suo, morboles dicere oportebat.

Vesicula enim fellea non solum lentissimam bilem, quæque satis largo spatio se distendere patiebatur, nec multam, sed & insuper lapillos in adjecto schemate sub I. A. & B. delineatos, puniceos, prominentiis quibusdam inæquales, rubrisque maculis, nec non luteis quibusdam parvis conspersos, continebat. Dicti lapilli aliis parvis, minorum pilorum magnitudine, & plurimis arenulis stipati erant.

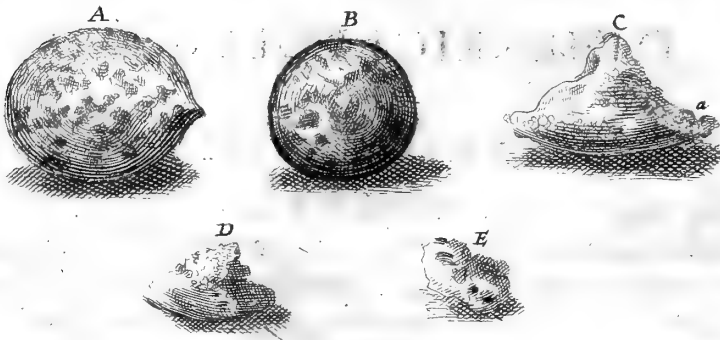
Ren dexter calculum I. C. delineatum, luteum fovebat, cujus cuspis autem in Uret^{re}m se insinuaverat, reliquæ duæ parenchymati sic infixæ utrinque erant, ut transitum & exclusionem omninò prohiberent, calculus

D. in rene sinistro latitabat, juxta cum plurimo sabulo, cujus pars initium ureteris penè obstruxerat.

Lapillus denique E. in vesicâ, jam deturbatus, inveniebatur.

Ureteres ampli admodum & solito carnosiores erant.

In causam hujus in corpore tam benè constituto λιθογενεσίας inquitentibus, imprimis vinum nimis tartareum, quo Reverendissimus familiariter, quanquam non excessivè, utebatur, inculpandum esse probabile visum est.

OBSERVATIO CLXX.
D. HENRICI VOLLGNAD

DE

DRACONIBUS CARPATHICIS ET TRANS-
SYLVANICIS.

DRACONES, h. e. bestias grandiores dari in montibus Carpathicis, Dn. D. Paterfonius Hayn, Medicus Excellentissimus & Physicus Eperienfis Celeberrimus, vir plurimæ ac curiosæ peritiæ, Anno III. *Ephemeridum nostrarum Obs.* 139. & 194. edpocuit; plura fortasse etiam de hisce animalibus & aliis in Hungariâ, præprimis circa Crpathum notabilia prodidisset, nisi gravissimus morbus ipsum ultra

x

B

ultra biennium dolentissimè vexans, corporis animique vires atque facultates depasceret. In citatis Observationibus cum nonnulla ossa Draconum, atque inter ea etiam cranium junioris animalis delineatum dederimus, B. Lectorem nec cranii, grandioris bestię, picturá, seu perfectiore illá, quamque juxta ipsum naturale exemplar factam, eidem laudatissimo Paterfonio acceptam ferimus, defraudandum censuimus: cumque ipsa tam evidens sit, ut explicatione non indigeat, verbis abstinemus.

De reliquis saltem figuris in eadem tabula exhibitis, paucis monuisse juvat, illam litera C. notatam, dentem caninum bestię in naturali sua magnitudine exprimere. Color, dentis žižß pendentis, ex luteo rubescit, seu subcroceus est, admodum tamen pallet in mucrone, qui solidissimus est instar dentis aprugni, at reliquum corpus jam in laminas fissile, instar unicornu fossilis. Scrobem ejus nonnulli in epilepsia magni faciunt, ægrisque exhibent.

Adjungere præterea placuit iconem unguium draconis, quorum in *Obs. 139. Anni III. Ephem. Curios.* mentio facta est, quique in Ph. Jac. Sachsi à Levvenhaimb, b. m. Bibliothecá (ab Excell. D. Paterfonio, uti conjicio, donati) asservantur; in eorum utriusque appositis schedulis, talis legitur inscriptio: *I. Medulla Linguis Draconis majoris in montibus Carpathicis reperti; cujus vis aromatica ex odore cognoscitur, estque sudorifera ut unicornu, & lingue adhaeret*: Ea in hac Tabula signatur lit. A.

A. medullæ pars est magis ossea & solidior, b. pars porosior ac verè medullaris; c. corona seu basis ossea, præfracta, cui procul dubio unguis adhæserat. *II. Unguis alius ibidem repertus junioris & minoris multò Draconis, qui non adeò porens, integer tamen in radice, totamque figuram habet. Ille major confractior est, sed rarior & majoris virtutis.* Signatur Tabula lit. B.

Aa. basis solida & ossea; bb. pars medullaris & porosior; c. foramen cui vena nervusve insertus fuerat.

Utriusque unguis color flavus est, qualis sc. ossium vetustiorum esse solet.

NB. Neuter tamen unguis nunc aliquam fragrantiam edit, nec lingue amplius adhaerescit.)

Cæterum Dracones volantes in Transsylvania reperiri, fidem fecit aliquoties Vir satis integer ac aliàs fide non indignus, amicus meus

perdilectus, Georgius Vette, Pharmacopœus Cibiniensis; Et quidem in litteris 16. Maji anni 1673. tali sensu scribit:

Nuper grandem Draconem alatum Vallacha quidam in arbore excavatâ prope montana, combussit. Rusticus is dudum observaverat istius arboris cavitatem ab illo frequentari; & quanquam varias ipsi infidias strueret, eum tamen capere vel interimere, quoniam propriæ vitæ discrimen metuebat, non ausus est. Tandem tale stratagemata excogitavit; nimirum arborem illam (absente Dracone) plurimâ virgultorum aridorum strue cinxit, eamque, cum Draco ad domum suam iterum advolasset, subitò accendit, sicque arborem & Draconem combussit. Itidem paucos ante annos in tractu, uno milliari à Cibinio distante, Draco unâ cum arbore excavatâ, quam inhabitare solebat, quamque fulgur accenderat, combustus est, cujus caput in ædibus Judicis Regii in hac civitate asservatur, ibique videri potest.

Idem Dn. Vette, in litteris 5. Jul. Anni 1673. de alio Dracone hæc memorat: Ant e sex circiter septimanas, duobus abhinc milliariibus, prope montana, arbor, in quâ Draco habitabat, fulmine tacta est, quod hospitium & hospitem simul incendit atque combussit. Draconis istius os quoddam vidi, quod extrinsecus vitro propemodum simile videbatur, interius verò ab aliis ossibus non abludebat.

Præfatus Pharmacopœus, rursus in litteris mense Novembri, anno 1674. scriptis refert, sibi esse dentem, pro Draconis venditum, qui lb 6. (libra verò 3 iis medicis propemodum viginti constat) pendeat, non esse eum admodum longum, sed palmo latiore; videri similiorem lapidi, quam ossi: Se illum accepisse à Mecziensi seu Medvvischiensi (quod oppidum quinque milliariibus Cibinio distat) viro, integritatem facie præ se ferente & asserente, dentem eum, juxta cum plurimis ossibus aliis, Vallacham (qui Romuin i. e. Romanos se nominant) in abstrusissimis montibus, non procul à Portâ ferreâ reperisse.

Ejusdem planè formæ & magnitudinis dentem portæ Templi Lesch-Kirchensis, catenæ ferreæ alligatum, videri, qui ipse quoque à quodam Vallacha in ferrorum montibus (vulgo das Kergergebürge vocant) anni s abhinc quatuor repertus sit. *Hæc ille.*

Si, quæ aliàs de Draconibus alibi locorum vel visis vel inventis scripta sunt, quenquam scire juverit, conferre is poterit Dn. D. Joh. Dan. Majoris, Prof. Kiloniensis, Fautoris & Collegæ mihi honoranter amicissimæque colendi, Dissertationis Tertiæ de Pinacothecis Rariorum Naturalium,

ralium, seu Vorstellung ertlicher Kunst- und Naturalien Kammern in Africâ und an Gränzen Europæ, cap. inprimis IV. & V. ubi in proditas hæc- nus narrationes de istis Bestiis haut ineruditâ censurâ animadver- tit.)

OBSERVATIO CLXXI.

D. HENRICI VOLLGNAD

DE

AQUIS ARDENTIBUS.

Idem, quem in præcedenti Observatione nominavi, Amicus Cibi- niensis in litteris 2. Jul. anno 1673. ad me scriptis hæc refert:

Quatuor à Cibinio milliaribus, in pede montis viniferi, fons sca- turit, cujus capacitas in diametro ultra unam, profunditasque u- nam cum dimidiâ vix excedit.

Aqua scaturiens nigricat & turbida est, spithamæ altitudine ultra superficiem fontis exilit, tanquam in aheno ebulliret, frigidissima tamen semper existit, & quod miratu maximè dignum, nunquam exundat, sed semper intra suum continetur alveum.

Si ignem palmi intercapedine supra aquam admoveas, ipsa subito flammam concipit, & instar spiritus vini ardet, ignesque trium pedum in altitudinem dispergit, nec non ligna, aliasque res inflammabiles in- cendit.

Fons hic semel accensus, diutissimè ardet, nec extingui patitur flammæ, nisi injectâ terrâ illæ suffocentur.

Licet verò aquæ hæc ardeant, semper tamen frigidæ sunt, & sulphu- reum quid acidularum instar, sapiunt, flammæ verò odorem nullum de se spargunt.

Extra suum delatæ fontem, ignem nulquam concipiunt, imò verò alios quosvis ignes promptè extinguunt.

Accolæ istius loci referunt, fontem hunc jam à viginti circiter an- nis scaturiisse, sed demum anno superiore 1672. ipsum exardescere, com- pertum existisse. Cum enim tunc vicinas rustici arundines exurerent, ab earum flammis fons hic improvisò accensus primùm est, pluresque se- ptimanas diu noctuque cum multâ admiratione, tantum non mille ho- minum, qui spectatum hanc rem venerant, arsit.

Ex eo quoties quis veritatem rei experiri cupit, ignem admoveat, necesse est, quod & ego hisce feci manibus, oculatusque consecuti esse- ctus testis sum,

II, ex quibus causam hujus rei percontari tentavi, non idem ferunt judicium; alii enim halitus subterraneus & sulphureus, alii terræ pinguedinem vel Naphtham incusant. *Hæc tum ille.*

Ego in responsoriis meis deinceps autor fui, ut idem Dn. Vette, porro inquireret in naturam istius fontis, utque id tanto facilius effectum daret, nonnullas ipsi suppeditavi quæstiones, ad quas ipse 12. Januarii Anno 1672. respondit, sensu qui ex sequentibus patet.

Materia è fundo fontis extracta nullatenus inflammabilis est, nec terra circa fontem.

Intra fontem nec muscum nec aliam plantam reperii, sed in viciniam ad ulnæ distantiam, arundines & gramina abundanter proveniunt.

Vinea ex sabulosâ terrâ congesta est, vinum verò ibi crescens, nec sapore, nec virtute ab alio vino differt.

Aquam eam homo brutumve, quod scitur, nunquam bibit, quia ob continuam ebullitionem atro limo turbatur, ut iplemet, illam degustaturus, nauseam quandam perceperim.

Insecta ibi certa familiariter versari, non deprehendere potui; nec puto in his convalliis ulla degere, quoniam tota saluginosa sunt, ita ut sal ipse efflorescat, & terræ albedinem inducat perpetuam, nisi quando pluit. Siccata verò terrâ, sal albus iterum apparet, & tam æstate, quam hieme visitur.

In salis fodinis similem effectum (videl. ut illato in eas igne, vapores ibi exhalantes ignem concipiant) non observavi. Nam milliari saltem uno à Cibinio fodinæ (salis gemmæ) sunt, cryptam prævastam & fornicatam ex mero sale referentes, iisdem pariter lacus adjacet amplissimus, aliquot orgyas profundus & salissimus, ita ut neminem submergi patiatur, licet sanitatis causâ admodum ab accolis frequentetur; imò seposita post balneum hoc indusia tantum salis imbibisse visuntur, ut exsiccata, propriâ rigiditate erecta sine alio adminiculo stare soleant. At nec hic lacus flammam concipit.

Vicina fontis dumosa satis, ibidemque sylvâ uliginosa, ex adverso vineæ supra dictæ, sita est.

Quam primùm licuerit mihi ad fontem hunc redire, non intermissam subministrata experimenta tentare, successumque deinceps perscribere.

Denique non reticendum, quod æstate præcedentis anni, à fonte supra dicto, passus aliquot, nova aquæ pariter inflammabilis scaturigo pro-

prorupit, quæ tamen in circumferentiâ angustior illi priori, vixque medium pedem profunda est.

SCHOLION.

Halitus subterraneos in præcedentibus descripti incendii causas esse, haud obscuris argumentis ex allatâ relatione constare posse existimo, atque hinc etiam, quod aqua ista, propriè loquendo nec ardeat, nec eidem fontis nomen attribui debeat.

Crediderim nimirum equidem ex impetu halituum, ex illa terra prorumpentium, eam excavatam esse primò, moxque deinde eò ex vicinia uliginosa aquam confluisse, atque sic potius in parvum lacum, quam fontem concessisse. Quod verò in aliquam altitudinem profilit aqua, scaturiginem quidem mentitur, haut revera tamen est, quippe ab halitibus solum elevari efferique eam, vero similis est; aliàs vel in rivulum defluere, aut à proprio vortice, qualis verò hic nullusprehenditur, absorberi eam, necessum esse videtur.

Halitus isti qualesnam sint, definitu fortasse non adeò planum est. Salvo expertiorum iudicio, eos ex sulphuris minera (qualis iis tractibus, ubi salis proventus est, familiariter se insinuat) provenire, facile edixerim, cum sapor ejus acidulus & odor sulphureus (uti ex Relatione patet) id ferè suadeant.

Quod si naphthæ aut bituminis quid adesset, fortasse pinguedo nonnulla aquæ supernataret (quod in aliis fontibus observatum est, licet nondum, an isti admotâ flammâ ignem concipiant? *vid. Varen. in Geograph. General. l. 1. c. 17. prop. 9.*) odoreque graviore, inprimis dum ardet, illa se proderent; aut etiam terra, tam è fundo fontis extracta, quam propè fontem admotâ incenderetur flammâ, quod in fonte illo Lancestrix Nobilissimus Thomas Scherley, Eques, se observasse & experimento, non sine ingenio, factò demonstrasse, relatione sua, in *Actis Philosoph. Regia Societatis Anglicanae n. 26.* confirmat.

Neque verò proinde negatur, terram propè fontem; de quo sermo est, & salis quodam flore conspersam, ejusmodi halitûs, non æquè atque fontem emittere; quod tamen ea non ardeat pariter atque aqua, probabilis causa est, quod è terra vapores illi magis dispersi ac rari procedant, è fonte verò uniti magis & densi; adeoque propterea flammæ capiendæ magis apti.

Hanc quoque causam esse, licet conjicere, cur fontes, unde sal excoquitur, & fodinæ, unde ruitur, ignem non concipiunt, licet foetorem sulphureum

phureum fatis fortiter spirent; sic notum est, Hallæ Saxonum operarios, ut advenis profunditatem fontium monstrant, in eos demittere fasciculos arduos seu stramineas faces, sine tamen ullo vaporum incendio.

Tale contra ea incendium circa salinas Cracovienses observavit *Job. Broscius*, dubius tamen hærens, utrum sulphuri, an verò Naphthæ causam adscriberet. Verba ejus in *Præfatione ad Obs. d. nominatis salinis à se conscriptam*, libet adscribere: *Illud*, inquit, *admiratione dignissimum videtur, quod ad salis fodinas ut plurimum sulphurei fontes propè reperiuntur, ut Bochna & Vielicia in Swofzowicze: quantula enim hæc est distantia? ac inter salis cavernas sæpè Napheba ad ignem profiliens, multos amburit: & ante aliquot annos æstate ferventi memini terram inter Cracoviam & Vieliciam arsisse multis diebus.*

contra Hæc idè huc adduxisse visum est, non ut cuiquam quicquam persuadere de fontis istius Transylvanici incendio contendam, sed ut ansam præbeam, in aliis etiam experiundi aquis, an simile quid contingat, & causæ evidentiores ac veriores talismodi incendiorum, à Viris curiosis indagentur, sicque certius innotescat, ubi Naphthæ aut bituminis, ubi sulphuris quid subfit.

L Cumque celebris sit fons iste, qui prope Culmam Borussæ effervere dicitur, licet semper frigidus sit, unde *insanus* dictus est, operæ pretium foret, experiiri, num admotâ flammâ habitus ibi prorumpentes, incendi se patiantur.

Contra experiendum, an fons ille prope Gratianopolim (cujus *Augustinus in de Civit. Dei meminit, & post eum Hieronymus Montuus & Petrus Areodus, citante Scrobelbergero in Descript. Gallie Politico-Medice sect. 4. p. m. 166.*) injecta omnia consumens, cujus flammam nubiloso cælo clarè, sereno non nisi face adhibita videri ajunt, injectâ terrâ extinguere suos ignes sit passurus, quemadmodum id in illo Transylvanico contingit. De his fortasse, aliisque notabilibus circa eum fontem, consulendus *Dionys. Salvagnius Bœssius in descriptione septem Miraculorum in Delphinatu*, ubi de eo pluribus egisse dubitare haut licet, etsi librum hunc evolvere hætenus nunquam concessum fuerit.

OBSERVATIO CLXXII.

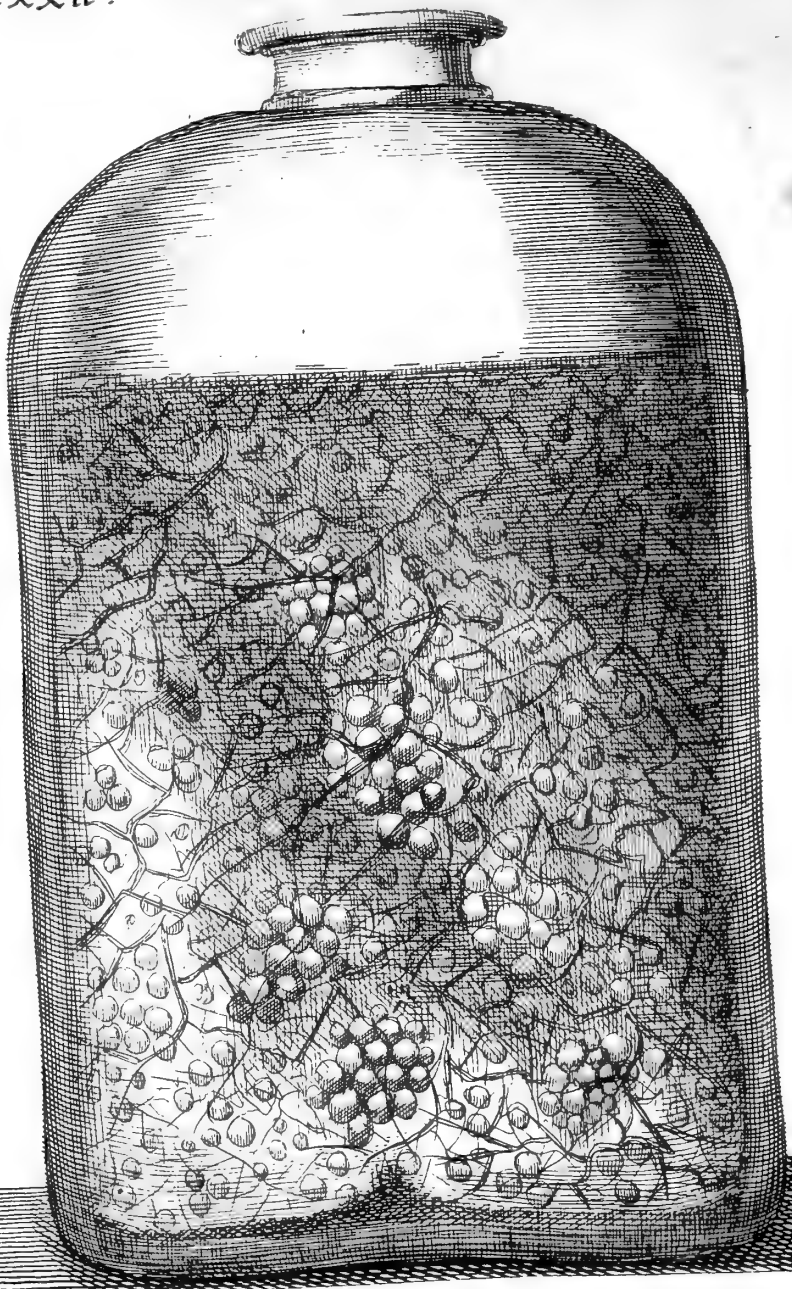
D. HENRICI VOLLGNAD.

DE

FIGURIS IN GLACIE REPERTIS.

Ad Observ. CLXXII.

Varias sæpè figuras mirâ elegantîâ herbas aut eorum folia, frutices, arborumve ramos exprimentes, non solum in stagnantibus aquis, aut rivulorum fluminumque quandoque ripis, sed & fenestrarum vitris uvidis, à rigido hiemis frigore expressas reperiri, res quidem est, quam & pueri norunt, sed tamen quam fortassis viri sapientiores non immeritò speculari queant; quandoquidem non nudo naturæ lusu id accidere, videri potest, immò verò serias tubesse causas, quas natura polydædala, in minutissimis & vilissimis admirari gestiens, abstrusiore in sinu gerit, acutiore ingenio rimandas atque eruendas. Mihi quidem, in præfenti in hancce abyssum me dimittenti, animus non est, saltem exemplum, uti opinor, haut inelegans, liquoris certî vegetabilis, qui frigore in glaciem coactus sui figuram fruticis perquam belle repræsentavit, lubet proponere.

Accidit, ut anni 1673. initio mensis Januarij lagena vitrea, in quâ aquam vitis primo vere lacrumantis asservabam, in cubiculo reposita, ab intenso admodum tunc frigore congelasceret, sic ut ea omnis non tantùm in glaciem versa esset, sed & vasculum diffregisset.

Ipsam contemplatus propius, adverto figuras pampinorum & uvarum præsentari tam appositè, ut artificio potius, quàm spontaneâ liquoris congelascentiâ effectas esse dixeris ac asseveraveris.

Hocce Phœnomenon cum aptius pictura quàm verbis describi possit, tabulæ æneæ ~~illud~~ incisum proponere malui. Ne verò claros & amicos mihi viros, quibus hoc spectaculum eo tempore oblectamento fuit, nominetenus pro testibus allegem, Lectoris B. facit candor, cui confido, ut meæ tantum tribuat fidei, quo minus quicquam hic fictum suspicetur.

Similes apparentias in aliis quoq; liquoribus vegetabilium succulentis, aut succis eorum ipsis posse contingere, licet non semper similiter contingant, probabile videtur id experimento, quod eadem aqua vitis me docuit, confirmanti.

Nam cum mense Decembri anni 1672. eadem aqua in lagenulâ frigore concrevisset, nulla tamen figura, nedum lineola, pampinum uvamvé exprimens comparuit; quemadmodum deinceps mense Januario, postquam glacies ista ab aëris tepore resoluta fuisset, intensumque rursus frigus eam congelasset, factum vidi.

Pariter glacies ista, quam pictam nominare liceat, postquam remittente frigore, rursus resoluta esset, tertium redeunti frigori ad

congelascendum exposita est, sed neque tunc figura aut effigies ulla comparuit.

Apparet hinc etiam, quanta aëris, secundum diversos minutissimosque gradus quâ calorem frigusve intensi aut remissi, vis & efficacia sit pro diversimodè efformandis particulis subjectorum tam dissolubiliùm quàm coagulabiliùm; ut pariter manifestum exinde fiat, quàm varias corpus humanum quoque mutationes ex solâ atque unica caloris frigorisque vicissitudine experiri oporteat; ut proinde dictæ qualitates non citra meritum activæ audiant.

Denique idem hîc propositum exemplum, infidum experimentorum successum comprobare posset, nisi illustris *Boylei* ingeniosissima industria illum pridem plurimis comprobatum ivisset testimoniis.

OBSERVATIO CLXXIII.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

ULCERE INTESTINI RECTI BRASILIANIS
FAMILIARI.

ANno 1624. cum ego (Jacobus Lachmund) qui totius classis Batavicæ chirurgus constitutus eram, cum illâ in regionem Americæ Meridionalis, Brasiliam, profectus essem, militibus nostris in illâ regione ulcus nascebatur in intestino recto, eo modo, quo in nostris oris homines in digitis panaritio corripiti solent, quod ipsis maximos dolores afferebat, itâ ut ferè insanirent propter urentem materiam, antequam maturesceret & aperiretur. Brasiliani hunc affectum, seu morbum, quo sæpè infestantur, vocabant *Byetos*. Remedium autem hoc erat: sumebant citrium pomum, quod in sex vel octo partes longas dissecabant, ex his particulam quandam, instar suppositorii in intestinum inferebant, & hoc sæpè iterabant recentibus pomis citriis; hoc modo statim magni illi dolores sedabantur. Ego, cum Brasilianos hanc medicinam facere viderem, pari modo medicas manûs adhibui & dolori & morbo nostrorum militum, qui hoc pacto pariter convaluerunt.

[*Ex MSS. Parentis pie defuncti, Dn. Jacobi Lachmund, Chirurgi Hildesheimensis celeberrimi, Dn. D. Fridericus Lachmund, filius, hanc Brasiliani morbi historiam, cum sequentibus mox aliis quinque Observationibus, deprompsit, & addidit ipsimet quibusdam suis, curâ Dn. D. Job. Dan. Majoris, Vratislaviam transferri voluit.*]

OBSERVATIO CLXXIV.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

VERMIBUS ADMIRANDIS PEDUM, LUMBORUM AC SCROTI,
IN AMERICA.

CUm postea venirem in *Guineam*, videbam, quod incolæ ligni particulæ quædam pedibus appensæ, quibus aliquid involutum erat, gestarent. Percontanti mihi, quid hoc sibi vellet, interpres respondebat, vermes esse, qui ejus loci incolarum in pedibus, lumbis, immò & in scroto nascerentur, hujusmodi particulis ligni, ajebat, extrahendi sunt hi vermes, qui sæpè tres quatuor vel quinque ulnas longi sunt. Cum venissem in *Castellum Mourre*, ubi nostri milites in præfidiis erant collocati, ulterius perquirebam, quænam natura & conditio esset horum vermium, respondebant: Non parere magnos dolores, nisi cum jamjam perforare vellent cutem, tum enim frigus quoddam præcedere & rubescere partem infestatam, instar erysipelatis, & tum eos prodire: antea vero aliquantulum materiæ aquosæ effluere: Facto hoc, duo quædam cornua imminere, pili instar, tenuia, parvi digiti latitudinem æquantia longitudine: deinde caput extare, quod aliquo modo compressum esset; hoc sequi corpus, tam rotundum, tam tenue, ac chorda quarta in pandurâ, quam vocant *Discantus*, tum pedetentim & particulatim ex corpore humano extrahi, & illo ligno circumvolvi, & quidem longitudine tantum unius digiti, unâ vice, tunc enim subsistendum esse; & hoc quolibet die, ter tantum debere fieri: inprimis autem hîc accuratâ opus esse cautione, ne in extrahendo nimiâ vehementiâ utaris, & vermem abrumpas; tunc enim acrem quandam aquam seu humorem effluere, quod in ulceribus exquisitorum dolorum causa foret, & reliquias per ulcerationem expellendas esse, quod tantâ caloris vehementiâ fiat, ut opera danda esset opere maximo, quò pars à gangrænâ liberetur. Observavi deinceps, quod milites, qui in Batavorum servitiis, erant, cum biennium vel triennium mihi exegissent, simili modo ab ejusmodi vermibus sint infestati & flagellati.

[Confirmant hæc, quæ in eruditissimo tractatu de vena medinensi Præcell. Dn. D. Velschius inprimis p. 314. 315. & seqq. annotavit.]

OBSERVATIO CLXXV.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

OSSICULORUM FRAGMENTIS PER TUSSIM
EXCRETIS.

ANno 1632. cum civitas nostra Hildesheimensis à Duce Militiæ Godofredo Henrico, Comite de Pappenheim, fortissimo, & magni nominis bellatore, occupata esset, & integrum biennium, & quod excurrit, obsideretur, miles quidam erat natione Scotus, cujus claviculæ dextri lateris, glande bombardæ disruptæ, ego chirurgicas manus quando adhibebam, in curatione eâ nulla ossicula emergebant, sed vulnus ritè sanatum est, ita ut omnimodè convaluisset ipse videretur, & non minus atque alii excubias agere, cæteraque munia militaria promptè obire posset. Post semestre tamen spatium anhelâ & gravi tussi quatiebatur, & sex ossicula per tussim ejiciebat. Horum duo priora erant acetæ festucæ ossium, quæ illi ne minimum quidem creaverant dolorem.

OBSERVATIO CLXXVI.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

*PARTICULA CLAVI TRABALIS AB INFANTE XXIV.
HEBDOMADUM DEGLUTITA, QUÆ IN FAUCI-
BUS IN TERTIUM US QUÆ DIEM RE-
MANSIT.*

ANno Salutis nostræ 1644. accidit, ut infans 24. hebdomadas natus, cum aliis puellis ludens, repentinos dolores sentiret, non aliter, ac si suffocandus esset. Parentes quidem, quibus res angusta domi erat, licet causam ignorarent, & tamen suspicarentur, in collum sive fauces aliquid, quod infantem angeret, descendisse, dorsum infantis percusserunt, potumque illi propinarunt, sed nihil profecerunt. Sequenti die ad me infantem detulerunt, qui omnia remediis, quæ ex usu esse putabam adhibendis, periculum feci, nihil tamen effeci, tandem fortius quoddam vomitorium adhibui, quod licet operaretur, tamen hæsit malum; Tertio demum die forcipem singularem curyrum, non sine periculo in fauces eò usque immisi, ut materiam istam appre-

apprehendere possem. Quæ quidem etsi ægrè poterat suo loco moveri, paulatim tamen à me extracta est. Hæc materia erat quidam dimidio præfractus, isque vetus clavus trabalis, ejus magnitudinis, quam pictura exhibet. Infans verò dictus post illud tempus aliquot adhuc annos attigit.

OBSERVATIO CLXXVII.

D. FRIDERICI LACHMUND

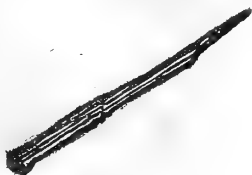
DE

SPINA E MUSCULO DEXTRÆ MANUS

ET DE

PARTICULA STRAMINIS EX OCULI ANGULO EXTRACTIS.

ANno 1656. ipfis Calendis Junii, cum rusticus quidam puer ad me duceretur, illi spinam ejus longitudinis, quam annexa figura monstrat, è musculo dextræ manus extraxi, quæ 12. integras hebdomadas absque ulla inflammatione (quod equidem mirum est) in illo latuerat.

ANno 1667. d. 13. Novembris extrahebam puero quindecim annos nato ex oculo particulam straminis hujus longitudinis, quam

d. 26. Augusti ex improvise ipse intruserat. Particula itaque hæc tres totos menses (quod valdè admirandum) in oculo illo la-
tuerat.

(Hæcenus Dn. Lachmund Pater.)

OBSERVATIO CLXXVIII.

D. FRIDERICI LACHMUND

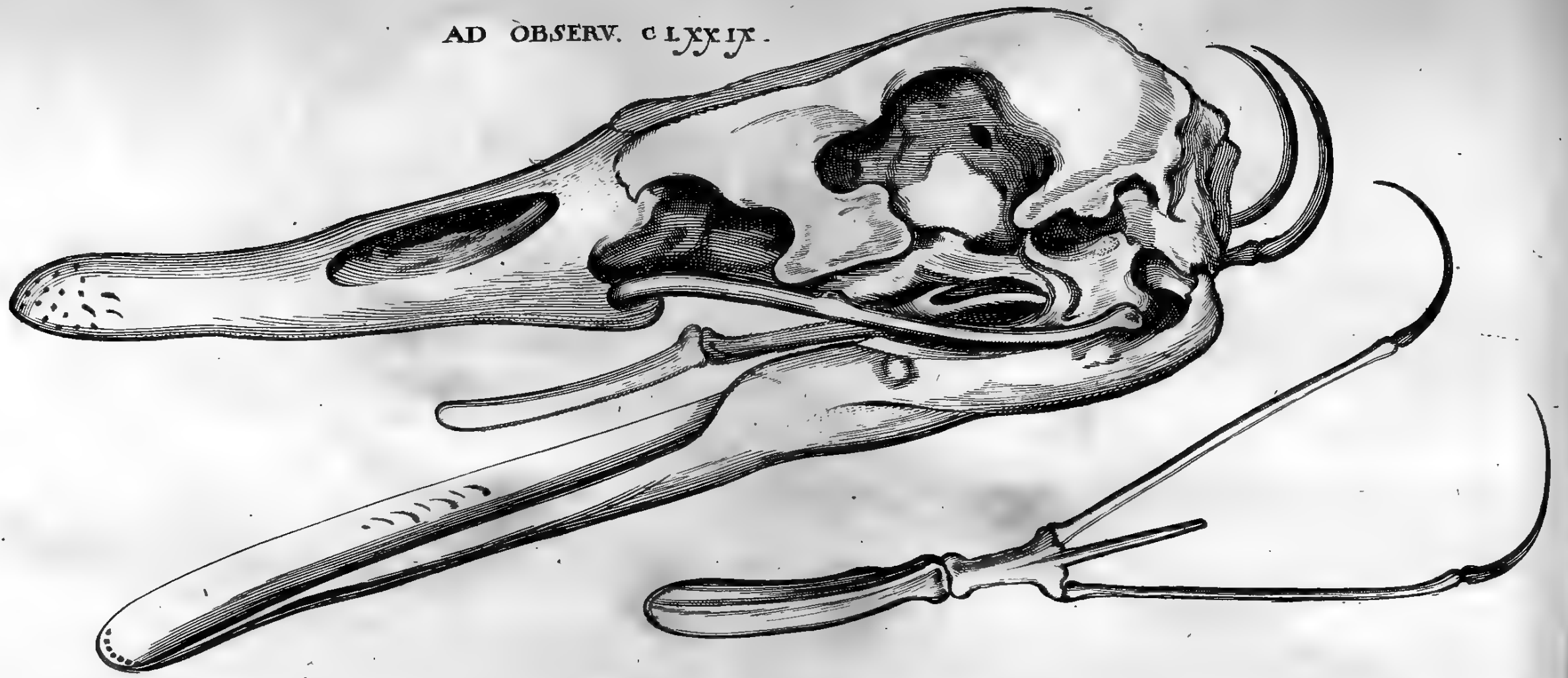
DE

MENSTRUALI PARTIUM IN PUELLA QUADAM EX-
TERNARUM, UTPOTE AURIUM, NARIUM, DI-
GITORUM ETC. MORTIFICATIONE.

Cum anno 1660. tertiâ vice Bataviam permigrarem, in civitate Delphensi chirurgum in operationibus suis expertissimum & so-
lertissimum, in tota Hollandiâ & Zelandia celeberrimum, &
ante aliquot annos mihi familiarissimum, inveni mortuum, qua-
re à viduâ petii, ut MSS. relicta aliquantulum perlustrandi mihi copi-
am faceret, quod quidem illa lubens concessit. Ille autem inter alia
memoratu digna, observationem raram annotaverat sequentibus ver-
bis, quam ex Belgicâ Lingua, in gratiam benevoli Lectoris, transferen-
dam putavi. Hæc autem ita se habet:

Anno M. DC. XXIX. d. 21. Martii st. n. Ego *Bernhardus Schrader*,
unâ cum fratre meo *Johanne Schrader*, & *Alexandro Lax*, chirurgiæ
studio, veni ad ostium aquæ in pagum, cui nomen est *Geest*, & qui-
dem in diversorium, cujus hospiti nomen erat *Joh. Brandes*, hujus fi-
lia, quæ annum ætatis agebat 23. tali affectu miserè affligebatur. Sin-
gulis mensibus patiebatur dolorem insignem in digitis manuum & pe-
dum, ut & extremitatibus aurium ac narium, cum tumore œdematoso,
in facie, pedibus ac manibus; quem sequebatur paulò ante & post ple-
nilunium partium istarum corruptio & mortificatio, sicut earum extre-
mitates albæ & siccæ factæ, absque sensu, dolore, humore & fœtore de-
ciderent frustulatim, eo quod istarum partium supererat naturalem for-
mam & figuram retinente. Ego autem, cum diligentius apud pa-
rentes de his accidentibus inquirerem, pater mihi monstrabat scatulam,
in qua

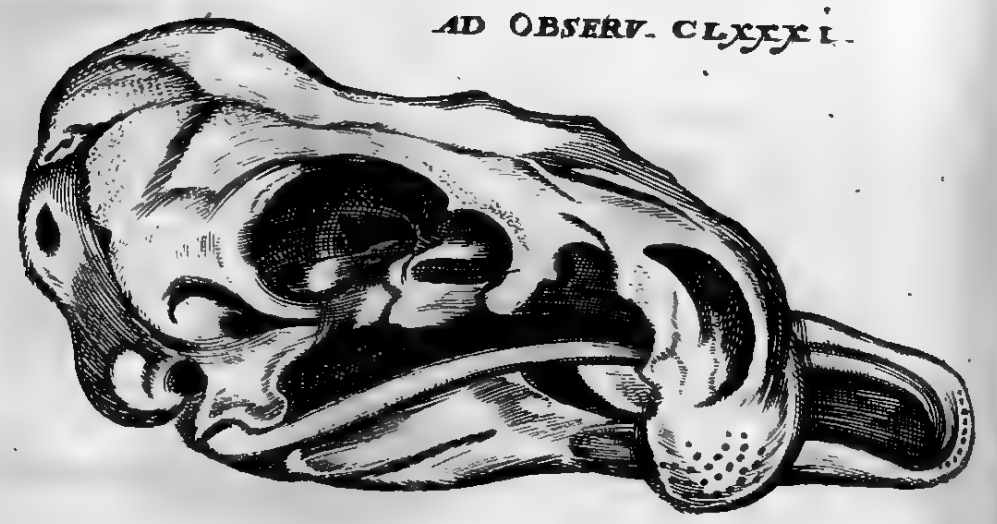
AD OBSERV. CLXXIX.

AD OBSERV. CLXXX.

AD OBSERV. CLXXXI.

Pa
bi
to
ridio
addo

COR.

A

Schrad
quàm r
le Augu
montrav
gura ex a
di plera ap
a. & sequ.

Nice an
habitem

in qua centum & plura frustula demortuarum partium, quæ spatio trium annorum abscesserant, recondita erant.

OBSERVATIO CLXXIX.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

CYGNI LINGUA OSSEA.

ANno 1656. cum hiems esset rigida & dura, magna copia cygnorum ex septentrione in his oris appulit, ex quibus multi transfossi sunt. Ego curiositate ductus duos emi, & cultello anatomico subjeci, & omnia juxta anatomem *Cl. V. Thomæ Bartholini histor. anatom. 79. Cent. 2.* inveni, insuper linguam osseam ibidem ex *Beslero* allegatam, quoniam autem *Ephemerid. II. Anni* scleton cygni insertum, quod tamen etiam linguâ caret, ego, ne *Ephemeridibus* aliquid desit, hîc cranii & linguæ osseæ figuram ex Musæo meo addo.

OBSERVATIO CLXXX.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

CORNU IN SUPERIORE PARTE PEDIS FOEMINÆ
ENATO.

APud eum, quem supra nominavi Chirurgum, vidi cornu, substantiâ & duritiæ caprino simile, cujus etiam fermè erat coloris, quod ante aliquot annos excreverat in superiore parte pedis foeminae, in civitate Delphensi. Consuluit Dn. Bernhardum Schraderum, cujus consilium sectio fuit, quæ etiam feliciter, quamquam radices ferè ad periostium egerat, fuit absoluta anno 1653. mense Augusto. Ego curiositatis ergò foeminam adii; quæ callum sectionis monstravit; Cornu autem depingendum curavi, cujus magnitudo & figura ex appposito schemate comparet. *Exempla hominum cornutorum vide sis plura apud Dn. Thom. Bartholinum in d. unicornu Observationibus Cap. 2. & sequ. it. Hist. Anat. C. 1. Obs. 78.)*

OBSERVATIO CLXXXI.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

CRANIO ANSERIS MONSTROSO.

INter anseres frequentius generari monstra, quam inter alias aves, ob stoliditatem & nimium humorem, testatur *Casspar. Schwencfeld.*
in *Ibe-*

in Theriograph. Siles. Confirmat hoc anser, capite monstroso, quem ego anno 1664. alui, rostrum ejus superius à sinistro latere, versus dextrum erat recurvatum, ut non nisi magnâ difficultate alimentum ex terra assumere posset, adeoque post aliquot septimanas mori avem oporteret. Cranium autem, tanquam rarum quid, inter cætera anatomica asservo. Cuius figura est, qualem addita pictura exprimit.

OBSERVATIO CLXXXII.

D. FRIDERICI LACHMUND

*VESPERTILIONEM HABERE CAUDAM, SKELETON EJUS
DEMONSTRAT.*

Caudam habere vespertilionem, alii negant, ut cum Schwenckfeldio *Jonstonius histor. nat. avium* ex Aristotele; alii affirmant, quemadmodum *Aldrovandus*, mediis enim atque infimis alarum membranis sub ventre involvitur, & ad extremam earundem exportigitur apicem; accuratè autem in scelecto videri potest, unde illud, quod ante quinquennium composui, hîc putavi esse apponendum.

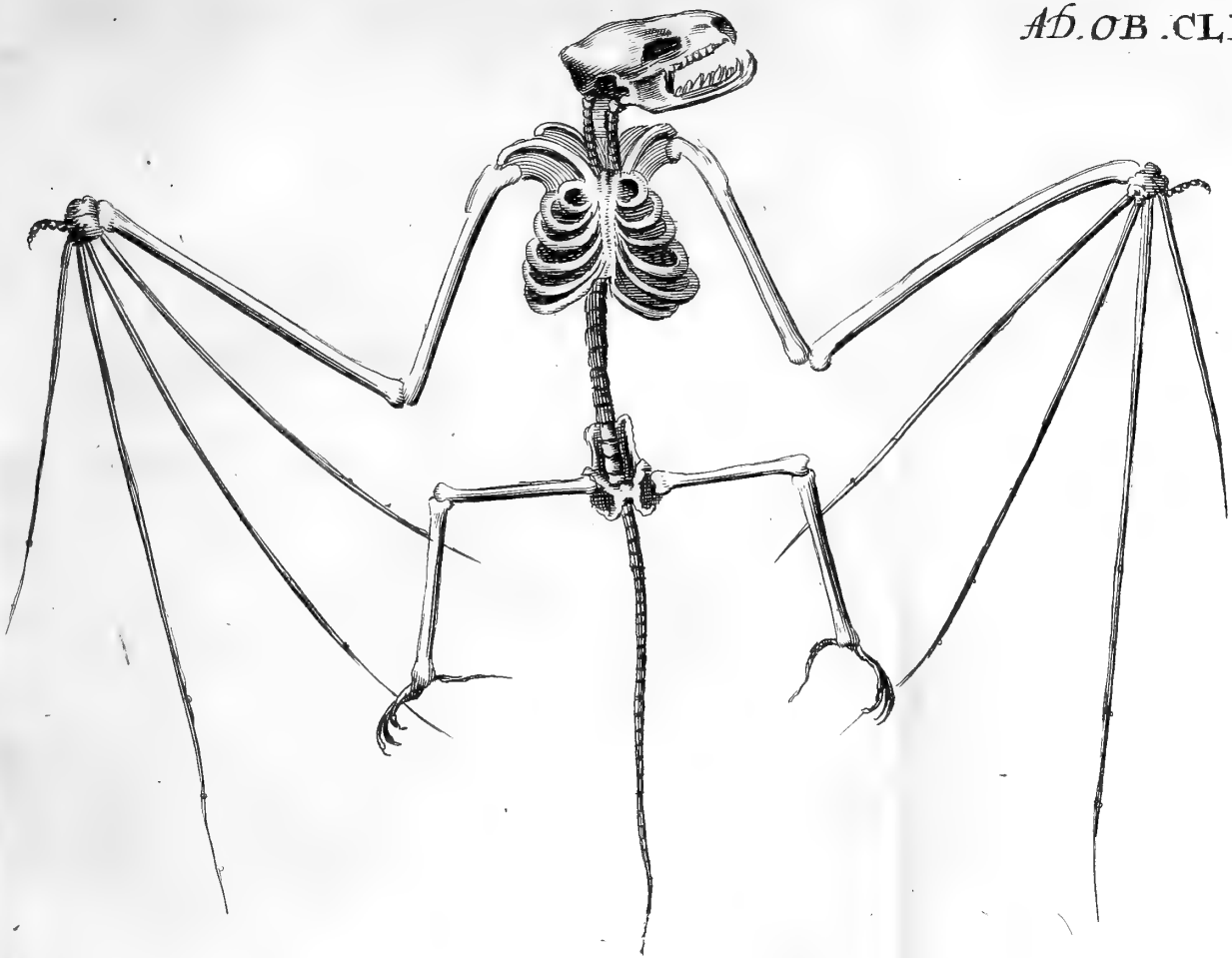
OBSERVATIO CLXXXIII.

D. FRIDERICI LACHMUND

*TESTUDO EX SUO SCUTO, UT VULGUS PUTAT, EXIRE
NON POTEST.*

Vulgus in eâ opinione est, testudines ex suo scuto posse exire, non aliter ac cochleæ ex domo sua, præsertim si candens carbo illis imponatur; hoc autem falsissimum esse, & nullo modo fieri posse, admiranda hujus animalis fabrica, & imprimis scelecton, eum in finem appositum, nobis ob oculos ponit; quod enim in cæteris animantibus costæ sunt, hoc in testudinibus scutum superius, cui etiam vertebræ spinales firmiter annexæ, & quod in illis sternum, hoc in his scutum inferius, planè autem contrariò modo se habeat: in aliis enim animantibus costarum & sterni compages, in corpore latitat, in testudinibus verò corpus scuto includitur.

AD. OB. CLXXXII

24
—
in
an
er
m
ni
ju

p
9

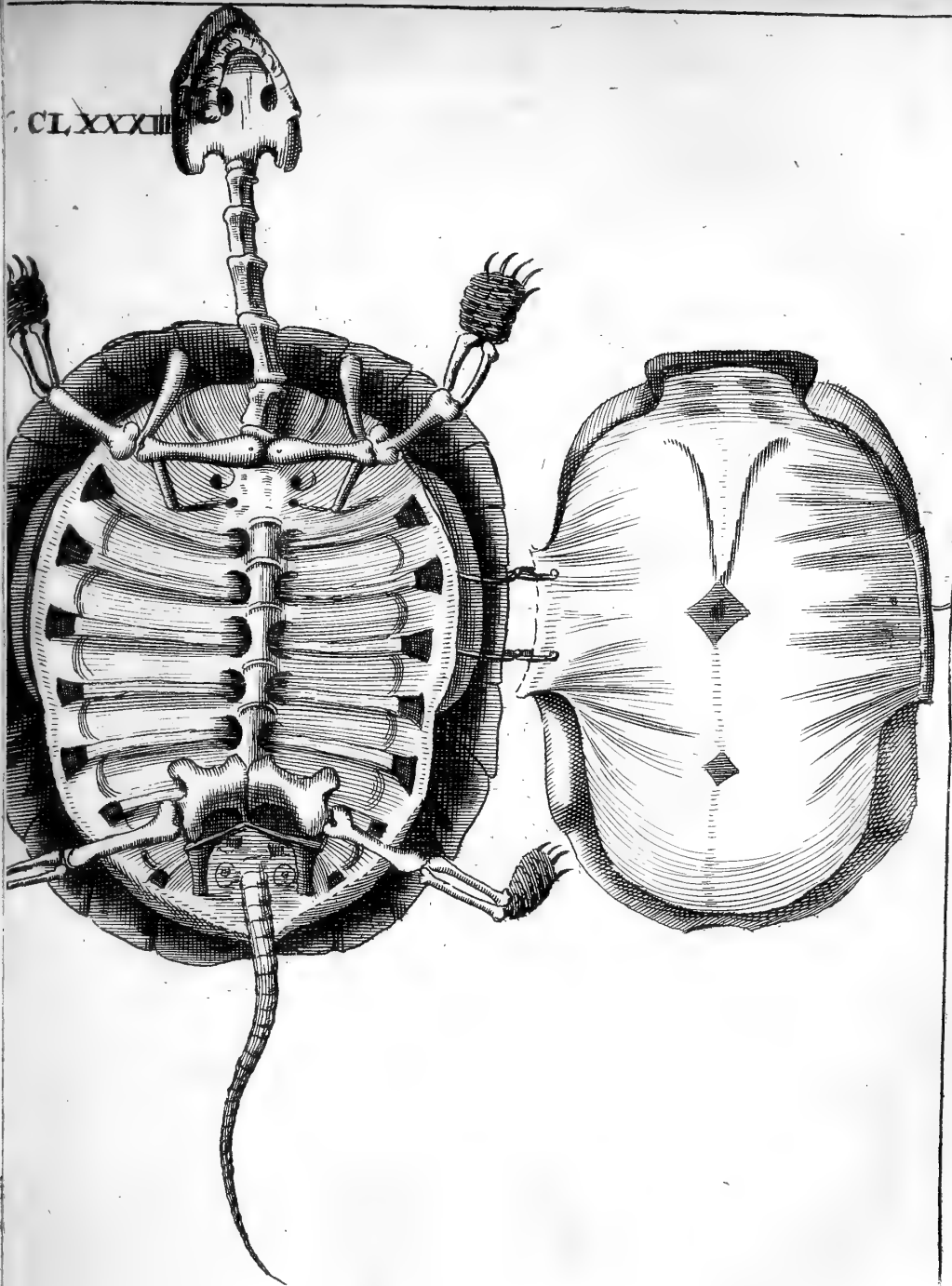
9

e
a
v

scutum inferius, planè autem contrariò modo se habeat: in aliis enim animantibus costarum & sterni compages, in corpore latitat, in testudinibus verò corpus scuto includitur.

CLXXXIII

alis en
in teltu

OBSERVATIO CLXXXIV.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

AVIBUS PRÆTER NATURAM CANDIDIS IN EPISCOPATU HILDESHEIMENSI ET VICINIA, QUALIS EST AUREOLA, LINARIA, PASSER, HIRUNDO, ALAUDA, CORVUS.

Quemadmodum notum est, in septentrionalibus regionibus reperiri corvos, vulpes, lepores & alia animalia naturâ candida; sic in Germaniâ aves præter solitum nivæ aliquando visæ & captæ sunt: uti hoc Schvvenckfeld. observavit. Et sicut Episcopus Hildesheimensis cæteris regionibus palmam præripit in vario lapidum lusu, (uti hoc ex *Oryctographiâ meâ Hildesb.* satis constat, quorum lapidum etiam alii adhuc satis curiosi postea à me reperti, nec antehac ab alio autore delineati sunt, unde figuras anno sequenti Ephem. inferendas transmittam) ita etiam animalia minùs vulgaria, præprimis aves albæ in eo sunt visæ & observatæ. Anno enim 1667. *Aureola* tota candida propè pagum Binder, in quo sedes est Nobilium de Stopler, est transfossa, quam ego adhuc inter rariora servo.

Anno eodem propè Brunsvigam *Linaria* canora, ex omni parte alba, capta est, quam civis quidam Brunsvicensis emit & caveâ inclusit, ubi more aliarum suaviter cecinit.

Anno 1668. mense Septembr. prope pagum Netlingen, ubi splendida arx est Dominorum de Woberinan, *passer* niveus, rostro & pedibus rubris, transfossus est.

Anno 1671. in civitate nostra Hildesh. ejusmodi passeret aliquot visi sunt in horto Dn. Georgii Lomexer, scholæ Andreanæ Rectoris optimè meriti.

Eodem anno prope Limbeccam *Hirundo* nivea capta & ad me missa est, quam in hunc usque diem exsiccatam habeo.

Annò etiam sequenti in nostro tractu, propè arcem Poppenburgum, *Hirundines* tales visæ sunt.

Anno 1669. *Alauda* candida non procul à civitate nostra aliquoties visa est.

Ante aliquot etiam annos *Corvus* totus albus propè Limbeccam transfossus, & ad illius civitatis Patricium, cognomine Raben, est allatus.

(Vid. d. *Corvus albus* Ephem. barum Ann. III. Obs. 57. p. 94.)

OBSERVATIO CLXXXV.
D. FRIDERICI LACHMUND

DE

MURE NIVEO.

ANte aliquot annos in oppido Sarpeda, quod uno milliari à civitate nostra Hildesh. distat, mures aliquot nivei sunt reperti, ex quibus unus captus, qui septem vel octo annos caveâ inclusus, tandem à duobus vulgaribus muribus, qui vi se in caveam intruserant, morsibus est interemptus. Notatu tamen dignum est, quod hoc animal, quod aliàs vitæ brevissimæ est, per tot annos fuerit conservatum. Murem illum exsiccatum apud me videre licet.

OBSERVATIO CLXXXVI.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

*CANTHARIDIBUS IN MAGNA COPIA PROPE HILDES-
HEMIUM CAPTIS.*

Cantharidium abundantia rara quidem in Germaniâ, interdum tamen apparent, quod vulgus singulo septennio fieri credit.

Anno 1667. mense Junio tanta copia in nostro tractu reperta fuit, ut salices totæ earum fuerint plenæ, quæ & facili negotio captæ & in civitatem allatæ, nec non in usum cum felici successu à Patre meo adhibitæ sunt.

OBSERVATIO CLXXXVII.

D. FRIDERICI LACHMUND

DE

*OVO, AB ANSERE à FEBRUARIO USQUE IN MENSEM
SEPTEMBREM RETENTO.*

Ruricolæ apud nos uno ore dicunt, quod si anser iusto tempore ovum non possit edere, tunc aliter fieri non posse, quin ipsi moriendum sit. Hoc autem non semper verum esse, anser, qui anno 1669. maciatus mens. Octobr. aliter probat; in illo enim cum exenteraretur, ovum, quod ante aliquot menses debebat edi, adhuc fuit repertum, iustâ quidem magnitudine, sed totum scabrum & duplici membranâ præditum. Quemadmodum enim membrana intrinsecus omnibus ovis communis cortici adhæret, ita etiam extrinsecus similer

membranam habebat, quare conjicio, nisi anser ante tempus fuisset maceratus, hoc ovum duplici cortice tractu temporis circumdatum fuisse.

OBSERVATIO CLXXXVIII.
D. FRIDERICI LACHMUND

DE

MUSCARUM GRANDIUM, QUÆ PERLÆ NOMINANTUR, INSUETA COPIA.

Quando insolita copia avium peregrinarum vel insectorum visitur, & gregatim volitat, magna mala, aut morbos contagiosos, aut belli agmina subsequutura esse, nostri Majores observarunt. Anno præterlapso, nimirum 1673. d. 18. Maji st. Vet. qui erat dies festus Pentecostes, tanta copia Perlarum, quas apud nos Jungfern vocant, supra civitatem nostram Hildesheimensem visa est, ut ea res prodigii instar esset. Nam ær ne momentum quidem his insectis erat vacuus, sed semper aliquot millia in eo conspicari poteramus. Quædam volitabant in altum, quædam non procul à terrâ, ut pueri multas caperent. Omnes verò unâ eâdemque erant figurâ & colore, nempe ex nigro flavæ. In alijs etiam habebant maculas nigras, & volatum ex Meridie versus septentrionem rectâ constituebant. Si quædam ex ipsis capiebantur, erant emaciata, ac si iter longum emensæ fuissent. Harum consuetudo aliàs est, prope aquam volitare, unde si quid mali præfagiant, DEUS Ter Opt. Max. hoc à nobis ut avertat, ab eo etiam atque etiam petimus.

OBSERVATIO CLXXXIX.
D. JOHANNIS JÆNISII

DE

CALCULIS CIRCITER BIS CENTUM EX APOSTEMATE EXCRETIS.

In omnibus corporis humani partibus etiam principalioribus, ut corde & cerebro, plurimos varii generis inveniri lapides, pleni sunt omnes Medicorum libri. Ita *Wolfgang. Hæferus* in *Hercule suo Medic. l. 2. c. 1. p. 28.* tres lapillos in ipso corde gloriosissimi Cæsaris Maximiliani II. inventos testatur, clarissimi *Schenckius* & *Bartholinus* in cerebro, alii in aliis partibus. Per abscessum autem abdominis tot excerni posse lapillos subjecto superstite & curato rarius quoque videtur sequens exemplum: *Mulier* quædam plebeja hic *Vratislaviæ* in suburbio ante biennium de tumore admodum duro &

profundo in dextro epigastrio conqueritur, poscitque hujus ergò à me consilium; ex loco affecto tumorisque circumstantiis, non in musculosâ abdominis carne, sed ipso epatis parenchymate malum hoc sedem fixisse suam conjicio, præmissis igitur prius universalibus & specificis internis, tandem quoque externe cataplasmata emollientia & discutientia applicanda suadeo, quibus adhibitis aliquantisper emolliri observo, hinc emplastro diachylon c. gummi imposito, præterlapsis aliquot septimanis abscessus hic rumpitur, materiaque viscida & purulenta, ast non copiosa, excernitur.

Patiens majorem pauperiem fugiens, chirurgique manum abhorrens, ipsa turundis injectis abscessum apertum servare proprioque Marte curare præsumit, præterlapsis autem nonnullis diebus lapillos quosdam minores instar lentium, pisorum, fabarumque excerni videt, dolorem post se relinquentes haud levem, plures subsequuturos indicantem. Hoc percipiens ipse vulnus iterum inspicio, styloque percontando majores inibi latitare lapides observo, quibus angustia vulneris exitum denegabat, hinc forcipe arrepto vulnus paulisper dilatare aggredior, & sic tres iterum lapillos grandiores colore & formâ externâ silicibus planè conformes, ponderis tamen levitate discrepantes sine foetore extraxi, totamque epigastrii dextri regionem innumeris hujuscemodi lapillis scatere conjeci, his perspectis manum meam ad carpum potius quam ulcus mittere malebam, ipsique injungo, ut chirurgi operam simul efflagitaret, huic consilio morem gerens lithotomi hinc degentis curæ se subicit, qui successivè per hoc ferè biennium ducentos circiter extraxit lapillos supra præfatis majores, ad instar avellanæ majoris, nonnullos colore & internâ tunicarum texturâ ipsis lapidibus Bezoardicis haud ab similes, tandemque ante bimestre spatium ultimum magnitudine nucis juglandis pondere zij. cum aliis sex vel septem fociis minoribus extraxit & sic per DEI gratiam vulnus planè consolidavit. Qualem spuria hæc progenies agnoverit matricem & seminium, latius inquiri posset. Vitium hujus pauperculæ reputantes scimus illum ferè semper ex lactici niis, caseosis, aliisq; crudis viscidisq; constitisse alimentis, alvumq; prætereà semper fuisse pigerrimam sæpeq; sollicitandam recordamur, ut hinc non abs re argumentari liceat, ex vitio assumtorum bilem contraxisse, lentorem, quò minus in intestina debite profluere stimulumque alvinis fecibus ad excretionem unicè necessarium distribuere valuerit, sed infirmâ epatis parte moram trahendo in sebaceam prius, dein planè lapido-

sam versa materiam, ductum biliarium obstruendo has turbas naturæ de-
derit, à quibus se liberatura non per intestina (ut frequenti exemplo nu-
merosos hâc viâ excretos esse lapillos satis constat.) nec aliâ viâ commo-

15000

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

os
a-
os
ab-
cis
ra-
ria
Vi-
ici-
ora-
mino
ille-
vinis
infe-
rido
sam

... et ... qui hactenus negare obduraverunt, iam man-

AD OBS. CX C.

Anno 1671 hat Herz Leonhart Sechtl Barbierer und Wundtartz dieser
Würm von Margaretha Ximonin aus den Rechten heim unterhalb des
Kniees genommen zu Sulmbach den 23 Junij 37ers Alters 18 Jahr.

sam versa materiam, ductum biliarium obstruendo has turbas naturæ dederit, à quibus se liberatura non per intestina (ut frequenti exemplo numerosos hâc viâ excretos esse lapillos satis constat,) nec aliâ viâ commodius quàm per apostema providâ suâ sedulitate protrudere allaboravit, quod eruditus ulterius ventilandum relinquo.

OBSERVATIO CXG.

D. MATTHIÆ NESTERI

DE

VERME EX ABSCESSU.

Scripsit ante annum, & quod excurrit, ad me chirurgus nostras Culmbacensis Dn. Leonhardus Hechtel, quod ancilla quædam, rustica, temperamenti calidi, faciei rubræ, ad firmam pronam, per sequiannum in crure dextro infra genu tam atrocem & intolerabilem dolorem atque cruciatum, instar adactionis cultellorum, sit perpessa, ut huic impares fore vires viderentur, hinc suffulcris incedere diu coacta & clauda viribusque sensim imminutis aucta fuit inflammatio, auctus quoque dolor cum tumore tantum non ferente, ita ut dies noctesque ejulare coacta esset. Abscessum illic latere prædictus chirurgus conjecit, nec malè. Postquam enim cauterium potentiale applicuit, escharamque aperuit, reperit in eo cum magnâ puris sanguinolenti copiam vermem vivum, oblongum, rubeum, qui dubio procul ex materiâ diutius ibi habitante & putredinem acquirente originem duxit. Morderat per intervalla hic vermis, uti retulit ancilla, tam acriter quasi sanguinem sitiens, ut tunc temporis à lacrymis sibi temperare haud potuerit. Nunc verò sublato omni dolore atque tumore post longum puris effluxum corroborata convaleuit adhuc sana & incolumis consueta munia obiens.

(In literis ad L. Christianum Fridericum Garmannum, Berutho, Chæmnitium.)

OBSERVATIO CXCI.

D. SALOMONIS REISELII

De

STATUA HUMANA CIRCULATORIA.

Sine dubio tandem *Circulationis sanguineæ* in homine veritatem evincet & testabitur iis, qui hætenus negare obduruerunt, si in illa mechanicè

chanicè ad humani corporis effigiem, ejusque vasorum atque viscerum formam & structuram & magnitudinem efficta per cavitates & tubulos tanquam per œsophagum dilapsam aquam vel liquorem alium ex stomacho brevissimè in cordis ventriculum dextrum, aut longiusculè & artificiosius per intestina, pancreas, venam portæ, hepar & venam cavam in eandem cameram, hinc in sinistrum per vasa pulmonaria mitti, ex corde deinde simul in caput biviô saltu pulsante veluti plexibus duobus, juxta pendulam pinealem glandulam projici, simul per arteriam magnam tam in artûs superiores quam inferiores pelli videant, ut recurrat inde in cordis dextrum sinum per venam cavam valvulâ suâ instructam, quales in aliis quoque vasis inveniuntur; dum interim per emulgentes & renum colatoria in vesicam descendit, inibique eousque cumulatur, donec vesica distenta sponte sese ab onere liberet, quam simul arbitrario quasi motu vel provocare citius vel pro lubitu pressione vesicæ aut aliò stimulo sistere queant. Non neglecto etiam pulmonum usu, quorum ope inspiratio & expiratio animadverti, pulsus verò etiam tardari vel accelerari, augeri vel minui posset. Additis tandem vel hæmorrhoidibus, vel ano, per quem sphinctere suo claudendum & aperiendum feces possint repurgari. In manibus & pedibus si è vena secta desideres effluentem seu exilientem sanguinem, faciliè imitari licebit. Eâ tamen lege hæc fient, ut vel continuè vel per breviora vel longiora intervalla repleatur, quò plus vel minus deperditum est aquæ fortiùs vel debiliùs per vesicam, quemadmodum sitis & fames quotidianò victu in prandio & cœna restringenda est.

Mirabuatur fortè, nec faciliè credent Machinam hanc medicam, seu Machaonium inventum, qui audient. Credent autem, quibus dulcesuerit FILIUM hunc medicum meum hoc anno 74. conceptum & natum in Museo meo spectare, veluti, quibus ante partum ejus, quod / ~~quibus~~ promisi, credere non potuerunt, donec oculis ipsis adspicerent in eo ad chyli, sanguinis & seri leges fluere aquam. Cujus structuram ex Phycis & Hydrostaticis fundamentis ad imitationem, mirandi artificii microcosmici factam curioso orbi demonstrabo & delineabo, quamprimùm mihi constiterit, ex primogeniti hujus rudiùs primò tantùm facti & brevi deproperati principiis veluti costis seu fratris seu patris FILIAM posse elegantiorè & artificiosiorè ossibus seu sceletico suo suffultam & musculis exemptilibus, si non omnibus, saltem præcipuis tectam, fortè etiam sonoram & flexilem construi, modo DEUS O.M. Na

turæ parens vitam mihi & otium & vires concesserit, & ego artificijs sequaces manûs nactus fuerim.

(In literis ad Collectores, Hanov. mense Mart. 1674. per scriptis.)

OBSERVATIO CXCI.

D. MATTHIÆ PAISENII

In

SECTIONE CADAVERIS PUERPERÆ

à Cl. SYLVIO IN NOSOCOMIO Leidensi Ann. 1664. Cal. Jun.
administratâ,

ANNOTATA.

FOemina erat 15. ante obitum dies foetum enixa, cujus vir ante 6. ferè hebdomas, morbo decumbens, inque Nosocomium delatus, ibidem mortuus. Objectum fortè fuit foemina à vicinis, quod malè viri sui curam habuerit, eamque calumniam tam ægrè tulit, ut totam sese mœrori dederit. Enixa deinde, nec sedato illo animi affectu, cum nullam corporis rationem haberet, nec cibos, aut medicamenta caperet, tandem mente destituta, intraque decimum quintum diem mortua est.

In ipsius dissecto cadavere hæc imprimis inveniebantur præ cæteris rara, & notatu digna:

Omentum non omnia intestina, quæ non nihil loco mota erant, tegebat, unde Cl. Sylvius colligebat, foeminam, dum in vivis fuit, sæpiissimè torminibus ventris, colicisque doloribus laborasse.

Intestinum crassum non circumdabat totum abdomen cinguli instar, sed à ventriculi fundo infra umbilicum intorquebatur, indeque ad ventriculum redibat, factâ fere semilunâ.

Cl. Sylvius addebat, se in variis variè hanc inflexionem & gyrationem observasse.

Idem intestinum, ut & tenue inæqualiter flatibus turgebat, ita ut inter partes valdè inflatas medium spatium interesset omnino vacuum, & contractum vix ad pollicis crassitiem.

Cl. Sylvius affirmabat, se in vivis animalium sectionibus, imprimis puniculorum idem observasse, & ita quidem, ut pars, quæ jam inflata erat, mox detumuerit, dum secaret, & contra. In hoc cadavere quoq; dum in-

intestina movebantur, æqualiter omnia distendebantur. Cl. Sylvius putabat, ob sensum doloris partes intestini constringi. Ejusdem intestini crassi flexus sigmoides, qui aliàs infra rectum est intestinum, & interiora respicit, contrario modo se habebat. Observabile etiam erat, quod de tenui intestino, ileo dicto, commonstrabat D. Sylvius, nempe, oriri illud in dextro latere ad ileum os, & post aliquot flexuras retrò & deorsum tendere, ascendere deinde rursus sub umbilico per ipsum mesenterium, sinistrumque latus occupare, seque ad hypochondrium sinistrum, os ileon, & vicinà reliqua loca extendere. Unde patet, docente eodem Sylvio, tormina, quæ hypochondriacis in hypochondriis accidunt, non alibi, quàm in hoc intestino latere, in primis cum hoc antrorsum, ubi dolores maximè percipiuntur, vergat. Lien verò interiora magis petat, & vix etiam in cadaverum sectionibus, tales obstructions in vasis illis inveniuntur, quæ tantos dolores producere possint.

Visa quoque fuit utriusque ductus, tam biliarii, quàm pancreatici in intestinum illud insertio, quorum pori in cadavere hoc juncti erant.

Hinc remotis pulmonibus & ventriculo, apparuit ductus thoracicus, sive chyliiferus inter venam Azygon, quæ ad dextram erat, & magnam, quæ ad sinistram, situs, unà cum capacitate illa inferius sita, & nonnullis capsula dicta, quod chylum excipiat, aliàs nimis ductum illum obruturum.

Flexuræ ventriculi in parte dextrâ subiacebat pancreas.

Dexter pulmo omnino naturalis erat constitutionis; sinister costis adhærebat.

Sub utrâque mamma, quia lactis non habita fuerat ratio, apostema erat repletum pure, quod tamen in dextro latere copiosius profuebat.

Uterus quia omninò erat singularis, & nunquam ita à Cl. Sylvio observatus, ultimo loco accuratius secabatur, in eo hæc in primis notata: magnitudo ejus omninò erat insolita, superabatque fundi latitudo vel octo digitos transversos. Crassities erat ad minimum 4. digitorum, cum tamen mulier jam ante 15. dies peperisset.

Crassities ipsius substantiæ uteri erat ferè pollicis.

Causa hujus magnitudinis, ut post sectionem patebat, erant relicta in utero placentæ frustula, uteri parietibus firmiter adhærentia, quæ putredo & inflammatio consecuta fuerat,

Cl. Sylvius conjectabatur, mœrorem inter alia hujus retentionis & cohærentiæ causam fuisse, utpote, qui orania in corpore duriora & magis fixa reddat, cum contra lætitia eadem magis solvat.

In vasis, ut ex cavernis, sive tubulis uteri substantia viscida, & pituitosa hærebat ejusmodi, qualis, si in corde, & alibi hæreat, Polypus dici solet.

Apparebat insuper, in utero esse communicationem vasorum omnium in utroque latere.

Inflatâ enim uteri venâ, omnia vasa, ut & lateralia, & utrumque uteri ligamentum inflabantur. Vasa etiam minima turgabant.

Inflatâ etiam arteriâ, quæ ex iliaca oriebatur, ingressus inflati aëris observabatur ad totam substantiam uteri, & sinus anfractuolos, sed sensim, quod in vena citius apparebat.

Uteri substantia tota cavernosa est, experimento per tubulum sumto.

OBSERVATIO CXCVIII.

D. MATTHIÆ PAISENII

IN

SECTIONE CADAVERIS HÆMOPTOICI

à Cl. Sylvio in Nosocomio Leidensi Ann. 1664. 2. Decembr.
administratâ

ANNOTATA.

Quo morbo obierit, & de quibus conquestus Jacobus de Valâ (Wael) fuerit, ex Observat. Practicis meis Lugd. in Nosocomio notatis, præmittere visum est.

Nov. II. d. Æ. ante sex circiter hebdomadas cœpit malè habere.

Tussi correptus est, & sanguinem spuit, maximè lecto decubens, Conqueritur de difficili respiratione.

Quando plus potat, magis etiam sanguinem spuit.

Urina cruda. Sedimentum pituitosum, incoctum. Heri sensit dolorem circa lumbos, qui adhuc adeò continuat, ut erigere corpus non possit. Cum primum inciperet malè habere, per totum diem à laboribus incaluerat, noctu verò domum rediens à frigore læsus fuerat, unde

primùm tussis, quam post duas hebdomadas sanguinis sputum consequutum est.

Jam tabescit & debilis fit.

Pro consolidatione vulneris, quæ promovenda citò, ne in ulcus evadat, utetur sequenti medicamento :

Rx aq. plantag. ℥ij. fœnic. ℥j. † ʒij.
sanguinis dracon. ℥j. laud. opiat. gr. ij. sir. myrt. ʒj.

Assumet subinde cochlear.

Nov. 12. d. ʒ.

Melius in omnibus habet. Dolores enim lumbarum non sentit, & paucum quoque sanguinis dejecit.

Perget ulterius eo uti.

Nov. 13. d. ʒ. Heri vesperi edit lac dulce, unde noctu summis anxietatibus pressus fuit : secundâ nocturnâ sensit frigus, forsan paroxysmum febrilem habuit.

Tum vehementissimè (durante frigore) sitivit, cerevisiamque frigidam bibit, quam tamen præ nimiam linguæ & faucium siccitate non gustare, neque sitim illâ extinguere potuit. A frigido sumpto adhuc magis anxius factus, vehementemque palpitationem cordis passus est. Malum hoc unaque frigus ferè per 5. horas duravit.

NB. Durante frigore paroxysmi febrilis, potus frigidus longiorem morbum, & graviorem paroxysmum facit. Præstat ergò, si tum summa sitis urgeat, sitim fallere, & subinde cochlear liquoris alicujus, in quo parvâ quantitate lapis prunellæ solutus sit, capere, sed parce.

Si ægro tales iterum anxietates obveniant, utetur subinde sequenti medicamento :

Rx : aq. petrosel. ℥j. fœnic. āā
theriacal. simpl. ʒB.

lapid. prunell. ℥j. sirup. fœnic. ʒj.

Capiet subinde cochlear d. 14. ♀ sitis non tanta fuit, ob usum posterioris mixturæ.

Pauciores sanguinem expuit.

d. 17. ♂ melius habet.

Iteretur Mistur. 13. Nov. præscripta.

d. 18. ♂ non adsumimus in Nosocomio.

Nov. 19. ♀. Hodie horâ tertia pomeridiana assidens foco luculentò, habuit paroxysmum febrilem.

Somnolentus tum fuit, sensitque gravitatem per universum corpus, & frigu

frigus, simulque tremorem, nec frigus, nec dolorem (speciatim sentit in lumbis, sed tantum in ventre circa umbilicum, partibusque extremis inferioribus.

Duravit circiter per horam, nullusque calor subsequutus.

Multum jam sitit.

Sumsit mixturæ aliquid.

Non quiescit, semel deiecit.

d. 20. 4. iterum habuit paroxysmum post prandium.

Frigus iterum in abdomine & artubus, sed & in regione lumbi.

ri. Vehementius quoque fuit hesterno, perque duas horas duravit.

Insecutus calor per horam permanens.

Valdè sitivit, utque sitim levaret, comedit integrum malum citrium.

Nondum alvus hodiè suo munere defuncta.

R̄. *Mass. pilul. Cochiar.* ℞. *trochisc. Alband.* gr. V.

resin. jalapp. gr. IV. *ol. caryoph.* gr. ij.

M. F. Pill. N. X. Assumet cras summo mane, iteretur simul mixtur. 13.

Nov. præfer. add.

laud. op. gr. j.

d. 21. ♀ pessimè habet, doloresque habet in hypochondrio sinistro.

Non potest respirare, graviterque anhelat.

Nullum frigus sentit.

A pilulis, hodiè mane assumptis, à meridie tandem semel, sed parum deiecit.

R̄. *aq. byssop. petrosel. sanic.* āā ℥j. *Tinctur. cinam.* ℥℞.

~ ☉ gt. VIII.

sr. sanic. ℥j. M.

Assumet subinde cochlear.

d. 24. Nov. C. valdè statim ab usu mixturæ ab angustiis & anhelationibus, à quibus videbatur suffocari, levatus est.

Continuabit usum ejusdem mixturæ.

d. 25. ♂ conqueritur de tussi sicca, quæ per biduum jam illum afflixit, unde non quiescit.

It. crura tument, & quasi distenduntur. Non deiecit.

Habet adhuc mixtur.

Pro tussi R̄. *mass. pil. de cynogloss.* ℞j. F. Pill. N. VIII.

Sumet æger subinde unam.

D. 26. §. Ante octo annos erysipelate laboravit in utràque tibia, à qua quidem nullam huc usq; amplius molestiam sensit, rubor tamen permanfit. Occupaverat rubor ille pedem quoque, sed ille colorem & cutim mutavit.

Nunc iterum pes dolet, supraque & infra ruborem illum pedes valde tumet, & splendidi sunt.

Non dolores tantos in pectore expertus est minusque tussivit, commodius quoque quievit.

Continuabit in usu mistur. & pilularum de cynogloss.

Pro erysipelate ℞: aq. plantag. fumar. āā ℥iv.
acet. sambuc. spir. vin. vulg. āā ℥ij. M.

Lintealiquore illo tepido madefacta circumponet pedibus & loco affecto.

d. 27. 4. heri vespere lac dulce comedit, & hodie mane a quo & noctu, & hodie pessime habuit.

Non dejecit, unde abdomen valde tenditur.

Rubor ille pedum sensim minuitur, & in livorem abit.

Perget uti medicamentis præscriptis.

d. 28. Novemb. ♀ iterum pessime habet, difficulter respirat, & graviter anhelat, inprimis, si incurvet corpus, tum videntur ipsi partes interiores quasi frangi.

Ter dejecit crassa excrementa cum torminibus in parte superiore abdominis.

Sanguinem rursus excrevit, hodie octies, sed parum singulis vicibus.

Abdomen jam non distensum neque flatus emisit.

Conqueritur, se nihil jam commodi a mistura sentire.

Iteretur Mistur. 21. d. præser. add. sangv. —

— Drac. ℥β. Obit.

In CADAVERE ejus dissecto 2. d. Dec. ♂ liquor tenuis, & serosus reprobatur in corporis habitu, sub cute inter mulculos & pinguedinem, unde ipsa pinguedo mollior & laxior erat.

Omentum non tegebat intestina, sed ad latera dessectebat.

Intestinum crassum inflexum infra umbilicum erat.

Color intestinorum carneus, & solito rubicundior.

Intestina crassa flatibus turgebant, tenuia non idem: Tenuium tamen vascula turgebant, quod fieri solet a doloribus.

Aqua in abdominis cavitate continebatur subflava & subsalsa, initium nempe hydropis, cui aliqua purulenta materia juncta erat.

Jecinoris color subpallidus, qui color ferè ab aquis præsentibus provenit.

Folliculus fellis externè instar membranae albicabat, nihilque omnino fellis continere ob tenuitatem videbatur.

Lien fatis grandis, & parti posticæ & vicinis annexus.

Color ejus pallidior justo, substantia firmior erat.

Pancreatis substantia fatis elegans.

Ductus illius magnus. Immissus in ductum, liquor variis in locis pancreas non tingebat.

Ex thoracis cavitate aqua copiosa valdè effluebat, clara, limpida, nec tam salsa, quàm quæ in abdomine erat.

Pulmones costis annexi, imprimis sinister.

Aqua illa ex dextro pectore promanabat: In sinistro pectore aliqua quidem aqua, sed pauca conspicienda erat.

Color pulmonum solito erat obscurior, lividior, substantia firmior, & à flatibus distenta. Multum sanguinis in ipsa pulmonum substantia hærebat interiore, qui nigricans & coagulatus illam distendebat, occurrentibus passim particulis durioribus, quæ sensim in apostema abire solent.

d. 3. Dec. 8. aperto capite, cerebrum vidimus copiosum ac firmum, quod Cl. Sylvius post meridiem accuratissimè demonstravit.

d. 4. Dec. 2. cum absente Cl. Sylvio, ipsius permisso ulterius scrutaremur cadaver, deprehendimus in utroque cordis ventriculo materiam crassam, fibrosam quasi carneam, (Polypum vulgò dicunt) quæ in omnia vasa extendebatur in cor exeuntia. Præcipuè verò ex jugulari sinistra eduximus tres spithamas longitudine superantem.

Erat autem illa materia in ipsis cordis ventriculis crassitie insigni, cui multum grumosi sanguinis adhærebat, annexa cordis carnis fibris, easque suis fibrillis amplectens. In medio continebat sanguinem grumosum, videbaturque minuscula vascula habere.

In aspera arteria aperta materiam spumofam, pituitosam, copiosam, cumque paucò sanguine mixtam, qualem vivens sæpè excrevit.

Humorem in pericardio copiosum; similem illi, qui in abdomine repertus fuerat.

In folliculo fellis bilem, & substantia & colore vere vitellinam, paucissimam, eandemque aperto per incisionem variam ipso hepatis parenchymate, in plurimis ductus hepatici ramis hærentem vidimus.

Renis sinistri pelvis erat magna, extra ipsum renem propendens; ureter naturali longè amplior. Facta incisione in tibia erysipelate affecta vidimus substratam carnem integram, cute tantum læsa, à quâ cuticula facillimè separabatur.

OBSERVATIO CXCIV.
D. MATTHIÆ PAISENII

In

SECTIONE ICTERICI

à Cl. SYLVIO mens. Decembr. An. 1664. administratâ

ANNOTATA.

DE querelis Martini Hanskenii ex observationibus meis Practicis in Nosocomio notatis, hæc præmittere duxi.

8. Maij d. 24. conqueritur de doloribus utriusque hypochondrii, qui à motu ita augentur, ut ferè intolerabiles fiant, quos etiam transversim in ventre, cinguli instar sentit. Decumbens paulò melius habet. Per duos jam annos laboravit hoc affeûu, sed initio adhuc ambulare potuit. Jam verò per 7. hebdomadas in Nosocomio, & per 8. hebdomadas domi semper ferè decubuit. Conflatus jam per annos 4. vel 5. cum variis morbis tandem fit ictericus.

Præscripta illi sunt à Medico ordinario varia, à quibus nullum levamen sensit. Inter cætera & ol. juniperin. & philonium, à quibus pejus habuit. Ab assumpto alimento molestias majores sentit, 5. horis circiter post alimenta assumpta. Hora 6. vespertina cœnat, & deinde per mediam ferè noctem se hinc inde jactat, nec dormire potest, deinde obdormiscit, sed vix per semihoram continuam.

Non assumit nisi juscula.

Totus ferè offeus,

Alvus morigera est. Quotidiè dejicit, excrementa albicant.

Vires animales quod ad motum, sunt valdè debiles.

Appetitus integer, etiam sapor; digestio malè habet.

Respiratio quandoque difficilior, in primis à sumto cibo.

Conqueritur de frigore, præcipuè in pedibus.

N. 1. Jctero, raro febris conjuncta est.

2. Non tantum superficies cutis, sed etiam ipsa caro ictericorum flavet, quod ex cadaveribus dissectis patet.

D. Sylvius judicat, acidum in eo nimis acre, propter dolores graves, appetitum integrum.

Pituitam viscidam item abundare propter diuturnitatem morbi, & sensum doloris gravativi, quare sequentia præscripta:

Rx. *aq. cochlear.* *mentha ãã ʒj.*
iberiacal simpl. ʒʒ. *laudan. opiat. gr. ij.*
sirup. cochlear. ʒj. M.

9. Maji, d. ʒ. non est sine animi mœrore æger propter uxorem & liberos.

Heri non assumpsit, sed hodiè aliquot cochlearia misturæ, unde id commodi habet, quod dolor in hypochondriis non est tantus.

Iteretur itaque mistura.

10. Maji die ʒ. præcedente nocte melius solito dormivit, & ille dolor, qui instar cinguli abdomen afficiebat, magis ad interiora tendere videtur, dejicit commodè.

Feces paulò magis tinctæ ac antea fuerant.

12. Maji, d. ʒ. in pejus ruit ob defectum medicamentorum.

Iteretur mistura d. 8. præscripta.

15. Maji d. ʒ. conqueritur de doloribus magis interiùs, quàm exteriùs angentibus.

Sensit humorem in sinistro crure à genu ad pedem usque. Forsan in hydropem incidet, quod facilè fieri potest, & sæpè fit.

Sensit frigus & humorem per totum corpus distribui ab assumto potu, quia potus cum parte pituitæ solutæ per venas lacteas in corpus distribuitur.

Iteretur mistura d. 8. præscripta.

N. Qui in hydropem incidentes multum bibunt, in iis plerumque hydrops se primùm in abdomine manifestat, qui verò sobrii sunt in potu, in iis plerumq; in pedibus se primùm manifestat.

16. Maji d. ʒ. non ad suimus nosocomio.

17. d. ʒ. levamen sentit.

Perget uti præscripto.

19. Maji C. proficit in melius.

20. d. ʒ. habuit paroxysmum febrilem, & quidem frigus circa 10. natutimam initium fecit. Conqueritur de debilitate genuum.

Observat in ipsa febre quosdam dolores, præcipuè circa articulos, qui simul ac in somnum incidit, caput petunt, & tunc quasi delirium sentit.

21. d. ʒ. per totum corpus dolorem molestum sentit, & debilis est. Habet quod sumat.

22. d. ʒ. Dolor per totum corpus auctus. Surrexerat circa meridiem

diem, & frigus tunc sensit, nunc aliquem calorem habet, pulsus est frequentior. Appetitus prostratus. Fauces sicca.

℞. rad. petros. fenic. apii āā ʒj.

coq. ex aq. pur. in col. ʒxxxv. dissolve.

si /
sirop. de ʒ. rad. ʒij. lap. prun. ʒj. M.

27. d. ♀. pulsus paulò melius habet. Febricula levior.
Perget uti præscripto.

28. d. ♀. conqueritur de sapore falso, quem in decocto deprehendit.

Lingua flava est, & quasi fissa.

Æstus. Deglutitio & respiratio difficilis. Emaciatio.

℞. aq. petros. fenic. a ʒj. sirop. de ʒ. rad. ʒvi.

ocul. ʒ. ʒb. acet. stillat. ʒb. M.

29. d. ♂. paulò melius habet. Utetur præscriptâ heri mixturâ.

30. d. ♀. iteretur mixtura 28. Maji præscripta.

2. Junii d. ♀. iteretur mixtura 29. Maji præscripta.

℞. sacch. albæ ʒij.

6. d. ♀. paulò melius habet. Pulsus robustior. Dejecit sponte, appetit varia, sed simul ac quædam ex istis, quæ tantoperè expetiverat, comedit, nauseat eadem.

De deglutitionis difficultate conqueritur.

Videntur prope uvulam quædam pustulæ albicantes in star aphtharum.

℞. ▽. pluvial. q. ʒ. add. paul. ✕, & sacchari. Utetur tepid pro gargarismo.

Iteretur mixtura 28. Maji præscripta.

9. d. ♀. deglutitio adhuc difficilis. Pulsus paulò robustior. Habet quod sumat.

10. d. ♂. pejushabet ac heri. Pulsus paulò frequentior. In robore ac magnitudine vix defecisse judicatur.

Respiratio difficilior. Sitis urget.

Per 8. jam dies amarum in ore sensit saporem, in primis verò hodie.

℞. aq. cicbor. fenic. a ʒj.

70
dulc. ʒi. sirop. de ʒ. rad. ʒij. M.

N. Sirop. de ʒ. rad. vim habet incidendi, solvendi pituitam viscidam dulc. ad appetitum.

11. d. ♀. de vigiliis conqueritur.

Alimenta commodius appetit & consumit. Aliàs in eodem statu.
Habet medicamenta.

12. d. 4. iteretur mistura 10. Junii præsc. add. laudan. opiat. gr. ij. propter vigil. Assumat vesperi dormiturus.

13. d. 9. commodius jam somnum capit. Habet medicamenta.

15. Jun. d. 6. appetitus restituitur.

Somnus mediocris.

Vires dejiuntur.

17. 7. eodem modo se habet.

Rx. Sapon. Venet. nuc. mosch. magnitudine, dissolv. in lact. dulci, capiet quandoq; cochleare.

19. d. 4. iteretur mistura 10. Jun. præscripta.

20. d. 9. appetitus indies restituitur magis magisque. Assumta alimenta minus solito gravant.

Visus ante biennium obscurari cœpit, & nunc indies magis obscuratur.

d. 23. Jun. 6. conqueritur adhuc de summa crurum debilitate. Appetitus permanet integer, postquam ~ Θ lis dulci usus est. Somnus impeditus, & vigiliæ ferè continuæ. De visu obscurato valdè conqueritur. Videt tamen singula debito colore.

Rx. 29. euphras. ʒiβ. fenic. ʒj. sir. cocbl.
fenic. aa ʒβ. ~ Θ lis dulc. ʒj. laud. op. gr. ij. M.

Cochleatim sumat.

25. d. 8. iteretur mistura 23. Jun. præscripta.

26. d. 4. color semper molestus.

Videtur aliquantò clarius videre adstantes. Putat felicìus sese habiturum ab assumta minori misturæ quantitate, cum à majori quantitate assumta, alvus semper adstrictior sit. Appetitus omninò restitutus, alimenta etiam rectè sapiunt. Carnes tamen non generantur.

Rx. Sem. cannab. Decoqv. in lacte dulci,

Capiet unâ vice ejus decocti ʒij.

27. d. 9. melius se habet.

Heri malè habuit à decocto cannab. sem. ob nimiam ejus assumptam copiam, cum loco ʒij dimidiam Pintam hauserit.

Habet adhuc quod sumat.

30. d. 6. status mediocris. Non in pejus ruit, nec multum etiam proficit.

Sedens vel decumbens ægrè surgit.

Ha-

Habuit aliquot abhinc annis dolores in sinistra scapula & toto illo latere, ad inferiora usque, qui nunc cessant.

Iteretur mistura 23. Jun. præscripta.

d. 1. Julii ♂. indies magis magisq; proficit.

Color faciei non amplius tam flavus.

Clarius etiam quam prius videre potest.

Habet medicamenta.

d. 2. Jul. ♀. indies melius habet ab assumpto decocto cum semine cannabis.

3. Jul. d. 24. in eodem est statu.

d. 4. ♀. proficit. Iteretur mist. 23. Jun. præscr.

d. 7. ☾. proficit in omnibus excepto motu corporis, iteretur mist.

d. 8. ♂. in eodem statu. Add. mist. 23. Jun. præscriptæ.

Ol. Macis stillatit. gutt. iij.

d. 9. ♀. Jul. iteretur mist. 23. Jun. præscr. add. Ol. Mac. stillat. gutt. iij.

d. 14. ☾. iteretur mist. 23. Jun. præscr. add. ☉ Mac. stillat. gutt. iij. ad discutiendos flatus.

d. 15. ♂. in eodem statu.

d. 16. ♀. in eodem statu.

d. 17. 24. urina valdè tincta. Aliàs in eodem statu.

d. 18. ♀. excrementa albicantia sunt, minusque mollia.

Iteretur mistura 23. Jun. præscr. add. ol. mac. stillat. gutt. iij.

d. 20. ☾. in eodem statu. Habet medicamenta.

d. 22. ♂. iteretur mist. 23. præscr. add. ol. mac. stillat. gutt. iij.

d. 23. ♀. in eodem statu.

Ad tumorem pedum utetur decocto furfurum cum Ole pro lavacro pedum.

d. 28. ☾. in plerisque levamen sentit.

Solæ vires debiles.

Excrementa alvi adhuc albicant.

Pergit uti decocto cannabis cum lacte.

Iteretur mistura 23. Jun. præscr. add. ol. mac. stillat. gutt. iij.

d. 29. ♂. habet medicamenta.

d. 1. Augusti ♀. iteretur mist. 23. Jun. præscr. add. ol. mac. stillat. gutt. iij.

d. 4. ☾. iteretur in duplo mist. 33. Jun. præscr. add. ☉ mac. stillat. gutt. vi.

Ute-

Utetur porrò decocto semin. cannab. cum lacte.

Anno 1664. d. 10. Nov. C. frequentante iterum Cl. Sylvio Nosocomium, invenimus eundem quod ad omnia symptomata iterum in statu pejore.

Omisit usum decocti seminis cannabis.

Præterito mense cum exiret aliquando in publicum, capitis dolorem, vertiginemque expertus est, & deinde etiam capillorum defluxum.

Sanguis etiam præterito mensis tempore copiosus è naribus effluit, sputumque sanguinolentum dejecit, quod sine dubio fluentis sanguinis parte in fauces decedente ita tinctum est.

Somnus paucus, interruptus alvi dejectio multa. Excrementa albicantia.

Per tres dies levem habuit alvi fluxum cum torminibus.

Parùm sitit, ciborum appetitus integer, bene assumit, sed gravatur ab assumtis, neq; nutritur, sed sensim fit macilentior.

Tumor levis in pedibus, hydropis initia. Ventris tamen tumor adhuc nullus est.

Lancinationes in articulis inferioribus, ut in flexurâ genuum, &c.

Sitis nulla.

<i>Rad. galang.</i>	<i>enul. camp. āā ʒʒ.</i>	<i>sem. anis.</i>
<i>fenic. āā ʒj.</i>	<i>summit. absinth.</i>	<i>abrotan. āā MB.</i>

Concisa & crasse contusa indantur sacco, suspendanturq; in pinta vini. De liquore bibet mane.

Interviet medicamentum, ut ejus ope defectus bilis ad intestina non defluentis restituatur, sitque loco bilis ibidem.

d. 11. ♂. non vidimus

d. 12. ♀. Nov. queritur de summo dolore lancinante in dextro hypochondrio, inprimis, quoties corpus dextrorsum intorquet.

Plus dejecit, quam ante; parum quidem singulis vicibus, ~~de~~ *sed* sæpius.

Affundetur iterum speciebus præsc. vinum, continuabitq; in ejus usu.

d. 13. ♀. excrementa adhuc subalbida.

Hodiè mane alacrior fuit, quam nunc est.

Hypochondrii dextri dolores adhuc sentit.

Subinde quoq; aquas circa ventriculum quasi fluitantes, unde metus est lipothymix.

Hodiè non tam frequenter dejecit.

d. 14. ♀. habet medicamenta.

d. 17. ☾. Nov. capitis doloribus continuò infestatur, lancinatio-
busque in dextro hypochondrio, unde respiratio quoq; impeditur. Pa-
rum quiescit.

Quotiescunque assumit vinum præscriptum, levi vertigine corri-
pitur.

Videtur, medicamentum illud bilem nimis acrem reddere.

Abstinebit proinde per diem ab usu illius.

d. 18. ♂. non adfuimus in Nosocomio.

d. 19. ☿. ante tres dies incidit in gravedinem, & tussim.

Excrementa nondum tincta.

Subinde cardialgiam patitur.

Capitis dolor ante gravior, quàm nunc.

Quater dejecit.

In hypochondriis adhuc malum perdurat.

Superiori anno similem gravedinem passus est.

℞. aq. beton. petrosel. fœnic. āā ʒj.

theriac. simpl. ʒvj. laud. opiat. gr. iij. sir. de S. radic. ʒj. m.

d. 20. ♀. hodiè assidens foco, paroxysmum febrilem sensit.

A mistura præscripta meliùs paulò habet.

d. 21. ♀. melius habet. Perget uti medicamento, quod iteretur.

d. 24. ☾. sensim magis debilitatur.

Non potest jam tam diu extra lectum se sustentare.

Heri vesperi iterum febrilem paroxysmum passus est cum levi fri-
gore per universum corpus, unde somnus magis interruptus fuit.

Videtur quartana, cum d. 24 etiam senserit paroxysmum.

Copiosè hodie dejecit, retulitque excrementa jam magis tincta
fuisse.

Servabit cras illa.

d. 25. Novem. ♂.

Sensim magis labefactatur.

Gravedine & tussi molestâ jam ab 8. diebus laborat, quæ augetur
ab humoribus à capite in pectus descendentibus.

Dolores in hypochondriis jam remissiores.

Non habet medicamenta. Iteretur mist. 19. præsc.

Excrementa similia hesternis, & adhuc albicantia.

d. 26. ♀. hęc nocte quater liquida dejecit, nullo Purgante sumto.
Color excrementorum manet cęeruleus.

Gravedo & tuffis perstant.

Habet medicamenta.

d. 27. ♂ ipse debilis est, & pulsus simul.

Hęc nocte & interdiu quinquies dejecit & liquida.

Habet medicamenta.

d. 28. ♀. habet aliquantulum melius. Bis tantum dejecit.

Iteretur mistur. 19. pręscripta.

Obiit. 1. Decembr.

IN

SECTIONE

Hęc OCCURREBANT:

Cutis univęrsa flavens.

Aperto abdomine membranę & pinguedines in primis flavo colore infectę, carnes non item, quę solito magis tantum pallebant, & flaccidę erant.

Penis glans tamen flavescibat.

In illo (abdomine) continebatur insignis quantitas aquosi humoris, quę in magnę quantitate spectata rubra, in parvę verò flava videbatur, eodem planę modo, ac si croco tinęta fuisset. Quę in fundo erat aqua, rubicundior erat, & ad sanguinis colorem magis accedebat.

Intra tunicas omenti cruoris aliquantulum inveniebatur, qui copiosior in abdominis fundo occurrebat firmiter, & in longum instar polypi concretus, & cum liene cohęrens.

Omentum variis quasi glandulis interspersum, quas pinguedinem corruptam Cl. Sylvius judicabat.

Lienis membrana tenerrima erat, ut & tota ejus substantia, quę planę sanguinis concreti consistentiam habebat. Fibrę tamen satis firmę.

In una ejus parte membrana ad notabilem latitudinem rupta erat, ita, ut vasa ejus apparerent. Ex illę sine dubio sanguis profluxerat, qui quam illam, in abdomine contentam, ad eđ tinxit, quem, mirum est, non magis concretum & coagulatum fuisse.

Ventriculus cum intestinis flavens tumensque.

Color hepatis ex flavo obscure virefcebat.

Pulmones lividi & cæteris intestinis flaviores.

Costæ valdè teneræ, & nullo labore frangibiles & scissiles.

Cl. Sylvius easdem aliquando ejusdem duritiei in aliquo, qui a-neurismate obierat, deprehendit.

Folliculus fellis solito major, ac bile turgens, colorisque albi, cum plerumque subviridis videatur. Dexter ren valdè exilis.

Separatis ductibus bilariis, hepatico nempe, cystico & intestinali, factoque proximè sub ligaturâ, in superiore hepatici parte instituta, foramine, immissus ope tubuli leniter flatus ad intestina sine impedimento penetravit, uti & immissus humor cæruleus.

Immissus deinde ab intestino versus hepar flatus etiam facilè in folliculum fellis penetravit: nullo tamen modo potuit inde iterum exprimi, quod Cl. Sylvius jam ante observaverat.

Difsecto per longitudinem intestinali ductu, apparuit in illo materia viscida.

Ductus cysticus magis hians, sive inflexus versus hepaticum, quam versus intestinale.

Bilis in folliculo contenta justò viscidior, colorisque diluti, ita, ut immittum linteum non magis tingat, quam urina ictericorum.

Immissus in ductum hepaticum flatus observatus penetrare in ipsum etiam folliculum, ubi is hepati annexus.

Intestinum tenue non ita interius obductum pituita viscida erat, uti solet aliàs.

Pericardium cum suâ pinguedine flavebat impense. Liquor contentus paucus flavus, subsalsus & parumper amaricans.

Cranii exterior superficies flavens.

Ossis frontis interior superficies colore flavo infecta, ceterorum non item.

Dura meninx flavescens, ut & liquor sub eâ conspicuus, cujus sapor non erat notabilis.

Tenuis meninx minus flava.

Cerebri substantia satis alba.

In ventriculis liquor satis copiosus, limpidus, subsalsus.

Plexus choroides valdè glandulosus.

Substantia infundibuli extrema, in quam desinit, subrubra, quoddammodo carni simile, quod sæpius observatur.

OBSERVATIO CXC.V.

D. MATTHIÆ PAISENII

IN

GRAVIDÆ HYPOCHONDRIACÆ HÆMOPTOICÆ

Sectione Ann. 1665. d. 8. Febr. administratâ

ANNOTATA.

JAn. 26. ☿ Catharina Caspareidis (~~Twintie~~ Caspars) mater octo liberorum, ter abortivit. Per totum tempus conjugii valetudinaria fuit.

Per tres menses sanguis menstruus non est purgatus.

A 7. hebdomadibus in parte sinistra pectoris & hypochondrii dolores sentit, & in hypochondriis quoque tensionem.

Terrore à spectro incusso, perterrita incidit in hoc malum.

Frigus molestum, non calor.

Alvus respondet.

Patitur subinde aliquid suffocationibus uterinis simile. Tum flatus erumpunt, unde levatur.

℞. aq. pulg. ℥ij. theriac. simpl. ℥β. tinctura castor. ℥ij.

Ol. succ. gt. IV. laud. opiat. gr. ij. syr. fenic. ℥vj. M.

d. 24. ♂. in variis levamen sentit.

Dolores omnes minuuntur.

Iter. mist. 26. præscr.

d. 28. ♀. dolores leviores sunt.

Quando respirat, sibilus auditur in pectore.

Iter. mist. 26. præscr.

d. 29. ♀. suffocatio adhuc subinde urget.

Nec heri nec hodiè dejecit. Sed propter suffocationes non consultum purgare.

Iter. mist. 26. Jan. præscr.

d. 30. ♀. iter. mist.

Pro tussi ℞. mass. pil. de cynogl. ℥i.

F. P. num. VIII.

d. 3. Febr. ♂. præterito die sabbathi paroxysmum febrilem passa, cujus rigore durante inceptit dolor rodens & molestus femoris, & tibiæ, qui dhuc durat.

℞. ungu. martiat. ol. nardin. āā ℥iij. ol. Philosop. ℥i. M.

d. 4. ♀.

d. 4. §. hodiè manè circa 5. ex vehemènti tussi in sanguinis vomitum incidit, ac subitò exstincta est.

Secuit Cl. Sylvius cadaver d. 6. ♀ Febr.

Rugæ se offerebant in infima ventris superficie, externa signa partuum antegressorum.

In abdomine secto copiosa & laudabilis pinguedo.

Colon sub umbilico situm.

Intestina pleraque flatibus distenta.

Illorum substantia tenuis & elegans, in primis quo in loco distendebantur.

Præ aliis tamen omnibus in immensum distendebatur intestinum tenue ante sui inflexionem sinistrorsum versus.

Intestina hinc inde colore fellis infecta.

Folliculus fellis prægrandis erat & pallens.

Lien quoque solito multum pallidior.

Plures in intestinis erant lumbrici.

In ventriculi aperti parte inferiore nihil cruenti, sed materia viscidissima spadicei coloris ferè.

Totus ventriculus valdè rugosus & densus.

Ex parte superiore extracta insignis copia concreti sanguinis, cum fluidiore simul saporis austeri.

Orificium inferius, sive pylorus valdè contractus.

Rugæ ventriculi tortuosæ, & prope pylorum ferè circulares.

Intestini verò rectæ secundum fistulæ intestinalis ductum.

In intestinis nihil rubicundi aut obscuri.

Hepar variis in locis per fibrillas diaphragmati annexum.

Pulmo dexter pleuræ firmiter connexus, mollis, boni coloris, sed flatu distentus, thoracem totum opplens, siccus apertusque liquorem limpidum, salsum subacidumque fundens.

Sinister lividiorum distentus, passim connexus pleuræ gelatinoso & viscido humore obductus, firmus, nigricansque, interius etiam, sanguinis instar coagulati.

Pancreatis substantia elegans, à liquore per syringam immisso parum tingebatur,

In latere complures glandulæ planè non tintæ. Ductus pancreaticus insignis.

Lien pallidior multò, in quo initia apostematis.

Hepar benè habebat.

Bilis copiosa, pallida & tenuis.

Humor in pericardio subsalsus & subacidus.

Cor benè constitutum. In dissecti ventriculo dextro parum sanguinis, in sinistro ne gutta quidem.

Prope radicem mesenterii connectuntur renes vertebris, ligamentis firmis. Hic suspicatur Cl. Sylvius, quærendas vias à ventriculo ad renes, per quas potus sæpè tam citò transeat.

Papillares in renibus carunculæ foraminulis perviæ, per quas urina colatur.

Extrema in parte tubarū variæ vesiculæ aquâ repletæ, hydatides dictæ.

Ligamenta rotunda uteri, extra abdominis musculos elapsa, parvum quasi musculus adjunctum habentia, in varia tenuissima filamenta disperguntur, quæ partim ad os pubis, partim in pinguedinem & forasse cutem, partes externas muliebres, inferuntur.

Arteria spermatica utraque ex trunco oriebatur, ut & vena spermatica dextra, sed sinistra ex emulgente, uti in viris.

Rami illi, qui ex iliacis ad uterum tendunt, hic ferè æquales illis, qui ad crura.

Quarto mense gravida judicata.

Tota substantia uteri spongiosa & cavernosa multis magnis foraminibus, sive potius canalibus pervia, in quibusdam locis, stylum crassum admittentia. In horum unum immissus sinistram versus tubulū ope flatus per uteri substantiam & venam spermaticam in venam renalem, & cavam transit, magisque tumens universus observatus uterus, quasi etiam in ipsius cavitatem flatus penetrasset.

Inflata arteria spermatica ad ipsos usque testes mota & tumefacta.

Placenta uteri cum secundina sive membrana chorio, mirabili texturâ è tenuissimis fibrillis conjuncta.

Funiculus umbilicalis in latere sinistro placentæ insertus.

Fœtus caput in fundo uteri.

Fœtus masculus lateri sinistro incumbens.

Extremities manuum, pedumque ut & narium albicantes.

Umbilicus parte ventris magis inferiore, quam in adultis.

In totius corpusculi superficie venarum ramificationes elegantissimæ conspicuæ.

Facies ruditer efformata.

In arteria aspera sanguis coagulatus : in œsophago non

OBSERVATIO CXCVI.

D. MATTHIÆ PAISENII

IN HYDROCEPHALI

INFANTIS OCTIMESTRIS, SECTIONE

à Cl. J. HORNIO publica administratâ,

ANNOTATA.

Capitis perimeter erat $1\frac{1}{3}$ ulnæ. Tumor digito prementi cedebat, non remanente vestigio. Cranii ossa, quamvis hiabant ab invicem, eo quo pueris solent loco, solito tamen ampliora erant, magis tenuia, ita ut cultro commodè secari possent. Non multum ab similia cornubus, ex quibus lucernæ fiunt,

Dura meninx cranio arctissimè annexa.

Aqua nec inter cutem & pericranium, nec inter pericranium & cranium, nec inter hoc & duram meningem, nec quantum observari poterat, inter meninges, sed intra ventriculos cerebri laterales continebatur.

Ejus quantitas octo pintas Leidenses, sive 160. uncias medicinales, h. e. 13. libras excedebat.

Aqua erat limpidissima, nullo notabili sapore prædita, nisi quod aliquantum ore detenta, salugine quadam linguam feriret.

Cerebrum amplum, & pueri cerebro densius, duriusque.

Ejus anfractus penè omnes oblitterati.

Contra cerebelli laminæ egregiè distinguebantur. Cerebellum totum cerebro minus affectum.

Vasa quædam per superficiem cerebri serpentina sanguine turgida.

Sinus fascis superior planè sanguine vacuus. Cerebri sinus, laterales, quibus aqua continebatur pro quantitate, æque distenti ad eò, ut totum cerebrum non nisi sæccus videretur. Glandula pituitaria flaccida, & satis magna glandula pinealis nulla inventa. (nescio an errore dissecta ablatave.)

In plexu choroide glandulæ nullæ observatæ.

Radix spinalis medullæ quasi in filamenta fissa, quod memini in cerebris ovium aliquando observasse.

Omnes ferè corporis glandulæ solito majores.

Mesenterium totum plurimis glandulis rubentibus, lentesque parvos æquantibus confitum.

OBSERVATIO CXCVII.

D. MATTHIÆ PAISENII

IN

CAPITIS HUMANI SECTIÖNE

à Cl. J. HORNIO in theatro Anatomico publicè mens. Aug. Ann.
1664. Lugd. Batav. administratâ.

ANNOTATA.

Rescissa cute cum cuticula in conspectum veniebat *Membrana*, Cl. Riolano *adipocarnosa* dicta, cum fibris carneis in fronte, pone auriculas, & in occipite musculos æmulantibus.

N. Occipitales illæ aliquando defunt.

Hinc *pericranium* videre erat unâ cum separato *perioftio*. Quod tamen à pericranio distinguere Cl. Hornio nimis subtile videtur, tum, quia distinctio illa in re medicâ nullius est usus: tum, quia hâc ratione, præsertim acutiori scalpello, pericranium in plures membranulas dividi possit.

Postea *Cranium* observabile erat, duabus quasi *laminis* durioribus constans, (quarum exterior durissima & crassior, interior mollior & tenuior est) quibus meditullium spongiosum (diploë vocatur) interjectum est. Possis vasi fictili utrinque vitreato comparare.

Ab hâc externarum tabularum inæquali duritie & crassitie accidit interdum in forti contusione, aut ictu capitis, ut exterior illæsa maneat, læsa interiore tabula unâ cum substantia illa spongiformi, cujus particulæ carunculis similes, expresso, & putrescente sanguine corrumpuntur. Malum Hipp. *Ξυφογή* dicitur, vid. Nicol. de Nicolis in *chirurg.*

Hinc sequebatur *dura meninx*, cujus nulla Cl. Hornio videtur esse à cranio distantia, contra quam putat Cl. Villis in anat. cerebri.

Hæc beneficio *falcis* non tantum distinguit cerebrum dextrum à sinistro, sed & antèrius à cerebello.

7 IV. In hac observandi sinus, quorum unus *longitudinalis*, quæ in posteriorica parte capitis desinente incipit.

Lateralis dexter & sinister in venas jugulares desinentes.

IVtus inter cerebrum & cerebellum infra falcem.

Locus, ubi omnes concurrunt, *torcular* dictus.

In hos arteriæ infundunt sanguinem, & rursus ex his venæ recipient.

Nam inflata per siphonem carotide arteriâ tumescunt venæ in substantiâ cerebri & contra: inflatis venis inflantur simul carotides arteriæ supra ligaturam.

Tenuis meninx proxime cerebrum tangens non tantum cerebrum ambit, sed & anfractus ejus simul involvit, ut arteriolas, quas plurimas continet, simul ad totam cerebri substantiam deducat.

In substantia cerebri notandi *anfractus* varii & profundi, præcipue cavitates illæ, quæ *ventriculi* dicuntur, qui quadruplices sunt. Simul quoque insignis ille anfractus, sive *fissura ad radices oculorum*, non semper tamen conspicua, quam Cl. Sylvius primus invenit.

Hinc *plexus choroides*, qui glandulosus & arteriis constat. Glandulæ illæ interdum ab humoribus p. n. valdè augmentur, cum naturaliter tantum sint instar granorum milii.

Pedes hippocampi ab Arantio sic dicti.

Limbus radicem spinalis medullæ ambiens.

Cavitas digitalis à posteriore parte ventriculi anterioris excurrens.

OBSERVATIO CXCVIII.

D. FRIDERICI ORTLOBII

DE

PERPETUA INFANTIA.

INDucatus Vratislaviensis pago, Heintzendorff dicto, die quarto Februarii A. 1669. rustici filiola, Eva nomine, cum sesquiannum nondum excessisset, de mensa cecidit, caputque ita terræ allisit, ut inde paroxysmo aliquot epilepticos pateretur, qui tam miserè ipsâ affligerunt, ut caput ir
magni

magnitudinem capitis adulti hominis, intumuerit, eamque formam integro deinceps vitæ tempore retinuerit. Reliquum contracorporis ab eo tempore nullatenus auctum est, sed eam conformationem & dimensionem ad dies vitæ servavit, quâ infantes octodecim præter propter mensium esse solent. Hinc porro factum, quod puellula hæc pedibus vel stare vel incedere nunquam didicerit, sed diu noctuque aut portari aut in sedecula sedere aut in cunis jacere necesse habuerit. Eadem quoque nunquam propriis manibus cibum ingerere potumve ori admove-re potuit. Mira hæc videri possunt, at majorem sine dubio admirationem meretur, quod licet corporis statura aucta non fuerit, mentis tamen dotes nonnulla sui incrementa ostenderint, quando nimirum puellula perfectè loqui ac plures precationum formulas piæque cantilenas didicit; ut ut iudicium non ultra infantilem firmitudinem profecerit, nam sermoni, precibus cantibusque non raros intermiscuit risus. Tali vitæ conditione usa puellula, trigessimum septimum annum ætate complevit, & hebdomadas viginti novem supervixit. Hæc vero omnia verissimè sic contigisse testis *αὐτόπης* est Clarif. Dominus Melchior Teisnerus, Pastor in Cunradsvvaldau Ducatus Olsnensis, qui ipse pagus supra dicto Heintzendorff confinis est.

OBSERVATIO CXCIX.

D. DANIELIS LUDOVICI,

DUDAIM GENES. XXX. ET CANT. VII. ESSE TUBERA.

SChediasma hoc, quod è Viri cujusdam perquam curiosi collectaneis, juvenis tum descripseram, cum nuper aliud agenti occurreret, perperam perire credidi, uni tantum amicorum aliquando communicatum, siquidem persuasorii, aut saltem singularius quidpiam præ vulgatoribus hætenus conjecturis, etiam eruditiori cuidam è Judaismo haud ita pridem converso continere videbatur. Authorem nescimus: Gallum tamen fuisse contextus infra de Truffis ostendit. Orientalia dissertationi inserta ad præcavendos faciliè hinc lapsus, Latinis litteris, amici istarum scientissimi duæu expressimus; satis sic esse factum putantes tam iis, quibus talia minus trita sunt; quam istis quoque, qui linguas pariter, & surrogationem nativarum literarum punctationumque callent. Reliqua, uti concepta fuere, referuntur. Insunt equidem ulterioris disquisitionis aliqua, v.g. de *magudari*, *la serpio*, *cyclamine*, *arvensi tubere*, *Pseudapio* dicto, flore perquam odoro, *Jasmino* (illo per fictionem juris benè olenti) præcipuè verò ipsâ *Man-*

dragorá. Sic Arabicum *Gjadira* in Londinensi non, procul dubio tamen in reliquarum versionum aliquã occurrit: & derivatio *Dudaim* ab amore describentium culpa, si quidem secundum proverbium (Græca erant, legi non poterant) omissa est; & haud pauca insuper adhuc obscurius (uti in conjecturali hoc scribendi genere) sunt adserta. Excolenda vel corrigenda horum magè gnaris proponitur dissertatio, quæ ita habet.

Quid rei sit *Dudaim* *Genes. 30. & Cant. 7.* nec alibi occurrens, multi è veteribus, recentioribusq; quæsierunt. Græci Latinique passim *Mandragoram* verterunt, soporiferam illam plantam, quibus assensum præbere nequeo. Ex utroque loco claret, esse aliquid, quod in agro legatur, quodque in pretio, odorum, rarum, & forsan inter edulia sciti saporis sit. His ita positis, videamus, quid de eo verisimiliter statui possit. *Dudaim* Hebræi interpretantur *Sibhsuchim*, *Jabhruchim*, *Sigle*, R. Jarchi etiam Arabicè esse dicit *Jasmin* (à *Jasin* & inde *Jasimin*, *Jasamin* &c.) Hebraicæ vocis est origo à nomine *Dadim*, uberibus, mammis, vel etiam ab (α) amore: quod *Dudaim* uberum formam referant, vel ad venerem conducant. Videntur Chaldaicæ quoque voces. *Sigle*, (β) *Sibhsuchim*, *Jabhruchim*, à volubilitate vel rotunditate dictæ. Quæ omnia mandragoræ parùm quadrant. Habet enim folia lactucæ, flores sine gratia, radicem bifidam oblongam, & grana potiùs, quàm propriè dicta mala; singulaq; hæc graveolentia. Nullus plantæ usus, nisi ad stuporem. Nec Plinio credendum referenti, quibusdam in locis mala ejus mandi: quod ab alio accepit vocis similitudine decepto, & Magudarim esse mandragoram putante. Neq; dubito similiter Græcos Bibliorum interpretes magudarim idem quod mandragoram existimâsse; cum scirent ibi *Dudaim* esse magudas. Conjicio autem hoc nomen esse Arabicum vel Syriacum, calvariam significans vel terriculamentum in satis ad fugandas aves defixum: (quod etiam vox *Jabhruchim* in radice Chaldaicâ significare videtur:) vel à rotunditate: (nam Arabicè *Gjadira* est ἀνὰν Φαλαγῆ θά, Ephes. 1. & *Gjadaraton* gutturis, aliusve præternaturalis ab ortu tumor; & *Gjadyion* variolæ:) tuber verò Cyrenaicè sic appellari, propter cranii formam atque ex istâ appellatione toti Africæ & Ægypto familiari, (quod Cyrenaica tubera essent commendatissima) Alexandrinos interpretes cum mandragorâ magudarim confudisse. Sed *sylphii* quoque ac *laserpitii* tuberosam radicem in Cyrenaicâ provincia magudarim dici, testis est Plinius ac Dioscorides.

Tubera verò in Thraciâ vocata fuisse *κεράνια* vel *κεράνια*, ex iisdem & Athenæo constat : quique Geranium legunt hic, Germanam vocem, corrumpunt. Dicuntur etiam Græcis communiter *ῥόδια*, quod maxime appetantur à suis. Unde secundum tuberum genus vulgò panis porcinus vocatur. Leo Albertus Desc. Afric. tubera ait Arabicè vocari habbares. (*Gjâbir* Arabicè panis est; & Æthiops interpres Genes. 30. habet pro mandragora *Kôla bakl*, id est, malum terræ vel campi. Apud Athenæum tuber Cyrenaicum dicitur *Mysi* vel *Mysum*. Leo autem, loco citato ait, *Misum* Numidas appellare *Terfes* & *Tirfas* Arabum, Mauris tubera terræ significant. Massiliensibus vulgò tubera sunt *Tuferes* nostris *Tuffres*. Hebræi *Siglim* dicunt esse herbam, cujus flos viola, folium verò trifoliatum sit : quod cyclamine (pariter à rotunditate dicto) ex parte convenit. Nam duo vulgò ponuntur tuberum genera; primum sine radice, sine caule, nisi ipsum tuber radix est : alterum, quod caulem, folia atque fibras habet : idque similiter varium; quo cyclamen quoque pertinet, cujus radicem prægnantibus noxiam scribit Plinius; ferendamque in omnibus domibus, quia mala medicamenta impediât : ideoque etiam amuletum vocatur. Ex hac tuberum diversitate nata est interpretum variatio, dum alii amuletum, alii edulium venereum, alii violam & herbæ genus, alii radicem humanum corpus aut caput referentem, alii aliud volunt.

Sed Dudaim significant primum tuberis genus, à quo alterum, seu porcinus panis, cum consimilibus, nomen mutuatur. Est autem dictum quasi terræ uber, non modò ob figuram rotundam, excrecentiasque quasi papillares, sed etiam propter spongiosam internam, quasi mammillarem substantiam : præbet porrò speciem capitis aut cranii humani; grati est saporis, singularis (addimus & lascivientis) odoris, & ferculum venereum, crescit vere, &c. Summa : omnia quæ de Dudaim è duobus sacræ Scripturæ locis & variis commentariis afferuntur, perquam ipsi quadrant. Indeque Cant. 7. sub eclogâ quasi pastorali, allusione è se rustica petita, Sponsa, (salvo sensu mystico) verecundè amorem suum, & núbiles nunc florentesque annos commendat inductione Dudaim, primo vere, sororiantium sub pubertate, mammillarum instar prorumpentium, & odorem suum fundentium : (tibi dabo ubera mea ibi. Dudaim dederunt odorem.) & ejusmodi blanditias tandem concludit : (Et in ostiis nostris omnia mala Punica nova & vetera, dilecte mi, abscondi tibi.) Innuens, intemeratam se sponso servasse vir-

virginitatem; quo quasi aperta vernantis horti janua, delicias sibi conditas & illibate servatas decerpere properat. Atque hæc de Dudaim; uade quivis, quantum placuerit, colligat.

[(α) à Dodim, amore. (β) potius legendum Siglin, sibhfuchin, Jabhruchin.]

(De Dudaim conferri etiam potest disputatio à Reverendo & Clariss. Dn. M. Michaele Libentantz, p. t. Diaconi ad D. Elisabethæ, quæ Vratislaviæ est, meritissimi, olim Wittebergæ Anno 1660, habita.)

OBSERVATIO CC.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

SPIRITUS, SEU OLEICONORUM ABIETIS,

ET DE

PINGUEDINUM IN AQUAM REDUCTIONE.

CUm abietis & affinium resinofitas adeò polychresta sit, inque concis istarum resinofissimis ingens quotannis quantitas perire videatur, experiri placuit, num operæ pretia etiã mereri posset indigentiorum quispiã ex indigenis, circa hæc occupatus. Proin non arefcentes jam aut exuccos, sed virides adhuc, atque vegetos, circa Septembris initium, nucleis suis (debiliores faginarum more inebriantibus) adhuc prægnantes numero centum destillationi per vesicam subjecimus. Provenere olei clari, à vulgaris terebinthinæ spiritu nil differentis, è selectioribus uncia dux, è mediocribus quatuordecim drachmæ præter propter; sed exiguo sic infumendi laboris redhonestimento. Num paulò provectiores daturi fuerint plusculum, experimento haut factò, dicere nequimus. Eorum verò centum, alia intentione, molâ, ceu lini semen solet, expressi, sudarunt non olei, sed magmatis tantum oleosi, viscidi, aquoso succo inspersi, ultra libram unam semis. Et cum evidentiori usui aptari tunc non posset, per vesicam similiter tentatum, dedit olei clari, sed flavescens drachmas septem; liquamine in vesicâ supernatante instar liquidæ vernicis, deperdita verò sic (præter id quod in rejectamento remanere potuit) subtiliori (inter molendini tractationes) parte. Uti sanè ejus generis olea vix aliud esse videntur, quàm subtilior seu attenuatior resinarum substantia, (spiritus autem fermentatitii ardentis subtilissimæ, per salinarum particularum

acce-

accessum, quasi saponariæ, miscellæ dilutum:) eoque tractu temporis in Terebinthinam quandam olea ista redeunt: modo parili de reliquorum quoque vegetabilium, (etiam per retortam) destillatorum ortu, aut compluribus tandem superveniente incrassatione, forsan haut difficulter concipiendo. Unde jam olim in istius impedimentum superfuderunt aquæ quidpiam simplicis, aut pro gravioribus oleis (quo supernatent) probè salitæ.

Haud adedò verò dissimilem resolutionem seu sublimationem in ipsa corpulentia sua (mercurialiter quasi) pati videtur camphora etiam vitro variè occluso: nam licet ita tantoperè non transpiret, erupturit tamen, & in ascensum vasis, per annos aliquot in frigidiori conclavi servati lateribus, undiquaque hinc quasi glaciatis (wie gefrohren Glas) copiosè adhæret. De cætero hæc ipsa arborum resiniferarum in vicinia consideratio sæpius nos in peritiorum Helmontianæ istius (post Thaletem olim) rerum ex aqueo elemento primordialis productionis pervestigationem traxit; cum tantis earum tractibus, immensæque inibi resinositati sufficiens substantia propinquior, aut bituminositas (vel potentia tantum proximior talis) subter profectò non queat concipi: brevi que post relectis abietibus, renatas (pro more) betulas, eodem loco, alium longè succum plorantes deprehendamus; ceu alios ramos haustâ solâ (ad libras quoque) aquâ explicatissimè frondentes, mediave brumâ hinc planè florentes. Sive jam credatur attrahi, sive pressione quadam aliter vé per competentes poros, quasi per emporeticam perpendiculariter immisam, sursum repat. Copiosius è maturiori ligno oleum, vitem subsequo cum Tartaro, plantarum ejusdem areolæ diversissimos in colore, sapore, odoreque succos, aliaque vulgatiore nunc exempla adducere supervacaneum fuerit. Distant equidem inter se valdoperè hæc duo: oleositas & aquositas: faciliusque comprehendimus (à fossilibus usque ad vegetabilia,) hujus in salinam naturam transitum. Non tamen proin protinus (præsertim si pararius ~~sen~~ intermedium, uti in mixturis saponariis invenerit) semet penitus averfantur: vel resolutionis aquarum testimonio. Et reverà sic transire non solùm in exoticâ Indiæ nucce (aquam potui aptam nec paucam primitus, hinc oleosissimum nucleum exhibente) verum etiam in ipsis avellanis juglandibusque nostris, à manifesta primum aquositate, per mucilaginosum & inde lactescentem liquorem, ad oleositatem tandem (dimidio sæpè ad nucleos pondere) abeuntibus cernitur.

Simplex

Nec parum huc vel per indirectum conferre posset recentiorum illa pinguedinum in aquam reditio ; siquidem, ut ajunt, facilius est aurum facere, quam destruere : Dummodo in tædiofissimorum laborum residuo non foret, in quo qualitercunque saltem hæsitare posset quispiam. Non eodem sanè modo ac superficialius, occultitur tantum pinguedo, in saponariis massis, post sufficientem in aqua simplici dissolutionem, lentâ evaporatione iterum in mucilaginem inspissatis; uti forsan olea destillata in tartarifato vini spiritu, aliaq; in liquoribus alcalinis, ipsové albumine, amygdalinum in emulsionibus, pinguior alimenti pars in chylo, lacte, collisis, sebum in saponè, &c. facile per enchirises quasdam postmodum, aut levis ignis interventu, separanda. Occultatur interea tamen nihilominus & latet, vel quoad potissimam partem, si quid abreptum fuerit. Atque eâ de causa sebum, tanquam corpulentius dissipatuque difficilius, ejuscemodi experimento præ destillatis oleis (tartari nigro æque parum, simili methodo, cum salis vol. particula præbente) seorsim destinavimus.

Dedit autem saponis nostri libra una, prædicto modo tenuissimæque loturæ instar soluta & in patientiori balneo roris spissam in mucilaginem, (talis enim prodit) evaporata, cum s. q. cinerum vel arenæ viz drachmam unam semis aut duas ad summum olei : dum libra una saponis communis nil passi, cum s. q. cinerum, libram semis & amplius (præter salis volatilis in rostro aliquantillum) eodem igne arenæ præbet. Putavimus, quod etiam ex parte res erat, nimiorum additamentorum suppressione id contingere, adeoque nova saponis libra, notatâ jam ratione sollicitè tractatâ & inspissatâ, per se in retorta capaciore destillata est. Prodiere olei drachmæ quatuordecim præter propter ; relictâ massâ, saponi nigro ferè simili ; sanè iterum in prædictum loturæ conformem, sed obscuri coloris liquorem resolubili, & post evaporationem denuò drachmas ferè quinque : dedissetque extra controversiam amplius, si caput mortuum iterum saponiforme (sed priori mollius, inq; loturam nigricantem resolubile) reiterato tentare per alia impedimenta potuissimus. An nunc in quavis destillatione, oleosæ particulæ alia quidam tantummodò sub firmiori alcalium (aquosis ferè spoliatarum) complexu retineantur, aliæ verò in scorias, pinguedinum more simul comburantur ; an insuper aliqua pars earum in aquam, sed immediatè (uti una exit, inter evaporationem tamen saltem retineri potuit) fatiscendo quasi redierit, seu salis volatilis urinosi, per absorbentia

corpora (ceu in acidis quoque spiritibus alicubi tentatum est) iterum, successivè forsan enervandi, interventu, curiosiores judicent, vel ulterius perfequantur: præcipuè, num acido spiritu vel substantiâ adjectâ oleositatis ista resistentia solvi queat. De cætero, aqua illa, quæ ante oleum, & cum eo destillat, utique sal volatile satis evidenter sapit, at simul horribiliter, instar putidissimæ pinguedinis. Ex adverso tamen, etiam eadem salsedo in simplici saponis destillatione percipitur: ut denudò anceps videatur pro olei inversione decisio.

OBSERVATIO CCI.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

*CEREVISIÆ VINIQUE CONCENTRATIONE, MELIORATIONE,
Zytho BETULINO SPIRITUUMQUE FRUMENTACEIS
PROPORTIONE.*

CUm superioribus lustris multa de potulentorum compendiosiori per concentrationem asservatione ac transportatione proponerentur, facta hic quoque sunt diversa circa Zythum experimenta; etiam paucis abhinc annis repetito; cum aliqua externis tum de causis expectationi minus respondisse viderentur. Quid observaverim sub talium (si omnimodè procederent, usui haud exiguo futurorum) experimentationibus, breviter referam. Liquorem proin è polenta seu malto, consueta hic ingredientium quantitate proportionequè à Zythepsa confectum, probè saturatum, aliquando etiam pro majori conservatione lupulo conditum (citra anticipantem aliquam fermentationem vel adustionem) exhalavimus ad octavæ, aliquando ad sextæ partis remanentiam. Liquamen in cellâ cum curâ per semestre & amplius asservatum (bibentibus pro talium more tormina & inflationes ciens) antequam a corem quendam (ceu alia portio elapsis adhuc paucis mensibus) minitari inciperet, diluimus cum aquæ saltem quadruplo; & peractâ fermentatione cerevisia exiit quidem, sed secundariâ haud adeò superior, minùs certè grata, (ceu pariter & simul perquam flatulenta erat, alio fine ad dimidium alio tempore incocta, vulgari tamen Zytho quantillo validior. Unde residuum nondum ita dilutum, alii cerevisiæ cocturæ mixtum est, licet tantoperè non perceptibili ejus

hinc fortificatione. Idem verò mihi jam antea contigerat in musti, selectioris quoque concentratione, similiter (citra ullam præviæ fermentationis vel adustionis notam,) ad octavæ partis remanentiam instituta. Sapam hanc sive sirupum post aliquot mensium asservationem, diluebam partim quadruplo, partim quintuplo aquæ simplicis. Sed post fermentationem & fecum subsidentiam, non tam vinum quam sorbet, sive scherbet aliquod devians aut pomaceum levius bibere videbar. Unde quemadmodum fixioribus quibusdam vegetabilibus, inter succi vel infusi exhalationem decedere quidpiam (plus minus) vel aquæ saltem sapore qualicumque, sedimentoque suo testantur (licet extractorum, per vaporosum balneum ritè inspissatorum inde notabilis non percipiatur deterioratio, vel rosarum, croci, &c. exemplo) ita nonnulla insuper, seorsim verò farinacea, vinosa, acidula quædam &c. inter concentrationes suas, sub continua ignis actione pati aliquid, aut in quopiam satis alterari, alibi ferè inverti, vel inde manifestum est. In citri succo id notarunt alii, nec in cydoniorum, berberum &c. (per vaporosum quoque balneum) inspissato, post dilutionem pristinam succi invenimus gratiam. Et extractorum Rhabarbari, senæ, &c. debilitas forsitan huc ex parte referri possit. Revocant verò nobis hæc in memoriam, famosiore hætenus è betularum succo cerevisiam, quam Serenissimus beatiss. mem. Princeps cum Moguntia apud Reverendissimum Electorem primitus vidisset, 1668. parari similiter in experimentum iussit. Elegans erat & sapida; utpote ad normam proportionemque validioris nostræ, quam duplicatam vocant, confecta. Peculiarem autem vim diureticam aut antinephriticam inibi deprehendere non potui.

Laudabant quidem horum aliqui, sed quia gratis bibebant, sapore aliàs laudabilem. Et sanè quædam inter hanc, & betulinis gemmis medicatam facilè concipi potest differentia: cum succus indifferenter, (majorique ex parte crudior è caudice) colligatur, forsitan etiam per collectores dilatetur; sæpè secundam quoque fermentationem (inter inevitabiles moras & expositiones) subeat, inque gemmis postmodum jam longè sit excoctior sive characterisatus. Addamus his insuper, quæ in musti debilioris melioratione aliquando observaverimus, cænopolis alicubi forsitan notiora. Cum vini sive fecum vini frumentaceoque (sed ab ingratiore odore prius rectificato) fermenta-

tationis tempore proportionalitèr addito spiritu, processit quidem quadantenus negotium, & vigor hinc aliquousque intendi videbatur, non verò illa saporis in generosioribus quasi corpulentioribus vinis gratia. Nec eam associatum (Glaubero hic, & inter cordialia adeò commendatum, à rectificati spiritus residuo liquamine desuper collectum, vini in Franconiâ Rhénique tractibus vocatum) oleum præstitit: ut ut odore ejus (qui crapulam quasi spirat) tam per salis spiritum, quàm per vesicam (commodiùs) abstrahendo, aliquousque infracto. Qui in vinorum explorationibus exactiores, debiliorisve sunt cerebri, & hinc (quamvis generosissima sæpè vina nativa) spiritum tamen, etiam modicum, ferre nequeunt, ejuscemodi miscellas æquè facillè, ac maledictam illam ipsius, (turbidioris inde) vini cum vini spiritu miscellam gustu, ac brevi subsequa cephalalgia discernunt. Proin in amiciori, fermentationi aliàs subjecto, & corpus quasi hic dante subjecto successum experiri placuit: addimusque musti, sed profectò levissimi dolio 160. vel 170. librarum civ. capaci sacchari non refinati libras quinque. Validior inde statim & protractissima fermentatio, & postmodum vinum altero tanto forsan (in ea reliqua acetositate) melius: sed experimento locis, ubi sacchari parabilioris pondus augeri posset convenientiori, nec fatiscentibus vinis adeò absongo. Eodem vero tempore quispiam singularem ea fortificandi promittebat modum, pacto postulato, certo in singulas amphoras pretio. Finità fermentatione, validissima similiter & æquè durante, saccharato illo non quidem erat validius, at gustanti novellorum generosiorum vinorum instar, aliquanto corpulentius quasi, procul dubio per additamenta, quamvis secreto habita: nam in rejectis fecibus aliis longè crassioribus, statim deprehendebatur copiosa multi sive polentæ grana, cum anisi, etiam forsan liquiritiæ tantillo: nullo quidem horum in sapore vini vestigio; sed indubiè propter præcisam inter se proportionem, quâ servatâ gustum æquè afficientia gratiam composito conciliant, variatâ perdunt: ceu in vinis ac cerevisiis medicatis, aquis destill. &c. passim cernimus. Sed potulenta hæc ardente quodam spiritu tandem condiamus. *Cardanus* quidem l. 8. de subtil. ait: aquâ ex avena destillatâ, moschos uti, quod vino careant, nec minus excalefaciat & inebriet, quàm vinum. Additam tantæ incalescentiæ rationem alius *Scaliger* excutiat. Moschis verò gratiores quoque hunc in finem potus suppetere scimus. Ansa tamen hinc dabatur in qualitatem, ac quantitatem ejuscemodi frumentaceorum ulterius inquirendi, præfer-

tim dum eodem tempore (ceu nunc) conquererentur miseri, istâ anno-
 næ caritate minimum sibi præ aliis omnibus furfuraceis quoque accede-
 re roboris à panis avenacèi esu : ac quæstio insimul incideret, num hor-
 deum ob vetustatem sationi maltique confectio inepius, commodè
 ardentis spiritus forma consumi posset? ut proin facto experimento mo-
 dius, qui secalis 256. hordei 220. avenæ verò 148. libras tantum capiebat
 (subtractâ decimâ sextâ molitoris parte, furfuribusq; satis exsuccis) dedit
 farinæ secalinæ quidem libras ferè 200. hordeacæ 157. avenacæ saltem
 59 Ita idem avenæ modius, pro spiritus ardentis destillatione ritè præpa-
 ratus, post vulgarem illam rectificacionem exhibuit libras solum 18. sapore
 tamen minus grato, cum à secalis (sed selectioris, nec recentis nimis, nec
 vetustate vermibusque nimium corrupti) eadem mensurâ proveniant fa-
 cile 86. vel 90. pluresve hordeacèi (præ secalino pariter minus acce-
 pti) 65. libræ aut paulò amplius. Consideracione verò hic non indi-
 gnum est, quod, dum idem farinacæ (ex hordeo & avenâ) substantiæ
 pondus supponimus, producendi inde spiritus eandem ferè quantitatem
 postmodum ponderamus, adeoque avena ad inducendam spiritualita-
 tem, re ipsa hordeo est inferior, par pene hinc reperitur (indeque evi-
 dens illud jumentorum robur est;) humano tamen corpori tam parum
 tribuat. Suum equidem cuique est alimentum accommodatius, etiam per
 assuetudinem : & per annorum decursus maturatiorem, acceptum fieri
 Septentrionalioribus panem, Excellentiss. Vir D. D. Bartholinus retu-
 lit.

7non

OBSERVATIO CCII.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

PERIODICA NONNUNQUAM VIGORIS IN CINNA-
 MOMO VARIATIONE.

Qui senium non sentire cinnamomum putabant, pridè à Galeno
 notati sunt, productis ex ordine Imperatorum thecis. Et is
 quidem decidentia trigessimum assignavit annum. Verùm in
 magnatum myrothecis minus quoque aromatica, etiam post
 quinquagesimum, adhuc satis vivida invenimus. Quod autem in ux-
 oris Stiliconis, Imperatoris sororis, tumbâ A. Lacunæ repertum dicitur,
 vigorem

vigorem forsitan post 1400. annos superstitem, aliorum fragrantium consortio, penitusve interceptæ aëris deprædationi debere potuit. Sed præter ordinariam hanc plures adhuc causæ sunt variantis hodieque, ut olim, bonitatis, v. g. Regionum ipsarum diversitas: quodque in Java, Malabar, Chinaque debilius, seu de Meto sylvestriusve crescat, aliunde notum est: fortasse tale etiam in Peruanâ regione, ni, pro gentis vel nautarum consuetudine, paulo aromaticotera (ipsum sanè sassafras in recentiori Antillarum descriptione) inter cinnamomi, ceu urentiora quædam inter piperis genera relata fuerint. Sic porrò ipsis in ordine corticibus sua non diversitas: eaque adhuc major, ob varios tractationis modos. Si scilicet secundum Garciam, incompetenti tempore deliberentur, vel inter exiccandum, aut sub ^{12u-}stantanorum reditu, (referente Anonymo Carmelitâ) caraceis sive onerariis aliquandiu extus appensis, solaribus radiis exhauriantur; marinâ aliterve corrumpantur, &c. quibus aliam adhuc, hæctenus forsitan minus annotatam variationis, selectissimi quoque cinnamomi adjiciamus speciem. Nam sæpius olim apud parentem observavi, optimæ notæ allatas Cannas, pipereque pro aromatoriorum more sepultas, saporem nativum aliquando exuisse ferè penitus; librum æquè ac crassiorem corticem (hunc tamen frequentius;) post aliquot verò temporis (incertum tamen) spatium recuperasse id denuò satis vegetum: vix ob Lunæ (tantum aliàs in lignis valentis,) apud nos phases alterationesve aëris. An certæ speciei sit, majus adhuc dubium, vel an ob inconventioris temporis refectionem (uti ea quidem in asseribus trahibusque nostris multum potest,) aut immaturitatem quandam? Sed non una vice data opera è certo sic languente cinnamomo destillavimus aquam nihilo deteriore: ut peculiarem occultationem vel deliquium particularum aliàs sat sensibilem, (donec planior inveniatur ratio) tantisper miremur. Qui verò speciale quidpiam reproductioni corticum subesse putant, in vulgari quoque Periclymeno (simili fibrarum secundum longitudinem ductu) analogum habent.

OBSERVATIO CCIII.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

NITRO MURARIO.

Ita fortè significantius hodiè dicitur. Siquidem falis petreæ vox penè nunc indifferens, Aphronitrû verò multæ adhuc recensitioni complicatum

tum est. Non autem illas vulgi sturias hic intelligimus, quæ è cellarum sub dio, vel perpluentibus fornibus interdum dependent; gypseæ quasi, & elota lamellatimque compactâ calce constantes: nec porrò vitriolicas, aluminosas, salinasve nonnullibi efflorescentias aut coagula, præcipuè in metalliferis vel intùs flagrantib. locis; pura vel frequètius varia inter se, aut cum ipso nitro mixta, eove tandem ex parte tendentia; atque vel inde nitriformiter quadantenus vel communis saltem, (quod in se continent) sulphuris instar ardentia. Sed concrementum vere & evidenter, seu (demus difficilioribus) præcellentes saltem nitreum; atq; hinc, si opus, refinatione debitâ in nitrum, nostro par reducibile; muris similibusque saxorum (calcarii utriusque arenarii,) ac lateritiis struibus hic locorum (uti alibi forsitan cryptis, rupibus, desertorumve planitie) adhærens: modò lanuginis instar, leve, album, tenue; in superficie istorum (integrâ vel tempestatibus, recentiorumve vermiculis exesa) quasi efflorescens: modò verò crassius, & crustis calcivariè permixtis, minusque albensibus coagmentatum. Utrumque quale ac quantum præter propter foret, experiri quandoque placuit: præsertim ob propinquius hic aëris commercium, Corpulentius proin illud non certæ cœli plagæ obses est, sed indifferenter ad ortum æquè ac septentrionem &c. Sub dio æquè ac occlusioribus tectisve locis nascitur: frequentius equidem (ceu notum est) ubi stabulorum vel olim quædam fuit communicatio: sed neque hoc perpetuo aut convertibiliter: & insuper ebullit, ubi nullum cum ejusmodi urinis unquam esse potuit commercium. Calcis autem vel analogi evidentiora plerumque adfuere indicia. Quod porrò per aliquot lustra hæserat, aut duodecenne tantum, trimo (præter propter in nitrositate sua, haud adeò deprehendebatur præsentius, quamvis in pondere, (ob exsurgentis simul calcis aliorumque confusionem,) foret oppidò, etiam in eorundem annorum massâ quædam diversitas: corrasæque libra una, modo 4. solùm, modo 6. 8. 9. daret uncias nitrosi hujus salis: quod porrò, selectius quoque, aut per lixivium saponarium refinatum, præter expectationem vulgari nitro profecto lentiùs deflagrabit. Pyrius inde pulvis, secundum debitam proportionem satis diligenter confectus, similiter saltem instar communis ejusdemque compositionis pulveris pyrii, sed aliquantum madefacti, (& in candelam exiguum compacti,) vel copiosioribus carbonibus, aliisve additamentis

in pyrobolis dilatatoris consumebatur; reliquis paulò copiosioribus. Libra verò una hujus nitri, cum capitis mortui aluminis duplo, citra aquæ in receptaculum accessum, destillationi subiecta, dedit præter propter uncias 17. conveniente sic quidem spiritus è nitro communi, eadem ratione destillati pondere, non autem vigore; utpote qui erat remissior, & aquæ forti debiliori vel à croco metallorum abstractio compar. Prior sanè rubedo haud adeò apparuit, ut recipiens visum est tantummodò, ac si ex obscuriori massâ fuisset conflatum. Posterior verò erat, admodum & ut in vulgari destillatione solet, intensa. Cum argillâ idem labor institutus præbuit (ceu commune quoque præter propter solet) uncias quatuordecim & drachmas ferè quinque, at pariter deficiente proportionaliter requisito robore; primoque rubore remississimo: Capite mortuo de cætero utrobique à vulgari earundem destillationum, haud adeò gustantibus solventibusque distante. Lanuginosum autem uti pariter indifferenter, ad lateritia arenosaque efflorescit; ita calcis quoque vel æquivalentis cujusdam frequentiora quàm urinæ exhibet indicia; gustu magis infrigidans quàm urinosius illud crustuosum, sali prunellæ moderatori quasi æmulum. Nec per accessionem particularum semet quasi protendendo, admodum hic locorum augeri visum est; postliminiò forsàn humidior aëre aliterve consumptum. Unde cum sufficiens destillationi quantitas difficilius conquiri posset, in pyrium pulverem, quod suppeditabat, redactum est, lentiori quidem pariter at lucidiori flammâ, parciorebusque recrementis conflagram. Atque hæc per vices in isto salis petreæ genere observavimus; si fortè obscurissimæ nitrositati, quid & unde sit, declarandæ conferre possent quidpiam: præsertim si reliqua ex affinis aliisque speciebus petita Phœnomena adjungantur. Materiale sane seu corpus istius seorsim & quasi in abstracto, minori forsàn difficultate concipimus; dum v. g. destillati vel cum carbonibus, tartaro, antimonio, jove &c. detonati nitri residuum, ceu mortificatum (nisi quod quædam inibi dispersæ, denuò tamen per additamenta separabiles, fortassis etiam sui sic multiplicativæ particulæ remaneant,) intuemur: aut artificio hinc reproducti modum, pridem quidem per præcipitationes & aliorum nitratorum confectiones notum, intereà nihilominus à nitro usuali tam ponderis saporisque supereminens, quàm pronitatis in deliquium, facultatis expresse & in parva dosi sudoriferæ, denigrationis vasorum metallicorum, &c. respectu adhuc aliquousque (ob inæqualé subactiones

aut auctantis principii majus acumen) differentem perpendimus; aut quomodo spiritibus nitrosis figulino vasi infusus, vel ab ipso communi sale abstractis pariter nitrum quoddam prodeat: & inde simile quidpiam sali terræ calci communi ac subterraneæ, parietinis, lateritiisque struibus, immò aliorum quoque saxorum superficiebus, per diversam extraneorum activitatem accommodatis; ipsisque vegetabilibus, præcipuè amaricantibus, ac animalium quibusdam partibus & excrementis (circa salino-sulphureas eorum particulas) contingere colligimus. At verò quomodo hæc vel à quo hæc omnia, etiam ad sensum sæpè minus disposita animentur, seu nitrificentur, id profectò adhuc dum comprehensu videtur difficillimum. Eleganter quidem, & aliorum salinorum exemplo hoc quicquid est, in certa particularum nitri modificatione vel configuratione quasi mathematicâ consistere ponitur: viderique forsitan per certas deductiones queat, talismodi conformationi vel solam ætheris inapplicabiles particulas actionem sufficere, citra salinæ hinc substantiæ cujusdam accessum: ceu domi quoque in chemicis ac naturalibus digestionibus, aqueam oleositatem, & hanc naturam salinam induere cernimus. Sed enim an specialissimum hoc suppositum etiam consistere queat cum singulariori illâ nitrositatis separabilitate, dubitare forsitan non nihil possent, qui per vulgatiore quoque observationes eam, tanquam rem quasi penitus extraneam, à nitro ipso (etiam refinatissimo, nativo æquè ac artificialiori,) relicto suo, quod induerat subquadruplâ, subtriplâ, vel etiam dimidii proportione (pro puritatis laborumveratione,) corpore, (pro nunc quasi enecto) ita separari posse putabunt, ut in liquidâ quoque consistentia, manifesta que aciditate, evidenter nec tantum concentrationis spiritus vitrioli salisve vel reguli antim. aut amalgamatis Jovialis cum sublimato mixti, similiumve more simpliciter excandescat; sed ipsius nitri instar, seu planè nitriformiter deflagret: modò sibi externum & competens, quantumcunque tandem suscitabulum sulphureum simplex aut salinis quibusdam particulis sociatum invenerint: ceu missis bezoarticis mineralibus, aliisque martis & antimonii solutionibus, saltem vulgaris illa re&ificati spiritus vini, item subtiliores refiniferorum quorundam olei cum nitri spiritu mixtura, ac Magisterii C. C. & consimilium confectio (si modus in abstractione spiritus nitri paulum excedatur) testari queunt. Nec enim salinæ solitariæ

solitariae (utut oleosis complicatae vel cognatae) forsitan iis sufficerent, qui florum ammoniac. verè urinosorum & spiritu nitri saturatorum coagulum, prunis quoque injectum, planè non accendi eosdem porrò flores liquato nitro successivè injectos, ebullire quidem, ac cum denso aq. reg. vapore stridere, non tamen nisi pruna superadditâ totum hinc nitriformiter deflagrare vident : Dum interea Excellentiss. D. D. *Wedelii* experimento, ingesto ammoniaco ipso (ni ad configurationis diversitatem abstrusioemve causam redeamus,) forsitan propter latitantis hic sulphureitatis vegetabilis & animalis particulam, nitrum fluens quasi sulphuris grumo promptè accendatur, & successiva repetitione tandem, præcipuè prunâ in sine jucundo spectaculo adjectâ, in alcali (priori tamen viridanti mitiùs,) transeat. His proin in medio relinquis, (ex alio nunc supposito) paulò quidem explicatior fieri videtur illa nitri formalitas, per vegetabilis acetositatis (utpote jam inter ortum suum, ac per distillationem postmodum, sulphureitati cuidam complicatae, de cætero nil minus quàm vitriolicae) naturam & applicationem: dum non solùm aceti (affiniumque ei) acidorum è lignis, præsertim durioribus, &c. vegetabilibus, per retortam distillatorum spirituum (in modo solutionis aliisque effectibus,) magna est cum nitri spiritu conformitas; verùm etiam alcalia istis saturata, post spontaneum deliquium paulò diutiùs maturata, nitriformiter quadantenus (æquè ac amaricantium vegetabilium essentialia salia spiculi formia, integraque istiusmodi extracta) cremari cernuntur : siquidem nitrosum post sulphuris aurati, præcipitationem & liquoris exhalationem, proveniens coagulum, ob restantis integri adhuc nitri particulas suspectum adhuc, nec immeritò fuerit. Eo ipso tamen relinquitur permagna nihilominus inter ea differentia, ut licet nitri quoddam rudimentum, aut alteram fortè partem formalitatis ejus inde conceperit quispiam, absolutè tamen vel liberius nec dum queat de iis dicere: magis & minus non variare speciem: quin potius nitrositatem ipsam non in, sed tantùm cum hujusmodi analogica acetositate consistere: præsertim cum singulariorem saporis, odoris, eminentisque activitatis conditionem intuetur, quæ procul dubio tertio adhuc cuidam, seu sublimiori illi rubori salino sulphureo, tanquam totius coaguli animæ debentur. Separabilis autem suo modo is quidem est similiter & oleosa competentia haut ægrè amplectitur, peculiariter tingit, vul-

gatoribus etiam experimentis; & posterior quoque (ceu in destillatione duplex prodit,) quamvis priori, (subtiliori an immaturiori?) separato, cum conveniente subjecto nihilominus deflagrat: uti murarium hoc nitrum & magisterium C. C. post istius abstractionem oppidò adhuc cremabile, immò bacillus saltem fervente hoc liquamine accensus ostendit, & quæ insuper sunt alia circa prædictam sulphureitatem phænomena. Qualis autem intereà in seipsa & unde sit, obscuritati præcedentibus æquè non minori adhuc dum complicatum remanet. Nam qui totam hodiè nitrositatem seorsim ex aëreo sale deducunt, & in sententiæ demonstrationē oppidò habent non solum murarium nostrum nitrum, (qualicunque ejus defectu facillè per imperfectiorem subactionem, tempestatum consumptionem, accessoriorumve impedimentum excusabili,) sed etiam in aliis salinis ex aëre concrementis partem aliquam sulphuream interdum satis tingentem: nitriformem talium inter suas sublimationes aliasve tractationes concretionem haut infrequentem &c. Fortasse tamen nihilominus sic nitri tantum speciem quandam proponunt potius, aut nitrositatem jam constitutam, quam constituendam, seu duobus requisitis suis complendam: ni per singularem atmospheræ radiorumque communicationem sive concursum; indeque graviora ingravidaque specialiter Alcalia, forsitan etiam per meteororum igneorum producta &c. aliqualis his, præcipuè verò usitatæ assertioni, (nitrum esse aërem coagulatum) accedat dilucidatio, non tamen à parili propterea inter se complicatione ac nitrescentiâ (dum aliàs inferius sicut superius, & nitro omnia plena esse dicuntur) exclusis subterraneis ejus generis particulis. Etenim qui specialiore salis aërei cum profundissimis terræ stratis concursum, (in eâ centralis salis præsentia & proclivitate) cum sublimiori penitus hoc in negotio magnetismo necdum adeò comprehendunt; Concrementa illa, etiam rorida & pluvialia, simpliciora nilque passa, frequentius ferè à cubica quam stiriarum hexagonaque forma concreescere; & cum sulphure suo, [æquè ac salina inter Veneris Martisque mineras nonnullibi coagula, & per horum spiritus parata è mineris vitriola] ardere quidem, non verò nitri more semper deflagrare vident; In salis tartari [dum nitri Fixi alia est ratio] spontaneis deliquiis aquam quidem copiosam, at nitri concrementi quid haud adeò promptè, ex adverso autem eadem Alcalia per domesticum quoque ignem (si aliqua

fic ponitur disparitas ,) pariter graviora, interdum inuper (sufficitatis, saturatis vel inverfis aliis sulphureis quoque particulis) ingravidata, quasiprehendunt; matriculam (citra cujus accessum aliæ calcis, salis & urinæ miscellæ plerumque infidæ vel parciore sunt,) in profundis etiam postliminiò saturari nõrunt, &c. Aëreis contentis totum nitri conceptum seorsim vix deferent; primævæ creationis destinatione seminalive (hinc, aliterve) principio, vel alia aquei elementi (variè per ætheris etiam, seu primi elementi longè simpliciore communicationem subacti, expansi, concentrati, maturative,) modificatione (ceu peculiaris quoque subiecti nitri murarii dispositio, pro indifferentis aliàs aëris concursu debet concipi,) tantisper, etiam circa solitaria subterranea contenti, donec penitus illa acetosi sulphureique complicatio per ulteriora experimenta explanetur. Eleusis enim hic quoque servat, servabitque forsan, quod ostendat revisentibus: utut analysis & imitatio chymica plurimum undiquaque detexerint. D. Rauvvolfius, Med. August. superiori seculo jam retulit in Itinerar. Mahumedanos sibi peculiare, sed debilius parare nitrum, è succo salicis (Arabicè Gârb di &æ) foliis incisis (unde fortè Plinius è quercu ustâ nitrum factum dixerit) & extremitatibus ramorum foliisque combustis & elixiviatis, in sal coagulando. An istud fortè refinationis gratiâ pro more institutum est, an modò à Glaubero superioribus lustris promisso? peregrinantium curiosiores hæc definiverint: quemadmodum etiam nitrum verè Niliacum: siquidem rem (etiam circa rorem decidentem) aliter, ac superioribus annis quidam voluerunt, se habere in recentissima regni magni Mogolis descriptione curiosissimus D.F. Bernier retulit.]

OBSERVATIO CCIV.

D. DANIELIS LUDOVICI

SPECULUM EX ORICHALCO SINGULARE.

Communicabatur ab extero, faciliores specula metallica conficiendi modos aliquando pertentantibus sequens processus, an inter curiosiora catoptrica alicubi descriptus, equidem nescimus: si non, perire nolimus. Est autem talis. Laminæ ex aurichalco purissimæ, omninò lituris destitutæ, super prunas parum calefactæ quidpiam de infra notato liquore (tecnico aliàs vocabulo *Quickswasser*) illinatur; & hinc amalgama ex Mercurii vivi p.j. & stanni Angli-

ci (uti purissimum hic vocant) p. ij. paratum, probè per horam cum aluta æqualiter undequaque ac fortiter affricando, donec exactè candidet.

Hanc postmodùm æquabiliter expansis prunis impone, tamdiu præter propter, donec alius in conclavi moderatè deambulans, 60. passus sine interruptione confecerit seu numerarit; quo mercurius saltem avolet, lamina verò undique æqualiterque quodammodo quasi rubeat. Refrigerata expoliatur subtilissimo alutæ insperso smiride; æqualissimas, ceu decet, lineas ducendo, non circumgyrando, nec tamen diutiùs, ne stannum superficietenus quasi absorptum iterum extergeatur. Unde Tripolitanam terram malle. Institutum Serenissimi jussu experimentum successit in plana lamina; sed candor erat ferè nimius, ut dum Antimonium huc forsan minus quadrat, pro repetitione plumbi particulam jovi adjecerimus. Distractæ postmodum sunt laminæ, ut de duratione polituræ non habeam, quod referam. Aquæ verò hæc erat descriptio. ℞. aceti acerr. uncias duodecim, sal. ammoniac. & (qui forsitan tamen abesse posset) Mercurii vivi añ unciam unam semis: coq. ad tertiæ partis consumptionem.

OBSERVATIO CCV.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

MOSCHI FOLLICULIS.

CUm post religiosorum æquè ac aliarum professionum recentiores etiam relationes, dubia quædam nihilominus supersint, aut inde, ab iis præsertim, quibus inquirendi hîc non datur copia, moveri queant; relatu forsan his non ingratum fore dixi, quid circa istos superiori anno, inter alias Legatis Magni Moschoviæ Imperatoris Serenissimis hic oblata donaria, cum separandi moschi causa pleròsq; aperirem, observarim. Frustra videbantur è pilosa capreoli pelle excisa; rotunda, sed inæqualiter; imperiali vel rosâ Anglicâ aliquanto quædam majora; quædam paria, rarò minora. Extus sub pilis elevata magis sive convexiora; (licet sine omni notabili, multo minus umbilicum, testes, glandulasve excretorias exprimente protuberantiâ,) in adversâ verò superficie modò quadantenus introcedentia, modò ferè plana: de cætero inter se ut plurimum admodum compressa, ut quidpiam

piam subtus contineri dubitarent quidam primitus. Sub eâ tamen duplicaturâ, seu extima pilosâque cute (obscurioris coloris) subtensâque ei seu adnatâ tenuiori pelliculâ, (albente, vix notabiliter livente) ceu in exiguâ ostreâ vel conchula hærebat, instar siccoris & (ob asservationis rationem) ferè friabilis partæ Moschorum, à drachmis duabus semis ad drachmas quatuor semis in singulis; si quem vidi fragrantissimus: ut largissima undiquaque additamenta in venalis optimo quoque facile conceperimus. Offerebatur hic aliquando à vagabundo Myropolâ, spiritu salis ammoniaci desuper conspersus, sicque nares satis nec ingrato odore feriens, donec dolus (à tralatitia secessuum fortificatione procul dubio profectus) sentiretur. Quod autem ulterius folliculorum nostrorum conformationem attinet, nil inibi deprehendere potuimus factitii, nullam ligaturæ (in eâ depressione aliàs vix concipiendæ) nullamque extrinsecus adactæ, (etiam genuinæ & vel è stillantis vomicæ affricu corraæ) materiæ notam.

Nec ullibi porrò nativi cujusdam (communicantis aut excretorii) ductus, glandulosæve (adhærentis vel implicitæ) carnositatis, (testiculorum vel peculiaris receptaculi indicinæ) vestigium, ceu supra diximus; nullam demum cum umbilicali capreoli prominentia conformitatem. In pelle, quæ in Magnifici Cameræ Duc. Sax. Directoris D. D. Ludolfi Rarithecio adservatur, hæc (uti in domesticis quoque nostris interdum videmus,) satis prominet, rotunda, ac nucistam majorem æquans vel superans, cum manifestis coalituræ umbilicalis, sed citra aperturâ quandam notis; de cætero Excellentiss. D. D. Bartholini delineationi in actis Hafniensibus apprimè respondens; intus autem adhuc manifestius, antiqui meatus coalitum inter corrugationes quasdam ostendens, cum adhærente funiculi umbilicalis particulâ. Confricta Moschum evidenter olet; & per compressionem collecta (ceu in nodulo quodam) substantia satis deprehenditur, supernâ (sub pilis) parte durior & in frustula fortè diffracta, infernâ verò (versus abdomen) adacto cultello & extractâ particulâ, mollior adhuc, & (post plurium annorum tamen asservationem,) instar spissi ceruminis, sed in quo simplicem moschi odorem non advertas; verum cum graveolentia quadam ad hircum declinante, vel (ut aliter quoque exprimamus,) botryn, aut recentes cervorum in Canthis sordes referente, adeoque in gratia medium. An semper ita se habeat, an verò immaturitas sexusve (de quo non constat) vel aliud in causa sit, ignoramus. Procul dubio autem dicta hæc, ut

& regionum insuper diversitas, spontaneaue depilatio, in pilorum quoque colore diversitatem faciunt: hi enim quasi lutræ sunt, sed triplo longiores. Interea nodus ille, quemadmodum & alii instar marsupioli constricti (ceu nauta nobis talem, moscho non penitus rejiculo repletum aliquando venundedit) totâ facie à compressis nostris folliculis differunt: & ut capreoli istius omnia ferè moschum oleant, aut sanguis tantum, serumve, ipsæque pelles (licet nostræ hîc exemplo, magis forinsecum esse putârim:) ut porrò varii sint colligendi modi; pro genuinâ tamen selectioris hujus (sub folliculorum forma) coaguli explicatione, si quid determinandum foret, in eorum similiter descenderem sententiam, qui fustibus dedolari bestiam ajunt, & collectum sub cute cruorem, tandem ejusmodi odorem induere; excindendum postmodo (forsan etiam sine præviâ ligatura) cum indurato vel circumcirca separato corio. Exemplum talium collectionum oves, vituli bovesque sæpe numero post jugulationem detractâ cute, in superficie exhibent, à lanionibus ante se agentibus severius fustigati: induti verò vel explicati odoris, Zybethæ melioratio, ipsaque martis ita dicti excrementa: ut graveolentia, in carnibus quoque adversiora sæpe præteream, causâ hujusmodi mutationum nondum satis planâ. *vid. Addenda Aº IX. & X. obs. 38. p. 107.*

OBSERVATIO CCVI.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

TINCTURABEZOARDICAPARABILIORE

ET

SUDORIFERO, MAXIMO D. P. I. FABRI COM-
PENDIOSIORE.

Tinctura
Efficax equidem est remedium; & alterum præ Bezoartico Joviali, antihectico Poterii dicto, ac similibus in hoc genere simul magis suum seu joviale. Sed cùm Bezoartica tinctura hîc locorum ita innotuerit, ut vulgus etiam indifferenter eam loquatur ac interno-scat: odor porrò genuini spiritus Tartari, etiam (cû conservatione tamen virium) rectificati passim ita vix queat suppressi, ne delicatioribus inibi negotium quandoque faceffat; ut proin & hi acceptiorem, ego verò in quotidianâ Praxi peculiariorem, nec cujusvis judicio patentem haberem formulam, hætenus per annos aliquot sequenti in omnibus malignis præ-

præstantissimâ, viribus cum tartarificatâ hisdem, sæpè vegetioribus, odore ob prævalentem theriacalem spiritum; longè minus gravi, parabiliori prætereà, si difficultatem veri spiritûs tartari cogitamus, usus sum; quam cum alicubi (licet nil novi secretique contineat) desideraretur, publico consimiles forsan in usûs communicare volui. Recipit autem spir. theriacalis, per infusionem tantùm, cum octuplo spir. V. rectificatoris, è theriacâ, (cum dicti spiritûs dimidio melliginem primò, hinc post decantationem residuum per alterum dimidium extrahendo,) vel etiam, è speciebus theriacalibus, (ab aliis hoc sine designatis (parati uncias decem: spiritus salis ammoniaci urinosi, super salis tartari, vel potius tartari ac nitri invicem detonatorum alcali dilutum destillati, (ut è librâ unâ salis ammoniaci, spiritus etiam libra una habeatur,) uncias octo vel novem; & spiritus vitrioli subtilioris sive roridi uncias duas, vel pro præcedentis proportione, saltem una, ut mixturæ conjunctim ꝑxx. ex-eant: essentia papav. erat facile tingendæ. Circa sudoriferum verò maximum, cum sub primum publicatorum famigeratissimi laboriosissimique istius Chimiatri operum tentamen observarim, omitti quædam circa apparatus nonnullibi, rectificationes repetitas, &c. posse, citra ullam remedii profectò elegantis deteriorationem: Laborum proin- compendium istud, saltem incipientium causâ hic designare placuit, præsertim cum liber ipse non in omnium sit manibus: ab aliis autem aut commendetur tantùm, aut concisus solummodò describatur processus. Recipit autem amalgamatis è Mercurii vivi (vel à simili labore residui, Joveque ex parte jam saturati) & stanni purissimi (quod Anglici nomine venit) ana confecti, v.g. libram unam: probè contrito exactè permisceatur Mercurii sublim. seorsim pulverati etiam librâ una; indatur mixtura retortæ vitreæ mediocri, (cujus colum si cochleari uno altero-¹⁴ ve aquæ s. detergere tentes, incalescet massa, ac sponte guttæ quædam prodibunt, brevi tamen post cessante fervore:) appposito mediocri quo-vis vitrò, libram semis aquæ s. continente, rostroque vesica tantùm juncto, destillatur igne arenæ mediocri, horæ spatio, liquor acidissimus, cessando statim, cum materia quædam alba butyrosa apparere inceperit. Aliàs enim cum eâ & subsequa grysea materia, Mercurii vivi granula frustra ascendunt, & quod in retortâ remanet, nimium fortè patitur, desuper nigrescens, dum aliàs albet. Affundatur is liquor (qui ut plurimum ꝑxx. sin verò aqua recipienti non fuerit indita, tum saltem ꝑijß ponderat,) dicto in retorta residuo seu amalgamati splendidissimo;

calefiant in balneo vel arena probe omnia, & post repetitas agitationes, jove sic saturatus liquor calidè per madefactam prius emporeticam (sed duplicem, aliàs rumpitur,) filtretur, ut vini instar clarus (remanente in retorta amalgamatis parte, in filtro verò cum materia, grysea particulâ Mercurio vivo sed jove imprægnato, ad unam alteramve unciam) transeat; quod charta absorpsit, similiter uncia una vel una semis aquæ s. eluendo.

Transcolatus ita citra aliam rectificationem novæ retortæ vitreæ, mediocri saltim indatur cum nitri purificati tribus unciis, & vitro quodam ampliori vesicis juncto destilletur 5. vel 6. horarum spatio; primo mediocri igne quasi phlegma, hinc spiritus rubens; fortificato denuò albicans liquor, ac demum (ut in ejusmodi nitratis fit) obscurè rubens; continuando, donec planè nil exeat amplius: quo materia alba, tantùm terrea, non verò bullis salinis interspersa aut fistulosa (solubilis adhuc in aqua s. & per oleum Tartari quidem, sed minuto candore, remissiorique fere diaphorisi præcipitanda) remaneat. Edulcoretur pulvis, copiosiori aquâ unâ vice, quo totus subsideat, superinfusâ eritq; præter propter ℥iij & ℥ij vel iij spiritus, (salis composito congener) ℥xxv vel xxvi. Et si de nitro nimium post finitam destillationem mestare, per particulæ probationem videbitur, diffracta retorta masâ prius crucibulo vel tegulæ communi imponi residuumq; subiecto validiori igne dispelli poterit; quàm edulcetur.

OBSERVATIO CCVII.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

INNOXIA OPIATORUM CONTINUATIONE.

QUam timidi nonnunquam, spectatiores quoque Practici, superioribus abhinc lustris circa opiatorum exhibitionem fuerint, paulò provectiores probè adhuc dum nôrunt. Donec procul dubio antiquorum (utinam inter methodica quædam enchiridia, haud adedè nunc neglectorum,) attentiori lectione, exterorumque exemplis confirmatiores quidam amplius quidpiam nec infelicitè, sed tamen incognitò quasi, sub aliarum inscriptionum tincturis, pulvisculis &c. audere inciperent. Observavimus hinc faciliè, etiam horum dosin, per assuetudinem, (ceu in tabaci fumigationibus, spiritûs vini abusibus, &c. vulgatiorebus quoque,) sensim ascendendo nostratibus
fimi-

similiter intendi posse admodum: sartorique cuidam Italo quondam, totum tunc quadriennium in somne noctes tantum clausis oculis transigenti post frustranea, etiam empirica omnia) ipsum laudanum hinc successivè ad drachmam semis, largiusque tandem (sine noxa, sed quoque sine levamine) dedisse meminimus; donec miser, semel solum post sp. sal. ammoniaci (melancholiæ turbulentiori aliàs hinc non incongrui) dosin aliquantum nec amplius conquiniscere visus, (puellæ Beneficio totum adscribens,) eodem statu post biennium demum consumptissimus obierit. Non potuere verò non paulò attentiores eadem procedendi methodo similiter deprehendere, quod etiam opiata illa per diu securissimeque, præsertim sub moderatiori dosi continuari queant; multò plurimorum desperatorum, vitam hinc nihilominus per complures adhuc annos sustentantium, aut lentè tandè semet recolligentium commodo. Nec enim de una saltem alterave septimana loquimur, licet nihil iis ferè tum sit præsentius in destillationibus, acrioribus præcipuè, tussi, raucedine, inquietudine hypochondriacorum, rupti apostematis, præsertim pectoris decursu, fluoribus etiam malignis (ceu in dysenteria nuper nostra anodynum cum bezoarticis variè copulatum, primum, secundum, ac tertium erat;) torminibus porrò intestinalibus & hysteriis &c. duos per vices cives hic aliquando restitimus, diarrhœam nocturnam tantum, modò cruenti, modò chylosi quidpiam, (referatis tamen potius vasorum orificiis, quàm ipsis intestinis exulceratis) secum vehente, per diu enervatos, variisque sed incassum hinc inde tentatos; noctu solum, anodynum simplex vel convenientibus alteratum per trimestre ferè, intercalaribus haud adèò frequentibus continuando; manè verò alternatim præcipitantia (sic dicta,) sola, vel cum antimonio martiali (in disert. pharmaceut. descripto,) sociata, aut arcanum vitrioli interponendo. Phthificos desperatos ista accisorum opiatorum continuatione, sub debitâ tamen diætâ, expectorantiumque vel attemperantium alternatione, per annum non unum, sed complures satis hinc commodè servatos, allegare supervacaneum est. In aliis etiam complicatioribus quibusdam aut conclamatibus affectibus, si non integra restitutio, solamen tamen inde (cum nullum aliud superesset, per frequenter extitit, sæpè per 3. 4. 6. ve annos evidentissimum, securissimum. Ceu nobilissima quædam Matrona, cui, ob neglectam exulcerationem intestinum rectum in uteri cervicem, & vice versâ patebat, per diu sic sustenta est: & olim, alius, cui calculus superveniente (inter continuum tenesimum) inflam-

matione, dictum intestinum similiter perforat. Inhibita ita per plures annos imminens tenerioribus hæmoptysis; continuantia uterini crucoris stillicidia, (licet suâ de causâ, æquæ ac hæmorrhoidum fluores, raro solis opiatis cedant, dum tamen subitæ excessivæque post suppressiones, aut in puerperiis hæmorrhagiæ cedunt,) tandem frustraneis omnibus incurabilia habita, modificata ea ratione sæpius, & veræ intestinorum exulcerationes, (quæ, quid dysenteria proprie dicta in se sit, & quod non causa ejus, sed demum productum saltem, ut plurimum immedicabile fiat, ostendunt:) inter traumaticorum accessum sic tandem percuratæ sunt &c. quæ non in abusus, sed incipientium timidiusculorum causâ afferimus. In ipsa prophylaxi quid aliud egerunt superiorum seculorum Imperatores, suo theriacæ continuato usu, (dum v.g. opii granum, in quatuor ejus scrupulis expendimus,) quam si hodie tincturæ anodynæ partem nec exiguam, cum Bezoartico quodam quasi quotidie fumerent. Notoriam Indorum assuetudinem allegare nolumus. eâ ipsâ tamen constat, (quod alibi quoque monuimus) haud adeo semper opus esse singulariori opiatorum selectu, modò cum debitâ circumspeditione dentur. Nec tamen proin, vel ob Gregariorum tolerantiam, glandes esse velim repertis frugibus, observavique tenerioribus ferè fieri blandiora, si croco sociata, vel mitioribus acidulata fuerint. Odoris gravitas istis tum adversior, sive per abstractionem, moderatam tostonem aut fermentationem cedat ferè perinde esse crediderim: siquidem elegantissimi (quem Hofsatiz Decus, Excellentiss. D. D. Langelot, eruditissimus nunc communem esse voluit, modibenignitas consistere videtur non solum in istius, equidem ob fermentale Gas, (benigniorum quoque potententorum fermentantium more,) caput penetrantius ferientis separatione: sed insuper etiam, præter opii participationem planè parciolem, si simplicis extracti proventum & reliquias, cum hisce, detracto quoque adherente cydoniorum, aliorumve æquivalentium hic fermentantium, succorum parte conferas, faciliè deprehendendam;) in peculiari quâdam solubilioꝝ particularum modificatione, vel qualicunque infractione, aut si quid significantius fuerit, quo alterationem in remanentiis fermentatorum liquorum vegetabilium perceptibilem, & in theriacâ manifestam prius, post mediocrem verò, vel (etiam citra omnem expirationem transigendam) intumescenciam fermentalem, adeò sopitam vim soporiferam exprimere poterimus. Pertinet autem ad ejus-

cemo-

cemodi liquores, etiam Zvvelferi (per præcipitationem cum sale tartari) processus; separatâ sic opii parte, (ni nimis edulcorationibus iterum solvatur,) sub proportionali dosi similiter moderatior. Reliqui opiata in invertentes, cinnabarinos, aliosve específicos pulveres dilatandi vel occultandi modi, (dum pilularis forma vulgò nimis penè nunc innouit,) aliunde quidem constant, cuncta verò absolutissimè persecutus est in Opiologia sua Excellentiss. D. *Wedelius*. De cæterò per eîuscemodi continuationes nemini unquam mentem turbari vidimus. Serenissimam personam novimus, quæ quoties mage arduum quoddam negotium (animo aliàs laboriosissimo) superare vellet, opiatum nocta nec sine effectu sumebat. Nec demum alvus continuò vel indifferenter hinc excedit officio; rarissimè donec adsuescat, pilulis aloëticis eccoproticisve sollicitanda. Id consideratione dignum est, quod tenerioribus quibusdam (ætate provectioribus atque cholericis,) post aliquot dierum usum, feces reddiderit albentes, quales i&tericis esse solent, aut senibus interdum post purgans sumptum: brevi verò cessante alteratione, exhibita tantùm tinctura Martis aperitiva tartarifata, vel consimili. Sed prolixiora hæc, si licet, jocosa quasi observatione finiamus.

OBSERVATIO CCVIII.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

SINGULARI GRAVIDÆ IMAGINATIONE

&

ROSTRO LEPORINO SINGULARI.

HOnesta scemina, sub gestationis ferè finem, negotii expediundi causa, ad vicinam officio minus obserato invisens, tandem illam per cameræ rimam meridiari cum amico videt, non sine risu & joculari apprehensione. Post trës præter propter septimanas enititur puellam, cum vigilarèt, variè semet (sed modo quem apud Martialem facilius quis legerit, quàm ego descripsero) moventem; ut cum annicula jam in sella sederet, etiam facies inde cum rubore nonnunquam intumesceret. Primo torminibus parentes adscripserant, sed cum postmodum minus verecundum viderent, ad me detulere annum tunc cum dimidio natam, uxori rem aperuit mater, nec per

extantiora adhuc exempla absonum id ratus sum; curam verò pro talium more, aut nullam aut perdifficilem futuram. Nihilominus experiundi gratiâ, per 14. dies vesperi quidem quotidie granum unum cinnabaris nat. mane guttas tres vel quatuor spiritus cephalici Hart. dedi: sicque incompta illa motitatio evanuit. Sexennem autem Quartillam hanc Petronianam dysenteria sustulisse dicitur. Incidit hic in memoriam singularis & (inter similes conceptu difficilior) puellæ, etiam in gestationis demum fine, deturpatio, ante biennium observata. Est in vicinia rusticus, (per infirmam à patre gravidæ matri alapam) rostro leporino admodum præ aliis deformis; siquidem palati s. cœli extremitas aliqua, cum ipsius maxillæ parte (quasi excisa) versus nares sursum flexa iisque adnata est, cum mystace & dentibus aliquot. Hunc (injunctum tegmen negligentem,) intuita ex improvise, & exhorrescens gravis quædam, post tres septimanas puellam peperit, cætera perfectam, nisi quod simile penitus ostentaret rostrum. Cum autem frustum ipsum, quasi per columellam quandam extremitati narium annatum, ac post dies aliquot, duos incisorios, molliculos adhuc dentes utrinque protrudens, lactis suctionem penitus suppresso spiritu impediret, cochleari vero infusum vegetiori infanti non sufficeret, parentes quidvis tentare prius voluerunt, quam puella denegato alimento tandem fatisceret; aut deforme malum amplius increveret. Moniti de difficultate, præsertim ob palati anticam illam excavationem; non tamen desistere. Præcidit proin chirurgus noster aulicus illam excrescentiam, & actuali cauterio (non tamen planè candenti) leviter admoto hæmorrhagiam statim compescuit, infante ne minimum quidem vagitum edente, sed quasi bene secum actum foret, strenuè postmodum sugente, & lac applicantibus se invicem labiorum extremitatibus (quorum unionem convenientiora tempori reservabat,) deglutiente, carne quoque glandulosâ in palato, ad hiatus occlusionem semet protendere incipiente. Verum post 14. diem, citra externam hinc caulam, dum hætenus benè valuisset, noctu subito, & epilepticè aliterve, spes nostra hæc occidit. Addamur huic, sed feliciori eventu, aliam ante annos aliquot binis in quavis maxilla incisoriiis, ab ortu armatam. His sibi linguam totaliter transfixerat, ut modico saltem utrinque ad latera cohæreret. Parentes ad tonsorem detulere, quo (ob deficientem suctionem ac nutritionem) aut dentes evelleret, aut linguæ illud frustum auferret. Intervenienti illos suo loco relinquerent suasi; (siquidem evulsos lacteam quandam materiam, & hinc lethales convul-

convulsiones insequi notum est :) vulnus autem solis oculis cancri inspersis, ac per vices extracto pyrolæ saccharato illito, intra paucos dies (ceu plurimis aliis, per casum, aliterve sic læsis) persanavimus. Provectoribus ætate inspersum vitriolum albificatum similiter confert.

OBSERVATIO CCIX.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

APOSTEMATE LINGUÆ.

Venit ad me superioribus annis juvenis, post inebriationem de faucibus, hinc linguâ admodum conquestus, per sextiduum. Tumebat illa enormiter, ut amplius eam nec exerere, nec ferè intus movere posset, digito saltem inter inconditam vocem malum indicans. Eminentiam quandam erupturientis suppurationis conspicere, vel per ipsam denegatam oris aperturam non poteram; nec intensior apparebat rubedo, in linguæ qualitercunque apparentis substantiâ, ut de resolutione cogitarem: commodeque incidebat Rulando adeò commendatus spiritus ligni Heraclini. Dedi de Guajacino, quem leniter illineret, & cum in tempore, sive perfectâ suppuratione venissem, post aliquot horas ruptum est, apostema pure non pauco, ingenti cum fœtore prodeunte; Et brevi per essent. rosar. scabiosæ, ac saniculæ saccharatam, inspersosque similiter oculis cancr. persanata sunt omnia.

OBSERVATIO CCX.

D. DANIELIS LUDOVICI

DE

PALPEBRARUM PARALYSI.

Quantâ hæc difficultate curetur, consilia saltem apud D. D. Timæum Medicum celebratissimum ostendunt. Observationem nostram in casu rariori hic adjunximus, si fortè simili circumstantiâ conferre posset quidpiam. Mater puellæ decennis

nis caput Achoribus crustulisque scatens, unguento, nescio quo, desiccatur. At sequente nocte, ceu alibi disphnoëa, epiphora, epilepsia, ita hic peculiare istud malum supervenit, ut Japonensem, aut à mediâ tartariâ quendam in solio suo quasi verècundantem videre crederem. Purgantia universalis & capitis particularia, interna resolventia, vesicatoria retro aures, externi cum aquis ac oleis nervinis litus, &c. frustranea erant omnia. Tandem incidit vis olei Tart. nigri, sapius in resolutionibus æquè ac contusionibus nervosarum partium comperto: & applicatum est palpebris inferioris frontis parti, ad emplastrî quasi formam cum ceræ particulâ redactum; brevi evanescente malo, ut obtutu defixa in uno satis oculatam se testaretur.

ANALECTA

AD

EPHEMERIDUM MEDICO-PHY- SICARUM ANNOS PRÆCEDENTES PERTINENTIA.

Cum nonnulla sint, quæ in prioribus annis harum Ephemeridum, vel prætermissa sint, vel interea illustrationis causa accesserint, vel denique Typographi incuria ita expressa, ut alicubi textui, quâ sensuum obscuritatem, aut mendosam Orthographiam, præsertim in linguis exoticis, impingant, ea hic annecti oportuit in tuam B.L. nec non ipsorum Dominorum Communicatorum gratiam.

AD

ANNI I.

OBSERVATIONEM XVII. pag. 71. Plura ibi exempla auri chymicè confecti, Excell. Dn. D. Sachsus à Levvenh. p.m. Fautor & Collega noster desideratissimus, collegerat, inter alia tamen illud, quod p. 71. §. 7. ex Dn. D. Monconys itinerario adductum, & Dni de Schœnleben relatione confirmatum erat, non satis firmam fidem apud omnes invenit.

Inprimis quibus tempus, quo ipsi illi nummi aurei, Gustavi Adolphi, Regis Suecorum, effigiem & nomen præ se ferentes excusi sunt, quia cum Chronologia id concordare non posset, de veritate relationis dubitandi ansam subministravit; quando quidem regem illum gloriosæ memoriæ, anno 1632. mense Novembri in prælio Lützensi lethali globulo confossum succubuisse nemo est, qui nesciat; nummi verò aurei non alii, quam qui demum anno 1634. excusi sunt, inveniantur. Adde quod in relatione à Pharmacopœo Dn. de Monconys facta; nullum temporis exprimat momentum, quando Rex Sueciæ Lubecam transig-

Pp

rit

rit, aut quando jufferit ducatos excudi, &c. Sed hæc fortasse mitius interpretari possent; nisi ab aliis præterea, & imprimis à Dn. D. Mœllenbroccio observatum esset, jam duodecim annis ante, quam nummi aurei excusi sunt, monetam argenteam à civitate Erfordienfi excusam inveniri, ubi eadem signa ☿ & ♁ expressa sunt. Ejus rei fidem, idem Fautor & Collega noster honoratissimus, quo magis indubitatum redderet, talismodi grossum argenteum gratissimo transmisit dono, cujus iconem in gratiam benevoli Lectoris æri incisam hîc apponere, meritò visum est.

Idem Dn. D. Mœllenbroccius allegat testimonium ipsius Monetarii, nomine Weismantel, qui in colloquio coràm de hæc re habito fassus est, se signis hisce ☿ & sulphuris pro symbolico caractere uti solere.

Hæc amore veritatis adduci debuerunt, ne Lectori ficta pro veris obtrusa dicantur, immò verò candorem eidem nostrum probemus, ut certus sit, in aliis quoque parem sinceritatem Collectores Ephemeridum sectaturos, nec unquam dissimulatuos, si alicubi ipsis infidæ relationes imposuerint.

(Adeoque signum ☿ & ♁ inditum est grossis, hinc & thaleris & alius generis quibusdã monetis Erfordiensibus ceu nota probitatis. Fuit enim duo monetarii circa annum 1622. Ziegler & Weismantel, unde & in Thuringia præsertim, duorum generum visuntur grossi Erfordienfes, citra ☿ & ♁ characterem, ac cum eodem, quorum illi minoris sunt bonitatis, hi verò nach den alten Schrot und Korn / unde & aliquoties isti devalvati fuerunt. G. W. Wedelius.)

AD

ANNI III.

OBSERVATIONEM I. Ista D. Simonis Schultzi Observatio, de calculo sub linguâ feliciter exciso, in mentem revocat similem quandam in parentis p. m. historiis medicis notatam, quam Patavio tunc temporis communicavit Vir Experientissimus, D. D. Joannes Guilielmus Hochstadt, pòst Physicus hujus civitatis ordinarius, & tandem Senator hujus Reipubl. optumus. Anno 1640. 2. Septembr. st. nov. Vir Cl. & Excell. D. D. Joannes Georgius Wirsung, Monachio-Bavarus, Practicus Patavinus, hunc lapillum heic depictum (cujus basin versus interiora litera A. apicem exteriora versus litera B. figurâ ut hîc oblongâ, substantiâ Tartareâ, sub linguâ cujusdam mulierculæ Patavinæ infixum in dextrâ fræni parte acerbissimos cruciatûs causantem extraxit, sicque miseram à doloris acerbitate reddidit immunem.

D. Sebastianus Schefferus in literis ad D. Salom. Reiselium, Francofurti mense Martio Anni 1674.

(Conferri potest D. Petri Estanoz Obs. 5. apud Riverium pag. 348.)

OBSERV. XXII. pag. 39. Quæ Hemorrhoidibus in fœminis, amicus noster, Dn. D. Wedelius Miscellaneis curiosis inseruit, memoriam, refricant gemellarum aliquot historiarum, quarum bigam saltem addere placet. Hæmorrhoidibus cœcis tumentibus & summè dolorificis, quæ tandem etiam suppuratæ, cognata quædam mea ante decennium affligebatur; & hoc anno nobilis fœmina, gracilioris habitus, gibbosa, ad quinquagesimum vergens, decessit, quæ ante mortem mihi narravit, sequovis plenilunio menstrua, novilunio autem hæmorrhoidali fluxu laborasse, sine notabili virium dejectione, cumque mater fuerit multorum liberorum, in gravidatione factâ, etiam cum menstruis hæmorrhoides cessasse.

(L. Christianus Fridericus Garmannus in literis anno 1674. Chemnitio ad Collectores Ephemeridum Vratislaviam.)

OBSERV. LII. & CCXL. pag. 86. & 432.

Quod de sale Absinthii & minerali Suecico, Celeberrimus D. D. Major proponit, ejusmodi similia in aliis rarioribus meis etiam colloco, qualia præcipuè sunt salia ex Ægypto & Archiepiscopatu Salisburgensi. Salia aliàs elegatissimè descripsit magnus Naturæ scrutator D. D. Joannes Tackius, Sereniss. Hasso-Darmstadtinorum Principum Archiater, & Academiæ Ludovicianæ Professor Primarius, Fautor summus, amicus optimus *Phasid. sopsic. tripl.*

OBSERV. CXXXVII. pag. 246. Ad ollas fictiles in argillæ fodinis in Lusatiâ repertas, Dominus *Arnholdus de Bobart*, Scabinus civitatis Gedanensis spectatissimus, vir eximiæ curiositatis, curante Nobilissimo Dn. *Breynio*, fautore plurimâ observantiâ colendissimo, eximium auctarium ex Dlugoffio & Cromero conferre dignatus est, pro quo benevolentiæ testimonio utrique hîc plurimæ rependendæ sunt gratiæ. Verba citatorum autorum sunt, quæ sequuntur:

Dlugoffius Tom. Rev. Polonicarum, p. m. 43.

In campis villæ Nochovv propè oppidum Szrem in Posnaniensi Diœcesi, item in villa Kozielsko in districtu Paluki, propè oppidum Leko, universi generis sponte, & solâ arte Naturæ, absque omni humano adminiculo variarum formarum & iis similes, quas humanus convictus habet in usu, sub terrâ nascuntur ollæ, teneræ quidem & molles, dum consistunt in nativo nido sub glebâ, sed dum fuerint extractæ, & vento aut sole duratæ, satis firmæ, diversis formis & quantitibus compositæ, non secus, quàm artificio figuli effigiatæ, quarum, quod admirabilius reor, generatio augmentatioq; naturalis nunquam nota est, glebâ etiam non dehiscente decrevisse.

Cromerus de situ & gente Polona lib. 1.

Est in majore Poloniâ prope Sremum oppidum, collis, ubi (res incredibilis, sed à multis confirmata) ollæ, amphora, cacabi, & aliarum figurarum vasa fictilia sponte nascuntur, & sub terrâ effodiuntur mollia, in aërem autem prolata durefcunt. Vidi unum atque alterum, quod inde erutum esse dicebatur, rude nec satis benè conformatum.

OBSERV. CLXXVII. & CXC. pag. 332. & 354. Ad Cl. D. Henrici Scretæ à Zavořiz, observationem de gallo gallinaceo ova ponente, & D. Simonis Schultzii de ovo gallinaceo serpentifero reperio, quod pro avus meus maternus Bechtoldus Weichman heic Francofurti simile quid

quid annotaverit. Anno 1571. 25. Aprilis, Gallus ætate provecior, in aræa domus meæ, quæ vocatur Greiffenstein, ovum post doliolum ibidem positum exclusit, cujus testa sanguine plena loco albuminis, vitellus ad instar spermatis busonum apparebat. Et plurimum Reverendus & Amplissimus Dn. Philippus Jacobus Spenerus S. S. Theologiæ Doctor & Ministerii nostri Senior, mihi communicavit sequens de ovo exemplum, quod Argentorati ante Annos 19. & quod excurrit (fortè 2. Aug. Ann. 1654.) in ædibus Dni Wesneri XXI Viri, gallinâ posuit. Gallina horâ matutinâ eodemq; tempore defectu solis existente, super tecto aræa pertransiens, forte viderat Eclipsin, mox autem ovum pariebat, in cujus testa representabatur Eclipsis ipsa, quasi sigillo inciso, & quemadmodum aliàs Eclipses solitis depinguntur coloribus, dum imago Lunæ cum aræa, superiore ex parte, ex inferiore autem Eclipsis posita videbatur. Ovi albumen cum vitello, & forma erat more solito, ex incuriâ autem quum fractum esset, nullo modo depingi nec post agglutinationem tale quid in eo aspici amplius potuit. D. Sebastian. Schefferus, in literis suprâ dictis ad D. Salom. Reifselium.

OBSERV. CCXLV. pag 436. Est planta quædam umbilifera, in aquosis & paludosis locis proveniens, quæ à Lobelio sub nomine Sium alterum Olufatri facie & à Jo. Bauhino sub cicuta aquatica Gesneri, describitur, cujus radix ab iis, & à plerisque Botanicis in hunc usque diem neglecta. Radix illa, colore partim viridi, partim purpureo, nonnunquam pede longior, brachium crassa, semper geniculata, inferius & ad nodos multis fibris adnatis prædita; intrinsecus cava, sed circa singula genicula numerentur. Putrefactâ hujus radicis carne, & aquâ aluente resolutâ, residui geniculorum nodi (qui in latitudine circumcirca velut circuli clauduntur) & nervi (qui in longitudine ab uno geniculo ad aliud protenduntur) instar retis piscatorii, & salignis viminibus contexti, se præsentant. Sicut à Dn. Cnœffelio in Ephemeridibus, Anni III. Observ. 245. significanter sunt expressi. Rarò autem nassa hæc tam perspicua ac integra, ut Dn. Cnœffeliî reperitur, cum nervi ante plerumque, quam caro putredine penitus consumitur, flumine lacerentur. Plura hic quidem de aliarum herbarum, radicum ac caulium fibris & nervis dicerem, sed temporis angustia prohibeor. Quare hoc tantum addo, me eadem, quæ de Sii alteri Lobelii radicum nervis atque geniculis dixi, etiam de Phellandrii Dodonæi inferiore caulium parte intellecta velle, ex qua similis nassa arte confici potest.

Dn. Jac. Breynius, in literis Dni D. Georgi Segeri ad Collectores Ephem.

OBSERV. CCIII. pag. 379. Quod ad feri absentiam in sanguine variolis & morbillis laborantium, à me notatam spectat, jam veram causam me eruisse suspicor, experientiâ suggerente, hos morbos soli lymphæ suum debere ortum, quæ per ductos, nobis forsan non tam exactè cognitos, ad cutis glandulas defertur, easque, aut ut in morbillis, exulcerat, & in saniem resolvit, unde fossulæ; aut à glandulis his ad cuticulam derivatur, ut in variolis apparet. Qui pro sanguine militantes efflorescentiarum at in principio rubedinem objiciunt, proficiunt parum, non enim sanguini, sed lymphæ à salium volatilium Sylvestrium admixtione tinctæ (quæ tinctura, quam facilis contingat nemo chymicorum nescit) imputanda veniat. Firmat nostram mentem ipsa morbillorum apertio, quâ factâ nihil sanguinis, nisi vas capillare lædatur, effluit, sed lymphaticus humor, qui tractu temporis in crustam lymphæ, gluten exactè referentium, facessit. Quam necessaria igitur sint in hoc morbo Diaphoretica, in primis sale volatili stipata, quivis facilè subodorabit. Potum etiam largiorem calidum, cæteris ritè se habentibus, tempore eruptionis profuisse, non semel expertus sum. Quocirca etiam si ad nervos & tendines decurrat salsus ille latex, arthritide tentantur vagâ, ut in puella duodecim annorum observavi; si vero ad partes respirationi inservientes, spasmus diaphragmati inducit & suffocationem minatur. Vetus etiam de sanguine menstruo quo nutritus in utero infans, variolas & morbillos causante commentum, stante hac hypothesi penitus evilescit.

(*L. Christianus Fridericus Garmannus in literis Anno 1674. Chemnitio ad Collectores Ephemerid. Vratulaviam.*)

R / OBSERV. CCVI. & CCLXXXIII. pag. 38r. & 498. Quæ de calculis vesicæ felleæ Exc. Dnn. Dd. Cnceffel. & Maygerus obs. tradiderunt, eadem exempla obvia sunt. Unum communicabo ex schedis paternis. Anno 1654. 3. Junii, Magdalena, Bernardi Gießen mercatoris conjux, ex hernia umbilici mortua est, cujus vesica fellea quinque lapillos continebat, quorum maximus figuram hic fig. I. depictam representans, ponderis 3i. reliqui minores erant. Porro & quum idem pater *ὁ μακαρίτης* Offenbachium ab Illust. Principissa Isenburgica Ann. 1656. 9. Junii esset evocatus, ob subitam mortem alicujus administratricis famulæ, & linteonis uxoris, cum magno ejulatu continuo querentis

tis de duabus mulieribus, ac si virgis ab iis sine intermissione caderetur, quum tamen nemo adstantium domesticorum aliquid videret; Is & ego tum temporis ex Ducatu Wirtembergico redux, cum duobus chirurgis causam obitus exploraturi sectionem instituebamus, & aperto cadavere, sana omnia inveniebamus viscera, nisi quod uterus bis esset involutus, binis embryonibus masculis digiti longioris magnitudine & elegantioris formæ imprægnatus, præterea in vesiculâ fellea calculum formæ ovalis, hic Fig. II. delineatum, reperimus, pondere tunc temporis ʒʒ. ferè, modò verò ʒij. ʒʒ. quem cum priori adhuc inter rariora mea condo.

Ad Obs. 206. 283.

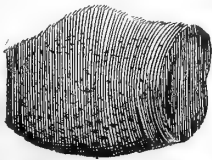

Fig. I.

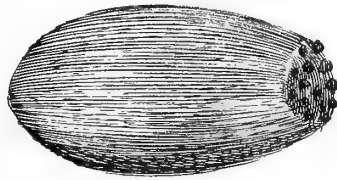

Fig. II.

D. Sebastian. Schefferus in citatis literis ad D. Salom. Reifelium.

OBSE RV. CCLVIII. pag. 460. Quoad vermem vomitu ejectionum supra laudati Schultzii Obs. 258. simile quid aliquoties etiam observavi, cum primis in morbis epidemicis, & ante aliquot annos in quâdam egregiâ virgine 13. annorum, cum morbus catalepticos speciem ostenderet, illaque variis symptomatibus laboraret, tribusque idiomatibus peregrinis, cum primis Gallico, quod tunc temporis non adeò perfecte callebat, at absque hæsitacione loqueretur, adeò ut aliquid *περὶ Σείας* adesse putarem; post multorum alexipharmacorum usum, vermem mirandæ formæ ore excluso, symptomata desierunt. Et nunc anui
cuidam

cuidam 74. annorum febre putridâ maligna laboranti contigit, ut ab horrore medicamentorum tres lumbricos satis longos ore excreverit. De vermibus in renibus Schultzii & Sennerti Obs. 261. notabilis est eadem Observatio in cane quodam cum magno ululatu Helmæstadii in Academiâ Juliâ ann. 1651. nos defatigante, & à nobis secto, quam Excell. Dn. Valentinus Henricus Voglerus, Phil. & Med. Doctor, hujusque Professor Celeberrimus, amicus meus integerrimus, eleganter descripsit.

Dn. Sebast. Schefferus in modo citatis literis ad Dn. Salemon. Reiselium.

OBSERV. CCXCI. de Amomo Arabum p. 512. l. 6. pro *Abamama*, legendum *Hhamama*.

OBSERV. CCXCII. De Amygdalo holoserico p. 513. l. 19. pro verbis, *quas lustravimus oculis*, legendum, *quæ lustratur oculis*.

OBSERV. CCXCV. de radice Tazargantha p. 515. l. 28. pro *circulis dilatoribus*, legatur, *circulis dilutioribus*.

OBSERV. CCXCVI. de Tacamahaca liquida p. 516. l. 17. post verbum *inservit*: quæ sequuntur, in talem ordinem sunt restituenda. Tres adhuc aservamus Tacamahacæ species.

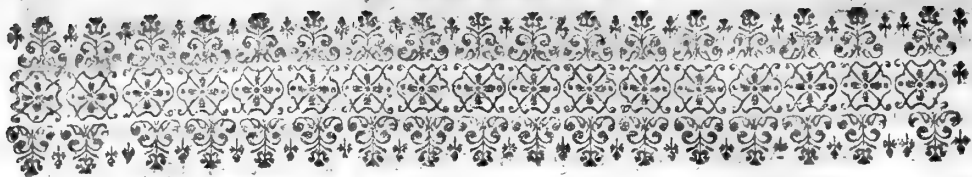
Prima (quam à Domino parente p. m. habemus, nomine Batavo Tacamahacca in Schulpen, propter eucurbitularum putamina, ad res varias, in Indiis adhibita, quibus collecta est) flava est, substantia compacta, unguibus parvis albicantibus permixta, jucundi suavisque odoris aromatici & amari saporis, munda, pura atque inadulterata, ad usum omninò expetenda. Dentibus concisa in pulverem resolvitur, mox iterum se colligentem. Atque hæc dicta velim de non adulteratâ & incorruptâ. Nuper enim quandam vetustate obsoletam & fortâsse ab Americanis temeratam accepi. Hæc minimi est odoris, neque dentibus concisa ullo modo se colligit.

OBSERV. CCC. p. 520. Ambræ Augustanæ, ob molem suam præraræ mentionem feceram; in qua relatione me quasdam prætermisisse circumstantias, ad declarationem & majorem fidem pertinentes visus sum, innocenti sane ex ignorantia, nequaquam alicui quippiam detrahenti, multoque minus Lectoribus imponendi studio. Eò lubentius tamen, quæ tunc temporis me latebant,

in præfenti in aprium proferam, quantò benevolentius hac de re Fautor & amicus honoris candorifq; studiis perpetim profequendus, admonitum me esse voluit. Quod res est. Frustum illud Ambræ à Dn. Philippo Thelotto b. m. Venetiis emptum fuit, qui tamen Thelottus Johannem Mattspergerum, Joh. Andreæ & Marci Patrem consortio negotiorum sibi junxerat. Hâc societate anno 1623. diremtâ, Ambra quoque tunc ex æquo divisa est, cujus divifæ & Mattspergero cedentis partis pictura, hodiernum videre licet. Quod denique ad pondus attinet, uncia intelligenda venit Veneta (al. peso Sottil di Venetia,) qualis ponderi medico collata, drachmas tantum sex, scrupulos duos & duodecim grana habet, unde totam illam Ambram libras medicas *quadraginta unam*, uncias *novem*, drachmas *quinque*, scrupulum *unum*, grana *quatuordecim* pependisse, collectui facile est.

D. Henricus Vollenad.

CATALOGUS

Doctrinâ & genere præcellentif- simorum Virorum,

*Qui Annum IV. & V. Ephemeridum Germanicarum Ob-
servationibus suis Physico - Medicis gratiosè com-
municatis, condecorare dignati sunt.*

1. D. Johannes Fridericus Allmacher, Medicus Francofurtensis.
2. D. Nicolaus Guilielmus Beckers, S. Cæs. Maj. Personæ & Aulae Med.
3. D. Salomon Braunius, Physicus Biberacensis.
4. Dn. Jacobus Breynius, rerum naturalium & imprimis Botanicae, in-
quilineae atq; exoticæ, scrutator ingenio & felicitate præcelebris.
5. D. Timotheus Clarke, Medicus Londinensis, Societ. Regiæ Socius.
6. Dn. Andreas Cnæffelius, S. R. Maj. Poloniae Secretarius & Medicus
Aulicus, Illustriss. & Reverendiss. Principis & c. Episcopi Varmiensi.
Archiater, Consul Mariæburgensis.
7. D. Justus Cortnummius, Profess. Soravienfis.
8. D. Johannes Michaël Fehr, Consul & Physicus Svinfurtensis, S. R. I.
Academiae Nat. Curios. Praeses, d. Argonauta.
9. D. Georgius Francus, Prof. Heidelbergensis & S. R. I. Acad. Natur.
Cur. Collega.
10. D. Melchior Friebius, Praefecturae Electoral. Saxon. Haynoviens. &
Moritzburgens. Physicus, S. R. Imp. Acad. Nat. Curios. Collega.
11. L. Sigismundus Grassius, Physicus Svidnicens.
12. D. Johannes Ludovicus Hantzemannus, Phys. P. P. Kiloniensis, S. R. I.
Acad. Nat. Cur. Coll.
13. D. Johannes Ferdinandus Hertodius à Todenfeld inclytor. statuum
Morav. Marchionatus Medicus Provincial. Olmutii, S. R. I. Acad.
Nat. Curios. d. Orpheus.

14. D. Hiarne, Illustriss. Comit. de Tott, in Legatione Colonienfi Medicus ordinarius.
15. D. Johannes Jænifius Nosocomii Vratislaviensis Medicus ordinarius, S. R. I. Acad. Nat. Cur. Coll. d. Arcturus, Ephem. p. t. Coll.
16. D. Georgius Sebastianus Jungius, S. Cæs. Maj. Aulae Medicus, Colleg. Viennens. Assessor, & S. R. I. Acad. Nat. Curios. Adjunctus, d. Pegasus.
17. D. Fridericus Lachmund, Practicus Hildesheimensis.
18. D. Daniel Ludovici Archiater Ducalis Sax. Gothanus.
19. D. Valentinus Andreas Møllenbroccius Physic. Hallæ - Sax. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Collega, d. Pegasus.
20. D. Johannes Matthias Nesterus, Archiater Beruthinus.
21. D. Fridericus Ortlobius, Physicus Vratislaviensis.
22. D. Matthias Paifenius, Medicus Hamburgensis.
23. D. Antonius de Pozzis, S. Cæs. Maj. Medicus.
24. D. Carolus Raygerus, Physicus Posoniensis.
25. D. Salomon Reifelius, Physicus Wormatiens. S. R. I. Acad. Curios. Colleg.
26. D. Johannes Schmidius, Physicus Gedanensis.
27. D. Lucas Schrœckius, Lucæ F. Physicus Augustanus.
28. D. Simon Schultzius, Physicus Thoruniens. S. Reg. Maj. Polon. Med. maceutic. Visitator, p. t. Senior, S. R. I. Acad. Nat. Curios. Colleg.
29. D. Johannes Scuketus Reip. Noribergens. Physicus & Officinar. Pharmaceutic. Visitator, p. t. Senior, S. R. I. Acad. Nat. Curios. Colleg.
30. D. Georgius Segerus, S. Reg. Pol. Medic. Physic. Gedanensis & Gymnasii ibid. Prof. P.
31. Henricus Vollgnad. Practicus Vratislaviensis, S. R. I. Acad. Nat. Cur. Adjunctus, p. t. Ephemeridum Collegator, d. Sirius.
32. D. Georgius Wolfgangus Wedelius, Prof. P. Jenens, Medicus Ducalis Saxon. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Coll.

**CATALOGUS
OBSERVATIONUM
ANNI QUARTI ET QUINTI
Ephemeridum Germanicarum Me-
dico - Physicarum.**

D. Caroli REYGERI

Observ. 1. De defectu arteriarum spermaticarum.

2. De lapide serpentis pileati.

3. De paracentesi ascitici, & de fœminâ anasarçâ laborante, apertâ.

4. De parotidibus.

5. De aurium vermibus.

6. De repentinâ morte cum totius corporis inflatione.

7. De pleuritide post morbillos sine venæ sectione curatâ.

8. De pleuritico curato, cui ex assumpto incautè vomitorio varia symptomata.

9. De paralyfi universali post variolas.

10. De cardialgia miris stipata symptomatibus, tandem lethali.

11. De asthmaticâ apertâ.

12. De abscessu abdominis ingenti, & raræ magnitudinis feliciter curato.

D. Salomonis BRAUNII

13. De monorchite fœcundo.

14. De iride lunati.

15. De cerevisiâ è mamma excretâ.

16. De uvulæ usu.

D. Valentini Andreæ MOELLENBROCC

17. De morte ex potu spiritus vini.
18. De repentinâ mortea veneno latente.
19. De inopinâ morte.
20. De gonorrhœæ causâ & curatione.

D. Johannis SCHMID

21. De terrore gravidæ fœtui exitioso.
22. De excrecentiâ carneâ in fœtu ex terrore matris contractâ.
23. De præmaturâ mensium eruptione.
24. De ossiculis à phthifico tussi rejectis.
25. De largo & perpetuo glandularum sub axillis madore.
26. De urinâ actu frigidâ.
27. De monstro fœminini sexus.

D. Johannis Michaelis FEHR

28. De pinguedine abdominis mirabili.

D. Antonii de POZZIS

29. Quod homo diu vivere possit cum magnis morbis.
30. De erratis naturæ in una parte, & supplemento ejusdem in aliâ.
31. De dolore ventriculi à causâ inauditâ.
32. De calculis occultis in renibus.
33. De futuræ cranii discessione ab ebrietate præservante.
34. De rarâ epilepsiæ causa.
35. De epilepsia ab incurvatione diplois internæ.
36. De aqua in cerebro inventa.
37. De delirio à vermibus.
38. De vermibus ventriculum erodentibus.
39. Vulnere profunda colli non esse lethalia.
40. De rarâ cordis palpitatione.
41. De hydropo admirando.

D. Simon, SCHULTZII

42. De amuleto epilepsiæ.
43. De epilepsia ex ipsius terrore.
44. De hæmorrhoidum menstruo & ordinario fluxu in viro.
45. De hæmorrhagia mensurâ critica.
46. De parasso.

47. De partium genitalium pruritu in puellâ.
48. De febris singultuosa.

D. Andreae CNOEFFELII

49. De icteritiâ curatâ.
50. De grillo in aure.
51. De remedio sympathetico antiscorbutico.
52. De gallo Indico hydropico.
53. De urinâ pilosâ s. filosa.
54. De malo citrii prægnante triplicato.
55. De Rosa triplicata.
56. De dorsi ineffabili dolore ex obstructione menstrui.
57. De utero cartilagineo.
58. De febre petechiali comitata hydropis ictero flavo & tandem nigro, curatâ.
59. De aquilâ albâ in Polonia.
60. De gangrænâ in genis infantum curatione.
61. De infante monstruoso, cutem porcelli affati similem & duram gerente.
62. De læso, in brachio, à duplici viperæ morfu, curato.
63. De pleuritide vagante.
64. De singulari suppressione urinæ.
65. De lapide uteri in puella quæ in quenui.

D. Nicolai Guilielmi BECKERS

66. De uvulæ ablatione.
67. De funesta œsophagi obturatione.
68. De dolore ilei ac corporis membranosi per alvum excretionem.

D. Simonis SCHULTZII

69. De hæmorrhoidum fluxu à primâ juventute ad decrepitam usque ætatem durante.
70. De febris octava die recurrente.
71. De intestinis in anate monstruosis.
72. De hernia intestinali columbina.
73. De sanguinis sputo tertia vice apparente, percurato.
74. De ischuriâ triduanâ curatâ.
75. De menstruis per aliena loca fluentibus.
76. De diarrhœa ab esu carniûm.

D. Johann. Friderici ALLMACHERI

77. De luxatione vertebrarum dorsi introsum factâ.
 78. De tumore genu ex lapsu, pro luxatione malè curato.
 79. De enterocele desperatâ, curatâ.

D. Johannis PATERSON Hayn

80. De vermibus è stomacho rejectis.

D. Melchioris FRIBE

81. De epilepsiâ mirâ, melancholico-hypochondriacâ merè ecstasica.

D. Johann. Ludovici HANNE MANNI

82. De aphthis.
 83. De dura alvo, in infantibus.

D. Georgij Wolffgang. WEDELII

84. De truttâ saxatili.

D. Georgij SEGERI

85. De araneo innoxie deglutito.
 86. De acu deglutita.
 87. De scyrrho pancreatis & glandularum mesenterii lethali.
 88. De epidermide totius corporis per partes depositâ.

D. Caroli RAYGERI

89. Vermes cum nive cadentes.
 90. Fungi, monstroræ ac insolitæ formæ.

D. Andreæ CNOEFFELII

91. De Mercurio fixo Helmontij.
 92. De Drif Helmontij.

L. Sigismundi GRASSII

93. De degeneratione rosarum.
 94. De rosâ prolifera & lilio albo bulbifero.
 95. De ceraso pleniflora prolifera.
 96. De frigida vomitus & diarrhoeæ medelâ.
 97. De acidulis Suidnicensibus.

D. Joh. Ferdinandi HERTODII à TODTEN

98. De Aneurismate colli.
 99. De ictero singulari.

(FELD)

D. Georgij FRANCI

100. De sudore unius tantum lateris.
 101. De steatomate in pyloro.
 102. De Herniæ transplantatione.
 103. De mirâ abstemiâ.
 104. De somnio morbi nuncio.
 105. De ambustionis remedio.

D. Georgij Sebastiani JUNGII

106. De succo cicutæ innoxie hausto.
 107. De lapide corvino.

DN. Andreæ CNOEFFELII

108. De Alcahest Helmontii & Paracelsi.
 109. De Aroph Paracelsi.
 110. De seminis Dauçi usu in lithiasi.
 111. De oleo ludi Helmontij & Paracelsi.
 112. De spiritu Samech.
 113. De balsamo Samech.

D. Simonis SCHULTZII

114. De abscessu renali cum incendio viscerum funesta symptomata & mortem inferente.
 115. De vulnere pectoris & pulmonum ferè quinquennali, minimè tamen lethali.
 116. De fonticulis naturalibus in brachio & pede.
 117. De fonticulo abdominis naturali.
 118. De colicâ vino Hungarico curatâ.
 119. De curatione ventriculi post haustum aquæ fortis S. Regiæ.
 120. De usu argenti vivi in vermibus.
 121. De singularibus morientium maculis.
 122. De gangrænâ intestini recti.
 123. De trifolio antiarthritico.
 124. De radicibus hyoscyami per errorem costis, infeliciter comestis, eruculentaque symptomata producentibus.
 125. De lapillis per alvum excretis.
 126. De urina post emissionem lapidescente.
 127. De symptomate quotannis certo mense & die recurrente.
 128. De usu formicarum insigni in paralyfi.

D. Jacobi BREYNII.

129. De quercu niveâ &c.
 130. De arbore canella Zeilanicâ, & de arbore camphorifera Japonicâ.
 131. De cortice aromatico Indiæ orientalis canellæ facie.
 132. De foliis arboris guyanaicæ colorem purpureum fundentibus.
 133. De mogori frutice.
 134. De bulbo liliaceo vomitorio capitis bonæ spei.
 135. De chrylocome sive Stœchade ignescente.
 136. De convolvulo heptaphyllo Indico villoso.
 137. De plantâ scandente hederaceis foliis Zeilanicâ.
 138. De Apocyno Indico minori, nummulariæ foliis.
 139. De Buglossio Indico echioide, convolvuli cœrulei minoris folio.

D. Justi CORTNUMMII.

140. De doloribus hypochondriacis menstruis.
 141. De paraplegia brachii à tumore.

D. Georgij SEGERI.

142. De Hepate insolitæ magnitudinis, & variis aliis in infantis Anatomæ observatis.
 143. De esu rerum absurdarum.
 144. De robore corporis insolito.
 145. De piscium auditu.
 146. De asthmate & raucedine in dentiente.
 147. De gangræna ex terrore materno embryoni impressa.

D. Johannis SCULTETI.

148. Casus Hydropis ascitæ.

D. Jacobi BREYNII.

149. De selagine tertia Thalii.
 150. De fungo coriaceo quercino hæmatode.
 151. De fungo barbato quercino.
 152. De fungo, cornu dorcadis facie.
 153. De fungo Sinensi antidotali, lac Tigridis dicto.

D. Johann. SCHMID.

154. De oblivione lecticenis ex Apoplexiâ salvâ scriptione.

Rr

155. De

155. De Dysuria cum penis retractione.
 156. De vermibus cum urinâ excretis.
 157. De alvi excrementis per genitalia rejectis.
 158. De manibus sulphur olentibus.
 159. De ischuria ex distensione emulgentium.
 160. De purgatione ex imaginatione.
 161. De cancri cura palliativâ.
 162. De deglutitione diversimodè læsa.
 163. De monstro vitulino.

D. Timothei CLARCKE.

164. De lienis resectione in cane vivo.
 165. De lienis resectione in homine vivo.

D. HJARNE.

166. De Anatome viri pro hydropico habiti.

D. Lucaë SCHROECKII.

167. De Hippolithorum historia.
 168. De calculis vesicæ & renum in bobus.

D. Henrici VOLLGNAD.

169. De nephritide lethali.
 170. De draconibus carpathicis & Transylvanicis.
 171. De fonte ardente.
 172. De figuris in glacie.

D. Friderici LACHMUND.

173. De ulcere intestini recti, Brasilianis familiari.
 174. De vermibus admirandis pedum, lumborum, & scroti in Americâ.
 175. De ossiculorum fragmentis per tussim excretis.
 176. De particulâ clavi trabalis ab infante 24. hebdomadû deglutitâ.
 177. De spinâ è musculo dextræ manus, &, de particulâ straminis ex oculi angulo extractis.
 178. De menstruali partium externarum, utpote aurium, narium, digitorum &c. mortificatione.
 179. De Cygni linguâ ossæ.
 180. De cornu in superiore parte pedis fœminæ enato.
 181. De cranio anferis monstroso.
 182. Vespertilionem habere caudam, sceleton ejus demonstrat.
 183. Testudo ex suo scuto, ut vulgus putat, exire non potest.

184. De avibus præter naturam candidis &c.
 185. De mure niveo.
 186. De cantharidibus in magnâ copiâ propè Hildesheimium captis.
 187. De ovo ab anserè à Februario usq; in mensem Octobrem retento.
 188. De Muscarum grandium, quæ Perlæ, Germ. Jungfern/ nominantur, insuetâ copiâ.

D. JOHANNIS JÆNISII.

189. De lapillis bis centū circiter ex abscessu in dextro latere excretis.

D. JOHANNIS MATTHIÆ NESTERI.

190. De verme ex abscessu.

D. SALOMONIS REISELII.

191. De statua humanâ circulatoriâ.

D. MATTHIÆ PAISENII.

192. In sectione cadaveris puerperæ annotata.
 193. In sectione cadaveris hæmoptoici.
 194. In sectione icterici.
 195. In gravidæ hypochondriacæ hæmoptoicæ sectione.
 196. In infantis octimestris sectione.
 197. In capitis humani sectione.

D. FRIDERICI ORTLOBII.

198. De perpetua infantia.

D. DANIELIS LUDOVICI.

199. Dudaim Genes. XXX. & Cant. VII. esse tubera.
 200. De spiritus seu olei conorū abietis & de pingued. in aquâ reduct.
 201. De cerevisiæ viniq; concentratione, melioratione, Zytho betulino, spirituumq; è frumentaceis proportione.
 202. De periodicâ nonnunquam vigoris in cinnamomo variatione.
 203. De nitro murario;
 204. De speculo ex orichalco.
 205. De moschi folliculis.
 206. De tincturâ Bezoardicâ parabiliori & sudorifero maximo P.J. Fabri compendiosiori.
 207. De innoxiiâ opiatorum continuatione.
 208. De singulari gravidæ imaginatione & rostro leporino singulari.
 209. De apostemate linguæ.
 210. De palpebrarum paralyfi.

INDEX

OBSERVATIONUM ET RERUM

ANNI IV^{ti} ET V^{ti}

MISCELLANEORUM CURIOSORUM MEDICO-PHYSICORUM.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p>ABDOMINIS cauterisatio, unde mensuræ 44. materiæ purulentæ extractæ. 17</p> <p>ABIETINI nuclei inebriant. 272 coni quantum spiritus s. olei fundant. 272.</p> <p>ABORTUM provocat Selago. 192.</p> <p>ABCESSUS Abdominis ingens curatus. 16. Renum, cum funestis symptomatibus 124. ex Abscessu vermibus grandior. 243.</p> <p>ACIDULARUM Svidnicensium descriptio & commendatio 98. seq.</p> <p>ALCOOL Vini exiccati Paracelsi quid 121.</p> <p>ALKAHEST Helmontii & Paracelsi. 111. seq. Lullii 115.</p> <p>ALIMENTORUM per Ulcus Ventriculi transitus. 36.</p> <p>AMBUSTIONIS remedium. 105.</p> <p>AMNE tingentis pilos 185.</p> <p>AMULETUM Epilepsix 38</p> <p>ANASARCA mortuæ anatome 5.</p>	<p>ANATOMIE Ascitici 4. 31. 178. 179. Hydropicæ 37. 48. Viri pro Hydropico habitati 210. Asthmaticæ 15. Viri, cujus Viscera ferè omnia corrupta. 31. Fœminæ, ubi varii viscerum defectus notati. 31. Epilepticorū duorum 34. Puellæ 35. Syncope extincti 37. Puellæ suppressione urinæ extinctæ 54. alius simili fato defunctæ 55. Viri, ob Oesophagi obturationem mortui 56. Puellæ scirrho Pancreatis &c. extinctæ 78. Urx 104. Abscessu renum defuncti 126. Infantis, notabilis. 148. Monstri vitulini 257. Canis liene quondam privati 209. Ne-</p>
---	--

INDEX OBSERVATIONUM ET RERUM.

Nephrítide mortui	225.	ARANEUS innoxie deglutitus	76.
Puerperæ	247.	ARBOR Zeilanica, Canella.	139.
Hæmoptoici	249.	Camphorifera Iaponica	139.
Ictericí	261.	Guyanaica colorem purpureum è foliis fundens	142.
Gravidæ Hypochondriacæ hæmoptoicæ	263.	ARGENTI vivi usus in Vermibus & in partu difficili	130.
Hydrocephali	266.	ARTERIARUM spermaticarum defectus	1.
Capitis humani	267.	idem per se infœcunditatem non inducit.	2.
ANEURISMATIS colli palliativa cura.	102.	ARTHRITIS	3.
ANNI Climacterici, & in primis magnus, cur hominibus infensi?	22	Antiarthriticorum externorum abusus intatus	33.
ANSERES num retento diutius ovo mori oporteat?	242	AROPH Paracelsi	116.
APHRONITRUM quid?	279.	ASCITICI Anatome	4. 178.
ad APHTHAS præsens remedium	73.	Ascitæ definitio.	160.
APOCYNUM Indicum minus	145.	genuina sedes non protinus Epar.	161.
ex APOPLEXIA oblivio lectionis salva scriptione	196.	potius Pancreas	163.
APOSTEMATIS Lingæ Curatio	295.	Causæ	164. seq.
AQUA in cerebro inventa	35.	Signa diagnostica	167.
Mercurialis externa in pruritu &c.	47.	prognostica	168.
Ovorum Paracelsi	99.	Indicationes curativæ	168.
Mercurialis Ejusdem	114.	sine medicamentis curati historia	178.
Fortis, hausta.	129.	Ascites cum Trichiasi	179.
Flammam concipiens	229.	ASTHMA flatulentum	15.
Vitis congelata, pampinos uvasque exprimens	233.	cum raucedine in dentitione	153.
pro affricando Amalgamate	286.	AUDITU num pisces præditi	152.
AQUILA alba	49.	AVENA vid. Frumentum.	
ab ACUBUS deglutitis incommoda, & eorum curatio	77.	ex eâ potum Moschi conficiunt	277.
			241.
			ex

INDEX OBSERVATIONUM

ex AVRE grilli extractio	44.	Calculi Lienis	48.
AURI radicalis & naturalis solutio, & Tinctura	115.	Uteri.	55.
B.		Linguae	299.
B ALNEUM aquae dulcis extenuatis confert	42.	Calculi per Aroph Paracelsi curatio, & in ea cautela.	17.
BALSAMI Samech praeparatio & usus	123.	per semen Dauci	127.
De BARBA & pilis varia	180. seq.	per oleum ludi, Helm. & Paracelsi	118.
Wart-Männer / Cercopithecii.	166.	per Spiritum Samech, Parac.	124.
BETULA succrescit, ubi Abietes refectae sunt	273.	per Spirit. Salis $\text{F}\ddot{\text{r}}\text{i}$ volatilem vel salis Ammoniaci urinosum.	124.
BEZOAR equinum	221.	Calculi in homine ex aliis animalibus generationis causa	220.
Veri notae	221.	Calculi Equini. vid. Hippolithi. Renum & vesicae in bobus	223.
BILIS omnimodè deficiens	16. 33.	Calculo non solum hominem laborare, adstruitur contra Aristotelem	224.
Bile folliculus plenus, sed albâ in Ictericis	262.	Calculi bis centum circiter ex apostemate excreti	241.
in Bilis folliculum ductus Hepaticus patet	262.	à Calculo intestini recti perforatio	291.
BUGLOSSUM Echioides Indica.	(cum 146.	CAMPHORA unde generatur, ubi copiose provenit, & quomodo acquiritur.	140.
C ALCULUS vid. Lapis.		Camphora de Borneo.	141.
Renalis $\text{z}\text{i}\text{i}\text{i}\text{s}$	31.	CANCRI cura palliativa	205.
alius praegrandis	33.	CANELLAE Zeilanicae descriptio.	139.
alius quadrangularis	48.	Et Cassiae off. differentia	ibid.
Calculi in uno Rene circiter centum	31.	Folium à Clusio & aliis malè depictum	141.
Occulti vid. Nephritis indolens.		idem pro Caryophylli folio	140.
Calculos plusquam centum Ictericis per alvum excrevit.	103.		
Calculi in Vesica fellea reperti	226. 302. 303.		
Calculus ovi Columbini magnitudine excretus, sequentibus eum aliis	136.		

lio à Matthiolo habitum.	141.	succus innoxiae haustus.	108.
Canellae arbor in Europa nequam in Laurum degenerat.	141.	Cicuta & Napellus ubi comestibilia.	108.
Canellae faciem æmuli cortices.	142.	CINAMOMI offic. descriptio, variisque usus.	139.
CANIBUS viperæ morsus haud lethalis.	4.	periodica quandoque in vigore variatio	278.
Canis linctus scorbuticis & Podagricis salutaris morbo in animal translato.	44.	Cinamomum ratione loci natalis aliarumque conditionum, variat præstantia.	279.
CANTHARIDUM magna copia Hildesheimii visa.	242.	deperditas vires recuperat.	279.
De CAPILLIS varia.	180, seqq.	CIRCULATIO Paracelso quid?	120.
CAPUT sine cerebro	28.	CITRI malum prægnans, s. triplicatum	46.
CARDIALGIA lethalis.	14.	Citrei pomi vis in sanando quodam ulcere.	234.
CENANAN de Quahuna Hoac.	141.	CITRINUS s. CITRINIOLUS lapis Paracelsi.	119.
CERASVS pleniflora prolifera.	95.	CLAVICULÆ fragmenta tussi excreta.	236.
CEREBRUM deficiens.	28.	CONVOLVULUS heptaphyllus Indicus	145.
Cerebri fissuræ ad radicem oculorum inventor D. Sylvius.	268.	COLCOTHAR Venerè fundit	84.
CEREVISIA è mammæ vulnere profluens	19.	Materia Drif.	91.
Cerevisiæ concentratio	275.	COLICA Vini potu curata.	129.
Cerevisia betulina	275.	COLLI vulnera licet profunda non semper lethalia	36.
CHRISTOPHORUS Bavaricæ D. prodigiosi roboris exemplum.	151.	à COLOCYNTHIDE Epidermis universi corporis abscessit	79.
CHRYSOCOME v. Steechas.		COLORIS in eadem plantæ specie diversitas, ejusque causa.	138.
CICUTÆ venenum, qualia symptomata producat.	105.		Co.
Vis deleteria unde esu asini in somnum morti simillimum incidunt	107.		

INDEX OBSERVATIONUM

Colorem purpureum fundunt fo- lia arboris guyanicæ 141.	trabalis in tertium diem in faucibus hærens. 236.
COR præmagnum, os ventriculi comprimens. 32.	DELIRIUM à vermibus. 35.
aliud, unico ventriculo præditum. 37.	DENTITIO cum Asthmate & raucedine. 153.
In Cordis ventriculo sinistro duo Polypi 32. vid. Polyp.	DENTIUM connatorum exem- plum. 294.
Cordis Palpitatio quadriennis continua. 37.	DENTES talismodi evellere peri- culosum. 294.
CORIUM quercinum 193.	DIARRHOEA Chylosa ab esu carnium 63.
Pyri ibid.	DIARRHOÆ ac Vomitus mede- tur frigida 96.
faginum 194.	DOLOR hypochondriacus men- struus. 146.
CORNU in pede 239.	DORSI pruritus ex obstructione menstruorum 47.
CORTEX aromaticus Indicus	luxatio introrsum facta, cu- rata 64.
Canellæ facie 142.	De DRACONIBUS Hungariæ & Transylvaniæ relatio. 226. seq.
CORVINUS Lapis 109.	DRIF Helmontii 90. seq.
COSTÆ admodum fragiles in Ictero ex Aneurismate de- mortuis 265.	DUDAİM esse tubera 260. seq.
CRANIUM anseris monstrosum. 239.	In DYSENTERIIS opiata com- mendata. 291.
CRISES suspectæ. 6.	DYSURIA cum retractione penis 197.
CUPRUM vid. Venus.	E.
solvitur spiritu Lapidis Calaminaris 116.	EBRIETATIS præservatio. 33.
CYGNILingua ossea 239.	EMULSIO in Ictero experta. 43.
D.	EMPLASTRUM ad fracturas ex- perientissimum. 65.
DAUCI seminis usus in lithiasi. 117.	ad Hydropem expertum. 176.
DEGLUTITIO læsa quæ liquido- rum tantum admissionem. 14. 206.	EPIDERMIS à toto corpore ab- cedens. 79.
qua solidorū admissionem 206.	EPILEPSIÆ rara causa. 34.
Ex DEGLUTITO nucleo pomi, phthisis & mors. 25.	EPI.
DEGLUTITA particula clavi	

INDEX OBSERVATIONUM

dium præsentissimum.	47.	HYDROPS ascites cum Hydrom-	
H.		phalo.	155. seq.
H ÆMOPTOE tertium rediens		clamosus	167.
curata	61.	pane nautico curatus	169.
In HÆMOPTYSI opii usum con-		spurius	210. & seq.
tinuare licet.	292.	HYDROPICIS quibusnam prius	
H ÆMORRHAGIA menstrua		abdomen, quàm pedes intume-	
critica	40.	scunt, & contra	255.
H ÆMORRHAGIÆ præsentissi-		HYPOCHONDRIACI dolores	
mum remedium.	193.	menstrui	146.
ad eandem opium commen-		I.	
datur.	292.	I CTERI curatio.	43. 49.
H ÆMORRHOIDES in viro men-		singularis historia, alia-	
struæ.	39.	que curatio	103.
in fœminâ	299.	Ad ICTERUM experimentum	
in viro à iuventute in extre-			144.
mum senium fluentes	59.	ICTERICI Anatome	254.
H ECTICORUM urinæ incertæ.	41.	ICTERI NIGRI curatio.	49.
ab HELLEBORO ALBO sumto		JECORIS ursi albi ab esu univer-	
gravissima symptomata eorumq;		si corporis cuticula abscessit	79.
curatio	99.	I GNIS Gehennæ Paracelsi quid	
H EPAR insolitæ magnitudinis	148.		112.
an hydropis ascites sedes?	161.	ejus descriptio & compositio	
absolutè non sanguificat. ibid.			113.
H ERNIA in columba observata.	60.	I LEI dolor curatus.	57.
H ERNIÆ intestinalis desperatæ		ex hernia desperati curatio	67.
curatio.	67.	I MPERATORIÆ radix vid.	
H IPPOLITHORUM historia	215.	Ostrutium.	
vires	220.	I NFLATIO corporis post mor-	
H ORDEUM vid. frumentum.		tem.	8.
H YDRAGOGUM singulare	49.	I NTESTINA tria tantum, ac tri-	
H YDROCEPHALI octimestris		um saltem ulnarum in fœ-	
aqua intra ventriculos cerebri		mina reperta.	35.
contenta	266.	I NTESTINO cæco simile corpus	
H YDROPS admirandus	37.	per alvum excretum.	57.
in gallo Indico	45.	IN.	
Vide Anatome.			

INTESTINA anatis monstrosa	59.	branis obductus, & in hypoga-	
INTESTINI RECTI gangræna		strio situs	32
lethalis.	132.	LIEN calculosus.	48.
INTESTINORUM in equo ordo		LIEN 15. librarum.	165.
& connexio	219.	LIENIS resectio è cane vivo	208.
ex INTESTINO recto exulcerato		ex homine vivo	209.
& perforato laborantes, opiato-		LILIUM album bulbiferum	95
rum usu diu conservati	291.	LILIACEUS bulbus vomitorius	
INFANTUM morbi.	50.	peregrinus	134.
vid. gravid. imaginat.		LINGVA vid. Paralysis.	
Aphthæ	73.	vid. Cygnus.	
Alvus langvida	74.	LINGVÆ apostema ejusque	
Panacea	122.	cura	295.
INFANS monstrosus, cutem por-		LINGVÆ dentibus transfixæ cu-	
cello affato similem habens.	51.	ratio in recens nato infan-	
INFANTIÆ perpetuæ memora-		tulo	294.
bile exemplum.	268.	aliàs vulneratæ cura	ibid.
IRIS Lunaris	18.	LITTÆ vires	150.
ISCHURIÆ triduanæ cura.	62.	LOCHIORUM suppressionem	
ex distensione emulgentium	201.	prava sequi solent symptomata	9.
ISLANDIA v. variolæ.		LOMBARDORUM stratagemata	
L.		in bello Italico	186.
LABIA leporina vide Rostrum.		Ipsi Autores vocabuli Gott	
LACUS lignum ex parte in lapi-		ibid.	
dem, ex parte in ferrum conver-		LUDUS Helmontii & Paracelsi	
tens.	137.	quid?	118.
LAPIS corvinus	109. seq.	LUNA vide Iris.	
LAPIS fragorem edens	100.	LUMBRICUS latus 12. ulnarum à	
faxifragus Paracelsi.	119.	catello excretus	130.
in vesicula fellis repertus	16.	LUMBRICORUM præsentaneum	
in utero	51.	remedium.	74. 120.
LAPIDUM picturæ ingenitæ	74.	LUXATIO dorsi introrsum facta	
Leber-Stecke / symptomata obstru-		curata	64
ctionis mensium.	47.	LUXATIO genu falsa	66.
LENDES abigit selago.	192.	LYMPHATICORUM vasorum	
LIEN librarum vis, novem mem-		origo	164.

INDEX OBSERVATIONUM

LYMPHA hydropis causa efficiens	MORS repentina cum totius corporis inflatione
	8.
M.	MORTIS repentinæ exempla
MACULÆ vulgò epaticæ ex obstructione mensium	21.
Mortis imminentis indices	131.
MANIA à verme	35.
MARASMI curatio	41.
Maschtabe /herba ejusque vires	192.
MENSIUM præmatura eruptio	25.
per apostema & vomitum eruptio	63.
suppressio vid. dorsum.	
MENINX gangrænosa	34.
MENSTRUUM aurum solvens	115.
	116.
MERCURIUS fixus Helmontii	88.
eius præparatio ibid. & seq. vid. argentum vivum.	
MERCURIUM Longobardi Gotham vocabant.	186.
MESENTERII glandularum scirrhii lethales	78.
MICTUS verminosus	199.
MOGORI frutex & flores	143.
MONORCHITES fœcundus	18.
MONSTRUM fœminini sexus	27.
Post MORBILLOS parotides funesti	6.
curati	7.
Pleuritis	10.
MORBILLI solius lymphæ progenies	302.
MORBILLIS convenit potus largior	ibid.
cum MORBIS magnis hominem posse vivere	30.
	287.
	ibid.
	288.
	242.
	vid. Perlæ.
MUSCI arborei variaz species recensitæ	188.
Musculus Floridæ pro velo aut tapeto inserviens	188.
MYRRHA vid. spir. vin. myrrhat.	
N.	
NAPELLUS vid. cicuta.	
NASSAM piscatoriam naturalem quæ planta exhibeat.	301.
NEPHRITIS indolens nec consuetum torporem inducens	31. 33.
NEPHRITIDIS lethalis historia	235.
NITRUM murarium quid?	279.
segnius deflagrat, quam vulgare	280.
spiritum quantitate non virtute parem spiritui è vulgari nitro, reddit	281.
Circa NITRUM , ejus reductionem & spiritum quædam experimenta	283.
An NITROSITAS sali aëro debeatur	284.
NITRUM è salice Mahumedani præparant	285.
NITRUM verè Niliacum an detur?	285.

NUTRITIO

omnes corporis partes sangvine nutriti 166

O.

ex OCULO particula straminis extracta 237.

OCULORUM cancri pulvis ad lingvæ vulnera 294.

ODOREM svavem quædam hominum corpora spirant, quædam insignem fœtorem 200.

ODORIS sulphurei periodica è manibus cujusdã exhalatio 200.

OBSOPHAGI funesta obturatio à cartilagine ibi natâ 56.

OLEUM lini, Antipleuriticum 11.

OLEUM raparum ad Aphthas ad alvi duritiem 74.

ad lumbricos 74. ibid.

OLEUM vitrioli dulces quatenus dicitur 84.

Paracelsi 85.

OLEUM Ludi Helmont. & Parac. 118.

ejus præparatio 121.

OLEI nomine quid Paracelsus intelligat ? 85.

OLEUM ex fructibus cicamomi sebaceum 140.

OLEUM conorum abietis 272.

OLEA vegetabilium quid ? 125. ibid. 274.

OLEI saponis destillatio & pro-
veniens ex hujus sibi illius quanti-
tas 274.

OLEUM tartari nigrum in resolu-
tione & contusione nervorum 296.

OLLÆ nativæ fossiles 300.

OPIATORUM continuatio in-
noxia 290.

OPIATA in Dyfenteria etiam ma-
lignâ phthisi desperatâ &c. com-
mendata 290.

OPII Correctio quatenus obser-
vanda 292.

OPIUM in quibusdam feces red-
dere albas, & quomodo id viti-
um emendandum. 293.

OSSICULA tussi rejecta 26. & 136.

OSTRUSII radix amuletum Epi-
lepsiæ 38.

OVUM à gallo gallinaceo posi-
tum 301.

Eclipsi Lunari insignitum. 301.

P

PANCREATIS scirrhus lethalis. 78.

PARACENTESIS errore ægri in-
feliciter cedens 4.

vel inutilis vel non necessaria 5.

EIUS vera ac perfecta administra-
tio 170. seq.

PARACENTESIS & umbilici per-
foratio non temere confunden-
da 194.

PARALYSIS universalis post va-
riolas 13.

ex terrore 14.

Ad PARALYSIN balneum ex for-
micis 137.

ad PARALYSIN linguæ mixtura 138.

PARALYSIS palpebrarum curata 296.

INDEX OBSERVATIONUM

PAROTIDES perpetuo suspectæ	6.	ductio	272.
PARTIS unius defectum natura		PISCES fosfiles	74.
supplet in alia	31.	audire, sed non omnes	152.
PARTUS difficilis	130.	PLANTÆ diversicolores	138.
PARTIUM externarum menstrua		PLANTA scandens hederæ folio	
mortificatio	238.	Zeilanica	145.
PEDIS cornu	239.	PLANTÆ, signaturam pilorum	
ad PEDUM tumorem fomentum		præ se ferentes	187.
	258.	PLEURITIS post morbillos sine	
PELLIVORUS Pragensis	149.	V. S. curata	10.
PENIS retractio	198.	vagans	53.
PERLARUM (muscæ est species)		post PLEURITIDEM sanatam	
insveta copia Hildesheimii visa		vomitorii noxæ	12.
	243.	Anti-PLEURITICUM D. à Mœni-	
PETECHIÆ post variolas	12.	chen	10.
aliis comitatæ morbis	49.	D. Raygeri	11.
PHTHISIS ex deglutiti pomi nu-		POLYPI duo in sinistro cordis	
cleo	25.	ventriculo	33.
PHTHISICIS etiam desperatis o-		POLYPUM mentiens materia in	
piatis uti licet	291.	utero	249.
PHTHISICUS officula tussi rejici-		in corde hæmoptoici	253.
ens	25.	PODAGRA. vid. Arthritis.	
PICA virgines nec dum nobiles		PODAGRICIS canum linctus sa-	
intestat	149.	lubris	203.
PILULÆ ad calculum	62.	PRURITUS vid. Vulva.	
PILI deglutiti acaciæ fructus me-		vid. Dorsum.	
dela	180.	totius corporis;	
de PILIS Epistola D. Dieterici cum		in gangrænam intestini recti	
responsione D. Sculteti	180.	lethalem degenerans	132.
PILIS generandis maximè inservi-		PULMO unico lobo præditus	31.
ens planta	190.	PURGATIO ex imaginatione.	203.
PILORUM usus mechanicus &			
medicus	191.	Q.	
PINGVEDO abdominis solius		QUERCUS nivea	138.
mirabilis	29.	Quiet. Wasser	286.
PINGVEDINUM in aquam re-		R.	
		RAUCEDO cum asthmate in	
		denti-	

dentitione	153.	SCORBUTI sympatheticum re-	
REN libras iis pendens	31.	medium	44.
extrinsecus lapideâ crustâ obdu-		SCORPIONIS ictus non semper	
ctus	45.	nocet	4.
RENUM abscessus cum funestis		SECALE vide frumentum.	
symptomatibus	124.	SELAGINIS tertix Thalii descri-	
ad RENES è ventriculo viæ, ubi		ptio	192.
juxta Sylvii mentem quærendæ	264.	SERPENS pileatus vid. lapis.	
RESPIRATIO difficilis ab insoli-		SOMNIA hypochondriacæ mor-	
tâ causâ	32.	bos imminentes nunciant	105.
ROBUR corporis insolitum	150.	SPECULI ex orichalco singularis	
ROSA triplicata	46.	confectio	285.
prolifera	94.	SPIRITUS vini myrrhati usus in	
ROSARUM prolificam ju-		variolis	50.
vantia	95.	SPIRITUS mineræ argenteæ ru-	
ROSARUM degeneratio	92.	bræ pellucidæ &	
ROSÆ quali solo delectantur.	93.	mineræ argenteæ immaturæ ra-	
ROSTRUM leporinum singulare		dicaliter solvunt aurû 115. 116.	
fœtui factum ab inflicâ matri		SPIRITUS lapidis calaminaris	
alapâ.	294.	cuprum solvit	116.
S.		SPIRITUS Samech	124.
SALIVATIO liquidorum tantum		STATUA humana circulatoria	243.
deglutitionem prohibens.	15.	STEATOMA in pyloro ursæ	104.
SAL TABERI Paracelsi non est		STERCORIS equinæ vires medi-	
spir. vini	86.	cæ	222.
SAMECH Paracelsi	123.	STOECHAS ignescens Cassubix	
SANGVIS omnes corporis partes			144.
nutrit	166.	vulgaris in morbo regio ex-	
SANGVIFICATIO læsa in omni		perta	ibid.
hydrope	161.	SUDOR unius tantum lateris	103.
hepati absolutè non tribu-		SUDORIFERUM maximum Fa-	
enda	ibid.	bri quomodo compendiosius	
SANGVIFICATIONIS ordo &		præparandum	289.
perfectio	162.	SULPHUR & ignis veneris dif-	
SCABIES ex scorbutici linctu in		ferunt	84.
cane curata.	44.	Veneris c. aqua forti mi-	
		litum	

- stum in album corpus redu-
citur, viresque amittit 87.
- SULPHUR olentes manus. 200.
- SUTVRÆ coronalis divulsio, ab
ebrietate præservans 34.
- T.
- E**X TERRORE paralyfis 12. 14.
- ERROR gravidæ fœtui
noxius 24. 25. 153.
- TESTUDO è scuto suo non pot-
est exire. 240.
- TINCÆ in ictero applicatio 43.
- TINCTURA nitri corallata 49.
Bezoardica parabilior.
288.
- TRICHIASIS 179. 198.
- TRIFOLIUM Anti-Arthriticum
132.
- TRUTTA saxatilis. 74.
- TUMORIS genu, pro luxatione
malè curati, curatio. 66.
- TUMOR brachii paraplegias
causa 147.
- TUMOR abdominis trifidus in-
gens hydropem mentiens 211.
alius 214.
- V.
- P**ost VARIOLAS paralyfis u-
niversalis & petechiæ 12.
gangræna 50.
- à VARIOLIS faciei præservatio
50.
- VARIOLÆ periodo 20. anno-
rum Islandiam infestant, 147.
- VAS BREVE sine valvulis. 32.
- VENÆ SECTIO sub lingua te-
merè celebranda 73.
- VENENI hausti symptomata,
annuatim redeuntia 177.
- VENERI Signis Helm. 83. seq.
verus 87.
- VENUS Helmontiana peregri-
no fermento comitata 91.
- ad VENEREM canis proclivior,
qui sectione orbatus est liene.
209.
- VENTRICULI dolor à causâ
inauditâ 31.
perforatio à vermibus 36.
ulcus à perforatione istâ
annis 12. apertum per-
manens ibid.
ab aqua forti haustâ
curatio 192.
- à VENTRICULO ad renes viâ
vid. Renes.
- VERMES in aure ex ulcere ge-
niti 7. & seq.
- VERMIUM antidotus, argen-
tum vivum 130.
- VERMIS è naribus excretus 35.
- VERMES ventriculorum & abdo-
men perforantes 36.
è stomacho rejecti 68,
cum nive delapsi 80.
- VERMIUM mictus 199.
in quibusdam corporis hu-
mani partibus in Ame-
rica curatio 235.
- VERMIS ex abscessu pedis gran-
dior 243.
- à VERME per os excluso, mira
symptomata 303.
- VERMES cum febre malignâ 304.
- VER-

VERMES in renibus	304.	filosa c. gravibus sym-	
VESICULA fellis omni bile de-		ptomatibus	45.
stituta ib.	33.	tremula vel saliens	47.
VESPERTILIONEM habere		lapidescens	136.
caudam	240.	URINÆ suppressio singularis	54.
VINI potu colica curata	129.	triduaana curata	62.
VINI Concentratio	275.	sine dolore periculosa	203.
melioratio	276.	URINA vid. Mictus.	
VINUM quod calculi generan-		URSUS albus vid. Jecur.	
di causa existat	220.	In UTERO lapis	55.
VIRGO verminosa diversis lin-		UTERUS cartilagineus	48.
guis expedite loquens,		UVA barbata	185.
graviaque symptomata		VULNERA colli, profunda licet,	
perpeffa	303.	non semper lethalia	36.
VIPERÆ morsus curari potest		in Ungariâ feliciter sanantur	37.
ligatura & incisione	4.	VULNUS pectoris & pulmonum	
alia curatio	52.	non lethale	126.
non omni tempore nocet	ibid.	VULVÆ pruritus intestini ac-	
canes non perimit	ibid.	cedit erosio	199.
VITRIOLUM vid. Oleum.		VULVÆ pruritus puellæ rarius	
ULCUS vid. ventriculus.		obnoxia.	42.
ULCERIS cujusdam intestini		UVULA amissa, vocis articula-	
recti ap. Brasilienses curatio	134.	tio deperdita	19.
VOCEM articulare uvula	18.	levis saltem raucedo succes-	
vid. Uvula.		fit	55.
VOMITUS niger	9.	W.	
cum diarrhoeâ frigidâ cu-		Wendenburg quid ?	99.
ratus	96.	Z.	
VOMITORII bulbi liliacei de-		Zeilanica planta scandens hede-	
scriptio	143.	ræ folio	145.
VORACITAS absurdissima	149.	Zeilanica canella	139. seq.
VORACITATIS causâ intesti-		Zeilanicum Aporymon	145.
norum p.n. conformatio	31.	Buglossum Echioides	
URINA actu frigida	27.		146.
Hecticorum incerta	41.		

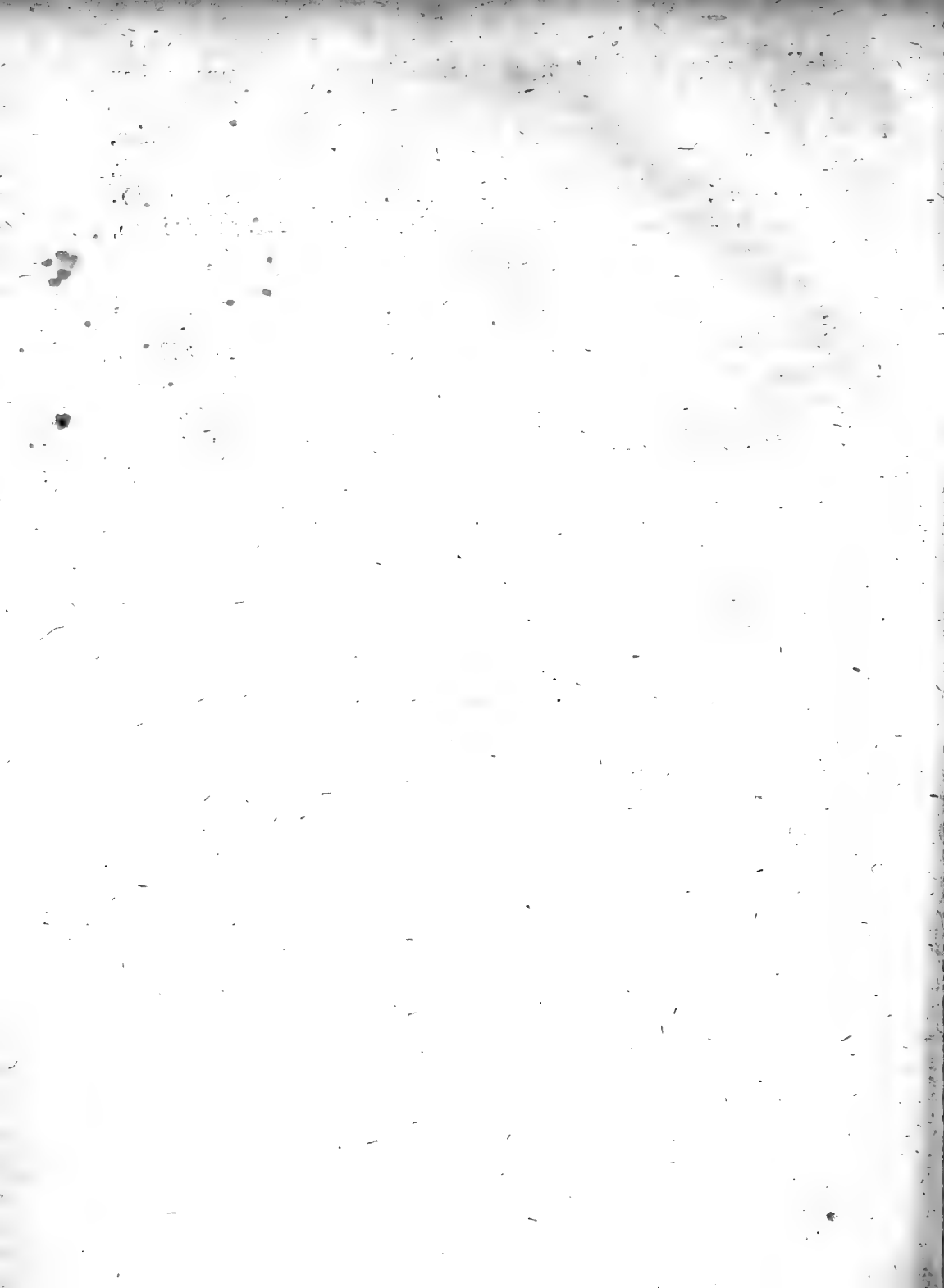
Errata Notabiliora.

Prior Numerus Paginam, posterior Lineam indicat.

PAg. 4. l. 27. l. Petit, 8. 27. l. extincta est, 9. 4. l. solent, 14. l. Hipp. S. 7. 20. quicquam. 12. 5. Tractavi eum, 35. fumali, 17. 33. hic, 23. 23. Corall. rub. 24. 18. l. referens, 25. 7. in excresc., 23. Tulpius. 28. 25. notam. 35. 2. unde ille. 42. 1. in f. qv. 44. 1. flavâ. vagis malum, 45. 28. ut eam manib. 50. 18. Vitrioli, 54. 24. gypsea, 28. & materia, 57. 7. natura. 64. 15. delapsus erat. 23. aderant. 67. 32. è coct. 68. 21. esse. Excell. 26. at. 33. illorum. 70. 31. jacendo. 74. 34. concessit is. 76. 8. multos. 83. 31. Viriditatem. 85. 19. ad Alchim. 88. 10. placet. 89. ult. vesicæ. 90. 29. qui est. 91. 10. dicit esse. 21. debet. 26. *De l. B.* 92. 5. *Unius Observ. se ips. liber. es. ab imm: hydrope: deleantur omnia.* ib. fior. 93. 15. seriores. 94. 21. andern/Blumenzw. 97. 33. cum. 99. 19. non deletur. 101. 6. calefaciens, nonnihil in fine dulcescens, reliquum aquæ, filtrum transiens evaporavit. 15. *statim* deletur. 104. 12. septum. 16. tota deletur linea. 109. 20. in ventre. 111. 31. fit. 116. 15. magis. 16. semet. 28. potiti. 119. 2. terræ. Cert. 120. 6. circulati, i. e. 121. 19. totus. 123. 24. Blas. 128. 25. annum. 136. 25. nobilis. 138. 28. Bardana. 193. 29. salicis. 33. Tamali. 140. 28. hæc relata. 25. aliquot. 27. sunt. 142. 16. Hi. 18. eundem. 21. Pison. 31. foliis non malè comparari possunt, quanquam acutiora & colore ex, ibid. margines. 34. concisa. 144. 16. centuria nostra. 19. nonnihil, 145. 28. passifloræ. 21. quâ. 146. 5. Insula. 147. 15. redierint. 150. 36. reportaret. 153. 16. vehementerque. 159. 3. enervarant. 159. 36. tum. 160. 21. Ascitica. 161. 33. accensetur. 162. 12. *Ἰερεὺς*. 22. *illam* deletur. 163. 23. ut calorem. 32. excretio] perveniat. 164. 2. demandatur. 8. amandatur. 164. 14. Helmontio. 166. 16. caloris. 167. 15. vix, 168. 14. promittat. 170. 4. laudabilior. 175. 17. Zingib. alb. *Ἰij*. 176. 35. cortic. rad. tamar. 177. 9. biscocto. 15. gr. *iiij*. 17. S. E. Hartm. *zvj*. 179. 6. quantitas. 15. *ca-* deletur. 182. 8. *wie in einer Stadt auf der Gassen*. 185. 27. psilothrum. 32. Sapientes. 189. ult. Solirora. 190. 12. Sefeli. 191. 35. Veiga. 192. 10. Tragi. 12. scriptionem sequi. 198. 31. cruenta ex purul. ur. nem. non nota. 210. 2. confuto. 220. 24. *οἰνοποσία*. 223. 23. meritum. 225. 33. ureterem. 227. ult. ac. 229. 12. ulnam. 230. 2. subterraneos & sulphureos. 231. 37. eruitur. 232. 15. contra incend. 24. halitus. 231. 10. *de-*
mit-

mittendi. 233. 22. *illud*, deleatur. 31. 1672. 234. 31. ipfiusmet. 236. 15.
acutæ. 239. 36. frequentius. 37. testatur. 243. 19. alis. 244. 37. feba-
ceam. 146. 26. feu. 28 qui ante partum ejus quod, 247. 1. artificis.
256. 5. d. 5. rad. 23. q. f. 33. ~ ⊖ dulc. 257. 21. fœnic. aa. 24. calor.
259. 30. fed. 263. 7. Treintie. 266. 8. OCTIMESTRIS HYDRO-
CEPHALI. 268. 3. Sinus IV. 10. inflata. 270. 2. ab — amore. 19.
Sibhsuchim. 271. 32. petita fponfa. 272. Sibhsuchin Iabhruchin.
273. 21. explicatifsimè. 30. pararius simplex intermed. 278. 18. non
inf. 34. Stilic. Lacunæ. 279. 12. Sub Lufitan. 281. 33. alcalium. 283.
26. fuerit. 284. 20. ingravidataque. 285. 16. Mahumedanos. 288. 27.
utrumque eft. 289. 26. libra una. 28. collum. 36. aliàs. 291. 7. ve-
neficio. 27. Vitrioli. 292. 25. & 26. potulentorum. 302. 29.

Raygerus, 304. 12. Amygdalo. 33. detrahendi. #

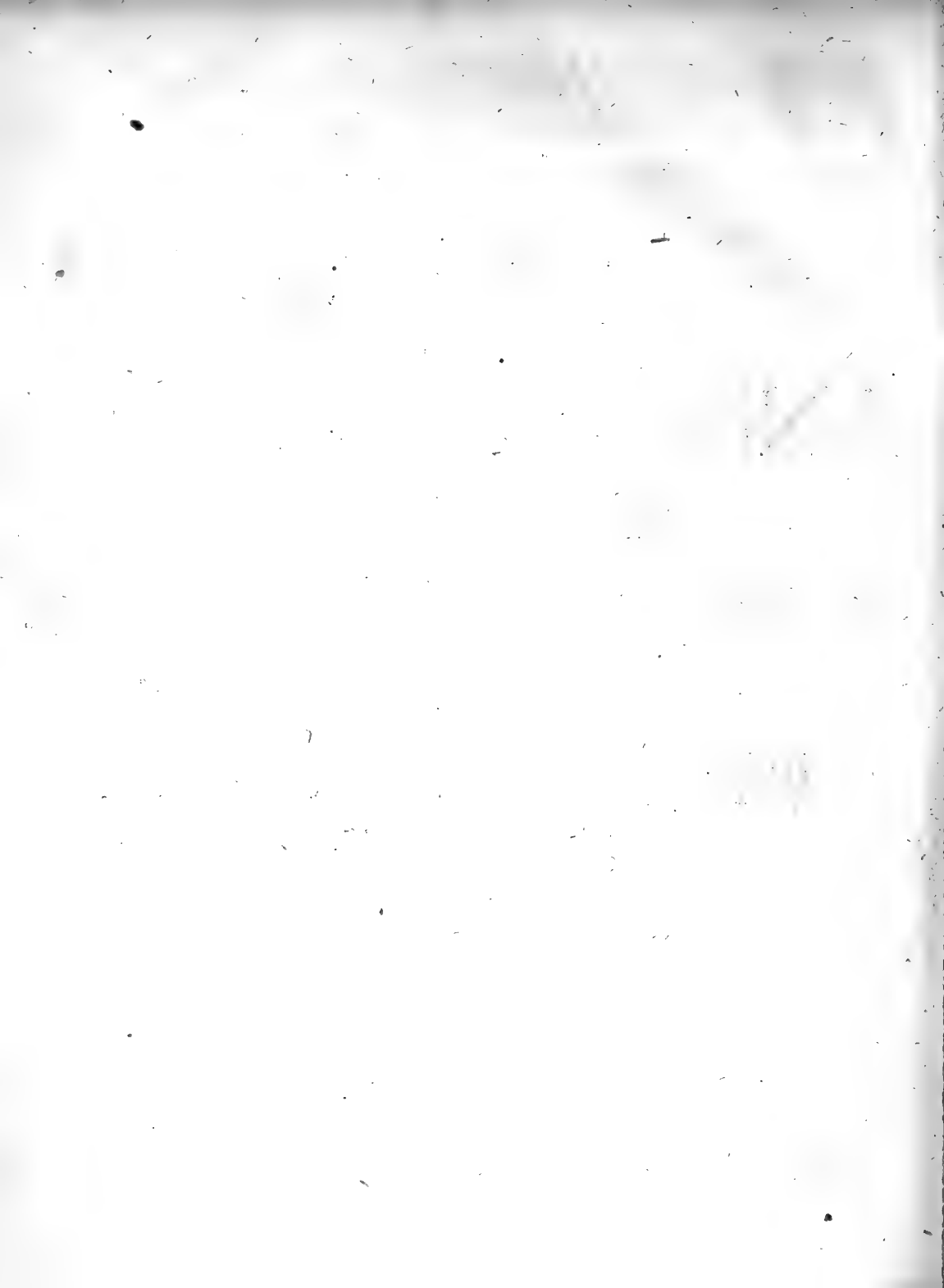
APPENDIX

AD

ANNUM QUARTUM
ET QUINTUM

*EPHEMERIDUM MEDICO-
PHYSICARUM NATURÆ.
CURIOSORUM IN GERMANIA,*

In qua quæ continentur, averſa pa-
gina indicat.

I. Georgii Hieronymi Velschii Mictomimematum, sive, Miscellaneorum Medicinalium, Centuriæ III.

II. Joan. Sigism. Elsholtii historia Steatomatis resecti & feliciter sanati.

III. Ejusdem Epistola de conceptione tubaria, itemque de puella monstruosa Berolini nata.

IV. Tumba Semiramidis hermeticè sigillata &c.

V. Christiani Adolphi Balduini observatio circa regenerationem argenti, novo artificio inventam.

VI. Ejusdem observatio circa urnas Gentilium Germanorum.

VII. Ejusdem Aurum superius & inferius auræ superioris & inferioris Hermeticum.

VIII. Ejusdem Phosphorus Hermeticus, sive magnes luminaris.

IX. Christiani Mentzelii lapis Bono-
nienfis in obscuro lucens collatus
cum Phosphoro Hermetico Chri-
stiani Adolphi Balduini.

X. Georgii Wolffgangi Wedelii speci-
men experimenti Chimici novi de
sale volatili plantarum.

XI. Ejusdem experimentum Chimi-
cum novum de sale volatili planta-
rum.

XII. J. B. positiones aliquot de spiritu
mundi.

XIII. Andreae Cnœffellii responsum ad
positiones istas de spiritumundi.

XIV. D. Salomonis Reifellii epistola ad
Academiae Naturæ-Curiosos.

XV. D. Martini Bernhardi de Bernitz
Fasciculus I. Remediorum Antipo-
dagricorum in Curatione VLADIS-
LAI IV. Poloniae & Sueciae Regis,
Gl. M., adhibitorum.

XVI. D. Joh. Dan. Majoris Memoria
Sachsiana.

GEORGII HIERONYMI
VELSCHII
MICTOMIMEMATUM,
sive,
MISCELLANEORUM
MEDICINALIUM
CENTURIÆ III.
Ad
INCLYTAM SOCIETATEM
NATURÆ-CURIOSORUM
IN GERMANIA.

I N D E X.

OBSERVATIONUM ET CURATIONUM.

- A** Bortus I. 10. III. 66.
 ex vitio seminis virilis
 III. 90.
 Alopecia I. 23.
 Alvi constipatio. I. 43. II. 11.
 Fluxus. II. 27.
 Ambusta. II. 19. III. 78.
 Angina. I. 16.
 Antimonii efflorescentiæ diapho-
 reticæ. III. 16.
 Apoplexia. I. 66.
 Arthritis I. 5. 14.
 Ascites. II. 58. III. 61. 63.
 Asthma. II. 16.
 Atrophia. I. 84. II. 22.
 Aurum potabile pauperum. I. 75.
 Cachexia. III. 12.
 Calculus I. 13. 57. 58. 69. II. 12.
 Calli pedum. I. 47.
 Cancer recens. III. 52.
 exulceratus. I. 81. III. 32.
 Capitis affectus. I. 65.
 dolor. I. 18.
 & ciliorum dolor. II. 23.
 Caruncula vesicæ. II. 4.
 urethræ. I. 54.
 Casus ab alto. III. 58.
 Catarrhi tenues. I. 20.
 Catarrhi extractio. I. 68.
 Cephalalgia. II. 13. III. 12.
 Cephalæa. II. 2.
 Chlorosis. I. 20.
 Clavi pedum. II. 61.
 Colica. I. 15. 17. 72. 78. 79. II. 28. 43. 53.
 § 4. 79. 83. III. 21. 62.
 ex Colica quomodo icterus. III. 26.
 Comatosi affectus. II. 10.
 Contusio. II. 1.
 Cosmeticum. II. 36.
 Coxæ dolor. III. 50.
 Dæmoniaca obsessio. II. 75.
 Dentium evulsio I. 87.
 Dolores uteri. I. 95. 96.
 Dysenteria. I. 48. III. 2. 19. 44.
 Dysenteria cum febre & perpetua
 diastole. II. 6.
 Enterocoele. I. 52.
 Epilepsia. I. 2. 9. 19. 22. 32. 66. II. 74.
 III. 14. 15. 71. 82. 84. 85.
 Epiphora. I. 25.
 Erysipelas. III. 31. 51.
 Excrescentia indolens. II. 23.
 Exostosis. III. 7.
 Faciei rugæ. I. 24.
 Febres I. 80. II. 41. 48. III. 77. 80.
 Febres malignæ I. 8. 83. III. 34.
 pestilentes. II. 40.
 Febris Hungarica. II. 24. 27.
 Febres tertianæ. I. 31. III. 20.
 Febris tertiana mirabilis. II. 85.
 Febricula lenta. III. 8.
 Febres puerperarum. III. 75.
 Fissuræ labiorum. I. 26.
 mammillarum. II. 38. III. 40.
 Fistulæ lacrumales. I. 36.
 Fluor albus. II. 95.
 Fractura rotulæ genu. III. 49.
 Ganglion. III. 7.
 Gibbositas infantum. III. 74.
 Gonorrhœa. II. 50. 91. III. 23. 59.

virulenta. II. 72.
 Gummiæ arthritica. I. 5.
 Gallica. II. 51.
 Hæmorrhagia. II. 59. 61.
 uteri prægnantium. III. 89.
 narium. III. 42. 97.
 Hæmorrhoides I. 33. 38. II. 44. III.
 87.
 Hæmoptoe. I. 27.
 Hecica. I. 45.
 Hecicæ funestum signum. II. 32.
 Hemicrania. III. 11.
 Hepar roborans. III. 96.
 Hepatis vita. III. 18.
 Hepatis obstructio. I. 61.
 Hernia. II. 65. III. 76.
 Herpes miliaris. II. 3.
 Hydrargyri noxæ. III. 7.
 Hydrophobia. I. 91.
 Hydrocephalus. II. 90. (48. 80.
 Hydrops. I. 16. 17. 63. 66. II. 64. III. 41.
 Hyperfarcosis. I. 89.
 Hyposphagma. II. 7. (78.
 Hysterica passio. I. 37. 44. II. 25. 35.
 Icterus. II. 55. III. 13.
 Ileus. II. 79.
 Impetigo. II. 47. III. 54.
 Impotentia. II. 56.
 Ichias. I. 71.
 Ischuria. II. 45. III. 88.
 Lac generans. III. 45.
 Laudanum antimonii. I. 76.
 Lepra. I. 99. II. 29. (43.
 Lienum magnorum absumtio. III.
 Lues Indica. I. 51. 100. III. 17. 99.
 Lumbrici intestinales. I. 90. (46.
 Mammarum durities I. 55. tumor. II.
 Mammillæ v. Fissura.

Mania. II. 89.
 Marasmus. II. 97. (20.
 Melancholia Hypochondriaca. II.
 Memoria conservatio. I. 50. III. 29.
 ablatio. III. 30.
 Menstruorum suppressio. I. 40. 44.
 73. 74. II. 37.
 Menstrua nimia. I. 34. III. 35.
 alba. II. 95.
 Morbi maligni. I. 92. II. 70.
 Mors ex esu leporis. II. 87.
 Natta. II. 14. (22.
 Nephritidis & colicæ distinctio. III.
 Nodi Arthritici. I. 5.
 Oculorum affectus. II. 62.
 fluxiones. II. 34.
 Odontalgia. III. 93.
 Ophthalmia. I. 25.
 Orthopnoea. II. 16.
 Panacea. II. 99.
 Papillarum rimæ. III. 40.
 Paralysis. I. 12. 21.
 ex variolis. I. 30.
 Paronychia. II. 71.
 Partus cæsareus. II. 94.
 Partum facilitans. II. 49. 66. (27.
 Pericardium sanguine repletum. III.
 Pestis. I. 1.
 Phrenitis. III. 38.
 Phthisis. I. 28. 60. III. 39.
 Pica. III. 12.
 Pilorum reparatio. II. 77.
 Pinguetifaciens. II. 5.
 Pleuritis. I. 82. 11. II. 67. III. 5.
 Pleurorthopnoea. II. 16. (83.
 Podagra. I. 5. 46. 56. 67. II. 15. 47. III.
 Pfora. I. 99.
 Pulmonum ulcera. I. 64. II. 60.
 Purga-

- Purgatio è junipero. II. 17.
 è salvia II. 18.
 è sero lactis. II. 82.
 ab epate vulpis. II. 88.
 Puris generati signum. II. 30.
 Quartana. I. 42. 62. III. 42.
 Rheumatismus. III. 4.
 ex Sale Saturni, aurum potabile
 pauperum. I. 75.
 Sanguinem sistentia. I. 35. 49. II. 9.
 III. 46.
 Sangvinem extravenatum resol-
 vens. I. 33.
 in Sanguinis arteriosi missione ex-
 perimentum.
 Sarsaparillæ succedaneum. III. 57.
 Scabies. III. 27. 28. 54.
 manuum. II. 92.
 Scrophulæ. II. 42.
 Secundinas pellens. I. 94.
 Singultus. II. 52.
 in febris. III. 89.
 Soporosi affectus. III. 69.
 Sterilitas. I. 98.
 Stomachicum Poterii. III. 1.
 Struma. III. 37.
 Sudor Anglicus. II. 47.
 Sudoriferum externum. III. 64.
 Suffusio. II. 63.
 Surditas. III. 36.
 Tabes. I. 45.
 Angliæ familiaris. III. 3.
 Tenasmus. I. 93.
 Testicularum tumor. II. 46.
 Tinctura Lunæ. II. 20.
 Tinea. I. 23. II. 68.
 Tremor. I. 21.
 Tumores maligni. I. 4.
 capitis recens natorum. II. 31.
 testicularum III. 67.
 Tympanites uteri. III. 65.
 Valetudine nimis firma fruentes
 periculosus ægrotant. III. 68.
 Varices. III. 56.
 Variolæ. I. 29. II. 86. III. 34.
 Venarum epigastricarum anasto-
 mosis. II. 100.
 Veneris impotentia. II. 93.
 Ventriculi angores. II. 8.
 eructationes. II. 69.
 Vermes. I. 29. 88. II. 86.
 aurum. III. 73.
 Verruca. II. 94.
 penis. II. 26.
 Vesicæ carunculæ. II. 4.
 Visus imbecillitas. II. 96.
 Vomitus. III. 70.
 Vomitorium. III. 55.
 Ulcera maligna. I. 3. II. 73.
 genitalium. I. 85.
 venerea. II. 39.
 putrida. II. 42.
 tibiæ. II. 57.
 renum. III. 92.
 quæcunque III. 10.
 Ulcerum callositas. III. 86.
 Urinæ incontinentia. I. 69. III. 98.
 Uterini affectus. II. 11.
 Uteri dolores post partum I. 95.
 citra ingravidationem. I. 96.
 præfocatio. I. 7. 79.
 Uteri affectus cū alvo difficili. II. 1.
 Uteri vita III. 18.
 Uterum trahens. III. 60.
 è Vulnere chyli profluxus. III. 6.
 Vulnere citò sanans. III. 33.

P R Æ F A T I O.

Non dubitamus, inscriptionem miraturos, qui inspexerint. Non dubitabunt tamen vicissim, qui dubitant, probare, si, quæ dicturi sumus, benignius acceperint. Cùm *Sylogem* ederemus *Observationum* quarundam Medicinalium, promissimus, *Miscellanea* *Henrici Smetii* imitatione aliquando proferenda. Hæc igitur heic damus: & hinc eadem operâ ΜΙCΤΟΜΙΜΕΜΑΤΥΜ appellatio spontè elucescit. Μικτὰ enim & στυμματα in titulis librorum veterum frequentissima, etsi vix unum aut alterum hoc nomine hodiè superfit. Μιμηματα autem imitamenta sunt, quorum pigere neminem potest, nec tædere debet, si rationem pariter, usumque animò expenderit. Nimirùm jam olim laudavimus, quicumque *Observationes*, *Curationes* & *Consultationes* suas Medicas bono publico permiserunt. Celebrarunt etiam alii. Nec posterì tacebunt. Non uno tamen omnes successu sua propalarunt. Id olim quoque doctissimorum Virorum consensu monuimus, nec idèò repetemus. Stylus, eruditio, fides, accurate, & candor præcipua sunt, quæ non omnibus pari felicitate adfuerunt, quod quivis intelligit, si modò legere non dedignetur. Quibusdam prætereà prolixitas tædiosa, aliis iudicii immaturitas odiosa fuit. Inæqualitas etiam consultantium causa extitit, ut nihil ferè ex omni parte beatum esset. In tantâ tamen varietate & reprehendendi etiam promittitudine, quâ nonnulli plus, quàm opere & æmulatione pollebant, mirum profectò existimamus, nemini uni brevitate damnatam, sed nec vicissim cuique etiam desideratam esse. Hæc sanè *Smetio*, præ reliquis omnibus, propria, semper nobis visa est imitationem mereri. Quod enim præfatione in *Chiliades nostras* dicebamus, cui bono tot nominum ac prænominum cognominumque & titulorum, professionum, terrarum, regionum, temporum, temperamenti, adfectus ipsius & symptomatum prolixa adèò descriptio, nisi sigillatim necesse fuerit? cui causa-

rum dilceptatio immodica ? quam novarum inventionum quotidiana accessio statim immutet aut evertat ? & cætera vulgò nota, quorum præscientia omnibus communis esse debet ? Quæ porrò necessitas tot compositionum, quarum pleræque absontæ & inefficaces, nonnullæ etiam indoctræ, & praxi ineptæ occurrunt ? Quotquot sanè hucusque prodierunt, omnes pellegimus, nec parum temporis impendimus : meminimus tamen à lectione sæpè jejunos & famelicos abiisse, sæpiusque advertisse, quæcunq̃ alicujus momenti, sex, septem, decem, pluribusque paginis continebantur; à nobis tribus quatuorve versibus comprehendipotuisse, eodem planè, quod laudare cœpimus, *Smetii* instituto, quem admodum ex *Thesaurò nostro Experientiæ Medicæ* aliquando amplius patebit. Hoc autem si plures superioribus seculis sequuti essent, nî fallimur, fieri poterat, ut ipsâ brevitate publicè dilaudatâ, plerisque sapientiorum Archiætrorum & Poliætrorum occasionem præbuisset, ut inter tot occupationes suas, hac ipsa methodo sua nobis non invidissent, quæ nunc æternis tenebris involuta jacent. Nec enim gravioribus momentis plerosque absterritos constat, quàm profixioris scriptiõnis accuratæque tractationis impossibilitate, quàm illis scilicet numerosæ ægroantium visitationes objiciebant. Cum tamen ex Epidemiis Hippocratis longè utiliora didicisse potuissent, ut quæ non minus, nî fallimur, occupatus, mirâ tamen doctrinæ & brevitatis Laconicæ cum Ionicâ eloquentiâ mixtura conscripserat, multoque, ut credimus, plura, quàm temporum iniquitas in nostras manus venire concessit. Ac utinam hodieque hæc imitarentur, si qui recentiores *Smetii* conatus à nobis commendatos, tam faciliè spernendos censuerint. Quidquid tamen alii statuerint, nos fidem nostram liberare, & exemplum præbere volumus, quo sine gravioribus laboribus, aut molestis nimium studiis, infinita, eximia, rara, & proficua Reipubl. Med. accedere possint; Hujus itaque animi securi ista protulimus, neque deinceps desistemus, quidquid ad artis nostræ ornamentum fecerit, procurare & promovere. Pleraque quidem satis expedita & clara opinamur, ne tamen sequius forsan interpretaturis habenas laxaremus, notas nonnullas ex tempore adjecimus, quæ necessariæ videbantur, ut efficaciz medicamentorum ex veterum pariter atque recentium consensu auctoritas adesset, quæ malignorum linguarum frenum imponeret, ne probaturos & imitatuos absterrerent. Selegimus autem nunc ista ex pluribus aliis MSSIS, quæ Bibliotheca mea continet, in primis schediasmatis illis eximiis Nobilissimi quondâ viri, *Pauli Mar-*

Marquardi Slegelii, Poliatri *Hamburgensis*, quæ peregrinando, totius ferè orbis clarissimorum virorum familiaritate collecta, cum *Jo. Georgio Virsungio*, cive nostro, sed *Chir. & Med. Patavino*, communicarat, atque à cruento illius obitu in nostras manus amicorum benevolentiam pervenerunt, tum etiam illis, quæ clarissimi Parentis sui *Theobaldus Prevotius* benignè concessit, ceu præfat. in Epitaph. nostra ingenuè professi sumus. His addidimus reliqua ex Euphorisæ miscellis *Petri Asselinæ*, *Med. Castrofrancani & Veneti*, *Marci Barchæ*, *Chemiatri Aurelianensis*, apud *Archiep. Electorem Coloniensem*, *Frid. Echsti*, *Med. Reinfeldensis*, *Christoph. Heupergeri*, *Caroli Vidmanni*, *Job. Rumleri*, & *Adami Heibichii*, Poliattrorum nostratium, *Thom. Stromajeri*, *Archiatri Saxonici & Cæsarei*, *Job. Rhodii*, amici nostri summi, *Job. Vestingii & Benedicte Silvatici*, aliorumque quorundam Observationibus atque Curationibus, quos ipso opere nominavimus, paucissimis quoque ex nostris adjectis. Quod si benevolis Lectoribus non fastidita comperiemus, operam dabimus, ut plurima similia *Thesaurò illi* accedant, quem supra *Experientia Medica* nomine inscriptum diximus, & olim promissum, cum *D E O* proferemus, quam primùm, quæ præmitti oportet, lucem adspexerint, *Cbiliades scilicet due Curationum, Centuria IV. Consiliorum, & propriarum Curationum Decades X.* ampliori exegefi illustratæ, & nisi fallimur, ad Vett. eruditionem novâ ratione exactæ.

I.

MICTO MIMEMA.

Miquorem Mumia vulnerarium eodem modo parabat Marcus Barchæus Aurelianensis, Chemiatus Archiepisc. Coloniensis, quo Ol. Philosophorum sive Laterinum dictum fieri solet, eique ☉ Theophrasti deinde admiscebat, & in malignis morbis omnibus, imprimis *Peste*, utebatur cum successu. NOTÆ.

Ol. Philosoph.) De hoc in Pharmaceuticis nostris. Est enim non aliud, quam Olivum destillatum. A lateribus nihil aut parùm accipit, ut contemni queat. Unde nonnulli cum calce vivâ destillatum, efficacius compererunt.

☉ *Theophrasti.*) Id aurum vitæ est, de quo nonnulla Epigram. nostrorum Obs. XCIX.

II. Idem, in quibusdam *Epilepsiam* curavit aqua Hydrargyri saccharata: Hanc in retortâ destillabat, ☉ prius cum saccharo trito in porphyrite, donec dispareret, & subnigrû magma fieret.

NOTA

Hydrargyri) Si quid veri habent Thom. Willisi viri Doctissimi particulæ clasticæ, quibus epilepsia excitatur, nemo non spontè capit, his cõpescendis Hydrargyrum aptissimum esse. Nollemus tamen, quidquã tale sine cautione adhiberi, quam Medici prudentiæ nunc relinquimus, alio loco commodiùs exponemus.

III. Celebritatem Is sibi comparaverat *Ulcerum malignorum* curatione, quibus subinde Pulv. hunc adhibebat, sal salutis ab ipso dictum. Alumin. ℥xvij. ☉ ℥xvij. lap. calamin. ℥ij. Mastiches, ℥β. Myrrhæ ℥ij. Ceruss. ℥j. coquendo coagulabat, & ℥β. aquâ calidâ solutam cum panniculo admovebat.

NOTÆ

Sal Salutis) Parùm differt à lapide medicamentofo Crollii: sed differt tamen: nec inutilis ejus usus erit, si conveniat.

IV. *Tumoribus malignis pestiferis quibusvis* Idem olympicum suum feliciter adhibebat, cujus præcipuum ingrediens erat aquila cœlestis, domestica ipsi dicta, quam miscebat cum succis

cis Geranii, Rhapontici, Helenii, Sideritidis Ananiensis, Croco
 ♂, gummib9 nonnullis, lap. calamin. magnete, Ol. ♂. Caphuræ,
 lumbric. terr. pinguedine serpentinâ & jecinoribus ranarum.

NOTÆ. *Olympicum*) Danda nominibus venia, quamvis præstaret
 apertè semper loqui.

Aquila Cœlestis domestica) Sic vocatꝝ dulcem, quod ex præparatio-
 ne patet, à Beguineâ nihil discrepante. Aquila autem silvestris ipsi Præ-
 cipitatus est, externis usibus commodior, quàm internis.

Geranii) Ingens farrago hujus medicamenti tædium nobis movit,
 ut omnia describere non placuerit. Quæ minus igitur trita & effica-
 ciora viedebantur, sufficere posse judicavimus. Jecinora tamen ranarum
 frustrâ adjecta putamus.

V. Eâdem Aquilâ Cœlesti etiam ad *Arbitridem* utebatur
 cum Aloë aq. Chamæpityos lota; ♂ reverberato, & Croco Cha-
 lybis, M. c. Ess. Stœchados Massiliensis, & Ol. ♂. Exterius autem
 illinebat Oleum Macrobii dictum, i. e. ex sanguine Cervino de-
 stillatum, cum ♂ suo volatili probè unito. Addebat etiam in-
 terdum Extr. Scammonii c. Ol. anisi destill. & gummibus sive no-
 dosis tumoribus Ol. laterin. & caryophyll. c. ture, myrrhâ, am-
 moniaco & Mumia in emplastrum redactum, admixto etiam a-
 quilæ dictæ pulvere.

NOTÆ.

Eâdem) Vid. Hecatostæx nostræ II. Obs. LXVII. quâ de ꝝ dulci, &
 Obs. LXXIV.

Stœchad. Massiliens.) i. e. Arabicæ: ab insulis è regione Massiliæ,
 quæ Stœchades dictæ, innuit Diosc. III. 32. & repetit Plinius XXII. 12.
 Copiosum proventum in Languedociâ memoravit Joh. Stephan. Stro-
 belbergerus.

Macrobii) Longæva animalia plerique credunt.

VI. Ex ficibus contusis Idem cum vini latice Extractum pa-
 rabat, cui Crocum, Myrrham, Aloën, & Terebinth. spiritum, ad-
 miscebat, eo planè modo, ut aliàs Elixir Proprietatis Paracelsi
 fieri solet, quo pariter ad eosdem adfectus utebatur.

NOTA

Ficibus) Quid hoc Extractû ficuum singulare obtineat, non liquet.
 Liceret sanè Elixir Proprietatis Paracelsi, correctum dictum, præferre,
 quia ne quid desit, etiam spiritum Therebinthinæ continet.

VII. Mulierem *Uteri profocatione* sævissimâ laborantem, cum nihil profuisset, Jo. Pistorius curavit, Ess. Caphuræ c. Oleo amygdal, d. postquam universalia præmisisset.

N O T A.

Ess. Caphura) Nihil istâ opus videtur. Ipsa Caphura ex tempore. Oleo amygd. promptissimè conjungitur, quam si quis recuset, Oleum ejus addat, seu potius solutionem cum spiritu ☉ factam.

IX. Ex C.C. Vitrum alexipharmacum in *Febribus pestilentibus* valdè laudatum idem sæpiùs expertus erat.

NOTA. *C. C. Vitrum*) Non differt id à Gelu ejusdem, quod omnibus notissimum, in Scyphorum formas effundi potest: sed tantam tamen duritiem non habet, ut Vitrum, nec tantundem pellucet.

IX. Illustrissima Comes à Scharfenberga à Serenissima Conjuge Elect. Saxonix aquam acceperat ex Leontocopro destillatam, eaque ad *Epilepsiam frequentem* feliciter usa est. Exemplo etiam postea motus Daniel Rappoldus Uratislavienſis Med. sæpiùs cum successu adhibuit.

N O T A.

Aquam) Est quoque hujus aquæ proluxa ad nauseam descriptio, quam ideo integram adducere noluimus. Satis est ex fimo leonino præcipuas vires sperandas, quas si omninò habet, contentus sit quivis, aut quidvis ipse addat.

X. Gravidæ innumera *Abortum* præcaverunt frequenti usu aquæ Caryophyllorum compositæ, id est, quæ ex flore betonicæ altilis, cum Moschata, Cinamomo, Maci, & Caryoph. arom. destillata erat.

N O T A.

Aq. Caryophyl.) Elegans hoc Medicamentum, & multis aliis, ipsi quoque balsamo Embryonum dicto, præferendum. Epicuri dictum pulcherrimum fuit: *χάρει τῆ μακαρίᾳ φύσει, ὅτι τὰ ἀναγκαῖα εὐπρόσιστα ἐποίησε, τὰ δὲ δυσπρόσιτα, ἐκ ἀναγκαῖα.*

XI. Ex Oleo ☿ i Crystallos præparabat Barchæus cum phlegmate Chalcanti, quibus ad *pleurisiidem* magno successu utebatur.

NOTA. *Oleo ☿ i*) Idem facit spir. ex cremore destillatus V. circulatorius, & ☉ ☿ i quodvis, convenientibus admixtum.

XII. *Paralyſi* internum arcanum mirâ felicitate exhibebat spir. L. S. baccis marinis abundè imbutum.

NOTA. *Baccis marinis*) i. e. Margaritis, quibus nostro periculo, ejusdem

ejusdem operationis substitui potest Concha Margaritifera, ut etiam pauperioribus medicamento gratia fiat.

XIII. *Arenule & calculi* majusculi feliciter à renibus mulieris exacti sunt Ole silicum aliquoties dato. Id fit solutione cum aceto destillato, cujus abstractione sponte concresecunt.

N O T A.

Ole silicum) Mirari queas cum silices ipsos à Ole concrevisse nemo dubitet. Nimirum distingues: aliud Sal in filice, à succo lapidifico, aliud vi resolvendi præditum, quod non coagulat, sed coagulatur.

XIV. *Arthritidem* pilulis aloëticis cum ꝑ dulci sapè exhibebitis, illitoque spiritu Mannæ cum spiritu vini elicito, curatam scimus in viro juvene. N O T A.

Pill. aloëticis) vid. supra Obs. V.

Spiritu Mannæ) Non est quidem hic spir. [verè Mannæ genuinus, sed potius latex vini mannatus, qui quomodo arthritidi conferre possit, ex ipsâ mannæ natura cognosces.

XV. *Colica* desperata regulo ꝑij vitæ in globulos redacta curata est. Fit autem ille cum sali ꝑi.

N O T A.

Regulo ꝑij vitæ) Est enim efficacior in ejusmodi adfectibus, quam Regulus ꝑij simplex, quamvis sint, qui utrumque nihil ex hydrargyro habere putent.

XVI. Nitrum antimoniale ex aquâ [lotionis diaphoretici, purgare & angina prodesse compertum est.

N O T A.

☉ Sale) Parum tamen differt à ☉ fixo communi. Huic enim ☉ commune adsumitur, in illo est ☉ ꝑii, quod se ex parte ☉ junxit, nam major pars detonando evanuit.

XVII. Tincturam ex magnete cum aceto ꝑij & spir. Si paratam & solè dolori, & hydropico tumori profuisse accepimus à fide digno.

N O T A.

Magnete) magnetem umbilico impositum colicis profuisse quidam narrant. Causam non edicimus, quia ab aliis intelligere præoptamus. Sitamen magnes venenum est corpori humano, quod occultâ tabe lente

conficere perhibetur, cavendum sanè fuerit. Ipsum certè acetum ζ ij
 Ⓞatum satis efficax, etiam absque magnete.

XIIX. Lusitanis novum satisque jam cognitum remedium
 est ad calidos *capitis dolores* Conserva Golvaon dicta, i. e. Aroma-
 tonymphææ Indicæ.

N O T A .

Golvaon) vid. Marc. Ant. Recchum & reliquos Indicorum scriptores.

XIX. Conservâ fl. amaranti c. oleo succini ad *epilepsiam* a-
 liosque morbos capitis usus est P. Affelinæus, senior, Medicus
 Aurelianensis.

N O T A .

Amaranti) vid. quæ de elasticis Willisii diximus supra Obs. II. A-
 maranto sanè vis coercendi ab adstrictione, quæ cum alvi fluxibus & hæ-
 morrhagiis manifesta.

XX. Idem catarrhis tenuioribus continendis succum cy-
 doniorum adhibebat caphurâ permixtum, & caphuram cydonia-
 tam appellabat.

N O T A .

Caphuram Cydoniatam.) Elegans contrariorum colligatio. Cydo-
 nia enim increassant, caphura siccando discutit.

XXI. Tremori & paralyfi incipienti Joh. Veslingius exper-
 tum adfirmavit panacis Pharnacii Pliniani succum densatum.

N O T A .

Panacis Pharnacii) vid. Plin. XXV. 4. est virga aurea G. Bauhini
 Theatr. Botan. lib. VII. sect. IV.

XXII. Idem ad *epilepsiam* experimenti nomine nobis com-
 mendabat Talictrum Virginianum.

N O T A .

Talictrum Virginianum) elegantissima planta latè succrescit. Su-
 periori anno mirè luxuriavit à nobis consita: & primâ mox æstate semen
 in siliquis tenuibus oblongis copiosissimum protulit, nec cessavit in
 auctumnum usque flosculos & siliquas maturas successivè pro trudere.

XXIII. Generosissima Comes à Flekenstein *tinea & alopecia*
 correpta, purgata est pilulis ζ dulcis à Fabiano Leucopetræo; pul-
 verem

verem viperinum sapius ex vino saccharato sumpsit:lixivio cynoglossi caput abluit, & pinguedine natricum German. illita convaluit.

NOTÆ.

Cynogloss) conf. quæ diximus in not. ad Jer. Martii Obs. XXXIX: *Natricum German.*) Eadem enim illis vis, quæ viperis ipsis, nisi quod minùs venenosæ sint, etsi nonnihil sunt minores.

XXIV. In Mso veteri Bibl. Patavinæ reperimus *rugis faciei* exterendis experimentum singulare liquorem anguium Æsculapii sive Anthracinorum Patavinorum odoris gratia floribus roris-marini aut Jasmini imbutum.

NOTA.

Anguium) Omni ferè serpentum generi id datum à naturâ. Nec externo tantum usu profunt, sed etiam interno. Potum sanè vini, quo suffocata vipera, Anglicæ sceminæ pro cosmetico habent, quo epidermidem decidere, novamque renasci ajunt.

XXV. In eodem, liquorem sive succum ex baccis solani tetraphylli (quod vulgò herba Paris) expressum ad epiphoras & ophthalmiam præcellentissimum remedium, ideòque (anima oculorum) appellatum.

NOTA.

Anima oculorum) Ex Arabe aliquo Medico id transcriptum videtur, ut alia pleraque /w

XXVI. *Fissuris labiorum* incomparabile est coagulatum albuminis masculum $\epsilon\sigma\acute{o}\lambda\omicron\varsigma\ \omicron\mu\Phi\alpha\lambda\acute{o}\delta\eta\varsigma$ Aristot. c. aq. ros, & saccharo applicitum.

NOTA.

Masculum) Quod Ital. gallatura. Conf. not. in Marcelli Cumanii Obs. LIX.

XXVII. *Hæmoptoën*, etiam diuturnam, Empiricus sedabat datis ex aq. plantag. vel simili festucis secalinis, quæ vulgò ineptè, mater siliginis, dicuntur.

NOTA.

Festucis secalinis) $\acute{\alpha}\iota\gamma\iota\lambda\omega\psi$ Græc. vid. Bauhinum pin. th. Bot. lib. 1. c. fest.

fe&.i. Dicuntur etiam clavi fecalis. Exterius nigricant semina illius, & ungues quorundam animalium figurâ expriment. Ubique haberi possunt, ut non opus sit Stolbergicam aut Thuringicam appellare cum Joh. Thelio in Silv. Hercyn.

XXIIX. In *Phthisi* Frider. Echsius, Med. Reinfeldensis feliciter utebatur *ceraunochryso* cum oleo hî soluto, & iterum coagulato.

N O T A.

Ceraunochryso) Quid hoc possit ad *Phthisin*, non satis liquet. Ex Hoꝝum parabat olim Chemiatus Neapolitanus sine ulla hydrargyri vivi additione. Ejus ℥vj. cum ℥ij. miscebat ad usus medicos. Sed lusus in nomine ꝑii, & proportio ad 0 nulla est.

XXIX. Adamo Hebichio, Poliatro Augustano frequenti usu commendata erat pulticula myrrhata dicta ad præcautionem *Variolarum & vermium* in pueris.

N O T A.

Myrrhata) Ejus descriptionem dedimus in exerc. nostrâ de vermibus capill. infant. venæ Medic. subjeçta.

XXX. *Paresin ex variolis* sæpè observavit Christoph. Heupergerus, Med. August. in adultis maximè, quos *Ta. signata ambarata Maximiliani Imper.* percurabat, cum & sine sudore exhibita.

N O T A.

Ambarata) Ejus facilis mixtura portione ferè duodecupla.

XXXI. Idem tertianas in plurimis persanavit *cinnabari nativo*.

N O T A.

Cinnabari nativo) Id non tam propter diaphoresin eligebatur, quam illam ob causam, quam ediximus not. in H. Reufneri Obs. CXIIX.

XXXII. Lugdunensibus familiare est, vesicatorio suo *epilepsiam* curare, aperto servato ulcere per annum integrum.

N O T A.

Vesicatorio) Ejus hæc descriptio. G. Galbani, ammon. āā ℥ij. Picis navalis. Terebinth. Sinap. āā ℥ij. piper. long. ℥ij. pulv. cantharid ℥ij. F. E. Sunt quidem & aliæ descriptiones, sed quia non valdè placent, omittere fatius judicavimus.

XXXIII. *Hæmorrhoidas* tumentes fotu urinæ urticatæ in Galliis sæpè curatas vidit Paulus Marquardus Slegelius, Poliatus Hamburgensis. Solâ etiam, sed suâ in seipso imminuit G. Scioppius, ipsò met referente.

N O T A.

Urticæ) Diosc. IV. 94. ad tumores etiam alios commendat: Φύματα, παρωίδας, Φύγεθλα, ἀποσήματα.

XXXIV. Nimum *menstruorum* fluxum experimento Solenandri ex succiplantag. ʒjv. cum colophonix ʒj. ter exhibito curatum observavit P. M. Slegelius.

N O T A.

Colophonia] Sic dicitur residuum à destillatione terebinthinæ. Vid. de fuliginum & resinæ ustæ viribus Diosc. l. 93 Siccare enim planum est.

XXXV. Capistro captum chirurgus liberare conabatur sectione, sed sive imperitiâ, sive aberratione fortuitâ frenum virile altius incidit, & arteriam læsit, ut copiosum sanguinem profunderet, Medicus accitus iussit aquâ plantaginis cum Θ prunellæ mistâ probè eluere, & eandem deinde cum linteis imponere.

N O T A.

Θ *Prunella*) Vid. quæ de ⊕ & ⊖ communi ad curationem vulnèrum utili diximus Hecatostæ II. Obs. XCIX.

XXXVI. Celebre experimentum D. de Lort in *fistulis lacrumalibus* erat Tutix præp. ʒj. pulv. ʒj. subtil. † crudi subtil. āā ʒβ. ceruss. lithargyri āā ʒj. c. cerato diachalciteos ℥.

N O T A.

† *Crudi*) Conf. not. nostras in H. Reusneri Obs. CLXXXVI.

XXXVII. *Hysterica* Monspelienfis vomitu & diarrhœa cum cordis palpitatione afflicta, curata est, clysmatibus infusis, epithemate cordiali & pullis gallinaceis cordis regioni impositis, & aq. Naphæ cum aqua rosarum, artemisiæ, cinamomi, confect. hyacint c. specieb. diamargar. fr. & crocò exhibita.

N O T A.

Pullis) An extrahendis malignis vaporibus, ut in puncturis vene-

noſis , & Feb. malignis ? de quibus vid. Petr. à Caſtro de febr. punct.

XXXIIX. *Hæmorrhoidum* tumor cum dolore maximo viro generoſo moleſtiſſimus evanuit applicatione ol. roſ. amygdal. in quo cotyledon infuſ. aſſectis guttulis Libanotidis coronariæ.

N O T A .

Cotyledon) Huic eadem vis, quæ ſempervivo ap. Dioſc. IV. 92. 93. & Cymbalaræ.

XXXIX. *Surditati* experta Lugduni pinguedo viperinæ cum pauciſſimis guttis olei ſuccini, auri infuſa, deinde admoto pane recente calido.

N O T A .

Impoſita) Præſtant ſuffitus, qui etiam Theriaci eſſe poſſunt, vid. not. in A. Gaſſeri Obſ. LXI.

XL. Arcanum mulierum Britannicarum ad *menſtruorum defectum*, præmiſſis univerſalibus, decoctum Cortic. ſalicis minoris in vino, ſua quoque experientia conſeſtatus eſt G. Entius Medicus præclariffimus.

N O T A .

Salicis) Huic obſervationi videtur adverſari Dioſc. l. 736. qui tam fruſtri, quàm foliis & cortici & ſucco *συπτικὴν δύναμιν* adſignat. Sed niſi in Codd. mendæ ſubſint, contrarii ſanè effectus arguunt, non ſatis hæc illi expenſa eſſe.

XLI. Nihil ad *vermes* facilius, præſtantius & jucundius adſeruit D. Pilonus, quàm aquam Hydrargyri crudi hæc ratione præparatam; ꝯ crudi ℥ij aq. ſimpl. fontan. ℥xij coq. & col. doſ. ꝯiv. Addebat tamen ipſe ravendi Sin. ꝯiſſ. ad libras aquæ ſingulas.

N O T A .

ꝯ *crudi*) Plumbago igitur illi adhærens hoc facit, nec enim aliud quid aqua ſimplici elui poteſt: id facit etiam plumbum ipſum, de quo in alio loco.

XLII. *Quartana* ſingulare evdiapneuſticum curatorium Empirico expertum ex vitro ꝯij cum ꝯ crudo, purgato prius per alutam, M. Non enim purgat, nec vomitum movet ſic præparatum

tum, imò nec sudores excitat, sed verè diaphoreticum est per
διαπνοήν ἢν ἀδηλον.

NOTÆ.

XX ὅ *cum* & *crudo*) Quod igitur parum abest à ζ vitæ dicto.

Nec vomitum) De quo tamen valdè dubitari potest, ut tutius sit aliis uti, nisi fortè in agresti aliquo & robustissimo corpore.

XLIII. Perpetuâ alvi constipatione, à quâ catarrhi frequentes, infestabatur Cardinalis Granvellanus. Cum plurima Medicorum consiliis admisisset, pertæsus tandem omnium, solo hoc pugillato, ut vocabat, deinde usus est. Fol. Senæ ζ vj. Myrobal. Citrin. Cabulens. Amlegor. āā ζ j. Sachari lbij. Aq. Cinamomi ζ iv. M. & fiant grana papaveraceis similia, quæ iterum saccharo obducantur.

NOTA.

Pugillato) Ita vocant confectioes saccharaceas, quæ pugillis sumuntur. Nobis tamen elegantior videtur pulv. præparans Oxoniensibus dictus, quem ex schediis MSS. Guil. Gaddani, Med. Angli, nobis olim dedit Jo. Rhodius, etsi nihil singulare contineat, quod hodiè non sit omnibus notissimum: Fol. Sen. ζ iiij. sem. anisi, fœnic. āā ζ β. Cinamomi ζ j. sacch. ros. ζ vj. Crem. $\frac{1}{2}$ ri ad pondus omnium, datur hora somni ex ala Anglica, deinde mane sequente tantundem.

XLIV. Patavinis mulieribus olim celebratissimam aquam Croci ad *hystericam* adfectionem & *menstruorum suppressionem* reperimus in MSo Bibliothecæ Patavinæ. Succu bugloss. Diosc. melissæ singul. lbij. Croci ζ i. distillantur.

NOTA.

Croci) Eadem vis etiam croco silvestri seu cnico sativo, qui crocus Saracenicus Matthioli. vid. Hier. Tragi part. II. Herb. c. CV.

XLV. *Hæticis* & *tabidis* quibuscunque Empiricus Venetus exhibebat Ess. ex Mumia rec. i. e. carnibus microcosmi destillatione elicitam & ad mellaginis consistentiam redactam, addito Mag. margarit. orient. ex lacte caprillo per plusculos dies.

NOTA.

Microcosmi) De istiusmodi remediis singulari libello egit Daniel Beccerus Med. Borussiae Regiomonti. Sed vereor, ut plus jactantiæ, quàm utilitatis pleraque habeant.

XLVI. J. Faber, Professor Witebergensis, *Podagricis* cum successu antiscorbutica dabat, succum sc. cochleariæ & anagall. aquat. cum \forall ¶ sato: extra autem admovebataquam calcis vivæ chalybeatam, cujus ℥ij . pulv. æris usti ʒij . & Cinab. ʒij . infundi jufferat.

NOTA.

Antiscorbutica) Id satis jam notum, plerisque Germanis usitatum, in morbis omnibus ad miasma aliquod scorbuticum respicere.

XLVII. *Callis pedum* Ol. laterin. cum calc. viv. destillatum à leviculâ incisione illitum, optimum expertum, addebant nonnulli odoris gratiâ Ol. juniperini & spicæ guttulas.

NOTA.

Cum calce viva) Vid. suprâ Obs. I.

XLIX. *Dysenteria* epidemiæ feliciter pulv. dedit Jo. Vestingius ex rhabarb. loti ʒi . Myrobal. Ind. Crem. ¶i ãã ʒj . pulv. N. M. gr. iiij . Sacchari ros. tab. ᠐ati . ʒi . f. pulv.

NOTA.

Rhabarb.) Conf. quæ de isto disputant Practici. Nec enim adducere placet: quia pleraque frivola sunt.

XLIX. Idem expertus est pennas Pavonis minutissimè incisas & in pulv. redactas præstantissimum *hamostaticum* suppeditare.

NOTA.

Pennas) Accipies tamen plumeas tantùm illarum partes, quæ etiam ex aliis volatilibus non minùs, quàm pili quadrupedum huic fini efficaces compertæ sunt.

L. Pilulas ad *memoriam* expertas, profani vulgi denominatione D. J. Christi dictas accepimus olim à Doctorum nostrorum Nobilissimo Melchiore Sebizio, ex aloës ʒi . Croci, myrrhæ ãã ʒi Rhabarb. ʒij . agarici ʒi . Zedoar. gentian. ãã ʒj . Theriac. opt. q. jugland. β . F. magnitudine Francofurtensium, quarum vij. aut ix. plures pauciores deglutendæ. Extractum quoque ex iisdem sive Elixir cum spir. vini præparatum ad gutt. vij. vel plures exhibendum.

NOTA.

Pil.) Conf. quæ diximus de variis Elicifrii Proprietatis compositionibus in Exerc. de venâ Medinensi.

LI. Antaphroditicum Mouseti, quod olim contra luem Indicam adeò efferebatur, constabat ex Decocto L. S. communi, & saponem albo Veneto, quod paucis cognitum erat.

NOTA.

Sapone) Paucis id cognitum putamus. Est autem saponi vis anodyna, ita ut panis concoctu etiam tormenta exquisitissima elusa sint. Qui enim hoc vescuntur, ἀναισθησι evadunt. Estroticum quoque medicamentum præbet, quod experimentis recentibus didicimus.

LII. Ad enterocelen puerorum Asselinæi curatio certissima. Serapium de Cichor. c. rhabarb, ad purgationem. Fomentum Salviæ & nuc. Cupressi cum Schœnantho. Subligaculum. pulv. rad. Valerianæ & nuc. Cupressi. ex jusculis.

NOTA.

Valeriana) Est enim præstantissimum vulnerarium medicamentum.

LIII. D. de Lurbigny à casu undique contusus, sanguine extravento, Diachylon Ireatum cum pulvere cumini, oleo rutæ, succo raphani & vino mistum applicuit, citissimè restitutus est.

NOTA.

Ireatum) Vid. Pharmacop. Londinensem, quamvis etiam ex tempore quævis emplastra Ireata reddi possint, ut nos sæpius reddimus admixto extr. radicis.

LIV. Multum honoris lucrique accessit Petro Asselinæo Venetiis, *carunculæ in urethra* curatione. Ejus hæc methodus erat. Cassia cum succo Glycyrrhizæ. Potus decocti althææ cum Glycyrrh. & Petroselino, per xv. dies. deinde candelæ unguento illitæ immissæ. Cerussæ ḡ. troch. Ras. āā ʒij. Tutia præp. Caphura āā ʒβ. ung. alb. Ras. & ol. ros. q. s. m. Ni mox juvaret, addebat quibusdam etiam præcipitatum album.

NOTA.

ḡij.) Vid. quæ suprâ notavimus Obs. XXXVI.

Præcip. album) Ejus optima descriptio etiam interno usui apta. vid. Epifagm. nostrorum Obs. LXXXIX.

LV. *Mammarum tumoribus* duris Idem insigni emolumento applicabat acetum myrrhidis cicutarix.

NOTA.

Myrrhidis) vid. Emplastrum de cicuta. De usu interno quoque ad Cambucam Veneream quædam non prohibita attulimus in specimine Curationum propriarum, quam suo tempore, cum DEO, in lucem dabimus.

LVI. In podagrâ frequenti eventuum fortunâ exhibebat a-loën stibiatam, i. e. oleo $\frac{1}{2}$ i. sacchari additamento destillato, imbutam: deinde anodynum Extr. asphalti mumiale cum oleo \mathcal{D} . & Caryophyll. ac cinamomi præparatum.

NOTÆ.

Ol. $\frac{1}{2}$ Sacchari) Vid. ap. Jo. Schræder. in Pharm. qui id ex Quercetano transcripsit.

Ol. \mathcal{D} .) De hoc quoque vid. eund. Non propriè enim Oleum dicitur.

LVII. Vir Nobilis in calculo suâ experienciâ aquam Myriophylli stillaticiam ἀδελον habebat.

NOTA.

Myriophylli) Non communem adfusâ aquâ, sed ex succo expresso, adfuso vino destillatam.

LIX. Heroardus Falesæus Vertuniamus in quibusdam ad *calculum* felicissimè usus est Decocto L. S. i cum rhamno Cathartico parato.

NOTA.

Rhamno Cathartico) Conf. de mixturâ purgantium cum sudoriferis Epifagm. nostrorum Obs. LXXXIV. At hic diureseos intentione Lum Sum præscriptum videtur: quanquam etiam purgandi causa in calculo ritè exhibeatur.

LIX. Generosa Collinia Thalassarchæ Conjux *submejulis pueris* præsentî affectu dabat radicem papaveris cum melle rosato; quanquam etiam Crystalli pollinem, & myrtillorum aut cupressi adjiciebat.

NOTÆ.

Papaveris) Est sanè illi singularis vis ἐφευκτικὴ in omnibus adfectibus.

bus. Conf. Diosc. IV. 65. quâ de fativo nigro : Semen ejus cum vino potui datum contra fluxionem alvi fluoremque muliebrem : πρὸς ρεύμα κοιτίας καὶ γυναικίον ῥῶν.

Cupressi) Vid. Diosc. I. 102. qui κύσει ρευματιζομένη καὶ δυσχεύει commendat.

LX *Phrbificis* Petrus Affelinæus aquam Ulmarizæ, multo usu edoctus, salubrem adnotavit, in victu optimum testudinatium adseruit. Interdum & Patris sui pnevmonicum dedit: Terebinthinam scilicet ἄταμ cum pulvere nepetæ, & oleo amygdal. dulcium.

NOTÆ. *Ulmarizæ*) Planta quippè egregiè Traumatica, ut profectò illa vis pyrotica memorata à Trago part. I. Herb. c. XCV. valdè dubia nobis appareat, quales hallucinationes illi in aliis etiam accidisse, peritis non ignotum.

LXI. Idem ad febribus omnibus ab *hepatis obstructione* oriundis aquam radicis filicis & cardui benedicti cum aqua cinnamomi & Lithospermio expertus est.

NOTA. *Filicis*) Conf. Diosc. IV. 186.

LXII. *Quartanas* curabat J. C. Scaliger aceto cum pane & pulvere pyrio destillato, ad ℥ij. propinato : & Epicarpio ex hydrargyro cum Theriaca imposito.

NOTÆ. *Aceto cum pane*) Cujus remedii pro corporum varietate diversi effectus sunt, aliis enim vomitus, aliis sudores movet.

Hydrargyro) Conf. Episcopm. nostr. Obs. IV.

LXIII. *Hydropem*, Turpeto minerali exhibito per salivationem curabat D. Turquetus, juxta diaphoresin & diuresin procuratam. Præcipitatus is ruber erat cum spir. vini destillatus, in quo ☉ ♁ i. & ☽.

NOTÆ. *Salivationem*) Quæ huic tamen adfectui nequidquam convenit, & remis velisque, ut dicitur, fugienda est : imò nec aliis unquam profuit. Conf. Not. nostras in Consil. Exoter. Cent. I. Conf. V.

Præcipitatus is ruber erat.) Quem vid. apud Schræderum.

LXIV. *Ulceribus pulmonum* ☉ crystallinum ex urinâ cum successu adhibuit Petr. Affelinæus.

NOTA. *Urina*) Si asthmati aut dyspnoeæ adhibuisset, laudari poterat. Nunc, quia de ulceribus sermo est, vix fidem habemus. Finge enim

enim abstergendi vi pollere, quid est, quod reliquis indicationibus satisfacere queat?

LXV. Essentiam suam corporis humani D. Gnanius, Med. Lu-
tetianus ad varios adfectus, inprimis capitis parabat non ex re-
centibus partibus, sed vermibus musculorum, nam viscera omnia
& intestina unà cum ossibus abjiciebat.

NOTA. *Vermibus*) Non dixerim, quod benè: Alii viderint. Sed
nec ipsa illa hypothesis de symbolismo cadaveris humani cum vivo cor-
pore quidquam solidi habet. Tædet! sed ideò tamen adduxisse non piget,
ut quàm leviculis momentis etiam celeberrimi Medici sua muniant, in-
telligatur. Conf. quæ diximus. Hecatost. nostræ II. Obs. XCIX.

LXVI. Idem *Apoplexia* inprimis & *Epilepsia* sæpiùs exhibe-
bat Ol. castorei cū Terebinthina & Spir. vini rectificatò destillatū.

NOTA. *Cum Tereb.*) Erat igitur verius Ol. Tereb. Castoreatum.
Quid? non licebat illi spiritum aut oleum in officinâ accipere & Casto-
reum aut \ominus ejus, aut ping. aut ol. aut Mag. aut Ess. ex tempore pro lu-
bitu admiscere?

LXVII. In podagrâ \ominus ðii. propinabat, spiritum vini vitri-
olatum partibus dolentibus admovebat, deinde oleum balsami
artificiale destillatum inungebat.

NOTÆ. \ominus ðij.) Vid. Schrœderus, cujus Pharm. omnib9 notissima.
Spir. vini vitriolatum) cujus usus sanè cautionem postulat.
Ol. balsami artificiale) Vid. descript. & censuram nostram Cent.
IV. Consil. exoteric. Consil. LXXXIX.]

LXIX. Catarrho obnoxiiis errhinum Empirici Germani,
quem à Calvitio depilatum vocabant, in Italiâ celeberrimum e-
rat c10 Ixxc. Hunc imitatus Chirurgus Altestinus c10 Ixxii. so-
lo succo hederæ arboreæ utebatur.

NOTA. *Errbinum*) Conf. quæ de curatione ejusmodi catarrhi
empirica cōmemorât Naturæ Curiosus in Ephem. suis ann. I. Obs. XXXIV.

LXIX. Nobilis Mediolanensis *calculosus* jam conclamatus,
convaleuit sem. violar. & bardanæ, cum fol. quercus, saxifrag. &
gran. lauri in pulv. redactis.

NOTÆ. *Sem. Viol.*) erat hoc Experimentum quondam Jo. Cra-
tonis ap. Laur. Scholziū: & nobis quoque sæpiùs cum successu adhibi-
tum, sed non in conclamatis, quibus vesica onerata.

Bardana) Vid. de Aretio Diosc. IV. c. 91. p. 106.

LXX. *Chlorosin* in virginibus J. C. Scaliger curabat aqua Cruciatæ & Ulmariaë. Rhabarbarū quoque & Agaricum cum saccharo, aquâ absinthii prius irroratum exhibebat.

NOTÆ

Cruciata) Gentianæ familiæ adscriptam intelligas oportet. Nam alia est cruciata Dodonæi, quæ nec ipsa tamen aliena esse possit.

Ulmaria) Huic vim tergendî purgandi que adscribit Tragus l. suprâ c.

LXXI. *Ischiadem* in Domina de Chesnay curavit D. Scotus post corporis lustrationes, fotu radice cyclaminis cum vino Græco & urina impuberis infusæ & contusæ; illito deinde Balamo ex sebo cervino, adipe humano, opopanace, agrimonia, a-dianto, myrrhâ, caphura, lumbricis terrestribus, vino lotis, catulis, & oleo spicæ ac ceræ præparato. At Josephus Quercetanus, Philippo Meraldo, Medico Casteldunensi experimentum suum laudavit, oleum olivarum cum felle bubulo digestum, illitum à lotionem & fomento prius adhibito ex aquâ Marcasitæ argenteæ cum urina & vino destillata.

NOTÆ.

Cyclaminis) Conf. Diosc. qui II. 194. laudat προς σέμματα και ποδ-
δγραν.

Catulis) Hoc igitur experimentum non debuit à Zuelfero in Pharm. R. p. 241. ceu novum jactari, cū ejusdem etiam mentionem Platearius faciat ex Ebzacharia Rasæo, qui sexcentis abhinc annis vixit. Add. Petr. Borell. Cent. III. Obs. XXIX.

Felle bubulo) πάσαι αι χολαι δεμειαι Γερμανικαι. Diosc. II. 96. εμπρακλικωτατη δε η Γουρεια. ibid.

Marcasita argentea) Parum est, quod destillatione dare potest. Si quid enim unguento præstat, ab urina sola est & vino ipso.

LXXII. *Coli dolorem* sæpè curatum observavit Asselinæus spir. vini melissato cum succo Chelidonii & spir. ☉ misto.

NOTÆ.

Chelidonii) Aperit enim, incidit, terget, bilemque educit.

LXXIII. *Menstruis suppressis* idem singularissimum invenit costum Indicum : ex quo electuarium Costinum componebat addito croco, cinamomo, xylocassia, & trochiscis de myrrhâ.

NOTA.

Costum Indicum) Imò potius amarum Syriacum buxei coloris, qualem nostræ officinæ habent, nec alium, nam candidus, Arabicus & Indicus dulcis est, id est, minus calidus & acris, quàm ille, quod verè Ebnisînâ lib. II. c. XIX. commonuit, sed apud eundem, quod Plempius vertit: Præstantissimus censetur candicans: & mox: succedit Indus niger & levis: sequitur niger Syriacus. Sic legendum deinceps est: p. c. c. l. i. niger & levis, sequitur buxeus sive flavescens Syriacus, صفر
الندي اسو والسوري يا ني

LXXIV. Idem Θ volatile Terebinthinæ ex fumo collectum, pilulis, & spiritu, quibusvis aliis ejusdem remediis efficacius deprehendit, ideoque arcanum certum alios celavit.

NOTA.

Θ volatile) Atqui celari non merebatur. Cui enim non dictus Hylas.

LXXV. G. Turnerus sal η ex minio cum urinâ parabat, & aurum potabile pauperum appellabat, quia omnibus adfectibus conferre expertus erat, quibus & illud commendatur.

NOTA.

Θ η) Præparatur cæteròquin cum $\frac{1}{2}$ o. Sed parum interest, nisi quod cum isto paratum Kalinum videatur, s. ut vulgò vocant Alkali: cum urinâ autem magis accedere videatur ad volatilia. Interim usum cur plerique suspectum habeant, non liquet, quia multa alia similia ex metallis non reformidant.

LXXVI. Idem & laudano opiato præferebat laudanum ex ol. η per deliquium paratum, adjunctâ myrrhâ, croco, mastiche, margaritis & auro bracteato tenuissimo.

NOTA.

O. η] Est enim etiam in η , ut in aliis pluribus, vis pariter anodyna & diaphoretica: de quâ in Pharm. plura.

LXXVII.

LXXVII. Narcosin opii in oleo potissimum consistere, experimento suo probabat Affelinæus, quia per retortam extracto, sal residuum in fundo amarum diaphoreticum, non aliâ qualitate pollere ostendebat.

NOTA.

Oleo] Conf. Helmontium tr. de Duumviratu §. IIX. quod ante illum jam dudum Angelus Sala observat sect. VI. Ess. vegetabil. c. II. & Felix Platerus de Narcoticis omnibus verè adfirmabat lib. III. Obs. p. 504. & Con. Gesnerus lib. I. Epist. f. 46.

LXXIIX. *Coli dolorem* à vini potu Germanis familiarem in plurimis sanabat Joh. Gregorius Gobelius, Archiaterus Moguntinus, & deinde Bavaricus: clysmata infundendo emollientia potius quàm acria: potione exhibita ex *Maïna* & *Rhabarb.* c. aq. chamæmeli: sed si paresis jam supervenisset, hieras dabat aliq; purgantia validiora: abdomini & artubus illinebat spiritum vini cum oleo juniperino mistum.

NOTÆ.

Emoll. potius) Conf. quæ de coli dolore bilioso notavimus ad Jerem. Martii Obs. XXXIII.

Cum ol. juniperino) Ineptè. Cur enim non ipsum spiri. juniperi sincerum, si conveniat: aut oleum unguento aliquo alio remixtum.

LXXIX. Parùm distant ab istis *coli dolores* biliosi, qui viro nobili tam atroces & tam diu molesti erant, ut de salute illius plerique desperarent. Hic tandem Balsami Peruani nigri guttula j. in jusculo exhibita restitutus est. Sed id D. Heldinerii Belgæ arcanum experimentum erat in quovis ejusmodi dolore, à quacunque causâ exortus esset.

NOTA.

Bals. Per.) Non convenit id cæteroquin in biliosis, interno usu, nisi ab acrimoniâ fortè intestina erosa fuerint. Sed quid hoc casu guttula j. præstare potuit? Sunt alii, qui ad ℥ß. & ℥j. usque propinant. Nos malle-mus Tolutanum siccum, aut Opobalsamum or. verum exhibere. Nam nigrum istud Americanum anorexiam & ventriculi subversionem inducere certum est, ut nauseam etiam adsumentibus moveat, quod sapiens etiam in me ipso expertus sum.

LXXX Empiricus Castrofrancanus, notante Asselinæo, in *febris* insigni emolumento purgantibus diacodium addebat, curationem reliquam aqua Ulmaria per diaphoresin perficiebat.

NOTA.

Diacodium) Vid. quæ de mixturâ diaphoreticorum & purgantium diximus Epifagm. nostrorum Obs. LXXXIV. Est enim eadem ratio Narcoticorum. Omnia enim Narcotica etiam sunt hydrotica & diaphoretica, nisi impediuntur, ut supra ex Plateri mente diximus §. LXXVII.

LXXXI. In duabus personis *cancro exulcerato* laborantibus D. Pageot, Mgd. Parisiensis, expertus est folia clymeni contusa & imposita plurimum profecisse.

NOTA.

Clymeni) id est, Periclymeni, quod vulgò Matrissilva.

LXXXII. *Pleuritidem* flor. buxi & bardanæ in plerisque curatam adnotavit Petr. Asselinæus.

NOTA.

Flor. Buxi) Tam sunt isti exigui & verè non multi, ut collegisse operæ pretium non videatur. Quid multis opus? Rulandum vide, qui oleum suum Heraclium læpius commendavit. Plerique quidem id ex Guajaco aut corylo destillatum suspicati sunt: nonnulli tamen etiam ex buxo. Nec multum refert. Omnia prodesse possunt. Neutrum ex istis omnibus palato gratum est, sed foetet, & sapore adusti ligni amaricat.

LXXXIII. Idem suo tempore Romanis Medicis ad *febres malignas & venena* cruciatam Dodonæi in pretio fuisse commemoravit.

NOTA.

Cruciatam Dodonæi] Huic vim aperiendi cæteroquin & vulnera curandi attribuunt

LXXXIV. Inter externa ad *atrophiam* ol. Mumia cum pinguedine humanâ nihil præstantius animadvertit idem D. Eucharis experientiâ.

NOTA.

Ping. human.) Dixisse debet quo usu, externo, aut interno? Dicamus igitur nos, utroque: sed ægrotus id nesciat, necesse est: si meliora Medicus ignoret.

LXXXV.

LXXXV. Spongiolæ juglandium secreto Italarum Chirurgorum experimento *ulcera genitalium* peregre regiè desiccant.

N O T A.

Spongiola Juglandium) Hoc illis cum spongiolis cynorrhodi commune sæpius expertum est.

LXXXVI. Fuit qui *hydropi* lapillosum vomitum chelydri expertum profitebatur.

N O T A.

Chelydri) Est lapis chelydrites, sed fossilis, qui spiritu Φ i in polli- nem chemicum redactum hydropi commendatur: à formâ nomen in- ditum. Sed qui hunc vomitum laudabat, serpentes aquaticos ad so- lem in aëre suspendi volebat, suppositâ pelvi aquâ plenâ, donec lapil- lum evomissent. Experientiz id relinquendum. Nam & vomitus bufonis Helmontio celebratus adeò rarò impetrari potest ad pestem, ut cum hoc ipsi suboleret, *νεροφύγιον* excogitarit: bufonem, nisi probè animadvertatur, quæ rejecerit, statim denuò transvorare, nisi prohi- beatur, sc. appposito aliquo custode, qui Argô sit oculator.

LXXXII. *Dentes corruptos integros eximere* licet, si cicada æ- state inter segetes cantando se oblectans contusa imponatur. Hoc adeò certum prodidit Asselinæus, ut multam pro arcano pecu- niam ab chirurgis sibi persolutam professus sit.

N O T A.

Cicada) Idem de ranis arboreis viridibus nonnulli adserunt, quibus tamen experientia nondum adstipulatur.

LXXXIIX. Chemiatus Neapolitanus *vermipos* curabat, verme vivo ventriculi regioni superadligato, donec emoreretur, hoc enim facto omnes in corpore reliquos simul commori adfir- mabat.

N O T A.

Verme vivo) Quamquam id nobis dubium videatur, ex symbolismo tamen naturæ causa deduci posset.

LXXXIX. Ad *hypersarcos* pulverem peti maris inter arca- na Com. Gambaræ Brixienfis non infimum erat.

N O T A.

Peti maris) id est, Nicotianæ inprimis Indicæ five Virginianæ.

XC. *Ad lumbricos* intestinorum extremum remedium Ca-
rolo IX Galliarum Regi datum, D. Harlæus perscripsit aquam,
in quâ plumbum liquefactum aliquoties extinctum esset, sed ven-
triculum tamen eodem valdè refrigerari. Hoc ab illo acceptum
D. Danfæus deinde in pluribus optimum deprehendit Castro-
franci in primis in D. Novelli filio, jam morti proximo.

NOTA.

Plumbum liquefactum] Omnes aquæ metallicæ huic intentioni aptæ,
etiam chalybeata, aurata, mercuriata, stannata, vitriolata, antimoniata
& similes.

XCI. *Hydrophobia* experimentum sapissimè comprobatum
à Damicella du Puits succus erat Chrysanthemî expressus, cum vi-
no exhibitus. Sed P. Affelinæus prætereà addebat pulverem me-
dii corticis cynorrhodi.

NOTÆ.

Chrysanthemî) vulnerariâ vi præditum herniis commendatur à Tra-
go p. l. c. XLV.

Cynorrhodi) Vid. Plin. l. 84. Est enim vetustissimum remedium
incubatione ab Æsculapio proditum, cui fidat, qui certiora non di-
dicit.

XCII. Idem in morbis malignis Alexipharmacum Vene-
rabilis Bedæ magnificiebat. Est verò non aliud, quàm infusum
papyri litoralis, quam ex Hiberniâ acceperat, ab amico navibus
transmissam.

NOTA.

Papyri) Nondum nobis quisquam compertus, qui papyrum Hi-
bernicam descripserit, nec tamen dubium, præter Ægyptum & Indiâ, etiam
aliis locis, & in Europâ non minùs, quàm Asiâ & Africâ proveni-
re; ad arundines enim pertinet, quæ ubivis ad mare & flumina obviæ.

XCIII. *Tenasmo* molestissimo suffitum conorum abietis præ-
sentissimum remedium sapiùs adhibuit J. V. Rumlerus, Poliatrus
August & intestino recto deinde illini iussit mucos seminum
pŷyllii & cydoniorum cum aquâ ebulli elicitos.

N O T Æ

Conorum abietis) Habent enim vim vulnerariam & ulcerariam: & humores acres in tenasmo intestina rodendo sæpè exulcerant.

Mucorea psyllii) Conf. Diosc. IV. 70.

XCIV. Pellendis *secundinis* spir. Thlaspeos myagroidis, & aquam Xyridis tanquam summum remedium commendavit Jo. Veslingius. Fit autem ille ex sem. cum Ψ . Hæc ex radice destillatur.

N O T Æ.

Thlaspeos myagroidis) Diosc. II. 186. κινεῖ ἡ καταμήνια ἡ ἔμβρυα φέρει.

Xyridis) Diuretica enim est, Diosc. IV. 22. Omnia autem, quæ urinas movent, suo modo etiam menstrua cient, & fœtus expellunt. Nec aliter alvi profluviis prodest, quàm humorum abundantiam divertendo, ut cum lotio excernantur, quâ de re idem l. c.

XCv. *Doloribus uteri* à partu molestissimis experimentum incomparabile Catharinæ Medicæ Reginæ, ex Mso Florentino, Thom. Stromajerus Med. & Chir. Cæsareus, nobis reliquit, pulverem fol. sen. polypod. card. ben. sem. fœnic. & fl. menthæ.

N O T A.

Pulv. fol. Senæ) Nil isto opus. Tutius calidis discutientibus uti. Sena enim flatulenta est. Nec calor corporis à partu, quem nonnulli febrilem falsò putant, cum sit à labore, prohibet; quod Theod. Mayeri experientia in tr. Mf. de curâ gravidarum abundè firmatum in plurimis nostratibus verissimum deprehendimus: etiam cum alii inutili disputatione & tergiversatione miseris ferè ad desperationem redegressent.

XCVI. At extra tempus puerperii à flatibus turgentem dolentemque uterum egregiè juvat Erigeron seu senecio dicta herba, aliis Jacobæa, si cum vino decocta bibatur, & cum Sale in sacculis pubis regioni imponatur, Herbariæ nostratis experimento.

N O T A.

Erigeron) Hoc multò efficacior est cinerariâ marinâ Africanorum, quæ in hortis nostris colitur & perennis est, si à frigore nivoso ac glaciali protegatur. Hæc عربون Ebn sinæ est, & verum Parthenium Hippocratis. Non enim differt Asiatica ab Africanâ, nisi loco natali.

XCVII. Resina Cardopatiæ ad præfocacionem uteri, arcanum non revelandum videbatur, D. Wolfgango Mellæo.

NOTA.

Resina Cardopatiæ) Si hæc Chamelæon album Diosc. fuerit, ineptiunt, qui Gummi ejus seu resinam Ixiæ nomine celebratam veneni crimine infamare conati sunt.

XCIIIX. *Sterilitati* mulierum, institutis ex arte purgationibus, & V. S. si opus fuerit, nihil præstantius sibi cognitum in variis suis Practicis reliquit J. V. Rumlerus, quàm infellus Valerianatos ex aqua pluvia concinnatos.

NOTA.

Valerianatos) Conf. Diosc. l. 10.

XCIX. Antonii Vigaræ, Med. Patavini æmulatione Thom. Stromajerus *psoras* & *leprosas* dispositiones curabat sero rosato cum *Setheriaco* diutius potato, cui per intervalla aliquot dierum Conf. fumarix usum cum $\frac{1}{2}$ dulci interponebat: postremò ad balnea ægrotos deducebat.

NOTA.

Setheriaco) Communi quidem illo, quod ex Galeno transcriptum Aëcius repetiit, & Pharmacopœiæ suæ etiam inseruerunt.

$\frac{1}{2}$ dulci) Vid. tamen, quæ de Hydrargyri usu quocunque in leprosis cavendo monuimus Chiliad. II. Obs. Cur. LXXVII.

C. Ad *Luem Indicam* peregrinum nostrisque novum experimentum Jo. Veslingius noster orientalium populorum usu adseruit Decoctum *Stoebes marinæ*, quam nonnulli *Smegma Vegetabile* appellarint. Copiosum enim proventum illius in litoribus Ægypti, Palæstinæ & Arabiæ tulit, quæ loca ipse adierat.

NOTA.

Stoebes marina) Non tam sudores ciendo, cum illis locis sub sole plus quàm satis sudetur, & ventilationibus potius opus sit, quàm hypocaustis & caminis: sed detergendo & sanguinem purificando, per insensibilem maximè transpirationem, aut etiam per urinas: quod tamen paucioribus commodum verè pronuntiabat, iis sanè nunquam proficuum, quibus genitalia læsa. Eadem propemodùm vires plantis cognatis sunt, *stoebi*, *scabiosæ*, *succisæ*, *Serratulæ*, *jacææ*: conf. quæ adnotavimus ad H. Reusneri Obs. LXVI. & CLXXIII.

II.

MICTOMIMEMA.

I. Seni à bove sinistro latere *contuso* sectâ venâ Jo. Prevotius applicuit unguentum Foscareni, manusque vesperi fricari jussit ad revulsionem.

NOTA.

Foscareni) celeberrimum hoc descriptum vid. in Secret. ejusd. p. 5.

II. *Cephalæam* contumacissimam, nullis remediis cedentem, vesicatoriis internæ coxarum parti admotis aliquoties sustulit Benedictus Silvaticus.

NOTA.

Coxarum parti internæ) Revulsione sc. longissimè instituta, quæ ideò commodissima propter insignia vasa, tam sanguiflua, quam lymphatica & nervosa, quibus maximus consensus per spinam dorsi cum cerebro.

III. *Herpeti miliari* efficacissimum Succum Tabaci expertus est Andrighett. Andrighettius.

NOTA.

Tabaci) Exulcerato sc. sed quem unguento rosato aut albo eaphurato permiscere utile fuerit. Ab unguento autem Nicotianæ nullum effectum felicem unquam observavimus.

IV. *Carunculam vesicæ* Emplastro Divino Fernelii feliciter curavit Adr. Spigelius.

NOTA.

Empl. Divino Fern.) Id vid. apud ipsum in Pharm.

V. Nobiles Venetæ nucleis nucis Indicæ lacte nutritis multum impinguntur.

NOTA.

Nucis Ind.) Jucundum hoc remedium, multoque commodius, quam ol. ejusd. expressum ex conis sc. Palmarum Indicarum: de quibus conf. Jo. Prevotium de mater. remed. p. 218.

VI. Polonus *dysentericus* & febriens, in statu morbi tantam necessitatem fuliginis expellendi ostendebat, ut nulla arteriæ dilatatio observata fuerit, notante J. Prevotio.

N O T A.

Nulla arteria dilatatio) Adeò sc. distenta semper arteria, ut perpetua diastole videretur: sed huic rei dubium occurrit: quod nullo diastoles sensu, nullus etiam systoles esse possit, sed una & continua ἀσφυσία. Si enim systole sentiatur, etiam diastole sensibilis erit. Nec licet unquam unam sine alterâ cognoscere aut sentire, imò ne mente quidem rectè concipere.

VII. *Hypospasmata* cum successu curabat Adr. Spigelius: Tutia c. ☿o applicita aut vino rubro in stuppa.

N O T A.

Tutia c. ☿o) Lota commendatur ab Ebn sina lib. II. h. II. c. XXIII. faciendi facultate insignis, ^{cu} ☿o incidendi, attenuandi & discutiendi vim superaddit.

II. X. Idem extracto siliquæ marinæ ad ventriculi angores feliciter utebatur.

N O T A.

Silique marina) Ἄσπαι Græcis iactationes ægotantium ab oris ventriculi vellicatione, quam plerumq; ichores biliosi, serosi acresque excitant. Ipse quidem fructus ventriculo adversatur, sed serapium ejusdem cum decocto capitum papaveris nobis satis expertum est, omnibus humoribus acrioribus fluxione concitatis demulcendis.

IX. Succus parietariæ sanguinem sistit, novo experimento Chirurg. Patavini. Nota addenda vid. infra p. 335.

X. Trochiscos viperinos in comatosis adfectibus singulares expertus est J. Prevotius.

N O T A.

Viperinos] Empiricus Venetus his stillaticium liquorem ex vermibus præferabat, efficaciorē, ut putabat, quàm ex ipsis carnibus elicium.

XI. Adfectibus uterinis, alvo difficili, δρασμικά nocentissima observavit idem.

N O T A.

Δρασμικά) id est, vehementiora purgantia omnia. Lenientia igitur semper præferenda, quod sæpiùs experti sumus.

XII. In calculo usum aparines præstantissimum expertus est idem.

N O T A.

Aparines) Efficætu sanè notabili, cujus nemo Rhizotomorum hæcenus meminit.

XIII. Probatum est remedium, bursa pastoris soleis pedum supposita, in *Cephalalgia*, ejusdem observatione.

NOTA.

Bursa pastoris) Non est ejusmodi Hypopediis & Epitharfiis diffidendum. Nam vis illorum in venas transumpta per cutis spiracula ad corpus ipsum tendit circulari sanguinis motu.

XIV. *Nattam* ab opio apposito absumtam vidit D. Lælius.

NOTA.

Opio) Conf. Historiam, quam Vop. Fort. Plempius recenset de Scirrho jecoris, Prevotii relatione exot. in Ebn sinæ lib. II. c. II. c. I.

XV. Phlegma $\text{\textcircled{D}}$ i. infusum sandalo doloribus *podagricis*, præsentissimo auxilio admovit idem.

NOTA.

Phlegma \text{\textcircled{D}}i.) Quin ipsum spiritum acidularum Kyperianarum tumoribus frigidis quibuscunque, etiam podagricis, & nodis, Veronæ & Mantuæ feliciter adhibuit nostro tempore Petrus à Castro, qui tamen cautione opus habet.

XVI. In *Asbmate & Orthopnoëa* V.S. optimum remedium, statim ante usum thoracicorum instituta, hunc enim præmissum, ægrotum præfocasse observavit Idem.

NOTA.

V.S.) Quod in Pleurorthopnoëa maxime evenit, de quâ Vincentius Baronius tr. singulari.

XVII. Expertum est summitates juniperi teneras non minus purgare, quam turiones sambuci.

NOTA.

Juniperi) Sed valdè teneras esse oportet: adultiores enim aculeati, & esui inepti evadunt.

XVIII. Rhizotomus Patavinus experimentum Prosperi Alpini retulit, Salviam creticam ad instar scammonii purgare.

NOTA.

Purgare) Sunt qui de hormino quocunque id adfirmant. Nos dubitamus, & sæpè aquis destillatis, essentiis, spiritibus, & quandoque etiam succo cum conservâ utimur, nullâ succedente alvi lenitione, nedum purgatione fortiori. Pulverem tamen cum butyro puerperis Epom-

phalii loco optato eventu imponebat Veslingius noster, quem nos sarpissimè imitati sumus, cum obstetricantes solo butyro antea frustra usæ essent.

XIX. Vulgare est remedium ruricularum in Italiâ, ambustis folia Phyllitidis recentia applicare: præsentissimâ ope: unde & Herba de Scottatura dicta.

NOTA.

Phyllitidis) Egregium sanè remedium, sed commodè adhibendum, quia haut parùm aditringit, etiam apud Dioscor. III. 121.

XX. In *Melancholiâ* Hypochondriacâ Tincturam lap. Lazuli expertus est Dominicus Sala.

NOTA.

L. Lazuli) Quæ facilis paratu, quemadmodum & Magisterium ejusdem etiam pistorum pueris notum, si quorundam sententia admittatur, ex colore vires æstimantium.

XXI. Idem Ram Dæ nullam esse observavit. Sed si quæ sit, potius quæ dicendam, quæ ab illâ non separata sit: & Dam quoque ignis operâ in ♀ redire.

NOTÆ.

Ram Dæ) Hoc dubium videtur: aut saltem audaculum. Ex Da etiam in capellâ, ut vocant, ab aurifice depurata, quæ purissima & alieni nihil habet, Ram elicuimus, quæ quæ adscribi nullo modo potest.

Redire) Hoc liquorum metallicorum ope impetrari quidem potest, sed inutile & nemini desiderandum opus: igni enim nudo depuratur potius, quam destruitur, & septies excoctum purissimum redditur. Nec vera transmutatio est, nec educio, sive extractio, sed combinatio.

XXII. *Atrophiam* à scabie venarum V. S^c curavit Hercules Saxonia.

NOTA.

Scabie Venarum) Scabies cutis adfectus, quomodo venis propriè adscribi queat, non liquet. Alii dispiciant. Nobis abstinere his satius videtur, ne ineptire, aut saltem externa internis confundere videamur.

XXIII. *Excrescentia* indolens, frustra emollientibus & digestibus

rentibus tractata, evanuit imposito h̄o in aceto sambucino macerato.

NOTA.

h̄o) Satis quidem est h̄i usus solus, ut etiam auri, aut Malagmatis hydrargyriati. Qui tamen aliquid singulare ex h̄o sibi pollicetur, hum liquidatum in illo exstinguat, ⊖ ejusdem commisceat.

XXIV. Aqua panis in febris Hungaricâ, summum alterans, felicissimè exhibita est ab empirico.

NOTA.

Aq. panis) Conf. Chiliad. I. cur. Exoteric. Cur. ICCXXXI.

XXV. Eustachius Rudius duas *bystericas* restituit V. S. in poplite jam conclamatas.

NOTA.

In poplite) Vid. de hujus sectione Castellani in phylacterio suo: & add. quæ nos differuimus Exerc. nostrâ de Venâ Medin. c. X.

XXVI. Verrucis in Coronâ penis, ab impuro congressu pulvis radicis petasitæ expertus est Adr. Spigelius, & pulveri Savinæ prætulit.

NOTA.

Petasita) De Savinæ baccis Ebnina lib. II. h. II. c. I. vehementer digerere & desiccare cum morsu sive acrimoniâ. Ulceribus malignis & phagedænicis Diosc. commendat IV. 108.

XXVII. Fluxus alvi in lue Hungaricâ nunquam diaphoresi sistendus est, subsistens enim mala ulcera in habitu corporis excitare solet.

NOTA.

Subsistens) Id vix credibile videtur. Sistere quidem noxium, sed non per diaphoresin: Adstringentibus igitur & constipantibus in corpore subsistunt humores ulcerum causæ: Sudoriferis à corpore excluduntur, quibus si clysmatum usus accesserit, periculi nihil restare potest.

XXVIII. In Coli dolore aliquando pectoris dolor observatus, alternis molestissimus, uno sc. crescente, altero remittente & vicissim.

NOTA.

Alternis) Id nisi vicinia diaphragmatis factum sit, translatione certè ichororum per lymphatica & arterias accidit.

XXIX. Qui proclives sunt ad lepram, non debent unctionibus hydrargyri subjici, nec aliis quibuscunque medicamentis *σιελοκινηηκούς* uti, quia his lepra sepulta in facie mox se prodit.

NOTA.

Hydrargyri) Eò enim tendit Hydrargyri vis omnis, & sursum commotis humoribus vitiosis proclivis ista adfectus latentis rete&io.

XXX. Si dolor aliquam corporis partem occupet, & ibi pus contineri suspicio sit sudante ægroto præcipuè circa vultum & dolore permanente, certissimū habendum pus illa in parte dolente colligi, unde licet non mutetur color partis, tamen aperienda est, ut evacuetur: experientiâ comprobante.

NOTA.

Aperienda est) Id sæpè faciendum, etsi tumor nondum suppuratus appareat.

XXXI. Infantes quoque recens nati tumorem in capite circa futuram coronalem secum ex utero adferunt, hic gossypio moschato imposito curatur, frequenti Italorum experimento.

NOTÆ.

Tumorem) Inflationem verius, quàm phlegmonem dixeris, & Oedematoden potius molliculum, quàm durum.

Moschato) Siccando pariter, & discutiendo. Est enim in moscho vis eximia dissolvendi, & acrimoniam quandam habet, qua recens & genuinus etiam sanguinem ex naribus provocat.

XXXII. In *beeticis*, si coxa doleat & intumescat, mortem instare observatum est: quod etiam fit, si vermes excernere incipiant.

NOTÆ.

Si Coxa) Fit enim abscessus quasi criticus, non naturæ robore, sed *ἀπόστασις* est, per epigenesin & metathesin vitiosam & inutilem.

Vermes) Denotat enim humorum vitiosorum abundantiam & caloris nativi diminutionem. Etsi enim ex propriis seminibus generentur, nunquam tamen sine vitiosis ichoribus in corpore stabulantur.

XXXIII. Observati sunt nonnulli, dolore capitis excruciatu super utrumque cilium hærente, pulsante & Augusto loco

contento. Hic solis exortu statim incipiebat, occasu desinebat. Opinio erat ex sanguine calidiori & arterioso fieri: erat enim dolor pulsatilis, omnesque verno tempore laborabant, manè dolor mitior erat, circa meridiem invalescebat, noctu cessabat, refrigerato sc. sanguine noctis frigore. Post universalia frontale ex verbenâ contusâ profuit.

NOTÆ.

Cilium) Barbari Med. superiorum seculorum ejusmodi adfectum Clavum solebant appellare, quod tanquam clavus certo alicui loco eoque exiguo capitis infixus videretur: Sed in temporibus maximè aut syn-
cipite. Hoc igitur rarius in fronte, ejusque parte, Cilio utroque, ubi sc. nervus Opticus divaricatus in oculos tendit, comite arteria ex carotide oriunda.

Pulsatilis) Exiguæ quidem arteriolæ sunt, quæ illic conspiciuntur sed communionem generis & successione quâdam cum vasis majoribus dolorem ingentem pulsatilem fieri verosimile apparet.

Noctis frigore) Non tantum hiberno tempore, sed etiam æstivo: Solis enim absentiam vapores Geocosmici non ascendunt altius in aëre, radiis illius rarefacti, sed circa terram crassiores hærent, unde refrigeratio.

Verbena) Sæpius cum alii, tum etiam nos illam usi sumus, sed nihil magnifici observavimus, quod non fidelius flores papav. rhœados nobis præstitissent.

XXXIV. Quibus *Oculi fluxione* laborant, & lentore à somno palpebræ inviscantur, aqua rosar. in quâ parum aloës dissolutum, curati sunt.

NOTA.

Aloës) Sunt qui lotam accipiant, ne mordacitate obsit. Sed id tum demum laudari potest, si ad ulcera desiccationis tantum gratiam expetatur. Hoc enim casu absterfionis lota aptior. Ne noceat, granatantum duo aut tria satis fuerint ad totidem aquæ uncias. /il-

XXXV. Mulierum venetarum creberrimum certissimumque experimentum ad hysteriam adfectionem est H. Botrys, externo & interno usu mirè utilis.

NOTA.

Botrys) Non meminit facultatis hujus Diosc. III. 130. Sed dum Ambrosiam & Artemisiam Cappadocum commemorat, hunc quoque usum tacitus videtur innuisse.

XXXVI. Iisdem ad *fuscus manuum* \ominus lithargyri cum Ol. amygdal. in pretio testatus est D. Lucius, Chemicus Patavinus.

NOTA.

\ominus *Lithargyri*) & Marcastæ, & 4. & hi quoque his utilis.

XXXVII. Movendis menstruis paucula folia laureolæ cum vino decocta Nobilis fœmina in arcanis habuit Venetiis à celeberrimo Medico Cremenfi edocta. Non movebant vomitum, nec alvum ciebant.

NOTA.

Laureola) Vid. Diosc. IV. 172. de Chamelæa. Eadem vis etiam Thymelææ & Cucuro ejusdem IV. 173. quod si non idem fuerit cum Matthiolo illo apud nos frequentissimo, saltem hoc nostrum mensibus movendis & abigendis partibus exemplum memoravimus Hecatoſtæ I. Obs. XCV. Quin omnia purgantia menstrua ciere solent, sed justâ nec minori quantitate.

XXXIIX. *Fissuris* mammillarum unguento rosato illito, folium hederæ terrestris impositum præfens remedium obstetricum quarundam in Italia. Ex pede columbino s. Geranio Rob. manibus contrito quasi pileolum efformant fœminæ in Galliâ, & cum successu applicant.

NOTÆ.

Hedera) Egregiâ enim facultate glutinandi pollet.

Geranio Robertiano) Hoc etiam ad vulneraria & ulceraria pertinet: Felicius tamen res successerit, si gossypium succo imbutum apposueris, aut etiam pileolos ex cera Geraniata efformaveris.

XXXIX. *Ulcus venereum* putrilaginosum & exedens, solo usu aquæ stillatiæ bolbiti, interno & externo, curavit D. de Nove.

NOTA.

Bolbiti) Est enim illi vis detergendi insignis, quam non tamen ex pasturâ omnium florum, ut vocant, accepit, sed ex fermento ventriculi

culi & intestinorum, cum succo pancreatico, & bilis quoque aliquâ portione.

XL. *Grassante febre pestilente* D. le Feure, succum calendulæ cum vino alb. propinabat. Plerique convalescebant.

NOTA.

Calendula) Hoc etiam Veslingii nostri arcanum experimentum erat, quod fidum deprehendimus.

XLI. Limacem pratensem cubito adligatum, indicio Jac. Sylvii omnes *febres* curare expertus est Petrus Affelinæus, qui tamen etiam aquam acetosæ campestris s. rumicis exhibebat.

NOTA.

Limacem) Sunt etiam, qui ranas virides arboreas dictas febres sanare adlerant, si manibus detineantur, donec expirent. Id si contigerit, non tam idea aliqua pavoris aut Archei commotione Paracelsicis excogitata, fieri solet, quam fermentationis p. n. in sanguine cohibitione per vapores illi communicatos, & comœatu humorum circulari ad cor ipsum delatos.

XLII. Mulier flores ligustri in vitro soli exponebat, addito paucò olivo, ne in pulverem siccarentur, colliquati q. in balsamum vertebantur, quo in Italiâ magnâ fama utebatur ad *scrophulas* & *ulcera* omniâ putrida.

NOTA.

Ligustri) Licebit etiam ex illis non tantum vulgaribus, sed etiam orientalibus sive Cyprinis oleum parare odoratum & efficax, sicut ex jasmino & myrto.

XLIII. In *coli dolore* omnia irrita. Decoctum chamæmeli in jusculis profuit. Sed mox recurrit. D. de Laigre V. S^{cm} instituit, Cessavit.

NOTA.

Chamæmeli) Hoc multum præstat oleum ejusdem destillatum saphirinum, quod omnibus notissimum.

V. S.) Quippe biliosus erat, ichoribus sanguini commistis, & per vala sanguiflua circumlatis.

XLIV. Cardinalis Ferrariensis ad *hemorrhoides* usus est cum insigni levamento adipe felis domestici saginati.

NOTA.

Adipe felis) Sunt tamen, qui cati silvestris præferant. Lenitioni sanè doloris pinguedines omnes idoneæ, nullo delectu scrupuloso.

XLV. In *Ischuriâ* vinum, quo radix filipendulæ rubræ infusa, mira præstitit.

NOTA.

Filipendula) Conf. Diosc. de Oenanthe III. 135.

XLVI. *Mammilla* adfecta rarò ad sanitatem reducitur, nisi altera sana à lacte siccetur. Siccatur autem, si fugenda non præbeatur, & farina fabarum ac lentium cum aceto decocta imponatur. Hoc enim remedio nihil convenientius expertum sive mammæ sive testiculi minuendi sint.

NOTÆ.

Fabarum ac lentium) Conf. J.V. Rumleri Obs. XCI. in Sylloge nostrâ.

Nihil convenientius) Si cum cautione prudenter usurpetur. Malignitate enim præsentate aut acrimoniâ ichorum repercussâ, gravissimi adfectus excitantur.

XLVII. Muscus terrestris Germ. *Morsebab* quasi mors vetulæ, clavato similis, sub abiete minus tamen repit. Expellit per vomitum omne venenum, & quamvis vehemens videatur, tamen sine periculo est: in *sudore Anglico*, *febris* & *podagra* expertus à Petr. Asselinæo.

NOTÆ.

Muscus terr. Germ. Morsebab.) Germanis rectiùs dicitur *Beerlapp*: *Gürtel-Kraut* / id est, *Lycopodium* s. *Cingularia*. vid. Hier. Tragi herbar. lib. I. c. CLXXXIX. qui *podagræ* pariter, sed externo tantum usu commendat.

Sudore) Vid. quæ ex Rondeletii sententiâ notavimus ad A. Gasseri Observ. XXIX. Nemo enim, quod sciamus, vomitum hoc casu valdè laudavit, ut saltem notari mereatur.

XLIX. *Impetigines* oleo ceræ cum flor. Δ is & *Caphura* feliciter curabat Idem.

N O T A.

Ol. ceracum fl. ☐) Sed si quis nostrum consilium non adspernabitur, præferet Bals. ☐ is Rulandinum, addetq; si opus sit, ejusdem Emplastrum Dia ☐. dictum.

XLIX. *Partum provocat* certo experimento interna pellicula ventriculi capi. Idem.

N O T A.

Pellic. ventric. capi] Nec capi electio præ gallinaceis quibusvis, nec pelliculæ ventricularis natura satis apta videtur huic instituto. Nec plura addimus, nisi ut experimentum fiat. Si enim successerit, aliter deinceps de talibus philosophandum erit, quàm vulgò fieri solet. Nos tamen experti sumus, cordialia, etsi adstringentia, pleraque partum promoverè, roboratâ sc. naturâ, cujus id opus unicum est.

L. Pulv. turis masculi ad ʒi. ex ovo sorbili sæpius data idem plures *Gonorrhœicos* percuravit.

N O T A.

Turis masculi) Idem facit & Mastiche & G. Animé, quod arcanum cujusdam experimentum novimus & quæcunque alia ulceraria. Nec enim aliud est gonorrhœa, quàm ulcus parastatarum, de quo Epigram. nostr. Obs. LXVII.

LI. *Gummiæ* s. nodi duri articulorum in lue Indicâ plurimis curata sunt Oxycroceo c. ol. L. S. & amygdal. d. misto experientiâ J. Prevotii.

N O T A.

Gummiæ) At longe præstantius nobis compertum Emplastrum de ranis cum ʒi Vigonis aut simile ex tempore præscriptum, omissis superfluis c. ol. L. S. non foetido permixtum.

LII. *Singultus* difficillimus Aloëdario cum Theriaca, propter veneni suspicionem, brevi sanatus est in viro nobili.

N O T A.

Aloëdar. cum Ther.) Si quid vulgaribus compositionibus tribuendum, Mithridatium hæc in re Theriacæ præferri potest. Etsi enim parùm differre videantur, fuit tamen, cum Mithridatium plerumque Theriacâ efficacius experti sumus.

LIII. Jo. Hartmanni experientia ol. olivar. cum Rhabarbaro infus. & expressum ad cochl. j. exhibitum certissimum remedium contra *dolores coli* adfirmavit nobis Jo. Rhodius.

N O T A.

Rhabarbaro) Vid. ☉ Rhabarb. compos. Jo. Magebuchii & aliterum eo melius Danielis Ergasii : Item ol. benedictum Hemicephali Rom. & Bernardini. Hecatost. II. Obs. XCV.

LIV. Idem magnete umbilico imposito curatos à se visos attestatus est.

N O T A.

Magnete) Hujus tamen effectus quæ ratio fingi potest? Nos sæpè epomphaliis ex crustâ panis, aut etiam fictili vasorum epithemate & similibus multa præstitimus in quibusvis abdominis doloribus. Nec causam habent singularem, qui opihitem eligunt.

LV. Infusum $\frac{1}{2}$ ii crudi idericum intra triduum restituit.

N O T A.

$\frac{1}{2}$ ii crudi) Pollet enim vi abstergendi insigni, nec noxæ aut veneni ullum periculum, quod ignari ignavique homines tantoperè formidant. Eadem $\frac{1}{2}$ ii natura, quæ $\frac{1}{2}$ i est : neutrum periculosum, sed interno usu prudentiâ tantùm Medici moderandum vidimus olim Medicum Castrensem Gallum in enematis decocto $\frac{3}{4}$ vj. crudi illius cum fructu præscripsisse. Hoc delicatulo alicui censori nimium videri poterat. Sed si quis pondus ejusdem $\frac{1}{2}$ i etiam gravius cogitet, summâ cum ratione præscriptum fatebitur. Quid enim $\frac{3}{4}$ j. vel altera ejusmodi gravis ponderosique corporis præstiterit in decocto, cujus major pars abjicitur.

LVI. Adrianus Spigelius in consultatione quâdam aloën tanquam summum ad *impotentiam* remedium commendavit, probante Hier. Fabr. ab Aquapendente.

N O T A.

Aloën] Non malè, sed usus tamen modicus sit, ut ne purget. Præstaret igitur Americanâ recente uti, quæ parùm aut nunquam purgat.

LVII. Idem sola aquâ fol. quercus ulcera deplorata tibiærum percuravit.

N O T A.

de qua fol. quercus] Ethæc nobis quoque non displicet : quicquid tamen facit, ☉ illius vi facit, quod in quercu latet, & ad sensum etiam elici potest.

LIIX. *In ascite* quidam feliciter usus est cataplasmate ex sa-
pone Veneto cum ψ & ramentis raphani misto , sæpius repe-
tendo.

N O T A .

Sapone Veneto) Conf. quæ de fisco saponaceo notavimus ad Jer.
Martii Obs. XL.

LIX. *Folia cerasi* arboris contusa naribus indita , hæmor-
rhagiam sistunt , experientiâ Jo. Prevotii.

N O T A .

Cerasi] Habent enim aliquid gummosi , quo venarum arteriarum-
que orificia claudunt , quemadmodum & gummi ipsum.

LX. *Pulmonibus* exulceratis extractum corticis medii salicis
tenellæ , antequam folia emittat , collecti , expertus est singulare
remedium idem.

N O T A .

Salicis] Nemo ignorat nostrâ ætate plures fungos illos , sive pilulas
excrementicias salicis , tanquam singulare experimentum proposuisse :
de quibus iccirco egimus Hecatostææ I. Obs. LXI.

LXI. Clavis pedum emplastrum Vigonis cum ξ sæpè expertus
est Thom. Platerus , aliquando à pediluvio & crassioris cutis re-
motione senecionem adfrictum etiam imposuit cum successu.

N O T A .

Emplastrum Vigonis] Imò etiam sine ξ , à quo plerique abhorrent.
Senecionem] Huic vim repercutiendi lib. I. Herb. c. XCVI. cum ad-
scripisset Hier. Tragus seq. c. XCVII. parùm sententiæ suæ memor faul-
tatem deinde discutiendi tribuit.

LXII. Aq. Lopathi stillaticia per mensem integrum bibita
plurimos *oculorum* adfectus persanavit.

N O T A .

Lopathi] Lapathis omnibus vis quædam purgandi inest , experien-
tia Illustr. Veslingii , quâ ratione sanguine succoque nutritio depurato
piritus vividiores clarioresque fieri necesse est.

LXIII. Sanctorius Venetum quendam infertis radd. Thyme-
æ auriculis perforatis à suffusione diu præservavit.

NOTA.

Thymelæa) Conf. quæ de Helleboratis cauterisimis nonnulli post F. Platerum observarunt, & add. quæ de Helleboro in fonticulis habet Jo. Walæus Meth. Med. p. 43.

LXIV. In *hydropse* succum Chærephylli ad ℥ij. c. vin. alb. sæpiùs datum, diuresi & roborationi aq. cinamomi, exterius autem urinam impuberum, cum \ominus prunellæ coctam, impositam, remedia optima experti sunt plures.

NOTA.

Urinam] Quin hæc destillata, ut spiritum & \ominus volatile suppeditet cum \oplus mixta satis efficax & commoda, etiam ut bibatur. Nec multum differt à Chryfocolla factitia Venetorum.

LXV. D. de Belleval ad *berniæ* efficacissimum observavit cataplasma ex Osmunda regali dicta.

NOTA.

Osmunda regali] Os mundi Hier. Trago lib. II. Herb. c. XVI. est apha-ca Diosc. II. 137. quintum Viciæ genus ulcerarium: quo nomine heic prodesse potest. Sed quam Osmundam regalem semibarbari appellant, est Filix major, & ipsa ulceraria ap. eund. lib. I. c. CLXXXVI. egregiè desiccans.

LXVI. Quæ *difficulter pariunt*, si magnetem manu dextrâ tenuerint, tanquam miraculo subito liberantur.

NOTA.

Magnetem] Experimentis igitur opus fuerit, ut Galeni sententiæ concilietur, qui magnetem easdem vires cum Hæmatite habere adserit: Hic verò sanguinem & partus retinet: ex quo transcripsit etiam Boëtius de Lapp. & Gemm. lib. II. c. CCLIII.

LXVII. *Pleuritici*, quicumque per initia vomunt, omnes evadere comperti sunt. Hinc Quercetanus Crocum metallorum exhibet. Sed si dolor sævissimus fuerit, præstat ol. amygdal. d. ad ℥ij. vel ℥iij. c. Laudani opiat gr. ij. vel iij. propinare: quod in plurimis probatissimum.

NOTÆ.

Vomunt] Spontaneus sc. vomitus intelligendus; nam cæteroquin plerumque nocet, monente Petr. Jo. Fabro Cur. Spagic. LX. quo nomine etiam

etiam Jo. Freitagius IV. auror. Med. c. XV. aquam benedictam Rulandi non admittit.

Opiati] Hujus cautior usus fit oportet, non tam ipsius remedii causa, quam hominum, qui plerumq; non causas pro causis criminantur. Mitigantia sanè etiam ante S. M. laudat Eustachius Rudius lib. I. de Vit. c. XLV.

LXIX. *Tinea* in puello Nobili, pileolo ex carne suillâ salitâ imposito brevi percurat^A est Patavii.

NOTA.

Carne suillâ] Vid. quæ de suillis cutibus & carnibus ad curationem lepræ consuluit famosus ille histro Fr. Mar. Burrhus Mediolanensis.

LXIX. Tinctura & extractum Aspalathi rosei s. Aloastrî Rhodiaci ad *eructationes ventriculi* præstantissimum remedium expertus est Hier. Reischerus. Nostratibus Rhabarbarum crasse incisum cum guttâ olei ejusdem destillati feliciter usitatum.

NOTÆ.

Aloastrî Rhodiaci] Conf. obs. ejusd. in Exerc. de scorbuto.

Ol. ejusd.] Quamvis nonnulli odorem illius vehementiorem appetunt: qui verò externis tantum usibus unguentariorum servire debere putant, falluntur.

LXX. *Morbis malignis* Echidnophthalmi sive lapilli Melitenses, femirotundi & nigricantes, alexipharmaci præstantissimi comperti. Iisdem viribus pollent & Glossopetræ, maj. & min. quarum uberior proventus est, & moles amplior, illi enim rariores, vix eâ copiâ haberi possunt, quæ medicis usibus conveniat.

NOTA.

Echidnophthalmi] Sic nos vocamus: descriptionem vid. in Museo Olai Wormii lib. I. sect. II. c. XI. qui oculos serpentum petrefactos vocat: quod tamen non videtur verosimile, sunt enim lapilli sui generis, quemadmodum & glossopetræ, quas nonnulli lamiarum dentes perperam opinantur. Nos plurimos habemus, splendidos, nigros, & alterâ parte nonnihil excavatos: quosdam etiam lineis albis decussatis insignes & raros, de quibus aliâs.

LXXI. Expertum est, aquam auratam ad instar chalybeatæ, per extinctionem paratam *paronychia* dolores sedare, si digitus in illâ aliquantisper calidâ detineatur.

NOTA.

Aq. auratam] Hæc sanè in omnibus aliis adfœdibus internis. chalybeatæ meritò præfertur.

LXXII. Fernelii exemplo Medicus Bellunensis plurimos à gonorrhœa virulentâ curavit pilulis aristolochia, gentianâ, myrrhâ, aloë, mithridatio & terebinthina Venetâ cum serapio althææ factis perinæo inuncto succo sedi majoris & plantaginis cum ̄le ʒj m.

NOTA.

Fernelii] Vid. ipsum de lue.

LXXIII. ʒio vitæ aquâ plantag. soluto & per chartam trajec-tò, plurimis *ulcera maligna* percurata sunt.

NOTA.

ʒ vitæ] Huic præferri posset spiritus ̄i philosophicus, qui ab ejusdem præparatione restat: aut etiam ʒ ritè sublimatus, cui pulvis aut scorria reguli ʒ i admisceri potest.

LXXIV. Viro religioso *epileptico* Julius Alexandrinus pilularum usum suasit ex castorei, sanguinis Draconis, ʒii mineralis, i. e. crudi, & opopanacis partibus æqualibus cum aquâ præoniæ mistarum ad ʒj. alternis sumendarum..

NOTA.

ʒ Mineralis] Non est sanè contemnendus aut noxius crudi usus, ut nonnulli rerum naturalium inexperti putant. Sed cura tamen adhibenda, ne sine delectu quodcunq; obvium adsumatur. Id optimum, quod ex mineris auriferis haberi potest, quibus & plumbum reperitur. Ad hujus enim naturam proximè accedit.

LXXV. Abbas ad S. Nicolai Venetiis solebat *demone vexatis* potionem hanc exhibere: Hellebori albi ʒj Cinamomi el. ʒβ F. Infus. in vini albi ʒiv. colaturæ addendo paxillum sacchari. Plurimis evacuatione copiosâ utrinq; profuit, ut exorcismo ne quidem opus fuerit, quo in cæteris utebatur.

NOTÆ.

Potionem] Non displicet in infuso: in pulvere enim minùs commo-dum, quod etiam Aristoni cognitum in similibus ap. Jo. Stobæum Serm.

LXX X. ̄έλλεβορος ̄λοχερέσερος μὲν ληφθεὶς καθάρσει, εἰς δὲ πάντα

πᾶν μικρὰ ἰεὶ φθεῖς πύγει. Nec facilè admittenda sententia Nohi, Med. Pr. lxx c. XXXIII. qui lapidem Armenium eidem juxta veterum consuetudinem præferbat. Extracto Hellebori nigri cum Flor. Cassiæ feliciter usus est Benedictus Silvaticus Cent. II. Conf. LXXVII. ad ʒβ. usque ʒj. & ʒj. integrum exhibuit etiam Melch. Sebizius Med. Pr. Spec. sect. II. c. IV. & nos ad ʒj. plurimis dedimus in melancholicis adfectibus, nec facilè id ponderis, nisi insanix curandæ, excessimus.

Exorcismo) Et nos quoque Patavii plurimos ex rusticanâ plebe utriusq; sexus homines vidimus ad aras sanctorum & pedes exorcisantium delatos, qui frustrâ excarnificati in nosocomio deinde publico Helleborismis restituti, ipso eventu comprobaverunt, se non dæmoniacos, sed melancholicos tantùm, aut maniacos fuisse.

LXXVI. Radice Scorzonæræ saccharo obductâ ad hypochondriacam feliciter usus Jo. Bapt. Taxia, Regis Hispan. Orator Parisiis.

NOTA.

Scorzonera) Conf. Hecatostæ nostræ II. Obs. XXIX.

LXXVII. Pisanorum consuetudine probatissimum remedium est ad *reparandos pilos* linimentum ex melle cum ovis formicarum paratum, factò, ut vocant, strato super stratum.

NOTA.

Ovis formicarum) Hoc nobis magis adridet, quàm si in pulverem redactæ cum vespis & similibus insectis resiccatis admisceantur.

LXXIIX. Virgo sacra hysterica optimè restituta est à Medico Belga, solo aceto Leucoji, insolatione parato.

NOTA.

☞o *Leucoji*) Idem tamen etiam ☞o fol. rutæ præstiterit. Vid. Diosc. III. 138.

LXXIX. *Coli ileiq;* dolores sustulit nux Metella Indica ad ʒj. exhibita, Jo. Bapt. Oliivi imitatione.

NOTA.

Nux Metella] Narcotica Ebnsinæ lib. II. tr. II. c. III. Tatura vulgò Turcarum dicta: Hippomanes cratevæ sive fructus Mamonii.

LXXX. Heliotropium majus Matthioli *vermes* certo experimen-

rimento enecat, solo adfrictu, relatione Rhizotomi Patavini, unde & Italis vermæria dictum.

NOTA.

Heliotropium majus M.) & Diosc. IV. 193. bilem & pituitam alvo expellens.

LXXX. Putamina nucum juglandium contusa in linimentum c. aq. plantaginis redacta, aut adstringenti unguento alicui remixta, hæmorrhagias omnes sistere comperta sunt.

NOTA.

Nuc. jugland.) Habent enim vim manifestam adstringendi satis validam, atque ex succo ☉ elici potest, cujus ratione nigricante colore tingere scriniariis notissimum.

LXXXII. Serum noctu sub dio relictum & remotum ante solis ortum felicius purgat, experientiâ Medici Belgæ.

NOTÆ

Serum) De hoc vid. si lubet, controversias Liceti, Castrensis & Servii.

Sub dio) Non tam à nocturnis vaporibus aliquid accipere putant, quam à rore matutino noctem sequente, quemadmodum & uvæ, & rosæ & fructus floresque alii plures.

LXXXIII. Torminibus *colicis* adstrictissimus convaluit statim exhibitis cum vino Ol. juniperini guttulis aliquot.

NOTA.

Ol. juniperi) Idem præstat & vinum ipsum juniperinum & tinctura sive essentiacum spiritu vini præparata.

LXXXIV. Puellæ & viduæ, quæ à suppressis menstruis in dorso palpitationem sentiunt, cum perturbatione mentis, helleborismis & melanagogis aliis facilè restituntur.

NOTA.

Helleborismis) Sed necesse est à purgatione, etiam sardiæ ac hyffericis uti, nec venæsectionem, si videatur, ex occasionis necessitate omittere.

LXXXV. Mulier XXX. annorum tertianâ intermittente mirabili tenebatur. Prima accessio circa nonam vespertinam die Veneris, duravit usque ad Xam. matutinam diei ☉; secunda incepta

incepit die D. manè, duravit usque ad diem 4; ita ut totius paroxyismi horæ LXI. numerarentur. Reliquæ postea accessiones XXX. tantum horas persistebant: Intermisiones XVI. circa diem XXum pustulæ variæ apparuerunt variolis paulò majores, sed magis acuminatæ, quarum eruptio febrem sustulit. Hæ XII. dies duraverunt, solo linimento pomato sublata sunt. Ægrota toto accessionis tempore dormiebat. Febris à frigore incipiens ferè vix perceptibili, nocturna potissimum molesta erat.

NOTA.

Tertiana intermittente mirabili) Adde: Cataphorica sive soporosa. Nos nihil de illa ultrà; qui causas ex fermentatione p. n. sanguinis, succique nervosi deducere novit, ei rarus quidem adfectus, sed mirus non videbitur, nec quis, quin multi alii similes etiam mirabiliores obtingere queant, dubitavit. Motum quoque morbi & exitum criticum in pustulas, facile esset ex Dæ transitu per Zodiacum percipere, si annus & dies mensis adnotati fuissent. Morbum ex decidentiâ acutum, ut vocant, tardior erisis, XX. demum die ostendit. Hoc autem temporis spatio necesse est Lunam à puncto principii morbi sive signo illo, quo cœperat, ad tertium usque quadratum processisse. Per quadraturas enim signorum, motum acutorum fieri satis planum: Reliqua particularia ad spectus Planetarum revelare posset, si cognoscere licuisset.

LXXXVI. Variolis hieme laborans, nivemque manibus tractans, recurrentibus intrò pustulis in maximum periculum conjectus aiebat se purgante potione à Medico exhibitâ evasisse.

NOTA.

Recurrentibus) Durum istud & difficile creditu, plus sanè felicitatis ex fortunâ, quàm consilio, traxit. Naturæ enim motus impeditus, & in contrarium aversus, liberior sibi versus exteriora restituendus erat, alexicacis sc. & diaphoreticis expellentibus.

LXXXVII. Esu leporis plures obierunt altero die, quia foliis rhododendri oppletus erat, observationè Petri à Castro Med. Veronensis.

NOTA.

Rhododendri) Sunt tamen, qui externè & internè necis quoque si-

ne noxâ adhibitum testentur. Et nos quoque multa veneni crimine traducta observavimus, quibus tamen innocentiam suam experientia adferuit.

LXXXIIX. Civis Groninganus à pulvere hepatis vulpini exhibitò, utrinque molestè purgatus est.

NOTA.

Hep. vulpini) Pleraque silvestrium animalium hepata elui inepta, nescio quid malignitatis habere videantur. De hepate urfino exemplum habes in Holandis novæ Zemblæ hibernantibus apud Leuin. Hulsium in descript. navig. Batavorum. Hoc notent illi, qui hepar lupinum tantoperè commendant, quo tamen nos lubenter caremus. Picæ hepar in aulis quibusdam usitatum est in eundem finem, ut propinatum infisci alvum, reliquis verò risum moveat.

LXXXIX. Medicus Hebræus Pragæ *maniacum* curavit à purgatione repetitâ & V. S. decocto roris solis & aquilegiæ propinato.

NOTÆ.

Roris Solis) De isto actum nobis Hecatosteæ I. Observ. XCIV.

Aquilegia) Splenis sc. consensu, ut videtur, cui illa adversatur, ap. H. Tragum. lib. I. Herb. c. XLII.

XC. *Hydrocephalum* in puero Petrus à Castro curavit solo linimento ex cochleis unâ cum testis suis contusis & ol. amygdal. amar. misto.

NOTA.

Cochleis) Est enim hydrops particularis capitis. Vid. igitur cochlearum usum in hydrope ap. Galen. XI. simpl. c. propr. & adde, quæ Alex. Massarias expertus est III. Pr. c. XVI.

XCI. Ejusdem experimentum ferè quotidianum fuit ad *gonorrhœam*, post lenientia, muria Encrasicholorum exhibita. Siccat enim & tergit.

NOTA.

Encrasicholorum) Vid. Ebn sinam lib. II. tr. II. c. XIIIX. de

XCII. *Scabiem manuum* in seipso curavit H. B. H. purgatione, emuls. sem. melon. cum sacchar. rosaceo, & deinde vino Nicotianæ maris infuso Alectoraphodo, solâ lotione.

NOTÆ.

Vino Nicotiana) Validè enim desiccatur.

Alectoraphodo) Et huic vis tergendì siccandi què eximia.

XCIII. Stellarum marinarum pulvere ex jusculo vel vino exhibitò nullum certius aut efficacius *εὐταλινόν* suâ experienciâ testatus est Anonymus Medicus Hebræus, qui abhinc duobus seculis vixit, in aphrodisiis suis MSS. quæ singularium nomine olim nobiscum amicissimè communicavit Jo. Rhodius.

NOTA.

Stellarum marinarum) Inest enim illis non tantùm quædam acrimonia, ut plerisque marinis à \ominus e, sed ostrea etiam comedunt singulari astu & lapillorum interjectu capta, narrante Æliano lib. III. de animal. c. XXII. Hæc autem postquam devorarunt, non excernunt, sed integra conficiunt. Intestinis enim carent. Unde Scaligeri jocus in Cardani commiserationem, defuisse sc. naturæ subulam, quâ partes illas perforaret. Vid. Ulyss. Aldrov. de testac. lib. III. c. LXVI.

XCIV. *Verruca* quacunquè parte corporis abolentur cinere bryoniæ cum succo ejusdem misto, certissimo experimento M. Hopperi Med. Oxoniensis.

NOTA.

Bryoniæ) Conf. Diosc. IV. 164.

XCIV. Cremore lacteo seminis lactucæ aquâ chalybeatâ præparato, plurimas albo fluore laborantes, cum pulvere eboris subtilissimo misto percuravit Jo. Meynoldus Med. Venetus.

NOTA.

Eboris) Quod etiam experimentum fuit Zacuti Lus. quem vid. in Praxi admir. add. Diosc. II. 61. qui *δύναμιν εὐπληκῆν* ei adsignat.

XCVI. Electuario ex seminibus ad *visus imbecillitatem* simplicis, sed efficacissimo usus olim Innocentius III. P. M. R. ex sem. foenic. sileris montan. apii, aneth. & petroselini cum melle idque pretiosissimis quibusque prætulit. Quod ex MS. antiquo in membran. Ser. mi Principis Mantuani CIO. CCCCXLIX. adnota-

tum, additumque est, idem Abbati S. Pauli Pisas transmissum visum restituisse, quem centenorum annorum senex ferè amiserat.

NOTA.

Sileris) Hoc in vicinis Alpibus apud nos copiosum & eximium, radice & semine pluribus adfectibus expertum, multis aliis præferendum.

XCVII. *Marasimum* aqua sanguinis suilli destillata cum succo expresso Gammarorum fluv. adjecto saccharo clarificato, in viro curavit Jo. Prevotius, cum ferè conclamatus videretur.

NOTA.

Sanguinis suilli) Conf. quæ de curatione lepræ ad mentem famosi illius Empirici F. J. Burthi recensentur: Quæ enim huic conveniunt, etiam Marasimo profunt, & vicissim.

XCII. Observatum est, si sanguis ex arteriâ mittatur ad ℥j. spatio VI. horarum illum in ℥ix. seri facessere, & ℥iij. tantum in fundo densari.

NOTA.

Seri) Hoc experimentum monstravit nobis publicè in nosocomio Patavino non semel Hieron. Frigimelica, vir Nobiliss. & Acad. Professor.

XCIX. Sal centrale, ex glebâ terrenâ purâ elicatum, quorundam panacea est in Italiâ, cum quo etiam nonnullos aurum solvere, ut potabile redderetur, adlaborasse novimus.

NOTA.

⊖ *Centrale*) Sic vocant, sed nescio, quàm benè, cum nec terra ipsa, quam terimus, verè in mundi centro posita sit, nec ⊖ illius, si quod est, propterea tamen centrale dici debeat.

Adlaborasse) Sed frustra, & nos sententiam nostram diximus Hecatost. II. Obs. c. 31.

C. Jo. Prevotius adnotavit, Hieronymum Fabricium ab Aquapendente in Theatro Anatomico Patavii aliquando publicè ostendisse in abdomine hiatus & anastomoses venarum epigastricarum in nervos pertingentes, per quas iccirco potum & liquida omnia copiosius adsumpta ferri opinabatur.

NOTA.

Venarum epigastricarum) Potius arteriarum: per has enim cum sanguine chylus & liquidiora omnia deportantur: in nervos autem & vasa lymphatica transsumi facile, nec nostri ævi inventis ulla de iis dubitatio superest.

III.

M I C T O M I M E M A .

I. *Stomachicum* singulare Michaëlis Poterii, Chemiatri, ad appetentiam excitandam constabat ex saccharo rosato, & oleo $\frac{4}{5}$ is multiplicabili,

NOTA.

Ol. $\frac{4}{5}$ multiplicabili) At Petrus Poterius *Ol. Crystalli multiplicabile* pari laude evehebat, in pharm. Spagir.

II. *Dysenteria* D. Pilonus nunquam adstringentibus medebatur, quia observavit omnes, quibus ita sistebatur, vel in recidivam incidisse, vel febres & pleuritidem. Nec sudoriferis utebatur, quod calorem membri transmittentis augere putaret, ideoque lenientibus tantum & V. S. morbum curabat.

NOTÆ.

Adstringentibus) Cautius horum usus, nec tamen nullus esse debet. Si quis ab illo recidivam passus, aut feбри & pleuritide correptus est, aliam causam metaptosis & epigenesis habere potuit.

Sudoriferis) Hæc tamen aperta & secuta. Vid. Guil. Fabricium Hild. tr. propr. & quæ nos adnotavimus ad H. Reufneri Obs. 85.

Lenientibus & V. S.) Quæ duo præsidia profectò vix satisfaciunt omnibus indicatis.

III. Angliæ tabes peculiaris, tanquam endemia, multos quotannis auferre solet. Causam tamen putabat Gabriel Hardugnus de St. Jacques, quod illa natio nimis à V. S. abhorreret, ideoque cum pleræque febres, & rheumatismi cum visceris aliqujus inflammatione conjunctæ sint, in suppurationem abire, ut tabe tandem confectos mori necesse sit.

h

NOTÆ.

NOTA.

Anglia) Vid. de illâ, flagello Angliæ dicto, singularem libellum D. Gareucier.

à V. S. abborreret) Sunt enim inflammationibus propter plethoram obnoxii, quam plerique ex viâ pleniori contraxerunt.

IV. *Rheumatismis* maximum remedium V. S. compertum, & aq. papav. rhœados cum diacodio & similibus. Purgantia enim minimè convenire expertus est idem.

NOTA.

Diacodio) Optimum sanè remedium, si cardiaca quædam addantur: Purgantia tamen leniora excludi non debent, sed moderato usu utilissima sunt.

V. In *Pleuritidis* initio idem remedium laudabat Idem, & procedente demùm morbo bechica exhibebat.

NOTA.

Idem) Conf. quæ suprâ dicta Mictomim. II. §. 67.

VI. Fortunius Licetus ex vulnere abdominis Bononiæ chylum effluxisse vidit planè lacteum.

NOTA.

Chylum) Viderunt & alii: Nec difficultas ulla observationis, etiam in sectionibus quotidianis.

VII. *Gangliis & Exostosisibus* Jo. Veslingius Auri laminas ponderosas multò efficaciore quàm plumbeas expertus est.

NOTA.

Auri laminas) Inprimis si hydrargyro imbuantur.

IX. Ad febrem malignam pertinet illa febricula lenta, quæ imperitos Medicos sæpè latet, Galeno V. de loc. adfect. c. VII. descripta, ex sanguine sanioso in jecore ob imbecillitatem ejusdem genito, & postea ibidem putrescente, quemadmodum in fluxus hepatici progressu aliquando evenit. Prava enim est cujuscunque sanguinis corruptio, quæ malignum vaporem exspirat. Hanc sæpè curavit olim Jo. Prevotius.

NOTA.

Febricula lenta) Hæc perpetua abscessuum latentium comes est, tunc

tunc tamen inprimis manifesta, cum suppurationis initium accedit, nec ulla singularis ejusdem consideratio aut curatio necessaria. Quia enim abscessum sequitur, eo curato ipsa etiam curatur.

X. Idem ulcera pleraque percurabat lotionem cum aqua ros. plantag. & V. p. æquis mistâ. Deinde inspergebat pulverem Solenium ustorum.

NOTA.

Solenium ust.) Ital. Cappelonge, unguis species, de quibus vid. Aldrovandus lib. III. testac. c. LXXV. Sed nostra quidem sententiâ, quæcunque testacea usta idem præstiterint.

XI. *Hemicrania* desperata, frustra adhibitis purgantibus, revellentibus & intercipientibus, curata est subito hiru/dinibus fronti supra oculum applicitis.

NOTA.

Hiru/dinibus) Et nos etiam venæ frontis sectione curatam vidimus in Italiâ.

XII. Cachecticis & picâ laborantibus à menstruorum suppressione \ominus corticum aurantium & citriorum experientiam Quercetani sequutus Samuel Fermisus magno successu exhibebat ex aquis propriis additis essentiæ croci guttulis.

NOTÆ.

\ominus *Cortic. aurant.*) Imò tinctura potius illorum exhibeatur, satis enim salis in se continet, amari, aperientis & extergentis, quâ facultate etiam crocus pollet.

Ess. Croci) Vid. tr. singularem Curiosum D. Joh. Ferd. Hertodii.

XIII. Idem Gordonii imitatione *Ictericis* felicissimè dabat succum capill. φ is, qui remedium est omnibus præferendum.

NOTA.

Capill. φ is) Vid. Gordonium ipsum c. propr. Pr. de Ictero, ex Dioscor. IV. 136.

XIV. *Epilepticum* cum ill. Veslingio Patavii sæpè invisimus, qui in singultum inciderat adeò vehementem & sonorum, ut in quartam usque domum vicini exaudiretur.

NOTA.

Singultum) à vellicatione sc. humorum acrium & malignorum, qui

qui epilepsiam per consensum excitabant. Quod si quis elastica illa irritamenta Willisii maluerit, non prohiberi poterit, quanquam ad idem ferè omnia redire satis planum appareat.

XV. *Epilepsie* aliisque morbis gravioribus Empiricus Luffensis Crystallus $\frac{1}{2}$ exhibebat ad gr. viij. blandissimè purgantes. Has verò parabat ex regulo $\frac{1}{2}$, calcinando in furno figulino, IV. crucibulis sibi invicem adaptatis. In horum supremo $\frac{1}{2}$ reperiebatur crystallinum.

NOTA.

Crystallus $\frac{1}{2}$) Vid. Schroederum pharmac. qui alios parandi modos docet.

XVI. At verò Poterius ex crudo in marmore per diem integrum trito, aëriq̄ue exposito, efflorescentiam quandam albam eliciebat, diaphoreticam pariter & narcoticam, cujus dosis gr. IV. febb. experta rarius alvum subducebat.

NOTÆ.

Efflorescentiam) Cui si ipsum $\frac{1}{2}$ diaphoreticum prætuleris, non sanè errares.

Narcoticam) Has certè facultates ne quidquam contrarias sæpiùs conjungi etiam in aliis patet.

XVII. Observavit idem hydrargyrum non solùm luem non eradicare, sed etiam altius infigere, & ferè insanabilem reddere, iis maximè, qui capillo sint rufo, nigro crassoq̄ue.

NOTA.

Hydrargyrum) De pilis est observatio Guil. Ballonii lib. II. Consil. Sed hydrargyri usus internus externo ferè tutior, si ritè præparetur, lui omninò necessarius.

XIIX. Beubefius stannum, cum pistillo ferreo, fufum agitabat, quod in pulverem nigrum abibat, Hunc duplo Φ pondere calcinatum abluibat, Jovisque calcem appellabat, hepatis uteriq̄ue vitam, præfocationi ejusdem maximè utilem.

NOTA.

Jovisq̄ calcem) Sunt & aliæ ejusdem calcinationes per aquas ro dentes, accedente ablutione non spernendæ. Et Bezoardicum $\frac{1}{2}$ ale dictum heic maximè locum habere potest.

XIX. *Dysenterias* omnesque alvi fluxus sistingebat D. Guenotius cataplasmate ex stercore gallinæ cum butyro frixo.

NOTA.

Gallina) Siccando enim strenuè cohibet, quod monuimus supra *Mictomim.* II. §. XCII.

XX. Idem in tertianis post universalium usum sexto vel septimo paroxysmo ventriculi regioni cataplasma apponebat ex foliis Tanaceti crasse concisis cum succo ejusdem mastich, terebinth. furfur. macis in ollâ colliquando permixtis, & placenta rosacea illitis.

NOTA.

Tanaceti) Plerumque enim his febb. dolores ventriculi & coli junguntur.

XXI. Coli dolores D. Sharpius præmissis clysmatibus purgantibus feliciter curabat aquâ absinth. ℥ij. cum aquâ cinamomi ℥i℥. data.

NOTA.

Aq. absinth.) Quæ eò efficacior, si cum vino aliquo generoso desilletur.

XXII. Monspeliensium experimentis nephritici doloris distinctio certissima est à colico, quod in illo urina supprimatur, alvo libera aut etiam citata, in isto è contrario alvus obstructa sit, urinâ fluente.

NOTA.

à Colico) Non est tamen adeò certa ista distinctio, quin interdum fallat. Sæpè enim miscentur isti adfectus, & tùm vel præstantissimi Medicorum errare possunt.

XXIII. *Gonorrhœam* in plurimis brevi sistingebat Formisius conserva sive emulsione seminis brassicæ cum saccharo factâ.

NOTA.

Brassica) Est enim vis insignis etiam brassicæ tergendæ & purgandæ, quo nomine etiam serapium rhamni cathartici sæpius expertum est. Idem etiam præstare novimus semen erysini sive irionis.

XXIV. *Quartanas* idem persanabat succo sempervivi mini-

mi, quod Plinio illecebra dicitur, ad ℥j. cum vini ℥iij. bibito, corpore ad sudorem in lecto composito.

NOTA.

Illecebra] Hæc tamen plerisque minùs commoda videtur, quia vim causticam habere creditur, unde & sempervivum majus accipi tutiùs videtur.

XXV. Irà repentè mortuus, pericardium sanguine repletum dissectus ostendit. Cum ejus rei causa ulterius quæreretur, inventi sunt duo abscessus in trunco arteriæ aortæ prope cor, unde sanguis exierat.

NOTÆ.

Pericardium.] Quod rupto vase proximo aut dilatato saltem ejusdem orificio factum probabile videtur.

Abscessus.) Crudi haut dubie & sanguinei sive inflammatorii, nondum suppurati.

XXVI. Ut truncus venæ cavæ, arteriæque magnæ, quemadmodum & aliarum venarum tunicæ ramulos quosdam venarum à partibus adjacentibus accipiunt, ita & porus choledochus à venis cysticis ramos accipit. Nil igitur miri, si ex suppressis hæmorrhoidibus icterus aliquoties nascatur. Colon hepatis pertransiens vesiculam bilis tangit, ejusque colore tingitur, unde ratio, cur colici sæpè quoque icterici appareant, Valverdi & Vesalii observatione. Spigelius etiam advertit eos, qui alvo sunt adstricta, capitis dolori maximè obnoxios mediante omento, cujus tunica superior ventriculo adhæsit, inferior autem colon sub illo reflexum suspenditur, unde nec mirum, quod horis matutinis, cum intestina excrementis turgent, nauseabundi plerique sint, ut saltem aliquid comedere cogantur.

NOTÆ.

Choledochus) Etiam ab arteriis cysticis, quamquam ex his vix liceat aliquid singulare exsculpere, cum venarum arteriarumque omnis confluxus sanguinis non tantum puri, sed in massa sua etiam bili permixti, omnibus notissimus sit, & transcolatio ejusdem per cribrosa colatoria hepatis multis modis impedi queat.

Ex suppress. Hamorrhoid.) Non opus est, tam longè causas icteri ejusmodi arcessere : satis est hamorrhoidibus suppressis, sanguinem bile utraq; remixtum in corpore restagnare, atque per circulationem sanguinis in habitum usque deferri. Talis autem color in cute apparere solet, qualis in vasis sanguinis continetur.

XXVII. Prosperi Alpini arcanum fuit ad *scabiem* succus fol. ranunculi tenuifolii, Majo mense expressus & illitus.

NOTA.

Ranunculi tenui fol.) Habet enim vim validissimè tergendis & siccandis, quo nomine etiam inter cathartica refertur. Ideoque cum cautione adhibendus, nec solus, sed adipi sociatus.

XXIIX. At Jo. Prevotius in eadem succo fol. nerii utebatur, interdum & decocto fol. Oleandri, tabacum addebat, ad lotionem.

NOTA.

Succo fol. nerii) Conf. quæ diximus Mictomim. II. §. LXXXVII. Petri à Castro observatione: quæ tamen usum tantum internum, ut ista externum, respicit.

XXIX Idem ad *memoriam* reparandam ac conservandam experimentum præstantissimum commendabat carnes attagenum, qui vulgò Francolini, & turturis, cum cordibus hirundinum & speciebus alephanginis.

NOTÆ.

Francolini] Vid. Aldrovandum XXII. Ornitholog. c. X. & XI. ubi quorundam sententiam recenset, qui gallinas rusticas Varronis, cum Bellonio, hoc nomine dignantur.

Spec. alephanginis) Sunt rubræ aromaticæ, quas vide triplici descriptione expositas ap. Ebn sinam lib. V. summ. I. tr. III. حوارشن الغنوش
كوسو وبل كوسو cum & sine molcho.

XXX. Idem notavit medullam arietis non castrati *memoriam* auferre tanquam veneno aliquo, cui resistat medicamentum ex phaside præparatum.

NOTA.

Arietis non castrati) Hoc notent illi, qui ad melancholiam cerebrum arietis

arietis commendant in pilulas efformatum, quod aliàs memoravimus. Vid. H. Reufneri Obs. 7. & not. in add. p. 13. An verò, quia oblivionem inducit imaginationum & phantasmatum melancholicorum, propterea eligitur. Quod opium quoque facit.

XXXI. *Erysipelas* curabat idem pannis aqua saponata imbutis applicitis, præmissâ provisione corporis.

NOTA.

Saponata) Parùm videtur diversa ratio hujus & lactis aurei chirurgorum: nam sapo quoque ex calce & cineribus constat.

XXXII. Idem Empirici relatione caput catelli unius mensis inclibano siccatum & in pulv. redactum *cancro ulcerato* inspersum eundem curare prodidit.

NOTA.

Catelli) Conf. suprâ Mictomim. I. §. LXXI.

XXXIII. Pulv. genitalis bubuli vulneribus inspersus, etiam magnis, bidui spatio illa perfanat ejusd. observatione.

NOTA.

Bubuli) Id faciunt omnia nervea & coriacea corpora, quæ humore aliquo madefacta glutinandi vim habent.

XXXIV. In *febris malignis* omnibus, sed maximè exanthematicis, quæ vulgò variolæ, decoctum majoranæ & hyssopi cum emuls. sem. cannabis præstantissimum sudoriferum expertus est idem.

NOTA.

Sem. cannabis) Huic enim plerique vim narcoticam adscribunt. Narcotica autem pleraque omnia sudorifera nemo ignorat. Vid. tamen, quæ de hyoscyamo monuimus in catagraph, Philomatheticorum Syllab. III. §. XXI.

XXXV. *Menstruis sistendis* mirabile remedium, cinis *Ægaphadi* cum aquâ pluvia, Patavinarum quarundam experimento cognitum,

NOTA.

Ægaphadi) Omnes omninò excrementorum cineres id præstare possunt, ut necesse non sit, ad capras solas restringere,

XXXVI.

XXXVI. *Surdastris* expertus est Anonymus Medicus Patavinus in Mso antiquo, pinguedinem anguillæ auribus instillatam.

NOTA.

Ping. anguilla) Abstinerè tutius ejusmodi unguentis, jam dudum alii monuerunt, qui idè suffitum præferunt.

XXXVII. *Strumas* curabat Martinus Rulandus coagulo lactis cum sero ad cataplasmatism consistentiam percocto & imposito.

NOTA.

Coagulo lactis) Diosc. II. 85. eleganter: πᾶσα πηύα λύει τὰ συνε-
507α.

XXXVIII. *Phreneticis* ad somnum conciliandum quoque aquam personatæ ad ℥iij. propinabat J. Prevotius.

NOTA.

Aq. personata) Et hoc quoque experimentum notari meretur: quod diaphoreticam vim plerumque narcoticæ conjunctam ostendat.

XXXIX. Cardani observationem de usu adipis viperini ad *phthysin*, tota spina dorsi peruncta, experientia non omninò adversari judicabat idem.

NOTA.

Adipis viperini) Facile enim penetrare, & per nervos pariter ac vasa sanguiflua cum succo nervoso & sanguine toti corpori distribui potest.

XL. *Rimis* papillarum oleum rorisardini expertum memoravit idem, incocto prius sempervivo minori.

NOTÆ.

Ol. rorisard.) Etiam oleum juniperi & similia plura siccantia sebo aut adipi concocta aut remixta his utilissima experta.

Minori.) Imò potiùs majori, quod tutius & minus acre.

XLI. *Hydropicos* cibis oleo bryoniæ conditis purgari & juvari attestatus est idem.

NOTA.

Ol. bryonia) Variis etiam modis aliis planta hæc adhiberi potest.

XLII. Illustriss. Comes Hanoviensis *hemorrhagia* narium obnoxius, adamante sub linguâ detento fluxum sistebat.

NOTA.

Adamante) Plerique huic gemmæ parùm tribuunt in medicinæ usu, quidam etiam veneni infamiam impingere conati sunt. Sed si quid pulveris asperitate efficit, eadem certè arrosio à quibusvis aliis crystallinis & vitreis metuenda, non item à gemmâ integrâ.

XLIII. Arcanum ad *magnos lienes* J. A. Medici præclari erat in electuariis *hedera corymbifera* exhibitâ.

NOTA.

Hedera corymbifera) De foliis Diosc. II. 210. συνόξει πινόμενα σπληνὸν καὶ ἰόντα.

XLIV. Experimento constat, pulverem pedum perdicis tostorum ad ʒj. ex vino rubro datum manè & vesperi dysenteriam persanare.

NOTA.

Pedum perdicis) Idem possunt etiam omnia alia similia ex animalibus desumpta, nervosa, tendinosa, & glutinosa: quemadmodum & cineres ferè omnes siccando pares effectus edunt:

XLV. Monspeliensium mulierum consuetudine verbena sub axillis gestata, ejusque aqua stillatitia ebibita felici successu *lactes* reparat, teste Formisio & Beubefio.

NOTA.

Verbena) Nondum satis explorata videtur natura & facultas illorum, quæ vulgò lac generare perhibentur. Cum enim non aliud, quàm chylus sit per ductus lactiferos sive chyloferos in mammas delatus, quid heic ejusmodi medicamenta tam interna, quàm externa efficiant, obscurum apparet. Nec enim chylum generant, nec quomodo lac in tubulos suos propellant aut deducant, satis manifestum est.

XLVI. Ex vulnere in brachio largus sanguinis fluxus cum saltu. Multa adhibita frustrâ. Cum Formisius accitus observaret digito admoto sisti, petiam duplicatam adligavit, ut digiti vicem gereret: efficax erat. At Riverius in tali casu carnem ovillam vel bubulam adligabat.

NOTÆ.

Cum saltu) Nimirum ex arteriâ aliquâ læsa. Quamquam etiam ex venis cum saltu exsilire venæ lictione pateat.

Carnem ovillam) Quòd sanè præstat, quia etiam sanguis quivis admotus sanguinem sistit.

XLVII. Guenocius *genorrhœam* pro deploratâ habuit, quæ digito in anum immisso renitentiam habebat ad sensum, aut si catheter argenteus intrusus sub lividus extraheretur.

N O T Æ.

Renitentiam) Tumoris nempè indicium sive abscessus ulcerati, de quo nonnulla ex Jo. Georg. Virsungi sententiâ attulimus Epifagm. nostr. Obs. LXVII.

Sublividus) Hoc enim ichoris gangrænosi sive sphacelosi indicium.

XLIX. *Hydropicus* balnei usu fufis humoribus in epilepsiam incidit.

N O T A.

Epilepsiam) Non tam fusione humorum id factum, quàm elasticarum particularum commotione.

XLIX. Cuidam genu rotula transversim fracta, ut partes à tendinibus sursum deorsumque traherentur, cum per sanatâ jam omnia chirurgus putasset, ægrotus tamen non citius erecto corpore stare & prodeambulare cœpit, quàm rotula in duas partes denuò dissiliret.

N O T A.

Dissiliret) Nimirum in luxationibus & fracturis nimio siccantium usu sæpè vidimus ligamenta breviora reddi, & tendines contrahi, ut deinde motus non uno modo lædi soleat.

L. Viri cujusdam religiosi experimentum ad *coxe dolores* erat ol. sem. cannabis expressum calidè illitum.

N O T A.

Ol sem. cannabis expr.) Diaphoreticâ sc. & narcoticâ pariter facultate, de quâ supra §. XXXIV.

LI. *Erysipelati*, etiam desperato, certum & arcanum ejusdem experimentum erat farina secalis in sacco parti admota.

N O T A.

Secalis) Novimus etiam, qui inspergere solent. Sed præstat tamen in linteolo admovere.

LII. Succus chelidonii filis carptis admotus *cancro recenti* expertus, indubiâ relatione fide diguorum constat.

NOTA.

Cbelidonii.) Habet enim vim cathæreticam: quâ etiam folliculos abcessuum cysticorum extergit.

LIII. Elaphometra conceptionem juvat; arcano experimento anonymi in Mso apud Jo. Prevotium.

NOTA.

Elaphometra) Cui confer Jo. Agricolaæ cervum excoriatum.

LIV. Hoc etiam secreti loco quibusdam habitum : Cymbalaria succus externo & interno usu ad *scabiem*, brevissimo spatio feras quoque impetigines sanat.

NOTA.

Cymbalaria) Eadem huic vis, quæ sempervivis & cotyledonibus cæteris.

LV. Pollinem corticis Anagyridis Alpinae supernè avulsi vomitum movere, Solerii indicio, verum comperit Jo. Prevotius.

NOTA.

Anagyridis Alpina) Omnibus Anagyridis generibus hoc commune: Sed avulsio corticis versus superiora superstitionosa videtur.

LVI. *Varices* primùm se prodentes in puero curavit idem foliis perfoliatæ impositis.

NOTA.

Perfoliata] Eadem sc. facultate rupturas seu dilatationes valvularum in venis, quâ processus peritonæi dilatatos percurat.

LVII. D. Guenocius radice Solani lignosi feliciter utebatur farsæparillæ loco.

NOTA.

Solani lignosi) Si manicum intellexerit, quod ad frutices pertinet, sententiam nostram diximus in Exerc. de venâ Medin. Narcoticum enim esse non dubitamus, à quo nimirum & vis diaphoretica dependet. Sed illud *μαυκόν* videtur à narcotico differre.

LIX. Idem ad casum ex alto lapsis propinabat sterc. ovilli ʒj. vel ʒij. sudores enim movet, & grumos sanguinis dissolvit.

NOTA.

Sterc. ovilli) Eadem vis omni penè quadrupedum excremento, ob
Θ is ① osi copiam, quæ illis inest.

LIX. \ominus herniariæ & stipitum fabarum & feculæ bryoniæ æ-
quas portiones ex vino albodeterfis renibus, gonorrhœam sistere
expertus est D. Thierrius.

NOTÆ.

\ominus *herniaria & stip. fabar.*) Detergentia quidem diuretica huic ne-
gotio apta, sed fortiora esse non debent. Conf. Epifagm. nostr. Obs
LXVII. quâ de malva & rhabarbaro.

Fec. bryonia) Vid. suprâ §. XLI.

LX. Folia bardanæ vertici imposita uterum sursum trahunt
& umbilico admota etiam subsidere non patiuntur, sed suo loco
detinent, femori autem admota deorsum trahunt D. Myendaelii
observatione.

NOTA.

Bardana) Est enim illi vis siccandi eximia. Sed illa tractio & re-
tentio uteri valdè dubia videtur.

LXI. D. Burgæus ol. ex sem. ebuli expresso plures *arthriti-*
cos curavit, quem sequutus D. de Lort etiam exterius folia ebu-
li applicabat.

NOTA.

Ebuli) Serum enim potenter vacuat: sed quia etiam vomitum
movet, cum cautione exhiberi debet.

LXII. *Dolori coli* clystma ex ol. nucum & vin. malvatico plu-
rimùm profuit observatione D. Beubesii.

NOTÆ.

Ol. nuc.) Vid. Diosc. l. 41. qui balanino & sesamino comparat.

Vin. Malvatico) Conf. Jo. Rhodii obs. de delirio ab illius usu: ut
videtur solius tamen, & sine oleo.

LXIII. *Arthritidem* à pollice pedis incipientem Monspeli-
enses quædam statim sedare solent albumine ovi cum \ominus e trito
& $\frac{1}{2}$ o misto stuppis cannabinis applicito, genubus autem tumen-
tibus in progressu cataplasma adhibent ex melle cum furfuribus,
vel ex calce vivâ cum melle rosato.

Alb. ovi) Intercipiendi ^{NOTA.} ~~est~~ *Consilio*, aut *repercussione*, ut videtur;
quod tamen non semper succedit etiam in principio.

LXIV. Folia juglandis, aut alni, aut ebuli siccata, lecti strato, sudorem movent copiosum, remedio mulierum Monspelienſum certiffimo.

NOTA.

Alni) Hoc adeò vulgare quibusdam locis alpeſtribus, ut cum in Rhatia olim ipſa hieme in lectis ejuſmodi foliaceis quietſceremus, ſudore tentari admiraremur, quia cauſa nondum nobis cognita erat: In reditu autem per vallem Cadorienſem, æſtate jam adultâ ferre nō potuimus.

LXV. Eadem ad *tympanitem uteri*, ſuffitum nuçis aromaticæ ſingularem expertæ ſunt.

NOTA.

Nuçis aromat.) Cauſa tamen latet, præ aliis pluribus efficacioribus. Nec facile admittenda, niſi interna præmittantur, quæ convenient.

LXVI. *Abortum* autem pleræque præcavent ſem. plantag. ad ʒβ. ex ovo ſorbili toto geſtationis tempore adſumpto.

NOTA. *Sem. plantag.*) Hoc tamē multò felicius præſtabit, ſi grana coccinea addantur.

LXVII. Tumori teſticulorum à ſuppreſſâ gonorrhœâ, cataplaſma ex foliis cupreſſi cum vino rubro & melle roſato ſapè expertus eſt Pharmacopœus Pariſ. D. M. duro autem reſtanti applicabat emplaſtrum Vigonis de ranis c. ʒ.

NOTA.

Cupreſſi) Cautela heic opus non exigua. Vidimus enim, qui ab ejuſmodi adſtringentibus graviffimè læderentur, nec niſi ingenti curâ à nobis reſtitui poterant.

De ranis c. ʒ.) Hoc tutius & efficacius etiam omiſſo ʒ.

LXVIII. Qui integrâ valetudine ſemper fruuntur, cum aliquando ægrotare incipiunt, rarò evadunt, quia validam cauſam eſſe oportet, quæ firmam valetudinem infirmare poteſt, obſervatione D. de Loit.

NOTA.

Rarò evadunt) Conf. quæ J. V. Rumleri Obſ. LIX. Hieronymi Tutini & collectanum Medici experientia adnotavit.

LXIX. *Aſſeſſus ſoporofos* omnes Monſpelienſes curant feliciter & vomitorio. Quod Riverius etiam in apoplecticis expertus

pertus est. Idem etiam purgantibus castoreum addunt, ut diacarthamo & pilulis cocciis minoribus.

NOTÆ.

(*Do vomitorio*) Est igitur Θ nonnihil depuratum, quod jam olim Billichius monuit. Mannam Θ i qui vocant, inanibus vocabulis se oblectant. Usus in apoplexiâ cautionem postulat, de quâ iccirco alioloco.

(*Castoreum*) Pinguedinem ejusdem nos in omnibus capitis adfectibus exhibemus, etsi non sint soporosi.

(*Cocciis minoribus*) Vid. descript. in adnot. Alberti Reusini Pharm. & Antidot. Rom. Petri Castelli.

LXX. Vomitus difficilis aqua plantag. cum spir. vitrioli & tincturâ rosarum ab iisdem curari solet.

NOTA.

(*Spir. vitrioli*) Hoc remedium etiam ad vomitum sanguinis commendatum Petro Castello in Epistolis, quem imitabatur Romæ J. Bapt. Meltius.

LXXI. Epilepsia in filiola N. N. curata pulvere ireos ex rad. ante solis in Υ ortum verno tempore effossæ & siccatae tribus matutinis ante novilunium & vesperi ante somnum dato ex aqua florum verbasci.

NOTA

(*Ante Θ in Υ . ortum*) Vanitatem insignem nobis ostentant, qui hæc talia in Epilepsia tantum scrupulose observanda proponunt, quia nulla ratio cæteroquin apparet, cur in aliis negligi debeat. Nos in Pharm. nostris quædã de delectu & collectione plantarum sigillatim enarrabimus.

LXXII. Cephalalgia vehemens foliis lappæ majoris applicitis curata: multo aquoso humore extracto.

NOTA.

(*Fol. lappæ maj.*) Frequens hoc experimentum in hydrope, Chirurgis omnibus notissimum, quod idem præstant etiam folia tussilaginis admota.

LXXIII. Vermiculatio aurium in pluribus curata est ab E. A. radice Valerianæ cum oleo olivarum tusa & expressa. Melle etiam exterius admoto evocari certum est.

~~NOTA.~~

(*Alb. ovi*) Intercipiendi consilio, aut repercussione, ut videtur, quod tamen non semper succedit etiam in principio.

NOTE.

LXXV.

NOTÆ.

Valeriana) Est enim planta ulceraria eximia, quæ tergendî vi maximè pollet.

Melle) Sed tamen diligentius advertendum, ut quamprimùm prodierint, statim amoveantur aut abstergantur.

LXXIV. *Gibbosi infantes* feliciter curantur fasciationibus, si potui quotidiano hedera arborea imponatur.

NOTA.

Hedera arborea) Conf. Glissonum de Rachitide.

LXXV. Quam *febrem puerperarum* vocant, feliciter curari terrâ signatâ aliisque diaphoreticis exhibitis, obstetricum frequentibus experimentis constat.

NOTÆ.

Febrem puerperarum) à partu sc. & lochiis non satis fluentibus.

Terra signata) Nobis magis in usu est lap. Badzaharticus, & ð diaphoreticum cum aliis sudoriferis.

LXXVI. *Hernia* in pluribus curatæ sunt à D. N. pulv. cochlear. & sem. perfoliatæ āā ʒj. ireos ʒβ. m. trag. arom. ʒiij. loco inuncto pinguedine anseris & superpositis linteis mastiche & thure suffitis.

NOTA.

Pulv. cochlear.) Siccandi viribus præstantissimæ sunt, & tumoribus plerisque œdematosis interno pariter externoque usu utiles.

LXXVII. Fuit, qui nobis Patavii dejeravit in ranunculo nemoroso fl. albo sibi vim narcoticam cognitam & expertam, qua *febres* etiam diaphoresi perfanet.

NOTÆ.

Ranunculo nemoroso) plerique internum usum prohibent: Cum tamen & allium & alia plurima non minùs caustica sint, & tamen adsumantur.

Narcoticam) Conf. suprâ §. XXXIV. & LI.

LXXIIX. Crassamentum illud coactiliariorum, quo pilei tinguntur, *ambusta* felicissimè percurâsse, probatum & secretum Empirici remedium erat, quod aliorum mixturâ occultabat.

NOTA.

Coactiliariorum) Id faciunt atramenta omnia, siue ex ☉o fiant, siue terris ☉atis.

LXXX. Vidimus ab eodem in *bydrope* cum maximâ siti pro-
 96 pinatum ☿, cui pauculæ spir. ☉ guttulæ inspersæ erant: & pro
 roborante medicamento tincturam sacchari exhibitam pro-
 fuisse.

S. LXXXIX. vide
 infra p. 335

NOTÆ.

Spir. ☉is) Ejus usus nemini non cognitus: sitim sedare creditur, quod nos nunquam tamen observare potuimus; nauseam enim & anorexiam potius inducit: quam facit etiam ☉ ipsum cum vino datum.

Tinct. Sacchari) Hæc cum ☿o præparata rubescit. Sed cur pro singulari roborante habenda sit? nondum liquet.

LXXXI. Idem & succum aurantiorum depuratum cyathi mensurâ exhibebat in tertianâ & quotidianâ: in quartana autem pilosellæ decoctum in lacte quinquies propinabat, donec convalescerent.

NOTÆ.

Succum aurantiorum) Facili quidem remedio, sed cui alia certiora addi queant.

Decoctum pilosellæ in lacte) Multa sunt ejusmodi, quæ conferenda cum Sebastiani Benzii, Med. Argentinensis, observatione apud H. Reusner. Obs. CXX.

LXXXII. Phlegma ☉i sali suo defecato adfusum D. O. à menstruâ digestionem fortissimo igni destillabat, cujus 3j. ter data summum epilepsiæ idiopathicæ arcanum pluribus expertus erat.

NOTA.

Phlegma ☉i) Id tamen si rectè inspiciatur, vix differre poterit à ☉ ipso ☉i aut ejusdem spiritu aquæ alicui destillatæ convenienti remixto.

LXXXIII. Idem in *podagrâ* nihil præstantius suâ experientia affirmabat, quàm ☿ animatum cum ☉ & ☽, secundum Claveum præparatum in Theatr. Chemic. part. IV.

N O T A .

§ *animatum*) Qui parùm aut nihil differt à Badzohardicis mineralibus dictis, ☉ari sc. & Lunari.

LXXXIV. *Epilepsia* per consensum hypochondrii Idem multo cum fructu exhibebat antitartarum suum ex ☿ & ♁ præparatum addito cinnabari antimonii.

N O T A .

Antitartarum) Plerique cinnabari istud ½ale satis notum, sed longè minori effectu, quàm famâ, sæpiùs adhibitum.

LXXXV. Empiricus M. T. qui paucis abhinc annis apud nos *epilepsias* desperatas & ab utero matris in adultâ ætate perseverantes, curare conabatur, purgabat ægros validissimè spiritus ☉is ʒj. cui olei ½ ex butyro ejusdem destillati gutt. 6. infuderat, ut lactesceret, additâ ʒj. hydromelitis exhibebat. Deinde ½ præparatum cum ☉ partibus æqualibus in ollâ per plures dies ustum ad ʒj. integram propinabat. Parùm tamen profecit.

N O T Æ .

Ol. ½ ex butyro ejusd.) Horribile hoc remedium ob fœtorem, & saporem ingratiſſimum.

½ *præparatum*) Diaphoreticum sc. Nec enim quidquam aliud erat, sed frustra *epilepsia* adhibitum.

LXXXVI. Callis ulcerum exterendis Patavii in Nosocomio publico succum chelidoniae cum pinguedine vitulina & cera permixtum felici successu adhibitum vidimus ab illustri viro Petro Marchetto, Chirurgiæ & Anat. Prof.

N O T A .

Succum chelidoniae) Conf. supra §. LII.

LXXXVII. *Hæmorrhoidibus* dolentibus efficacissimam expertus Prevotius tunicam minimam Dalechampii contusam & hepatis applicitam.

N O T A .

Tun. min. Dalech.) Conf. quæ nos de stitices usu in gonorrhœa ex mente D. de St. Jacques memoravimus Epigram. Obs. LXVII.

LXXXIX. *Ischuria* contumaci jam omnibus propemodum desperatis Dalechampii experimentum sæpè comprobatum testatus

status est in MSS. suis Jo. Prevotius, decoctum glycypticri, quod etiam grumos sanguinis dissolvit.

NOTA.

Glycypticri] Ad similitudinem lævem Dioscoridis refert H. Tragus II. Herb. c. XCIII. Qui easdem facultates adsignat IV. 140.

LXXXIX. Parisiensium quotidianâ praxi expertum retulit P. M. Slegelius in MSS. adversariis, quæ ex relicta Virsungii suppellectile librariâ accepimus, si gravida in immodicum sanguinis ex utero fluxum inciderit, ita ut judicetur à jecore uterino, ab utero aliquâ parte divulso fieri, statim incumbendum esse, ut enitatur. Non enim sisti solet ejusmodi sanguinis profluvium, sed si aliquandiu perstiterit, tam matrem, quam infantem è medio tollit. Si verò foetum statim ex utero rejecerit, matris viribus etiamnum constantibus, illa servari potest.

NOTA.

Ut enitatur) At nos plures remediis liberavimus, ut deinde felicissimè enixæ sint suo tempore. Nec proclive est conjecturâ certiori divulsionem placentæ uterinæ adsequi. Quin natura ipsa tantum se ad partum aut abortum accingit. Nec facile *ἀκυστόνια* danda, nisi fluori dolores etiam conjungantur.

XC. Ad *singulum* in febb. molestum Claudini experimentum ex Diaphænico & Philonio Romano mistum, Monspeliensium praxi frequentatum utilissimum compertum est.

NOTA.

Philonio Rom.) Vid. ipsummet in lib. de ingressu, & empirica rationali.

XCI. Maritus cum uxore juveniculâ formosissimâ rem habere cupiens impediabatur, quia trepidaret maximè, & concubitus reformidaret, quia semen emittebat calidissimum & foetidissimum, ita ut plerumque exanimis in thoro jaceret: Quinque tamen annorum spatio decies concepit & abortiit. Hic purgatus & dulci ita convaluit, ut etiam conjux nullo alio remedio indigeret, sed anno sequente parentem faceret.

NOTÆ.

Calidissimum & fetidissimum) Similis planè casus, ni idem sit, habetur ap. Laur. Hofmannum de uf. & abus. med. Chem.

‡ *dulci*) Curatio morbum ostendit. Non constat tamen, an aliqua luis suspicio adfuerit: Nec multum refert. Semen ipsum in quibusdam adedè corrumpi potest, ut veneni alicujus naturam æmuletur.

XCII. In *renum ulceribus* nihil præstantius expertus est D. de St. Jacques, quàm aquas ferro aut plumbo medicatas, præmissa S.M. è brachio, & purgantibus lenioribus: Thermarum autem defectu substituebat decocta refrigerantia cum trochiscis de Caphura. Clysmata prætereà refrigerantia ex Oxycrato sæpè repetebar.

NOTA.

Troch. de Capburâ) Obsoleti isti, nec ulli ferè hodiè usitati. Ipsa sanè Caphura decocto aut destillato convenienti addita idem præstitit.

XCIII. *Odontalgia* præclarissimum experimentum expertus est Riverius spir. vini cum satureja destillatum, ore detentum.

NOTA.

Satureja) Idem præstat etiam serpilluni, & thymum non tantum in collutione, sed etiam in pediluviiis.

XCIV. Riverius statuebat Cæsaream sectionem nunquam exercendam esse matre in vivis existente, quia illâ vivâ partus nunquam desperatus esse soleat. Probabat id exemplo mulieris Monspelienſis ægrè parturientis, qua mortua infans quoq; mortuus inventus est, sed tamen exclusus, unde constet extremis etiam conatibus excludi posse matre deficiente ex doloribus jam antè exantlatis. Quare nihil miri est, si Hildanus puerperæ extrema quæque patienti somnum viresque conciliarit confectio-
ne Alkermes exhibita ad ʒj. c. ſir. fl. papav. err ʒij. ex aq. nenu-
pharis & borrag. felicissimè succurrerit. Vulnus etiam magnum in cute uniri non posse ajebat sine futurâ, nedum in utero, qui in humidiori est cute & cui nihil substernitur ad callum inducendum idoneum.

NOTA.

N O T A .

In vivis existente) Rectè sanè, nec facilè quisquam, quod sciamus, in vivâ sectionem tentare ausus est: sed ex mortuâ vivus fœtus extrahi sine hæsitatione potest.

Hildanus) Vid. ipsum Centur. 6. Obs. 63.

XCV. *Mammillis excoriatis* pulverem *Tragacanthæ* inspersum, certum remedium comperimus.

N O T A .

Tragacantha) Et nos quoque cum farina tritici, & Amylo & G. Arab. feliciter adhiberi observavimus.

XCVI. *Hydropicorum hepatis* roborando nihil præstantius expertum se profitebatur D. de Lort, quàm ~~se~~ *Spic. Nardi* ʒʒ. ex ovo sorbili datam. /fl.

N O T A .

Spic. Nardi) Est sanè egregium remedium, de quo vid. Diosc. 1. 6.

XCVII. *Hæmorrhagia periodica narium* laborans, frustra tentatis variis remediis oxycrato attracto curata est à Riverio.

N O T A .

Oxycrato) Id felicius adhibebitur, si acetum rosatum, succo plantag. aut urticæ misceatur.

XCIIX. *Urinæ incontinentiam* in adultis pariter & pueris sæpissimè curavit idem scobe sive ramentis genitalium arietum in pulverem redactis ad ʒj. exhibitis.

N O T A .

Genit. arietum) Aut etiam cervini et taurini, quia omnia nervosa & tendinosa vim habent *πολλημηνην*, de quâ supra §. XXXIII.

XCIX. *Luem fœam* Formisius sæpè curavit in plurimis præcipitato tam albo, quàm rubro aliquoties exhibitio ad ʒj purgandi gratiâ: deinde absolvit reliquum lixivio è cineribus farnentorum.

N O T A E .

Præcipitato albo & rubro) Conf. Epifagm. nostr. Obs. XC.

Lixiv. è cin. farnent.) Inest enim omni lixivio vis diaphoretica ob silem copiosum, quo nomine etiam salsamenta, & inprimis decoctum pernæ, Gallis in usu.

C. Cùm toto Oriente communissimum & probatissimum remedium ad *oculorum dolores* percognitum sit semen, quod Acacalidis Diosc. I. 118. plerique putant Guil. Quacelbenus epist. ad P. A. Matthiolum lib. III Kesmefen vocat, adeò ut vulgari proverbio dici soleat: Si doleant oculi, habes Kesmefen: mirari fapè lubuit, hodiè à nemine tamen in usum duci. Causam sanè vix aliam conjicimus, quàm quod vix ulli ipsa planta agnoscat, quod Valerius Cordus ingenuo candore fatebatur. Bauhinus in pin. siliquæ sylvestri similem constituit, multum profectò aberrans, & Paludani relatione deceptus, qui se ex semine Cairo delato, cum C10 10 LXXIX. ex Syrià rediisset, ab eodem accepto plantam foliis rotundis enatam vidit, & Æginetam prætereà adduxit, qui tamen disertè myricæ similem professus est: eo prætereà magis halucinatus, quod Acaciam Diosc. Rauvolfio quondam nostro descriptam suspicaretur, cui tamen profectò non convenit. At si non nihil temporis Linguarum studio dedissent Viri doctissimi, certiora omninò comperire poterant. Nam Kεz-mázek aut Kεsmáfek كز مازق (كز مازق)

Jacobo Firauzabadio diserte exponitur كز مازق (كز مازق) & كز مازق (كز مازق)

id est, baccae Tamaricis albæ $\text{حب اللؤلؤ (حب تمارق)}$

s. fructus Acacalidis Diosc. I. 128. EbnBeitharo. Et أثل (أثل)

Asiaticis Persicè سورة كز (سورة كز) & سورة كز (سورة كز)

Mircâti auctori Turcicè Myrica saluginosa sive alba, planta aculeata Zamachssario prodita, non verè, qui folia acuminate & aspera hoc nomine intelligebat. Charmafel P. Bellonio lib. II. Obs. c. XXV. corruptè dicta, ex quo repetebat etiam Clusius I. hist. plant. rar. c. XXVII. non poenitendum mercimonium ob frequentissimum ubique usum appellans: At proverbium de re quacunq̄

cunq̄ue facili & parabili accipiendum, adeò enim copiosè provenit sive semen, sive, quod alii volunt, excrementum plantæ illius, ut rami pondere prægravati ferè disrumpi soleant.

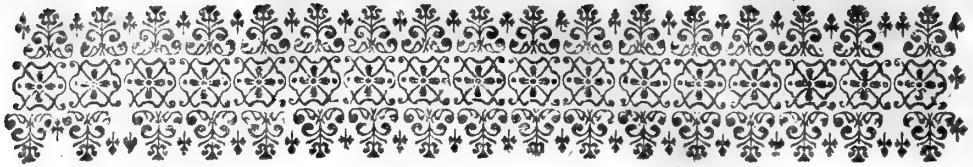
NOTÆ.

Acacalidis) Multus hujus usus quondam Paulo Renealmo erat, quod ex curationibus illius patet. Provenit enim copiosè in Galliâ maximè Narbonensi.

Kesmesen) Vid. infrâ. Kesmázekenim dicitur: aut Turcarum pronunciatione Kezmasenk.

Acaciam Diosc.) Vid. ipsum I. 133. de Ponticâ sive Cappadocicâ, quæ diversa putatur ab Ægyptiâ, rectè tamen ab illo descripta.

Tamaricis alba) Vid. Diosc. I. 116. de Myrica: γεννάσαι δὲ τις ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Συρίᾳ ἡμερος, κατὰ τὰ ἄλλα ὁμοία τῇ ἀγρία καρπὸν φέροντα ἐμφερῆ κηκίδι, ἀνόμαλον (sic enim legendum, non ἀνομάλως) φύονται κατὰ τὴν γεῦσιν, id est, gignitur & in Ægypto Syriâque sativa quædam, cætera silvestri similis, at fructum ferens gallæ proximum, inæqualem gustu adstringentem. ἀρμόζονται δὲ ἀντὶ κηκίδος εἰς τὰ σοματικά καὶ τὰ ὀφθαλμικά, qui gallæ vice ad oris oculorumque medicamenta accommodatur. Ut mirari queas, cur Dodonæus XVII. Prax. c. XI. Tamariscum Corinthium duplicem silvestrem sterilem, & mitiorem fecerit, ab Ægyptio & Syriaco gallifero diversum. Nam & hic Ægyptius ipse, qui gallas fert, ἡμερος Dioscoridi dicitur. Si maximè Corinthius aliquis fuerit, cum ubique proveniat, tot sc. Tamarisci erunt, quot regiones fuerint, Hispanicus, Pannonicus, Italicus, Gallicus, Germanicus & sic deinceps, aut etiam plures, si urbium nomina captemus, quo nihil magis ablonum cogitari queat.

HISTORIA
 STEATOMATIS
 resecti, & feliciter sanati.

Auctore

JOAN. SIGISM. ELSHOLTIO D.
 & Sereniss. Electoris Brandenb.
 Medico Ordinario

AD

D. MARTINUM VVEISSIUM

ET

D. CHRISTIANUM MENZELIUM

*Serenissimi Electoris Brandenburgici Consiliarios
 & Archiatros.*

Exordium

Medicarum observationum quæ sit, quantaque utilitas, apud peritos in propatulo est. Quid proderunt medicinæ præcepta quæcunque, cum universalia sint, nisi ad sanandos ægros singulatim illa applices, & per individua? inde enim unice pendet artis certitudo. Suos de morbis epidemicis libros incredibili diligentia scripsit olim Hippocrates, qui tamen maximam partem præter historias certorum ægrotantium nihil continet. Ipsum longo ordine qui secuti sunt Medici, spissa Observationum, Consiliorumque volumina nobis reliquere: nec desunt hodieque viri summi, qui laudabili conatu rariores suas curationes in literarum monumenta referant. Illis ipsis non ausim nomen inferre meum, quamvis Observationes partim ab aliis

aliis peregre domique communicatas, partim proprias in ordinem redigere, & justo libello complecti, nobis in promptu sit. Recens tamen natam hanc abscissi Steatomatis historiam vulgare nunc visum est, non quasi carere illa Respublica Medicorum nequeat; sed ut amicis, qui ipsam desiderant, gratificemur.

MICHAEL NEBEL, miles decurio de legione pratoriana pedestri Serenissimi Electoris nostri, annos triginta septem natus, statura procerior & macilentus, illibata tamen valetudinis & robustus, sexto abhinc anno sensit aliquod tuberculum pisi instar sibi nasci prope perinæum in extremis natibus, non procul ab ano, sine dolore aut molestia. Quare neglectum per aliquot annos, incrementum sumsit, & antrosum ad inguen sinistrum usque fuit protensum. Superiori mensē tandem ad tantam molem pervenit, ut vehementer extensa primum, mox rupta etiam cute tumor procideret, & intra paucos dies magis magisque elapsus, hanc faciem, qualiter in icone prima pictus est, referret.

In consilium adhibitus judicavi, esse tumorem ex eorum genere, qui materiā peculiari inclusam membranæ continent. De occasione tanti mali interrogatus æger, referre nihil poterat, nisi olim sese dimacham ab equitatione multa passum esse incommoda, & ab eo tempore initium tumorem sumsisse. Suspiciari autem licet, vasorum peculiarem dispositionem in illo loco à natiuitate nactum fuisse miserum hominem, ita ut arteriæ cluni sinistræ sanguinem deferentis certus ramulus vena socia destitueretur, aut casu hæc obstrueretur: accidit inde, ut sanguis affluens negato regressu subsisteret, & natura nunquam otiosa nutrimentum allatum in materiam adiposam sensim converteret, ipsiq; augetenti saccum fabricaretur. Cæterum erat universus tumor ad tactum durior, & prementi digito renitens adeo, ut primo intuitu Sarcoma sive carnea videri excrecentia potuisset. Consilium de materia in pus vertenda, itemque aliud de sectione per partes instituenda, cum non placerent: itum fuit in sententiam de amputatione una vice perficienda. Semel igitur purgato corpore, & sanguine ex vena brachii detracto, dies VI. elapsi mensis Decembris operationi fuit destinata. Convenimus Medici duo, mecum scilicet Excell. Dn D. Martinus Weise Fil. totidemque Chirurgi, mane circa octavam. Omnibus rite comparatis, ægrum in scamno supinavimus, & quidem sine vinculis, quippe quæ sibi homo militaris dedecori ducebat. Adhibiti nihilominus fuerunt viri robusti, qui brachia pedesque decumbentis complecterentur. Tumor ob lubrica-

citatem linteo involvebatur, ut manu firmiter teneri posset. Ad radicem ipsius acus filum trahens transfadigebatur ex uno latere, & ex altero latere alia acus, radicem totam, in præcautionem nimix hæmorrhagiæ, arctissime cōstringendo. Mox novacula prope ligaturam amputatio fiebat, & celeri manu frustum ingens fungi orbicularis, desuperque stupa cum albumine ovi & bolo vulneri imponebatur. Deinde vero fasciæ tum per pedem, tum per ventrem pro majori firmitate circumductæ, & ægrotus, qui mascule sectionem pertulerat, in lectulum fuit repositus.

Elapsis XXIV. horis fasciæ arctiores solvebantur, aliis paulo laxius injectis: medicamenta tamen sanguinem sistentia nondum movebantur. Tertio die omnia fuerunt ablata, unguentum digestivum, postmodumque cætera medicamenta convenientia ordine adhibita, adeo ut vulnus intra mensem ad cicatricem perduceretur.

*Descriptio
tumoris
abscissi.*

Amputatus hic & bilance examinatus tumor, duas libras medicas æquabat; forma equidem ma'supium referens, ad radicem tamen paulo angustior, itemque circa apicem. Portio cute nuda non apparebat lævis, sed scabra & inæqualis: color carneus in locis extantibus, albicantior in depressis. Secundum longitudinem dissectus, ostentabat materiam adiposam, adipique suillo recens extractio & substantia & colore tam similem, ut discernere potuisset nemo. Folliculus crassitie calamum fere æquabat, ut videre est in icone posteriori: tenuissimæ vero membranulæ per totam adipis massam dispersæ, in cellulas quasi ipsum distinguebant.

Explicatio literarum in iconibus.

Fig. I. Steatoma integrum.

- a. Radix steatomatis.
- b. Apex ejusdem.
- c. Portio cutis amputatæ.
- d. Portio cutis ruptæ.
- e. Folliculi superficies externa.
- f. Materia adiposa.

Figura-

Fig. 1.

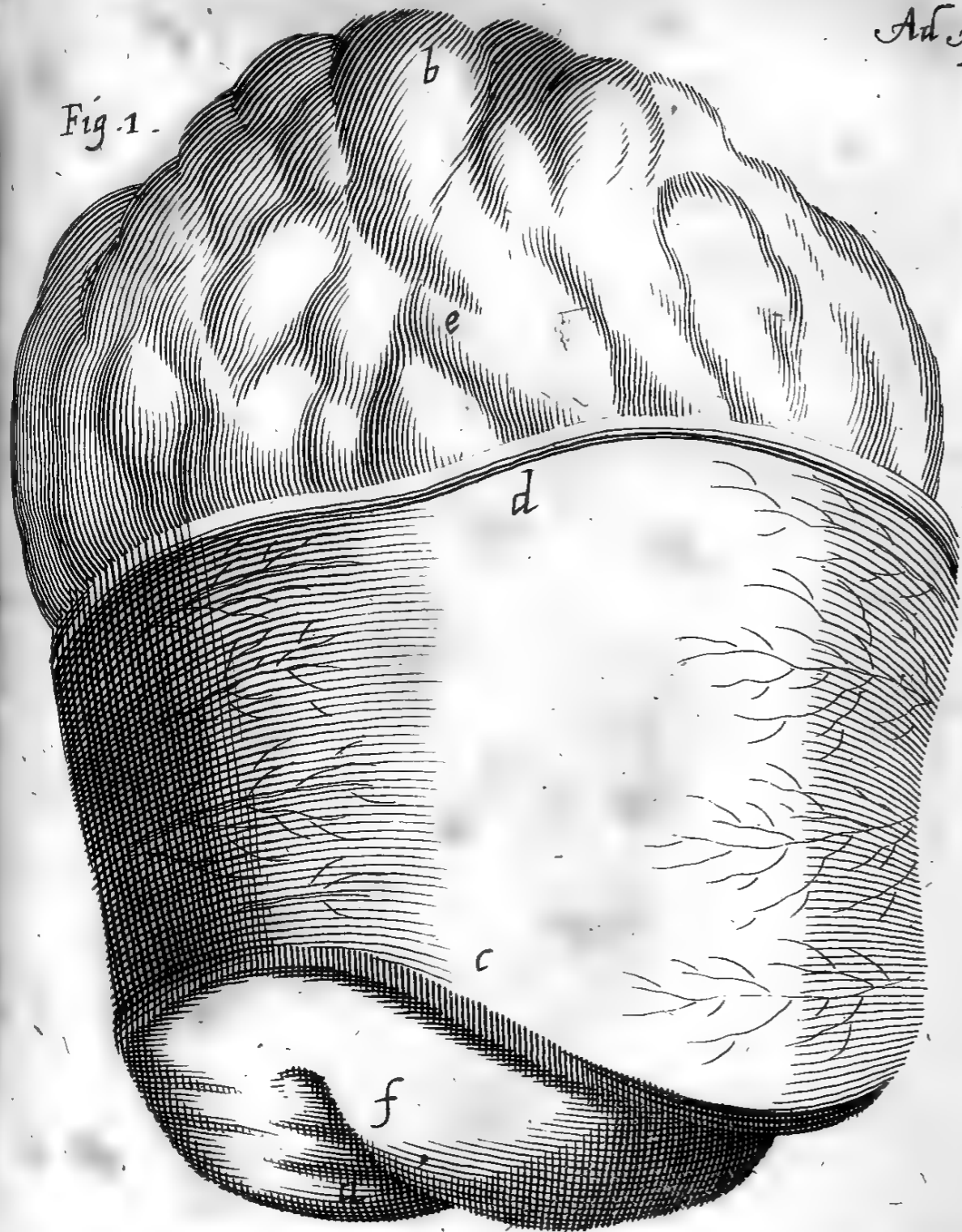

Fig. 11.

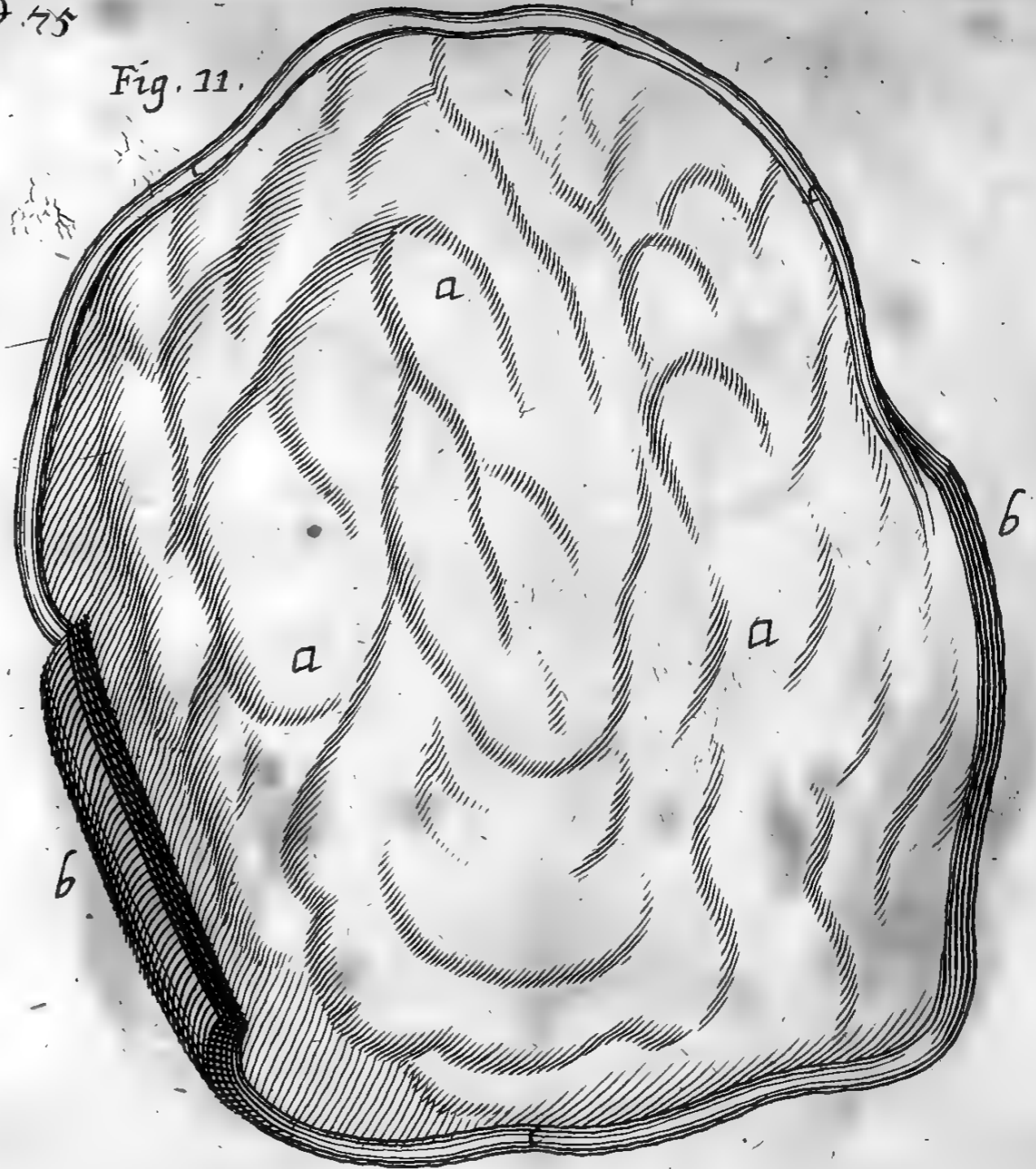

Fig. II. Steatoma juxta longitudinem dissectum.

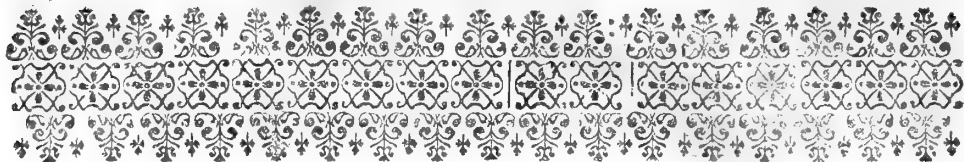
- a. a. a. Materia adiposa, membranis distincta tenuibus.
 b. b. Portio cutis divisæ.
 c. c. c. Folliculi crassities.

Cæterum de tumoribus materiam sevo, melli, pultive similem complexis, qui plura scire desiderat, evolvere imprimis poterit Galenum *l. XIV. meth. med. c. XII.* Aëtium Amidenum *lib. XV. de re medic. c. VIII.* Paulum Æginetam *l. c. XXXVI.* C. Celsum *l. VII. c. VI.* Felicem Plate- rum *Tom. III. Prax. Medic. lib. I. c. III.* Ambrosium Paræum *l. VI. c. XIX.* Gabrielem Fallopium *l. de tumor. p. n. c. XXIV.* Hier. Fabr. ab Aquapendente *l. I. Pentat. chirurg. in app.* Francisc. Peccettium *tom. I. Oper. chirurg. lib. I. c. XXV.* Speciatim vero Joan. Baptistæ Cortesii *Steatoma exulceratum* à dextri femoris interna regione marsupii in modum pendens, editum Messanæ Anno 1614. Citandis pluribus supersedeo.

Scribebam Berolini VI. Nonas Januarii

M. DC. LXVI.

JOAN. SIGISM. ELSHOLTII,
D. & Medic. Electoral.

De

CONCEPTIONE TUBARIA,
qua humani foetus extra Uteri ca-
vitatem in Tubis quandoq; concipiuntur:

Itemque de

PUELLA MONSTROSA,

Berolini nuper nata,

EPISTOLA

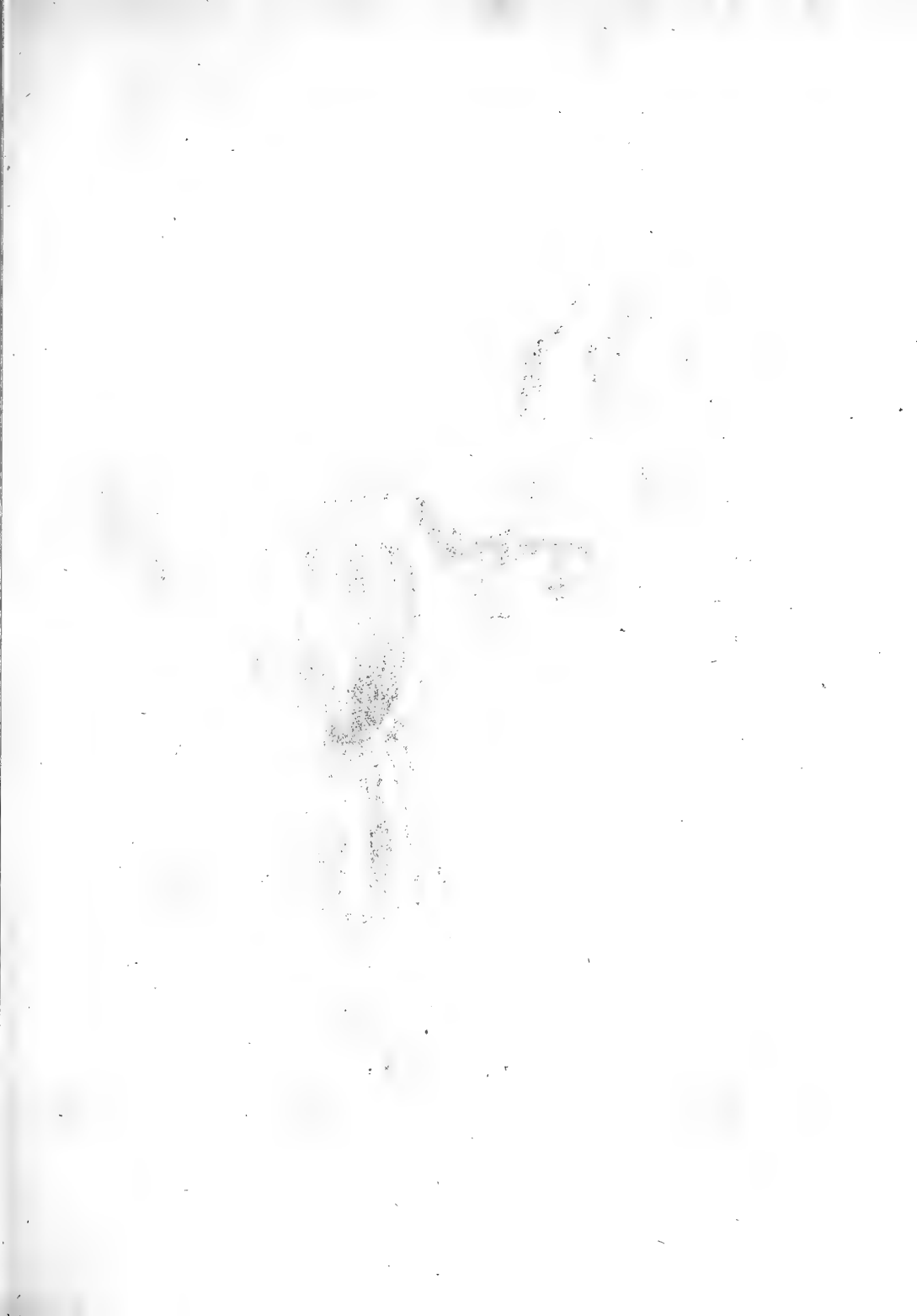
AD

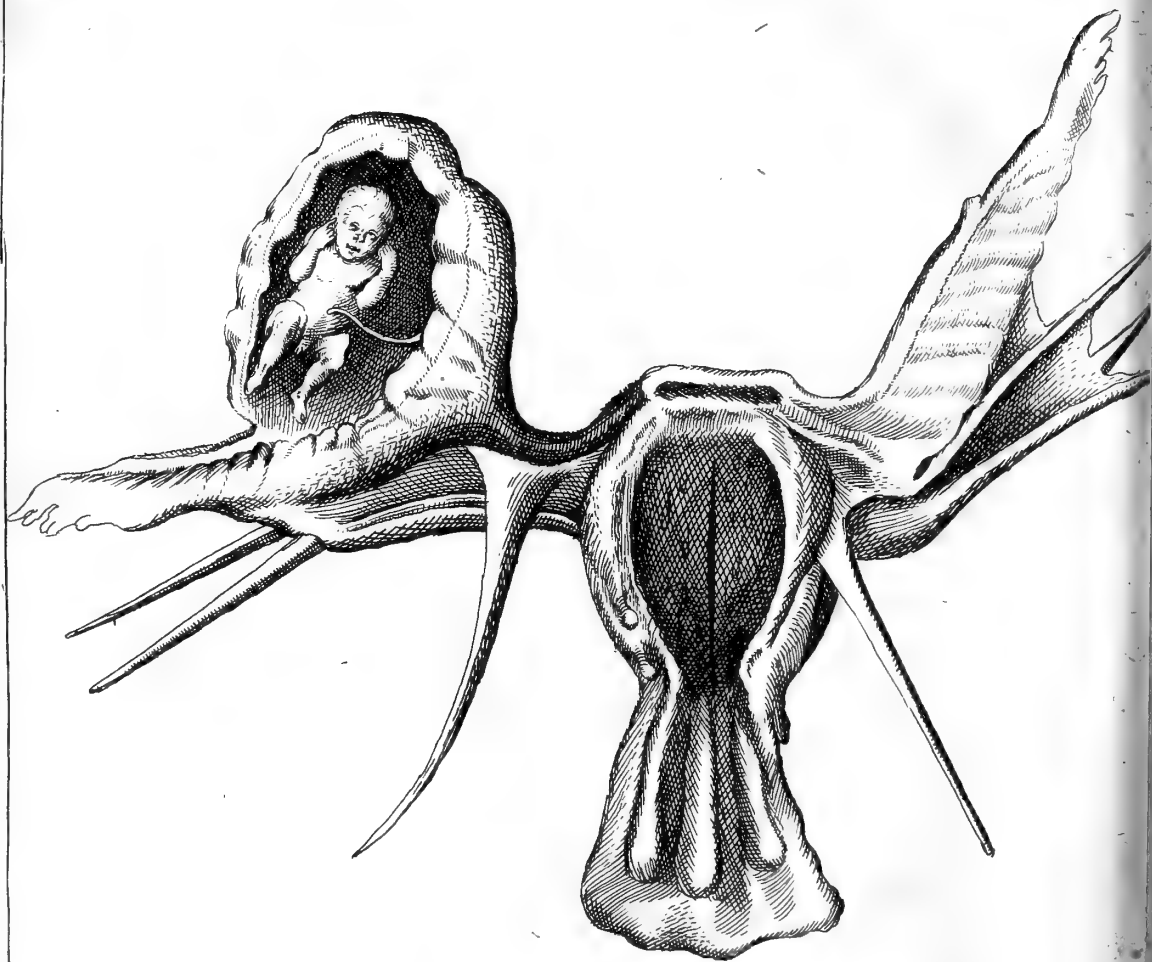
DN. D. VVOLRATHUM HUXHOLTIIUM

*Sereniss. Principis Landgraviae Hessorum Re-
gentis Archiatrum, &c.*

PRÆNOBILIS, EXCELLENTISSIMEQUE DOMINE,

CUm Serenissimam Aulam Vestram Castellis secutus, hic apud nos Berolini aliquot septimanas nuper hospitareris, suavissima tua conversatione summo opere delectatus sum. Tui enim similes Viri in doctrina & arte præcellentes aromatis apte comparantur, quæ contrectantibus non possunt non odorem affricare gratum simul & utilem. Idem mihi contigisse fateor, quotiescunque de artis operibus & nuper-

Confer Acta Anglicana pag. 85. ubi hæc figura
litteris notata & explicata.

Exstat quoq; hæc figura apud Graafium. de Org. Mul. p. 260

nuper repertis sermonem inter nos conferebamus: imprimis cum tua opera & favore in museo nostro inspicere aliquando liceret literas, quas proxime elapso M. Novembri accipiebas ab amico, Lutetiæ Parisiorum nunc commorante, quibus is refert, in aperto cadavere scœminæ Parisi- næ inventum fuisse duplicem Uterum, addendo etiam Programma Gal- licum typis impressum, atque Iconem æri incisam cum lemmate hoc: *Demonstration d' une double Matrice.*

Profecto non levis tum subibat admiratio animum meum, immo u- trique nostrum ostentum hoc naturæ rarissimum, & ulteriori examine quam maxime dignum videbatur. Cum vero TU paullo post iterum hinc abires, sententiamque nihilominus hac de re meam requisivisses, lineas aliquot in chartam conjeci: & ut in Germania quoque nostra isthæc si non nova, saltem paucis obvia hætenus concipiendi ratio magis inno- tesceret, Epistola hac ad TE conscripta Casum repetere breviter, & adje- cta effigie excitare animos Eruditorum ad id genus plures Observatio- nes notandas volui. Id quod haud inique Te, Vir Excell. me laturum penitus confido.

Argumentum autem Programmatis Gallicani, omissis superfluis, Latine sic sonat: *Benedictus Vassalius Chirurgus Parisiensis aperuit d. VI. Januarii anni currentis 1669. cadaver mulieris triginta duos annos natæ, tem- peramento sanguineo & habitu corporis satis masculino præditæ. Reperta fue- runt dua Matrices singulari connexionè à natura tam bene dispositæ, ut vera undecies jam concepisset, septem nimirum filios & quatuor filias justo omnes tempore & debita compositionis. Atqui habebant fraterculum embryonem, conceptum in Adjutorio siue Adminiculo genuini Uteri & quidem in loco ad distensionem tam inepto, ut fœtus grandescens decem septimanas funestis sym- ptomatibus matrem exagitaret: tandem trium aut quatuor mensium factus fœ- tus carcere effracto tumulum sibi in ipsa matre paravit excitando ingens san- guinis profluvium in universam abdominis cavitatem: id quod tribus ultimis diebus vehementissimi motus convulsivi, & denique mors subsequuta fuit.*

Cæterum ad demonstrationem hanc Dn. B. Vassalii quod attinet, quamvis cum nemine contendere velim admodum, ægre tamen à me impetrare possum, ut credam, gemino instructam Utero fuisse Parisien- sem illam gravidam: nisi vocabulum Uteri latissime accipere velimus pro quacunque capsula fœtum includente. Quotusquisque enim ap- picam Embryi domunculam attentius considerat, dextram Uteri genui-

ni tubam dilatatam, non autem accurate loquendo Uterum secundum esse confitebitur.

Nimirum fundus uteri est locus, in cujus rotunda cavitate humani fœtus ordinaria naturæ lege concipiuntur: canum siquidem & aliorum brutorum matrices à rotunditate ista recedunt, & bicornes aut alterius formæ sunt æmulæ. Atqui communi gentium consensu hæcenus statutum fuit, Uteri humani rotundam illam cavitationem non tantum esse genuinam, verum etiam unicam conceptionis sedem: quin immo extra illam non dari ullam Embryi formationem.

At vero aliter se rem habere, historiæ aliquot nostrâ patrumque memoria factæ convincunt. Joannes sane Riolanus *lib. II. Anthropograph. cap. 35. In tuba uteri, inquit, quod est mirabile, fœtum humanum concipi, fuit observatum.* Deinde recenset quatuor è tubis exsectorum fœtum exempla, quæ quidem nolim hic otiose repetere. Pertinet huc historia de uxore Civis Viennensis, quæ extat apud Joan. Marquardum *Prætic. Medic. tit. de Mola matricis p. 390.* Inventæ scilicet sunt in ipsius cadavere dissecto duæ molæ extra matricem: una supra ipsam frusti instar carnis, & altera in latere sinistro circa vasa seminaria, capitis magnitudine. Plane etiam huc spectat Observatio Mussipontanæ mulieris, embryum extra uterum gerentis, quam ante hos decem annos seorsim vulgavit Jo. Daniel Horstius, & repetiit Thomas Bartholinus *Centur. VI. Histor. 92.* Accedit jam nunc nova hæc ex Galliis Observatio, cæteras ante se tum magnopere illustrans, tum evidentia longe superans. *Lit. a.* est Uteri cavitas. *b.* Vagina. *c. c.* Ligamenta teretia. *d. d.* Testes *e.* Tuba sinistra *f.* Tuba dextra. *g.* Portio tubæ dextræ dilatata, in qua embryo conceptus. Cætera sine interprete patent.

De modo tantum mens hæret, quo *Conceptiones istæ tubariae* (liceat nunc istac voce à proprio sensu, quo Fabrum tubarum alias significat, paullum detorta uti) contingant. Concedendum primo, semen virile non tantum in fundum pervenire, sed in ipsas inde penetrare tubas valere. Deinde quoque, tubas immane quantum dilatari posse, veluti infelix Catharina Bonevallia, hydropem in illis passa, apud Nicol. Tulpium *l. IV. Observ. Medic. c. 44.* satis superque commonstrat. Tertio, masculum semen in tubas receptum, semini fœminino commisceri, ut conjunctim deinde in fundi cavitationem pro fecundatione & fœtus conformatione resiliant. Denique *in tubis, haut secus atque utero, obstructions*

Etiones esse frequentes, ut loquitur Joan. Veslingius Syntagm. Anatom. cap. VII.

Suppositis his sequitur, miscellam hanc Parisinam sub amplexibus venereis suscepisse semen maris, quod per uteri fundum in dextram usq; tubam penetrans, & muliebri copulatum, dum relabi in cavitatem nitabatur, interveniente notabili quadam obstructione impeditum substitit. Virtus interim plastica nunquam otiosa, ex miscella fecundi feminis fabricari fœtum incepit, non refragante proprus loci commoditate: siquidem, auctore Riolano l. c. *tubæ uteri ejusdem sunt natura & substantia cum utero, quia mediocriter carnosæ.* Porro crescente fœtu magisque dilatari tuba cœpit, immo & membranæ ipsius spissari adeo, ut crassitie sua uterum genuinum æmularetur.

Tubarias autem ejusmodi *conceptiones* embryo semper, matri ut plurimum lethales esse arbitramur. Per angustum enim tubæ ductum remeare in uteri cavum haut valet fœtus grandior: unde aut soffocatur in matrice illa falsa, si ea sit spissior: aut si tenuior, vi perrumpit, & in cavum abdominis prolabitur. Eam rupturam insignis hæmorrhagia necessario comitatur, immo lethalis, nisi abdomine artificiose diviso sanguis effusus evacuetur, & embryo novæ Partus Cæsarei methodo eximatur. Hujus equidem operationis, qua exciso fœtu in tuba concepto parens servata sit, etiamsi exemplum nondum extet: fieri tamen eam posse, non magis est negandum, quam Partum Cæsareum hactenus cognitum. Atqui nec illud negandum, tum in tubis variorum morborum muliebrium causas latere hucusque ignotas, tum in ligamentis uteri teretibus: quippe quæ non simplicia, sed concava esse, & è duplici membrana haut secus, atque Uterum ipsum componi, immo per eadem feminalem materiam, nec non alia in utero coacervata excrementa ad inguina expelli, ex Jo. Veslingio *Syntagm. Anatom. cap. VII.* aliisque Neotericis abunde constat.

Ita equidem hac de re nunc conjicio, nondum meliora doctus: atqui Guilielmi Harvei de generatione animalium sententia, quæ jam nunc inter Doctos ventilatur, ejusmodi experimentis majus acquisitura robur videtur: quippe si in tubas post coitum secedit semen, quid mirum, si in cervis & damis primo mense vacuum uteri cavitatem ipse invenit. Qua de controversia legi merentur, post Antonium Deusingium, Jani Orchami *Conjectura de generatione animalium*, & examen illius libelli, quod hoc ipso anno Georgius Fridericus Rallius, Medicus Stetinensis divulgavit.

Et

Et hæc quidem hæcenus : at vero de *Puella illa monstræsa*, quam urbs nostra nuperrime conspexit, adjicere aliquid visum quoque est, præsertim cum effigiem ipsius TU à me desideraveris. Eam itaque hic additam nunc accipe: immo, nisi fastidis, ejusdem etiam descriptionem.

Die nimirum XIII. M. Octobris, & quidem anni labentis CIO IOC LXIX. nascebatur Coloniz Brandenburgicæ puella pessimæ conformationis in partu mortua. Mater erat juvenula, quam superiore anno uxorem duxerat miles gregarius de Legione urbis præfidiaria. Tertio igitur à partu die cum inspectio à me fieret, in capite fœtus nullum exterius apparebat vitium, quin potius facies ipsi erat bellula & venusta satis. Sic etiam brachium dextrum, itemque totum dorsum erroris visebatur expers.

Contra vero brachium sinistrum ab humero sensim acuminabatur, & tandem definebat in unicum digitum, suo ungue *lit. a* rite munitum. Crus lævum abdomini adnatum ita, ut genu illud attingeret: hiabat autem tota illa abdominis portio, *lit. b.* propendentibus per cutem fissam hepate, mesenterio, cæterisque nutritioni dicatis visceribus, uti etiam umbilicalibus vasis. Pes quatuor tantummodo digitis instructus, & per medium notabili scissura *lit. c.* divisus, adeo ut eminus conspicienti duplex planta in uno pede appareret.

In dextro genu patella deerat, & planta pedis *lit. d.* itidem quaternis prædita digitis. Verum & ex interno femore *lit. e.* prodibat, simulque malleolo interno *lit. f.* connectebatur caudam suillam oblongam referens corpus, & quidem glabrum: qualem caudulam, sed brevioram & pilosam, etiam prope anum in solita coccygis extremitate *lit. g.* haut sine stupore contemplantur.

Interrogata mater, num tempore gestationis ob terrorem aut similem animi perturbationem aliquid mali passa sit, se quicquam meminisse negabat. Frequentibus tamen maculationibus suum atque porcorum ipsam interfuisse, scemellæ adstantes asseriebant: unde malum hoc, interveniente imaginationis vehementia, unice originem traxisse conjicimus. Ne quid enim de cauda illa porcina in coccyge hic dicam, suspicionem multum auget fissura illa in abdomine, per quam viscera propendebant. Quicumque enim vel semel de trabe maculatum suspendi porcellum observavit, & quam faciem referat abdomen ejus, dum à latione diffecatur prolabantibus intestinis: is ea parte conformitatem aliquam cum monstruoso partu hoc, facile agnosceret. Cæterum quamvis
istius-

PUELLA MONSTROSA.

istiusmodi aspectu se perterritam mater non recordetur, vero tamen perquam simile est, non advertenti tale quippiam: dum utero ferret, contigisse: aut, veluti rerum suarum quandoque minus fatagunt mulierculæ, perturbationis quondam perceptæ ipsam prorsus fuisse oblitam.

Interea quanta vis sit imaginationis, mirari subit: quippe quæ sub auspiciis τ πλαστικῆς in uno fœtu & digitos aufert, & caudas apponit, & plantas sulcat, & scisso abdomine viscera protrudit: immo his longe majora facinora in embryone quandoque patrat, cujus calamitatis exempla affatim prostant apud Auctores, qui de Monstris & Prodigiiis scriptitarunt. Et speciatim quidem, ut novisti, laudandi hoc loco venient Ulysses Aldrovandus & Joannes Georgius Schenkus, uterque in *Historia monstrorum*, Alphonus de Carranza Hispanus *Tractat. de Partu natural. & legitim.* Ambrosius Paræus *Oper. Chirurg. lib. XXIV.* Martinus Weinrichius *Commentar. de Monstr.* Caspar Bauhinus *lib. de Hermaphrodit. monstrisq; partub.* Fortunius Licetus *lib. de Monstrorum natur. caus. & different.* At ne noctuas Athenas, aut aquam pelago illaturus videar, finio illo Philosophi de Monstris effato *lib. IV. de Gener. animal. cap. 3.* Πάρεργος οἱ γέροντες αἰτίας καὶ ὄρα πλείοσι γέροντες ἰνά εἰσιν, οἱ γὰρ πρὸς τῶν γράτων καὶ οἱ πρὸς τῶν ἀναπήρων ζώων. καὶ γὰρ τότε αἰτία ἀναπηρία τίς ἐστίν.

Tuæ vero censuræ, Huxholti Celeberrime, quicquid hic perscripti, submitto: obnixè precatus, ut qui tuus est candor, omnia in meliorem partem interpreteris, tuumque mihi amorem constanter serves. Berolini d. XIV. Decembr. A. cdo 10c LXIX.

T U M B A
S E M I R A M I D I S

Hermeticè sigillata,

Quam

SI SAPIENS APERUERIT,

Non

CYRUS, AMBITIOSUS, AVARUS,

Regum ille thesauros divitiarum inexhaustos,
quod sufficiat, inveniet.

Da amantem, & sentiet, quæ loquor, sin autem frigidus loquor,
non sentiet, quæ loquor. *D. Aug. d. amor. civ.*

*Nobilissimi, Præcellentissimi Viri, S. R. I. Nature
Curiosi DOMINI,*

Et

FAUTORES HONORATISSIMI.

Non tantum priscis temporibus, sed & hæc mundi senectâ
nil altius sepultum, nec quod magis ab omnibus, maximè
Technophilis desideratum hæctenus est, quam magni il-
lius mysterii Sapientum Scientia, quæ notâ voculâ *Lapis
Philosophorum* appellatur; Eapropter scientiam hanc sub schema-
te *Tumbæ Semiramidis*, sapientissimæ quondam Babylonis Reginae
tumulata & adumbrata, servata ejusdem monumenti inscri-
ptione

ptione, è tumulo extrahimus, orbique literario visendam & aperiendam sistimus; *Quam si Sapiens, non Cyrus, ambitiosus, avarus aperuerit, Regum thesauros divitiarum inexhaustos, quod sufficiat, inveniet.* Adde constantem sanitatem, quæ duo præcipuas feliciores vitæ columnas dixeris.

Sed erunt fortè altum Sapientes, quibus Tumbam hanc referare opus mulierum & ludus puerorum videbitur, sciant autem velim, scientiam hanc esse *Annem altissimum, in quo Agnus ambulat*, id est, simplex proficit, & *Elephas natat*, id est, doctissimi quique opinionibus, erroribus, & dubiis suis fluctuant, & immo submerguntur; dum hic de vero subjecto magni operis adhuc dubius, immò toto genere alienus est; ille de Mercurio sophico acquirendo arduè sollicitus, nec quis ille sit, vel cujus formæ, inanibus laboribus sese fatigat; alius quid Ignis Philosophicus? quid elementa magica, clavis, vel menstruum solvens? undè illud depromendum? an dulce vel corrosivum? frigidum? vel igneum sit? vano mœrore sese lacerat. Ingemui sæpè super ea, quæ talium manus fecerant, & in quibus frustrà insudaverant, ubi ultimò non invenirent, nisi vanitatem & afflictionem animi. Stimulo itaque charitatis eorum misertus, communicatam mihi misericorditer lucem, eandem, ut clavem ad sacræ illius scientiæ sanctuarium inveniant, lubens impertior, quamvis à multis violati silentii reus accusabor.

Vestra verò, Viri Præcellentissimi, ia curiosis Polydædalæ Naturæ arcanis & operibus curiosa industria, & indefessa curiositas, quæ totum Orbem literarium ad secretiora communicanda suavissimo suo illicio invitavit, me quoq; impulit, hujus, quod apud me est, totius naturæ curiosissimi operis, Vos genuinos omnigenæ scientiæ filios, hæredes facere.

Quis verò sim ne quærite; Homo sum, qui aliis prodesse studeo; amicus vester, & virtutum vestrarum admirator, notus multis, saltem nomine.

Valete ergò Curiosi Naturæ, & Artis Mystæ, excelsa Germaniæ

maniam sidera; DEUS sit Vobiscum; Vestraque opera & cogitationes toti Reipublicae literariae summè proficuas virtute suâ corroboret ad publicae salutis incrementum, vestrique Nominis gloriam immortalem.

Ex Museo Calendis Januarii, Anno à nato
Salvatore 1674.

TUMBAE
SEMIRAMIDIS
HERMETICÆ SIGILLATÆ
CAPUT I.

De Subjecto Physico Lapidis Philosophorum.

O Peris nostri principium sit TIMOR DOMINI, finis autem CHARITAS & AMOR proximi. Aggressuri itaque cum Bono DEO tam divinum opus, primo inquirendum, quodnam sit subiectum illius? Ut enim agricola incassum ad messem agrum preparat, nisi de semine certus sit, ita & ille gratis agrum chymicum instruit, si quidquid in illum seminet; ignorat. Et in hoc hodiernum plures sese angunt, inque differentes opiniones rapiuntur.

Sed omnia haec velle discutere, hujus loci non est: Dum illi in Regno Animalium, Sanguine, Spermate, Sudori, Urinâ, Capillis, Stercoribus, Ovis, Serpentibus, bufonibus, araneis, &c. querunt; Isti in Regno Vegetabili, praeprimis VINO, inani pro Magisterio magno conatu occupantur. Est enim nobis constet in utroque Regno, & quidem in Homine (maximè illius corde) dum etiam VINO supremam quoque unam valerudinis nostra medicinam obtineri posse: ut enim aurum omnium mineralium, sic haec duo omnium Animalium & vegetabilium potestates, in unum quasi collectas, complectuntur; Porro ut ex illis fiat opus magnum sapientum, nullus Adeptorum somniavit. Superest igitur ex Regno minerali petendum esse; sed & hic magna dissentientium Corona, ut herclè Oedypo opus habeamus: Sunt enim, qui ex mediis, ut vocant, mineralibus, utpote Sale, Nitro, Alumine, & id genusalis eru-

ere volunt, sed frustra; cum hæc argenti vivi nihil in se habeant, in quod resolvi queant; Quo in luto & nos in prima nostra inscitia immerfi fuimus.

Manet ergo ratum, metalla subjectum Physicum esse Lapidis nostri benedicti. Verum & hic res in bivio: Metalla enim alia imperfecta sunt, perfecta alia.

Breviter ut nos expediamus, dicimus omnia metalla fusa, præcipuè verò non fusa etsi imperfecta, per intimam labis sue originalis depurationem (quod tamen perquam difficile, & apparenter vix impossibile) subjectum Lapidis esse posse, de quo FLAMELLUS: Aliqui in Jove, aliqui in Saturno laboraverunt, ego autem, inquit, in Sole laboravi & inveni. Et in exercit. ad Turbam legitur: Omnia metalla munda & immunda sunt intus Sol, & Luna, & Mercurius, sed unus est verus Sol, qui abstrahitur ab eis. Et Author arcani operis Hermetica Philosophiæ canon. XVI. inquit: Quicumque extra metallorum naturam imperfecta metalla perficiendi & multiplicandi artem quærit, in via erroris est, à metallis enim metalla, sicut ab homine humana & à bove bovina species prætenda est. Et canon. XVIII. amplius agit: Corpora perfecta semine perfectiori prædita sunt; sub duro itaque perfectorum metallorum cortice latet perfectum semen, quod qui novit resolutione philosophicâ eruere, regiam viam ingressus est. Sic & Anonymus ille PHILALETHA in introitu ad Sacrum Regis Palatium cap. XIX. de progressu operis in primis 40. diebus: Est nimirum in omnibus metallis, etiam communibus AURUM, sed proximius in AURO & ARGENTO. Quamquam (ut bene idem Adeptus loquitur) est adhuc unum in regno metallico mirabilis originis, in quo Aurum nostrum proximius est, quàm in communi Auro & Argento, si illud in hora suæ nativitatis quæras, quod in nostro Mercurio liquatur ut glacies in aqua tepida, &c.

Sed præscindendo hæc vice ab his imperfectioribus, in presenti magna illa duo luminaria perfectiora, SOLEM & LUNAM, Aurum quippe & Argentum pro subjecto physico Lapidis declaramus, quam Viam magna pars Philosophorum secuta est, & voti sui compotes facti sunt. Et declarat illud AUGURELLUS l. 2. Chrysol. dum ait:

- - Parum atque omni purgatum sorde metallum
Accipies, cujus secreta in parte recessit
Spiritus, & crassâ pressus sub mole latenter
Vicitat, ac solvi vinculis & carcere cælo.
Emitti expectat, tenues effusus in oras.

IDEM in Chryfop. l.

nec tu

Nunc aliundè auri quæras primordia, in auro
Semina sunt auri, quamvis abstrusa recedant
Longius, & longò nobis quærenda labore.

Et de utriusque luminaris dignitate illud Spagyrica Philosophia Sidus LULLIUS, codicill p. m. 28 Propter quod depurata magis aliis reperiuntur duo, scilicet, Aurum & Argentum, sine quibus ars ista non poterit integrari, cum in illis sit purissima sulphuris substantia ingenio naturæ perfectè depurata, & ex illis duobus corporibus cum suo sulphure vel arsenico præparatis, nostra elici medicina poterit, & sine illis haberi nequit. *Et clangor BUCCINÆ*: Prudenter & disertè oportet te operari, quoniam sine fermento non poterit Sol neque Luna esse: & aliud semen sive fermentum non est appropriatum & utile, nisi Aurum ad Rubrum, & Argentum ad Album, quæ corpora subtiliata prius sub pondere, deinde seminanda veniunt, ut putrescant & corrumpantur, ubi destructa una forma alia nobilior induatur: Et hoc fit aqua nostra sola mediante. *Hinc optimè concludit ANONYMUS quidam in sua responsione*: Sicuti ignis ignificandi principium est, ita Aurum Auri est principium, qualis causa, talis effectus. Qualis pater, talis filius: quale semen, talis fructus. Homo hominem, leo leonem generat.

Sed dices: asserunt Philosophi, quod talis debeat esse materia, quam æquè dives, & pauper habere potest, unde illud: DEUS hunc thesaurum omnibus hominibus inquirendum concessit, nec mortalium ulli, nisi quis pravis cordis sui affectibus indignum se ipsum reddat, tanta bona invidet. Et *GBER*: non oportet tua bona consumere; quia vili pretio si artis principia non ignoraveris, quæ tibi trademus, ad completum pervenies magisterium. Si enim Aurum, vel quid simile sumptuosum illud (*tantum*) esset, sic pauperes cogentur hoc gloriosum opus postponere, cum contingat, Artificem pluries errare, pauper non posset post admissum errorem opus repetere, quod omninò fieri oportet, si nullum aliud remedium superesset. *Et Lilium*: Hic autem Lapis palàm minimo emitur pretio: qui si novissent venditores, ipsum manibus tenerent, & nullo modo venderent. *Et alius ANONYMUS*: Expensæ nostræ non excedunt pretium duorum florenorum. *Quod confirmat ARNOLDUS*: Firmiter teneas, quòd expensæ nostræ nobilissimæ Artis non excedant pretium duorum aureorum in sua emptione, id est, operatione. *Et*

GEBER :—Si in operando æstuum amiferis, nos non iniquè corrodas, sed tuæ imputes imprudentiæ: Scientia enim nostra magnas non requirit expensas.

Ad qua respondemus: Nos nunquam negasse, præter Aurum & Argentum non etiam dari aliud subiectum minoris pretii: ubi imperfecta metalla non exclausimus, quemadmodum supra ex ANONYMO PHILALETHA hisce verbis meminimus: Est adhuc unum in regno metallico mirabilis originis &c. Quamquam vile hoc pretium multi Philosophorum de menstruo nostro solvente intelligi velint.

Dices amplius ex SENDIVOGIO tract. XI. In laboribus tuis Aurum & Argentum vulgi non accipias: nam hæc sunt mortua.

Respondemus. concedendo ex Auro & Argento vulgi, quæ talibus, & quamdiu mortua fuerint, non confici Lapidem; Ubi verò resuscitata, & in primam seminalem naturam redacta, & Auro Philosophorum similia facta fuerint, dum non tantum de se semen edunt, sed & loco fermenti inseruiunt. Quod confirmat Philosophus his verbis: Præsentis & præteriti non fecerunt aliquid nisi ex Auro Aurum, & ex Argento Argentum, non tamen Aurum illud vel Argentum fuit vulgi.

Ex quo patet, quòd Aurum Philosophorum non sit Aurum vulgi, nec in colore, nec in substantia, sed illud, quod extrahitur ex eis, est alba & rubea tinctura.

C A P U T II.

Quid sit Aurum Physicum seu Philosophorum?

Aurum vel Argentum Philosophorum est corpus metallicum resolutum in ultimam materiam, quæ prima Lapidis est, (scilicet in Mercurium) & probatur: Omnis res est ex eo, in quod resolvitur, sed omnia metalla reducuntur in argenteitatem vivam, ergò fuerunt Argentum vivum.

Est enim (juxta vulgatam Philosophorum sententiam) in Mercurio, quod quærunr sapientes. **ITEM**: Mercurius est radix in Alchymia, quoniam ex eo, per eum, & in eo sunt omnia metalla. Et Spagyrica Philosophiæ abstrusissimum mare THEOPHRASTUS de prima metallorum materia ita loquitur: Extrahere corporibus metallicis Mercurium nihil aliud est, quam ipsa resolvere, seu in primam ipsorum reducere materiam, hoc est, Mercurium currentem, qualis scilicet erat in centro terræ ante metallorum generationem, vapor scilicet humidus & viscosus
(qui

(qui est Aurum vel Argentum Philosophorum) continens in se invisibiliter Mercurium & Sulphur naturæ principia omnium metallorum. Talis Mercurius ineffabilem est virtutum viriumque, & secreta divina continet.

C A P. III.

De Preparatione corporum pro Mercurio Philosophorum.

INquit *AVICENNA*: Si laborare volueris, necessum habes, ut in solutione vel sublimatione duorum luminarium laboris tui facias initium, primus siquidem operis gradus est, ut Argentum vivum ex eo fiat. *Verùm cum hæc corpora, utpote perfectiora arctius constricta, & auriorem coagulationem nacta sint, ut ipsa in Mercurium reduci queant, primò preparatione, & physicâ calcinatione opus habent, quæ quidem non tam necessaria est in Argento [nam propter mundiciem & molliem faciliè in id agit aqua nostra] quod non fit in Auro & reliquis metallis, quæ omnia requirunt calcinationem, in qua aqua nostra facilius tunc agit, maximè, si quæ impura depurata sint, propter substantiæ similitudinem.*

De calcinatione corporum ex opere secreto de Lapide Philosophorum D. Doctoris & Episcopi Tridentini: Metalla solvenda in lacte virginis prius debent calcinari seu purgari, & luna quidem finissima & subtiliter limata dissolvatur in aqua forti, & aqua pluviali stillatitia in qua amoniacum, vel sal commune dissolutum sit, præcipitetur in calcem albam, decantatâ aquâ lavetur, & edulcoretur calx alia aqua pluviali calente, ut omnis faldedo & acrimonia tollatur; siccetur postea, & erit calx mundissima.

Aurum verò calcinetur in hunc modum: Fac amalgama cum Auro (quod prius per Aquilæ nigra corpus depuretur, ut supra modum pulchrum, & gloriosum fiat) & Mercurio optimè purgato per salem & acetum, per gressorium expresso, pone in aqua forti purificata, ut Mercurius omnis solvatur; aquam fortem à calce solis decanta, calcem ut supra aquâ calidâ lava, & leni calore exsicca. Calx ista si artificiosè & leviter reverberetur, ita tamen ne fluat, in pulcherrimum crocum abibit.

Aliter sic calcinatur, Aurum, ut in primam materiam seu Mercurium Philosophorum reduci queat, de quo PARACELSIUS lib. 7. Metamorph. de resuscitatione, nimirum: calcinetur metallum cum Mercurio revivificato, ponendo Mercurium cum metallo in sublimatorium, digerendo simul donec fiat

fiat amalgama. Sublima inde Mercurium modesto igne, & denuò cum calce metallica tere, & ut ante digestionem & sublimationem repete, idq; terties, donec calx admoda candela ardenti fluat instar glaciæ, vel cere. Hoc metallum ita preparatum pone ad digestionem in ventrem equinum, vel B. M. decenter calidum, digerendo per mensem, & convertetur metallum in Mercurium viventem (id est) in primam materiam, quæ Mercurius Philosophorum, & Mercurius metallorum nuncupatur, quem multi quaesiverunt, sed pauci invenerunt.

JOACHIMUS Polemannus de mysterio Sulphuris Philosophorum, beneficio corrosivi sui duplicati & satiati metallum in minutissimas atomos dividit, & dilacerat ad tingentem animam menstruo igneo solventi tradendum.

Alia & meliori via à nobis calcinatur, quam calcinationem primam solutionem nominare libet; & fit si calcibus solis vel luna præfatis in phiala positæ affundatur vinum vitæ, quod est menstruum nostrum, de quo infra c. 6 ad eminentiam unius digiti transversæ, & apposito capitello seu alembico digerantur in cinere vel etiam arena, & coagulentur; coagulato novum menstruum ut supra affundendo, & coagulando, idq; tertio & quarto, vel donec calx metallica ad lumen instar cere vel glaciæ liquecat, quod est signum sufficientis calcinationis Philosophicæ, sitq; hoc cum conservatione metalli in sua virtute prima. Et hoc est, quod dicit ARISTOTELES in Rosario: Conjunge filium tuum Gabritium dilectiorem tibi omnibus filiis tuis cum sua sorore Beja, quæ est puella fulgida, suavis & tenera.

C A P U T IV.

De solutione corporum Philosophicæ secunda & vera, atq; reductione in Mercurium.

FACTA calcinatione seu primâ solutione, de qua capite præcedente dictum est, & quæ (ut Philosophus ANONYMUS tractatu aureo de Lapide Philosophorum in sua responsione habet) suavis esse debuit, & planè naturalis (id est) quæ subjectum sine stridore cum humiditatis suæ radicalis conservatione solveret, tunc corpora ita calcinata phiala H. S. committenda sunt, & leni igne B. M. vel roris per mensem Philosophicum digerenda vel putrefacienda; melior enim est solutio voluntaria, quàm violenta; temperata, quàm festina, ut habet Philosophus. Et sic fit solutio secunda & vera metalli in aquam viscosam, seu oleitatem quandam cum conservatione humiditatis radicalis, in qua est verum sulphur metallicum, simulque verus &

nobilissimus Mercurius; unum enim alterius semper magnes existit, manetque solvens cum soluto, & inseparabiliter manere cupit, idque propter substantiæ similitudinem; hinc veteres dixere: natura naturâ gaudet, natura naturam vincit, immutat. Et per hoc essentialis seu formalis solutio à corrosiva solutione distinguitur. Sciendum autem ex luna liquorem seu tincturam viridem gigni, quæ est verum Elixir luna, summumque arcanum confortandi cerebri: ex sole verò per æqualem putrefactionem summa rubedinis liquorem produci, qui est verum Elixir solis, & quinta essentia metalli; de qua GEBER ait: Nos facimus Aurum sanguinolentum, melius quàm à natura productum, quod natura nequaquam facit. De hac viscositate amplius loquitur GEBER in summa: Exactissimè singularum experti, suis id què probatis rationibus, sed nihil potuimus unquam reperire permanens in igne, præter viscosam humiditatem solam radicem omnium metallorum, cum cæteræ humiditates omnes, quia in homogeneitate non benè sunt unitæ, ab igne facilè fugiant ac elementa ab invicem facilè separantur, at humiditas viscosa, Mercurius videlicet, nunquam in igne consumitur, nec aqua à terra separatur, sed aut omnia simul manent, aut simul abeunt.

Sed quæres, sub quo pondere menstruum metallo desponsandum sit? ROSARIUS Philosophorum inquit: Sicuti in operatione panis modicum fermenti levat, & fermentat magnam copiam pastæ, ita & illud modicum terræ sufficit ad nutritionem totius Lapidis. ARISTOTELES nominat pondus, dicens: Sic igitur facite & coquite donec terra (id est Aurum) exhaurerit decuplum de aqua.

Author novi luminis in fine libri in hæc verba prorumpit: Aqua in decuplo esse debet ad unam partem corporis, & hæc viâ facimus Mercurium sine Mercurio vulgi, accipiendo de aqua Mercuriali nostra, (id est, oleo salis Mercuriali putrefacto & alembicato) quæ est vapor unguosus in decuplo ad corporis auri partem unam, & clausis in vase per decoctionem continuam, Aurum fit Mercurius, id est, vapor unguosus & non Mercurius vulgi, ut falsò nonnulli imaginantur.

C A P U T V.

Quid propriè sit quinta essentia?

PARACELSUS lib. 3. de vita longa cap. 2. sic discurret: Quinta essentia nihil aliud est, quam bonitas naturæ, ita ut tota natura in Spagyricam mixturam, & temperamentum abeat, in qua nihil corruptibile, nihilque contrarium sit invenibile.

IDEM lib. 4. *Archidox. de quinta essentia ait.* Quinta essentia est una materia, quæ corporaliter extrahitur ex omnibus crescitivis, & ex omnibus, quod vitam habet, separata ab omni impuritate & mortalitate, subtiliata mundissimè, divisa ab omnibus elementis.

Et paulò post ibidem: Scire debes de quinta essentia, quòd sit parva & modica, hospitata in aliquo ligno, aliquâ herba, vel lapide, aut simili: reliquum purum corpus est, ex quo discimus separationes elementorum, &c.

RUPESCISSA de quinta essentia c. 5. circa finem; Idè est ingeniatum divino spiraculo, quod per continuas ascensiones, & descensiones separatur quinta essentia, quam quærimus à corruptibili corpore quatuor elementorum, & hoc fit, quia istud quod secundò & sæpè sublimatur, est magis subtile, & glorificatum, & à corruptione quatuor elementorum separatum, quam quando solum unâ vice ascendit, & sic usque ad mille vices, & per continuum ascensum & descensum quod sublimatur, ad tantam virtutem glorificationis venit, ut sit compositum in corruptibile ferè sicut cælum, & de materia cœli, & idè quinta essentia appellata, quia ita se habet ratione corporis nostri, sicut cælum ratione totius mundi, ferè eo modo, quo artificium potest imitari naturam, quasi per quoddam simile valdè propinquum, & connaturale.

C A P U T VI.

*De Igne Philosophico, seu Menstruo solvente, aut Lique-
re nostro Alkaest.*

Hujus aqua seu succi nobilissimi (qui est verum Regis balneum) præparationem Philosophi semper occultam tenuerunt, ita ut Bernardus Comes in Trefne & Neigen lib. 2. dixerit, sese nudis verbis nulli hominum expositurum, D E O votum, Philosophis & equitati præstitisse, cum sit secretissimum totius operis arcanum; & revera! si enim liquor hic cuius pateret, tunc pueri deriderent sapientiam nostram, & insipientes æquarentur ingeniosis, & totus in univèrsam orbis cæco impetu huc rueret, ac se ipsum nullâ, nec æquitate, nec pietatis habitâ ratione in imum Acheronem præcipitem daret.

AVGURELLUS menstruum hoc Mercurium indigitat, dum sic canit:
Tu quoque nec cœptis Cylleni audacibus unquam

Defueris argentum vulgò quod vivere dicunt,
Sufficit, & tantis præstant primordia rebus.

IDEM sentit *GEORGIUS RIPLÆUS* in proæmino duodecim portarum: Ego profectò te docebo, Mercurios esse hos, qui sunt claves scientiæ, quos *RAYMUNDUS* sua menstrua vocat, sine quibus nihil fit. *GEBER* aliter nominat: Per *DEUM* altissimum hæc est illa aqua, quæ lucernas accendit, domos illuminat, & abundantiam divitiarum præbet. O aqua maris nostri! ô sal nitri nostrum in mari mundi versans! ô vegetabile nostrum! ô sulphur nostrum fixum & volatile! ô caput mortuum seu feces maris nostri!

TRIDENTINUS in opere secreto de Lapide Philosophorum inquit; Philosophi aquam suam, quâ usi sunt pro complendo opere, vocaverunt lac virginis, coagulum, rorem matutinum, quintum esse, aquam vitæ, filiam Philosophorum &c. *PARACELsus* variè etiam: *AZOTH*, spiritum vini, temperatum, circulatum; aquam Mercurialem; *SENDIVOGIUS* chalybem: *RUPESCISSA* acetum nobilissimè destillatum: *Profundissimus ille per ignem Philosophus* Bon *HELMONT* liquorem Alkaest dixit, & sic descripsit: Liquor Alkaest resolvit omne corpus visibile & tangibile in primam sui materiam servatâ feminum potestate, de quo ajunt Chymici: vulgus cremat per ignem, nos per aquam.

Nobis oleum salis Mercuriale putrefactum & alembicatum nominare libet: licentiâ Philosophica, seu qui sætibus suis pro arbitrio nomina dispensare possunt, oleum enim est ad altiorem gradum igneæ qualitatis exaltatum, sicut totius solutionis metallica fundamentum (quod benè notandum) oleum est, sine quo nihil utile in arte profici potest, & ipsum vices femina agit in opere nostro, atque meritò sponsa solis, & matrix vocatur, estq; ipsa clavis absconsa ad reserandas portas metallorû clausas: solvit siquidè metalla calcinata, calcinat, putrefacit, facit volatile spirituale, tingit in omnes colores estq; principium, medium, & finis tindurarum; Et est unius naturæ cum Auro, ut *VILLANOVANUS* asserit, nisi quod natura Auri completa est, digesta, & fixa; Aquæ verò natura incompleta est, indigesta, & volatilis; Uno verbo: Est Ignis Philosophorum, cum quo *Hermetis* arbor in cineres comburitur. De hoc Igne *JOANNES PONTANUS* in sua Epistola: Ignis Philosophorum non est ignis balnei nec fimi, neque alius ejus generis, quos Philosophi in suis libris posuerunt: Mineralis est, æqualis est, continuus est, non evapora-
rat, nisi nimium excitetur, de sulphure participat, aliunde fumitur, quam à materia, omnia dirimit, solvit, calcinat, atque congelat, & il-
le ignis

le ignis est cum mediocri ignitione, est compendium sine sumptu aliquo saltem parvo, quia cum eo totum opus perficitur. Studeas igitur ibi, nam si hunc primò invenissem, non errâsem ducenties, antequam ad praxin pervenissem. Quapropter errant, erraverunt, errabunt, eo quod proprium agens in suis libris non poluerunt Philolophi, excepto uno, qui ARTEPHIUS nominatur, sed pro se loquitur, & nisi ARTEPHIUM legissem, & loqui sensissem, nunquam ad complementum operis pervenissem, &c. *Hunc & tu consule, & scies quid sit menstruum nostrum: satis dixi.*

C A P U T. VII.

An menstruum solvens sit corrosivum?

Videtur hujus opinionis esse GEBER sum. perfect. c. 52. dum inquit: Omne quod solvitur, necesse est salis, aluminum, & eorum consimilium naturam habere. Et PARACELSUS lib. 4. Archidox. de quinta Essentia mox in principio §. sic ait: Difficile est, & vix credibile quintam essentiam extrahere sine corrosivo ex metallis, præcipuè verò ex Auro, quod superari nequit, nisi per corrosivum, per quod quinta essentia & corpus ab invicem separamur, quod corrosivum iterum ab eo tolli potest. Et cap. 3. de vita longa tom 6. lib. 3. sic effatur: Resolve aurum unâ cum omni substantia auri, corrosivo, &c. & id tantisper donec idem fiat cum corrosivo, nec obstupescas ob hunc laborem, quia aurum si aurum est, corrosivum commodo est, & sine corrosivo mortuum est.

Sciendum tamen, menstruum nostrum auro affusum propriè corrosivum dici non debere, sed potius igneum, cujus Arcani vis atque virtus vincit omnia venena; cum omne Realgar (id est Mercurius vivus, & sublimatus, item præcipitatus) in solis Elixirio mori debeant, deveniantque ad singularem, & summam tincturam. Dum etiam per menstruum nostrum non fit violenta solutio, qualis per aquas fortes, regias, resuscitativas, & hujus forma alias; sed ut supra cap. 4. dictum, blandè sit, suaviter sine ullo stridore, & cum humidi sui radicalis conservatione, cum cujus spiritibus, (ut habet LULLIUS in Vade mecum) infunditur virtus vivificata in materiis.

C A P U T VIII.

De Practica Lapidis.

Postquam tingentem Planetæ animam, seu veram ^{illius} quintam essentiam præviâ putrefactione nactus es, in qua verus Mercurius, verumque sulphur Philosophorum latent, tunc materia tua apta nata est, ex ea fieri Lapi-

dem nostrum benedictum. Accipe ergo in nomine illius, qui dixit, & facta sunt, hujus materia purissime q. s. inde vasi fixatorio, vel phiala, aut ovo Philosophico S. H. colloca inathanore, ut scis, & conveniente, digerente scilicet, continuo (enim eo deficiente mortem sequi, aut fieri abortum necesse est) suavi subtili, alterante, & non comburente (ut cum Comite loquar) à prima conjunctione ad perfectam usque ablutioem, ignis regimine (de quo amplius ANONYMUS PHILALETHA consuli poterit, qui per cujusque Planetae regimen diversitates colorum lucide describit) coagulando & figendo in Lapidem album vel rubeum, progredere; qui enim, ut RAYMUNDUS LULLIUS monet, potentiam & patientiam non habet in opere, ille propter festinantiam corrumpit opus.

Perfecti operis signum hoc erit: si Lapis super candentem Veneris laminam injectus instar cera fluat, non fumiget, sed penetret, & tingat. Et tunc natus est Rex orientalis, in regno suo sedens & potens super omnes Principes mundi. Hinc exclamat Philosophus: Egredere ex inferno, resarge ex sepulchro, expergificare ex tenebris, indutus enim es spiritualitate & claritate, quoniam audita est vox resurrectionis, & anima vitæ ingressa est ad te. Laudetur Altissimus, cujus dona cedant in Nominis sui Sanctissimi gloriam, & proximi emolumentum.

C A P U T IX.

De Augmentatione Lapidis Benedicti.

Ubi jam Sulphuris prefati incombustibilis purpureo rubicandi auxilio Divinitatis possessor factus es, superest, ut per repetitam rotæ inversionem (ut loquuntur Philosophi) illud augmentare scias, sub quo non leve artis mysterium volvitur. Eâdem autem methodo, quâ illud confecimus, idem augmentare possumus. Sciendum enim, quo sæpius Sulphur nostrum, qui est Lapis noster, lacte suo proprio irroratur, vel cibatur, in balneo rorido solvitur, iterumque ut in primo opere coagulatur, & figitur, major semper illius vis tingendi futura est; adeò quidem, ubi post absolutum primum opus pars una centum partes Mercurii purgati, aut alterius metalli imperfecti tinxit, in secunda solutione per lac virginis, ejusque coagulatione & fixatione pars una mille tinget, & sic per repetitas vices medicina nostra augmentatur & multiplicatur in quantitate & qualitate, in virtute & pondere.

Accipe itaque Lapidis nostri partem unam, & affunde lactis virginis, seu olei fati Mercurialis putrefacti, & alembicati partes duas, solve, coagula, ut in primo opere factum est, & aqua nostra, que antea erat tantum minerale in potentia, fit actu metallum, preciosius auro; & sic modificatur Lapis per
subli-

sublimationes, & revivificatur per imbibitiones, quæ est summa via Universalis. Perductis his ad operatum finem, projectio ad lubitum super hoc vel illud metallum preparatum, & decenter mundificatum fustum, prout ad album vel rubeum, tincturam nactus es, institui poterit; cujus verum usum ars, & omnes Philosophorum libri (maximè PHILALETHANoster) abundè docebunt.

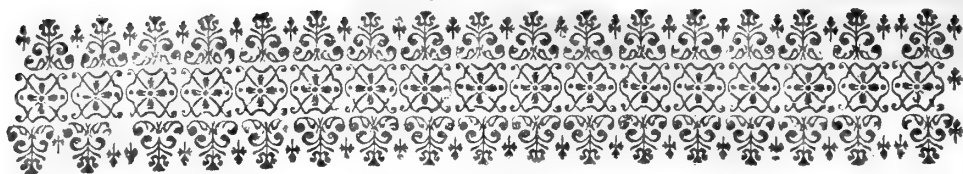
C A P U T X.

De usu Lapidis Medico interno & externo.

Sciendum est de hoc Lapide benedicto, quod ille sit medicina Catholica, continens in se omnium morborum tam calidorum, quàm frigidorum perfectam curam, quatenus nimirum per naturam curabiles agnoscuntur, & à DEO sanari permittuntur. Si quæras, qualiter hæc medicina perfectissima cælestis tinctura, aliaque similes panacea agent; & contraria curando in corpore humano, operentur? Respondemus, hoc totum præstare calefaciendo, illuminando, atque irradiando Archæum, sicut habet Philosophus noster von HELMONT in l. & tract. cujus inscriptio: in Herbis, Verbis, & Lapidibus est magna virtus. Quod nimirum agant citrà sui dissolutionem aut interitum, citrà sui penetrationem, introadmissionem, commisturam, & commutationem liberè, etiam eminus insopitum vel accensum Archæum, solo quasi suo aspectu, irradiatione, vel ejaculatione suarum virium in medio productarum, retentis adhuc pristinis, & non mutatis pondere, & proprietatibus. Quomodo, ut præclare JOACHIMUS POLEMANNUS, Spiritus tenebrarum, morbos scilicet (qui omnes nihil aliud sunt, quàm proprietates cubilis mortis vel præcursores tenebræ mortis) in bonos spiritus transmutant, quales antea erant, cùm homo sanus esset. Et hæc renovatione defectarum virium robur simul universo denuò restituitur.

Dosis illius est granum 1. ad 2. juxta ætatem, & vires ægri in haustulo vini calidi, vel coctileare uno quintæ essentiæ ejusdem dissoluta, & tertio quoquo die exhibita. In morbis externis, vulneribus, ulceribus cachœricis, phagædenicis, fistulis, gangrena, cancro, &c. quotidie, vel alternis diebus granum unum exhibetur in vino. Pars verò externè affecta vino, in quo portio nostri Lapidis soluta sit, lavatur, vel si necessitas exigat, per siphonem injicitur, superpositâ plumbi laminâ, & ligaturâ conveniente.

Et hic magnihujus mysterii consummati usus internus est; pro cuius adeptione Lumen de Lumine invoca, cuique intellectus illuminationem puro corde pete, & accipies. Tam operare sufficienter, pauperibus subsidia feras, donis DEI non abutaris, crede Evangelio, sis pius, Amen.

OBSERVATIO
CHRISTIANI ADOLPHI
BALDUINI,

S. R. I. Academ. Naturæ - Curiosorum Colle-
gæ cognom. Hermetis,

Circa

REGERMINATIONEM

ARGENTI

novò artificiò inventam.

ANNO Cls IJC LXXIV,

AD

JOHANNEM MICHAELEM FEHR,

Phil. & Med. Doct. Consulem & Physicum Libera Civitat.

Imperial. Suvinsfurtensis celeberrimum, felicissimum S. R. I.

Academia inclytæ Naturæ - Curiosorum

PRÆSIDEM,

dictum.

ARGONAUTAM.

C. D!

NOn Aurum tantum progerminat extra viscera terræ, quem Natura effectum mirantur Subtilitatum Magistri, *Cardanus ille, lib. V. de Mistis*: cum *Scal. Exerc. 102.* cujusmodi, instar fili contorti, vegetabilem terræ velut partum asservat Augustissimum S. C. Maj. Cimeliarchium; ref. *Obs 131. Ephem. Acad. Nat. Cur. Anni I.* Sed Ar-

Argentum in Mineris quoque præ se ferre & ipsum videtur speciem capillorum, teste *Oswald. Grambs, in Arbor. Homm. l. i. c. 7. sect. 5. §. 18.* nec non arbusculæ naturalis, *Francisc. Imperat. in Disc. Nat. 2. p. 16. & Job. Gerhard. D. in Medic. Univ. Assert. & Defens. p. 23.* imò Vitis; qualem possedisse Dn. *Olaum Wormium*, ipsi credimus, quem adis *l. 7. sect. 3. Musei, c. 2. f. 116.* Quid? quòd visa nobis contrèctataque nostris manibus Crux sit illa naturalis Argentea, quam, vegetabilis instar, enatam ex minera, Illustrissimi *Osio-Vini* ac Principis nostri Technophylacium & ipsam ostentat, *Dreidæ.*

Quemadmodum itaque Germinatio ista naturalis nihil aliud est, quàm crescentia vegetabilis à propria facultate, mediante calidò & humidò. Sic de modo, quem invenirent, solliciti semper Hermetici extiterè, quò, naturam imitati, germinare & ipsi facerent metalla extra mineras suas. Quam equidem rem Dn. *Casp. Jasket, Siles. Med. & Chym. Caf.* uti olim tentavit, ita utque eò fertur progressus, uti Arborem Philos. Metallorum exhiberet. Cujus conficiundæ, quem vocant, processum, seu rationem cum Augustissimo tunc temporis Imperatore ille communicavit: quam, ex *Petri Ribola, Ordin. Benedict. Monachi, Tractatulo, de Facultate Metallorum germinatrice, extat cum Burggravii Biolychnio Francos. 1630. 8.* desumptam, dubitare non sinunt MANUSCRIPTA, qui, quod feci non semel, quòd sint penes me, Latina inter te utraque contulerit.

Equidem circa processum illum difficultatis nonnihil observare me, dissimulare non possum, quòd ad germinationem illam requiri videam (I.) id, quod germinat; quòdvis puta, exceptò Mercuriò, Metallum. (II.) Terram Philosophicam, in qua germinare debet; quæ Stellatus Antimonii Regulus est. (III.) Calorem ignis, tanquam causam efficientem; quæ cum actualis tum potentialis. (IV.) denique humidum, Mercurium nempe, quòd mediante imbibitio fit. Neq; id diffiteri quidem possum, produxisse me non semel, sed communi modò, Arborem illam. Solutà enim in spiritu Nitri q. s. Lunà, i. e. Argento, (Unc. sem.) affundens aquam fontanam, (Unc. 4.) injeci comm. Mercurium, (Unc. 1. vel. 2.) postremò sic mista; etiam atq; etiam, ne turbarem, curavi, & vidi Metallum ramusculos ac frutices jucundos sursum emittere cavitatem vitri occupantes.

Fieri pariter per liquorem Silicum Metallorum crescentiam, *Job. Rud. Glauber. p. 2. Furnor. Phil. c. 85. It. de Sale Artis p. 63.* persecutus pluribus est. Quà de re ut, quid sentiam, dicam, posse Liquorem eundem & faciliori

faciliori multò labore & minoribus sumptibus obtineri, si lib. trient Ciner. Clavell. purg. & lib. quadrant. Silic. calcin. in Crucibulo in unam massam conflatis, in Cella liquefcere eam facias.

Cæterùm, cùm, quas dixi, Germinationes illæ, non ex Metallis solis, sed Antimonio quoq; Mercurioq;, siue Liquore etiam Silicum, mittis inter se, consent, omnem cogitationem cœpi convertere inquirereq; in Medium aliquod, quò fiat, uti, quemadmodum intra viscera terræ, Naturæ opere: sic, artificis operâ, in pueros putos reverâ metallum regerminet frutices; Cumq; pro comperto satis habeam, in tribus illis Naturæ regnis Acidum temperatum rerum omnium vegetationem juvare imprimis, idemq; in Sulphure re ipsâ communi deprehendissem; Minerale sum deniq; illud aggressus, quod tantùm abest, uti, quam de ipso conceperam, omnem prorsus falleret spem, uti Regerminationis potius ejus, quod sequitur, Experimenti mihi copia fieret. Communi enim Sulphure calcinatas Lunæ, i. e. Argenti cupellati, in pulverem redigo Laminas, (vel nummos purè argenteos,) quibus deinde, injectis Crucibulo ac subditis prunis, nonnullas subindè Sulphuris immitto particulas: Quò perustò, non destiti idem facere, quoad, quod calcinassem, Argentum tantum Acidi illius, quantum satis esset, Sulphuris imbibisset. Jam, contèta in Crucibulo, argentea massa horæ ferè unius, quadrante minus, Rotæ ignem tolerarat, cùm surgentibus, ecce, paulatim minutis compluribus argenteis, iisq; durioribus arbusculis ramisq;, altitudine eâ, quæ latum pollicem parùm, vel non, excedit, Regerminationis auspicia capio planè feliciter.

Est ea indoles mentis humanæ, ut, non contenta novis inventis, emendare laboret, quæ pepererit semel, arcanorumque conscia ulterius semper progredi amet. Idem mihi contingere, LECTOR, hic non miraberis, scio. Nam, dum, defixus in curam hanc unicè, magisq; ei rei incumbor: hæ Nominum meorum literæ initiales, C. A. B. mihi prodeunt, è quibus deinceps purum putum Argentum cùm arbuscularum, tùm graminis specie, pullulare velut porrigiq; in altum, non sine admiratione deprehendo: paribus per omnia, quas notare & hic licuit frondibus capillisq; iis ipsis, quos natura ramos capillosq; ex se ipsa produxit sub terra; quorum, uti rerum metallicarum peritis non ignotum, rarissimus usus, Quanquã totû illud, de Regerminatione quod dixim⁹, & quò ritè incipi modò, quò verè igne deceat, ostendi cupiat verius, quàm docerè.

NOTO inde: (I.) commune nobis Sulphur non pinguedine tantùm terræ, resinamq; atque oleum, (quod cùm priscos, tùm modernos

Philosophes velle video,) imò invisibilis Naturæ rectè ignè cenferi. (cui adsertioni sapientissimè lubens subscribit *Kircherus*, profundissimus aliàs Autor.) Verùm etiam aciditate Chalcantosa quâdam gaudere, nequid abs re quidè: quùm, præter Aurum, metalla idem calcinet omnia efficiatque Vitriolum. Quid? quòd Vitriolū quodvis aliud nihil, quàm quod deflagravit, Sulphur est, cumq; deflagrante jam Sulphure, visibili quòdam modò, potest augeri. Maximè autem affinitatem eam, quæ cum Acido Sulphuris, primo Vitrioli Ente, intercedit Argento, summam esse oportere, cum ad Regerminationem ejus crescentiamq; eâ, quâ jam diximus, ratione, mirè faciat. Quæ quamdiu sese habeant sic: tamdiu à vero videtur alienum istud, in *Correctorio Richardi Anglici: Omne Sulphur vulgi metallis contrarium esse; & q. f.* Item illa Ejusdem: *Quomodo possit aliis metallis vitæ inspirare? Habet enim duplicem superfluitatem: inflammabilem substantiam & terream facultiam.*

(II.) Putamus, extra controversiam positum quàm longissimè: veram Vegetationis metallorum causam Acidum esse, sive sint eruta è visceribus suis, seu sub terra lateant. Nam si, exemplum ut demus, Acidi illius parum addas Argento, planè non crescit. Sin, quod satis sit, illi des quidè, cæterùm Ignis rationem non habeas faciasq;, calor intensior ut sit, scilicet ocysus, Acidi quod erat, avolabit, suspensumq; te tenebit Regerminatio destituetq; omnè penitùs spem. Quò verò Sulphur modò naturalium rerum, præcipuè autem metallorum mineraliumq; & dici principium possit, & esse; quâ ratione ad sublunarium omnium generationem concurret; quot imprimis modis: quibusve in locis Sulphur fiat & generetur; quot illius species; quod differentia; ea *Kircherus* omnia, doctissimus Vir, egregiè & cum cura; *Mundo Subterraneo, l. IX. sect. 3. p. 146. & l. XI. sect. 2. p. 252.*

Sequitur jam & hoc (III.) liquefactum in igne justo & competente Argentum vitam non amittere, quùm per Acidū Sulphuris suscitari idem denuò possit. Equidem demus hoc: Aurum Argentumq; extra mineram suam non vivere amplius, secundò actu: sicut nec decerptum ab herba suum semen, conditumve in horreo frumentum non amplius viret, viget vivitq;: Inesse tamen illi vitam, actu primò: vegetativò spiritu excitatam, quis tam imperitus rerum naturalium, qui neget, est? Accedit nobis, ex *Aristot. de Admirandis*, libro referens *Fortunius Licetus*, de *spont. vivent. Oflu. Lib. IV. c. 72.* Aurum defossū, aut in terram projectū, aliquandò excrevisse; Cui rei non illud tantum, quod exhibuimus, fidem facit experimentum: sed verò, & cujus nuper item facta mentio, *Philos. illa Arbor*, in

qua producenda Spiritus Terræ s. Nitrum, Argentum item atq; Mercurius mutuas operas præstant, paucarumq; horarum interjectu, jucundissimas edunt plantas.

Equidem (IV.) quum singulare ac admirandum planè Sulphur sit Naturæ productum: cujus non ignoravit vires, paulò post principium *l. Miner. c. 7.* scribens *Paracelsus*: Sciendum, quòd (nisi DEUS impediatur) in Sulphure negotium mirabile insit, ac ita excellens, ut lumen naturale hominis obstupescat. Item: ea vis & facultas in Sulphure inest, ut nemo peritus eam exhaurire possit, cæcis quoq; virtus, ut cuivis admirationi sit. *l. I. & V. de Nat. Rerū*

Neq; enim in globo illo tantum sulphureo meo, quem, non ita pridè est, quòd descripsi, *Tract. de Auro Auræ, p. 42.* virtus impulsiva & conservativa, dirigensq; & vertens, sonansq; atq; calefaciens, nec non lucens ostensa mihi deniq; est: sed & his ipsis diebus observavi, combustibile aliàs igni nostro, Solis quidem & ipsum incendi liquefieriq; Sulphur radiis, per Speculum parabolicum collectis: cæterum non absumi, nihilq; profus decedere ipsi de pondere. Quod quæ fiat, cum non temerè cuiquam obvium sit, ab aliquò rationes vix sperem. De virtutibus autem ejus in Medicina non commemorem hoc loco, nam & *Unzeri*, super Sulphure, extat *Tractatus*, & Autores allegati ibi non pauci, quò studiosos ejus rei delegamus. Quibus, inquam, cum virtutibus polleat: perscrutandum nihilominus esset denique: annon ex communi illo Sulphure, Acidum istud, primùm aliàs Vitrioli Ens, aliò quòdam modò copiosius puriusque extrahi, metallorumque inde procurari generatio: Et,

(V.) quòd si minus ex Acido Sulphuris Speciali, annon Universalissimò saltim augmentum metallis accedere domesticaque atque arcana, ut sic dicam, Metallifodina quædam institui possit. Nam si, (cujus superius jam meminimus,) Philosophicam illam Arborem (communem) annum integrum serves, & immotam eam quidem, crevisse Argentum videbis. Au&us hujus autem causa Mercurius est qui, quantum illi accreverit, tantum profectò naturæ suæ deperdidit, in argentum mutatae. Quam in rem *D. Job. Hisk. Card. lucius, in Aula subterranea Laz. Erckeri, l. 1. p. m. 89.* Imò notum est, ex Minera quadam Solis fertili & liquore aliquo, cum ejusdem appositiones menstrua, perpetuum Solis augmen Fœminæ cuidam Nobili succrevisse: Aurò surgente primùm instar graminis; viridi colore: postea sensim apicibus in Solem vergentibus, qui forfice demeti possent, referente *Nic. Nig. Hap. in Chiragog. Hel. de Aur. Philos. pag. 20. 38.*

Sed nunc quidem ista sufficient, neque enim plura permittunt cum negotia, quibus sæpenumero publicis obruor, tum privati, iiq̄ue graviores labores Chymici mei. Et erunt è Collegio Naturæ - Curiosorum nostro inclyto Viri judicandi solertiâ peritissimi, qui, me, ista noverint rectius, & omni acie ingenii contemplantur. Nondum occupata Natura est: multa adhuc delitescunt in Democriti puteo, sudore magis operantium protrahenda in lucem, quàm, profundò licèt, genio Speculatorum. Tuum, LECTOR, erit, sequi quodque rectissimum, compertisq̄ue incomperta non anteferre.

OBSERVATIO

CHRISTIANI ADOLPH

BALDUINI,

S. R. Imp. Academ. Naturæ - Curiosorum Collegæ cognom. Hermetis

Circa

URNAS

GENTILIIUM GERMANORUM

ANNO Cl̄ Id̄c LXXIV, inventas:

AD

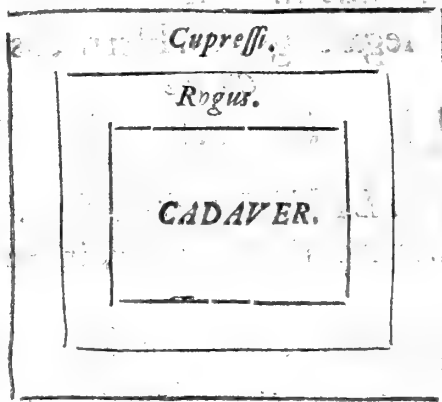
HENRICUM VOLLGNAD,

Med. Doct. & Practicum Vratislaviensem, S. R. Imp. Academ. Nat. Cur. Colleg. & Adjunctum
p. t. Ephem. Collect. dictum

SIRIUM

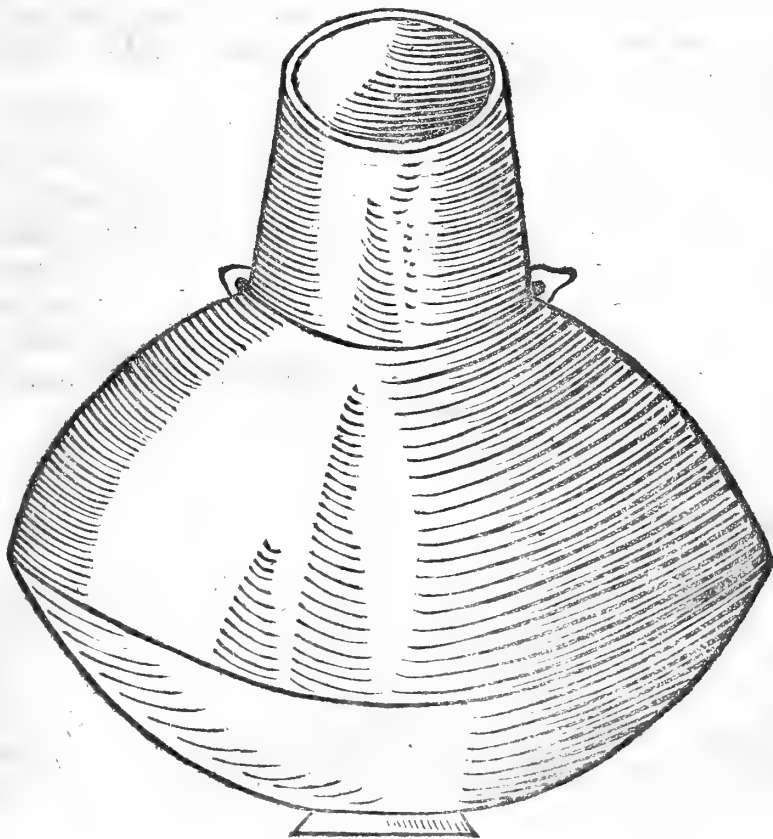
Sollicita admodum in cineribus suorum (quos fundos cremabant) componendis Romanorum Veterum diligentia, an superstitione? fuit. Ei rei adhibitæ Urnæ. Nec frequentiora antiquissimorum ritus terrarum ullibi monumenta, quàm in Italiâ. *Baysius de Vascul. c. Vasc. Vin. Quo de ritu Scholast. Homer. Iliad. Δ. Herodian. lib. 2. Athanas. Kircher. in Latio p. 68. ex Marliano. Fortunat. Licet. l. 2. r. 55. Jacob Gutherius de jure Maniorum l. 1. c. 26. Horald. Advers. lib. 1. c. 7. Casaubon. Animadv. in Sueton, Aug. Job. Kirchmann. de Funer. Rom. l. 3. cap. 8.*

M. Zuer. Buxhorn. in Quæst. Rom. 25. ubi pro Kirchmanni & incomparabilis Casauboni sententia, superaddit: qui Cadaveris cineres à cineribus lignorum aliorumque, quæ in pyram conjecta, dignosci potuerint. Apparatus mortuorum (secundum Servium ad lib. III. Æneid) funus dici solebat, exstructio lignorum rogi; subjecto ignis pyra, crematio cadaveris bustum, locus ustrina, operis constructio sepulchrum; nomen, inscriptum monumentum. Igitur rogi & crematio cadaveris omnino erant diversa. Tres enim hic ordines observare mihi videor: Primus erat, Cupressorum, vel aliorum lignorum odorif. quæ ustrinam circumdabant & incendebantur ad tollendum fetorem cadaveris, quod cremabatur. Secundus erat rogi, qui formâ sequente quadratâ, ex vario lignorum genere, additâ pice, connexus erectusque, & à cadavere ipso nonnihil distans, incendebatur. Tertius erat cadaveris, quod vi & æstu flammæ circumlambentis haud difficulter in cineres resolvebatur.

Cum compertum esset, quinto decimo Martii, anni currentis, supra millesimum, sexcentesium, septuagesimi quarti, ad *Hirschfeldam* pagum, unum cum quadrante milliare distantem ab Urbe *Haynâ*, Veterum Urnas quasdam esse repertas, aquis, ex nivibus glacieque collectis, penetrantibus humum, detecto que ex ruina monumentò, quod cum ne vestigium quidem ejus antea adpareret, diuque arari terra consuevisset, credi potest, Gentilium Veterum, qui circa colerent, fuisse. Quæ cum ad me fama esset perlata, cœpi ipsemet, cum Collega Academico *Dn. D. Melch. Fribe Med. Ord. Prof.* die xxiv. ejusdem de lustrando eo, curam cogitationemque suscipere. Cum quod Nobiles à *Mülschau & Röckeris* ad quos

quos ille locus hæreditariò Jure pervenisset, Præfecturæ Electorali mihi demandatæ essent *Schriftfassi* incorporati: tùm quod curiositas mea me non pateretur quiescere. Itaq; illuc venimus, locumq; ubi *Urnæ* conditæ sese aperuerant, arenosum quidem, cæterùm omninò viginti octo passuum deprehendimus; qui duorum triumve, aut, si latitudinem metiaris, quatuor ad summum passuum fuerit. Uti re ipsâ se sepulchrum sic probet, cujusmodi condidisse *Gentili* olim superstitioni deditos, verosimile sit. Septingentis & triginta quatuor passus numerantur ab eodem, quò diximus, pago. Quòd si viginti septem adhuc alios facias, extitisse, aiebat *Ecclesiæ* illius *Pastor D. Johannes Neystang* / quod detectum similis casus, Anno cIdo *Ido* LXXIV. Martiò & ipsum mense, tùm primùm contemplantium oculis subjecisset. Non nos *Urnæ* tantùm, eamq; integram, manibus contrectavimus, examinataq; diligentius, exhibemus hòc, quod vides, *Lector*, *Schemate*; Sed complura insuper fragmenta, ex

aliis, in quibus & ipsas notare anfas licuit, cum collegimus, tum antiquitatis causa, allatas nobiscum, asservamus. Unde colligimus, factas ex arena atque lapillis Urnas luto maceratis coctisque. Quod afferimus jam, visu compertum est, non ollarum instar, quibus vulgò hodiè utimur, Urnas istas super rota formatas, sed sub manibus figuli natas fuisse. Colonos, ferunt, ejus Pagi, variæ magnitudinis Vasa aliquot abstulisse jam ante, nec inlectos, ut credibile est, spe lucri alicujus, fodere destitisse, sive aurum offenderent, sive annulos. (Solitos enim Veteres numismata quædam atque annulos, eosque interdum, osseos, terreosque, interdum æneos, aureos item ac argenteos, sepulchris cum cineribus inferre testis *Golzius* est) Frustrâ. Nec enim eventus respondit; cum cineres præter & ossa adpareret nihil.

Observe ex his (1) à vero non esse absonum, Gallis Germanisque, propiusq; Septentrionem Populis Cremationem Cadaverum frequentatam fuisse, autoribus *Cæsare lib. 6. Bell. Gall. Eustatb. Iliad. α. Tacit. de German. §. 27. Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 3. p. m. 130. Sched. de Diis Germ. p. 453. Phil. Cluver. Ger. Antiq. l. 1. c. 53.* aliis.

Et uti (2) Dio autor *Cassius* est (*lib. 48. de publ. Off.*) *Augusti temporibus App. Claud. & C. Norbano Coss. b. e. Edi&. V. DC CXVI.* editum fuisse: ne mortui intra duo millia passuum ab urbe cremarentur, propter flammæ periculum; (uti *Cicero* explicat *l. 2. de LL.*) Sic Germanos Veteres hoc quicquid Legis est, observasse, inde constat, quòd de quo sermo nobis hætenus, Monumentum istud septingentis, sexaginta quatuor passibus distat à pago, qui, si vulgarem pro vestigio & spatio, h. e. pro duobus pedibus accipias passum, (*Philandrum* secutus, in *Vitruv. l. I. c. 6.*) ultra 2000. utique Romanos passus habebis.

(3) Cum, præter ossa & cineres, Vasis istis inclusum aliud fuerit nihil, dixisse Veteres Urnulas has non abs re Ossuaria partim (cujus *Ulpianus* vocis meminit *l. 2. ff. de Sepulchr. viol.*) partim Cineraria quoque, apud *Kormann. de Mirac. Mort. c. 29.*

(4) Olim Urnas, pro conditione & facultatibus cujusque vel viles extitisse, vel preciosas. Illustrium enim Virorum ossa aureis Vasis condita, *Homerus* testatur *Iliad. Eutropius de Trajan. Imp. lib. 8.* de Urnâ argenteâ: *Marcell. lib. 19. æneâ, Virgil. lib. 6. Æneid. marmoreâ Xiphilius in Severo: fictili Propertius lib. 2. Eleg. 11* Ex quibus quid aliud confici potest, quàm in re admodum tenui istos fuisse, quorum fictiles Urnæ essent, nuper apertæ.

Et hoc (5) inde concludo: non communia sepulchra hæc, sed verò familiaria extitisse, (quorum l. 4. c. de Relig. mentio) quòd scrobes diversæ duæ, 27. tantùm inter se passibus quæ abessent; & utraque complures urnulas contineret.

Cumq; (6) annalium Conditores fidem faciant, primum illum Germaniæ Imperatorem *Carolus Magnum* Saxonibus adhuc dum Ethnicis, recusantibus Religionem Christianam, aut si qui recepissent, averfantibus iterum iterumque, Anno Ær. Christi. DC CLXXII. bellum facere cœpisse. Quod ultratriginta annos exarserat jam, (*Setbi Calv. Chron. p. m. 708.* antequam *Witkindus*, Progenitor ille Electorum Saxonix P.P. cum universis terris suis salvificam fidem esset professus: (quamvis populi eis Albim nonnulli diutius resistentes idola coluerint usque ad annum ferè millesimum,) hinc conjicimus: Monumentum istud Urnasque, quas jam aliquoties memoramus, circiter 700. vel 800. annos durasse incolumes.

A U R U M

Superius & Inferius

A U R Æ

Superioris & Inferioris

HERMETICUM

CHRISTIANI ADOLPHI

BALDUINI

S. R. Imp. Academ, Nat. Curiosor. Colleg.
cognom. Hermetis.

HERMES.

In superiori Sphæra est in medio fontis

Vena, quæ est Philosphorum Regula prima.

Consummatissimâ Doctrinâ,
acerrimo Judicio, incomparabili Expe-
rientiâ & rerum Usu

Illustribus

S. R. Imp.

A C A D E M I Æ

Naturæ - Curiosorum

STATORIBUS:

Magnifico

DN. PRÆSIDII,

ac Excellentissimis

DNN. ADJUNCTIS

Et Collectoribus Ephemeridum cæterisque gravissimis

DNN. COLLEGIS,

Patronis, Collegis & Fautoribus honoratissimis

S. P.

HERMETEM TRISMEGISTUM esse illum quem Latini *Mercurium*, *Tacutum* Phœnices, Ægyptii *Θωτ*, Alexandrini *Thoth*, *Ἐρμῆν* Græci olim dixerunt; Imò *Hermetem* omnium mortalium ea ætate, sive immensam ingenii capacitatem, sive deniq; propagandæ ad posteros gloriæ, beneque de humano genere merendi desiderium spectes, primum fuisse, doctissimi ævi omnis voce consonâ approbavêre. Vid. *Steuchus Eugubinus Episc. Kîsam. sedis Apost. Bibliothec. Tom. 3. lib. 2. tit. 4. c. 3. Samuel. Bocharr. in Geograph. Sacr. sive Phaleg. p. 68.*

Cæterum, ut Linguarum insanarum tanta fuit semper temeritas, ut

nec

nec ipsi numini parcant: sic fortunam quoque istam expertus, quem prædicamus, HERMES est. Negantibus illis, (in quibus, quod primus eam fabulam edidisset in vulgus quasi *Georg. Becanus* familiam ducit) interfuisse unquam rebus humanis: contra ea asserentibus his, (quibuscum facit *Dn. Herm. Conring. de Hermet. Ægypt. Medic. c. 3*) Chemiam à primis artificibus non *Hermeti*, sed aliis inventoribus attributam esse. Quas eorum animadversiones ut probare non possumus certè: sic peculiari nuper scriptò vindicavit egregiè celeberrimus Vir, *Olaus Borrichius*, non literarum tantùm, sed & disciplinarum artiumque Inventorem extitisse HERMETEM, *Platonis, Philonisq; Biblii, Tullii* item & *Diodori Siculi*, aliorumque complurium autoritatibus prolixè ostendens.

De familiâ autem ejus minimum est, quod scimus, & sunt posita in incerto, quæ memorantur. (Vid *P. Scherlog. S. I. Antiquit. Hebr.*) nisi, quòd in *Asclepio*, libro à se confecto, de se ipse fatetur: Avum sibi fuisse *Mercurium Majorem*. E monumentis autem rerum gestarum; vetustatisque exemplis imprimis probare satagit *Dn. Wilb. Christoph. Kriegsmanus in Taaut. p. m. 6. Noachi* nepotem *Chamique* filium *Canaanem*, progenitorem illum Phœnicum Ægyptiorumque eundem fuisse. Sed relinquimus nos ista meritò Autoribus suis. Fuit tamen Auditor *Noachi, Chusi* Præceptor, ejusque liberorum *Isidis Osiridisq;* præfectus ac consiliarius, ref. *Dn. Otth. Heurnio Profess. Leydens. in Barbar. Phil. Antiquit. lib. 2. c. 27. Τριπέγης* ☉, qui ob triplicis regni mineralis, vegetabilis, animalis, imò ob triplicis in una creata essentia subsistentiæ indagacionem, in qua vim omnem vegetabilis, animalis & mineralis naturæ exploravit, Pater Philosophorum dici meruit. *Aphor. Basil. sive Can. I. Herm. Nicol. Nig. Hapel*, vel ut *Gelaldinus Arabs de sapientibus Ægypti* explicat, qui Propheta, Rex & Philosophus fuit.

Quàm autem insatiabilis in homine commentandi cupido, quanta industria fuit? nam si fides *Jamblich. l. 6. ex Seleuco* referenti, de *Mysteriis Ægyptiorum* tricies sexies mille libros ille confecit. (quos, quem nominavi, *Bochartus p. 68.* tamen versus interpretatur:) utut, eorum accuratè numerum iniens, XLII. omninò recenseat *Clemens Alexandrinus, Stromatum 6.* è quibus duo tantùm hodie extant, *Pymander* alter, alter, quem & supra adduxi, *Asclepius*. Vid. *Aur. Vell. Guilielm. Mennens p. m. 12.* Fertur & hujus esse *Tabula illa, Smaragdina dicta*: cujus initium: *Verum est, & ab omni mendaciorum involucrio remotum, quodcunque inferius est, simile est ejus, quod est superius &c.*

Equidem sunt, qui in dubium vocent, eamque *Bernardo Canesio*, Alchymistarum primo, velint assertam, quam in sententiam ipse pedibus ivit *P. Kircherus*, in *Oedip. Ægypt. class. 10. c. 7.* At enim, ne latum illa quidem, quod ajunt, unguem ab inscriptione istâ abit, characteribus copticis prope Memphin, saxo insculptâ: (quemadmodum *Sebatta Copita Memphitanus* scribit) *Cælum sursum, cælum deorsum: Astra sursum, Astra deorsum; quod sursum, omne id deorsum. Hæc cape & beaberis, &* deinde, quod nec ipse diffitetur *Kircherus*, est hæc *Tabula Theoria thesauri totius Naturæ.* *Ægyptii* igitur quod *Chemiam Hermeticam* ipsi *Sapientiam* vocent, ex eo minimum videbitur posse confici hoc: eundem *Hermetem* esse, quem & *Principem* ponant, fontemque existiment, unde ea ad alios postea scientia demanavit.

Ac (ut ingenuè istud dicam,) ad me quidem. Neque enim eam laudem, tam futurus ingratus nunquam sum, qui & *Tabula* isti, *virisq;* qui sapientissimis commentariis illustrarunt, detraxero. Quamvis iuxta idem censuerim pariter: non tam circum aurum metall. versari, quod elaboraret, quam medicinam: quæ non auri tantum, sed & aliorum, omnium, tam superiorum, quam inferiorum, corporum vires completur atque concludit.

Ac annus jam admodum est, ex quo de *AURO AURÆ* nonnulla luci publicæ committenda existimavi. Primitias voco, quod id scripti genus antea non dedissem. Nomen, ut laterem, spontè occultaveram, nisi quod *Anagramma* id contineret, quod tùm legi in fronte voluissem:

Sic (infra, supra) *Sol duplex abundat in Auris.* Sed non passus est ille, *INCLYTA ACADEMIA!* favor, quamque optare facilius, quam petere mihi ausus fuisset, major solitò, humanitas tua. Tantine enim tantillum *TIBI* laborem fieri! qui & tantum *Autori* suo pareret decus ac nomen, ut ad consortium tantæ *Societatis* alliceres verò humanissimis verbis pertraheresque! quemque *Epheméridibus* tuis, Cedro dignis, auctum à me, inferi cuperes! usa manu ac stylo *SIRII*, interpretis tui. Patere, Excellentissime *Vir HENRICE VOLLGNAD*, immortale nomen tuum à me profanari velut; leve sq; hinc chartas famam sibi auctoritatemq; aliquam polliceri.

Nec indignaberis legi hæc quidem, æternis in *Nobilissimum Ordinem* meritis semper victore,

Magnifice *PRÆSES* ac *ARGONAUTA,*
JOHANNES MICHAEL FEHR!

Sic est enim in me meritum tuum. Per TE honores ac ornamenta ista sum consecutus! TU, ex autoritate Tibi singulariter concessa, me addidisti Tantæ huic *ACADEMIÆ* membrum! Tu proclamasti! TU, quo non sustinuissem sperare unquam, invidendo *HERMETIS* cognomento auxisti! Denique hoc egisse videris, ut quem beneficiis certaturum credidisti fortasse, istum hoc modo animum superares, unâ, quam auferre non posses, memoriâ tanti beneficii mihi relicta, quam vel sic gratus, quam diu superero. depositurus nunquam etiam sum.

Quemadmodum unum id itaque hæcenus contendendi, ut, cum desperarem Tibi nomen, *HERMETIS*, saltem me imitatore probarem ac discipulum: sic, quas relictas mihi cernerem, horas collocandas ita existimavi, ut resumpto in manus de *Auro Aure superioris* vi Magnetis universalis attracto, isti scripto *Aure inferioris*, h. e. Materiæ nostræ universalissimæ adderem *Aurum*. Quod utrumque mihi *Hermeticum* est.

Sed jam reddenda & de *EMBLEMATE* mihi non minus videtur ratio esse. Nam & alatum ibi videtis circulum Hieroglyphicum, & Cistam, & Solem, & Lunam, & si quæ alia occurrunt. Nempe notat duplicem Mundi Spiritum circulus: Liquidum alterum, seu *Hermetis*, quam vocant, *Aviculam*; alterum coagulatum. Includit, in se latens, ille *Aurum superius*, circumque in aëre volitans, perindè ut avicula, à Magne- te Philosophico, jacente in cista, attrahitur. Per hunc autem Magne- siam nostram fertilem *Auri inferioris*, innuere libet. Sol, cum igneo Trigono, & cum aquosa Luna, Spiritus mundi & utriusque *Auri Aure* sunt parentes atque designant.

Nec mutum idem volui esse hinc ut *SURSUM* inscripsi, sic *DEOR- SUM* curavi subscribendum. Quò ipso cum *Hermetica* mihi *Tabula* significatur: *Quod est superius, est sicut inferius &c.* tum verò Philosophicum istud Ægyptiorum: *Cælum supernnum, cælum infernum, astra superna, astra inferna. Hac accipe vel RETRORSUM*, vi Magnetis universalis ex *Aura superiore*, vel *HORSUM* & *SEORSUM* ex *aura inferiore*. *Beabitur* enim, qui contentos ibi Trigonos Δ & ∇ gemino noverit includere. Age itaque; cum sit mihi decretum *Hermetis* nomen, & honori *Mercurii Philosophici* nostri, velut *Hermam*, sacrum jubeo esse istum *Tra&atum*.

Statuo *Hermam* istum, annuente *Serenissimo Electore Saxon. Domino meo Clementissimo*: Cui & ipsi pro *Hermetico Symbolo*: *SURSUM DEOR-*

SUM. Utut piè, intelligat magis & Christianè. Statuo *Hermam* istum, ammonitu Inclutæ Academiæ Vestræ:

O *HERMETICÆ Veteris Sapientiæ,*

LUMINA atq; ATLANTES!

Erant Statuæ *Hermæ*, *Mercurii* imaginem referentes, quas eidem olim sacras, in publicis itineribus ponebant, quarumque permutari poterant, capita. Et ambigua sunt viæ, in quibus positus meus dedicatusque *Hermes* hic est. Cui, quod magis idoneum caput, i. e. principium ac fundamentum *Mercurii* nostri *Hermetici*, sit, applicare qui volent, faciant, age per me liberum esto.

Ad *Hermas*, coniectis ex tempore lapidibus ab his, qui præterirent, acervi fiebant, qui & ipsi *Mercurio* sacri.

VIRI Magni, Incomparabiles COLLEGÆ: Construite & Ipsi ad *Hermam* meum *Hermacas*. Quisque lapidem conferat, i. e. mutet, demat, addat, sed amicè, sed candidè, Philosophiceque, quod Lex nostra Academica XII. jubet.

Quòd si, præter opinionem fuerint tamen, quæ invidiosè detrahant de eo, aut contaminent manus; sunt sacraria Vobis: *Ephemeri* desunt. Huc inlatus insertusque non timebit, quæ aut volent turbare, aut dejicere manus, intra istum *Sapientiæ* velut sinum, sine offensâ tutus atq; tranquillus. Cui quò debeo, animò committo confecroque.

Est *Homo Homini DEUS*. Et estis Vos *Dii*, quia *Æsculapii* atque *Apollines*. Sinite, in posterum *Nuncius* Vobis, aut, si vultis, *Hermes* atque *Mercurius* sim. Perscrib. Haynæ è Museo, die natali meo XXIX. Jun. qui (*Cæliò Secundò Curione de Bell. Mel. p. m. 430. referente*), à *Meliten* sibus olim *Mensis Hermeti* sacer habitus est. A. clò lœ LXXIV.

Inclutæ S. R. Imp. Academia Naturæ - Curiosorum

Cultor & Collega ad quævis servitia
devinctissimus

Christianus Adolphus Balduinus,
d. *Hermes*.

In librum de Auro Auræ & ejus appendicem de
Phosphorò Hermeticò.

C. A. Lib. Bar. à F.

Viderat *Hermetis* nostri modò Musa labores
& mirata, suo talia verba refert:
Jam Tua, doctæ *senex*, gemmata tabella recedat,
hic liber, in parvò, nobiliora docet:
Aurum hic immensi fluitans per limina Olympi
exhibet, & flores, & sine nocte diem.

In

Aura Aurum.

DEtulit ad Divos, Librum hunc conspexit ut HERMES
In partes varias atque Heliconâ trahit.
Præfide res eguit poscitque ab Apolline Nomen.
Qui tandem variè sic meditatus ait:

VIRGULA, parve Liber, mihi DIA vocaberis: AURUM,
Indice Te, Tellus quod nequit, AURA dabit.
Flora aderat, memoransque suum decus addit honores:
Nunc mihi perpetuum Ver, nisi fallor, adest.
Sic Dea læta refert. Cui cætera turba Deorum:
Ergone mors etiam Floribus, inquit, abest:
Immò Homini meditamur idem, superaddidit Hebe,
AURI sacra fames, nunc mihi, sit ne? refer.

De

PHOSPHORO HERMETICO.

Desine perpetui mirari Luminis usum;
Perpetui Liber hic Luminis instar erit.

*Aurum Aura ut & Phosphorum Hermeticum
ceu Laborem verè Hermeticum & studium
merè Curiosum commendare debuit*

Melchior Friebe, Phil. & Med. Doct. Præ-
fecturæ Haynensis Physicus S. R. I.
Academiæ Naturæ Curiosorum
Collega.

INDEX

INDEX CAPITUM

- CAP. I.** De Aura in genere.
- II. De Aura, effluviis variarum rerum repleta.
- III. In Aura etiam Materia Hermetica, sive Spiritus Mundi volitat.
- IV. De Auro in Aura.
- V. De magnete universali, Aurum ex Aura attrahente.
- VI. De modo attrahendi Aurum ex Aura.
- VII. De tempore attrahendi Aurum ex Aura.
- VIII. De coloribus Auri Auræ.
- IX. De Auro Auræ potabili.
- X. De virtutibus Auri Auræ in regno Animalium.
- XI. De virtutibus Auri Auræ in regno Minerali.
- XII. De virtutibus Auri Auræ in regno Vegetabili.

PROOEMIUM.

Agnoverunt prisca Philosophi, agnoscimus & nos libenter, & in intimis suprema, & in supremis infima: in Cælo quidem terrena, secundum causam, modoque cælesti: in terris verò Cælestia, modò terrenò, vid. *Proclus de Sacrificio & Magiâ*. Unde in terrâ intueri quidem licet Solem, Lunam ac cæteras stellas, sed pro qualitate terrenâ: in cælo autem plantas, lapides, metalla, mineralia, pro cælesti naturâ. Lumine itaque Hermetica Philosophiæ omnia naturalia superiora cognoscuntur per inferiora & inferiora per superiora. Hæc Harmonia est illa catena aurea, quâ inferiora superioribus connectuntur, gubernantur, imò mutuò attrahuntur. Annon vides, quàm mirabilis sit Elementorum lusus? quam contraria etiam, mediante alterò, ambient se? quomodò ignis aquæ, aqua igni, terra aëri, aqua terræ conjungantur?

tur? & quomodo Mundus hâc discordi rerum velut concordia conferretur? Motus *Antonius Mizaldus Monlucianus Gallus* his, superiori seculô, rationibus est, ut Harmoniam superioris Naturæ Mundi & inferioris unâ cum admirabili scedere & sympathiâ rerum utriusque *Parisis* ederet: Moti & juxta mecum his sunt Scrutatores omnes Naturæ, ut Catenam hanc superiorâ inferioribus connectentem amplecterentur. Quam enim qui sciverit, vel, *Agazielis Arabis* testimonio, Mysteriorum maximum penetrabit.

Quod cum *Hermetis* Patris nostri Tabula illa, dicta *Smaragdina*, perfectissimè doceat, eamque ego scripto isti, de Auro Auræ, meo fundamentum esse voluerim; operæ me facturum precium duxi, si, qualem, ex contextu Phœnicio, delineavit *Kriegsmannus*, eam ego huic loco, sic se habentem, insererem: 1. Verè, non fictè, certò, verissimeque ajo. 2. Inferiora hæc cum superioribus illis istaque cum iis vicissim vires sociant, ut producant rem unam omnium mirificissimam. 3. Ac quemadmodum cuncta educèta ex uno fuere verbo *DEI* unius: sic omnes quoque res perpetuò ex hâc unâ regenerantur dispositione Naturæ. 4. Patrem ea habet *Solem*, matrem *Lunam*: ab aère in utero quasi gestatur, nutritur à terra. 5. Causa omnis perfectionis rerum ea est per unum hoc. 6. Ad summam ipsa perfectionem virium pervenit, si redierit in humum. 7. In partes tribuitur humum, ignem passam, attenuans densitatem ejus, re omnium suavissima. 8. Summâ ascende ingenii sagacitate à terrâ in cælum, indeq; rursus in terram descende, ac vires superiorum inferiorumq; coge in unum, se potiere gloriâ totius mundi, atque ita abjecta fortis homo amplius non habere. 9. Istæ jam res ipsa fortitudine fortior existet: corpora quippe tam tenuia, quam solida penetrando subiget. 10. Atque sic quidem, quacunque mundus continet, creata fuere. 11. Hinc admiranda evadunt opera, que adeundem modum instituuntur. 12. Mibi verò ideò nomen *Hermetis Trismegisti* impositum fuit, quòd trium mundi Sapiëntia partium Doctor deprehensus sum. 13. Hæc sunt, que de Chymica artis præstantissimo opere consignanda duxi.

Cæterum Literato ego sistam hic Orbi

A U R U M

Superius & Inferius

A U R Æ

Superioris & Inferioris

Hermeticum.

PER Auram superiorem intelligo aërem simplicem, ut Elementum: per Auram inferiorem aërem coagulatum, ut elementatum. Utrisque extrahi Aurum Philosophicum potest. Utrumque Aurum est, illud superius & remotum, hoc inferius & propinquum. Unum tamen Aurum Hermeticum nostrum!

C A P U T I.

De Aurâ in genere.

VELUT igitur Aër vel Aura instrumentum illud Mundi & delator universalis nostri Spiritus est: Unde *Trismegistus*: Ventum, id est, Aërem, inquit, portasse illum in ventre suo: sic in Capite isto. Auræ, vel Aëris superioris nomine, Elementum illud intelligimus, primigenium, transparens, tamque levitatis, quam ponderis expertus, impermutabile ac perpetuum, frigore præditum naturalî, nisi situum & commistorum robore impediatur: Poris autem ubivis refertum, & hactenus extensionem aut compressionem sui tolerans: *Job. Bapt. Helmontius, in Tum Pest.* infra cælum ac supra aquam terramque existens: uti loquitur *Scaliger, de subtilit. Exercit. 27.* non obstante, quod *Isac. Vossius de Mot. Mar. & Ventor. c. 21. p. 49.* in Macrocosmo fabellam vocet quatuor Elementorû recensionem Aërem verò nil aliud, quam aquam, seu humorê dilatatum ad legem æquilibrii quaquaversum se extendentem: maria autem præcipu-

cipuum aëris fontem esse & tantò quidem magis soli subiecta; moverique aërem secundum dictos maris diversos motus.

Nequetamen Elementaris hic aër orbibus inclusus cœlestibus est; *Tych. Brabe. l. 1. Ep. Astr. p. m. 100.* sed in tribus suis regionibus, supremâ videlicet, mediâque atq; infimâ movetur, ac à superficie terræ & aquæ ad summitates usque nubium currit: Ac licet verissima illa *Scaligeri* sint: Aërem nostrum aquâ esse mistum; quod nî fieret, occideret utique: uti hinc non ineptè concludit *Magnus* ille *Albertus*: non exindè tamen aquæ dici merebitur species: utut *P. Lemb. Danaus Phys. Christ. tr. 1. c. 9. p. m. 34.* diversum ab aquâ elementum esse aërem neget. Quo nomine *Andr. Libavio de Univers. & Orig. Rer. Cond. l. 1.* meritò ille vapulat.

Vivit Aër in igne, hic in Aère: in Terrâ Aqua, in Aquâ Terra, & denique Aqua in Aère. Purgat Aërem ignis, Aquam Aër, Terram Aqua; quolibet, ignis beneficio, ceteris claritatem sui communicante. Cùmque, Elementa qui quæsierit pura in Mundo, oleum perditurus juxtâ & operam sit, quid, quò credere minus liceat, impedit: esse id, quod aërem dicimus, aquam tenuem, ignem item auram tenuem, similiter aquam terram tenuem, istam autem ignem crassum? & è contrario: terram congelatam aquam, aquam aërem congelatum, aërem Ignem addensatum? vid. *Alphonfi Regis Clay. Sap. in Theatr. Chem. Vol. 5. p. m. 861.* Hinc aër fit lympa, ex lympâ fit terra, & ex terrâ fit aqua. Quæ singula exemplis probat *Drebbelius, de Natur. Element. Tractatu.* Igitur, cùm vel aura, vel æther nihil quicquam ab aère differant, nisi, quod *Eman. Magnanus* statuit, c. 16. *Phil. Nat. prop. 2.* sicut limpidissima aqua ab impurâ, & ex consequenti aura ac superior æther nihil, nisi aër subtilissimus, sint; nihil, opinor, omninò peccabimus hîc, si pro unâ eâdemque re ista quidem ubivis sumamus.

2. Per auram inferiorem, vel aërem coagulatum, ut elementatum, intelligimus subiectum nostrum catholicum. (quo de *Cap. 3.* quidem in specie) Unde rectissimè *Sendivogius in Epilogo Tract. Aër*, inquit, *veterum Philosophorum materia*, cujus & in se aërius, id est, color candidus est. In hac autem nostrâ coagulata aura siccum & frigidum dicitur sal vel corpus; in eâ verò quod calidum igneumque est, sulphur audit, seu anima, frigidum autem & humidum Mercurius, sive Spiritus, vocatur. Sed enim coctione continuâ ac perenni tria illa convertuntur in unum, hâc ratione: Frigidum & humidum convertitur incalidum & humidum & tandem in calidum & siccum. Sic quæ in materiâ nostrâ reperiuntur

confusa ea distinctâque convertuntur Elementa fiuntque unum aliquod Elementum igneumque & siccum. De quo quidem subjecto in cæteris ordine omnibus nonnulla annexuri Capitibus sumus.

C A P U T II.

De Aurâ, Effluviis variarum rerum repletâ.

Observandum itaque I. Auram, superiorem puta, posse considerari dupliciter: vel, ut Corpus simplex & purum putum Elementum; de quo in Cap. præcedenti: vel, prout varios vapores & exhalationes in se continet. *D. Dan. Sennert. de Febr. l. 4. c. 2. p. 382.* de quô hic sermo nobis instituetur. Pori, vel porositates, quibus refertum aërem esse diximus, vel planè hiant expertes corporis, in sui integritate manentes, vel replentur vaporibus alienisque exhalationibus, & veluti uteri sunt, quibus aporrhœæ fructuum aquæ resolvuntur denuò in ultimam aquæ simplicitatem, unde provenerunt, spolianturque quibuscunque primorum seminum signaturis, vid. *Helmontius in Tum. Pests. §. Forma.* Nam è rebus sublunaribus duplex seu spiritus, sive halitus, vi caloris solis vel stellarum, aut etiam ignium subterraneorum, ut & calore rebus ipsi innato, extrahitur atque in altum elevatur. *P. Cassp. Schott. in Phys. cur. l. 9. c. 1. §. 1.*

Ejusmodi autem in aurâ peregrina Effluvia sunt, & per accidens, varia; juxta indolem, undè exhalant, concreti. Hinc Terra, Virgo, sponte suâ herbas producit, si idoneo conditam vasi libero aëri exponas noctu diuque, congruò tempore imprimis. Quod est signum, terram illam solâ aurâ ejusmodi herbarum seu semina sive spiritus continente, fuisse imprægnatam. Terra saltem permanens matrix existit, non Corporum Mater; quod probè tenendum. Sic Nitri & Vitrioli Spiritus per aërem volitant. Si enim, postquam è Vitriolo vel Nitro spiritum extraxeris, Colcotar ejus (uti vocant) ponas sub dio, ibique dimittas paucis diebus, & mox in Retortâ reponas, adhibitis ignis gradibus, novum eundemque efficaciorum spiritum elicies. Quæ experimenta *Magnanus* adfert in *Philos. Nat. c. 16.* & ex eò causam colligit, cur quibusdam in locis salubris aër, alibi verò minimè sit, cur item alibi gratos, alibi tetros esset effectus odores: nimirum, quia vel salubres & gratos, vel insalubres ingratosque ille spiritus continet.

Scilicet, redolent venti, quæ prætervexerit corpora illa. Dum Rosæ

Rosæ florent, è locis *Fontenau* & *Vaurigard*, qui circa *Parisorum* urbem sunt, àer mirâ odoris suavitate delibutus naribus affertur, referente *D. Kenelm. Digbæ. in Theatr. sympath. p. m. 48.*

È contra *Matriti* in *Hispaniâ* tam est tenuis àer, uti, nisi aliarum rerum effluviis identidem inspissetur, minùs aptus hic respirationi hominum atque animalium sit.

Londini in *Angliâ*, quòd in totâ vasta illa urbe ignibus incolæ utuntur, ex eò carbonum genere, quos solent fossiles vocare, totus àer velut sale & fuligine repletur: unde lecti, aula, & quævis utensilia alia, quantumvis nitida ac splendentia ante, brevissimò tempore obfuscantur.

Drepani in *Siciliâ*, urbe maritima ex *Salinis* celebri, àer est adeò corrosivus, ferrum ut exedat. *P. Casp. Schott. in Techn. Curios. l. 4. c. 1. præl. l. S. 44.*

Varias igitur ob causas constitutio àëris variatur, quatenus pendet à locorum situ, terræ natura, maris & lacuum vicinitate, fodinis metallicis, temporibus anni, uti latè describitur à *D. Dan. Sen. Instit. Medic. l. 4. part. 1. c. 2.*

Quemadmodum ergò variarum in àère rerum permixta varia continuo effluvia, sive omnis generis spiritus sunt, terrei puta, aquei atque ignei, è terrâ aqua, igne, mineralibus quoque, plantis item, animalibus, adeòque hominum corporibus, magna semper copia, vi caloris seu extrinseci, seu intrinseci resoluti & ob levitatem ascititiam in altum evehiti: ita à corporibus homogeneis vi magnetica attracti iidem corporificantur.

Utor *Minera Marti-Solari*; (quam ex *Hassiâ* adferunt, tribusque diobolis libram *Lipsiæ* æstimant, non carius) flava intus, aureæ instar marcasitæ, cæterum planè insipida. Quam enim si in pulverem redactam in aqua aliquandiu coquas, ne colorem quidem mutabit, nec saporem alium, quam qui aquæ est, habebis. Hujus uncias duodecim, per integros quatuordecim dies, non ita pridem àëri frigido exposui. Quò factò, peculiarem illa humidumque atque dulcem, talemque, qui *vitrioli* est, salem attraxit continuo, quid? quod duabus unciis aucta & ipsa pondere esset. Qui extractus Sal pluvia aqua, forma viridi, purgatusque, mirum, quantum morbis istis resistat, qui ex *Tartari* abundan-

dantiâ oriuntur; sicut nec minus aliis. Dicitur & *Hausensis* Terra Mineræ hæc, quam & ad vitrificaturas suas adhibent figuli, continetque ea Spiritum metalla omnia solventem. Ref. *D. Job. Tileman. Exper. 3. p. m. 8.* Est eadem *D. Job. Hiskia Cardalucio, in Aula subterr. Lazari Erckeri, l. 2. p. m. 327.* Magnesia Vitriolata, *Arnstadii, Aquigrani* atque alibi item, non infrequens. *Glauberus in Furn. Philosoph. part. 2. c. 11.* Vitrioli dulcis Mineram vocat, inventam à se copiosissimam *Almanroth* (est is *Hassie* pagus, unum *Cassellis* lapidem distans) Virtutem si spectes, qua attractiva prædita est, pari ac Bismuthi illa Mineræ, est & ipsa sanè ex aère, viride admodum, attrahens Vitriolum; crediturque Chymicorum ple-risque immaturum *Paracelsi* Electrum, niger Saturnus, albumque Philosophorum Antimonium esse. Cujus, opinor tactus invidia, verum reticere maluit nomen *Joach. Polemannus de sulphure Philos. Tractatu p. m. 114.* quod verò ut disertè dicerem, domi habui causas.

Monstro simile est, quod *Dn. Kenelmum Digbeum* autorem habet, experimentum. Hic namque *Arcevilensi*, quam vocant, terra aëri libero exposita, singulisque diebus aqua pluvia humectata, post primum mensem, in eadem vitriolum: secundò sulphur: tertio plumbum: stannum quartò: quintò ferrum: æs sextò mense reperit, in quo ramenta argenti tenuia essent. Quod idem *D. de l'Oborie & D. Locques*, Galliarum Regis Spagyricus, & ipsi felicissimè tentarunt. De quò qui volet cognoscere, is prolixissimè differentem adeat *Dn. Olaus Borrichium dissertat. de ort. & progress. Chym. p. m. 149.* Hòc pacto exhaustas & auri, argentiq; & ferri, ac lapidum fodinas crescere denuò docet *Atanas. Kircher. in Mundo subterr. lib. 4. c. 8. p. m. 215.*

D. Marcus Antonius de Castagnia, Minerarum Reip. Venetæ supremus Præfectus & Societatis Panæcticæ Fundator, coram quovis attestabitur, esse arti possibile, in quavis domo & laboratorio, variis modis perpetuam mineram extruere, unde statutis temporibus, metallum verum, non secus ac ex mineræ, erui possit, *D. Job. Joachim. Becher. in Exper. Chym. nov. p. m. 62.*

Cernis, opinor, aura quid præstet, quid Cælorum influxus, ut ad fictos ingeniosè cortices descendere non sit adèò necessum. Rectè ergò dictum à sensatoribus Philosophis, *πρωπερυσία* quandam, seu rerum omnium seminarium & cornu copiarum esse vel aërem.

2. In nostra aura inferiore coagulata, seu subiecto universalissimo, mox nominando, dantur etiam effluvia ex aère & terra attracto, sed diversæ naturæ

naturæ: quæ causa est, cur, feces ac superflua cùm sint, per solutionem, quam vocant filtrationem, destillationem, putrefactionem & sublimationem separari necesse habeant.

C A P U T III.

*In Aurâ etiam Materia Hermetica, sive Spiritus
Mundi, volitat.*

Cartesium part. IV. Princ. Phil. n. 48. Lipstomius pag. 3. specim. Philos. Cart. c. 2. asserere videntur: aërem nihil aliud esse, quàm congeriem particularum terrestrium, tam tenuium, & à se mutuò disjunctarum, ut quibuslibet motibus globulorum cœlestium obsequantur. Licet D. Robertus Boyle, in Experimentis de aëre, Exper. 1. Cartesium aliter interpretetur. Credendum tamen est, naturam, cui peculiaris semper fuit cura, ut indefessum cœli ac terræ commercium, velut admirabilis harmonia totius mundanæ machinæ perduraret, à primò mundi ortu, etiam cœlestem quandam substantiam vel materiam per universum orbem disseminasse. Præcipuè verò 1. in Auram vel aërem superiorem, ut dignissimum Elementum, in quò semen & vitalis spiritus, seu domicilium animæ omnis creaturæ lateat. Mich. Sendivogius Tract. de Sulphur. p. m. 152. Hinc Hebræorum Doctores Aërem numero Elementorum eximunt, eundem velut medium quoddam atque glutinum, diversa simul conjungens & tanquam spiritum mundani instrumenti reboantem, habentes. Vid. Templum Naturæ Henr. Kornmann. p. m. 72. & D. Marcell. Frankheimi ἐπίτηδιν ad Achill. πᾶντοπερὸν ἰσχυρὰ. p. m. 36.

Docet id indies experientia, quod hęc Elemento non solum mineralia, animalia, vegetabilia, verùm etiam alia Elementa vivant. Johan. Sperl. Inst. Physl. 4. c. 2. ad præc. 1. siquidem spiritus quidam astralis in hæc inferiora influens, metallis, lapidibus ac plantis se accommodat, imò in eorundem substantiam occultè se ingerit. R. Goelen, in Synarthros. Magnet. p. 102. Ipse ubique viget, in omnibus generationibus omnis proximus autor atque motus. Marsil. Ficci. de vita l. 3. c. 3.

Hanc substantiam ætheriam Helmontius vocat Magnale Magnum, lib. de Magnet. Vuln. cur. g. 151. Est qui eandem aquis tribuit supracœlestibus,

lestibus, *Kircherus in Itiner. Ecstatico*, quas natura ille sua roris instar, comminiscitur, lucē propria contentas, pellucas, atque in sublunaria hæc influentes, quibus, vel ut nutrimento aliquō, vivant, quæ ullibi in mundo corpora extent. Cui opinioni fidem assensumque præbet *Henr. Nollius*, ex Cabala & secretiori Philosophia, in *Phys. l. 2. c. 2*. Est ejusmodi, inquit, aqua, cujus perpetuō & continuō influxu in hæc inferiora omnia animantur & disponuntur ad suscipiendam exaltationem. Primum se communicat astris visibilibus, per astra aëri, per aërem aquæ & terræ &c. Sed hanc ego opinionem non facio meam, & album adjicio sententiæ calculum *Petr. Palmarii D. Paris. de Lap. Phil. dogm. p. m. 64*. (ut ut prægnantibus de causis, id scripti, factum sit, ab Academiæ Parisiensis Collegio Medico, 1609. obelisco ut jugularetur) Cor mundi Sol, non oculus, est. Diffundit vivificum nectar (per aërem) in subjecta omnia. Ergo quædam permanens substantia, cœlestis, divina, ab Elementorum concretionē alienissima: quæ singulorum ortui ut accessit, sic per eorundem dissolutionem, cur non educetur? fundata est in subjecto tenaci, plus minus, pro rerum conditione. Cum illo manet, abit, dispirat, redit, recedit, inducitur, extrahitur. Neque enim pura consistit & omni subjecto nudata. Ut non nuda nascitur, sic nuda non extrahitur.

Deinde, nominatur hæc materia cœlestis, de quâ jam loquimur, spiritus & anima Mundi, (ab Avicenna & Platonicis) ros de nocte, aqua rarefacta de die, spiritus invisibilis congelatus, semen omnium rerum, spiritus vivus omnium creaturarum, vita cœlestis, spiritus universalis cunctis rebus inclusus & per aërem ingrossatus. *D. Frid. Hoffm. in method. med. l. 1. c. 19*. Semen universale Naturæ, Spiritus Salino-Sulphureo mercurialis, una substantia triplici virtute distincta, proximum rerum omnium principium. *Atban. Kircher. lib. 12. cap. 5. pag. m. 332. Mund. subterr.* Lumen, Vitæ balsamus, Mumia vitalis; Calidum naturale, Humidum congenitum, vis & vigor universæ naturæ, principium motus, Entelechia, Sperma mundi, Aqua magni Oceani, Aqua vitæ purissima, Ignis universalis, Chaos naturæ ac Penuarium, ex quo calor vitalis ac spiritus, tanquam ex spermate, prodeunt. Quinta essentia & Mercurius vitæ! præter millena nomina. *D. Petr. Johann. Faber, in Compendium Secret. Chym. lib. 1. cap. 3. Damian. de Campis in Enucleat. Nov. Lun. Chym. Mich. Sendivog. §. wir können es Spirituo-*
sum

*sum vitæ Balsamum nennem / & ejusdem Enarrat. Somni si non Panfophici, tam-
men Philo - Polymathici §. 34.*

Dicitur & Leo viridis propter robur, quo cuncta movere potest & penetrare : quod *Trismegistus* docuit, appellando illum, in Tabulâ Smaragdina, totius fortitudinis fortitudinem fortem. Dicitur superius, & Avis seu Avicula Hermetis, immò Mercurius universalissimus, qui, aquæ siccæ nomine clarus, in communi superioris & inferioris & mundi cœmiterio ad patranda totius mundi miracula circumvolvitur, & occultus vitæ nostræ cibus à *Cosmopolitâ* appellatur. Hic enim levi digestionem debite captus, rubescit, magnatumque refectio pater est, si virtus ejus conversa sit in terram, dicitur *Hermetis* testimoniò. *Doct. Johann. Tack. in Epist. ad Doct. Johann. Daniel Majoris Chir. infus. pag. m. 3.*

Possum hic nominare complures, qui istius Humidi radicalis Mundi in scriptis suis passim meminerunt non tantum : è quorum sanè numero non postremus occurrit *Henr. Cornel. Agrippa ab Nettesheim de occult. Philos. lib. 1. cap. 14. Bernhardus G. Penotus, deinde Gerhard Dorn. Papinius in dissert. de pulv. Symp. Oswald. Crollius, in Basil. Chym. Mich. Sendivogius in XII. tract. Doct. Petrus Job. Faber, in Pall. Spagy. Hydrogr. Spag. in Myroth. Spag. Hercule Pio Chym. & Comp. Secret. Chym. Corv. Drebbelius de Nat. Elem. Robert. de Fluctibus cap. 5. lib. 1. de Vromantia. Casar. Riviera in suo, de Mundo magico, Tractatu, italicè confecto. lib. 1. Johann. Poppius in Hodog. Chym. D. Olaus Borrichius de ortu & progr. Chym. Job. Verem. Rhamel. Basil. Chym. Chym. Johann. Rudolph. Glauberus in Pharm. Spag. Johann. Lud. Gottfried in Archontol. Cosmica atque alii : sed & integrum hac de re, Commentarium dedit. *Johann. Rohtmannus*, cui, de Anima mundi & Spiritu Universi, titulum fecit.*

Est & *Dni Nuysement* liber confectus de Spiritu Mundi universali & vero Sale secreto Philosophorum. *D. Andrea Nitteri* item de eodem, Mundi Spiritu, attracto ex aère, nec non *Tractatus de Cælo terrestri Veneslai Lavinii Moravi*. Quare studiosos istius ad illa volumina delegamus. *Dominus Petrus Borellus, Cent. 1. Obs. 6. sub. tit. Curat. febr. malign. aurò solutò curata* : rationem docet præparandi Magnetis, quò essentia hæc attrahi ex astris, destillarique atque eâ aurum solvi queat.

Ac, ut de me ipsemet hoc afferam, anni sunt admodum septem, quàm Magnetis Philosophici ope, præparati ex Nitro fixo, spiritum aliquem sive aquam Mercurialem ex aère attrahebam, quâ,

quâ , uti loqui amant , rectificatâ , residuum phlegma , utut planè insipidum , instar aquæ communis , tincturam ex corallis rubram extraxit , mutatô horum colore in album ; cujus causam haud temerè alii , quàm volatili aëris Sali , ducimus assignandam.

Extra igitur aleam dubitationis positum id quàm longissimè est , esse sol corpus primum , per quod materia cœlestis palpabilis & visibilis redditur . Est Sal enim Terra , Virgo , quæ nihil adhuc produxit , in quam Spiritus Mundi primò convertitur per vitrificationem , h. e. extenuationem humoris . Quò sensu fuit haud dubie *D. Joel Langelottus* (*Epistolâ ad Præcellentissimos Naturæ Curiosos p. m. 191.*) cum Sal aëris unicum solvens indigâtaret Catholicum . Rectissimè , meò animò quidem .

Cæterùm existimo ego cum *Nollio* : Hunc divinum thesaurum , ne frustra descendere & se humiliare videretur , sui perfectam imaginem cui-dam quoque mineræ coram mundo abjectæ , quæ Magnesiâ sapientum dicitur , impressisse , illamque sic disposuisse , ut facili negotio , DEO singulariter benedicente , & industriâ humani ingenii , inde erui possit .

Est autem , ut apertius dicam , 2. Aura inferior coagulata , vel magnesiâ illa , nitrum nostrum , sive sal petræ , in quo ætheria illa substantia copiosissimè disseminata . Nam est nullus omninò Sal , qui sit , illò , magis catholicus . Quin adeò diffusum est nitrum per universam rerum naturam , itaq; actuosum in concretionibus satq; mistorum sublunarium , ut operæ precium facturus sit , quisquis ad vestigandam ejus indolem animò sese & cogitatione attentissima converterit . *Rob. Boyle. Nob. Anglus in Tentam. Phys. Chym. p. m. 1.* Non est è numero Salium , appellari vivens quod possit , uno nitro exceptò nostrò Virgineò . Quod & ipsum tamen antea , carens vitâ ex aëre eam receperit . Est Subjectum Philosophorum universalissimum hoc ; cui non Mercurius tantum , sed & ipsum aureum Sulphur ac Mundi Sal copiosissima insint .

At enim , quantum est , quæso , contradicentium ! quos ego contra afferentes omnes mihi , audio hic : Redolere hæc *Job. Rudolpb. Glauberi* novam illam primâque specie blandientem opinionem : Esse Nitrum Philosophorum illum Mercurium , Menstruumque universalissimum , stautentis . Quam , assertam à se aliquamdiu , Mundi Miraculo , in cæteris scriptis suis , postea ille explosum , atque in alia omnia ire potius cœpit , extremum Antimonium ipsi arrisit ; quo de in *Ignæ Secreto suo* , p. m. 20. exfertis verbis : Esse Mundi Spiritum , Antimonium ait , animas mortuorum orco educens : esse pariter Alkahest , ex quo *Pontani Artephii-*

que secretus ignis confici possit. Confer ejusdem *Glauberi Proserpinam*
p. m. 29.

His ego opinionibus respondeo, nihil inesse, quod quem possit offendere. Imprimis cum sibi invicem non repugnent. Nam, quod ad istam attinet, Spiritum Mundi metallicum latere in antimonio, non me fallit, unde Menstruum universale metallicum possit erui, quod ad illam autem: equidem Mercurii Philosophorum conficiendi ex nitro modum ignorasse *Glauberum*, in confesso est, ex p. 91. *Mirac. Mund.* cæterum, non id materia esse illa propterea definit, ex qua universalissimum menstruum extrahi, cujusque postea beneficio, præparari Menstruum universale metallicum queat. Extra ea, constanter asserimus adhuc, à nostro opere excludendum Argentum vulgi vivum cum Antimonio esse, nec id injuriâ quidem: Hoc propter impotentiam, illud autem, quod jam in corpus metallicum à sulphure suo interno sit coagulatum. Corpora autem in corpora non agere, notum est. Pauci, scio, verbis meis fidem habebunt: Sed si æquè ac Philosophi experientiâ edocti, scirent, quomodo ejusmodi Sal petrae in omnibus reperiretur, ex iisdemque omnibus artificiosè extrahi posset: tum & sibi ipsis tanquam testibus oculatis, fidem sine dubio non derogarent, & tam pretiosum Salem, qui ab ignorantibus tantum vilipenditur, (vilis propterea à Philosophis dictus,) non tam leviter cum sordibus, quisquiliis & fimo abjicerent, sed ex omnibus potius mundi anguliscolectum, haberent sanctissimè. Quamquam observari juxta *Raim. Lullii de Quint. Ess. dist. 3. p. m. 95.* & hoc velim: Licet, omni in elementato, quem dixi, Mercurius reperiat, tamen in aliquibus tam longè, ut vita hominis, anticiparet, antequam Artista hujus artis ipsum, prout expedit, à se abstractum possideret. Immo dicitur in omnibus esse ratione primi moventis in rebus naturalibus, qui spiritus vegetabilis nuncupatur, quò nostra materia præ cæteris abundat. *Bern. Penot. à Portu Praef. Apolog. in tract. Arielai. p. m. 92. Sendivog. in Tract. de Sulphure p. m. 185. & D. Job. Tack. in Chryseg. de Quintà Ess. vini p. m. 32.*

Interim non mirari non possumus vim ac virtutem illam, quâ omninò stupendâ, divina bonitas Mundi Spiritum salemque aëri inhaerentem istum donavit. Tot enim in mundo millibus, quibus aut jungitur attrahiturve magneticò more, existentibus subjectis, non illa mutat tamen efficitque, ut, quod non essent, jam sint aliud: sed, ut idem cum ipsis fiat, id verò unicè agat. Quod profectò unum est tanti, ut, qui

penetrarent, nondum viderim ego, nec, qui penetrabunt, videre forsitan unquam contigerit. Unam itaque, eamque Universalem, ab *Hermete* stantes, materiam ut concludimus esse: *Sic, ab hac unâ re natas, omnes fieri.*

Ac utut hujus loci ac instituti non sit autoritates Philosophorum veterum cumulare roborandis istis, quæ diximus. Credere enim id cuivis integrum sit. Non possum nunc facere tamen, quin *Basiliûm Valentini* accersam, & unum hunc quidem: sic autem ille, *libr. de Reb. Natur. c. ult.* abundè interioris radice materiem oculis exponens: Quæ materia, inquit, manifesta est coram oculis omnium hominum. Verùm, quia virtus ejus, potentia atque vis in profundo valdè sepulta est, adeoque plerisque incognita, eò fit, ut materia hæc pro nihilo etiam & inidonea ex ignorantia censeatur ac reputetur. Nomen ejus vocatur *Hermetes*, qui serpentem volentem pro insigni gestat, & pro uxore habet, quæ dicitur *Aphrodita*, quæ omnium mortalium corda novit: & tamen omnia, unum, & una res unicè, & unica essentia est, quæ communis est in omnibus oris & cognita in omnibus locis. Quivis eamprehendit manibus, & usurpat ad res viles. Vile existimat pretiosum & pretiosum, rejicit. In summa, nihil est aliud (dicit) præterquam aqua & ignis, undè terra cum additamento aëris est orta & etiamnum conservatur. Cum quo paria facit *Ejusd. de Magno Philosophorum Lapide, Tractatus*, ubi sub finem, omne in omnibus, quid sit, explicat.

At enim: quis me, inquis, ista docebit; *Hermetis* vocabulo voluisse nitrum innuere *Valentinum*? ego verò, cui nihil unquam factu fuit facilius; Imò mecum *Schræderus*. Date mihi parumper, & ne tantillæ te operæ, Lector, pigeat, adi mecum *Ejusdem Schræderi D. Pharmacopæiam Medico-Chymicam, lib. 3. c. 23.* tibi que inter nomina illa, quibus nitrum macerant Veteres, *Hermetis* quoque ostendam vocabulum. Hæc materia est *Virgo illa*, cui nomen *Uranogææ*, aut cæli terrificati, tribuitur, quia licet terra (i. e. *Sal*) existat, virtutes tamen cælorum continet & indissolubili vinculo connexas sibi habet, quarum admirabiles operationes exhibet videndas.

Quod si autem adhuc Genealogia ejusdem te anxium habet, desiderio tuo, est, qui iterum satisfaciat, *P. Kircherus Tom. I. Mundi subterr. L. 6. sect. 2. c. 3.* Cui *Quercetanium* addas licet, in *Pharmac. Spagyric. p. 578. seqq.* & *L' Histoire de la Société Royale des Londres, p. 2. post. Sect. 18. p. m. 319. Wilhelm. Clarkius in Historia Naturali Nitri Lond. 1670. Job. Rud.*

Rud. Glauber in Mirac. Mundi de Menstr. Univ. De experimentis verò circa varias atque multiplices partes nitri lege *Tentam. Phys. Chym. Dn. Robert. Boyle Nob. Angl. p. m. 18.*

Et quid tam evidenti ego rei facem accendo? cùm quæ in *Paracelso* habentur: reperisse in *Nitro Alchymiam*: inlustriora Solis utique radiis sint, Neè non *Geberi* ita; *Petra*, quæ non est *petra*, quæ invenitur in finis, illa est *Petra Philosophorum*. Quibus succinit *Dominicus Gnosius Belga in Herm. Trismeg. cap. 3. p. m. 167.* Lapis noster *Sal petrae* est, quo & currens in optimum & perfectissimum metallum, & flex in durissimum *Adamantem* transmutatur. Et *Opus Petri de Silento* dicit: Optimum *Sal Nitri* est *Mercurius noster*, vid *Theatr. Chem. Vol. 4. p. m. 117.*

Equidem novi, quantum nonnulli *Sali* tribuant *Roris majalis*, cui & ipsi natales *Philosophici Nitri*, credunt, deberi (qui habetur pro aëre coagulato & à fratre *Umano* expressè *Nihilum Philosophorum* dicitur) cujusmodi *Sal*, ab *Equite Anglo, Hensbau* singulari artificio paratum, cum *Microscopio* conspectum, angulorum numerò & figurâ *Nitri* æquavit angulos; uti, ex *Ephemerid. Anglicis, Gallica* referunt, *T. 11. p. m. 23.* Imò rorem dulci *faccharo* esse divitem edoctus est *Job. Bapt. van Helmont. de Imag. ferment. p. m. 73.* & ex *Sale Roris Majalis* (imò aquæ pluvialis) *D. Job. Dienheimius* medicinam suam elaboravit universalem; ejusdemque *Borellus* *Spiritu Aurum* radicaliter solvit. *Jungimus* his *Detardingium*, cujus in suo, de *Auro potabili Tractatu* constans assertio est: *Mediante se Sale volatili roris majalis* dissolvit *Aurum*, non secus ac in aquâ calidâ *glacies* dissolvitur.

Verùm, uti, quod res est, fatear, frustra id quidem in *Germaniâ* obtinueris ex *Rore illo*, minùs videlicet *Salis Mundi feraci*, quàm in cæteris regionibus, *Ægypto* præsertim. Quod testabitur *P. Bellon. in Obs. sing. & memor. Her. lib. 2. cap. 77.* nec non *Autor de la Chambre in dissert. suâ, de causâ inundationis Nili*: in *Rore*, quem *Ægyptii* *Guttam* vocant, vim fermentantem latere, quæ *massa aëri* exposita, ipsum *Nilum*, seu *nitrum*, quod in *Nilo* est, fermentet. Sic *Ros Brasiliensis*, teste *Geographo Varenio*, *Europæo* tùm pinguior & *Nitrò* multò imprægnatus, fecundior, tùm multò penetrantior tenaciorque, præcipuè ætate existit. Sic est in *Insulis Ferroënsibus* multa fecunditas ex *nive*, quæ *Nitrum* secum vehit, ref. *D. Thom. Bartholin. in Act. Med. & Phil. Hafniens. an. 1671. & 1672. p. m. 87.* Ego sententiam meam interponens, profiteor liberè: *nitrum nostrum*, obvium ubivis, utut impurum, tamen cælesti materiâ refertissimum, idemque verum subjectum catholicum miraculosumque

esse Sal; è quo liquor non tantum & dissolvens universale Philosophicum, five Mercurii Spiritus, sed & propinquius Medicina sapientum antiquorum præparari atque confici potest. Notandum interim fuerit; Licet ex ea aqua, forti igne, eliciatur, & Spiritus ejus, simul in illâ aquâ miscens se & inhabitans: Spiritus tamen ille crassus & corporalis, five terrenus, nondum est spiritus ille secretissimus & vivificus cœli, (cujus Pater Sol igneus & Luna humida Mater, juxta *Hermetem* nostrum) sed est hic elementaris Spiritus habitaculum illius cœlestis, qui anima & vita omnium Creaturarum est & vocatur, atque hic imaginem DEI gerit proximè. Ergò, sicut DEUS in igneâ habitat essentiâ & ignis consumens est: sic & iste Spiritus, qui, ut anima vivificans omnia, in igneo ardentissimoque Spiritu occultè habitat, & etiam ignis consumens est omnia terrestria: purgans autem ad summum cœlestia. Et sic aqua ex Nitro destillata, tres habet partes: Corpus, quod est aqua: Spiritus ille igneus elementaris crassus: & tandem anima occulta vivificans, quæ in debito subiecto incorporatur.

Modi autem hujus ignari, cœlesti materiâ attractâ ex aëre, sint contenti norintque: Quantumvis, *D. Nitnero Hoffmanno*que testibus, circulata eadem atque in Spiritum destillata confortando cum maximè cordi faciat, omnisque generis febres morbosque ex scoriis fæculentis ortos, alios curet; fieri tamen haud posse, uti secretissimus ille Spiritus, five ex aurâ attractus, five Magnesiâ quoque suâ erutus, in morbis curandis ea efficiat, quæ cuivis admirationem possint injicere: nisi vel suò corporei. e. Sale purissimò, vel Aurò Auræ, vel Aurò ipsò metallicò conjunctus idem fixusque. Quâ de re jam, in sequentibus, sumus acturi.

CAPUT IV.

De AUR O in AUR A.

Perspiciuum est autem, ex Philosophiâ adeptâ & Naturæ thesauro, constatque inter omnes, qui de Auro memoriæ prodiderunt, omninò tria distincta ejus genera dari: astrale primùm, deinde elementale, tandemque metallicum. Conf. hanc in rem *D. Job. Tackii Trip. Phas. 1. Med. de Aurop. m. 11.* Nos sepositis istis, de Astrali nunc tantum loquimur. Miraberis autem non injuriâ, scio, quare 1. in Aurâ, five superiore id aëre quæram? & unde inventum modusque iste attra-
hen-

hendi, de quò ne verbulo quidem ullus, quod sciam, Autorum, exposuit, hætenus innotuerit mihi: sed non longæ ambages sunt. Adverte, brevibus docebo.

(I.) Considerabam, quòd Creator altissimus præcipuè in Sole, qui est tanquam Cor cœli, collocaverit virtutem multiplicis potestatis, quæ ignis est invisibilis & calor vivificus, omnes res creatas permeans, in quo omnia tam cœlestia, quàm terrestria, vegetantur & in suo esse conservantur: imò quòd Sol sit Pater Spiritus mundi, seu materiæ cœlestis, imò & Sulphuris universalis. Nam per radios suos agit in aquam sol, quam attenuat atq; attenuando in aërem vertit. Nec hoc in opere quidem subsistit, sed pergit, vertitque vapores aëreos in ignem, fovendo eos coquendoq; continuò indeque in subtilissimam convertendo naturam, ita ut si deinceps Sulphur nativum, (calorem intellige,) in aquâ Sulphure seu calore Solis incendatur, ex istius materiæ coagmentatione ignes varii generis prodeant. Sic Sulphur commune priùs fuit aqua, cujus natura erat frigida, quæ postea circulando per calorem Solis vertitur in aërem, cujus natura est calida & sicca, cum quò postea se temperat terra; & sic efficitur Sulphur: *Egid. de Vadis in Dial. Natur. & Fil. Pilos. c. V.*

(II.) Sciebam; Aurum naturale Solis esse Filium, siquidem illud est cum ætheriâ materiâ ejusdem naturæ, aut potius nihil aliud, quàm cœlestis materia, quæ priùs puro quodam in loco naturam corporis induit, quàm in perfectam fixationem reduceretur. Cujus *Raimundus Lullius*, in *Traçtatu suo, de Intentione Operantium*, elegantissimè Genealogiam contexit. Vide nunc *D. Job. Christoph. Steeb Elix. Solis & vitæ S. 7.* quibus, de generatione Solis, nihil docti.

(III.) Incideram in *Dni. Kenelmi Digbei Demonstr. Immortal. Anim. ration. c. 7. p. m. 62.* locum istum: Vasorum vitreorum ope, peculiari quodam modò factorum & artificiosè dispositorum, collectos Solis radios in pulverem fusci coloris, aut purpurei in rubrum vergentis præcipitatos fuisse. Quibus postmodò subjungit: Fraus nulla huic operationi subesse potuit; nil enim in vase, antequam disponentur, continebatur; peragi etiam debet in calidiori anni tempestate, ut effectus iste sequatur. Hac porrò operatione aliquibus diebus duæ ferè unciz colligi potuerunt &c. Ex his omnibus ego cœpi conjicere; licet vero sit alienum, quod apud eundem *Digbeum, Theatr. Sympath. p. m. 27.* proditum legimus: Esse substantiam Lucem materialem atque corpoream: (cui sententiæ, *Opera, de Medic. Ort. & Progr. S. Magnum, n. 35.*

non

non invitus accedit *Helmontius*, lucentisque exemplo eam filicis probat. Quæ, quòd lucet, à sole utique habet; demumque addit: esse lumen. reverà ens extra lucem.) Quæ si, inquam, à vero abessent longiùs, Solis tamen calori, fieri non posse, quin sulphur præstantissimum insit, ad nos per aëra devectum. Statuere enim *Tackium*, de *Genealogiâ Auri, Tractatu*: Spiritum illum, quem quotidie unà cum aëre, maximo nostro bono, haurimus imbibimusque, rubra illa Tinctura refertissimum esse. Nam est in Sole Balsamum omnium præstantissimum, expers omnis corruptionis, quod si è Sole eruere sciveris atque humano didiceris balsamo applicare, nobilissimam tibi omnium medicinam acquires: *Henr. Noll. in Prod. Ebyf. Herm. 6. Cap. p. 37.* cum quò tandem cœpi concludere: Calor Solis seu Balsamum ejus, beneficiò radiorum, inferioribus corporibus imperitur. Quòd si Magnete creato illud comprehendere atque ex eo proliferare poteris, thesaurum, millies auro & argento preciosiorem, tibi comparabis, cujus robori omnes cedere morbi coguntur. In quam sententiam *Oswaldus* & ipse *Crollius in Prefat. Admonit. suæ Basil. Chym. prefix.* Volentibus, inquit, vitam hominis ad summam sanitatem adducere, opus erit, quarere Solem non Elementalem, sed calorem illum cœlestem Solis & Lunæ, habitantem in incorruptibiliori substantia sub Lunæ globo reperibili: hunc calori vel spiritui nostro similem reddere, quod fit, cum in medicinam & cibum suavissimum præparatus fuerit.

Quæ cum sic præcepissem mecum atque antè animo peregissem; cœpi porrò in eam descendere cogitationem: Annon

(IV.) Quem dixi, Magnetismus, qui, in aëre positus, tempore æquinoctiorum imprimis, (quò aër atomis ætheriis balsamicisque quasi redundat,) cœlestem illam materiem forma humida attrahit, per auram è solaribus radiis Sulphur aureum sicca forma itidem attrahat?

Suppositò igitur igne isti, cujus jam aliquoties mentionem facimus, Magneti, idque, sereno cœlo, in aëre maximè libero, extemplò ille, quod suumerat, agere atque operari cœpit. Tot tantisque experimentis atque laboribus Aurum istud Auræ stetit investiganti.

Hoc igitur vocò solare Balsamum, seu vivificum Sulphur, vi magnetis universalis ex aëre attractum, sanitatem cumprimis conservans, nostri corporis cum partes, tum humores à corruptione atque putredine vindicans mirè tuensque.

(Nam, quia hoc sulphur, haud dubiè à sole cœlesti, (Lucis ac vigoris vitalis fonte illo aureo,) emanat juxtà ac influit, Aurum ausus sum appellaf-

lasse, præferente facem, *Hortulanò*, Philosopho; qui in Tabulam *Hermetis* Commentaria scripsit & per Solem Aurum intelligit Philosophicum, quod lapidis Patentem, & verè quidem nominat.

Nec 2. in inferiore coagulataque hâc Aurâ, i. e. nitro nostro, Hermeticum Aurum quærentis tuus hîc quidem frustrâ erit conatus. Gaudet enim subiectum id universale internâ suâ rubedine, (quam illi vitam esse dixeris,) tractâ ex aère. Imò sal nitri est Aurum spirituale & Philosophicum, & ipse Rex, unde Regis, i. e. Auri vulgaris dependet fortitudo, fortuna & sanitas, ut philosophatur *Basilius*. Hoc Aurum Auræ, s. sulphur Philosoph. est calidum innatum Mercurii Philos. ab eo nunquam separabile, quo solo Mercurius maturitatem & perfectionem acquirit. Illa autem duo corporificantur à Sale ipso purissimo, in quo conclusa & captiva fuerunt, figunturque in verum Aurum Hermeticum, i. e. Sulphur rubeum atque permanens; quod verò demùm perfectum & numeris suis omnibus absolutum opus est.

C A P U T V.

De Magnete universali, Aurum ex Aurâ attrabente.

Multi multos modos excogitarunt, quibus Spiritum, sive, (cujus c. 3. meminimus,) Mundi Sal
 1. ex aère superiori sibi acquirerent. Superstitiosè quidem, quantum ego judicare possum, diligentes nonnulli; à contrario mediâ viâ incedentibus cæteris, quos sequi tutiùs liceat.

Est penes me vetus liber MSC. Germanicus quidam, à *Ludovico Gottfrido Otthmaro* quondam mihi communicatus. Existimat, quisquis est, ille inter alia Autor, posse, si fuerit sudum, materiam istam cœlestem, per commendatissimæ venustatis puerum aliquem, duodecim, aut ad summum sedecim annorum, in planis iisdemque suavitate odorum refertis sitisque adversùs Solem orientem locis colligi, ore aërem attrahendo, emittendoque subinde in amplissimum aliquod vitrum, quantum satis est, animam sive Spiritum illum, quem *Basilius Valentinus* modum, in *Imagine suâ Clavis 5.* optimè innuit.

Quàm mirum autem rarumque instrumentum istud est, cujus, Cucurbitæ instar, è poroso balenæ osse, rationem conficiendi, in *Phæ-*
 nice

nice Philosophicâ, (præscripsit J. R. H. Job. Riffius ex communicatione D. Joach. Morfi Bibliothec.) attracturum haud dubiè spiritum magneticâ vi, si chalybis srobe silicibus in pulverem redactis, extractoque è gammaris fluvialibus succo, antè maceres probè.

Sed sunt Anonymi ista alterius, quæ nunc pariter producenda. Includi is vitro, quæ nonnunquam æstate cadunt crySTALLINÆ, mistas Ammoniaco Sale, grandines jubet: Futurum enim, uti materies, utpote Magnética, hæc, ex aère Salem eruat, extrinsecus vitro circumcircâ adhærescentem. Injiciatur hic eliquato argento; fiatque ex, imprægnato eodem, metallo concavus cum epistomio globus. Quòd si inclusum isti jam ore extraxeris aëra, habiturum te idoneum, ait, quò, aquæ formâ, Mundi Spiritum prolicias, Instrumentum.

Advocandus nunc quoque in partes *Orthelius* est; qui, in *Mich. Sendivogii Lumen Chymicum p. m. 43.* vidisse se, ait, ex auro, argento, ære, orichalco, elaboratos variæ magnitudinis globos hydraulicos, quibus sine morâ, in hypocausto licet calefacto, frigidissimæ naturæ raræq; admodum virtutis atque indolis aquam attrahere reddereque è vestigio in proclivi fuerit.

Succedat *Barnerus*, cujus modus hic est: Vitrum pyriforme in cuspidè clausum, in basi autem aperto foramine non largo, glaciè minutim contractâ vel nive adimpletum, radiis solaribus magis ferientibus sub caniculâ præcipuè, ubi solis calor intensior, expone sic sal nitrosolum lateribus per *ἀντιπερίσασιν*, adhærescit. Referente *D. J. Dav. Portz, in Anatom. Chym. Vin. Rhen. p. m. 5.* Fera illa quibusdam Hermetis Avicula speculò Parabolico expositò solaribus radiis, capta & ipsa cicuratur. Nonnullis speculi item concavi margo magneticâ materiâ aliquâ illinitur. Cui porrò aëri per noctem libero siccoque commisso, pennâ manè abradi Naturæ Sal, nullò negotiò, potuit.

Peculiaris quoque conficiendi ahenei vasis, flammæ in modum, ratio est. Quò præfertim si impolueris cum marmore spongiam, hauriri & ipsum posse *Stavicius* aërem putat. Prolixiora sunt quàm quæ hic repeti debeant. Adeundus ergò, in *Heroum*, quem vocat, *Tbesauro* consulendusque auctor ipsemet est.

Notissimus per Germaniam *Burrus*, equestris Vir, aquam ex aère sequenti modò piscatus fertur: Accepit vitrum in summitate patulum instar

instar pateræ, infra verò pedetentim acuminatum & clausum. Vitro isti magnam Argenti vivi indidit copiam sive glaciem, ref. *D. Frid. Hoffman, in Op. de Method. Med. lib. 1. cap. 19.* inferiori autem cacumini supponens vitrum aliud pro excipulo, in æstate summâ in terræ caverna profundiori id collocavit; quo factò ex frigiditate Argenti vivi (vel glaciei) calidus aër, resolutus in aquam, exterius, per vitri latera, defluere in subiectam phialam cepit.

Quid porrò? filices calcinatos nigros, dum adhuc calent, aëri committe & humiditatem repagulis solutis abundantissimè attrahent, quam per Retortam destilla & caput denuò aëri committe ad attrahendam humiditatem, in quâ si Sal Nitrum solvas & coagules, coagulatum tantas acquirat vires, ut duplo vel triplo plus fulminet, quàm ante imprægnationem, quæ tamen sæpius repeti debet. *D. Frid. Hoffmann. in Dissert. de Method. Medend. p. m. 267.* Memorantem Londini Anno à N. C. 1658. & *Kifflerum*, D. duos, accepimus, fuisse, qui, Speculi caustici operâ, Solis radiis sic filices calcinarent; quas cum in edito sive monte, sive turre aëri pariter libero, infundibulo contentas, exposuissent, & ipsas copiosissimam, virtute magneticâ, aquam attraxisse ex aëre, rubeam illam quidem, ante solem exortum; ortò, albam. Quod experimenti *Doct. Frider. Clodio* literis communicavit *Johann. Morian Arnheimensis*, scriptis d. 20. April. 1658. quarum, præcipuam partem excerptarum, facta nobis copia est.

Invenit *Fabricius Bartholetti* Pneumatolabium, (cujus & ipsam ostendere effigiem habeo) Hujus instrumenti vitrei inferior tubulus è vitri medio propendens in nivis acervo est sepeliendus. Postmodum ex ore hominis sani & benè nutriti per alterutrum rostrum, ceu per vitream arteriam, intromittendus non expirando, aut efflando sed simplici thoracis contractione spiritus est. Igitur per vitreos circulos intrusus halitus circulatusque, frigidò magisterio in aquam destillatur. Hanc in Urinali vitreo apertam conclusam sub dio reponimus, quæ lentè evaporans in crystallos albicantes, capillorum modò dispersitos, concrefcit, vid. dict. *Bartholetti libr. de Dispnaæ.*

De Camerâ Martiali ignitâ attrahente lege dict. *Job. Christ. Steeb D. Elixir. Solis & Vita S. 42.*

Aliter autem multò *Eglinus*. Qui ingentem è Vitro Retortam fervido fabulo imponens ac folle affiduè inflans, id consecutus demùm est, ut consita velut undique guttulis videretur. Obstrueta ista arctissimè os, ac diu noctuque, in Balneo Mariæ, per integram septimanam constituta, tenue dedit hydrargyrum.

Fertur & nostrâ memoriâ fuisse, qui, citante *Wilb. Christoph. Kriegsmanno in Taaut p. m. 73*. Machinâ animatâ Mercurium sibi compararet.

Non indignaberis, Lector, quod de globò sulphureò, proximò à me annò, ex præscripto *Dn. Ottonis Gerickii, Patrit. & Cons. Magdeb.* confectò, paucis hic moneam.

Non is unâ tantùm virtute præditus est. Præterquam enim, quòd impulsivâ & conservativâ, expulsiivâ item sonanteque atque calefaciente, nec non lucente denique polleat, peculiare id quoque habet, ut, cælo frigido, humente aurâ attractâ, ambabus manibus prehensus, maximum, velut è vestigio rupturus, edat fragorem.

Ex his igitur, quos non unos jam allegavimus, modis, uter utri præferendus, Lector æquus judicet velim. Neque enim sic comparati singuli sunt, ut se omnibus probent juxtâ atque commendent. Ego, si, quod sentiam, expromendum nunc liberè fatendumque absque ullius præjudicio sit, quantum quidem ad verum Magnetem universalem, non repugnaverim, si quis *Polon. Nobili, Sendivogio*, tulerit primas, sive *Sethonio* verius, cui omninò asserendum videtur *Novum Chymicum Lumen*: cui & ipse fidem non derogo, in *Ænigmate*, scribenti, quod annexuit: *Aër est veterum Philosophorum materia. Hic est aqua roris nostri, ex qua retrahitur sal petra Philosophorum, quò omnes res crescunt & nutriuntur. Estque Magnes noster, quem in præcedentibus, Chalybem esse dixi: N. B. Aër generat Magnetem. Magnes verò generat vel apparere facit aërem nostrum.*

Nam scimus Chymica doctrina, Salem produci in omnibus mundi partibus calore ipsius mundi naturali; qui dum agit in ipsum sum humidum, eum depascendo, ut nutriatur eò, humidum ipsum deficcet; quod autem in ipso naturali humido deficcatum est, sal est naturale & naturale rei cujuscunque; cum in id resolvi nihil non possit. Hâc expertus ratione modoque sum, quòd in Sale, quasi spiritu universalis, horrificato, incombusibile quoddam, sive secretum ignis sit elementum, qui easdem cum primitivo igne actiones habet.

Hinc non impossibilis utique Vegetabilium in Mineralia transmutatio statuenda; sicut neque jam Vegetabilium, jam Mineralium ab uno eodemque fermentali principio, pro diversâ tantùm dispositione, productio. Quam Dn. Phil. Talducci à Domo, *Generalis Architectura militaris per Regnum Bobemia præfectus, in Observatione Physico-Metallurgicâ, & de monstrat necessariisque confirmat experimentis, referente D. Phil. Sachs à Lewenheim in Schol. ad Observ. 113. Miscell. Curios. Ann. 2.* Neque enim Vegetabilia à Mineralibus differunt, nisi quòd illa sunt volatilia, hæc fixiora & fixissima, ut Sol & Luna. *Georg. Horn. in Arca Mos. pag. m. 29.*

Ex his jam omnibus conclusi: quòd, si cujusvis corporis quælibet externa forma mortificetur, & deinde ad universalitatis formam, quæ salina est, reducatur, Magnes fiet, qui nihil est aliud, quàm Sal fixum, seu Alkali, summè purificatum.

Quemadmodum autem Salia omnia, per ignem & auram, in Nitrum ardens convertere licet: immò ipsum Nitrum ardentem vitam suam, sublata in igne, perpetuò ex aëre consequitur: ita, ac quùm Regia velut idem Solis progenies, sive etiam Solis Ales Ægyptius sit, omnium optimum, si sit mei arbitrii res, subiectum id cenleo, unde, ope carbonum pulveris, vel per se, figi Nitrum in igne, parari quæ universalis ille Magnes facillimè queat. Quanquam si non præferendos, certè neque secundos illi existimem cineres clavellatos, quorum & vis manifesta, fixosque esse igne jam, omnium testimoniò, constat. Possunt hi enim, post fusionem & depurationem, in purissimum nitidissimumque Salem converti, imò, quòd de ipse testari habeo, non semel expertus, non multò tempore, naturale in Nitrum, aëris beneficiò mutari. Videntur enim Alcalia omnia quodammodo typum representare Philosophorum Chaos, in quòd, ajunt, reviviscere eorum Mercurium; quod de Tartari Alkali habet *Tachenius, ad Hippocr. Chym. p. m. 60.*

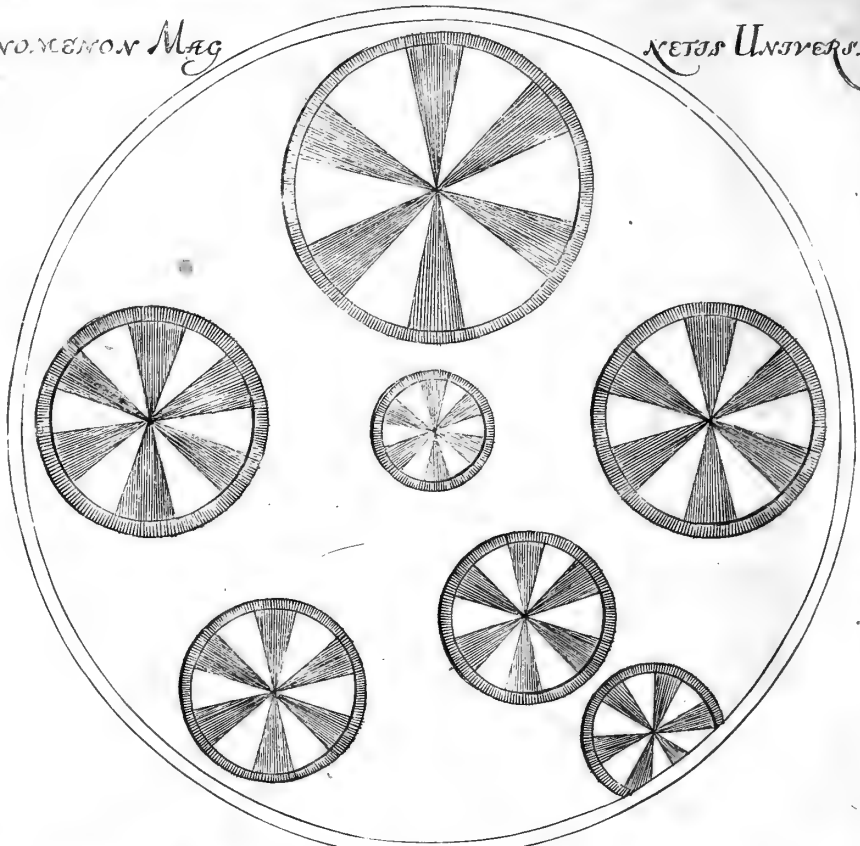
Quæ & hujusmodi Salia Magnetica, ad universalitatis formam redacta, non ex aëre tantùm suavissimi saporis aquam attrahunt, in qua Spiritus & Sal mundi; sed ex Minera quoque illa, quam supra Hassiacam memoravi. Magnesia Piemontana, Antimonio, Sulphure communi, carbonibus cum vulgaribus, tum bituminosis &c. Tincturam purissimam ac, non alienum istud cum maximè illi, quem intendimus, scopo, sive Aurum, seu Sulphur, quod quotidie, beneficio solarium radiorum, ad nos defertur.

Sed neque 2. inferior Aura, i. e. Nitrum, non inferius tantum Aurum; sed & noster infimul universalissimus Magnes est, ex aëre cùm (1) superiore, tùm (2) inferiore, i. e. ex se ipso, Aurum attrahens occultum Hermeticum, cujus causa Aureus idem Magnes *Basilio* audit; quod (3) uni omnium Metallorum resolutio, coagulatio item fixatioque, & prætereà nulli alii, adscribenda. Equidem plerorumque, quos quidem scimus, involucris suis tecta parumque obvia ea de re commentatio est. Studebimus nos perspicuitati, quantum licet, nihilque, quod ad nos, Lectorem morabimur, dignum quidem; de indigno solliciti parùm, quem, ut vindex DEUS est, aut, confidimus planè, non intellecturum. quæ legat, aut si intellecta quæ fuerint adhibere jam velit, minùs felicitate esse usurum.

Igitur, (*primum*) Nitro in genere insignis inest ac notabilis aliqua vis, quæ res efficit, ut non Magnesia tantùm, (*4. Tractatu,*) *Sendiwo-gio*, sed & jam Magnes, jam Chalybs eidem dicatur, nullò habito discrimine (*Tract. 9. & in Epilogo.*) Oritur enim initio è saxeo quodam sive fossili Sale, qui Magnes ipsi, sive attrahens: nascitur & ex aërio atque igneo sale: qui comparatè ferrum & chalybs atque attractum ipsi est. Testes non fodinæ tantùm, unde Nitrum eruitur, sed, ubi & ipsum gignitur, insuper loca quædam saxea sunt. Possum & ego meam, si sit opus, interponere fidem, qui, nuper admodùm est, cum ex martiali quodam lapide, eruto & ipso *Hayna*, ardens quoddam Nitrum, idque copiosissimum, extraxi, quod solutum coagulatumque in aëre fluxit, flavo oleo non absimile. Cujusmodi, spontè in rupibus lapidibusque quibusdam efflorescens, Aphronitrum vocitari, *Encelius*, notat, *l. 2. de re metall. c. 15.* nec *Andreas* tacuit *Casalpinus lib. 1. de Metall. c. 20.*

Inventus & è Spiritu Nitri, in forma Salis non corrosivi, volatilis mihi Magnes, cui conficiendo peculiaris terra adhibita fuit. Non, in attrahendo ex aëre Mundi Spiritum, alterius præsentior fides, nec, quod idem exhibuit, intueri Phænomenon aliàs licuit. Contigit hoc A. Æ. CIO DC LXXIII. d. 15. Sept. quem excipiebat, hora IX. noctis plenilunium. Effusus, quò dixi, post meridiem, die, Magnes meus; aëri committebatur, cùm effluxis omninò tribus horis, exactissimè respondens Circulo, margine & ipso orbiculari albo notabilis, se figura exeruit. Durissimum corpus, colore luteo, stellam referens, radiis intùs distinguebatur. Comitata post paulò istam aliæ tres, quibus indoles, forma, color, omnia eadem, nisi essent minores. Dux, sed quæ & ipsæ magnitudine

(D. 15 Septembri: Anno 1673.

gnitudine impares his, elapso tot horarum spatio ferè, conspiciebantur. Secuta tandem minima est, prioribus, formam si spectes, simillima. Objectum inter hæc discrimen & molle erat atque subflavum. Notu, septem hæc corpora stellarum, in unum aliquod ingens coëuntia, induruerant, ita tamen, ut distinctas nempe, cum suis radiis, figuras in his quatuor majores, utut circuli expertes, notare esset. Aggressus post hæc Mundi Spiritum attrahere Magnes, fermè biduo, in subflavum conversus totus Oleum est. Quale autem hîc vides, Phœnomenon fuit. Extat ibi duplici circulo (digno utroque, cui, quod Schemati suo, de Magno Lapide, Tractatui præmissio, inferendum curavit *Basilius Valentinus*, pari jure inscriberetur: MIRABILITAS NATURÆ!) Extat, inquam, hoc duplici Circulo \odot ri, notata antiquitùs tantum simplici, Signatura.

Sed jam *alterum* etiam, quod proposuimus nobis, videamus; Nempe attrahit universalissimus Magnes hîc & ex se ipso, in se latens, Hermeticum Aurum, efficiturque cum ipso sulphur rubeum, permanens Conjuncta enim in ipso inseparabili tria, \ominus , \triangle & ¶ Philos. fœdere sunt, quæ sola Coctione perenni figuntur coagulata. Quin imò \ominus centrale principium est, \triangle & ¶ attrahens, quibus perficiatur.

Tertiò: Universalissimus hic Magnes & materia audit, unde Liqueor ille *Alkabeft Paracelsi Helmontiiq;* confici queat; qui est purus putus Naturæ ignis, non elementaris, sed cœlestis penitus & centralis ac incorruptibilis, omnia reducens, sine diminuta sui actione, in materiam rerum primam, & nullis verè facibus relictis; verè dissolvens. Diversam à nobis viam insistant, qui *Alkabeft* præparaturi, ex minerali juxtà ac animali, vegetabili quoque regno conquirunt auxilia; fixis volatilibus horum salibus, (e. g. ¶ . * &c.) cum Acido minerali nostro \odot conjunctis inque liquorem destillatis. At quid infinitis opus ambagibus est, tendere, quò rectà possis: laboribusque te fatigare, quibus queas superfedere? Habes, si cupias, minerale, vegetabile atque animale, imò in omnibus istis regnis latè dominans subjectum catholicum nostrum, quanquam, si verum volumus fateri, tale non sit, sed Meteororum verius Mineraliumque Materia, quoddamque Vegetabilium Animaliumque omnium fomentum. Quæ causa est, cur confecturi nostrum Menstruum, *παιν ἀμφοῖν* idem, quod dicitur, amplectamur. Est hoc una res sive Monas illa *Hermetis*: Spiritus Vini *Arnoldi*; Lunariæ *Lullij* Spiritus; Liqueor immortalis, Universale solvens, Arcanum ignis, Ignis
Aqua

Aqua *Helmontii*; Aqua-Ignis Mercurialis *Rovillasci*; Draconis *Alberti* sanguis; Aqua Saturnina & spiritus Mercurialis *Basili*; Acetum acerimum, Virginis Lac; Pontica Aqua, sicca *Sendivogii* aqua; Aqua Paradisi *Isaaci Hollandi*; Alkahest *Martin. Ruland. Mich. Toxicis & Paracelsi*; Latex ætherius (i. e. ein geistfeuriges Wasser) *Kunradi a Khunrad*; Aqua vitæ non vitis, *Dom. de Nuysment*, Ens primum *Flamelli* ex Abrahamo, Judæo; & sine dubio Oleum Salis Mercuriale putrefactum alembicatumque in *Tumbâ Semiramidis Hermetice sigillatâ*. Cujus Libri, quicumque is fuerit, in hunc usque latere diem maluit Autor. Sacrum hunc tamen Naturæ Curiosorum inclutæ esse Academiæ volens, cum Collegas omnes, celeberrimos Viros, tum me sibi ipsum mirè devinxit. Quò & nomine publicè, maxima gratia est, Illi quam habeam, consecutusque mihi videbor voti summam, si, (quod auguror esse J. H. C. D.) denique & Nomen nosse contigerit.

Equidem rejicit ille, (cap. 1.) Mineralia media ac Nitrum imprimis; fieri tamen potuit, uti, æquior isti, crudum ac commune intelligeret: Cæterum, cum ipsemet fateatur (c. 9.) Aquam nostram fuisse in potentiâ Minerale, esse non ea aliud potest, nisi primum Ens salium, Sal nempe Naturæ, unde Nitrum minerale, utpote catholicum Sal incubula habet, Nitrum mihi, supra Virgineum dictum, nec invito *Helmontiô*; cui & ipsi *Alkahest* primum constituit Salium Ens, *Tract. de Medic. m. p. 323.* summum item atque felicissimum Salium: *S. potestas.* Liquorem, porrò, suum Anonymus Autor ignem vocitat Philosophicum, c. 6. qui, c. 7. Menstruum ipsi igneum, & meò animò; recte quidem quum & ipse *Helmontius* sit, qui (d. l. p. 481.) Gehennæ ignem indiget. Sal autem, secundum *Alphidium*, non est, nisi ignis, nec ignis, nisi sulphur, nec sulphur, nisi Mercurius. Et specialiter in Nitro nostro est summa caliditas, i. e. Spiritus infernalis, quò non datur in totâ rerum natura calidior: teste *Basilio*. Quòd si verò, quem laudamus jam totiens, nobilissimus Autor, præter spem, intellectum quid aliud velit, ac * fortasse, (quod à multis Sal Mercuriale dicitur,) nil equidem de subiecto isto, quod defendendum suscepi, in posterum muto: Cæterum (pace tanti Viri quod dixerim,) scire aveo: utrum ex materiâ illâ suâ elaboravit ipsemet *Alkahest*, hujusque ope confecerit, quæ de virtutibus ejus commemorat: (silencio enim præterire ista omnia maluit.) Quod si sic: tantis ausis gratulor meritò, in felicitatis aliqua parte numerans, contigisse mihi, quem hic sequi liceat, Præceptorem: sin, non minimam mihi consecutus laudem videbor, si è nostris fructum in Ipsum hac in re aliquem,

aliquem, intellexero, redundasse. Eundem autem, maximè miror, tacuisse omninò, quò præparari modò nobilissimum succum illum oporteat. Quà in re ne instituisse quidem vestigiis Veterum, nonnullis videbitur, quibus (quod ille discipulos suos jubebat assiduè) τὸ σκόπισον quidem cordi curæque, sed non nimium, fuit. E quorum numero in præsentiarum occurrit *Basilius Valentinus*; quem unum ista apertissimè profecutum esse, negare nec possum, nec debeo certè. Sic enim quem dixi, in *Clave* 5. Materia, inquit, prima in principio operis nostri optimè & perfectissimè est purificanda, deindè absque ulla additione seu admixtione solvenda, destruenda, in cinerem & pulverem redigenda, undè postmodùm expellendus est Spiritus volatilis, albus uti nix, & adhuc alius Spiritus volatilis rubeus, instar sanguinis, qui duo tertium in se continent, & sunt tantùm unicus spiritus, qui largitur vires & vitam &c. Cui comitem *Sendivogium* addam, qui & ipse in *Tract. de Sulphure*. Vidit, inquit, Alchymista fontem aquæ plenum, circa quem deambulabant \ominus cum Δ inter se altercando, donec ultimò cœperunt pugnare; & intulit Sal Sulphuri vulnus incurabile, ex quo vulnere locò sanguinis aquâ quasi lac candidissimum effluxit &c. Quorum cur me exempli pigeat, causa non est. Nonnulla igitur, eam in rem, sequenti sum capiti annexurus.

CAPUT VI.

De Modo attrahendi Aurum ex Aurâ.

Philosophis Metallorum Regem, Aurum, Solem appellare placuit, eò quòd Solis radii visibili ac modò infinitò dispersi, in uno Auri corpore invisibiliter coadunati essent. Hoc Solis effluvium Scriptura Sacra appellare videtur שמן הנרות שמש pinguedinem seu florem stillantem Solis Deut. xxxiii, 14.

Equidem extant, super Sulphure Solis terrestres, diversa autorum scripta; sed, qui de attrahendi id modò ex primo fonte, aurâ scilicet, Solis radiis repletâ, verbum ullum fecerit, non memini quenquam sive id ignorantia forsitan, seu, quod suspicari & ipsum liceat, invidia factum. Et quanquam, separatis & ipsos temporibus, de acquirendò ex aère, Magnetum operâ, quos nonnulli sibi peculiare excogitarunt, docuisse, nulli imus negatum, nondum vidimus tamen, qui

de Sulphure universali, quâque indipiscendum id ratione commentatus haftenus aliquid sit, aut cum literato communicaverit, Orbe. Præter unum *D. Fabrum Monspeliensem*, cujus ista, ex *Hydrograph. Spagy. c. XIV.* legi hîc volumus; in quibus videlicet suam apertè ille sententiam prodit; dum: *In fonte*, ait, *Chymicorum esse partem fixam rubeam & albam in duplici differentiâ, rubea quæ sit, Aurum Philosophorum, & quæ alba sit Argentum eorundem.* Cæterùm videtur hic, fontem suum de duabus substantiis, Salis habetibus naturam, ex unâ tamen eâdemque radice ortis, velle elicere. (*vid. c. XIII.*) quonomine non possumus nos facere cum ipso, & rejicimus meritò, quam ille fovit, opinionem; nihil quicquam in, *Nollianâ* desiderantes quod calor & Balsamum Solis Magnete creatò comprehendî possit: (*in Prodr. Phys. Herm.*) Quibus enim quid apertiùs, procul omni obscuritate, dici poterat? Sed aut magnetem ille modumque attrahendi penitùs ignoravit, aut, ut solent plerumque isti arcanorum suorum retinentissimi esse, in vulgus noluit propalare.

Quod & ipsemet facitare continereque intra scrinia adeoque suppressimere omninò poteram inventum hoc meum; sed non id, inserviendi aliis, proprium ac solemne mihi, tum ardor quoque, atque, ad idem illos studium excitandi, contentio sanè improba à me impetrari permiserunt; ut qui subindè in animo versabar *Gellianum* scitè admodùm dictum: qui Qui loqui vult, quod nemo intelligat, magnam rem præstat, si taceat.

Age itaque I. ad attrahendum Aurum Auræ Hermeticum ex aurâ superiore, compara tibi sis magnetem, album illum eundemque purissimum; quo de præcedens tibi caput, si voles, loquetur. Sint deindè decocti lateres quatuor, quos intra crucibulum, cui continetur ille, supposito igne, cælo sereno, ne corruat, coherceatur. Quo facto, istum, quem dixi, magnetem, brevi admodùm tempore, reviviscere velut moverique atque minorum quasi centum spatio, Sulphur aureum, Aurum Auræ mihi dictum, ex Aura videbis attrahere: intùs & extra magnete colorem herbeum, eumque summum, posteaquam autem fuerit refrigeratus, cœruleum, qualisque esse Erani solet, affumente. Quod non sine summo visentium stupore fieri consuevit.

Cæterùm, experiri volentibus non inutile fuerit, uti mediis quibusdam, cum magnete maximè disponendo, tum regendo cum primis igni idoneis, quæ sanè operosius describuntur, quàm exhibentur. Quòd si manum tamen ipse admoveris, secutus velut indicem, illa, quibus te,

in-

instruximus satis hætenus, cogniturum te media, perventurumque illuc via multò faciliori, quam nos in ipsam modi velut arcem penetravimus, nulli dubitamus.

2. Quantum, deindè, ad attractionem ex Aurâ inferiore, nostro scilicet Nitro, Auri inferioris Hermetici: non id tantùm subjectum in se esse Magnetem; sed & in se ipsum etiam Hermeticum Aurum continere, supra meminimus. Quæ cum ita sint, non jam utique deest Magneti, sive corpori salis purissimo, spiritum suum, in quo Aurum Hermeticum latet, attrahendi, retinendique, sua vis: unumque cum his fieri volatile, ac demum, repetitâ conjunctione atque attractione, verus Liqueor *Alkabeſt* destillari non nequit. Quod ipsum, subjecturi quæ sumus, *Trismegistus* verbis his docet: *In hoc à terra ascendit in cælum, hoc à terra & à cælo rursus in terrâ descendit, & c. quod omnia subtilia crassa penetrare & subigere potest.* Ac in partes hîc iterum asciscendus nobis *Basilius* est. Quid aliud enim volatilis ille albusque, nivis instar, Spiritus ipsi, *Clave* 5. nisi sublimatus quidam Sal? quidve Spiritus volatilis rubeus, nisi ipsissimus Nitri spiritus? (qui dum destillatur, vaporì puniceo similis, transcendit.)

Nec in Experimentis, *Lullius* contradicit, ubi, sub velamine Salis Tartari volatilis, plenissimè tradidit hunc laborem. Unò verbò: *In nostro magisterio primò facimus de grossò gracile, i. e. de corpore Spiritum, de humido siccum, de aquâ terram, sic naturas convertimus & facimus superius inferius: quod fit, quùm Spiritus efficitur corpus & è converso corpus fit Spiritus.*

Ita igitur habeo, itaque animum induco meum, Liqueorem *Alkabeſt* præparari ritissimè, si Nitrum, (vel materia illa nostra, summò studio purificata,) peculiari modò regeneratum, cum iterum iterumque, rectificato spiritu suo, certâ quantitate unitum putrefactumque in balneo, destilletur, cohobetur ac sublimetur: cum novo deinde Spiritu cohobetur, iteratisque subindè cohobationibus, dum butyri instar, coagulabilis frigidò, aqua lactea fiat, destilletur tandemque rectificetur.

Non hæc autem factu facilia sunt, & expertum artificem insignemque Philosophum sibi volunt. Quam in rem *Dn. Job. Baptista van Helmont* in *Tract. de Ortu Med. p. m. 52.* hæc verba apprimè tenenda: *Cùm Liqueor Alkabeſt sit radiosissima præparationis, nemo, & si artis gnarus fuerit, ad ejus consecutionem perveniet, quem Altissimus speciali donò non eò deduxerit.*

Potest &, imprimis hęc nomine, Menstruum nostrum vocari Universalissimus Magnes, quod cum ☉, tum cætera Metalla omnia attrahendo, ea radicaliter, nullâque vi solvat; cæterum perfectis cum metallis conjunctionem unicè amet.

CAPUT VII.

De Tempore attrahendi Aurum Aure.

Auctor in libris suis *de triplici vitâ*, *Marsilius Ficinus Canonicus Florentinus*, (qui solius Platonis imaginẽ in cubiculo habebat & ante eandem dies noctesque lampadem ardentem perpetuò suspendebat: referente *Hatting. in Dryad. Eccles. c. 12. p. 75.*) in eoque multus maximè est: *in conciliandis celestibus Gratiis sive pro materia metallorum, sive herbarum &c. ante omnia Lunam esse considerandam, ut sit in mansione suâ, operi optato, convenienti, nec non in signo & aspectu ad illam gratiam, quam tibi contendis expetisque. Deinde, ut Sol sit benigno aspectu copulatus Lunæ, & in domo istius Planeta & in benigno aspectu istius gratia, cujus influxum procuras. Et quæ sequuntur.*

Quid? quod *P. Schottus* (*in Technicâ Curios. l. 9. propos. 26.*) Chronometricis instrumentis applicaturus Indicem Spagyricum est, materiae Hermeticae eligendæ tempora determinaturum.

Neque tacendum h. l. & istud videtur, haud ita multò antè, *Ænigma* communicatum mihi secretò fuisse, in quo est hæc sententia: *Quar. Quale Animal? In cæli plagâ Septentrionali conspicitur Animal septem lucidis stellis inter alias signatum, quod habet correspondentiam cum terrestri ejusdem natura. Sumatur, Marte existente in domo Solis, cujus filia cibetur sanguine fratrum suorum: unoquòque existente in proprio domicilio, ut crescat: hocque Sole existente in domo Martis. Hæc juvencula submergitur à sorore sua habitante in propria mansione per numerum materna celestis signature. Sed religioni ducimus, scrupum istum tam dignorum, quam indignorum pariter, auribus exponere, profanareque, quam tectam esse, cum primis, quisquis est Autor hîc ille, voluit, Arcani profectò non vulgaris & momenti maximi rem.*

Non possum non tamen cum *Galil. Galilai Nob. Florent. in suis Nov-Antiquis Sanctiss. Patrum p. m. 56.* istud dicere: Non credo, che fara lontano dal ben' filosofare, il dire, Che egli, come Ministro massimo della Natura, & in certo modo, Anima è cuore del Mondo, insonde agl'altri corpi,

corpi, che lo circondano, non solo la Luce, ma il Moto ancora, &c. Nam solo lumine & motu cœlum influere, multis rationibus probavit *Alexand. de Vincentinis, de Cœli influxu in sublunaria. c. V.* Imprimis mirandam vim & energiam solis descripsit latius *Dionys. Areop. in libr. de Divin. Nominibus.*

Itaque Sphæra Solis duplici ratione vivificum excitat calorem, primò quidem & principaliter Sole, Astrorum maximo, suis radiis illustrante omnia; deindè perenni ac continuâ motione corpora interclusa distrahente.

Quantumvis autem 1. Aura vel aër superior à Sole quotidie accendatur, undè Lux diem faciens, ortum ducit, multò subtilior, quàm quæ ex aquâ vitæ accensa *Petr. Borell. Obs. Medico-Phys. 3.* quum tamen temporis calor non eòdem modò & semper vigeat (nam Autumno & Hieme ferè languet, extinguiturque; Vere autem æstateque crescit ille ac intenditur;) adhæc natura non tam signi cœlestis, quàm propinquitas & rectitudo Solis suprâ nostros vertices, causa esse caliditatis non hodiè demum credita sit, copiosissimè rectissimèque solare Sulphur, sive Aurum Auræ, Sole Cancrum, sive Virginem, sive omnium optimè, Leonem ingrediente, quovis, seu matutinò; seu meridianò quoque tempore, attrahitur. Quod meòmet probatum exemplo ire hîc possum iterum, si sic postulet res. Die enim X. Martii anni 1673. Sole Arietem ingressu, meum usitatò ponens Magnetem, vix volam, quod ajunt, vel vestigium Leonis viridis reperi, ac vix de colore suo, quem album ab initio habuerat, quicquam ille mutavit. Utut, per duas ferè horas igni fuerat domitus. Die xxix ejusd. Mensis experimentum idem iterum cepi, majoremque Auri Auræ consecutus sum vim. Undè quis non advertit, quantum momenti ad eam rem cum apricitas diei, tum calidior anni pars afferant?

2. Sed de Tempore quoque attrahendi Aurum Auræ inferioris tendendum hoc fuerit, momenti rem esse, quò purissimum corpus salinum Nitri Spiritum attrahit. Ne quid autem, quò minùs jungantur, impediatur, separandæ sunt fæces. Quod non, nisi putrefactionis sublimationisque, Veri tempore, i. e. calore modicò, susceptæ operâ, rectius obtinebis. Tempus enim vernale convenit sublimationi: *Platon. Quætorum Comment. l. 3. §. nunc erit.* Cui rei bimestre minimum, aut plus etiam temporis, tribuendum.

Quò verò tempore coctionis Liquoris vel Magnetis nostri Aurum Argentumve addenda sunt illi? Placet, conducereque non parùm estimatur concoctionis principium. Quia in his Metallis perfectis sunt radii tingentes & Δ rubeum & album, quæ reperiuntur & sunt in ζ nostro. Unum enim alterius semper Magnes existit, manetque solvens cum soluto, propter substantiæ similitudinem. Et quemadmodum antiquissimi Philosophorum, in initio & medio, universalitatis semper rationem habentes, in fine tantum Universale l'copo particulari destinatum determinarunt: Sic, ex solo liquore *Alkabest*, Lapidem Philosophicum confici posse, curandis ut morbis faciat, constantè asserimus; *qui ultimò cum Auro vulgi, ad scopum transformatorium connectitur & permiscetur, non ut perficiatur ab Auro, sed ut Aurum perficiatur ab ipso Lapide nostro, facundum & vivum reddatur, ita ut procreet sibi simile & propaget progeniem suam in infinitum.* Quam in rem Petri Job. Fabri, *Consil. & Medic. Reg. Gall.* non inutiliter legi potest *Traçatus*, (quem FRIDERICO, Holsatiæ DUCI, gratificaturus d. 15. Maji A. O. R. c. 15. loc. LIII. confecerit:) c. 12. & 30. Ut ut dubium mihi fiat, utrum scriptum hoc, cujus simile forsàn non extat & ob id rarissimum, lucem unquam adspexerit.

CAPUT VIII.

De Coloribus Auri Auræ.

Vocârunt &, inter cætera, Leonem Philosophi viridem, Materiem universalissimam suam. Quò plerique Chymicorum moti, subjectum, quod ad externum colorum & ipsum viride quæsierunt. Arripuerunt nonnulli avidis oculis manibusq; hinc spumam viridem illam, primo vere aquis non fluentibus innatantem. Hanc aviculam (*Wasser - Vogel*) terramque Adamicam nuncupare placuit. Spiritum indè volatilem, \ominus volatile, foetorisque - malè oleum, Materiam Lapidis videlicet Philosophici, præparârunt.

Communicavit jam mecum Dn. D. *Christoph. Bauzmannus*, *Regimnis Suec. apud Bremens. Medicus Ord.* Situlæ cujusdam in summo opertæ pluviâq; refertæ, effigiem. Follibus, qui omninò, appositi sunt duo, meridiano, fervidissimò diei tempore, Sole Leonem ingressò, purissimam quædam pinguisq; eademq; materia viridis, quam & ipse *Bauzmannus* Aurum Auræ existimat, plurimumq; in eâ momenti positum habet,) ex aëre attrahitur. Cujus autem cum periculum nondum fecerim, neq; iudicium hinc meum interponere audeo: Servans interim instar operis illius, quod dixi, cum processu; quem, non ita pridem *VIR* summus mihi munus dedit habendum.

Si quicquam credimus *Henrico Kburado*, offendisse se ille, in *Theatr. Æterna Sapientia*, p. m. 147. apud quendam. Leonem viridem, universalis qui esset, ejusdemque sanguinem, h. e. non vulgare Aurum, memorat, sed vidisse se suis oculis ait; contrectasse etiam manibus, linguâ porrò gustasse atque ad extremum Sapientum Aurum percepisse odore. Idem etiam de isthoc, quod jure meo mihi vendico, Auro Auræ superioris, seu Leone viridi affirmare habeo profectò. O benedicta Viriditas, gyrans per universum, cujus centrum ubique, peripheria verò diffusa per omnes naturæ abyssos!

Quod nec ipsum diffitebitur, opinor, *Job. Agricola*, in *Popp. Commentario*, sic scribens. p. m. 15. Vertitur hæc criticissimè in Aurum nostrum Viriditas. Sed non abs re ignorasse mihi ille videtur, quoniam præparari istud debeat modò. At enim experimento verba hæc nostro apprimè conveniunt.

Nam & primò ille viriditatem; colorem deindè cæruleum, ad ultimum autem purpureum induit. Ubi notes velim: si viridi in Magnete Leoni paulò fortiorem ignem supposueris, repetere eundem chaos suum, linquereque, quem occupaturus alias fuerat, nidum, i. e. Magnetem vacuum profusus, qualisque antè erat, quod non parùm mireris, album. Mature igitur & dum calet adhuc, imbutum Leone viridi Magnetem, mortario infusum, contunde. Quod si solvi fontanâ hunc aquâ patiare, viridis fiet, sic tamen, uti mox in pulverem Leo ille purpureum præcipitetur, qui abluitur. Pari ratione, si redactò in pulverem Magnete vini Spiritum infuderis, digerique ista permiseris leniter, viridis, quem jam aliquoties nominamus, Leonis hic sanguinem, sive Sulphur aureum formâ rubrâ extrahet; præparando Auræ Auro potabili, asservandum probè; de quo sermo jam in sequentibus nobis instituetur.

2. Habet & colorem suum Aurum Auræ inferioris, i. e. Nitrum nostrum. Ac albò quidem roseoque Antiquorum ac *Dioscoridis* illud fuit, in Ægypto quod nascitur, plerumque rubrum fertur *Prospero Alpin. de Medicin. Ægypt. l. 4. p. m. 148. a.* Nobis in usu quod est, sese albò commendat, animâ intus purpureâ, (Aurò Auræ Hermeticò, latitante; sed quæ Vulcani artificio expelli potest, nec, nisi ipsissimus Draconis aureus Cruor, in Salamandram, igne vivacem, mutabilis, quicquam aliud est. Quicquid *Robertus Boyle*, in *Tentam. Physiol. p. m. 199.* obscurando isti, afferat. Et quid opus est verbis? Nonne Sal Nitri (*Lexic. Chemic. Guilielm. Johnsonii. Londini, A. C. MDCCCLII. excusum typis*), Sanguinea

guinea illa? Nonne suffragiò nitimur *D. Johann. Becheri*? qui, *Phyf. Subterr. l. 1. f. 5. c. 2. n. 109.* Sulphur Nitro tingens adscribit. Ne aurifabros accersamus, quibus certius nihil, quàm crudum etiam Nitrum Tincturam, Auroque familiarissimum & gratissimum in se Spiritum continere, eò, quòd Auro pallido cum aquà illitum, in parvo igne illud amicabilem tincturâ sanguineòque rubore profundere potest.

Sic &, quando *Alkabeft* noster per se coquitur, tum & colores perfectos acquirit, inter quos est albedo & ultimò rubedo: ut clarissimum est per omnes Autores, qui Lapidem nostrum noverunt; ejusque confessionem perfecerunt, ratione & arte Chymicâ conducti.

CAPUT IX.

De AURO AURÆ, POTABILI.

Duplicem *Hornius* (*Dedic. in Bernh. innov.*) Medicinam Philosophorum statuit: Materiam verè & simpliciter universalem alteram, (vulgò, Lapidem catholicum magnum universalissimumque:) alteram ferè & secundum quid universalem, aliò nomine Lapidem catholicum parvum & Tincturam metallicam; hujusque, ex quibus præparetur, diversas materias esse: Illius inventorem *Hermetem* Ægyptium: hujus *Geberem* Arabem celebrari. Materiam illius Solem cœlestem; terrestrem hujus, sive Aurum gaudere utramque suo Magnete, cujus illa auxiliis, de potentiâ, uti loquuntur, in actum vimque multiplicativam reducatur.

Non faciunt hæc ad palatum *Johanni Reschio* in *experiment. Osiandr. de Sole p. m. 119.* eoque illam ille sententiam respuit. Verùm enim verò, qui suò quodam respectu, fundamento careat, sanè ego non video. Nam Mercurio nostro cum Auro arcta adeò cognatio intercedit, ut magni nominis Philosophus de eo scriptum reliquerit, *Aurum nihil aliud esse, quàm Mercurium istum atbercum, in puro quodam loco summè coagulatum & ad perfectam fixationem redactum, vid. præf. D. Joel. Langellott. in D. Johann. Tilemanni Experimenta:* & si nondum horum oblitus, Lector optime, es, quæ, de attractione prodita hætenus; nec dum excidere ista animo potuisse, credibile est.

1 Solis Sulphur & Aurum Auræ superioris sponte sequi Magnetem. Indè igitur paraturus potabile Aurum, præcipitatum Sulphur aureum adhibens, ablue, sociatumque cum Mundi Spiritu, ex præscripto artis, sustine figere. Aut, si rudis horum ignarusque omnium es, destilla

tin-

tinctum Auræ Auro vini Spiritum, quoad ejus quarta quidem superfuerit pars, habebisque residuum Aurum videlicet potabile gratissimi ob rubedinem aspectus. Quod quamvis initiō falsedinem aliquam præferat, quam, qui gustarit, linguâ percepturus facillè est, fudit tamen, interpositis diebus aliquot, limpidæ instar, Magnes, tincturâ innatante, quam, depletam, à Solis radiis in vitro munieris probè. Ad Solem enim expositum Aurum istud, paucos intra dies, decolor redditur. Unde, Solem Aurum hoc Auræ retrahere, Sole clariùs patet meridianò.

Ac veluti *Cap. 3.* aquâ, destillatâ ex Nitro, Animam astruxi esse vivificantem, quæ in debito subjecto incorporetur: ita cum eâdem Aurum Auræ, meum, quod dixi, conjungi figique, atque ex utroque, præstantius, efficaciusque quod fit, Aurum effici potabile queat.

2. Pari ratione Aurum ex Aurâ inferiore, seu Nitro nostro, fieri potabile potest: si scilicet *Alkabeft* in summam rubedinem per se figas, aut, initiō statim, cum metallico Auro purgato jungas, inque perficias lapidem: quod in omnibus liquoribus, Medicinæ in usum, solvi posse, non hodiè demùm credi cœpit. Nam *Alkabeft*, in quo, (uti dictum superius,) illa anima Nitri latitat, quæ etiam appellatur Sol & Luna abscondita Spiritualis, Sulphur naturæ invisibile, & aurum Philosophorum vivum, resolvit potenter Aurum corporale metallicum, & tunc Aurum, cum Auro mixtum, in naturâ subjecti, Aurum illud spirituale corporale hoc vivificat; & Aurum hoc corporale illud spirituale ingrossat & sic fit Spiritus Corpus, & Corpus fit Spiritus, & ambo simul unum Spirituale & inseparabile &c.

Quæ si verò videntur abesse: num & Nitri nimirum crudi purgati, (vel veriùs peculiari modò regenerati,) ope, Sulphura ex Metallico Aurò, horæ unius morulâ, nulloque penè negotio extrahi posse; num, inquam, & istud, Lector, tale videbitur? Multò magis, opinor. Nihilominus res, uti dixi, se habet: neque enim hodiè demùm istud, aut heri; expertus multoties sum. Et vix septimana una aut altera labitur, cum, præsentibus nonnullis Amicis meis, metalla ex ordine singula sic probo, efficioque, uti, extractis ex uno quolibet, injecto seorsim crucibulo patulo, sulphuribus suis, interposito horarum aliquot spatio, potabilia jam essent; iisdemque, inter alia, Lunæ purpureum quoque exhibeo Sulphur ac tale prorsus, quale vel Solis unquam sive Veneris porrò, seu & ipsam Martis denique queat deprehendi ut sic rectè scripserit, qui se *Phialetha* nomine Orbi commendare literario voluit: In omnibus Metal-
lis vulgi Solem nostrum; at in Auro Argentoque propinquius contineri.

Ergò ô felix terque felix ille Artifex , qui consequitur à clementissimâ summi Jehovahæ benedi&ione artem conficiendi præparandique SAL istud quasi divinum , cujus efficaci operatione corpus metallicum sive minerale corrumpitur , destruitur , demoritur : anima tamen ipsius interrim revivificatur ad gloriosam corporis Philosophici resurrectionem ! uti exclamat *D. Job. Frid. Helvetius in Vitulo Aur. p. m. 15.*

CAPUT X.

De Virtutibus Auri Auræ in Regno Animalium.

Quibus vitalem in juvenibus Spiritum (qui est humidum & calidum radicale, mumia innata, & sedem in medio hominis corde habet, tanquam sustentaculum omnis vitæ nostræ) conservare, in senibus verò languentem restaurare & eos velut ad juventutem reducere, quoad vires, sicque vitam hominis in summam adducere sanitatem volentibus est, opus his erit, quærere non elementalem, sed calorem illum cœlestem Solis & Lunæ, habitantē in incorruptibiliori substantiâ, sub Lunæ globo reperibili, hunc calorem vel Spiritui nostro similem reddere, quod fit, cum in medicinam & cibum suavissimum præparatus fuerit; ita ut per os assumtus statim in humanum penetret corpus, rem omnem, maximè carnem, sibi unitam teneat incorruptam, virtutem & spiritum vitæ nutriat, augeat & restauret, omne crudum digerat, omnem excessum cujuscunque qualitatis amputet, humidum naturale faciat abundare, & calorem vel ignem naturalem debilem, confortandum inflammandumque atque augmentandum procuret. *Vid. Osw. Croll. in Prefat. Admon. sue Basilicæ Chymicæ prefix. p. m. 101.*

Hujusmodi Medicinæ *Petr. Poterius* meminit, *Consil. & Medic. Regis Christian. in Pharm. Spagyric. l. 3. append. p. m. 602.* Hoc si universale, inquit, desideras (medicamentum,) fac ut Solis splendore illustretur, cujus influentiâ non tantum ejus tenebræ remonentur, verum & ejus beneficio calore illius compacta materia attenuatur & verè fermentatur.

Quemadmodum ergò Aurum Auræ hoc meum Solis calori natales velut ortumque debet: ita si cum Spiritu vel Sale Mundi, non ex Magnesiâ tantum suâ, sed ex radiis quoque Lunæ erutum, atque ob id Lunaria à Philosophis cognominatum, conjungendum figendumque id sit, quis dubitet verò, omnium, quotquot sunt eruntve præstantissimam Mundi Medicinam promitti reque ipsâ fieri posse? *Conf. Robert. de Fluëtib. 157.*

cap. 5. l. 1. de Uromantiâ, & Minsichtium, in descriptâ Unicornu mineralis præparatione, cui imprimis Sal aërium nitrosum adhibet.

Annus jam non ampliùs unus præterlabitur, ex quo, conservantis cujusdam saporis dulcissimi Salis ope, ex sanguine meo confeci Thermometrum. In quo hodieq; nihil ille sanguis meus fuit mutatus, sive naturam seu colorem etiam spectes, duraturusque ad ultimum usque vitæ meæ halitum est. Ecquid verò tibi videtur? Mihi hîc quidem nullum dubium fit, si, tantò extra corpus temporis intervallo, sanguis potest humanus servari, in ipso præstari id corpore potiùs, unito cum primis cum Sale, ut superius dicebamus, Mundi universali, Auræ Auro sive sulphure aureo.

Sed jam contemplabimur mentis acie 1. Auri Auræ superioris in Regno Animalis virtutes, quibusque præsertim fugandis morbis faciat id. Invento enim non à me tantum Auro Auræ potabili; sed & Spiritu Mundi: Mundi que cum primis, denique; Balsamum præparandi viâ cognita, cum publicè facere Medicinam, persona, quam gererem, alienum novissem; commodè animo meo occurrit Excellentissimus VIR, *Dn. Melchior Sriebe/ Præfectura Elect. Sax. (mibi demandata). Medicus juratus, Collega Honoratissimus meus, cui & darem ista rectius, quæ pararem, medicamenta, qui que, in desperatissimis quibusque morbis, referret, quem præcipue fructum eorum cognovisset. Quod, cum annum intra spatium, diligentissimè & cum curâ præstitit hæcenus, tum non pauca etiam consignavit. E quibus, indiscriminatim & nullò ordine, Lector, haud indignaberis, quòd nonnulla, ipsius Medici verbis, legi hîc velim:*

Uxor Electoralis Præfecti Zabeltizensis, *Dn. Christiani Pölingii*, Mense Aprilis, sexto post partum die, febre acutâ, lochiis indebitè fluentibus, corrumpitur, cum horrore insigni, quem excepit calor intensissimus, fitis, lipothymia, capitis dolor, cordis angustia, mammillarum inflammatio, tibiæ utriusque pungens dolor & vomitus. Morbi periculum tum ex symptomatum scumulo, tum themate Geomantico eum in finem erecto cum cernebam, statim venam saphænam dextri, altero die sinistri tali secandam curavi, propter Iochia suppressa & inde subsecuta symptomata. Dolor pungens tibiæ, educit sanguine, statim remisit, reliqui affectus perdurarunt. Recruduit omne malum horis pomeridianis ad delirium usque. Adhibebantur Bezoardica, Julapia & varia ad rem pertinentia, tandem

etiam Spiritus Mundi, cujus beneficio pectoris angustia, difficultasque respirandi & reliqua symptomata ita benigniora apparebant, ut jam optimam fruatur valetudine.

Mense Junio hunc Spiritum pręgnanti in respirationis difficultate ex uteri ascensu ortam, cum calore præternaturali, adhibui, sumptum eum, respiratio mox erat facilior & calor remissior.

In febre Hectica phthisi conjunctam cum difficultate respirandi, respirationem facilitasse Spiritum Mundi, Mense Julio, adhuc proficitur vidua hujus urbis pauperula.

Filiam trium annorum, *Matthai Hermanni*, Civis hujus urbis, diurnam tussim expertam, quater de die, & quidem singulis vicibus octo guttulas tincturæ Auri Auræ, in paucam dedimus cerevisiam, quia alia medicamenta respuebant, eam nocte, a tussi immani non amplius adeo vehementer divexata, dormiebat. Nec sequentibus diebus usum tincturæ hujus omisimus cum meliori successu.

In febre tertiana nonnullis, finito nempe horrore, & calore jam invadente, dedi Cochlear. dimid. Spiritus Mundi, ut experimentum facerem, quid valeret. Mox sumptum eum calor remisit intensior ad multas alias perdurans horas.

Nobilissimi & Strenui Dni à *Milkauv*, *Hereditarii* in *Merzdorff* Filia sedecim annorum, Mense Augusto incidit in itinere in febrim acutam, cum siti vehementissimam, linguæ intumescentiā, ardore faucium intolerabili, anhelitus difficultate, delirio & omnium virium jacturam. Sexies adhibito Spiritu Mundi cum Tinctura Auri Auræ, non neglectis insuper Julapiis, pulveribusque bezoardicis, omnia remiserunt symptomata periculosissima. Et fatebatur post restitutionem nobilissima Virgo, Spiritum Mundi optimum fuisse medicamentum ad debellandum morbum.

Illustris Baronissa merè scorbutica & ab hujus mali symptomatibus, capitis nimirum & oculorum dolore, ruboreque, cordis palpitatione, hypochondriorum tensione & inde enato anxio volarum manus utriusque madore sæpius divexata, quotiescunque Spiritus Mundi cochlear semis, etiam gravida, delibaret, non solum prædicta symptomata, & somnia phantastica, cessabant, verum etiam noctes, quas alias inquietè consumpsit, nunc placidè transigat. Huic tertio post partum die lochia subsistebant, inde calor & sitis, intensius, vigiliæ nocturnæ & lipothymia sæpius recurrentes, vires frangebant. Reliquis prius parum.

rùm juvantibus, tandem Spiritui huic locum concessimus & magnum dictorum symptomatum levamen percepimus, ità ut septimo die lochia debite iterum fluerent.

In serpigine, impetigine seu lichene Spiritus Mundi extra adhibitus, suum illinendo facit officium, exsiccat enim, calorem præsentem tollit, dolorificum lenit pruritus, & ita hoc agendo, omne opus perficit. Quod verum deprehendit *Dn. Gablerus* Pharmacopœus & Senator Haynensis, in digito.

Honestæ vidua in labiorum serpigine ex sæpiùs reiteratâ illinitione effectum, multis aliis aliàs expertis, sed hîc in cassum adhibitis, vidit mirabilem.

Et quod in hisce præstitit, id & in scabie posse, ipse sum expertus. Quotiescunq̃ enim diu noctuq̃ manum scabiosam aliquoties illinivi, toties etiam deprehendi, pustulas ita subsequenter diebus fuisse exsiccatas, ut sine damno descalpere potuerim.

Civis nunc temporis primarius Haynensis, in bello Hungarico miles, febre Hungaricâ laboravit, finitò bellò rediit in patriam nondum integrè restitutus. Pro incolumi, post medicamentorum usum, habebatur: Sed inito conjugio podagra & chiragra laborare cœpit. Per varios annos varia adhibuit medicamenta. In cassum. Ad Spiritum tandem Mundi & Tincturam Auri Auræ refugium, nostrò consiliò, sumsit. Usus hujus cottidianus non solum dolorem coërcuit immanem, tempore paroxysmi, & calorem aliàs intensiorem lenivit; sed & arenu-las, rubras ab initio, postea calculos croceos & materiam albam Tartaream, viscosamq̃ cottidiè per urinam excrevit, sæpius copiosiusq̃, quod aliàs in tanta copia non factum, minxit. Inde Spiritum hunc cum Tinctura, pro diuretico lithonriptico habeo non contemnendo. Et ab eo tempore, quo hîc Spiritu utitur, pessimum malum, quamvis menstruatim, uti aliàs ingruere solebat, pulsaret fores leviter, vires intolerabiles exferere nunquam valuit. Mira nar-rabo, quæ Spiritum Mundi sudoriferum esse affirmabunt. Quodam tempore inessum calidæ suadebam, ante ejus ingressum, sumsit supra dictam quantitatem Spiritus Mundi cum Tinctura Auri Auræ, post egressum apparebant per totius corporis ambitum pustulæ albæ granorum milii magnitudine, aqua plenæ levique scalptu ruptibiles. Ex indiciis hisce conjunctim, sumtis magna restitutionis spes effulget. Continuabimus

usum Spiritus Mundi cottidiè, ut, quid possit, videamus, quæ omnia seculo & nostro & futuris candidè, DEO volente, observationibus curiosis inferendis, fideliter communicabimus.

Vidua nostræ civitatis, nimio præ mœrore, d. 7. Febr. in febrem hæcticæ consimile incidit, cum horrore & subsecuta phlogosi sæpiùs die redeuntibus. Vigiliæ nocturnæ diurnæque; ita per 5. dies defatigaverant eam, ut nulla ad somnum, multò minùs dejectiones, adesset pronitas. Appetitus erat prostratus, sitiebat semper. Die sexto morbi, malum increbuit, maximè circa vesperam, ob nuncium valdè molestum. Summum virium decrementum cordisque sequebatur languor. Recusabat medicamenta, mortis cupida: die verò morbi octavo, horam circa decimam antemeridianam, animi deliquium, oculorum obtenebratio, auditus, ratiocinationis & loquelæ eam molestabat imminutio, cum capitis dolore acerbissimo. Motus convulsivi, strangulatio uteri, dolorque manuum ac pedum, morti vicinam eam ostentabant. Expergefacta paululùm, per pulveres Bezoardicos cum Castoreo, reliquaque medicamenta ad debellandum morbum necessaria, sumfit Clysterem uterinum, nocte insequente paulò melius habere cepit, ut & die nono. Die decimò horam circa decimam insultus redire citati. Ad extirpandos hos adhibui ab initio Spiritum C. C. cum essentia castorei, in vini potiuncula, remisit leviter, mox rediit vehementiùs omne malum. Quid Spiritus Mundi cum Balsamo Mundi in tam desperato posset casu, tentavi. Præbui pro dosi cochlear. 1. Spiritus, cum guttis sex Balsami prædicti, cessaruntque symptomata. Repetii qualibet hora dictam medicinæ dosin, summo cum patientis levamine & adstantium admiratione. Circa decimam undecimi diei, hostis mœnia sanitatis iterùm invadebat furori superiori: Spiritus verò & Balsamum, ut defensores hoste fortiores è vestigio eum profligarunt, excepta cordis debilitate. Die 12. circa tertiam pomeridianam rediit, sed post hujus medicinæ delibationem mox abiit. Die 13. typum observabat matutinum, uti & sequentibus quatuor diebus, debellatus verò, ut antea dictum, terga dedit.

Spiritus & Balsami Mundi efficaciam sequens commendabit casus. Puerpera, Diaconi hujus loci optimè meriti uxor. nono post partum die, in febrem incidit acutam, cum horrore insigni & subsecuto calore intensissimo, capitis dolore; difficili respiratione aliisque symptomatibus. Dedi hujus Spiritus unciam unam cum triginta guttis Balsami Mundi, pro qua-

tuor præbiis, spacio duarum horarum sumendis: mox restitutam, DEO sit laus, eam vidimus.

Ancillam in pago Waldâ, (quam rumor imprægnatam dixit) febris acuta lecto affigebat d. 6. Martii. Nil nisi Balsami Mundi drachmam unam, ad scrupulos quatuor transmissi omni nimirum horæ spacio duodecim guttas in cochleari cerevisiæ calidæ ut sumeret. Ad majorem effectus fidem conciliandam, ipsissima Electorissæ Saxonix Præfecti, Dn. Johannis Martini Richteri, verba apponere placuit: Ancillam nostram primò morbus cum horrore & subsequente calore insigni invasit, symptomata fuerunt capitis dolor, cardialgia, respiratio difficilis, hypochondriorum dolores punctorii. Post usum Balsami Mundi, successivè omnia ita remiserunt, ut tertio die ad consueta munia se conferre potuerit.

Spiritus Mundi, præprimis cum Balsamò ejus conjunctus, in morbis desperatis, febribus acutis, aut ejusmodi aliis, respirationem impediens & calorem præternaturalem inducentibus, si non momentaneo, repurgato priùs corpore & ab omni fæculentia crassitieque superfluâ liberato, dosi infra datâ, delibatus, levamen pariat, respirationem faciliat, flammam seu incendium mitiget, viresque deperditas aliquò modò restauret, mortem in propinquo esse judico, quod in multis hæcænus sum expertus. In quibus autem spes reconvalescentiæ est, illis è vestigio opitulatur, quod heri horâ nonâ vespertinâ adhuc factum vidi: Dn. Johann. David. Fischeri uxorem repentina pectoris angustia, respiratio difficilis & suffocativa infestabat, pedes & brachia præprimis finistri lateris erant rigida & frigida, ita ut pro apoplecticâ haberetur. Dedi Spiritus Mundi drachmas sex cum guttis triginta Balsami Mundi, pro quatuor dosibus. Delibatâ primâ dosi levamen percepit liberalioremque respirationem, paulò post & secundam hausit, sequebatur sudor, hunc excepit somnus, manè restitutam inveni. Die 28. Augusti 1674. hucusque experimenta prælaudati Dn. D. Fribii.

Fecit idem, ammonitu meò, complexusque scripto est *Clarissimus Dn. Johann. Engelbardus, Medicina Cand. amicus per multos mihi probatissimus annos, quæ observârat. Ea & ipsa, rem me facturum non inutilem duxi, si hûc notarem:*

Die 2. Septembr. ann. 1673. horis pomeridianis Dn. Emanuel Centgraf / Præfecturæ Haynensis à Re Actuaria, ex improvido, intolerabilibus affligitur alvi torminibus, per 3. integras horas, non sine horrore, urinæ

urinæ item suppressione vomituque. Exhibeo ipsi in Spiritu Mundi, sex guttas Tincturæ Auri Auræ, suavissima inde capit eum somni appetentia, quò dum per semihoram circiter fruitur quietò; evigilans dolum sentit remissionem, cibum capit, optimeque se habet. Surgens manè urinam contemplaturus, maximè dilutam turbidamque eam deprehendit, sedimenta verò seorsim effusa, ipsum colorem sanguineum, referunt, luculentumque virtutis, medicinæ hujus antinephriticæ testimonium exhibent.

Idem 22. August. anni currentis, repentinò obruebatur, ex frigore febrili, horrore, quem summa statim membrorum delassatio viriumque defectus excipiebat, undè lectum petere coactus, *Nobilissimum Dn. C. A. Balduinum, Patronum ac Evergetam meum maximum*, de medicamentis suis ut impertiret sibi, sollicitabat, quò, ejus petito locum haud gravatè concedente, duas ipsi doses Spiritus Mundi, instillatis aliquot Auri Auræ Balsamiq̃ue Mundi guttulis, trans mittebam, quarum alterâ sumtâ, somnum è vestigio capiens, per tres integras horas placidè quiescebat, his transactis, expurgiscens, enormes capitis dolores sentiebat, idque haud dubiè ex operatione ipsius medicamenti, quod circa camarinæ, quâ corpus oppletum quam maximè, commotionem ejectionemque erat occupatum, teste eventu; viginti namque & ultrà, sedibus, alvus sese exoneravit. Unde fractæ non parùm vires, somnò, quò subsequenter diem patiens penè integrum confecit, recolligere sese evidenter al-laborarunt, successu haut secundò: die quippe unò alterove elapsò, ad officii pristinam functionem sanus incolumisque rediit: Alterius dosesumptionem, ex metu, ne, uti prius, alvum laceffendo, ipsum ener-varet, in quartum usque diem differre, ei visum est, ast nihil, quod metu, evenit, quin meliùs ex eo habere indies cœpit.

Ejusdem Dn. Parens, calculò vesicæ, ipso mense Martiò afflictus miserrimè, laudati Dn. Autoris opem anxie implorabat; hic vicem ejus dolens, de Spiritu Mundi, intermistiò ejusdem Balsamò; ipsi offerri concedebat, cujus exhibitâ unicâ dosi, elapsis duabus vel tribus horis, calculum, fabæ magnitudinem aliquantum excedentem, excernebat, sequentibus paulò post nonnullis minoris quantitatis, quibus exclusis, pristinx sanitati per DEI gratiam restitutus est.

Eòdem Martio mense, vidua paupercola, fermè septuagenaria, *Ursula*, præternaturalem patiebatur narium hæmorrhagiam, quæ ipsam, viribus jamdum, ob decrepitam senectutem, exhaustam, adeò enervabat,

bat, ut in cassum nobilissimis etiam adhibitis medicamentis de vita ejus desperaretur: In tertium, & ultra, diem fluxus is dum perdurabat, conveniebat fortè *Nob. Dn. Balduinum*, aniculæ hujus Hospes, *Dn. Andreas Hschnerus Haynensi Senatui ab Actis & epistolis*, de statu ejus desperato, inter reliqua, mentionem faciens, nil nisi præsentaneam mortem superesse & jamjam imminere asserbat. Ego, qui tum colloquio huic intereram, hæc audiens, quid, ajo, si de Balsamò Mundi, detrimenti parùm, si non levamenti quid allaturò, ipsi propinetur? annuens *Dn. Balduinus*, aliquot illi doses exhiberi jubet: quibus per vices à me propinatis, Hæmorrhagia remissam facere cœpit, & licet non semel rediret malum hoc, vires tamen, quas antè exerere haudquaquam valuit, tandemque nobilissimo huic medicamento palmam relinquens, cedere omninò cœctum fuit, salva jamdum ac sana, DEO clementer benedicente præter omnium expectationem, fœminâ suprâ di&â superstite.

Quàm insignis denique, & laudibus nunquam satis deprædicandæ virtutis, in odontalgia Balsamus Mundi fit. in semet ipso experimentum capere voluit *Nobiliss. Dn. Balduin.* Is cum præteritâ hyeme ex dentibus gravissimè laboraret, in Balsamum Mundi fortè incidit, periculum facturum, in hoc affectu numquid valeret, ex eodem gargarismum sibi paravit, quem parti affectæ applicans, præsentaneum sensit levamen, dolores namque, utut vehementiores primùm, post horæ unius decursum, præter omnem spem evanescere penitus, nec redire hæctenus. Finis *Observationum Engelhardian.*

Observes hic velim; tam Auri Auræ, quàm & Balsami Mundi ortum & incunabula velut Mundi Spiritum esse. Itaque, ut ad Medicinam præparatus, Mundi Spiritus hic nihil aliud est, quàm simplex & subtilis essentia quinta à corpore ☉ tanquam à materia crassa & grossa, sive à quatuor Elementorum superfluitatibus separata: sic, quid impedit, quò minùs, è *Tractatu, de verò Sale secretò, Philos. Dn. Nussent, 4. cap.* vocitem eum generalem Lapidem Physicum & Elixir à natura compositum, quò mediante omnia sua miracula facit; atque multò magis admiratione dignum esse, quàm Chemicorum Lapidem, cui solummodo per hunc ipsum Spiritum concessum est, ut, ad introducendum id, quod deest, in suum simile agat.

Est memoratus mihi totiens Mundi Spiritus hic essentia penetrabilis omninò atque volatilis odore suavissimo, gustumque amygdalarum præ se dulcium ferens. Vel pauculæ guttulæ, dici vix potest, si hauseris,

ris, quàm cor recreent, respirandique vias recludant, uti Spirituum nutrimentum alimentumque pulmonum æstimare non injuria possis. Potestque tantum istius, quantum cochlear capit, absque vehiculo, aut, si morbus pertinacior sit, Auro Auræ potabili, vel, si placet, Mundi Balsamô mistum, præservandæ conservandæque immò & restaurandæ ad extremum valetudini adhiberi: Quòd si medicamentis tribus istis crudis, ut sic dicam, adhuc, nec dum perfectionem eam, quam adspirante DEO propitio! consecutis, tantum licet: nihil non profectò ex

(2.) Auro Auræ inferioris Hermetico perfectissimo, i. e. ipso lapide medicinali, ex *Alkabeft* (eò, quò commemoravimus, modò præparando) pollicitura sibi Natura humana imposterum est! Eò enim omnis labor hic tendit, ut & refocilletur ea tueaturque in multos annos, quantumque potest, vindicetur à morbis. Cæterùm cum in manu id ejus positum sit, qui super nos negotium curat, exorandus calidissimis nobis precibus ille; acquiescendumque interim est in universalissimæ Materie nostræ medicamentis. Pro quibus & ipsis, Gloriosissimum Numen, nunquam, faxit, ingrati ut simus!

CAPUT XI.

De Virtutibus Auri Auræ, in Regno Minerali.

Non interturbanda vitæ officia, nec imponenda imbecilli puerorum ætati, quæ adultorum illorumque propria sunt, quos firmata Viros jam fecerit ætas, ut de suo Poëta Princeps mihi istud hîc largiatur. Hujus ego præcepti memor,

I. Auro Auræ superioris huic, velut partui meo, non tribuo, quæ robustos, eosque decent, qui plus pueris possunt. Nondum enim istud infantie velut annos excessit. Quòd si viribus ultra procurrerit, tum de eo demùm & benè sperare, & confidere optimè licebit. Quandoquidem autem Solare id Sulphur; Tincturasque jam esse Sulphura omnia, apud Philosophos in confesso, opinor, est, fixa scilicet aliisque metallis unita, nullum jam iterum mihi dubium surgit; plus utique, in cætera, imperfecta utpote metalla, liciturum Auræ huic Auro, postquam de perfectione fermentationeq; cum Auro metallico sua ipsi confiterit, quàm vegetabilia Mineraliaque illa sulphura possunt. Tenendum istud tamen etiam atque etiam est, in stupendo hoc opere primas omninò Sali universalissimo volatili tribuendas deferendasque esse. Quod

Quod ex Nitro uti facillimè obtinueris, si, quæ superiùs sunt prodita, ea hîc recorderis: sic te, exemplo, quò volatile Tartarum redditur, maximè observare præparandi modum etiam velim. Qui ut non parùm paucos torserit; in his *Job. Baptist. Helmontium, lib. de Febr. Ludovicum de Comitibus, in discept. 6. p. m. 38. Daniele Ludovici, in Dissert. de Volatil. Tart. Discept. 9. p. m. 66.* è contrario extitere tamen, qui nihil quicquam ferè laborandum sibi hîc ducerent. Adeas, sodes, *D. Joel. Langelott. in Epistola ad præcell. Natura Curiosos p. m. 5. & 10. D. Dav. von der Beeke / in Epist. ad Langelott. D. Georg. Wolfg. Wedel. in Specim. Exper. Chym. p. m. 55. Alios. Idem von der Beeke in Experim. & Meditat. circa Re. natur. Princ. p. m. 130. & seqq.*

Cæterùm, paucis abhinc septimanis, multò ego faciliorem inveni viam, quâ non tartarum modò atque vitriolum & sal commune, atque alia hujusmodi: sed & Nitrum ipsum, paucis admodùm horis, in Mundi Spiritum, seu gratissimi planè saporis aquam, alembici vitrei beneficio, destillare & sic porrò in volatile Sal album transformare liceat. Unde verum *Alkabeß* (beneficio Spir. concentrati ☉, de quo supra) prodit. Quid? quòd in se ipsum etiam præsentissimi esse instar remedii queat, ardentibus febribus pellendis. Sed de eo hîc obiter tantùm.

Sic 2. Inferius Auræ inferioris Hermeticum Aurum regno in minerali plus, confidimus, posse. Neque enim tantùm *D. Petr. Job. Faber in Panchymico suo c. 40. l. 4.* vix dicenda scripsit de Nitro: nempe, *in intimis naturæ visceribus ignem vitæ clausum contineri, quem si quis coagulare & fixum facere, eique tincturam dare auream vel argenteam possit, eum possidere Arcanum*; sed & per Nitrum *Gansandus* opus suum & incepit pariter, manumque ei feliciter ultimam imposuit.

Quemadmodum igitur dubitamus nulli, Lapidem, è nitroso liquore *Alkabeß* (per se vel cum Auro vulgî conjuncto) præparari; sic metalla imperfecta transformaturus, eò uti si velis, projiciendum tibi fuerit Elixir super Aurum in tigillo liquatum; ac ita Sal demum istud, ☉ ingressum, in Sal frangibile mutatur, solubile tamen & liquabile, levissimo calore. Quod quidem (ut ego puto,) dum est Auro imprægnatum, projectum super metalla imperfecta, ipsum in Aurum transmutat.

Equidem jam olim suspecta, nec sine causâ, Metallorum illa in Aurum plerisque transmutatio fuit; ostendantibus, fucum ut facerent, nonnullis, nummos, eosq; in aurum versos, dimidiatos, acículas item &

ipsas factas aureas. Traditur hic modus *Glaubero*, (in *Purgat. Philos. p. m. 38*) quem, si animus sit, consulas licet. Hinc etſi *Bartholinus* in *Physic. Spec. p. 4. c. 2. Florentia*, vidisse se, inter res pretioſas *Hetruria Ducis* clavum continuum testetur, cujus media pars aurum eſſet, media ferrum; aurum, quouſque tin&uræ immerſus erat; tranſmutatusque olim diceretur à *Thurneuſſero*; ſunt viciffim alii tamen, qui pro adulterino habentes poſt id tempus viſum, rejiciunt planè at&ue evertunt.

Nobiliffimus *Dn. Auguſtus Heyland* / non ita pridem eſt, quòd ad me viſeret. Sermo varius nobis, nec, quòd ille has terras non obiter inſpexiſſet, de Gallicis tantùm, Italicisque at&ue Anglicis rebus, ſed & aliis erat. Tandem, ut eſt in omni Naturæ opere curioſus, in Chymiam incidimus commodè; cùm Enſiculus, quò ſcripturi pennas temperare ſolemus, ipſi quoque memoraretur; Servare ſe eum, inquit, magni nominis Chymici donum, dum Venetiis eſſet. Cætera, aciem & nucleum ferri; cuſpidem auream eſſe, tin&uræ cujuſdam vi at&ue efficaciâ opinantibus, qui vidiffent, mutatum in Aurum. Statim incefſit in animum tam rari muneris, fateor, viſendi cupido, petereq; ex eo adèd cœpi, ut ne mittere gravaretur. Annuere ille hâc conditione tamen, uti, mihi quid videretur, literis ſignificarem ſi remitterem, quod me facturum, etiam compromiſi. Igitur quamprimùm illius mihi facta copia eſt, ne mirari illum quidem poteram ſatis. Cuſpis dimidium digiti articulum longitudine æquans: Aurum quale Coronati aurei eſſe ſolet, et ad Lydium lapidem revocatum, reſpondebat exactè. Ad extremum, ne indicium quidem ullum ſolidaturæ, ut nec affirmare planè de Tin&urâliceret, nec de arte & combinatione conjicere tamen. Cæterùm erat, cur iſthuc inclinarem poſſiſſimùm. Nec mora: *Cultellò*, mucronem fractò, ex auro & ipſe ferruminandum alium curavi. Cui cùm lima ab aurifabro (ei enim iſtud negotii dederam) acceſſiſſet, aut inſigniter fallor, aut ornatius nitidiusque haud paulò prodiit opus. Certè Venetiano illi minimum par videbatur: Ei omninò labor erat quin&que horarum. Nec me fingere quicquam hic credas. Amat enim ferrum aut chalybs, imò juſto calore cupidè attrahit Aurum. (Quò experimèntò refellitur opinio *Otton. Tachenii* in *clave antiq. Hippoc. Medic. c. 8. quod Aurum ferro conglutinari nequeat, priuſquam cupream induat naturam.)* Sic perpetuò arte vincitur Ars, nec tam ingenioſa fuit fraus, quam ſi laborarit, non ingenium aperuerit pariter ac detexerit.

Manet interim hoc, Chalybem, quem diximus hætenus aliaque

imperfecta Metalla, Lapidis Philosophici beneficiô (dummodò obtineri is possit,) transmutari in Aurum verissimè posse.

Qui autem cum *D. Thom. Morefino Aberdonato Scoto de Metall. Caus. & transubst. D. Nicol. Guiberto. Lotharing. nec non P. Athanas. Kircherô in Mundi sui subterr. Tom. II. lib. II. sect. II. c. XI.* rotundè negat, possibilem esse arte purè naturali confectiorem Tincturæ Philosophorum, quæ omnia metalla in Aurum Argentumque substantialiter tingat, ac projectione suâ finitè in infinitum multiplicet; ille legat *Lancem Peripateticam Valeriani Bonvicini Professoris Paduæ; Interpellat. brev. Salomonis de Blauenstein;* imprimis verò *Mantissam Spagyr. Pharm. Reg. D. Johann. Zwelferi p. 1. c. 1. & quæ ibi contra dictum Kircherum, pro Chrylopcææ veritate & possibilitate, adstruxit; nec non Albertum in libro suo 30. de Mineralibus. M. Petri Boni Lombardi de Ferrariâ Tract. ann. 1330. compositum. Heinr. Salmuth. lib. 2. tit. 2. p. 340. Joann. Fr. Mirandul. de Auro lib. 3. cap. 2. Marsil. Ficin. lib. 2. de vitâ cæl. comp. c. 3. D. Adam à Bodenstein Isagog. in Arnold. de Villa nova Rosar. Epist. præfix. ad Fuggeros ex Basilea p. m. 46. Bernard. Penot, à Portu Præfat. Apolog. contra Guibertum in Tract. Ariulæ de L. P. p. m. 91. qui suò tempore ab Edoardo Kellæo Pragæ in ædibus D. Thaddei libram integram argenti vivi in purissimum Aurum conversam, guttulâ unicâ liquoris rubicundissimi vidit. Fernel. de abditis rerum causis lib. 2. c. 18. D. Job. Wolfg. Dienheim de Medic. Univers. cap. 24. & 25. Matth. Unzer. Anatom. Mercur. Spag. lib. 1. cap. 18. M. Georg. Froberg. Histor. de Alchym. pag. 78. D. Mich. Mayer. in Symb. aur. Mens. p. 219. 471. 480. 523. & 557. J. B. Helmontium, qui in scriptis suis ter publicè fatetur, se projectionem fecisse, p. m. 743. 793. & 671. §. 58. Miscell. Curios. Med. Phys. Acad. Nat. Curios. Ann. 1. Obs. 16. D. Johann. Tackii Chrysoconiæ animalem & mineralem p. m. 3. & D. G. Morhof. de Metall. Transmut. ad D. Langelott. Epistolam. p. m. 87. & seqq.* Quam Tincturam licèt perpauci obtineant, è rerum tamen naturâ proscribere minimè decet. Habet enim & illa quemadmodum arbor scientiæ boni & mali ProtoParentum nostrorum, suum de cælo genium, quæ Thomphæa bis acutâ eam protegat & curiosos ac indignos arceat; cum pauci sint, qui virtutem & divitias affluentes jungere novère.

De hac Medicina apud antiquum *Autorem Gallicum* ipsa natura, in Querela sua, ita introducitur :

Qui guairit toute maladie

Et qui l' a jamais ne mendie :

Qui en a une once & un seul grain :

Toujours est riche & toujours sain :
 En fin se meurt la creature
 De Dieu contente & de Nature.

CAPUT XII.

De virtutibus Auri Aure, in Regno Vegetabili.

Autor *Sendivogius* est, in *Epil. Tract.* Quò radii Solares copiosius feriunt, eò major Salis Nitri quantitas fit & per consequens major frumenti copia crescit. Verissimè, si quicquam aliud. Nam, non à terra tantùm, aut ab aqua : & à certo quodam, eoque nitroso sale nutrimentum plantis est. Experientiam, age, quâ unà omnium optimè docebimur, accersamus. Nonne, quò plus salis habent, hòc feracioribus agris utimur? quos, (exemplum ut demus,) quòd in animalium excrementis plurimum Nitri insit, fìmus hinc lætos efficit pinguesque. Imò ipsa hominis urina nihil est aliud, quàm merum Nitrum, (sed non animatum) *doc. Theophrast. Paracels. Tract. 1. de Pestilente p. m. 376.* sic ex terra, ubi pecudes mingunt, fit & coquitur Sal Nitri. *Id. in Fragm. Tract. p. m. 449.* Et sanè, multiplicandarum frugum, peculiari è Nitro lixivia, nonnullorum indè esse Secretum, inducimur facilè, ut credamus. Vid. *Recueils de Memoires & conferences surs les Arts & les sciences presentées à Monseigneur Le-Dauphin pendant l'Année MDC LXXII. par Jean-Baptiste Denis Conseiller & Medicin. Ordinaire du Roy. Premerie Conference Touchant la Vegetation de Plantes. p. m. 216.*

Nimirum tenet & communis Philosophorum sententia, posse materiã ipsorum universalissimã, arborum steriles fœcundari, herbas, floresque atque radices mediã hyeme produci, quamlibet arborem, quater & amplius annò, maturos ex se fructus edere, ex arefactã etiam tenerum institui surculum, amarusque quantumvis fructus omnes dulcescere. *Job. Walchio, in Tract. Philos. & Chym. Germ. p. m. 252. referente.*

Obtinebat ex eo Magi nomen *Albertus Magnus*, quòd in ipsa frigidissima Brumã omnia genera fructuum, ope hujus ætherei Balsami, ad plenam & perfectam maturitatem producere posset, *Dn. Kenelm. Dygb. dissert. de Plant. Veget. p. m. 72.*

Equidem non evertimus nos fidem horum verborum; neque, qui ambigat, facile est: Mercurium universalem flori cuiusvis plantis que augmentum aliquod odoremque conciliare: quin tamen, unitus 1. cum

Auro

Auro Auræ superioris nostro fixusque in lapidem, majores sibi vires acquirat, dubium & ipsum esse mihi non potest.

Sed quid aurum 2. Auræ inferioris perfectissimum, i. e. Lapidem ipsum Philosoph. ex Nitroso *Alkabeß* præparatum? Nonne, ante fermentationem Auri, in Regno Vegetabili plus posse fatebimur? Quis neget? Nam, si *Walchium* iterum audimus (p. 253.) Tinctura ex hoc Lapide fit, si, quantum granum milii est, dissolvas in aqua qua in ipsum postea vitis velut cor sive medium infusâ, non illa è vestigio virgam tantum foliaque atque flores, contra communem naturæ cursum, sed, quod omnibus admirabile videatur, fructus etiam maturos nobilesque protrudet, vide *Paracels. in Apocalyps. Herm. de Elix. vita.*

Revoeat hoc mihi in memoriam Arcanum istud plantarum resuscitatarum, quo plantas jam cinectas & demortuas quasi, calore, velut divinâ Mercurii virgulâ, animatas in vitam revocari, novaque vestiri forma adserunt. Primus, quod sciam, *Quercetanus* in scenam publicam hoc Secretum produxit, à Polono Medico sibi monstratum, non communicatum id tamen: Exinde plures ejus rei mentionem fecere; sed qui descriptionem eam publico daret, præter *Rosenbergium*, in *Rhodologia*, qui tamen obscurò verborum velò omne textit: & *Sponconum*, Italum quendam, *Tractatu de Vipera*; sed eòdem, imò obscuriore modò, quò *Rosenbergius*, non memini ullum. Crediderim sanè, ejus rei experientiam nunquam cepisse, sed vel ex proprio conceptu, vel aliorum malefidâ communicatione retulisse, quæ scriberent; Adducti inde *Billichius* & *Georgius Kirstenius*; hic quidem in *Adversariis Germanicis*, contra *Job. Agricolam*, in *Thessalo* ille, omnem toti negotio fidem atque assensum derogarunt.

Cæterum, conspexit *Petrus Servius Rom. Med.* Rosam ex cineribus ustis solerti & ingeniosò artificiò excultis elaboratisque xxiv. horis natam, adultam perfectamque. *Tract. de Nat. & Art. Mir.*

Ex oratione Dn. Comitum *Digbai*, Angli, de *Vegetatione Plantarum* habemus, P. *Athanasium Kircherum* miraculum restitutionis fecisse, modumque operandi communicasse eidem *Digbeo*. At non è cineribus ipsis *Kircherus*, sed è semine plantarum resuscitationem eam inchoasse videtur, quippe quem de *Regerminatione Plantarum*, processum suum, describere è cujuslibet semine comperimus. Require, quæ idem *Mundi subterr. L. 2. sect. 4. c. 5. p. m. 413. & 414.* Quæ &, quæ P. *Casspar Schott. in Mechanicâ Hydraulico Pneumatica part. 2. class. 1. Mach. 8.* Et si itaque Dn.

Petrus

Petrus Borellus in Histor. & Observ. Medico-Phys. Obs. 62. scribit: Crederem, hæc fieri posse, si calcinentur planta in vase clauso, ne sal volatile, in quo latee vis resurrectiva, evaporetur, deinde illud colligendum esse censeo & fixo sali miscendum, ope aquæ vitæ optimæ, vel roris majalis, & vase sigillato, calore mediocri hæc circulari debere per aliquod tempus, ut probè uniantur, principia purificata: non tentata tamen unquam mihi ista sunt, fateor; Utut loco roris majalis, convenientiorem huic operi efficaciorisque Mundi Spiritum putem. Causas dixi superiùs.

Observationem merentur & ista *D. Petr. Job. Fabri, in Palladio Spagyrico c. 1.* Per humidum radicale mundi luce imprægnatum in phialis vitreis posse flores, posse plantas plantari & nutrirî, crescere & germinare, posse & arbores & plantas è longinquis terræ plagis impunè & incorruptè deportari, posse & quater in anno germinare, florere, ferreque fructus, modò ne frigus ambientis aëris externum pepasimum fructus impediât & retardet, posse semimortuos resuscitari seu potius renovari. Sed sunt, qui Autoris experientiæ hîc diffidunt, imò eam planè volunt sublatam. Sustinui tamen annò proximè elapsò, nec refugi eum ego laborem, interim neque justa laude debitaque *Borellum* hic fraudans, qui, quæ eundum, digito velut monstravit, *Histor. & Observ. Medico-Phys.* Ita enim is, *Obs. 37.* Aqua sola, inquit, nutrirî & augeri posse plantas, vix credidissem, ni, per sex menses, in phiala aquæ plena *Ocymi & Basilici* plantæ surculum vidissem & servavissem, ubi radices multas, imò innumeras egit, surculos & flores; sed aqua renovanda sæpe est. Observavi etiam arbores magnas satis, imò tibîæ crassitiem æquantes, in terrea parva olla vegetasse, sola irroratione, terra ejusdem ponderis remanente. Quare credendum est, ab aëre & aqua nutrimentum capere.

Quod idem *Petr. Poter.* cum Nobilissimo *Boyleo* observavit, dum in *Oxonienfi Anglorum Academia* degeret; summitates menthæ; pulegii & melissæ, probe immisissas in vitreas phialeas aquâ fontanâ, quæ nunquam mutabatur, repletas, explicasse se in radices numerosas & luxuriantia folia. Vid. Ejusd. *Præf. Oper. Medic. & Chym. p. m. 9.* Quod Auctores laudati sine dubio ex *Theophr. Paracels. Metamorph. L. 3. de Conserv. p. m. 17.* petierunt.

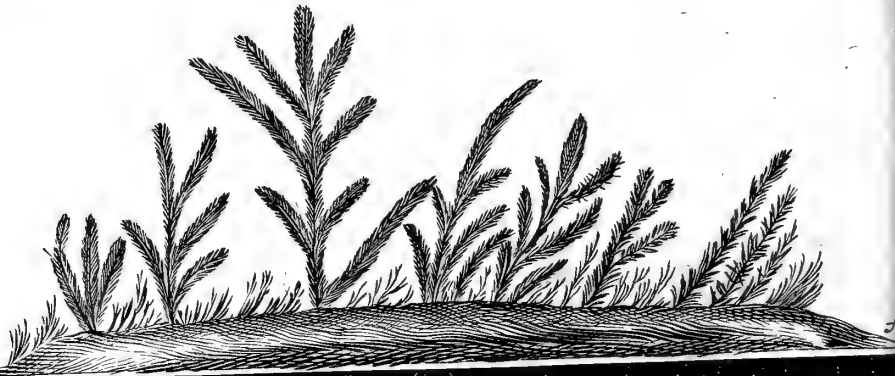
Historiam plantæ, sub ipsa aqua germinantis in vitro, ex alterius Medici relatione, recenset *Libavius in Syntagm. Arcan. Chym. lib. 1. c. 22.* cujus figuram ibidem depictam habet. Idem narrat apud *Rosenbergium* in *Rhodologia* *D. Frey,* qui idem in tulipa se vidisse adserit; nec non *Du.*

Jacob.

pag 161
5

PHENOMENON MAGNETIS UNIVERSALIS.

D. 19 Mart.

Jacob. Dobrzenski de Nigroponte, in amœniori Philosophia, de Fontibus Part. 1. pr. 1. Sed longè admirabilius *Autor* memorat *Gallus* in *Tract. Gallico Lapetie Chirurgie, dicto, cap. 22.* qui totum mundum arboribus plantis, floribus, pratis, fluminibus, montibus, aquis, animalibus &c. exornatum, parvò vitrò spectandum proponit. Cæterum, id ego tantum Phœnomenon credo cujusmodi representasse se aliquando *Excell. Tackine* prodit, *Mysteriò Resurr. Rer. p. m. 65. seqq.*

Observatum & à me idem vegetabile est in Magnete, quem, de quo indicium feci, ipsò hoc annò, Universalem posuissim. Cum enim, decimò nonò Martii die, rotundis se ille circulis ostendisset, sicciore ob solares radios circa meridiem aère, equidem Magnes hic meus nonnihil in oleum demutatus conspiciebatur. Quòd id autem spississimum, esset; concrefcere mox, arbuscularumque atque fruticum formas, (jucundissimum oculis spectaculum) induere cœpit.

Quùm igitur ex me satis nossem non tantum, Spiritum copiosum, esse in aëris elemento & aquæ pariter, immò plus vigere, quàm in aliis elementis; sed & ex Mechanicis percepissim abundè: Salem in aère & aquâ crystallinum fixum & volatilem contineri, immò flores, v. g. tulipas, anemones, lilia &c. lixivio, ex iisdem, si effluerint, combustis in cinerem, scapis & caulibus factò, affuso singularum plantarum appropriatarum radicibus, mirâ fœcunditate & nitore propullulare: in ipsam rem cogitatione descendens altiùs, conclusi; si fieri posset, ut aqua, quam *D. Philipp. Sachs à Leppenheim* (in *Oceano Macro-microcosm. p. m. 26.*) mundi menstruum vocat, cum Catholico Sale, seu terrificato Mundi Spiritu augeatur, conservandi ipsius vim potiorem multè esse futuram. Universale enim Sal aquæ ballamum est. Et si aqua non est suo igne imbuta, plantas non multum reddet fructiferas; aliquid igitur, cui aqua tantum vehiculi loco servit, intus necessariò contactetur, nihilque aliud est, quàm omnibus rebus fœcunditatem tribuens Sal. Huic Sali (rectè cognito vel intellecto;) non tantum omnia vegetabilia, sed etiam omnia mineralia suam originem debere, docet *Dn. Kenelm. Dygb. de Plantar. Veget. p. m. 62.* imò *Dn. Panazol. Arcan. fasciell. p. 218.* omnia ex aquâ & igne, velut ex sulphure & Mercurio oriri, adeoque semen esse vim illam vivificantè, conflata ex igne & aquâ, in spermate residentè, ostendere satagit.

His innixus fundamentis, rem ipsam aggressus feliciter sum, Balsamique naturæ universalis fixi, cum A vegetabili, beneficio, conservare flores herbasque didici. Quod ne putes methrasonicè magis profiteri, quàm veritè, ecce tibi variaz magnitudinis, eoque

innixos columinibus, globos vitreos, quos, quocunque libuerit tempore, multiplici florum varietate, à me, anno superiore, refertos, non sine insigni oculorum animarumque delectamento, apud me cernere est. Quod si vires vitamque DEUS Opt. Max. concefferit, vitreum Museo nostro viridarium annus futurus sistet, exhibiturum & ipsum rerum istarum Studiosis violas, rosas, narcissos, tulipas, caryophylla, aliasque id genus herbas, cum rarissimi usus, tum præstantiâ colorum secundas nullis. Idque quacunque anni tempestate. Quibus qui paria fecerit, nondum vidi. Immò visurus vix aut ne vix quidem etiam sum, præstiturus qui sit: nisi FLORA nostra inspecta, quæ rogatu non obscuri nominis complurium amicorum, SEMPER - VIVA lucem publicam, visura forsan propediem est.

Equidem, injici nonnullas mihi remoras, video; at enim differre ista uti possunt, ita auferre promissa non possunt.

Tu verò, quisquis es, benevole *Lector*, cuicunque aliquid in hoc meo Tractatu non perspectum intellectumve est primò intuitu; quæso, suspende in his, de quibus tibi non liquet, judicium tuum; & de iis, quæ tibi videntur satis liquere, ne quid pronuncia temerè. Nec alium ferto in re arcanâ calculum, quàm de tuâ famâ à bono Viro velis apponi.

Interim Majestatem Naturæ naturantis nondum adoravit, neque naturæ naturatæ decessit satis, qui divini operis Hermetici possibilitatem non credit, realitatem ignorat vel contemnit. *Hurin. à Parmâ Paris.*

Verissimè enim à *Senecâ* istud proditum olim est: Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt: multum adhuc restat operæ, multumque restabit; neque ulli nato post multa secula præcidetur occasio aliquid adhuc adjiciendi.

Quærit in abstracto, divisa Cupido, meatu
Aurum, & vel scorias, vel nisi grana legit.

Infima plebs sapiat: sapiens quid abundet in Auris!

Novit, & hoc Auri nomine jure vocat.

En Tibi ceu duplâ, monstrantes, lampade Soles,

Quam calcant alii, non sine mole, viam!

Ut mira virtute trahat Cœlestia Magnes.

Conspirant Salia & Sulphura Sulphuribus.

Sic jam Magnes amat non ferrum; Vescitur Aurâ:

Depluit in Danaës Jupiter igne sinum.

Aurea nunc etiam comitari ferrea dicas
 Secula. Vix pretiò grande venit pretium.
 Nil melius posset votis impunè precari
 Tangere & Ascadici Regis iniqua Fames?

EPILOGUS

ad Lectorem Benevolum.

Multi homines animos faciliè, in proprias cupidines inclinatos, arcere nequeunt, & vel ipsa bona damnant, ut vel ita deterriti, periclitari desistant, & eò minus in deteriora labantur. Quæ intuenti nullum dubium fit, fore ut non multos, aliquos tamen, qui non malo forsàn animo nostram, de Materia Lapidis universalissima, impugnent opinionem. Cum maximè hi, quibus subjectum aliud, Antimonium puta, Bismuthum, Cinnab. nativ. Rothgülden Erzh. vel quodcunque id tandem, arridet quique id (quod ajunt) mordacitùs tenent. Moti forsàn scriptorum modernorum autoritatibus exemproque; ingeniosissimi in his *Philaletha*, curiosissimique *Becheri*, quibus Mercurius Antimonii animatus utramque facit paginam. Quid? si nobilissimus & ipse *Tumba Semiramidis Author*, sali mercuriali alembicato primas deferens, ipsos excitet? utut sit, fit, nulli nostram obtrudimus sententiam. Nec pro articulo fidei esse volumus. Credant, per nos, sentiantque, quod volunt, integrum esto. Tantum observent & habeant, petimus, pensi, subjecti lapidis illas condiciones, quas in antiquissimorum Philosophorum libris sparsim legere licet, num sive Mercurio currenti cuidam Antimonii, sive materiis id genus specificis applicari aliis possent. Non ero prolixus in recensendis talibus, olim mihi notatis.

» Dabo pauca: (1.) est res una, uniusvis individui, sui simile non habens. (2.) naturalis, simplex. (3.) Primaterialis. (4.) Catholica, nondum vegetabilis, nec animalis, nec mineralis. (5.) Vegetabilis, animalis, mineralis simul, ☿ & ♁ & ☉ sufficienter referta. (6.) Chaosa vel chaotica, (7.) Corporea tamen, & proinde (8.) visibilis, (9.) Adamica, (10.) suo modo vivens. (11.) in se perfecta. (12.) omnia in se habens, nec alieno indigens. (13.) Antiquissima, vel verè Saturnina, adrop, vel Plumbum sapientum. (14.) Cujus, juxta tabulam Hermetis, pater est ☉, mater ♀ & nutritrix est terra. (15.) Semper & ubique repertibilis, sed

„ non ubique artifici idonea. (16.) ad spectu vilis vulgò, at in conspe-
 „ ctu Sapientum pretiosa. (17.) Omnibus nota, paucissimis cognita.
 „ (18.) Gratis & pro nihilo à Deo & natura liberaliter vendita. (19.) for-
 „ titer sigillata. (20.) ponderosa. (21.) aqua composita, congelata,
 „ repugnans igni, non madefaciens manùs, permanens, glacies sopho-
 „ rum (22.) Lapis, non-Lapis, (23.) ꝯ Phil. crudus. (24.) in tenebris
 „ lucens. (25.) Microcosmus noster Macrocosmicus. (26.) De semine
 „ Mundi Majoris, Filius *ομοδοσιος* parenti suo, in quo omnis plenitudo
 Naturæ, h. e. EL-I-X EIR magnum &c.

Multi hinc veri omnes, excludunt Philosophi mineras, corpora-
 que metallica omnia, omnia genera salium, excepto (Lullii verbis) Lunariæ nostræ sale, omnia vegetabilia & omnia animalia. Quemad-
 modum autem discrimen non parvum inter Universale majus datur &
 minus, inter Lapidem Philosophicum & Tincturas Philosophicas, e. g.
 solis, lunæ &c. (licet uno semine, unâque matre generatas) ut est apud
Basilium aliosque: sed Tincturam tantum, rectè te facere, non repu-
 gnem, si subjectum istud, Mercuriò ad Metallorum Tincturas specifico
 concentratò non destitutum seligas; cujusmodi quidem antimonium
 est. (quo de supra ipsemet, Cap. III.) Et habeo adducere plerosque
 Philosophos adeptos, qui eandem Tincturæ conficiendæ viam iniere,
 planam illam proximamque nec quod Antimonii adhiberent Mercuri-
 um, per sulphur martis (ignem Metallorum,) animatum cumque Auro
 fixatum, quicquam aberrarunt hinc quidem illi. Et hinc neglectus ma-
 teriæ ille universalissimæ fluxisse videtur, rejectumque è contrario, cum
 specificatis Materiis omnibus, Antimonium esse ab his, qui Catholicum
 non ignorarent, subjectum. Equidem non eo inficias, metalla omnia
 unam tantum eandemque formam essentialem materiamque habere, in
 Argenti vivi, tanquam Metallorum materiæ proximæ, cõctione & per-
 fectione consistentem, unde ipsam etiam de substantia argenti vivi, i. e.
 Metallicam debere esse tincturam colligi potest. Neque enim alias in
 metalla ingressum haberet. Cæterum materia hæc Metallorum
 specificata, sive secunda, unde, nisi ex primâ, aquoso scilicet
 fumo (einem *Wasserschwaden*) oritur? qui Sali mundi uni-
 versali unitus, nutritusque astris, ab elementis demum conse-
 quitur, ut sit forma visibilis. At enim non capio (inquis,) Nitri
 vestri, (illius universalissimæ materiæ copiosissimi subjecti) cum metallis
 mitionem fixationemque. Non capis? Ergò impossibilis est? Credis,
 Mundi spiritum, (quem negatum nunquam, scio, ibis,) in ventre ter-
 ræ corpus

ræ corpus sibi aptare omnesque tam animales, quam vegetabiles mineralesque, ad instar ceræ alicujus, formarum omnium capacis, facultates recipere? Nec hoc grave sit credere, corporeum illum mundi spiritum, universale nempe sal, cum metallis, productis à se, certò modò misceri, illorumque Accidentia (soliditatem, opacitatem, colorem, fusionemque à formâ quæ sunt,) in tenuitatem, semidiaphanitatem, intensum calorem, fusionemque ceræ instar, ab eodem posse mutari. Quid prohibet autem, quò minus adhuc longius progrediamur? Quùm tantì Mercurius tibi antimonii sit, in quo sal resolutivum, seu radicale metallorum humidum excellenti quodam gradu inest, num, sine resuscitatorum tibi salium ope in proclivi foret, ex antimonio, cæterisque mineralibus aut metallis, currentem extrahere Mercurium quendam? Non posse te, hic fateberis, scio. Sequitur istud igitur, salium horum Mercurialem esse naturam, dum in sibi simile operantur. Quid? quod & sulphuribus salium analogia quædam ac sympathia cum metallis intercedat. Siquidem id certum, Nitrum, suo quodam modo præparatum, antimonii Regulo aureum planè colorem posse inducere, quantumvis non fixum illum quidem. Cujus Clariss. Krafftium, amicum meum non è multis, Dresdæ tempus jam extraxerem, experimenti testem laudo. Imò non salia solùm, dixerim, mercurificari metalla, sed & eadem salia subtilissimi entis salium mercurialis, in ipso latentis aëre, beneficio, currentem in Mercurium mutari: immò, quod amplius, conjuncta cum metallis, juxtà cum his, in Mercurium transformari; quem, quod ad formam materiemque, ab iisdem, non recessurum, spes & fiducia est. I. enim memoratum mihi suprâ V. capite, est: peculiari instrumento usum *Eglinum*: Argentum ex aëre vivum traxisse. II. Vidi ipsemet, quam monstraret mihi *Metallorum Magister Eybenstockensis, Antonius Hermannus*, currentem Mercurium, circa medium Maji 1672. delapsum in nebula & ab ipso collectum. III. Novi, quò, absque destillatione aut sublimatione, per aërem, sive ejus potiùs spiritum, seu Mundi sal, ex vitriolo verus Mercurius vivus præparari modo debeat. IV. Nec processu destituor, quò ex Sale communi, immò tartaro etiam, non multùm diversa ratione, talem exhibere me Mercurium doceat. V. Testatur Curiosiss. *Becherus, in suppl. I. Phys. subterr.* vidisse se metalla attractiva facta & aëri exposita noctu temporis in Mercurium verti. Qualem VI. Vir Rever. David. Rebenroff / Drebacensium Pastor, Fautor meus dilectus ante aliquot annos, ex Saturno, opere roris Majalis exhibuit:

Et Mercurium VII. Dn. *Pölerus*, Chymicâ scientiâ clarus, ipsemet quoque Dresdæ, in argento, salibus aliquot misto, diuque aëri exposito, invenit. Immo VIII. omnes hinc corporum Mercurii evaporantes, rubram in argento maculam relinquunt, immortalem nempe Nitri animam attestantes.

E quibus, quoniam, ut confido, satis liquet, illum Universi Spiritum, cum pro se, in Universali majori tum per productos à sese Mercurios Corporum, totum in Universali minori absolvere negotium, spiritum autem hunc Mundi in Nitro terræ copiosissimè occurrere corporificatum, subjectum etiam Lapidis Philosophici sine dubio Mundi, quod jam dicimus totius, habebimus sal: excluso Mercurio Corporum, quem subjectum nihilominus constituimus Tincturarum, maximo tamen cum discrimine virium; de quibus jam pluribus referre, non tempus, nec conditio fert.

Felix itaque ter & amplius, cui nostrum ab impuritatibus salibusque omnibus alienis perpurgare Nitrum contigerit! Possidet ille magni miraculi receptaculum, quin imò Spiritus domum, in quâ sua volatilibus omnibus quies. Latet enim hic verus Philosophorum, non corporalis quidem vel materialis ille, spiritualis seu formalis tamen ignis. Unde Philosophorum lapis ille (concentratus fixatusque ignis astricus scilicet) nascitur. Sed de tabula manum. Practicè itaque in magno hoc opere observationibusque efficacibus potius, quam speculative, ac rationibus meris, decertemus, quàm ridiculum fuerit, fingere aliquid credendumque orbi obtrudere, cujus experimentum ipsemet nullum habeas. Interim signans totam rem *Hermetis*, Patris nostri, præcepto, è *Libro Radicum: Sapientia Autoris major debet esse suo libro: Tuumque favorem mihi pollicitus, oppidò quàm bellissimè valere Te, quisquis es, jubeo, humanissime Lector.*

PHOSPHORUS

Hermeticus,

five

M A G N E S

L U M I N A R I S

CHRISTIANI ADOLPHI

BALDUINI,

S. R. Imp. Academ. Naturæ - Curiosorum Col-
legæ cognom. Hermetis.

Madrigal.

Ewer die neue Welt
Noch hinter ihrem Meer verstecket/
Wann nicht ein kluger Held /
Der Flavius von Cosen /
Die Kräfte des Magneten & Steins
Und ihren Ruh entdecket.
Es fehlet nur noch eins /
Dadurch die schwere Fahrten
Nach Colchos besser Arhen.
Das ist / o Hermes - Sohn/
Dein feuriger Magneten - Stein!

Dein selbstersfundner Phosphorus,
 Der mit verklärten Schein
 Des Jasons Schiff regiren muß.
 Hier glänzt ein neuer Stern: wir fahren hell und
 schnell
 Und sehens schon von fern: dort hängt das güldne Zell!

Dieses schrieb auß erheischender Schuldigkeit /
 zu stetswehrenden Andencken / seinem hoch-
 werthesten Freunde

Johann Engelhart/
 Medic. C.

C. D.

Luce nihil pulchrius, nihil suavius, nihil admirabilius. Absque hâc si esset, mundus ipse pulcher non esset. Hinc iidem lucis natales, qui universi. Primus mundi ornatus, prima perfectio lux fuit.

Est autem quædam scintillans, si non in omnibus, tamen plurimis corporibus naturalibus, & ex iis quasi effluens: uti in scolopendra, insecto illo, (Nâffel /) quod in tenebris lucet, vid. *P. Athan. Kircher. lib. 1. part. 5. Art. Magn. c. 6. §. 1.* in leone, equis, tauris, lupis, agnis, canibus, vulpibus, fele, hyænâ, avibus, piscibus, muribus, serpentibus &c. *D. Tho. Barthol. lib. 11. c. 2. & seqq.* ex quibus præ reliquis lampyrides conspicuæ, *D. Petr. Job. Faber in Pallad. Spag. cap. 17. p. m. 165.* & cicindelæ, *d. Kircher. in de Luce & Umbra L. 1. c. 6.* in plantis, ut in fungo stellato & baara, nec non in lignis putridis, imò in carne vervecina, nocte instar multarum lampyridum lucente, ref. *Dn. Petr. Borell. Hist. & Obs. Medico-Phys. Cent. 1. Obs. 3.* in nobili puella gratiosissimæ formæ, quæ dum capillos, pectine implicatos, dissolveret, flammæ velut arden-tes cœlo stellas è capite in sinum excussit. *Job. Nierenberg. l. 1. c. 7. Hist. Nat. peregr. in ventrali mulieris scintill. quod vidit Baco Verulamius de naturali & universali Philosophia,* in aqua marina, quæ multum ejicit lumen. *Dn. Nicol. Papin. in tract. Gallico, de la Lumiere de Mer. & Dn. Monconys in T. I. Itin. Lust. p. 13.* in gemmis & lapidibus, e. g. in carbunculo, qui omnium ardentium gemmarum principatum habet. *Isid. lib. 16.*

cap. 13. *Plin. lib. 2. c. 8. Anselm. Boët. Gemm. hist. lib. 2. c. 8. licet sint perdo-*
cti Viri, qui (satis speciosè) ullos dari carbunculos lucentesve gem-
mas pernegant: Bœt. de Boot. Gemm. & Lap. Hist. l. 2. c. 8. Job. de Laet. in
Capite suo de Carbunculis & Rubinis. Museum Wormian. cap. 17. p. 103. Sed
lege Benevenuto Cellini nel' Arte del Gioiellare lib. 1. p. 10. in adamante Dn.
Clayton. Dn. Rob. Boyl. Nob. Angl. Enarrat. quar. Observ. de dicto Lapide
p. m. 433. & in simili Adamante, quem ope aquæ paulò plus quam te-
pidæ eò reduxit, ut luceret in obscuro, dict. Autor in specim. de Orig. &
Virt. Gemm. p. m. 124. in Lapide Bononiensi, qui, certâ ratione præpara-
tus luci quæ expositus, eam ita imbibit, ita tenaciter eam sibi incorpo-
rat, loco tenebrolo ex theca depromptus exponatur, conceptam lucem
conservatamque non secus, ac vivos carbones, non sine intuentium
admiratione, diffundat. vid. Dn. Olavum Worm. in Museo cap. 5. p. m. 46.
& Dn. Fortunium Licetum, qui ex professo hoc egit, Item Mazetta P.
Borm. in Philos. tribuit. Invenitur ejus Minera apud Tolosam, ubi lapi-
des Aluminis, vulgò Alume de Rocca, fodere solent, doc. P. Kirck. in
Arie Magnet. Lib. 3. part. 4. quest. 2. p. m. 463. 464. & 469.

Hinc statuit *Dn. Job. Bapt. Helmont. in Tract. Magnum Oportet. fol.*
m. 97. n. 35. Lumen esse reverà ens extra lucem. Nam, scribit, penes me
asservo silicem, quem si ad ærem, Sole existente supra horizontem, exposu-
ero, ad spatium trium vel quatuor saltem pausarum, ac inde ad obscurum lo-
cum detulero, servat conceptum Solis lumen, ad aliquod simile fortassis spatium.

Quæ dum mecum aliquotiens ponderarem, cœpi eâdem operâ
 & de Lapide luminari cogitare, & annon idem ex materiâ nostrâ Uni-
 versalissimâ possit parari. Quò quidem me passus rationes istas ad-
 ducere sum: quòd eidem Philosophicum ignem scirem inesse: nec, qui
 impossibile id statuerent, meminissem: quod quæ pes, ut sic dicam, ca-
 put quæ est, scripsisse de N. legeram *Dn. D. B. (cujus penes me MSC. as-*
servo:) solutò in Menstruò Phil. à se ☉, Menstruum nihil quicquam de
 colore mutasse: noctu autem, speciem ardentissimi aut lucidissimi lumi-
 nis præbuisse, ita, ut ad fulgorem ejus, non videri tantùm omnia distin-
 guiq; clarissimè, sed & minutissimi characteres legi possent ac scribi, non
 aliter, ac si candelas, hinc indè dispositas, quis accenderit.

Itaque ante paucos admodùm dies, cùm in conficiendo *Alkabeft*
 studium atque operam posuissem, destillatione peractâ, Retortam vi-
 tream, frigefactam, intùs deprehendi lucere: candentis ferri in modum,
 effectam quæ Lapidem Luminarem. Credibile erat, præstitisse, quod

videram, meum *Alkabeſt*; qui penetraſſet. Mirabilitatem verò Naturæ! Unde magis idoneum, iſti partui, non occurrit, in præſens quod imponerem, nomen, quàm quod fronti præſcripti, PHOSPHORUS HERMETICUS, ſivè MAGNES LUMINARIS. Inde enim mihi videor obſervafſe.

(1.) Phosphorum iſtum interdium ex luce Solis (parùm intereſt, nubilum diei ſit, an ſerenum,) intra pauca horæ unius minuta ſplendorem adeò attraxiſſe, uti igneus planè atque ſcintillans, non ſine maxima omnium admiratione, adpareret. Unde colligere licet, & Lunam eòdem modò Solis ſplendorem continere. Ut in mentem poſſit venire, Philoſophos veteres ſubjectum ſuum catholicum, ex quo Phosphorus hic conficitur, eà cauſâ *Lunariam* nuncupaſſe. Eſt hic ille ignis cœleſtis, quem *Japeti* filius, *Prometheos*, *Minervæ* conſilio, clam è cœlis ſuſtulit. Ignis ille inviſibilis *Zoroaſtris* & *Heracliti*, de quo *Calcidius*. Hinc Spiritus igneus *Mercurii Trimegiſti* & aliorum Veterum.

(2.) Quantula lux candelæ accenſæ? Et reconditus tamen in iſthoc *Phosphoro* meo ignis attrahit lumen, vel atomos igneas, efficiturque, ipſe ut luceat, etiamſi non admoveatur candelæ proprius. Quò experimentò doctrinam de atomis ſtabiliri liceat.

(3.) Quùm non ignorarem, Magneticam acum in vitro, etiam evacuato, à Magnete communi extra applicato cieri: & ipſe, avidus cognoscendi, Luminarem meum Magnetem vitro incluſi: qui nihilo minus, ex luce ſolis & candelæ accenſæ, id quod debuit facere, lumen attraxit. Unde meridiano Sole clariùs patet, vitrum poros habere; quòd non furtivè tantùm ingredi ſubtiliſſimus aër, egredique; ſed & materiale lumen penetrare valeat. *P. Gaſp. Schotto* autore, in *Techn. Curioſ. l. 4. c. 5. Scrut. 1. §. 2.* vide & *Obſ. 62. Dn. Olai Berrichii in Actis Medic. & Phyſ. Dn. Bartholin. ann. 1671. & 1672.*

(4.) Non hic, albo parieti admotus, meus *Phosphorus* tantùm in tenebris ſplendet; ſed & illuſtrat & lumen ſpargit; Lunæ exemplò, quæ & ipſa mutuatitium à Sole lumen orbi impertit.

(5.) Equidem repoſitus in abdito aliquandiu *Phosphorus*, lumen adſcitiuum ſuum velut deponit: quod, veriſimile eſt, ad Solem videl. Mare igneum illud, (quem *Dn. Seb. Wirdig in Nov. Medic. Spir. l. 1. c. 27. §. 4.* vocat,) aut ad aërem interim remigrare. Cæterùm redditus luci publicæ, aut Candelæ ſaltim accenſæ, repetit, quem depoſuerit antè, ſuum

suam splendorem. Quod, quotiens libuerit, præstiturus sanè hic tibi, ac in perpetuum quidem, est.

(6.) Immisi, cum se inlustrem ille maximè præbuisset, in vitrum, spiritu \odot plenum, *Phosphorum* meum. Cæterum tantum abest, ut de splendore suo demitteret quicquam, uti potius idem isti, velut antea, duraret.

Extraxi autem (7) siccatumque in occulto sive latere, ut amitteret, quod sibi luminis peperisset, quò factò, inclusi ipsum eò, quò dixi, modò, denuò vitro, frigida pleno, de lumine certior futurus; quod, existimabam, ex sereno aère attracturum iterùm esse. Nec spes fefellit. Continuò enim fulgorem igneum, qualis, cum summus est, esse solet, assumere ille, ut sic liquidò indè, putem, constare, neque inclusum eì Philosophicum ignem, neque attractum splendorem, tantum virium, frigidæ esse, quæ extinguat impediaturque.

(8.) At enim iterùm ille *Phosphorus* meus, post id factum, ad priora rediens, posuit lumen, de quo totiens nobis hætenus sermo. Igitur calidæ fornaci impositus, experiri volui, repetiturus, num esset. Et sanè repetiit, cœpitque, velut antea, radiare, utut, ubi statuissem, expers lucis esset conclave.

Venit hinc in opinionem, (9.) Luminarem istum Magnetem, quòd non alieno tantùm lumine gaudeat, proprio sed & ipsum igne lucere. At non, nisi externò aliquò excitaveris priùs. Eâ ferè ratione, quâ candens ferrum insito sibi lumine fulget, sed quod ab igne accensum sit. Sicut etiam illustratio Lunæ non reflexione aliquâ, sed accensione fieri amat.

Uti igitur genuina hujus luminis detur ratio, suppono (10.) aërens à Sole, vel igne, illuminatum vapore quodam subtilissimo & luci concipiendæ aptissimo refertissimum esse. Nam lux in lucido manet, lumen à luce egreditur. Lux in Sole, lumen in aère. Lucidus Sol, illuminatus aër est; vel secundum *Paradoxon 7. Dn. Wirdig. lib. 1. c. 7.* Ignem, lucem, lumen esse spiritus; igitur

(11.) Quod in *Phosphoro* meo Philosophicus sine dubio ignis centri vicem impleat induatque, quæ magnetis indolem, est: non hinc fieri nequit etiam, quin, ob mutuum ille consensum, ignem eum, sive splendorem, quem radians Sol ac ignis item jactat, spirat & spargit, rapiat & ex inopinato sumat.

Quemadmodum ergò (12.) plurima, *Phosphori* hujus *Hermetici* beneficio, mirabilia posse exhiberi, (quæ excogitare, cuivis, pro eâ, quæ est

est ingenii sagacitate, integrum sit, ego habeo sic, prorsusque animum meum induco: ita cumprimis tentandum

(13.) istud fuerit: Annon ex ejusdem principio, puta, *Alkabest*, (quem in centrum redactum ignem, opinor, rectè dixerò,) ignis antiquorum perpetuus (quò de desperasse *Kircherum* dubitare non sinunt, quæ *Mundo subterr.* l. 8. sect. 3. p. m. 71. prodita ab eodem legimus:) restitui possit commodè; quem in rerum olim extitisse natura, tot opinatissimorum Autorum loca testantur. Vid. inter cætera *Petr. Appian. Barthol. Amanitium, Cælium Rhodiginum, Dn. Forcun. Licet: de lucern. antiquor. lib. 1. c. 1. Dn. Ernest. Burggrav. in Biolychn. Dn. Daniel Sennert. capite de longâ inedia. Alexand. Tasson. in quæstis lib. 1. q. 26. Hermolaus Barbarus l. 5. in Corollar. M. Zuer. Boxhorn, in Quæst. Rom. p. m 49. Panciroll. Rer. Memor. deperdit. part. 1. Tit. XXXV. p. 124.*

Quid? quòd persuasissimum nobis (14.) est: Lapidem Philosophicum, (qualem quidem proditurum è materia universalissimâ speramus,) cum sit, præter inclusum centro ignem, nihil, pari modo, & indefinenter quidem, emissurum lumen necessariò esse. Quanquam in omnibus Philosophorum libris, quos quidem videre mihi contigerit, nec vola ejus, nec vestigium extet, præterquam in eo, quod, de itinere suo quem dedit, *Fridericus Gallus*, manu exaratum; legi nuper. Convenisse se, ait, quem, quòd à reliquo cætu viventium religio sua hominem abduxisset, Anachoretam vocamus. *P. Michaël* dicebatur: Et erat aliàs nobili *Trautmansdorfforum* genere oriundus. Monasterium quatuor miliarium spatio distans *Landsberg*. Hic verò se vidisse imprimis mirificam rem! ostendisse enim hunc sibi secretò *Tincturam*, magnitudinem si spectes, non multùm fabam excedentem, eamque majusculam. Colorem autem eum fuisse, qui & *Granati* lapidis esse solet, quales è Bohemiâ adferuntur non pauci. Præcipua ipsi dos splendor. Lampadem credidisses, in vitro ardentem.

Dignissima certè res, in quâ investigandâ & exponendâ ponamus studium & operam. *καλεπα τὰ καλά*: Exerceant ingenii sui vires, in hoc admirabili opere Honoratissimi Dnn. COLLEGÆ mecum & improbis laboribus negotii difficultatem superent. Utilitatem maximam, cum pari gloriâ conjunctam ex opere perfecto roportabunt.

EPISTOLA

Viri cujusdam doctissimi

continens

JUDICIUM

De

AURO AURÆ

nuper edito.

ANNO MDC LXXIV.

EXCELLENTISSIME VIR ;

Opportunâ hâc occasione TUÆ EXCELLENTIÆ præsentium Lator dissertationem, quam ad perlustrandum mihi transmisit, ante dies non ita multos, DE AURO AURÆ Dn. INVENTORIS anagrammaticè explicandi, honorifica cum gratiarum actione meo redhibebit nomine. Et cum jamdum multorum inter non adspersandæ sanè eruditionis curiosi cæteroquin Nobilissimorum virorum versetur manus, atq; hoc ille, alius aliud pro captus diversitate super hâc ferat judicium. TUA EXCELLENTIA non ex nihilo esse putavit, quæ sibi alias me semper habet devinctum, meum etiam desiderare animi judicium. Non potui, nec debui honorificentissimo tuo desiderio deesse, hâc certissimâ fretus fiduciâ, fore, ut hunc paupertini ingenii stylum æquo & benevolo sit susceptura animo voluntatem æstimans pro facto. Quanta mortalium sit curiositas, & quantoperè isti inventis nova addendo inventa posteritati sese commendantes non intermorturam nominis famam anhelent, præter alia præsens etiam exemplum, de quo TUA EXCELLENTIA mihi discurrendi ansam præbuit, evincit.

Est equidem hujus dissertationis AUTHOR, quisquis fuerit, uti ex ungue leonem, vir pereruditus, multæ lectionis Authorum tam veterum quam recentium Philosophorum, non sine candore acutissimi ingenii & judicii, Ejusque scriptum ob dextrè ac exquisitè tradita nonnulla experimenta ad Naturam explicandam per Naturam suâ non defraudandum est laude; unum tamen vel alterum scrupulum mihi objicit, liquidiore explanatione indigentem. Non adeò Naturæ accommodata mihi videtur distinctio à veteribus jam olim etiam tradita, quam D^{NUS} AUTHOR DE AURO AURÆ repetit cap. IV. p. 29. 30. & seq. in Aurum Astrale, Elementare, & Metallicum. Nam in rerum naturalium productione SOL sese habet, ut causa efficiens universalis & indifferens, non ut specialis ac specifica, quam cujusvis concreti naturalis largitur forma specifica, non universalis, qualis uti dictum, SOL est: quæ causa etiam, quod ipsum postmodum causatum non de essentiâ causæ efficientis universalis participet, nisi omnia etiam ex triplici Mundi regno petita, vegetabilia, animalia & cœtera mineralia astra & elementaria &c. statuere velimus, quæ omnia æque SOL permeat, vegetat, & in suo esse conservat, sed non nisi universaliter ac indifferenter pro cujusque speciei respectu & ratione. Ecqui igitur AURUM sit naturalis SOLIS filius? Nec allata ratio desumpta à pulvere fusci coloris aut purpurei in rubrum vergentis beneficio vasis vitrei artificiosè disposita ex radiis solaribus collecto aliquid probare videtur, dum hic pulvis non ex radiis solaribus, sed ex Sale aëris per concentrationem & reverberationem caloris irradiantis solaris forsan collectus fuit pag. 30. Circumvolvuntur enim in Aurâ diversi generis Salia, quæ ignium subterraneorum ope & solis operatione meteorisata æthera petunt, prout soli subjacentis suppeditat genius, nitrosa, vitriolica, aluminosa, vel alterius naturæ vel seorsim vel inter se mista. Sic constat, veri ac genuini vitrioli, Nitri item sed impuri non exiguam quantitatem diversis anni temporibus ex aëre Amstelodamensi multis aquarum saliarum & soli paludosi miasmasi imprægnato artificiosi cujusdam vitri beneficio fuisse collectam, teste Cl. Morhoffio in epistol. de Metallor. transmutat. quid? quod & Anni temporum diversitas diversa in aëre subministret salium genera, ex quibus æstas aut hyems, æstivum scilicet salia aëris alkalifata, hyemale acida vitriolica excludit, vel separatim vel invicem mista, prout aëris fert mutatio. Ea autem universalitatem aut panurgiam vel panspermiam asserere ego non statuerim. Salia equidem naturæ architectonicæ, prout

& ignis instrumenta esse, facile largimur, sed non unius modi, verum varia prout varia sunt corpora & diversæ corporum mixtionem, quorum ope pro subjectorum ratione Natura in eorum compositione ac resolutione utitur. Miras etiam in corporibus regni mineralis, vegetabilis & animalis salium adminiculo Natura perficit operationes, quæ pyrophyllacia subterranea per omnes telluris transitus, omnesque venas & fodinas metallorum dispergunt. Ecqui autem hæc ut instrumenta externa ad causam efficientem pertinentia influant in ESSE alterius ab alio proxime causati? vel quis ad ejus substantiam constituendam pertinere dixerit? in sal omnia resolvi posse & ex eo etiam constare inquit Dn. INVENTOR AURI AURÆ p. 43. 44. &c. Chymicâ scimus doctrinâ, inquiens, salem produci in omnibus Mundi partibus calore ipsius Mundi naturali, qui dum agit in ipsum suum humidum cum depascendo, ut nutriatur eo, humidum ipsum desiccet, quod autem in ipso naturali humido desiccatum est, Sal est naturale, & naturale rei cujuscunque cum in id resolvi nihil non possit, ex quibus patet, DNUM modo laudatum Authorem statuere, rem nullam esse, quæ Salis prorsus experta sit, imo constitutionem rerum naturalium primitus ex Sale dependere & in illud etiam resolvi. Verum magnum hoc petatum est, multa sunt concreta naturalia Salis experta, ex quibus ne gry quidem Salis elici potest, veluti ex lactuca, endiviâ, cucurbitâ &c. ecquis ex Sole, Luna, talco, margaritis &c. eruat? quæ ignis intensus non in calcem, sed fusionem reducit. Nam quod ad SAL AURI attinet, inquit Nobil. Anglus Robertus à Boyle in chymicâ Sceptio p. m. 100. nunquam illud mihi conspiciere datum, vel ex ullius fide digni autoptæ testimonio coargui, tale quid unquam separatum in naturâ fuisse. Si verò solaris alicujus salis extractio in chymicorum processibus, præscripto per corrosiva menstrua aut aliorum corporum Salinorum interventum sit præstanda, dubium homini curioso ac cauto restabit, emergere SAL illud ex ipso AURO, an ex corporibus aut Spiritibus Salinis ad id præparandum adhibitis. Utrum autem SALIA rebus naturalibus concretis, ex quibus eliciuntur in fiet, an verò ex iis fiant, videbimus; Beatus D. D. SENNERTUS priorem cum Chemicis defendit sententiam, qui reverè SALIA rebus inesse formaliter, eâque arte chymicâ tantum separari statuunt, ex quorum numero & DNUS INVENTOR AURI AURÆ esse videtur. Verum salia & potissimum alkalia neque ante corporum compositionem existunt, nec ad mixtionem faciendam confluunt, neque tandem per naturalem

corporum resolutionem unquam in naturâ apparuerunt, sed tantum per artem ignis ope educuntur & quidem effectivè inde procedunt, ita ut materialiter quidem & potentiâ passivâ, ut Dn. Scholastici loquitur, Salia ista alkalia in concreto ante conflagrationem, non verò formaliter in alkali schemate præextiterint. Unde subtilissimè & acutissimè CL. HELMONTIUS in tr. Blas humanum, alkali, inquit, non generatur in cinere ab igne efficienter, quanquam effective inde procedat, nam officium ignis quidem est accendere, consumere & separare, non tamen quippiam producere, sed dum alkali fixum fit ex sale antea volatili, non est productio rei nova, sed rei alteratio saltem. Alkali enim materialiter quidem erat in concreto ante cremationem, veruntamen dum ignis tollit mercurium & sulphur, Sal tanquam principium magis subsistens in liquatione concremationis arripit sibi vicinam sulphuris, sive pinguedinis partem, eamque dum ab ignis torturâ non sat valet tueri, partim sub larvâ Gas simul evolat atque empyreumaticis odorem acquirit, partimque incorporatur, ut verus carbo fiat. Quapropter Sulphur conjugio Salis jam fixus non celeriter è carbone in fuliginem tendit, sed sensim ac non nisi aperto vase, adeoque cum sulphure priore, (nam hinc sulphur rei plerumque acutum Salis volatilis saporem retinet) ac tandem cum sulphure carbonitio justum sui salis volatilis pondus evolat; Et § 43. Didici nempe, quod omne corpus cremabile in se habeat Sal volatile, quod arreptione sui sulphuris fixatur in alkali. Et § 41. huc quadrat, quod ligna cariosa & putrida vix Salem in suis cineribus relinquunt. Quippe Sal volatile abscessit cum sulphure per fermentum putredinis. Hæc HELMONT. idem repetit TACHENIUS ex dicto HELMONT IO in suo Hipp. chemico cap. 21. Nullum vegetabile habere SAL fixum, cujuscunque sit generis, nisi actuali comburatur igne, ita ut acidum ustulando in alkali, & vicissim alkali in acidum agere & apprehendere queat, &c. Verùm, quamvis hoc *Κενόμεινον*, nullum scilicet vegetabile actu in se habere alkali, minus veritati repugnet; Attamen an hoc modo, quo HELMONTIUS cum TACHENIO explicat, per Vulcani artem in hanc mundanam scenam producat, offerunt se adversæ dubitationum procellæ. Enim verò nullum SAL sive volatile, sive fixum alkali fuerit actu & formaliter vegetabilibus in est concretis, sed in nonnullis, non in omnibus, ut Author vult, nisi potentiâ & materialiter aliis principiis sulphureis & spirituosis congenitis adhuc immersum; jam

si ignis violentiam suam in ejusmodi capax subiectum exercet, illico ut sibi symbolicas aggreditur partes oleosas sulphureas, in quibus materialiter & potentiâ latet sal volatile falsum, hoc sibi fugâ volens consulere partim abit in fuliginem, partim à spiritu acido, non sine partium terrestrium adhæsu, grato connubio arripitur, & alkali Naturam adsumit. Adserti hujus fundamentum ex ipsa natura pefitur, & mechanicâ chemicâ. Ligna putrida summo licet studio in cineres redegeris, quocunq̄ue ignis gradu Sal exinde non elicies, ratio quia ligna putrida sine violentâ combustionem per corruptionem internam à sale in aëre existente sunt resoluta, antequam violenta resolutio per ignem instituta fuit per principiorum separationem: Sicq̄ue antequam Sal, qui potentiâ inest vegetabilibus in actu fuerit redactus, aliis principiis sulphureis & spirituosis nativis adhuc maritatus unâ etiam cum iis evanescit, adeoq̄ue etiam unâ cum aliis dictis principiis naturali lege & necessitate volatilifatus in Gas transit. In vegetabilibus spiritum acidum manifestat illorum per retortam destillatio nunquam non oleis Sale volatili turgidis stipatum empireumaticum, uti ex tartari, ligni guaiaci, buxi & aliorum destillatione manifestum est. Fuliginis destillatio quantum Salis volatilifatus & olei foetidi crassi cum summâ phlegmatis acidi copiâ conjuncti suppeditet, encherisi chemica habemus notissimum. Salia demum volatilia quod concernit, quæ etiam regnum vegetabile, v. g. tartarus, feces vini, olea destill. vegetabilium &c. non solum animale regnum suppeditat, hæc etiam formaliter non insunt suis concretis, sed materialiter ita immersa sunt, ut non nisi summâ ac violentâ ignis torturâ destructa concreti textura & particularum figura inde demum cum oleo foetido ac crasso in fine destillationis per retortam igni aperto expositam eliciantur, nullo ante destillationem sapore in concreto naturali perceptibilia.

Quod MAGNETISMUM, quo AURUM illud AURÆ ASTRÆ scilicet compedibus quasi ligat, nitrum est pag. 20. 22. item 46. 47. & 51. Quem seq. modo elaborandum proponit.

REC. Nitri albiss. puriss. q. v. sint decocti lateres quatuor, intra quos crucibulum, in quo Nitrum continetur, supposito igne per duas horas, cœlo sereno, Sole vel cancrum vel leonem, sive virginem ingrediente tempore matutino, coërcentur. Quo facto istud Nitrum seu magnetismum brevi tempore veluti reviviscere, moveri & minutarum quasi centum spatio Sulphur aureum, AURUM AURÆ dictum IN-

VENTORI, ex AURA videbis attraxisse intus & extrā magnetismo colore herbaceum, eumque summum, posteaquam autem fuerit refrigeratus, cœruleum, qualis esse Eranii solet, affumente. In cujus elaboratione hæ cautelæ observandæ sunt, si viridi in magnetismo leoni paulò fortiozem ignem supposueris, repetere eundem chaos suum, & linquere magnetismum seu nitrum prorsus vacuum & fieri, quale antea fuit, album; maturè igitur & dum calet adhuc imbutum leone viridi magnetismum mortario infusum contunde. Quod si hunc solvas aquâ fontanâ, viridis fiet, & in pulverem purpureum præcipitabitur, qui abluendus est. Sic pari ratione, si redactò in pulverem hoc magnetismo Spiritum vini infuderis, & digeri permiseris ista, leniter viridis leonis sanguinem sive Sulphur aureum formâ rubra extrahet, præparando AURÆ AURO potabili: Si vis indè præparare AURUM potabile, hoc præcipitatum Sulphur aureum adhibe, abluè, & sociatum cum mundi Spiritu s. a. fige. Aut si horum ignarus fueris, destilla tinctum AURÆ AURO Spiritum vini, usque dum quarta ejus pars superfuerit, habebis residuum Aurum potabile, gratissimi ad rubedinem aspectus. Hoc quamvis initio aliquam præferat falsedinem, fidit tamen interpositis aliquot diebus instar limpidæ, Magnetismus, tincturâ innatante, quam depletam à solis radiis in vitro munias, ad solem enim expositum AURUM istud brevi decolor redditur. Hæc DNUS INVENTOR DE AURŌ AURÆ.

Verum facilè hic assurgerem genio INVENTORIS nostri, modò experimentalì animaretur certitudine. Dubium enim in animo relinquit meo hæc suâ magnetismi præparatione, utrum Sulphur illud aureum seu AURUM AURÆ ex Aurâ magnetismo seu nitro fixo attractum ab Aura, an vero à flammâ ignis acidum in se continente; qui enim novit, quomodo flamma ignis insignes sæpè alterationes in partium corporum dispositione pro variâ texturâ & figurarum mutatione producere possit, licet nullum Sulphur aureum vel Aurum Auræ ex Aura accesserit, hic in traditâ Magnetismi præparatione suspensas habebit rationes & in incertum semper fluctuabit. Tincturam Salis Tartari, ex Sale Tartari ignis beneficio ad cœrulitatem calcinato, cum spiritu vini extractam quis hac ratione etiam non haberet pro genuina Tinctura Solari? Quid chalybem in prunis ardentibus excandefactum tam variis ornat coloribus admodum aspectu jucundis? quid plumbo Vulcani flammis exposito tantam largitur colorum mutationem? vid. suprâ laudatus Robertus à Boyle in tr. de coloribus. Hæc tantè ponderis sunt, ut quis de
attra-

attractione Auri ex AURA mediante magnetismo peractâ non immerito, ambigens in hanc devenire possit sententiam & statuere, hunc Magnetismum sive nitrum à flammâ ignis nativâ suâ humiditate privatum acido flammæ vice versâ non tamen sine partium terrestrium adhæsu imprægnatum esse, quod aëri postmodum humido concreditum, in quo Sal aëris procul dubio absconditum est, varias subeat texturæ suæ & partium tam superficialium quam internarum mutationes, diversorum colorum causas, exemplo salis tartaris, chalybis, plumbi &c. supra adducto. Unde accidit, ut spiritu vini nitro tincturâ Eraneâ imprægnato affuso acidum hoc flammæ in eo concentratum pro texturæ & partium figuræ alteratione & mutatione illud in Aurum potabile inventoris degeneret, pulverem, qui subsidit, pro scoriis terrestribus acido flammæ adhærentibus & à sale aquæ fontanæ nitroso præcipitatis agnosco; Reliqua experimenta DN. INVENTORIS AURI AURÆ in triplici naturæ regno patefacta, ipsius committimus fidei, iis tantum à me in medium prolatis, quæ mihi injecerunt scrupulum, & de quibus meum desiderasti judicium. Hæc ut æqui bonique consulas, est quod opto. Quibus Te cum totâ familiâ honoratissimâ divinæ commendo tutelæ, me autem amicabili Tuæ benevolentiæ. Vale.

TUÆ EXCELLENTIÆ

addictissimus

FRIDERICUS HOFFMAN-
NUS D.

L A P I S
B O N O N I E N S I S

In obscuro lucens, collatus

Cum

P H O S P H O R O

Hermetico,

CLARISS.

CHRISTIANI ADOLPHI

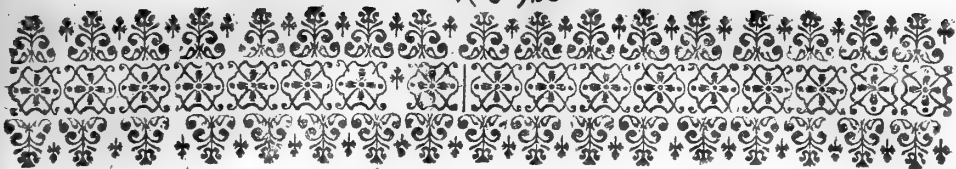
BALDUINI, cognomine Hermetis, &c.
nuper edito,

Et cunctis

Naturæ Indagatoribus

Ulterioris scrutiniî ergò exhibitus

CHRISTIANO MENTZELIO, D.
SERENISS. ELECT. BRANDENB. Consil. & Archiatro
S. R. Imp. Academ. Naturæ - Curiosorum
Collega.

S. R. Imp. Academiæ, Naturæ-Curiosorum,
DN. P R Æ S I D I,
VIRO MAGNIFICO, EXCELLENTISSIMO
ATQUE EXPERIMENTISSIMO,

DNO. JOHANNI MICHAELI
F E H R I O,

Cognomine

A R G O N A U T Æ,

Dn. Fautori, Amico & Affini Honoratissimo,

S. P. D.

CHRISTIANUS MENTZELIUS, D.

Sereniff. Elect. Brandenb. Consil. & Archiater, S. R. Imp.
Academ. Naturæ-Curiosorum Collega.

ARcana rerum naturæ, dum Mystæ illius, nostro hoc seculo, curiosè perscrutantur, divina prorsus in mortalium conspectum videntur prodire. Atque hæc quidem, non sine Altissimi nutu, ideò lucem aspiciunt ac divulgantur, ut ipsius gloria, æternusque honor exinde refulgere, ac inter nos propagari meritò debeat. Ultimus enim hic arcanorum, rerumque omnium, est finis: quem, perverso penitus hoc seculo, Satanas, divinarum pariter atque humanarum rerum infensissimus hostis, bello ac regnorum everfionibus rursus videtur impugnare, mox eruditissimum nostrum seculum, in meram barbariem, (nî DEUS prohibeat) commutaturus. Sed cum nihil sine voluntate divina accidat, acquiescendum in ea erit nobis, pa-

riterq; ferenda, quæ mutari nequeunt & persistendum nihilominus assiduis precibus ac studiis in iis, quæ laudes, honores ac gloriam omnipotentis spectant. Inter naturæ verò abdita atque intima, jure mihi eminere videtur admirandus ille Phosphorus Hermeticus, *Clariss. Dn. Christiani Adolphi Balduini, S. R. Imp. Naturæ Curiosor. Collegæ, cognomine Hermetis*, quem suo Auro Auræ Hermetico, appendicis loco, adjunxit. Hic libellus Auro Hermetico totus inauratus, immò aureus est. Sicut autem ramus aureus, quem tegit omne nemus, non nisi columbarum volatu *Æneæ* patetcebat: ita hoc *Aurum Auræ, Avicula Hermetis*, ingenio non innotescet Philosopho, nisi Spiritus Sancti ductu. Talia enim abscondita sunt intra reconditum naturæ sinum, ut non nisi paucis recludantur; contemtoribus autem DEI & operum ejus mirabilium, æternum occlusa sint, ne margaritæ porcis, sed furfures, terræque sordes (divitiæ mundi) quibus eorum rostra penitus immersa sunt, projiciantur. Et licet Phosphorus Hermeticus, Veneris instar, seu Phosphori vulgaris, qui clarissima sua luce Apollinem præcedit, diei prodromus, cunctis mortalibus nunc illucescat, diemque mysterii (universalis medicinæ) instare indicet, sæx tamen plebis, ignorantia tenebris sepulta, tantum abest, ut luce hac exorta beatè fruatur, ut potius hepiolorum instar, ad ellychnii flammam noctu sese comburentium, damnum ex ea nata sit.

Hunc Phosphorum Hermeticum, *Amicorum Optime ac Certissime*, simulac, intra ædes tuas Svvinfurti, paucis abhinc hebdomadibus, ipse mihi perlegendum tradideras, statim vidi, dixique convenire eum in multis, ratione qualitatis luciferæ, cum lapide Bononiensi, in obscuro quoque illustri ac lucente, quod lapis ille penitus mihi perspectus & cognitus esset. Eo temporis momento promisi, me breviter aliquid de illo editurum, simulatque occasio tulisset. Et quamvis de hoc lapide Bononiensi scripserint olim Clarissimi V. V. *Poterius, Montalbanus, &c.* & præ reliquis *Fortunius Licetus* Genuensis, *Promotor quondam meus in Facultate Medica* mihi semper vel post fata venerandus, qui singularem & integrum librum de hoc lapide Anno 1640. edidit; Ego tamen, cum mihi contigerit olim Bononiæ studuisse, ac Medicinæ nec non cognoscendo huic lapidi operam per annum & ultra, curiose navasse, attingam saltem ea, (quantum hoc ætatis meæ decursu memoriâ adhuc valeo, atque anteaكتورum, annis præterlapsis multis, recordari possum) quæ videntur propria potius mihi constare experientiâ, quam aliorum scripta recudere, librum.

librumque ex libris, (quod hodie frequenter fieri amat) conficere. Quæ verò ex aliis testimonii loco adducere, eorumque verbis uti visum fuit, id palam profiteri, suisque literarum characteribus exprimere; non erubescam. Quamdiu Bononiæ vixi, accessi locum plus vice simplici ab incolis edoctus natalem lapidis, atque ibi quamplurimos lapides ipsemet collegi, colligendosque ab aliis curavi, ut eos mitterem partim *Venetias*, ad *Clariff. Dn. D. Tackenium*, qui ejus quoque lapidis exactissimam habet cognitionem, partim ut ipsemet eos domi calcinarem, ejusque naturam multis laboribus mihi perspectam redderem. Ut igitur promissis stem, leviter saltem (ut dixi) attingam ea, quæ mihi cognita sunt de hoc lapide, uberiora relinquens præfatis *Clariff. V. V. ne cramben* (quod ajunt) bis coctam afferam, sed ut, quod selectius in hoc opere reperi, apponam, *lapidemque hunc luciferum* in medium producam, cum *Hermetico Phosphoro*, in plurimis quidem, non tamen in omnibus comparandum. Accedit & præcipua causa, quod in hac materia perbrevis sim, nempe officii ratio, qua *Serenissimi Electoris Brandenburgici, Domini mei Clementissimi* castra, nunc per septendecim annos secutus, ob varias itinerum ambages per *Germaniam*, omnis mihi occasio scribendi hactenus in itineribus præcisa fuit; donec tandem, jussu *Serenissimi Electoris*, hîc in castro ejus *Sparenberg* dicto, quod in edito monte situm Urbi *Bilefeldiensi* imminet, apud *Conjugem Ejus Serenissimam*, quæ ob partum instantem hîc subsistere cogeatur, commorari paulisper, ut ejus curæ præessem, mihi contingeret. Unde per paucos aliquot dies paulò quietior mihi redditus, atque sic occasionem scribendi nactus, paucula hæc, stylò magis Philosophico, terminis chemicis aliisque technologicis asperso, nec classicis Romanis Auctoribus per omnia conformi, de lapide Bononiensi lucifero in lucem edere tentavi. Et quamvis satius duxerim, latere potius, ac meo me metiri modulo, quam gloriolam aliquam, ex aliquo scripturæ genere, apud nonnullos captare; tu tamen, *Excellentissime Vir*, voluntati huic meæ restitisti, & tua exuberante humanitate atque amicitia (quâ arctiore, ex parte uxoris, affinitatis vinculo adstricta forte fortunâ comperiebatur) adeò mentem immutasti meam, ut fractis propositi repagulis, ex obscuro, nunc in lucem, cum lapide meo Bononiensi progredi non dubitem: calcaria hîc imprimis ad-dente, *Illustrium atque Excellentissimorum Dnn. Collegarum S. R. Imp. Academia Naturæ Curiosorum Album mihi exhibueris, cui nomen meum inserere, fidemque dare jubebas.*

Cui ergo potiùs, quàm *Tibi, Virorum Amplissime*, hunc qualem-
cunque libellum dedicatum irem, qui, tot & tantis amicitiaè nexibus,
me tibi devinctum reddidisti?

Accipe igitur, *Amicorum maximè*, qualem qualem ingenii mei
hunc paucorum dierum partum, *Lapidem Bononiensem luciferum*, humani-
tatis ac benevolentiaè tuæ ulnis, quo sub scuti tui umbra, concepta pri-
ùs Apollinis luce, clariùs elucescat, protegatur, ac nunquam non a-
more sincero foveatur. Vale. Dabam in castro *Sparenberg / Pridie Non.*
Jul. Anno 1675.

CHRISTIANO MENTZELIO,

Philos. atque Medic. D. Consil. & Archiatro

Electoralis

Praenobil. Excell. Clariss.

Cum de Lapide Phosphoro, in Monte Sparenber-
genſi ſcriberet.

Dicitur admotâ faculâ, radiante *Promethæus*
Ignem de Solis surripuisse rota.
Ipsùm Caucaſei juvarunt culmina montis,
Queis cœlo proprio, sideribusque fuit.

Ecce Promethides etiam MENTZELIUS altum
Felicem montem fidere nuper adit :

Cogit ibi in Lapidem flagrantis lumina Phœbi,
Ut tenebris clarè *Phosphorus* inde micet.

Incola nunc montis, sic inclareſcere perge,
MENTZELI ! æternas fiat tibi fama tubas.

Collega & Amico Honoratiss. L. M. Q. Berolini

E.

JOH. SIG. ELSHOLZ.

L*uciferum Lapidem*, quem clara *Bononia* monstrat,
Hoc libro ostensum *Teutonis ora* videt.
Hic Tibi præcipuè debetur adorea laudis,
Mentzel, qui doni nos novitate beas.

Pandere naturæ Myſtes myſteria perge,
 Per Lapidem poterit crefcere fama Tibi.
 Non ingratus erit *Lapis hic*, ſed præmia reddet
Luminis Auctori, *lumen & ipſe novum*.
Marmoribus poſitis multorum *nomina clarent*,
 Unde Tibi crefcat fama, *libellus* erit.
 Quo certi ſcitè *Lapidis Myſteria* pandis,
Ars facit, ut poſſis *luminis* eſſe *capax*.
Marmora tempus edit, non ſunt ea *ſata librorum*:
 Namque *libris doctis ſtat ſine morte decus*.

Sic bene huic libello ominabar

Johannes Manzius, Scholæ Bilefeldienſis Rect.

VIt perſpicaci mente, qui *Chironia*
 Non nuperus, novusque, ſed longo potens
 Uſu, probatus *artis* audis *arbiter*,
 Morum lepore & comitatis gloriâ
 Secunde nulli. Ceu per *Africa* ſinum,
 Calore ſolis æſtuantem fervidi,
 Qualis Inbido prælii, aut crudæ dapis,
 Interritæ rapit *Leænæ* maſculum,
 Seu mugientes inter adſtitit greges,
 Taurumque luſtantem premit mordaciùs,
 Ovillumve pervagator omnium,
 Mox unguibus fert molle balantum pecus:
 Sagaciori pectori ſe ſic Tuo
 Immenſus ardor curioſitatis, &
 Talis ſciendi fervor, atque audax calor
 Tranſfudit. *Haud unius* es *Phæbi* decus!
 Parum eſt, per herbas & medendi munia,
Machaonis celebriora reddere
 Decora, mortem ſiſtere, & moram dare
 Lintri, genus mortale quæ raptum vehit:
 Felicitate curioſâ nî petas,
 Divæ parentis, alta *Natura* ſacra,
 Cauſasque noviffe & modos, BONONIÆ
 Queis LUCIFER ſe det LAPIS Collegio,

Auctoritate CÆSARIS ter Maximo,
Natura, cui solertiâ non futili,
Indagine & sublimiore panditur.
 Felix laborum! Sic bono periculo,
 Domosque Naturæ impetu laudabili,
 Perquiris ardens & remota visitas.
 Tua ista laus, *Vir Erudite*, qui simul
 Facem extulisti mentis altæ, protinùs
 Fugère nubes, priscus & *Lapidis* nitor
Bononiensis institit redire mœx,
 Ceu nocte pulsâ clarior dies redit,
 Ceu vere sudo solis emicat jubar.
 Quapropter esto mactæ, MENTZELI, Tuâ
 Virtute; *Non Te lucis indigum* premet
 Gens posterorum, donec aut *Musis* honos
 Extabit, aut suum labori præmium.

*Exiguum hoc officiosæ Clivus sua monumentum
 Nobiliss. Dni. Auctoris honori posuit*

Johannes Lohmeyer/Scholæ Bilefeldien-
 sis Pro - Rector.

Virtutes *Lapidis*, radianti luce corusci,
 Quem nobis rudibus *per amœna BONONIA* mittit,
 MENTZELI, in mensa jam Solis, *Lucifer ipse*,
 Exponis, *Spareberga* tuo applauditque labori,
 Et meritò: Hinc etenim *Monti* quæ gloria surgit?
 Quas memorare tibi poterit *Bilefeldia* grates?
 Luce tuæ mentis, MENTZELI *maxime*, quod jam
 Per *Lapidem*, *Urbsque* suo cum *Monte* corusca ferantur,
 Hactenus in tenebris & densa nocte sepulta,
 Fructiferi Autumni ceu tempore sæpe videmus,
 Urbem Turrigeram nebulæ mole gravatam,
Cynthius Hesperis cum nondum sospes ab undis,
 Sed simul in roseis ac fulget lutea bigis,
 Quæ surrecturos surgendo prævenit Eos,

Ac radiante suo splendore coruscat *Apollo*,
 Dispereunt nebulae densantis opercula cuncta,
 Et genuinus adest rebus color omnibus; Ecce,
 Haud aliter nobiscum agitur, *VIR MAXIME*, dum jam
Phosphorus illuxit mentis *prae*fulgidus illi
 Prædicto *Lapidi Tunis*, hinc splendore perenni
 Eximius *lapis*, *Urbsque* suo cum *monte* coruscant:
 Quas memorare tibi poterunt, *VIR MAXIME*, grates?

*Paucula hæc Excellentissimi Dni. Auctoris opusculo
 gratulabundus præfigere voluit*

Johan. Crummel, Con- Rector.

SYLLABUS CONTENTORUM.

PROÆMIUM:

Sect. I. C. I. De virtute lucifera lapidis Bonon. cum Phosphoro Hermetico Cl. Bald. communi.

C. II. De Phosphori Hermetici excellentiore virtute lucifera, quâ lapidem Bonon. superare videtur.

C. III. De qualitate lucifera lapidis Bon. quoad colores sibi propriâ & quam Phosphorus Hermeticus non videtur possidere.

C. IV. De causis colorum luminis in Lapide Bonon. & Phosphoro Hermetico.

C. V. De causis Coloris Candidi luminis in Lapide Bonon. & aliis rebus.

C. VI. De proprietate Sulphuris & foetoris in Lapide Bonon. differente à Phosphoro Hermetico.

Sect. II. C. I. De loco natali L. B. & an nusquam reperiatur lapis lucifer, nisi in tractu Bononiensi.

C. II. De aliis rebus, quæ in loco Natali lapidis Bon. reperiuntur.

C. III. De Marcassitis & aliis rebus, quæ in loco Natali Lapidis Bonon. inveniuntur.

C. IV. De figura & magnitudine Lapidis Bononiensis luciferi.

C. V. De differentiis & notis optimi Lapidis Bononiensis luciferi, & vilioris seu non lucentis.

C. VI. De præparatione Lapidis Bononiensis luciferi.

C. VII. De Quidditate & Causis proximis Lapidis Bononiensis.

C. VIII. De Causis lucis in lapide Bononiensi & Ufu ejus medico.
Epilogus.

PROOEMIUM.

A Nalogiam cœli & terræ, rerumque omnium, sapiens antiquitas non invalidis visa est stabiliisse fundamentis, cum Macrocosmo, supremaque infimis respondere statuit. De qua analogia, Harmonia cœli & terræ, aureaque catena, quâ omnes res naturales sibi invicem coherent, alii alibi. Ego brevitati studens, hîc analogicum aliquem ignem, in Lapide Bononiensi, rite per ignem præparato, exhibeo, ac per modum compendii id saltem in medium profero, quod memoriæ meæ post tot annorum intercapedinem adhuc inhæret: quatenus ille Lapis ratione luminis, quod ex aëre, radiis solaribus illustrato, concipit, cum Phosphoro Hermetico *Clariff. Viri Cbristiani Adolphi Balduini, cognomine Hermetis*, partim convenit, partim discrepat. Hic Phosphorus Hermeticus, quem non sine admiratione summa quilibet Naturæ Curiosus mecum intuetur, quique hætenus nostra ætate instar solis rursus exoritur, nec absque sole per orbem Lumen suum dimittit, eundemque perlustrat, ansam præbuit, quare hîc de *Lapide Bononiensi Lucifero* scripserim. Hinc factum, ut relicta methodo vulgari (qua res quælibet pertractatur suo nomine, definitione, genere, differentia, causis & similibus locis communibus) *Phosphorum hunc Hermeticum Cl. Balduini*, præmissum cupiam instar alicujus textus, qui comparatione instituta cum re altera, pertractari paucis debeat. Ita enim cum de proprietatibus *Lapidis nostri Bononiensis Luciferi*, quas obtinet communes cum *Phosphoro Hermetico*, egero, B. Lectori lectio fiet magis perspicua; Immo & futurum spero, ut factâ collatione inter duo hæc luminaria, sedulus naturæ studiosus, ulterius inquirere, ac tandem veritatem indagare possit: id quod primarius cujuscunque rei scopus ac finis esse debet. Quapropter statim comparationem Lapidis Bonon. luciferi cum Phosphoro Hermetico aggrediar, & facta partitione libelli mei, agam in *prima sectione* de proprietatibus luciferis, quibus nostri duo Phosphori ad invicem congruant, aut differant, & quid peculiare Phosphorus Hermeticus possideat diversum à lapide Bononiensi, & vicissim hic ab altero. In *sectione altera* agetur de ipso Lapide Bononiensi, & in genere, & in specie: nempe de ejus Inventore, loco natali, de aliis rebus,

bus, quæ in dicto loco reperiuntur, de differentiis Lapidis, causis & quidquid breviter differi de Lapide Bononiensi per modum Enchiridii poterit, relinquendo *Clar. Liceto* & aliis sua, quæ de Lapide hoc, ejusque causis, more Peripateticorum, fusius pertractarunt.

SECTIO PRIMA.

CAPUT I.

De Virtute Lucifera Lapidis Bononiensis cum Phosphoro Hermetico Cl. Balduini communi.

Prima *Clariff. Balduini* Observatio de Phosphoro suo Hermetico est hæc: quod interdum ex luce solis splendorem attrahat: uti pluribus in præfixo Phosphoro legi poterit.

Hæc qualitas cum Lapide Bononiensi nostro penitus est communis. Postquam enim lapis noster legitime est calcinatus, aërique diurno expositus, sive aër sit nubibus obscurus, sive earum expertus & radiis solaribus pervius, brevi temporis momento is lumen à Sole mutuatur, attrahit, atque in obscuro illud ostentat. Unde lapis noster quodammodo Nomen *Lunaris* quoque promereri videtur, cum æquè ac Luna suum lumen à Sole adsciscat. Præstat autem noster lapis Bononiens. hanc vim luciferam solum à Sole, existente eo supra Horizontem, sive dies sit serenus, sive obnubilatus, quemadmodum ego quidem expertus sum. Clarissimus autem *Poterius* lib. 2. Pharmac. Spagyric. c. 27. & ex eo *Fort. Licetus*, Lith. c. 5. &c. asserunt, lapidem hunc à Luna quoque suum recipere lumen, unde à quibusdam dicatur Lapis Lunaris.

Ego verò, etsi tantis Viris reclamare nolim, cum multum in modo præparandi seu calcinandi lapidem situm sit, alterque lapis alterum virtute Lucifera superet, ut hac ratione possibile sit, aliquos lapides Bononienses etiam à Lunæ ascititia luce lumen acquirere, atque in tenebris illud repræsentare; sæpius tamen experimentum cepi ex meis lapidibus calcinatis, quos noctu, serenissima existente tempestate, ad lucem Lunæ mutuatitiam exposui, cum jam Luna penitus esset plena, ut explorarem, utrum tunc quoque lumen imbiberent à Luna; verum lapides isti optimè præparati & luciferi tunc temporis nihil quidquam splendoris aut lucis retulerunt in obscuro, etsi frustra per totam noctem ad pleni-

lunium clarum experimenta fecissem. Mane vero summo, simul ac Apollo relicta aurora Horizontem attigerat, lapides isti sub dio collocati, rursus in obscuro lucere incipiebant, satis clarè, instar ferri candentis, aut carbonis, colore miniaceo rubro : argumento non invalido, Solem esse scaturiginem ignis ac lucis : sicuti hoc ipsum aliis constat argumentis.

2. Secunda Observatio Clariss. Balduini est, *quod ejus Phosphorus Hermeticus vel ad parvulam candela flammam lucere deprehensus fuerit.* Tantis lapidis Bononiens. Magnetismus tam facile lucem ab imbelli candelæ flamma concipiendi, à me non fuit observatus, cum illum ad ellychnii flammam nunquam admoverim. Hoc autem experimento deprehendi, cum locassem illum prope ignem focalem, ubi erat multa flamma cum prunis igneis : sic repositum, post moram aliquam in pileum, vel locum obscurum, reddidisse parvum lumen, vix sensibile. Unde possibile est, eum quoque à candelæ flamma lucem mutuari & tanquam accendi posse. Idem hoc *Clar. Licetus* in suo Lith. c. 4. approbare videtur, inquit : *lapidem Bononiensem etiam à flamma facis ardentis lucem concipere, & hinc quibusdam lunam terrestrem dici.*

Colligitur hinc, lapidem Bononiens. æque ac Phosphorum Hermeticum lucem posse concipere ab igne focali & terrestri, & ideo hæc duo luminaria etiam hæc in parte quodammodo convenire ; differre tamen inter se virtute concipiendi : quod lapis Bononiensis difficilius ; Phosphorus autem Hermeticus facilius lumen ab igne hauriat.

3. Tertia Clariss. Auctoris Observatio hæc est, *quod ejus Phosphorus Hermeticus, vel vitro inclusus, nihilo secius lumen ex luce Solis & candela accensa, attraxerit.* Idem experimentum feci & ego in lapide Bononiensi, qui à me in vitrum positus, & ita clausus radiis solaribus expositus, lumen de se sparsit in loco tenebricoso. Unde Auctor noster porositate vitri probare nititur. Conveniunt igitur hac in re quoque nostri duo Phosphori.

4. Quarta observatio prætati Dn. Auctoris est, *quod ejus Phosphorus, non tantum albo parieti admotus, in tenebris splendeat : sed etiam parietem illustret, & instar luna, terram illuminantis ; lumen quoque de se reddat.* Noster lapis Bononiensis, etsi subjectum tenebricosum, in quo ille lumine plenus collocatur, non valde illustret, uti Phosphorus Herm. album parietem ; in pileo tamen repositus, ubi chartam albam quoque locavi, lumen quamvis debile & vix sensibile circum sese effudit, adeo ut subjectum sive fuerit pileus, sive charta, exactè potuerit dignosci. In albo autem pariete non institui experimentum.

Conveniunt igitur quodammodo & in hac re Phosphorus Hermeticus & lapis Bononiensis, quod nempe ambo de sese, indistans, possint effundere lumen, quamvis hic remissiùs, ille autem fortiùs.

5. Quinta Observatio Cl. Balduini de suo Phosphoro Hermet. est, quod ille ascititium suum lumen per morulam interjectam iterum deponat. Idem hoc in lapide contingit Bononiensi, cujus lumen, ab aëre ambiente clario conceptum, non diù in subjecto suo permanet, sed iterum post aliquam moram tenues evanescit in auras, reditque eò, unde venerat: repetit autem lumen, quoties iterum luci exponitur publicæ, non tamen perpetuo retinet. Sic ambo Phosphori conveniunt prædictis quinque modis, quibus comparari inter sese possunt. Denique sunt alia, quibus conveniunt, de quibus suo loco.

C A P U T II.

De Phosphori Hermet. excellentiori virtute lucifera, quâ Lapid. Bonon. superare videtur.

AT incomparabilia, nec quicquam communia, inter Lapidem Bononiensem & Phosphorum Hermet. ratione virtutis luciferæ, videntur ea, quæ Clariss. Balduinus Observ. 6. 7. & 8. habet, nempe: quod Phosphorus ejus Hermet. lumine solari prægnans, in vitrum spiritu nitri plenum conjectus, nihilominus lumen in obscuro de se sparserit. Deinde quod ex isto liquore extractus, iterumque exsiccatus in occulto, ut lumen amitteret, rursusque positus in vitro frigidâ pleno & expositus luci diei, fulgorem igneum nihilo secius iterum attraxerit vel in ipsâ frigidâ. Denique; & quod exemptus rursus ex frigidâ exsiccatusque & in occulto orbatu suo lumine, calideque fornaci impositus, lumen suum repetierit quoque in ipsâ fornaci, licet camera fuerit obscura & lumine penitus orbata. Forsan vim luciferam à calore fornacis recepit Phosphorus ille, qui ab aëre ambiente obscuro camera non poterat eam acquirere.

Admiranda sane talia, nempe: quod lumen clarissimum alicui subjecto inhærens, & quod non tantum summâ ignis vi, seu calcinatione, & calorem & lumen absconditum retinuerit: verum etiam ab externâ ignis, sive solaris, sive terrestris, luce, tanquam de integro, & calore & lumine accensum & exaltatum, ejus calor & lumen frigidâ, vel alio liquore, non extinguatur, sed suum vigorem, calorem, lumenque retineat illæsum, saluum & integrum. In hisce omnibus, inquam, Phosphorus Her-

Hermeticus superare videtur nostrum Lapidem Bononiensem. Quamvis fatear, me talia, experiundi gratia, nunquam aggressum fuisse, aut de iis, experimento indagandis, ullas suscepisse cogitationes. Arbitror tamen, lapidem nostrum, in liquore, aut frigidâ, submersum, ideò non lucere, quod noverim illum, vel calcinatum, facilè aquam rursus imbibe, quoniam ante sui præparationem & calcinationem, in pulverem subtilem teritur, & aquâ miscetur. Utrum verò Phosphorus Hermeticus, aquâ submersus, eam quoque in se absorbeat, vel minus, *Clar. noster Auctor* declarabit. Itemque experientia, rerum magistra olim nos erudit, utrum talia Lapis noster Bononiensis præstare quoque possit, nec ne. Interim tamen, quia nihil hujus admirandæ qualitatis luciferæ, de Lapide Bononiensi, possum affirmare aut prædicare, quam hoc loco *Cl. Balduinus* de suo Phosphoro Hermetico protulit: ideoque brabeum auferat jam Phosphorus ille, cedatque ei noster Lapis Bononiensis, quem olim tantopere admiratus fuit, & cui simillimum, quoad virtutem luciferam, in natura dari *Clariss. Licetus Lib. c. 24. & passim*, pernegat. Verùm dies diem docet, & sicuti almus Sol, singulis diebus, singula producit, aufert, redintegrat: ita definitis suis seculis, abditas naturæ artes, ex ignorantia abyssò producunt, ablatasque reducunt Apollinis Filii, Hermetisque nepotes, quæis

de meliore luto finxit præcordia Titan.

Cæterùm quæ *Clariss. noster Auctor* loco 9. 10. 11. 12. 13. & 14. ponit, ea, ad vim Magnetis universalis luciferam, non spectant, sed vel ejus causas, vel alias res beneficio ejus Phosphori Hermetici, inveniendas.

CAPUT III.

De Qualitate Lucifera Lapidis Bonon. quoad colores sibi propria & quam Phosphorus Hermet. non videtur possidere.

PLures igitur proprietates, ratione Virtutis luciferæ, communes habet Lapis noster Bononiensis, cum Phosphoro Hermetico *Clariss. Balduini*, non tamen præcipuas & excellentiores. Ratione autem colorum lucis videtur sibi aliquid peculiare & proprium vindicare, *Lapis noster*. Nam licet ordinarius color luminis in utrisque luminatibus sit, instar ferri candentis, aut carbonis ignei, nimirum ruber, uti minium; observavi tamen quoque Lumen in eo cærulei coloris, instar viridis æris, aut cicindelæ, vel sulphuris ardentis, candelæve jam jam ar-
dere

dere incipientis. Hoc ipsum quoque observasse *Clariff. Montalbanum Prof. Bononiens.* (quem ex Cathedra olim differentem audivi, magnâ *Viri eruditissimi* familiaritate usus) *Clariff. noster Licetus in suo Litb. c. 27.* ostendit, inquiens: *Clariff. Montalbanus* quoad colores, tres observavit differentias, tum *vividi luminis, in rubro saturato veluti carbone, ferrove candente: tum subcœruleam, vix Sulphuris levem flammam; tum rarissimas igneas quasi favillas.* Est autem color ille cœruleus vel secundum *Montalbanum* sub-cœruleus, viriditate aliqua mixtus, qualis in viridi ære, ♁ & vitriolo Veneris &c. esse solet. Deinde semel tantum mihi contigit videre. in Lapide quodam Bononiensi calcinato, lumen ex rubro obscure candicans. Hunc arbitror esse, quem *Clar. Montalbanus*, descripsit ita, quod rarissimas referat igneas quasi favillas. Hi duo colores, nempe cœruleo viridis, nec non candicans, ut favillæ, non sunt à *Clariff. Balduino* annotati in *suo Phosphor. Herm.* Unde præsumitur, illius Phosphorum his carere coloribus. Etsi negare nolim, quod *Clar. Autor, Aurum Aurea* suum hisce coloribus aliquando (si studium in hac re & operam velit locare) tingere possit, ut ejus lumen de se tales, in obscuro, reddat colores.

CAPUT IV.

De Causis Colorum Luminis in Lap. Bononiensi & Phosphoro Hermetico.

CAusas igitur colorum proximas in lumine Lapidis Bononiensis ut leviter inquiramus, servabimus ordinem colorum triplicem, in nostro Lapide Bonon. a *Clariff. Montalbano* observatum.

Primus igitur ordinarius & præcipuus color luminis in Lapide nostro, cum Phosphoro Hermetico communis, est *ruber satur*, qualis in carbone & ferro candente solet esse: hunc si *substantialem*, juxta usuales pictorum colores nominare velis, quo ignem vulgarem, carbonem aut ferrum candens in tabula repræsentare nituntur, minium, vel ex cinnabari & auripigmento vel plumbagine lutea mixtum colorem, minio similem, nomines necessum erit. Unde igitur hic in igne vulgari color ruber-aureus? A fonte, respondeo, omnis ignis, caloris & coloris, almo scilicet *Sole*, siderum rege, auricommo Apolline. Hic suo fervente calore, aureoque colore cuncta penetrans & permeans, Sulphuris sui aurei rubri qualitatem rebus cunctis, ad tale Sulphur suscipiendum

aptis, impertit: undè ex iis flamma iterum excitata tali resultat colore, qualis ingeneratus illis atque impressus antea fuerat: in flamma quidem aureus lucens, in carbonibus autem cineribusque, miniaceus & ruber. Veriorem qui producere potest caulam hujus in luce & igne coloris, ejus vestigia lubens sequar.

Secundus color in lumine lapidis nostri mihi cœruleo-viridis; Clariss. autem *Montalbano* subcœruleus est. Hunc à Sulphure & Vitriolo Veneris provenire statuo. *Alma Venus*; antiquorum Phosphorus, Hesperusque: Apollinem nunc præcedens, nunc sequens: Diei nuncia, noctisque. Si ab hac ornatus nostræ terrenæ Veneris profluere debeat, vestiri ac indui eam habitu cœruleo-viridi (uti in ea deprehenditur) necesse erit. Hæc sua obtinet subjecta, quæ tali colore inficit, nunc magis, nunc minus. In nostra Venere est Sulph. & Vitriolum cœruleum exuberans: & in Sulph. & Vitriolo cœruleo est quoque Venus. Hæc ignis ærisque lucidi amantissima est, adeò, ut nullus ferè ignis accendatur, qui ante multam flammam, statim in sui exordio, colorem cœruleo-viridem, Sulphuris accensi in modum, non referat. Imò basis cujuscunque flammæ, sive sit ellychnium, sive lignum, ad latera sua hunc exhibet colorem. Inficit & omnes liquores suo æruginoso sapore & colore: imò ipsum replet aërem odore & colore. Sal armoniacum factitium nostrum, in ignem conjectum, flammam exhibet cœruleo-viridem, quem colorem, ex vase cupreo, in quo Sal armoniacum erat confectum, contraxerat. Sic in officinis ferrariis vel laboratoris Chemicis, ubi vel tantillum Veneris, aut Sulphuris aut Vitrioli fuit carbonibus immixtum, flamma subinde eminent subcœrulea. Ipsum cuprum in igne patente flammam hoc colore ditat. Et quod admirandum est, si flammam, candelæ per siphunculum, quo aurifabri argentea sua Opera, beneficio borracis vel alterius mediæ, ad invicem consolidare solent, in rem cupream, Sulphure aut Vitriolo & constantem, insuffles, ipso momenti puncto, quo candelæ flamma istud cupreum objectum attingit, tota inficietur flamma colore cœruleo-viridi, ad ellychnium usque, nihil obstante impetu halitus impulsæ, quo effluvia Vitriolo-Sulphurea & vel cuprea, vi flammæ impulsæ, abarceri potius præsumerentur, quàm ut tanto flammæ icui contraniti, imò sese per totam flammam ingerere possent. Adeò rapidissime flamma cupreas absorbet partes, ut nulla aëris vis nec ullus impetus obstare possit. Unde probabile est, Venerem nostram igneis & Sulphureis partibus totam constare, aërem-

aëremque talibus & omnium rerum effluviis esse refertissimum. Quod si causam *lucis caruleæ*, in cicindelis vel lampyridibus vulgò dictis insectis, *noctu splendentis*, aliquis in materiam Sulphuream aut vitriolo-cupream, eorum luci, à summo creatore, ab initio rerum, implantatam & admixtam, referre voluerit, ei non contrarius obviam irem. Sed de hiis insectis, eorumque generibus, differentiis, & qua parte corporis & quo tempore luceant, experimenta mea in aliud differam tempus. Cum itaque in loco natali Lapidis Bonon. vitriolum ♀ & ♂ in marchasitis aureis ubertim ibi jacentibus, copiosè reperiatur, & Lapidem quidam hoc Sulphure & Vitriolo prægnantes sint; An igitur aliunde color luminis cœruleo-viridis, quandoque in lapidibus nostris, quam à Sulphure & Vitriolo ♀?

CAPUT V.

*De Causis Coloris Candidi in lumine Lapidis
Bonon. & aliarum rerum.*

Tertius & ultimus color luminis in nostro Lapide Bonon. observatus à Clariss. Montalbano est, quod lumen in eo quandoque rarissimas referat igneas quasi favillas. Cum autem favilla omnis supra cineres, sub qua ignis latitans adhuc rubet, colore candido niteat, ideoque color luminis in Lapide Bononienf. quandoque erit candidus: quod mihi semel tantum, licet obscure, videre contigit. Causas hujus rei perquirenti, mixtura Sulphuris albi, argentei, stanneique, nec non particulæ salino-nitrosæ mihi videntur. Diana nostra cum cygnis suis albicat, multumque candoris cum Jove rebus suis impertit, in quas incidit: ipsamque Venerem albedine illustrat & superat, præsertim humiditatem nacta. Confer te in altum, noctuque cœlo serenante (cum navis tua, tranquilliore aëris motu, mare altissimum, ut est Atlanticum, sulcat,) injice vel levissima quæque in mare, etiam minimas sputi tui guttulas, roris in modum, ex ore tuo sparsas, & videbis argenteas in ipso mari scintillulas relucentes, quotquot, roris instar, guttulæ sputi tui in mare incidant. Lignum putridum, Argenteum suum splendorem noctu non exhibet, humiditate sua privatum: cum enim Sulphuris rubri partibus sit orbatum, albumque adhuc cum nitrosis particulis inhære-

at, necessum est in humido, lignum relucere noctu colorem candidum.

Calcinabam olim Studiosus antimonium cum nitro, morè vulgari, in tigillo, ut haberem diaphoreticum vulgò dictum: cumque materiam spatulâ agitâsem in crucibulo, ignemque subtus occultâsem lateribus, ne esset conspicuus, in loco tenebricoso & vespertino tempore, apparuit mihi materia agitata, præsertim ad latera tigilli, tota argentea, luce perquam candida, paucula tamen viriditate intermixta.

Causam in Sulphur aliquod album, quod contineret antimonium cum nitro permixtum, transtuli: quamvis hoc Phœnomenum post hæc mihi nunquam affulsit vel aliquoties inquirenti: *Saccharum albissimum*, quod optimum habetur, durumque est, si in obscuro, ab illo aliquid cultro abrasas, lucem candidam, scintillarum instar, exhibebit, ob partes salino-nitrosas cum sulphure albo permixtas.

Has particulas, effluvii lucentis in modum, egredi quoque ex *cati* pilis & *cato* existimo, cum in tenebris pellis cati adversum pilos, seu à cauda versus caput, crebrò manu fricatur. Quod *Johan. Nierenberg. lib. 1. cap. 7. Hist. Nat. peregr.* & ex eo *Clariff. noster Balduinus* in suo Phosphoro hîc præfixo, refert, de puella nobili, quæ pectine, ex capillis suis flammæ, veluti ardentes cœlo stellas, in sinum excussit. Illud mihi ipsi accidisse juveni adhuc, sanctè affirmare possum. In ædibus paternis cum aliquando summo mane surgerem, ut concioni sacræ in templo interesset, contuli me ex cubiculo in hypocaustum calefactum (mense Februario ferè finito) atque ibi assidens fornaci, ac me vestiens, cœpi capillos pectine, ex fetis quidem suillis confecto, comere. Et ecce simulac pecten à capite & capillis deorsum detrusissem, innumeræ scintillulæ clarè lucentes, omnes quidem colore albo, à capillis excutiebantur. Perterritus primùm hoc spectaculo, intuebar pectinem, fornacem, & quidquid ante & retro caput esset. At cum nihil sese vultui offerret capillos rursus pexui: & quotis vicibus actum pectendi repetiveram, toties excidebant scintillulæ ex capillis. Actutum me ad fenestram contuli, (erat saltem unica, per quam diluculum matutinum incidere poterat in cameram 50. pedes longam, nec ultra 12. latam) ut spectaculum ad lumen exorientis diei quoque videre possem, quod tamen non adeò exacte sese oculis præsentabat, quam in loco obscuriore, post fornacem. Hoc mane plus temporis dabatur pectinationi, quam aliàs senioribus rebus, ob spectaculum hoc. Altero mane & post-

posthac nihil quidquam tale in me expertus sum. Vir. Cl. *Job. Manzius*. Scholæ Bilefeldiensis Rector, dum hæc typis exscribenda Bilef. curo, mihi narravit, sibi adolescenti olim, dum ex graviore morbo jam convalesceret, & in tenebris lectum petiturus, thoracis nodos solveret, plurimas ignis scintillas subito è sinu excidisse. Idem in tenebris capillum pectens, in ipso ætatis flore, aliquoties scintillulas observavit.

Et si autem causam hujus rei in talia effluvia capitis & capillorum, quæ ♁ album cum admixtione nitrosi salis continent, referre possem; tamen quia scintillæ istæ capitis tantum unius erant diluculi matutini, vereor ne alia latens simul adfuerit hujus rei causa. Ex his liquet causam luminis candidi in obscuro, consistere præcipuè in Sulphure albo (quali ☽ & Jupp. scitent) mixta cum particulis salino-nitrosis, sæpius cum humiditate quâdam junctis. Sic ubi Lapis noster Apollinis auro, Lunæque argento, nutu Jovis, mixturam balsam adeptus est, fit lumen in obscuro, juxta *Clariss. Montalbannum* rarissimas igneas quasi favillas exhibens.

CAPUT VI.

De Proprietate Sulphuris & foetoris in Lap. Bonon. differente à Phosphoro Herm. Cl. Bald.

Licet de Sulphure triplici, quod in Lapide Bonon. ratione Luminis reperitur, in præcedente capitulo egerim, cum tamen ob foetorem ingentem Sulphuris, quod in Lapid. Bononiens. est, differentiam sortiatur Lapis noster à Phosphoro Hermetico, quem sine ullo foetore esse tanquam purissimum ens præsumo, placet paucis de Sulphure & foetore Lapid. Bononiensis hæc differere. Igitur in Lapid. Bononiens. Luciferis, præsertim qui qualitatem lucentem non habebant, deprehendi foetidissimum olens Sulphur. Nam dum calcinare illos in igne vehementi tentâram, conspexi in ipso ignis ardore maximo Sulphur quoddam lutei coloris, quale est commune nostrum Sulphur, ex fissuris lapidum excoqui, quod igne non depascebatur, sed in ipso perdurabat, bullulas tantum excitans. Nullam autem flammam ex lapidibus egredientem ab initio calcinationis usq; ad finem sensi, quamvis foetor à Sulphure aërem impleret. Extracti igitur Lapid. (quos non comminutos, sed integros in ignem posueram) spargebât foetorem putridum, instar Sulph. Stibii, quando illud cum sale

tartari, vel cineribus fagi exultis calcinatur, ejusque Sulphur calidâ extrahitur. Talem fœtorem quandoque ferrum spargit cum Sulphure elaboratum: Item Arsenicum. Hos Lapidés calcinatos recondideram fortuito juxta monetam argenteam cupreamque, quam Lapidés suis exhalationibus Sulphureis aded nigredine infecerant, ut vix Julios meos argenteos, cupreosque (Italis dictos) bezones cognoscerem ac nigredinem ab iis lotione quadam iterum tollere possem. Argumento, quod Sulphur in Lapis Bonon. sit grossum, fixumque aliquo modo, cum non flammigeret in igne, sed diu admodum in eo persistat, bullasque tantum emittat vi ignis, tanquam sale quopiam fixo foret permixtum, quod Sulphur itidem fixum redderet. Hinc quoniam post validam ignitionem & calcinationem Lapis nihilominus effluvia spirat Sulphurea, quæ metalla obfuscant, necesse est Sulphur in eo non esse in totum fixum, sed ex parte duntaxat. Quod enim fixum omninò est, illud ignis torturam sustinet, atque in eo perstat intemeratum, nulla effluvia emittendo, quale aurum est. Grossum verò & terrenum in eo Sulph. esse, arguitur ex fœtore ejus, post ignitionem. Si enim Sulphur in eo esset purum atque omnis terreitatis expers, nullum ederet fœtorem, sed cum sua puritate persisteret quoque fixum in igne. Vnde colligo, *Clar. Balduini* Phosphorum Hermet. Sulphure puriore & fixiore constare, quoniam ei ex Aura simpliciore Aurum istud, sive Sulphur solare, purum advenit, unde procul dubio omnis quoque fœtoris erit expers. Hinc etiam Lapidés nostri Bonon. quantò minus sunt Sulphure prægnantes, tanto pellucidiores, puriores atque aptiores sunt ad lumen concipiendum, quando sustinuerunt calcinationis ignem. Fœtidum Sulphur quoque lapidibus nostris inesse indicavit olim *Poterius* lib. 2. Pharm. Spag. cap. 27.

Addit etiam, eos salem acerrimum, mordacem & verè arsenicalem possidere. Id quod verum deprehenditur, quoniam vi causticâ polent, post ignitionem, & Pfilotira ex iis facillè parantur. Porrò inquit *Poterius* loco citato, ejus Sulphur non esse ita fugax, ut arsenici, imo fixum manere in igne, fortemque sustinere calcinationem. Necessum igitur est, Sulphur in lapidibus nostris esse sale quodam fixo permixtum, quod illud in igne illæsum conservet, nec tam citò absumi patiatur.

SECTIO SECUNDA.

C A P U T . I .

De Loco Natali Lapidis Luciferi & an nusquam is reperitur, nisi in tractu Bononiensi.

ANtequam ad causas naturales Lapidis Bonon. progrediar, visum est prius de Loco Natali ejus, & quid rerum naturalium fossilium ulterius in dicto loco reperiat, paucis differere, ut illis cognitis, eò melius in naturam & causam Lapidis nostri possimus inquirere. Cum autem lapis nobis dicatur *Bononiensis*, indicatur hoc epitheto ejus locus natalis, *Bononia* nempe *Italorum*, *alma studiorum mater* absolutè dicta, & nomine & ipsa re commendabilis. Hæc Bononiensis tellus produxit hunc lapidem luciferum ante annos circiter septuaginta, dum hæc scribo. Anno enim 1604. quidam civis Bononiensis (ut refert *Clar. Licetus Lith. c. 2.*) nomine Vincentius Casciorolus *Chemiæ deditus*, ad *Chrysopeaiam à sutrina translatus*, cum inveniret lapidem hunc *Sulphure ponderoso pregnantem Solarem vocavit*, eumque aptum ad *Chrysopeaiam* judicavit. Hic vir Lapidem hunc multis laboribus antea subactum, non qui de se promeret aurum, sed qui sorberet in se Solis aurum lumen, cælestemque thesaurum velut notus furaretur à cælo *Promerheus*, (ut ipsis utar verbis *Cl. Liceti.*) preparavit. Plura de inventoris occasione legantur apud *Poterium l. 2. Phar. Spag. c. 27.* Fuit igitur *Chemiæ deditus* inventor. O divinam artem! quæ nobis mortalibus divina prorsus aperuit. Quid enim sublimius illa arte, quæ tot invidiæ dentibus mordetur? Vti enim Sacrosancta Theologia infinitis modis à Satana infestatur: Ita hæc ars, quæ abditos *NA FURÆ Dei Filia*, recessus perscrutatur, à Satanae membris oppugnatur. Sed veras *Chemiæ* laudes pertractet, eamque vindicet contra ejus adversarios *Clariss. Olaus Borrichius*, & alii. Meum non est, hic longius digredi, sed è *sutrina* transfugam *Casciorolum* suo quoque encomio exornare, quod artis hujus divinæ cupidus, suis *Chemicis* laboribus luciferum hunc Lapidem *Bononiae* prodiderit: etsi aurum quærens, sibi & suo Domino inaniter aurum (teste *Poterio*) profuderit. Id quod certissimè accidit aurum hac arte solùm quærentibus, avideque illi inhiantibus. Caterum locus natalis specialis

Lapidis

Lapidis circa Bononiam Mons est Paternus (vulgò monte Baderno) dictus, ad quem me sæpius contuli, cum Bononia Medicinæ operam navarem, ut Lapidem nostrum in suo natali conquererem solo. Locum hunc natalem, quâ via ad eum eat ex urbe, exquisitissimè descripsit Poterius, loco sæpius citato, adeo, ut illum vel Pictorum gloria Apelles artificioso penicillo suo melius obtutui nostro proponere non posset. In dicto monte Paterno, post pluvias ingentes, ab illo, torrentis in modum, decurrentes, eluitur in montis rimis & scissuris patentibus, atque invenitur Lapis Bononiensis.

Etsi autem Lapis hic lucifer hætenus tantum in comitatu Bononiensi fuerit inventus: attamen non ausim asserere, illum nusquam alibi, præterquam in comitatu Bonon. existere. Nam si Thuani Historia lib. 6. fidem non superat, de admirando quodam Lapide lucifero, qui anno 1550. ex Indiis, à quopiam viro, qui fuit Bononia Belgarum, allatus, Bononia Italarum non tantum erit fertilis lapidum luciferorum, sed aliquis Indiarum quoque locus, Sic Athanas. Kircherus in arte Magn. l. 3. p. 4. quæst. 2. hujus Lapidis lucif. mineram apud Tolosam inveniri scribit. Ita filix ille lucifer Job. Bapt. Helmontii, de quo in suo tractatu Magnum. Oport. ex alia patria, quam Bononia erit oriendus, cum Lapis noster Bonon. non sit ex genere silicum. Imò ipse noster Lapis non tantum, circa Bononiam, Montem Paternum dictum, pro loco natali agnoscit, sed agros quoque Roncharia & Pradalbino dictos, uti calculum meis assertis addit Clariss. Poterius.

C A P U T II.

De aliis rebus, quæ in Loco natali Lapidis Bononiensis reperiuntur.

Adradicem Apennini montis totam Italiam ferè per medium secantis, Clarissima Urbs Bononia sita est. Simulatque enim extra Urbis portam, S. Mammolo dictam, pedem ponas, moveasve, ut conferre te ad montem Paternum cupias, ascendere Apenninum cogeris. In hoc tractu ingentes sunt montes ex mero gypsario Lapide constantes, quibus incolæ ignem substruunt, ut gypsum in calcem exurant, ad ædificia construenda & dealbanda. Gypsum, seu Lapis gypsiarius ex genere calcarii Lapidis est: diaphanum, nunc striatum, nunc squamatum & scissile instar talci, lapidisve specularis. Differt autem gypsum à Lapide speculari & talco, quod hæc non adeò faciliè possint igne.

igne superari & in calcem exuri, quàm gypsum, aut communis Lapis calcarius. Est enim *talci* quoddam *genus*, quod ferè nequit igne perdomari, quale est *Moscoviticum* & quidam *Lapis specularis*, præsertim qui vices vitri in lucernis habet & flexilis est, non facillè igne vincitur. Gypsum autem vel ad ellychnij flammam, suam perdit transparentiam & consistentiam, abitque facile in albam calcem. Æmulatur autem valde Gypsum Bononiense Lapidem specularem, cum diaphanum penitus sit, & in foliola tenuissima quoque separari possit, quemadmodum Lapis specularis: at Gypsum hoc tantæ magnitudinis non est, quantæ est specularis Lapis, neque, ut innui, resistit igni, sed facillimè calcinatur. Talci autem genera, lapidemque specularem in Loco dicto & circa Bononiam non inveni, ut ut *Clar. Licetus c. 1. Lib.* affirmet, ea ibidem reperiri. Idem quoque scribit loco citato, *Achatem in loco natali lapidis fuisse effossum: Adamantem, Bobemico similem, Jaspides, omnis generis marcasitbas, Salem ammoniacum, Vitriolum, Antimonium, lapidem Judaicum & rariores plantas ibidem existere.*

Achatem, Jaspidesque non offendi, quamvis non velim negare omnia, quæ ego non vidi. Silices verò transparentes, ex quibus adamantes Europæi expoliuntur, collegi ibidem. Nam mihi olim illi innotuerant, cum in Borussia viverem, Studiosus medicinæ. Contigerat mihi aliquando, *Ciconiam*, ex nido desumptam, cultello anatomico dissecuisse, in cujus ventriculo inter reliquos calculos filicem quoque Adamantem eximi optimæ notæ; qui deinde expolitus Bohemicum præstantiâ longè superabat. Reperiuntur tales silices, ex quibus hodie vasa crystallina optimi generis conflantur, ubique ferè locorum, ubi præsertim rivuli, fontesque vivaces terra scaturiunt, puriorque arena à natura eluitur: quemadmodum in comitatu *Clivensi* constat. Nec mihi videre ibidem accidit Antimonium & lapidem Judaicum; quamvis forsan adsint. Ex fœtore enim antimoniali & arsenicali, quem nostri lapides calcinati exhalant (uti inferius dicetur) facillè constat, mineram Antimonii quoque ibidem latere. *Lapis Judaicus* in Borussia agris quondam mihi repertus est, aliàs nusquam alibi. In monte *Paterno* circa Bononiam, contigit mihi quoque videre lapidem prægrandem, plusquam centum librarum. Hic instar statuæ, figuram hominis dimidii adè exactè æmulabatur, ut arte ex lapide excisus in talem formam videretur. Referebat enim specie, caput, collum, brachia & ventrem. Ut igitur exploratum haberem, num ab arte, an verò naturæ industriâ, in

talem formam esset redactus, comminui lapidem, qui ictibus aliorum præduriorum lapidum non resistebat. Quo facto, inveni intus substantiam limosam, siccam tamen, æqualem, coloris cineritii, subtili arenâ permixtam, sic ut exteriori vi non admodum pertinaciter resistere potuerit. Tota autem ejus superficies erat obducta materiâ quadam subtili, ad lucem transparente, instar cornu: qualis apparet minera argentea, quæ ob suam diaphaneitatem metallurgicis nostris Germanis dicitur *Hornstein* (quasi diceret) *lapis corneus*: At *marcasithas* sustuli multas in monte *Paterno*: de quarum ut & *Lapidum Bononiensium* singulari & rara figura dissertationem exhibui olim Patavii *Clar. Liceto*, ut suo libro de hoc Lapide, iterum prælo (uti animus erat) subjiciendo, adjungeret: quod & juxta pollicitationes ejus factum fuisset, nisi fata Virû prævenissent. Sed de *Marcasithis* aliquid fusius, in sequenti capitulo.

C A P U T III.

De Marcasithis & aliis rebus, quæ in loco natali Lapidis Bononiensis inveniuntur.

M*arcasithæ sunt duplicis generis: aliæ dicuntur aureæ, aliæ vero argenteæ. Hæ ad naturam metalli propius accedunt. Nam, ex monte Bruçtero, & aliis locis, exciditur, ut alia solent metallalla saxis suis & glebis inhærentia. Ejus minera circa dictum montem constat ex siliceo Lapide, raro Sulphure, potissimum verò splendore plumbeo argenteoque intermixta. Ex hac minera contusa liquatur Marcasitha argentea ad nonnullos usus destinata. Illa verò, quæ aurea dicitur Marcasitha, videtur mihi tota alterius naturæ & diversa à Marcasitha argentea. Auream vulgus nominat, quod aureo colore, maximam partem verò, cupreo seu æreo, constat. In his Marcasithis plurimum deprehenditur Sulphuris, eluiturque ex eis Vitriolum ꝑ: Postquam enim Æ omne, ignis vi & flammâ, fuit consumptum, terra remanet rubra, ex qua ꝑ parari potest, Vulcani arte. Hæc Marcasitha, in loco Lapidis nostri natalitio, reperitur. Sunt hæ Marcasithæ Bononienses *Pyrite lapides*, ex eorum genere, quos Equites nostri Germani hætenus, suis sclopetis ephippiariis adaptare consueverunt, quales etiam circa *Bononiam* reperiuntur. At rectius, meâ sententiâ, possem has Marcasithas, *Sulphuris mineram*, nominare, quæ cuprum ferrumve contineat: quemadmodum variæ ejusmodi Sulphuris mineræ ex terra eruuntur, scopulisque metalliferis instar crystallosum concretorum, & aureo splendore*

dore bellè coruscantium, inhærent, ex quibus sulphur, chalcantum seu vitriolum, & denique ♀ vel Mars, vel utrumque artificii metallurgicis paratur. Magnitudo harum Marcasitharum Bononiensium non est ingens: frustillatim enim hinc inde *in monte dicto Paterno* colliguntur, nec uncias tres pondere superant. Figura earum incerta est: speciem autem sæpius habent compagis, ex meris crystallulis cupreis constantis: quamvis non rarò eas collegerim figurâ globulorum rotundorum, quorum diameter unciam non superat: inter has quædam, globulos, quos tunicis nostris præfigere solemus, cum suis pediculis ad eò exactè repræsentant, ut dubius fuerim, casu principium tale metallicum istæ habuerint Marcasithæ, an vero solâ naturæ operâ in talem formam productæ fuerint. Est ergo diversa satis Marcasitha hæc aurea, ab altera, quæ argentea vulgo vocatur; quoniam hæc multo constat Mercurio parùm fixiore, & paucò Sulphure: Illa vero, multo Δ & Vitriolo, nullo autem Mercur. nisi velis corpora metallica, quæ in iis delitescunt, vocare Mercurium parum coagulatum, quoniam Merc. in metallis est. Hoc videtur etiam innuere GEBER NOSTER ARABS, *Vir in laboribus Chemicis industrius ac ingenuus l. 2. part. 1. c. 60.* summæ suæ perfectionis de Natura Marcasithæ, cum inquit: *Marcasitha duplicem habet in sui creatione substantiam. Argenti vivi scilicet mortificati & ad fixationem approximantis, & Sulphuris adurentis.*

Quasi velit dicere *Auctor hic*: Marcasitha duplex est: Altera, quæ argento vivo mortificato &c. altera autem, quæ Sulphure adurente constat. Porro salem quoque ammoniacum reperiri ibidem, *Auctor noster Clar. Licetus* ait. Verum de iis rebus, quæ mihi non fuerunt visæ, non a sum absolutè pronunciare. Lapidis autem Bononiensis luciferi quoddam genus, perquam valdè speciem salis armeniacy, nobis vulgariter dicti, repræsentantis, in agro *Bononiensi* (vulgò *la Roncheria* vocato,) inveni. De quo in subsequentibus, ubi de forma, differentiis, & notis Lapidis nostri, in specie agam, tractare animus est. Placet hic interfere paucis, quid de conchyliis marinis, in editis montibus, & circa Bononiam & alibi viderim, & quæ sit mea de illis sententia.

Non procul monti huic *Paterno* dicto, lapidis nostri *Patriæ*, unico forte milliari Italico distant, (loci nomen excidit memoriâ) ingens Mons imminet præruptus, à violentia torrentium aquarum, quas imbres frequentes, ex vicinis montibus confluentes, efficiunt, atque insignes terrarum mōles ab isto monte prosternunt ac dejiciunt. In hac

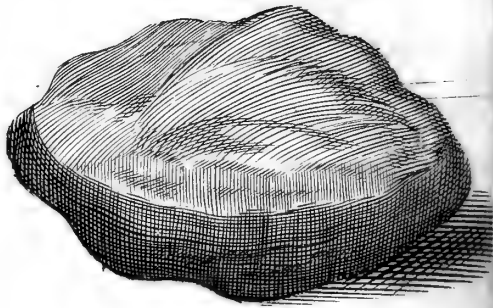
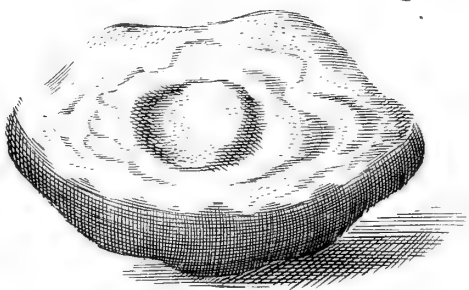
montis ruina, superiore in parte, visuntur multæ strages seriesve, ex testis conchyliorum marinorum omnis generis, plurimâ arenâ interjectâ instar strati superstrati, (uti Chemicorum vulgus loquitur.) Est enim inter hæc testarum conchyliorum strages seriesvè, arena ad crassitiem ulnæ & ultra interposita. Erant autem testæ conchyliorum variorum, omnes ab invicem distinctæ, nec cuiquam lapidi impactæ, adeò ut separatim omnia manibus tractari, & dignosci potuerint. Effecerat hoc arena pura, nullo limo lutove intermixta, quæ conchyliorum testas conservaverat, per multa secula, integras. Interea verò diuturnitate temporum omnes istæ testæ erant in albissimam calcem faciliè resolubiles, tanquam vehementiâ ignis calcinatæ. Talia cum admiratione contemplatus, nullam poteram invenire aliam causam, unde tales oceani partus, in montium cacumina, fuerint delati, nisi universale terrarum diluvium ac cataclysmum, cujus littora tandem altissimorum montium cacumina fuerunt, in quæ æstus universalis oceani tunc talia marina impulit, deposuitque, ut essent & nobis & nostris, ad ultimum usque iudicium, posteris, divinæ ultionis testimonium: quemadmodum plurimi eruditorum mecum fatentur Absurdum enim est statuere, terram ex se & sua natura ejusmodi marina absque ullo fine & usu fingere ac progignere, cum nihil frustra & supervacaneum à natura & ejus Creatore summo productum sit. Partes enim animalium duriores, quales sunt ossa & testacea omnia, in multa possunt perdurare secula, sine aliqua corruptela: Tandem temporis diuturnitas, quod omnium rerum velut ignis est edax, ejusmodi partes spermaticas duriores, in calces vertit: unde etiam vim acquirunt medicinalem, possuntque intra corpus humanum contra morbos usurpari, tanquam arte Chemica per ignem fuissent præparatæ ac calcinatæ. Spectacula ejusmodi universalis inundationis visuntur in plurimis orbis nostri terrenis partibus. In hujus Castri Sparenbergis scopulo, & in vicinia, exciduntur saxa ingentia, ex meris conchyliorum omnis generis testis compacta. Inhærent autem scopulo, imò ad se invicem adhærent, adeò arctè, ut diceret lapides esse homogeneos, ita limus testas occupat ab initio, ut unica jam videatur Lapidis materia. Atque ubi limus fuerat ruber, is jam immixtus & cum testis albissimis induratus, marmoris elegantiam nunc præbet. Circa *Colmariam, Alsatia superioris emporium*, ex ejusmodi saxis conchyliiferis, in pollinem contusis, (sunt enim minus durioris consistentiæ) & cum paucula tenaciori argilla mistis, vidi ejus loci figulos confecisse optima tigilla, ad metalla fundenda. In ipsis denique

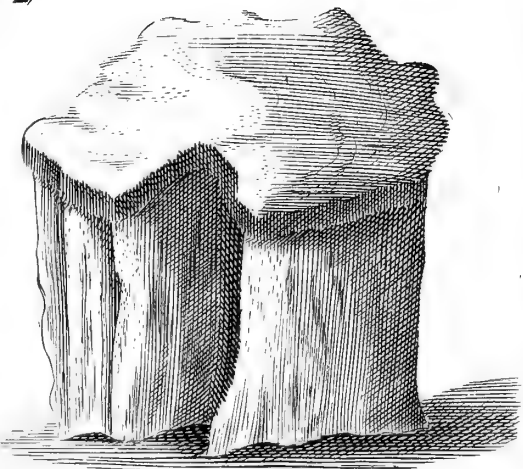
F1

N. 1 F1
LAP. BO NONIENS'

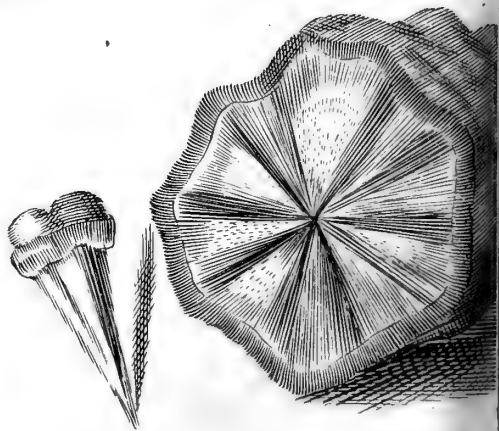
N. 2

F2

F 2

silibus fractis, ad littora maris Baltici, reperi conchyliorum testas. Sed de his alibi forsan fusiùs. Denique *rariorum plantarum catalogum*, quæ circa montem dictum, & in tractu Bononiensi crescunt, possem conficere, inter quas *lini Sylvestris* species & *cyclaminum* primas tenent. Verùm cum non sint ea nostri propositi, ab iis desistendum arbitror.

CAPUT IV.

De Figura & Magnitudine Lapidis Bononiensis
Luciferi.

EXternam Lapidis nostri figuram nullam certam & regularem dari *Clar. Licetus c. 19. Lith.* statuit, quoniam plerique lapides in genere, rarò determinatam figuram obtinent. De hac re autem olim mihi in Italia dubium oboriebatur, cum lapidem hunc, maximam partem, invenirem ellipticâ figurâ. Aliquos colligebam, quî pruni exsiccati formam, & speciem adedò exactè mentiebantur, ut, si inter vera pruna exsiccata reponerentur, externâ formâ à reliquis minimè discerni possent. *Hac de singulari lapidis forma, ut & de Marcasitibus exhibui peculiarem dissertatiunculam, Clariss. FORT. LICETO adhuc supervsisti, ut superius cap. 2. in fine dixi.* Placet igitur paucis attingere externas aliquot Lapidis figuras, ejusque *magnitudinem* quadantenus determinatam, quæ sæpius pugnum, ovumque gallinaceum plùs minusve adæquat. *Figura ei est oblonga, teres, plana, rotunda, depressa: nunc crassior, nunc figuræ mixtæ. Videatur schema adjunctum.* Agnoverunt tales quoque figuras mecum *Clar. V. V. Poterius, Montalbanus, Licetus &c.* Accidit tamen, ut aliquando in agro Bononiensi, vulgò *la Roncheria dicto*, cum ex monte *Paterno* urbem repeterem, in Lapidem ingentis molis offenderem. Erat Lapis albus, aliquot centum librarum pondere: Ex quo cum frustum aliquod excussissem aliò duriore lapide, frustumque illud domi, mediante igne examinasssem, expertus sum, hunc lapidem tanquam optimæ notæ, lucere quoque in tenebris satis clarè. Lapis autem hic aliam intus habebat structuram, quàm cæteri minores. Namque obtinebat intus oblongas strias, rectas, parallelas, ad nullum centrum determinabiles, qualis substantia interna salis armeniaci apparere solet, cui per-similis erat hic Lapis, uti *imago ejus* utcumque adumbrata *Num. 1. Fig. 2.* monstrat. Hosce Lapidem vidit quoque mecum olim *Cl. Poterius.* Inquit enim loco sæpius dicto: *Adejus*

(scil. viæ, quâ itur ad montem Paternum) *dextram, in agro, qui dicitur vulgò Roncheria, magna copia lapidis cujusdam albi, prima facie salem ammoniacum representantis, reperitur.* Hic dubium incidit, num *Cl. Licetus* vel alii Auctores hunc lapidem pro sale ammoniaco intuiti sint, cum salem hunc in tractu Bonon. non repererim. Quamvis prorsus illud negare nolim, quod ego oculis non perlustravi, cum nobis non visa quærentibus non omnia sese offerant. Est autem hic Lapis ex genere calcarii gypsi, vel lapidis gypsatii, etsi non sit pellucidus, ut gypsum, sed opacus & albus, & qui in calcem uritur *Bononia*, more gypsi, ad ædes construendas. Ejusmodi lapides vidi à nostris Auriculoribus Germanis (quos illi *Spaat* vocant) adhibitos, ad aurifolia cusa, quibus interspergant hujus lapidis pollinem, ne ad invicem auri cohærescere folia, sed faciliè separari ab invicem possint. Salis ammoniaci natura est volatilis, nec tam faciliè igni resistit, ut figi possit. Incidit hic locus *Clar. BOCCONIS Nobilis Siculi, & Botanici, Magni Ducis Hetruria*, in libro Epistolarum suarum ad Amicos *Epist. 7. p. m. 47.* de sale Armeniaco, post nuperum in Sicilia, montis *Ætnæ* horribile incendium, super scorias ferrugineas, vi ignis quasi infernalis, ejectas reperto. Hoc, ut Auctor refert, omnes habuisse salis Armeniaci notas, præsertim quoad colores, citrinum, croceum, æruginosum & alios: sed fuisse paullo fixius. *Res sanè admiratione digna, quod sal Armeniacum, olim Ammoniacum, & quod hodiè Europæis nobis non à sola natura productum, sed merè venditur factitium, & summè volatilis naturæ est, adeò quidem, ut beneficio hujus, Chemiæ periti, fixa reddant volatilia, tam incredibile incendium (quo vel ipsa terra, & quidquid igne fuit eructatum, ut Cl. Auctor refert, plumbi ad instar liquidi manavit) potuerit sustinere & super scorias relictas integrum persistere.* Unde nobis hujus salis naturam paullo uberius memoratus *Cl. Auctor* declarabit, mentemque nostram de hoc sale, an lapide quodam gypsatario, vel alterius fixioris naturæ, fuerit permixtum, ulterius illustrabit. Etsi autem Anno 1650. montem *Ætnam*, Siciliæ nivibus, nubibus, fumoque tectum & obscuratum, nec non insulam *Strongylen*, altissimâ flammâ in apice montis coruscantem, itemque Insulas *Vulcani*, *Liparæas*, ad radices, tanquam ex ipso mari, flammæ & fumos eructantes, navi prætervectus viderim & postea *Vesuvium* (Italis *monte di Soma* dictum) conscenderim, nihil tamen de sale quopiam Ammoniaco videre contigit. In *Vesuvii* quidem theatriformi cacumine, qua parte mare spectat, vidi supra cineres

tanquam nive tectos, albissimam quandam materiam salis ad instar, quæ primo intuitu mihi videbatur esse sal; verum linguæ gustanti nullum saporem exhibebat, sed instar calcis irrefolubile aur illiquefibile manebat contra salium naturam. Unde naturale Sal Ammoniacum nunquam fateor me vidisse, quod tamen optarem videre. Hactenus incidenter de sale Armeniaco vel Ammoniaco, quatenus in loco natali Lapidis Bononiensis, vel alibi, inveniri dicatur, & exactam referat formam cujusdam Lapidis Bononiensis luciferi, cujus ab initio capituli hujus facta est mentio.

CAPUT V.

De Differentiis & Notis optimi Lapidis Bononiensis luciferi, & vilioris seu non lucentis.

Postquam differentias Lapidis nostri specificas attigimus, paucis progrediamur ad notas optimi lapidis; & minus probati ad lucem reddendam in obscuro. Differentias lapidis *Clar. Licetus, c. 21.* Lith. ex mente *Clariff. Montalbani & Poterii* recenset. Quorum hinc tres: ille verò quatuor habet. Ego *Cl. Montalbini* sententiam secutus, ejus 4. amplectar differentias & *quintam* lapidis lucentis addam.

Prima differentia est: quod *primus* lapis sit oblongus, rotundus, depressus, lenticularis figuræ, latiusculas in lamellas scissilis, non striatus, cortice pallido, durus, ponderosus, pellucidus cum atro-cœrulea perspicuitate nitens, in quo sit plurimum gypseæ substantiæ purioris: addo, qui in dorsi sui medio habeat parvam quandam foveam, qualis Num. 1. Fig. 1. depictus est. Hic lapis ab omnibus omnium optimus est judicatus. 2. *Secundus Lapis* priori non absimilis, partim in bracteas scissilis, partim Stibii instar striatus, cortice quoque levi pallecente præditus. Est & hic luminaris, sed bonitate superiori cedit. 3. *Tertius lapis* oblongus, crassusque instar ovi, cortice cinereo, nunc levi, nunc alpero: per medium fractus, strias radiosque ostendit à circumferentiæ superficie, ad medium, tanquam ad centrum aliquod tendentes. Et hoc centrum ab uno lapidis extremo, ad alterum, instar axis est elongatum, & (quod probè notandum) continet non tantum sulphur grossum, minus fixum, sed aliquid etiam metallici. Et cum totus lapis sit gypseæ naturæ, apparent striæ istæ, tanquam crystalluli gypseæ, super centrum

centrum metallicum accretæ. Hic Lapis, quò purior & pellucidior, eò est luminosior lucidiorque in tenebris. 4. *Quartus* cum præcedenti tertio convenit figurâ & magnitudine. Est enim illi, quoad externam & internam faciem planè similis: nisi quod sit obscurior & nigrior intus & extrâ, latumque habeat centrum, multo insuper sulphure fœtente abundet. Unde etiam impurior est, minusque probandus, quoniam licet diutissimè calcinetur, lucem tamen in obscuro minimè reddit. Jucunda mihi fuit consideratio, quod hoc quartum & tertium genus lapidis, cujus interna facies, cum per medium frangitur, strias ostentat ad centrum suum radiantés, *Cl. Balduini*, Phœnomena sui Magnetismi universalis. *p. m. 41.* magna ex parte radiis suis ad centrum directis, nec non cortice quodam circumferentiam ambiente æmuletur. Unde hac in re convenire & comparari quoque potest Lapis noster Bonon. cum Phosph. Hermet. seu magnetè universali *Cl. Balduini*. Pictura lapidis hujus 4ti & 3tii adumbrata est num. 2. fig. 1. & 2. 5. *Quintus lapis*, ferme merum est gypsum, pauco sulphure, eoque puro constans, cortice albido, intus strias lineasque rectas, parallelas ostendens, substantiâ penitus albâ, non diaphanus, sali armeniaco factitio persimilis, quoad formam. Vid. Fig. 2. num. 1. De hoc lapide & incidenter de sale Armeniaco, supra in præcedenti capitulo fusiùs egi. Inter has quinque differentias lapidum, ille tantum minus est aptus ad lucem concipiendam, cujus loco 4to facta fuit mentio: & quidem ob sulphur impurum, fœtens. Hoc Δ naturæ est martialis & arsenicalis, saleque abundat acerrimo, quod istud Sulphur. quodammodo fixum reddit, quo minus possit igne absumi: de quo c. 4to. sect. 1. Ubi de Sulph. fœtido lapidis nostri, quatenus à Phosph. Hermet. differat, pertractatum fuit. Reliquæ quatuor lapidis differentiæ, veluti prima, secunda, tertia & quinta, optimas exhibent lapidis notas ratione qualitatis luciferæ, quam contrahit lapis ex aère ambiente, lumine imprægnato, eumque in obscuro reddit. Jam, qua ratione lapides hi per ignem legitimè præparentur, ut qualitatem hanc acquirant, paucis dicendum.

CAPUT VI.

*De Preparatione Lapidis Bonon. ut in tenebris
luceat.*

Inter omnes præparationis modos, qui à multis mihi fuerunt cõmunicati, tanquam inter arcana locandi, *Cl. Porerii* descriptio, dicto sæpius loco,

loco, omnium optima mihi visa est. Verba ejus hinc apponere lubet : *Et quidem, inquit, pro facultate lucifera, in eo potissimum exoptata, calcinatur duobus modis. Primò lapis in tenuissimum pollinem redactus, fortissimo igne, in crucibulo calcinatur. Secundò, idem in pollinem redactus, in placentulas thaleri instar compingitur, vel sola aqua communi, vel albumine ovi. Hæ per se exsiccata in furno venti cum carbonibus stratificantur & dato igne validissimo per 4. vel 5. horas calcinantur. Furno per se refrigerato placentulas exime. Quod si prima vice non sint satis coctæ, quod cognoscitur, si parum lucis receperint, tunc eodem modo calcinationem reitem, dictas placentulas eodem modo stratificando, ut prius. Ter nonnunquam reiteratur dicta calcinatio. Optima ea est, quæ fit ex selectissimis lapidibus nitidis, puris & diaphanis. Sic lapis subtilissimè tritus in furno reverberii, tam diu excoquitur, quoad lucem facillè excipiat. Ex eo pulvere varia in pyxidiculis efformantur animalcula, quæ in tenebris mirificè lucent. Cl. Licetus ait in suo Lib. c. 33. lapidem hunc per se calcinari, vimque luciferam acquirere. Cl. Montalbanus Bononiæ olim mihi exhibuit modum calcinandi, quem typis mandârat atque ediderat. Hunc, quod non ad manus sit, inferere huic libello non possum, Ego verò, etsi olim multos carbones Bononiæ combufferim & consumserim in calcinatione hujus lapidis, tamen ex integris lapidibus non potui parare luciferos lapides; sed necessum habui, juxta mentem *Poterii*, eos in pollinem redigere. Quare selegi optimæ notæ lapides, nempe splendidos, diaphanos, nullis impuritatibus inquinatos, graves, ponderosos, intus in bractæas seu laminas scissiles, vel quadratas rectangulas crystallulos, dum franguntur, exhibentes. Vel fructum ex isto genere lapidis gypfarii, qui ingentis erat molis, intus strias lineasve rectas parallelas, ad nullum centrum directas, continebat. Hos lapides contudi in mortario mundo, inque pollinem redactis, aquam puram affudi, pulveremque aliquoties ab omnibus sordibus elui, atque ex pulvere humectato placentulas magnas vel parvas formavi, superq; chartam bibulam exsiccavi. Exsiccatas itaque hoc modo placentulas collocavi in furnulum, ex meris lateribus bene coctis efformatum, sub dio tempestate existente serenâ. Sic factò, cum carbonibus bene exustis, mediocri magnitudinis *strato* (ut dicitur chemicè) *super strato* cum placentulis dictis rem feliciter peregi, ad modum *Poterii*, supra indicatum. Furnulo per se refrigeratæ exemi placentulas, & quæ hac prima calcinatione fuerant redditæ Phosphoræ, selegi ad usum: Reliquas calcinationi denuo submissi,*

Notandum probe, quod furnulus tuus, quem ad hoc opus tibi struis, nec non carbones, lapidesque & omnia, quæ ad hoc negotium requiruntur, sint pura, omnisque heterogenei expertia: aliàs incassum & frustra laborabis. Ut enim hi lapides clarissimo & purissimo Auræ gaudent lumine: sic pravitate alterius impuri admixti facillimè inquinantur, nec illustres ac clari redduntur. Quare puritatis hac in re, & non minùs alibi, sis studiosissimus, moneo.

CAPUT VII.

De quidditate & causis proximis Lapidis Bononien. luciferi.

Quemadmodum morbi latentis essentia non semper ex uno eruitur signo diagnostico, sed ex pluribus, iisque aliquando diversis: ita lapidis Bononienensis quidditas ex pluribus, quæ circa illum inveniuntur, rebus, tanquam ejus mixturam ingredientibus, non immeritò indagatur. Est enim in regno minerali ita comparatum, ut non quodvis ex se ipso nasci: sed ex variis, quæ circa ejus productionem reperiuntur, rebus naturalibus progigni videatur.

Sic Lapis noster Bonon. cum sit corpus mixtum, ex suis elementis principiisque naturalibus, aliisque corporibus heterogeneis, ut reliqui lapides viliores & pleraque corpora naturalia mixta imperfecta: ideoque necesse erat considerare locum ejus natalem, quid in eo potissimum reperiatur, quod ejus substantiam ingrediatur & cum ea quidquam commune habeat; unde lapis noster sui compositionem & mixturam, materiamque proximam acquirat. Quia verò Lapidis materia ferè tota est gypsea, lapisque gypsarius, in loco natali circa Bononiam, in maxima crescat quantitate: ideoque materia nostri Lapidis proxima, eaque prædominans, lapis erit gypsarius, de quo superius Sect. II. c. 2. paucis actum fuit. Porro quoniam in lapide Bononienfi Δ est fœtens, quandantenus fixum, locusque natalis plurimos lapides Sulphureos marcasithasque Sulphure & Vitriolo plenas suppeditet: ideoque sulph. quoque & Vitriolum ad lapidis nostri compositionem concurrant necesse est. Denique vis caustica, linguamque mordicans, indicat salis cujusdam acerrimi & arsenicalis naturam inesse lapidi. Hic sal etsi non invenitur per se sincerus, sine admixtione rei alterius: Erit ille nihilominus glebæ terræque admixtus, more nitri & cujuscunque salis. Nitrum enim,

enim, sal ammoniacum, arsenicum, sandaracha &c. juxta *Cl. Licetum*, inibi reperiuntur. Quapropter quidditas ac definitio *Lapidis Bonon. luciferi* erit, quod is sit corpus naturale, fosfile, mixtum, imperfectum, ex materia proxima abundantiore gypsea, pauciore verò sulphurea, arsenicali, interdum vitriolacea & salina acri constans: Vim luciferam ab ambiente aëre diurno præsertim & igne, nec non alios in medicina usus, post vehementem sui calcinationem, acquirens. Posita sic lapidis nostri definitione, quam ex causa ejus materiali proxima elicuimus, perillustranda erit paucis causa ejus efficiens & forma. Missa autem causa efficiente remotâ, proximam saltem attingam. Et cum lapidis cujuscunque causa proxima efficiens, quæ dispositæ materiei formam substantialem largitur, videatur esse lapis vetus vel pars ejus, in materiem illam incidens, atque in eadem formâ suâ substantiali consimilem formam producens: ideoque causa efficiens proxima lapidis nostri videtur lapis vetus, vel ejus frustum proximæ sibi materiei ab aliis causis exterioribus, communes dispositiones habenti, consimilem temperamento suo temperiem largiri, atque in eo temperamento formam essentialem ejusdem speciei producere. Ut enim quodlibet vegetabile, cum ad summam incrementi sui ætatem pervenit, & nunc effectum decrescere atque interire incipit, seminalem suam vim in terram ad sui regenerationem aptam deponit: Ita lapidum seminalis potestas in ætate vetustioribus lapidibus, jamjam senescentibus, residere videtur, quæ in materiam proximam aptam, consimile temperamentum, tanquam seminalem aliquam potestatem, collocat, ut inde forma essentialis ejusdem speciei resultet.

Forma itaque substantialis erit proprium temperamentum essentialis mixti perfecti, cum prædominio terre purioris.

Finis denique lapidis nostri, est conceptio sit lucis in tenebris reddenda; tamen alius, præter istum, dari poterit, nempe usus in re medica, in Chemia, &c.

C A P U T VIII.

De causis lucis in Lapide Bonon. & de usu ipsius medico.

ARdua sanè res, causas virtutis luciferæ in Lapide nostro Bononiensi, aliisque rebus, noctu sine flamma aliqua lucentibus, determinare, cum ignis, lux & lumen, videantur divinum

quoddam sapere. Nam vel ipsi Creatori cœli & terræ, igne sese induere, ac per eum loqui, Angelos que suos per flammam repræsentari aliquando placuit. Paucis itaque de re tam excelsa loquendum arbitror, quò Dædali exemplo, rationum nostrarum alis volantes, in media permaneamus aura, nec Icarum instar, propius elevemur ad Universi Aurum, atque hoc Sulphureo igne combusti, inde funestissimo deturbemur casu, in ignorantia Oceanum. Hæc enim erat causa, ut Ovidius l. 3. Trist. Eleg. 4. canit.

Nempe quod hic altè, demissius ille volabat :

Nam pennas ambo non habuere suas.

Clar. Fortunius Licetus à c. 41. usque ad 43. Lib. Cl. V. V. Lagella & Montalbani, sententiis de hæc re, contrarius obviam ire, ac illas refutare nititur, quorum *ille* statuit : quod lumen in lapide nostro sit qualitas cœlestis & igneæ substantiæ, quæ participetur ab omnibus, in obscuro effulgentibus. *Hic* autem ; quod lapis calcinatus accendatur à lumine ambiente, secundum effluvia sua sulphurea & ignea, quæ ex lapide calcinato egrediuntur, & ob cognatam cum igne & lumine naturam, facile accensionem ac lucem, ab ambiente lumine, concipiunt. Denique suam sententiam affert *Cl. Licetus*, quod scilicet, causa prima Physica lucis, in lapide nostro, sit vaporosus aër, illuminatus intra poros calcinati lapidis. Ego, veritatis inquisitor, cui libet opinioni nec subscribam, nec in Præceptoris ullius verba jurabo. Neque tamen cui libet me opponam, cum sæpius, non de rebus ipsis, sed tantummodo de verbis fiant litigia. Dico autem breviter : *Quod Lux absque igneo subiecto atque aère, ab oculis nunquam possit percipi.*

Tria igitur necessum est concurrere ad lucem, tanquam causas ad effectum. Quorum primum est subiectum igneum, vel calor in subiecto latitans, tanquam causa essentialis lucis, subiecto inhærens. Secundum est, aura calori in subiecto proportionata, tanquam causa concurrens & excitans lucem in subiecto. Tertium est, oculus luci jam existenti conformis, tanquam causa instrumentalis, & sine qua non lumen percipi potest. Calor autem juxta subiecti qualitatem, vel humidus est, vel siccus. Hic partibus igneis & sulphureis : Ille salino-nitrosus particulis, ex suo effluit subiecto. Cum calor, putredine quadam existente, in salino-nitrosus particulis, ex subiecto evaporat humido, accenditur is ab aère vaporoso & salino nitrosus in eo particulis & fit lux in obscuro candida, sicuti in lignis putridis

dis & sudoribus animalium apparet. Cum autem calor siccus exhalat è subjecto suo sicco, sulphureo, igneo, accenditur is ab aëre sicco & sulphureis particulis in aëre existentibus, & fit lumen coloratum, juxta sulphur, subjecto suo inhaesivum, sicuti in lapidibus nostris Bonon. relucet. De causis colorum luminis videatur superius caput 4. & 5. Sect. I. Est, juxta Cl. Balduinum, Aurum in Aura, Sulphur. in ☉ in igne lux, in aëre lux. Hæc in igne ab aëre progenita: in aëre autem videtur primigenia & seminalis. Est hic aër instar purissimi crystalli aut speculi, omnes rerum formas, tanquam objecta, recipientis. Neque id adversari videtur Codici sacro. Cum enim *Divina Aura* ab initio mundi aquis incumberet ac foveret eas, verbo suo, primò lucem produxit, eamque à tenebris separavit. Hæc lux primigenia non erat in sole, nondum existente: id eoque in aura, vel æthere, sine quo nulla lux existit, necessum est eam fuisse, atque etiamnum existere. Ex hac luce primigenia, tanquam sale aliquo vel vitro limpido, purissimo, Creator omnipotens, verbo suo produxit Aurum Auræ, solem nostrum, calore suo terram foventem ac foecundantem. Quare sol, non absque æthere, neque lux, sine ambo- bus. Lux igitur ut affulgeat nobis, solem atque ætherem, ignem & aërem convenire oportet. Hæc de luce & ejus causis in lapide Bonon. breviter. Nunc strictim de usu ejus in re medicâ. Cl. Licet, c. 23. *Lith. recenset, quod Lap. Bonon. calcinatus sit psilothrum per se, tum ejus lixivium. Unde causticus est. Deinde, quod vomitum excitet, quocunque modo sumtus. Tertio, quod salsedine suâ podagricos juvet. Idem c. 22. memorat. Plura de usu Lap. Bononiensis Medico, apud prædictum & alios Auctores non recensentur.*

EPILOGUS.

ETit lapidem nostrum Bononiensem cum Phosphoro Hermetico comparavimus, eumque convenire cum illo sequentibus modis probavimus. 1. Quod ambo à luce solis & aëre diurno lumen attrahant. 2. Quod ab igne focali, facisque flammâ similiter splendorem mutuentur ambo, atque illum in tenebris lucere faciant. 3. Quod ambo inclusi vitro eandem qualitatem luciferam acquirant. 4. Quod ambo de se exiguum lumen in parvam distantiam spargant, atque suum subjectum corpusque adjacens, quadantenus illustrent. 5. Quod ambo inclusi lumen suum acquisitum, post morulam aliquam, iterum amittant: illudque repetant, quoties vel luci publica diei, vel privata, intra ades, vel igni nostro, iterum admoveantur. 6. Quod maximam partem instar ferri candentis, aut carbonis, co-

lore aureo-rubro, vel miniasco, resplendeant. 7. Quod Lapis Bonon. quoad internam formam, uti figura 2. num. 2. monstrat, non multum externâ specie ablutat à Phænomeno Magnetis Universalis Cl. Balduini pag. m. 41. ex quo Phosphorus prodit Hermet. 8. Quod Lapis noster Bonon. lucere minimè possit in obscuro, si multo Sulphure impuro sit inquinatus; sed quod eò magis illustrior ac lucidior reddatur, quò magis sit naturâ puriori & quod ab adjacente heterogeneo impuro facillè quoque labem acquirat, quò minùs luceat: quemadmodum & Phosphorus Hermeticus, ex pura aura egressus, necessariò summè purus in sua natura erit, ut tantus sit Phosphorus. Habuimus etiam sermonem brevem de lapide Bononiensi in specie, & adduximus illud, quod necessarium magis videbatur, circa ejus generationem, naturam & causas. Medicus ejus usus exiguus est: Moralis, amplius. Hòc enim admonere vel lapis hic, veros Hermetis atque Æsculapii filios, videtur, ne sint multum prodigi armorum suorum in vulgus, citra tamen livorem in semet invicem; sed ut sint Curiosi Natura, atque studeant indies ejus arcanis potius perscrutandis, quàm profanandis, ne furiosis gladios porrigant. Ita enim seipso medicâ prudentiâ, quâ spurios in arte superant, indies erudient, DEique Altissimi honorem (qui primarius humane vitæ scopus esse debet) & propriam auctoritatem tuebuntur. At lapis noster lucens purus ille, sincerus, candidus, absque ullo heterogeneo fœtente & impuro sulphure, diaphanus, illustris & clarus: itemque Phosphorus ille Hermet. ferè incomparabilis, luce suâ clarissimâ luculentas nobis mortalibus præbent faces, usumque præstant insignem, nempe: Si velimus divinum in nobis ipsis concipere ignem, quò virtutibus bonisque operibus, erga nos invicem coruscare in tenebris hæcè possumus; ut necessariò efficiamur puri, sinceri, candidi, nullo vitiorum sordido sulph. polluti. Etenim si lap. nostri lucentis, & Phosphori Hermet. qualitates luciferas ita imitemur, ut proximo nostro omni amore praluceamus, nos in luce Divina visuros lucem, nec non stellarum instar radiaturos, inter

pias mentes candidasque animas, sincerè & candidè dixi.

GEORGII WOLFF-
GANGI WEDELIID.

Medici Ducalis Saxo-Gothani, Acad. Curios.

S P E C I M E N

EXPERIMENTI
CHIMICI NOVI,

De

SALE VOLATILI
PLANTARUM,

quo demonstratur,

Posse ex plantis modo peculiari parari
Sal volatile verum & genuinum.

Excellentissimo

DN. M. JOHANNI
PRÆTORIO,

Facult. Philosoph. Jenens. Adjuncto, & Gymnasii Sulaten-
sis Directori celeberrimo,

Benè agere se!

F*requentium ac diuturnorum erga me tum magnitudo, tum me-
moriam officiorum Tuorum adeo me hætenus obstrictum tenuere,
ut ingratum me ostenderem, si non publico id contestare monu-
mento. Neque enim tantarum splendor virtutum, quibus TE
mibi reddidisti admirabilem, cum merita recompensari nequirent,
laudibus carere debitis sustinebat; neque tam insignis amicitia no-
stræ vis excitare me destitit, donec inter tot tantosque tractus inge-
niorum neutiquam id fraudi mihi futurum autumarem, si non mihi,
sed Tibi aliquod famæ spatium constituerem.*

*Utinam resciscat posteritas non levissimi factus mei, sed cum nomi-
nis Tui, tum amicitia nostræ inculpatæ memoriæ, quæ primitivè ex
affectu corporis Tui occasione orta, tam sanctè inter nos culta fuit,
ut nunquam redierimus in gratiam.*

*Insurgerem hic in laudes Tuas, enumerarem publica merita &
privata, Te Theologum, Te Philosophum & Mathematicum excel-
lentissimum predicarem, Te propriâ virtute eò emicuisse adjicerem,
ut in penetralia ipsa medicinae admissus virtutes herbarum, morbo-
rumque*

rumque tyrannidem accurate scrutatus sis; Sed neque satis eloquentie ad animum meum declarandum mihi suppetit, neque humanitas & modestia Tua singularis permittunt, ut contaminari à me amicitiae leges videantur, si præter voluntatem Tuam laudes, utut meritisissimas, prosequerer.

Non igitur pro eo, ut hoc munusculo parem Tibi gratiam referre posse sperarem, sed ut testimonium solum extaret grati mei animi, specimen hoc inscribere nomini Tuo volui.

Hoc si equi bonique consulens non tam ex dignitate sua, quam habet nullam, quam animi intentione & studio gratiosè æstimes, gratulabor mihi, & non ingratum id fuisse Tibi, & quod voto damnatus meo occasionem hanc arripuerim, meum Tibi deferendi officiosum animum. Servet TE DEUS! Dabantur è museo Gotha d. 24. Octobr. An. 1671.

Nomini Tuo præclarissimo deditissimus

GEORG. WOLFFG. WEDEL, D.

PRÆFATIO

ad

Benevolum Lectorem.

ELegans sententia est Philosophi. i. politicor. c. 2. εἰ δὴ τις ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φύσιν βλέψειεν, κάλλισ' ἂν ἴτω θεωρήσειεν. Si quis ab initio res orientes & nascentes inspexerit, optimè ille veritatem perspiciet. Liceat nobis addere earundem destructionem & interitum. Uti enim ortus ipsius primordia perobscura sunt; ita etiam à priori, ut loquantur Philosophi, seu causis difficile admodum est indagare rerum naturam, qualitates & affectiones, sed à posteriori & effectibus id sæpius oportet ut concludatur.

His perscrutandis occupatam esse chimiam, illis nosse datur, qui sine præconceptâ opinione atratis manibus & facie sustinuerunt naturæ per ignem pandere mysteria.

Videas hîc duplici peccati nomine. Alii enim thraſonicis & sesquipedalibus verbis nil nisi mera crepant arcana, & tanquam adepti se non

ut chimicos, sed ut oracula extolli gestiunt, utpote quibus liceat nudam sine veste cernere Deam, & quibus imperium totum morborum commissum sit, modò non, ut dici assòlet, pro Junone sæpe nubem arripiant. Laudes quippe immodicæ medicinarum chemicarum primò inflant hominum spes, deinde destituunt. Magni viri suis natis dant magna nomina prolubitu, nullo reclamante; sic & quidam chimici nil nisi *astralia* ingeminant, nil nisi quod *solare*, *quinta essentia*, *primum ens*, *materia prima* &c. audit, ipsis ad palatum est, ex solo haut rarò nomine metientibus virtutes. Ast ut non sequitur: hic dicitur Alexander, Julius Cæsar; Ergò etiam reipsâ heroum istorum facta æmulatur, ne dicam, exprimit; ita & hoc loco sæpe cassâ non dignum est nuce, quod ceu sacrum Eleusinium ventosis decantatur elogiis.

Aliis religio est, chimica adsumere medicamina, nedum laudare, minus, proprias manus his polluere, ut vocant, sordibus.

Hi pro venenis habent producta chimica, aut minimùm admodum periculosa, quæ non possint nisi trepidante propinari manu, securos se magis credentes, si ampullas & trium ulnarum præscribant formulas, decocta, pulveres, infusa, nec observant interim, non copiâ æstimari exercitum, sed animi & corporis robore, & unicum granum piperis plus in se habere acrimonix, quam centum papaveris semina.

Stat sua utrisque apud nos laus, & Galenicis & chemicis, si ab illis selecta & euporista, ab his verò benè præparata, utrobique concisâ & judiciosâ speciali medendi methodo junctâ, mutuemur in humanum ^{usum} ~~suum~~ remedia.

Fatendum verò est, longè feliciorum & physicorum & medicorum futuram conditionem, si non contenti lectione variorum autorum, non traditionibus, continuatâ successione à veteribus ad nos traductis, sæpe optimis, sæpe falsis, pro veris tamen habitis, & ut novus liber fiat, invicem exscriptis; non denique subtilibus disceptationibus & ratiunculis, anatomen instituereinus & perficeremus chemicam, verum à falso secerentes, & rationem cum experienciâ jungentes, quid fundamentum habeat in re, quid minus, disquireremus. Adde & illud, si liceret ubique & præparare & dispensare medicis medicamenta, quod alicubi iidem recusant, alicubi iidem recusatur. Interim multa obscuris occultantur & sepulta jacent tenebris, quorum veritas, summo cum ægtorum & poterorum commodo, ceu sol ex puteo emergeret.

Sed tempus est, Benevole Lector, ut paucis de præsentis Te moneam opu-

opusculo. Verissimum esse experimentum, sal volatile ex herbis conficiendi, tibi persuadeas interim, quæso, donec propediem publicè in usum tuum proponatur.

Illud verò non inventum quidem à me, nec quæsitum affirmo: quis enim inveniet, quod non quæritur? quis autem quærat, quod in rerum naturâ eo modo esse nunquam audierit? Nihilominus juxta *Platonicum* illud *l. 10. de republ.* ἐπεὶ πολλά τοι ὄξύτερον βλέπόντων, ἀμβλυτέρων ὀρώντες, πῶς τερον εἶδον, sæpe contingit, ut qui hebetiore sunt acie, nonnulla prius intueantur, quàm qui acutius cernunt.

Magnum & difficile apparet opus, sed levissimâ confit operâ, quin, quod de Lapide Philosophorum scribitur, opus est muliercularum. Nullam mihi inde quæro laureolam, neque in præjudicium ullius hominis quid à me dictum volo. Stylus ipse si videbitur unâ cum rebus negligentior & vacuus, omne id noveris paucis diebus in chartam conjectum, variis, ut fit, negotiis interpolatum, quibus etiam factum est, ut sollicitis non omnia potuerint mensurari unguiculis.

Multæ passim nugæ, multa temeritas, multæ ineptiæ, inter quas & nostræ. Vale, Benevole Lector, & nostris laboribus fave, ne in medio interrupti opere impediamur in proximè edendo experimento ipso, aliisque ad prelum destinatis.

Q. D. B. V.

CAPUT I.

De virtute herbarum in genere.

IN herbis magna latet virtus. Herbarum medicinarum jecerunt fundamenta, per tot secula quamplurimis morbis, humanum genus infestantibus, feliciter adhibita. Vulnerati enim primitus, vel alio modo læsi, coacti quasi & impulsivi fuerunt, ut ab herbarum applicatione sibi

*Medicina
initia ab
herbis.*

quærent remedia, unde chirurgia, pars medicinæ antiquissima, Machaonem, Podalirium aliosque nobilitavit, paucarum licet solùm notitiâ herbarum celebres.

Hæc veteres solis usi, Hinc apud *Plutarchum l. 2. symposiac. pag. m. 646.* Tryphon laudat Veteres *πλείστη κεχρημένους διὰ φυτῶν ἰατρικῆν*, plurimis plantarum usos remediis, Chironem item & Agenoridem, Cadmum, (qui duo primæ medicinam tacuisse credebantur) ægros suos solis herbis & radicibus sanasse, *subjungit.* Quo sensu etiam apud *Scholiasten Homeri, ἡ δεχάσα ἰατρικῆ, ἐν βοτάνοις ἦν. id est,* ut *Seneca* vertit, *medicina quondam paucarum fuit scientia herbarum.*

Sufficienter tamen plantarum inde crevit catalogus. Sufficit hæc medicina botanica nihilominus, & uti cognitio plantarum suavissima non solùm est, sed & utilissima, ita à levi isthoc primordio intantum excrevit indagazione curiosâ illarum catalogus, ut jam suo tempore *Pergamenus* plantarum genus & numerosissimum, & virium robore præcellentissimum vocaverit, *6. de M. F. cap. 1.* & integris libris pro nominum solùm varietate enumerandâ nostro seculo fuerit opus.

dignitas, Est stirpium erecta ad cælum natura, nostræ perfectionis æmula: cœli appetens longè, quàm nos, felicius: qui frustra spectamus ipsum, nec nisi terram sapimus, dicente *Scaligero.*

Cognitio, necessaria medico. Sed non locus hic destinatus plantarum elogio, quarum cognitio tamen tam necessaria est medico, *ὡς, autore Oribasio, εἴχ' εἰδόντε εἶναι χωρὶς αὐτῆς ἰατρῆς ἐν ὁρῶς, ut sine hæc non liceat rectè medicinam facere;* id solùm delibare lubet, quod sicuti stellata hæc tempe oculorum panegyri gemmas suas & virtutes, ubere & fœcundo admodum proventu offerunt: ita has virtutes & dotes non solùm admirari, sed etiam scrutari & rimari diligenter fas est.

Ἐν πᾶσι φυσικῶις γαυμασόν ἡ, censente Aristotele. Hoc mirandum utique inquirendum est, cum ob admirationem philosophari inceperint homines, scribente eodem.

Chimibarum dotes pandit. Chimia est alma ista mater, quæ naturæ obstetricantes præstat manus, ut quas dotes ostendit oculis, & tanquam in speculo videnda exhibuit, eadem in usum humani generis feliciter parturiat.

Hæc Vulcani cultro in ipsa simplicium scrutatur viscera, ac quid utilis, quidve noxii in sinu gerant, & exhibeant tam delicata macrocosmi corpora, pandit. Licet hîc detecto conopéo videre thesauros & cimelia, quibus regnum vegetabile abundè superbit; datur hîc ad omnigenos

genos morbos officina instructissima. Corticem, quo antiquis solum *Unde & meliora & suaviora medica-menta.* frui concessum fuit, remouet, & nucleū ipsum exhibet pyrotechnia. Ad eò crevit hodiè medicinæ armamentarium, ut pro decoctis, pulveribus, succis herbarum, liceat jam aquas, spiritus, olea, salia, elixiria, in humanum vertere usum.

Sed cum juxtà quosdam, pygmæa hæcenus solum à plantis procedant remedia, illis jam pro seculi luxu non amplius paribus sanandis *Vegetabilium cum minerali & animalibus comparatio.* ægrotis, heroica verò & generosiora ex animali & minerali regno, feliciori longè successu, quærant morborum artifices, nolumus quidem præferre & antepone vegetabilium hunc ordinem digniori, nihilominus & ipsa plura habere in recessu, quàm quæ vulgò innotuerunt hæcenus, illis constat, quibus hæc indagare lubido est.

CAPUT II.

De analysi plantarum hæcenus usitatâ.

Misso dubio isto, an ignis sit verus corporum analysta, notum est, constitutiva vegetabilium principia esse tria utilia: sal, sulphur & mercurium, & duo inutilia: phlegma & caput mortuum seu terram inspidam. Quo de videri potest præter alios *Principiorum Chemicorum divisio.* illustris *D. D. Rolfincius chim. in art. form. redact. l. 1. cap. 16. p. 38. Febure traite de la chymie l. 1. c. 2. p. 9. seqq. Glaser. traite de la chymie l. 1. c. 3. pag. 6.* Hæc, respectu inter se habito, iterum dividi possunt vel *in fixa,* ut sal & terram; & *volatilia,* ut phlegma, sulphur & mercurium. Vel, si accuratius ea considerentur, in *fixum,* ut terra; *volatilia,* ut Δ & *media,* ut ∇ & \ominus .

His tertia divisio in *actiua & passiva* principia jungi meretur, cuius infra *cap. 8.* facimus mentionem.

PHLEGMA, quemadmodum est inutile principium, sic & aquæ phlegmaticæ, vulgò destillatæ, plerumque parum de virtutibus suorum simplicium participant, nisi quæ sal volatile copiosius cum sulphure remixtum habent, ut aqua cinamomi, rosarum, &c. Hinc chimiatorum ista asserta, aquas destillatas non esse reverà nisi herbarum sudores, non autem sanguinem illarum, item, esse quasi aquas pluvias viridium & recentium. Imò ab aliis cadavera officinarum appellantur, nisi sint fermentatione paratæ & spirituosæ, nam quò pauciores habent spiritus aquæ destillatæ, eò sunt ignobiliores.

Habent in se aliquid de sale volatili.

Aliquotam verò partem Θ lis volatilis, nimio calore ignis, præsertim vesicæ, cujus gradus longè intensior est igne arenæ, cum aquâ deliquatam, simul ex parte sublimari, argumento est, quod aquæ destillatæ minus putrescunt, aëreæ volatilitatis naturæ quasi participes factæ.

Spiritus,

SPIRITUS vegetabilium, sub ξ ii nomine vulgò venientes, medio loco inter aquas & olea positi, particulis sapidis, volatilibus, & naturæ fermentescibilis gaudentes, unâ cum oleis Ω tis habentur à nonnullis inter chemicè præparata remedia omnium optima, & ut aquæ sub specie roris guttatim descendunt, ita spiritus striatim per alembicum prodeunt.

An omnes sint ejusdem naturæ.

Omnes sunt subtilium partium & egregiæ activitatis, omnes etiam calidi, unde ob has communes affectiones sunt, qui non differre spiritus ab invicem, & universos potius ejusdem naturæ esse contendunt, quod tamen, si odorem & saporem attendamus, vix locum habere potest.

Olea,

OLEA ab aliis herbis copiosius, ab aliis parcius procedunt, particulis rotundis, ramosis tamen & in se implicatis, balsamicis, suavibus & inflammabilibus conspicua, calorem in nobis intendunt, omniaque subtilitate suâ pervadunt, ut doses non tam guttulis, quàm guttas dosibus metiri in quamplurimis jubeamur.

An Sires simplicium suorum obtineant.

Hæc an plantarum suarum specificas obtineant dotes, ut oleum caryophyllorum stomacho, anisi pectori, citri cordi &c. dicata sint, à Chemicis quibusdam dubitatur, judicantibus, gradibus solùm ea leviter differre, & in qualitate calefaciendi, digerendi, discutiendi convenire, cum tamen ab affectionibus communissimis, odore, & sapore, idem facile sensuum judicio possit decidi.

Oleum lignorum.

Ex lignis ipsis non minimâ proveniunt quantitate olea, licet contra experientiam chemicam & autopsiam oleum ligni sancti dari neget *Walæus meth. medend. pagina 68.*

Salia alkalia.

SALIA alkalia, per incinerationem & elixivationem parata, proprietatem obtinent saponariam, (unde & saponaria & lixiva audiunt) & resolutivam, quæ cum per intestina & lotium recedant, interim resolvunt fordes in illis meatibus, & ut cum *Highboro* loquamur, in corpore adhibita, succos figunt & præcipitant acidos, fermentationem tollunt, atque sic sine tumultu & turbatione cibi in ventriculo dissolvuntur, & sanguis per totum pacatius circulatur microcosmum.

Terra seu caput mortuum.

TERRA insipida, primum in compositione mixtorum fundamentum, & ultimum in resolutione, astringendi & siccandi qualitatibus prædi-

prædita, rarius in medicum cedit usum, mechanicorum attamen operationibus variis non leve præstat commodum.

Hæc principia uti se invicem ligant & sustinent, ita in se invicem mutari, magnamque inter se habere convenientiam ab effectis concludere licet, in specie tali convenit cum terrâ, quâcum reliqua principia in mixto quasi ligat; cum oleis, quæ faciliè adsumit, & sulphura rerum evocat; cum aquâ, in quâ promptissimè solvitur; cum spiritu, cui per digestionem ex parte etiam combinatur.

Principiorum chemicorum convenientia.

Ita ex aquâ fieri posse olea, experimento demonstrat *Helmontius de trib. princip. chim.* ex oleis Sal volatile elici potest, ex Sale terra &c.

Cum verò Salia, si nomen consideres, sint duplicia, *fixa* seu *alcalia*, & *volatilia*; illa quidem, ut dictum, per incinerationem, vel succorum expressorum exsiccationem hæctenus parata in officinis locum adepta sunt splendidum, crystallifatis fulgentia spiculis, nitore oculis grata, sapore non ingrata, viribus non inefficacia. Salia verò volatilia herbarum adhuc dum per se, solitaria, non exstiterunt, sed sub oleis occultata, quæ Sale volatili pollere & notissimum est, & infra probabitur magis; spiritibus etiam ex parte mixta, & sub alcalium velo quasi sepulta, quamvis hoc posterius ex eo dubium videri posset, quod fixa salia resistunt igni, volatilia jugum illius ferre imparia, flammæ, licet acidæ putatæ, cedunt & in auras evolant, item quod lixivis eadem propelluntur.

Salium divisio communis, in fixa, seu lixiva, & volatilia.

Sed mirè ludunt hæc principia, ita, ut quando exhausta creduntur omnia, lateat nihilominus unum vel alterum illorum etiam in fecibus. Hoc vel vulgatissimo exemplo vini manifestum est, quod, separatione partium impurarum à puris factâ, clarescit, &, quod antea in musto nil nisi aquam quandam inspidam destillando præbebat, exserentibus se partibus spirituosis, fit paulò post generosum vinum, & spirituosus liquor, ut vel in bibentium vitris strias pingat. Attamen in abjectis fecibus latet adhuc vini spiritus, communiter dicti, non minimus apparatus, & Sal volatile copiosum, quod ex siccatis ritè fecibus igne retortæ elicitur, unde axioma: optimi vini, optimæ feces, quo de elegantissimè differentem vid. *Nobiliss. D. Daniel. Ludovici Tr. de volatilitate Salis*

Principiorum chemicorum luss.

¶ *ri pag. 14.*

Neque dubium est, in fimo mandandis fecibus herbarum, à destillatione residuis, latere adhuc tum spiritum, si rem rectè accipias, tum volatile. Ita enim si ignis herbam tractet, ut recens destillationi subjiciatur, uti communiter fit, nil nisi aqua insipida ferè prodit, odore sæpe

Ignis variat producta chimica.

rei

rei exhaustæ, proportionaliter consideratæ, vix ad amissim respondens. Eandem si aliter tractes, mediante fermentatione egregium nancisceris spiritum: sin iterum aliter, oleum magis redundabit, & sic porrò. Imò & gradus ignis, & modus ipsum applicandi ejus effectum variat, quo de vid. *Cartes. princip. philos. part. 4. S. 122. & 123.*

CAPUT III.

In animalibus dari Sal volatile, disserit.

*Salium
Volatilium
erymon,*

ANimalia & ipsorum partes examini ignis subjectæ inventionem Salis volatilil primitus subministrasse videntur chemicis. Volatile verò dicitur, tum respectu fixi, tum quia facile avolat & fugit, uti v. g. Sal volatile Cornu cervi, licet bene illud munias, non æquè semper retinetur, sed auras petit, rubellum post se relinquens liquorem. Unde fixationes institutæ sunt variæ, partim cum C.C. usto aliquoties illud sublimando, partim, qui optimus & legitimus modus est, cum spiritibus acidis. Acida enim compedes injiciunt mercuriali huic Proteo, eumque ligant tantisper, donec resolutis per lixiva poris iterum sibi restituatur volatilitas.

*fixatio,
cum C. C.
usto.
cum acidis,*

*Spiritus ef-
fentificati.*

Alii spiritus proprio sale suo volatili quasi essentificant, quo modo optimè & adservandi & adsumendi ☉ volatile inventus est modus.

*☉ volat.
animalium
perfecto-
rum, i. ho-
minis,
2. Cervi,*

Neque verò animalia majora & perfecta solùm copiosissimo gaudent sale volatili, ut homo, cujus cranium hexagonâ figurâ sal fundit volatile, sanguis, urina, fortassis etiam secundina, & ossa ejusdem igni subjecta idem emittunt.

Cervi cerebrum est quasi portorium quoddam, quò delatæ merces per id aliò transferuntur, non tanquam in apothecam, in quâ debent reponi, sed ulterius provehuntur, & in cornua abeunt, humanis usibus singulis annis decidua, & specie quâdam vegetationis renascuntia. Hæc cum spiritu fundunt Sal volatile copiosum, quod tamen ulterius in oleo ultimo foetido quoque abundare nemo fortean negaverit. Ejusdem sanguis sal præbet volatile.

*Imperfe-
ctorum,
1. Cantha-
ridum,
2. Formica-
rum;*

Sed etiam uti formicæ sua bilis est, ita & Sal suum volatile, & vel minima animalcula & insecta idem liberali obtinent munere.

Cantharides gaudent ☉le quodam volatili acerrimo, in urinam liquabili, quâ vesica solùm afficitur. *Formicæ*, vel manu percussæ, na-
res

res mirum in modum feriunt. Animalculum ob id est valdè calidum, ita sentit *Erastus epist. 6.* & humorem in se tenuissimum habet, igneum ferè. Liqueat hoc ex earum morfu & perfusione. Perfundunt enim humore quodam cutem, iratæ cum sunt, tenuissimo & egregiè mordaci & calido, quod permingere vocant Germani. Vidimus ex illis paratum Sal volatile penetrantissimum, in cerebri affectibus nobilissimum, quod vel odore solo partium nervosarum dolores & lancinationes lenit.

Lumbrici, licet frigidiores, terramque velut intestina perreptent, sale tamen volatili in tantum abundant, ut & externè applicati solum membris dolentibus solamen adferant, & in sal volatile resoluti. Fit hoc, si vel longâ prius digestionem in putrilaginem fatiscantes dehinc destillentur, quâ ratione tamen foetidum & ingratum evadit medicamentum. Vel, quod melius est, si per retortam destillatio fiat ex recentibus & vivis lumbricis, cum s. q. cinerum cribellatorum inspersis, unde spiritus confurgit sale volatili refertus, multarum virium, quod, præter odorem, acidis instillatis extemplò probari potest.

Vipera, delicatum & mundum animalculum, par ratio est serpentum, olim combustionem in cineres sal theriacale veteribus præbuerunt. Illæ, si abscisso capite & caudâ, (viperas præsertim mares, certis de rationibus, scæminis, contra commune assertum, præferimus) cute, pinguedine, jecore & corde peculiaribus usibus reservatis, intestinis verò exemptis, spinæ ipsarum destillentur, oleum, spiritum & sal volatile copiosum exhibent, nauseabundo tamen quodam ex empyreumate cum foetore, quam ob rem spiritus ingratus admodum evadit, ⊖ verò volatile l. a. separatim à quamplurimis pro panacæâ ferè habetur, & summo arcano.

Tacemus animalium ungulas, & cornua alia, ipsasque spinas, bilem felleam, &c. ne nimis excrescat hic discursus.

Quin nondum separatim sal volatile in animalibus operationum quamplurimarum est autor tum naturalium, tum præter naturam. Hinc enim resolutis in stomacho cibus chylus albescit, idemque à salibus volatilibus magis digestus in sanguinem mutatur, quæ genuina est purpuræ sanguineæ origo.

Cocctio enim illa animalis, seu in specie elixatio, & calor, instrumenta sunt, quibus natura spiritus in cibo potuque latitantes evocat, & in sal volatile commutat. Sal volatile in sanguine copiosè jam existens ceu menstruum genuinum recipit & adfociat sibi partes homogeneas

Quarum odor & liquor est penetrans, valde.

3. Lumbricorum.

per longam digestionem,

vel ex bibis cum s. q. cinerum.

4. Viperarum & serpentum, præprimis marium,

cum spiritu nauseabundo.

Sal. volat. in animalibus operationes in statu s. n. & p. n.

in coctione & sanguificatione.

neas volatiles, easdemque porro exaltatas purpurâ suâ tingit. Sic si salia volatilia misceantur cum oleis destillatis, accedente digestionē tinguntur in colorem rubrum. Quid mirum itaque est, si Salia chyli volatilia & partes oleaginosæ coctione exaltatæ purpureum nanciscantur colorem, quæ verba sunt *B. D. D. Mæbii l. 1. epit. instit. medic. c. 11. p. 53.*

*Ventorum
origo.*

Eisdem volatilibus salibus venena in quamplurimis venenatis animalibus, fortassis etiam ab apibus, vespis &c. inducta punctione symptomata deberi, suo loco probabimus.

CAPUT IV.

In plantis dari Sal volatile.

*Sal metal-
lorum ma-
gis fixum.*

CUM concessum sit, abundare in regno animali potissimum Salium volatilium proventum, metallorum verò & mineralium illis affinium plerumque Sal magis fixum sit, (quo de specialiter alibi tractabimus) unde difficilis Tincturarum paratio, videndum de vegetabili regno, num & illinc salia volatilia in medicum usum peti possint.

*Sal volatile
plantarum
antiscorbu-
ticarum,*

Nullum dubium est de antiscorbuticis plerisque. Ita *cochlearia, nasturtium omne, piperitis, raphanus rusticanus, sedum minus* (quod si per se destilletur, miro lusu nil nisi aquam inspidam præbet) & alia eo potissimum nomine magnæ famæ & præconii existimata sunt, quod sal volatile in illis resideat, specificum in herculeis morbis, scorbuto, affectu hypochondriaco, obstructionibus pancreaticis & mesenterii &c. adeò ut naturæ benignæ matris nutu ibi potissimum provenire à quibusdam putata sint, ubi scorbuticum miasma quasi endemium & vernaculum malum est.

*an expresso
succo tam
eis avolet,*

Et adeò quidem increbuit horum salis volatilis existimatio, ut creditum sit, expressum cochleariæ succum & recensitorum reliquorum, si per breve solum temporis spatium steterit, amittere statim volatilitatem suam, de quo equidem pace eorum, quibus receptissima placet sententia, dubitare hinc allubescit. Et ob eandem rationem receptum est magis verum axioma, quod plantæ hæ antiscorbuticæ non præscribantur benè in formâ decocti vel extracti, quia vis h. m. avolet; vel si decoctum adeò placeat, illam instituendam esse in vase duplici, & quidem igne leniori.

*Abundant
sale volati-*

His extra dubium positis, quod in herbis antiscorbuticis dictis reperitur

riatur Sal quoddam volatile, plantæ quoque cephalicæ in numerum volatilitate gaudentium adscriptæ & receptæ fuerunt, ut *majorana, rosmarinus, salvia, ruta*, atque similes. Ac horum volatilia salia simplicium totam crasin continere, asserit Philosophus per ignem *Helmontius*.

Audeo asserere, duplex Sal volatile esse in plantis, aliud *patens*, seu manifestum, aliud *latens*, seu occultum. In dictis cephalicis & antiscorbucis plantis detegitur Sal volatile odore & sapore acri, subtili, & penetrante. *Digisso Sal. Volatilis herbarum.*

Quis verò neget in mediis quasi generis herbis, ut rosis, liliis, scordio, absinthio, aliisque idem reperiri & dari, licet, ut apparet, minori quantitate. *An in mediis generis herbis quæ detur.*

Ast de plantis planè inspidis, vel frigidis, gramine, papavere, lactucâ, endiviâ, acetosâ &c. nemo hætenus, qui vel maximè de proximè delibatis & recensitis illud concesserit, hoc facile dixerit, ita præsertim, ut demonstrari illud possit, & juxtâ vulgatum illud, in quæ quid non resolvitur, ex iis non constat, cum defecerit in eo hucusq; artificium analyticum chemicum, illud tenebris involutum mansit. *An in planè inspidis vel frigidis?*

Verùm enim verò, cum quis cogitat & perpendit, cervum sal præbere copiosissimum volatile, qui tamen, ut alia bruta animantia, (omnia nihilominus sale volatili referta) gramine solùm vescitur, herbisque, quæ nunquam tam felix chemicus potuit in sal volatile redigere, quàm stomachus cervinus: Viperas item vel ex autopsiâ nostrâ, ali gramine, licet sapius, itidem experientiâ nostrâ oculari, mures deglutiant integros; lumbricos vel terrâ ipsâ pasci; formicas rodere arbores, granaque in futurum alimentum congerere, & ligna; cantharides folia arborum depascere; imò in nobis ipsis quotidie ex inspidis & non falsis manifesta, confici salia, lege digestionis humanæ, subit animum discursus, annon etiam ex illis Sal volatile realiter elici possit? *Probatum r. Inductio. ne ab alimento animalium.*

Neque enim cogitatione apprehendi potest, tam multiplicativum esse calorem animalium, vel insiti & innati Salis volatilii fermentum, ut tam copiosè diffundi, dilatari, extendi, & ex herbis etiam, quæ nihil tale in se contineant, parari, & quidem in copiâ possit.

Concessum fuit hætenus chemicis, ipsos ex frigidis etiam plantis & simili spiritus elicere posse ardentibus & confortantibus: Cur non etiam dato hoc ex iisdem Sal volatile prodire possit, cum spiritus ardentibus de Sale volatili participare sit in confesso?

3. *Exemplo
fumi & fuliginis, quæ
sale volatili est referenda,*

Fumum accensarum herbarum & lignorum oculos mordicare admodum, nemo est, qui nesciat; jam verò mordicatio hæc aliunde non provenit, quàm à Sale volatili, quod cum aquâ evolat, & illud ipsum est, quod oculos, utpote delicatioris sensus, ferit. Hoc ὀφθαλμοφανερός etiam elucescit ex fuligine, à fumo per successivum in auras abitum parietibus furnorum appositâ. Hæc enim, ex ligno præsertim quercino, (quercus enim Sale volatili copiosius, ut, in animalium genere, cervus, pollet, hinc quod salia volatilia rebus durationem præprimis conferant, annosa quercus, longævus cervus ob ætatem dicuntur) igni subjecta, Sal volatile præbet copiosum, vel in agone existentibus pro cordiali summo & resectivo commendatum, indicio evidenti, latitasse hoc prius in lignis. Quod verò non ex plantis combustis omnibus similis fuligo accrescat fornaci, forsan subtiliori adnumerandum est volatilitati, quæ ab acidis lignorum spiritibus magis ligatur, licet nec illud ex toto concedamus.

Licet ex combustione plantarum non ita accrescat.

4. *Exemplo vitis seu vini, etiam quo ad feces.*

Ex vitis fructu, uvis, paratum vinum, Sale volatili insigne esse, præter alia vel inde sole meridiano clarius patet, quod, ut supra jam diximus, ex fecibus vini solum siccatis, fortassis etiam ex fecibus cerevisiæ, i. a. possit Sal volatile nobilissimum produci, cum tamen nec vitis ipseus folia, nec uvæ ullum habeant saporem volatilem.

3. *à colore plantarum,*

Virere arva & prata ridere ineunte vere, ubi à benigno solis calore evocantur Salia, eademque rorem tanquam Sal centrale mundi imbibunt, & per totam ferè ætatem, oculi nunquam virore & dulcedine istâ saturandi testantur. Jam verò Sal colorum esse principium, ex ipso Paracelso, tract. de pestilent. tit. de cabalâ, & aliis locis pluribus constare potest. De quo videatur prolixè Simon Pauli quadripart. Botan. classe tertiâ sub beliotropio, ubi in primis p. 334. ex Paracelso confirmat \ominus & Ψ ium, non Δ , colores efficere. Et experientia tinctorum id cuivis neganti demonstrare sufficit, cui alia possent accenseri, nisi brevitati jam studeremus. Ita si Tincturæ violarum guttas aliquot Spiritus C. C. vel \ominus lis *ci instilles, color confestim mutatur ex purpureo in viridem, ut taceamus alias mutationes, quæ pro diversis instillatis liquoribus diversimodè visum & mentem delectant.

In Sale volatili est vita plantarum.

Hinc est, quod Sal volatile balsamum quasi & vitam plantarum constituit, non minus ac in animantium genere vitalium actionum genuinum & verum præcipuumque est instrumentum.

Panis, è vegetabilium genere confectus, simul ac famelico offer-
tur ventriculo, tamem extemplo abigit, spiritus labantes reficit, vires
refocillat, antequam vel chylus vel sanguis exinde possit perfici. Quin
ipsi furno pistoris pro coctione adhuc concreditus, spiritum de se exha-
lat analepticum, & non infimi ad ventriculi & pulmonum affectus or-
dinis.

6. Exemplo
panis;

Ejus spiritus
analepti-
cus.

Eadem ratio est in brutis; vix ingestio gramine bos egenum & urgen-
tem satiat appetitum, quod sanè non videtur aliunde procedere, quam
quia statim salia volatilia in tria ista receptacula, nervos, venas & arte-
rias sese vibrant, & ocyus corpori indigenti succurrunt, quàm balsami-
cum, melius adhuc digerendum & coquendum, nutrimentum. Quæ
omnia latius deduceremus, nisi nos prodromum scribere specimen re-
cordaremur.

Cur ingestio
cibo famem
statim se-
detur.

Ex cydoniis, opio & benzoe crystallos elegantes aliquoties nobis
Vulcanus obtulit, manifesto indicio, illos salino & mercuriali deberi
principio, & licet primo obtutu nihil minus inesse quàm salinum ta-
lismodi appareat, ipsi tamen experientiæ subscribendum. De hac latius
agitur in *opiologia nostra curiosa*, propediem edendâ.

7. Crystalli
ex cydoniis,
opio & ben-
zoe,

probant Sal
volatile.

Omne reliquum dubium dissolvit, & argumentis omnibus in con-
trarium sufficiens est dicta jam experientia, quâ innotuit nobis ex certâ
quâdam herbâ Sal volatile *cale elegantissimum sine ullâ additione su-
spectâ, quæ vel micam de sale participasset, & quod magis est, sine igne
productum. Quâ inducti, licet difficile sit à particulari ad universale
argumentari, audemus nihilominus asserere, eodem modo posse, si non
ex omnibus, multis tamen, aliis plantis idem perfici & ad oculum de-
monstrari.

8. Ab experi-
entiâ,
quâ inno-
tuit Sal vo-
latile.

De modo procedendi in specimine altero, sive Experimento ipso, sine
ullo furo aut dolo disseremus aperte, latè, & candidè.

Cujus
processus
promitti-
tur.

CAPUT V.

Modi eliciendi Sal volatile ex plantis.

Dari in plantis omnibus Sal volatile, facile quis credat, sed ut
demonstretur, & in aprium sistatur volatile hoc & fugitivum,
hoc opus, hic labor est.

Profectio
Sal. volat.

Communiter plantæ antiscorbuticæ cum Spiritu Vini aquo-

1. cum Spi-
riori

ritu Vini a-
quo fiori.

fiori (in aquis quippelubenter solvuntur Salia) destillantur, ut is in se absorbeat, quicquid volatile in plantâ hæsit, relictis in vasis fundo foliis inodoris, & sapore pristino omni penitus exutis. Hic quidem modus per commodus est, odoremque herbæ in spiritum derivat, indicio & virtutes esse communicatas, sed Sal volatile hoc nihilominus suo modo latens est, neque acidis instillatis spiritibus effervescent, neque in alembico spiculiformes exhibet particulas.

Cur hunc
adsument
obimici.

Aquosiores verò spiritum vini requirunt chimici, cum ob dictam jam supra causam, tum quia Spiritus Vini rectificatus salia, ex ipsorum hypothese, non solvit, unde in præparatione essentiaë gij ex croco metal-

An conde-
niat in ef-
fentiis Sali-
nis extra-
hendis.

lorum non elutriato, Tinctura item Salis ¶ ri, aliorumque similibus jubent recipere similem non dephlegmatum Spirit. Vini, ut Sal eò melius solvatur, juxta illud: *αὐτὸ ὁμοίον ἐν ὁμοίον παρακαλεῖ, simile semper gaudet simili.* Notandum autem est, accedente digestionem felicius longè rem succedere & optatius cum Spiritu Vini rectificatissimo, omnique aqueo phlegmate studiosè orato. Rationem jam adducere nolumus, solum ad experientiaë Lydium lapidem provocantes, quâ consultâ ex-

CrySTALLI
Salis Tar-
tari.

templò videre licet Sal phlegmate solutum secessum à spiritu reliquo facere. Contra ea ex Tincturâ ¶ ri cum optimè rectificato Spiritu Vini paratâ, hoc iterum ad tertias circiter abstracto, & residuo ad crystallifandum commodè locato, crystalli Salis ¶ ri egregiaë utilitatis & splendoris confurgunt. Sed ad rem.

2. Modo
Glauberiana-
no.

Glauberianus modus hæcenus usitator fuit in nominandis vegetabilium volatilibus Salibus, ubi combustionem herbarum, in furno peculiariter per retortam institutâ, (vid. *D. D. Rosincius l. 5. chim. in art. form. redact. f. 1. c. 1. p. 281.*) cum spiritu & oleo recipientia vasa intrant, rectificationem postmodum separanda & reponenda. Sed violenta ea nimis videtur, in plantis recentibus præsertim, mixtorum profugatio, & verum quidem est, ob combustionem Sal volatile destillando abire & posse ex parte in excipulum meare, sed nullum dubium est, destrui hoc modo violenter totum mixtum, & tam tenero plantarum corpore, confusionem potius fieri, quàm resolutionem.

3. Et hinc si-
mili,

Eodem modo ex lignis liquor volatilis acquiri potest, si fumus aliàs evanescens, relictis solummodò ad furni parietes in fuligine vestigiis, per debitum instrumentum excipiat in grande receptaculum.

4. Cum aci-
dis fig. tribus.

Nonnulli, ut Sal illud volatile demonstrare queant, cum norint, aci-

da

da figere volatilia, affuso v. g. *nasturtio aquatico* ~u Salis rectificato, illudque igni concrendentes, Sal volatile expectant, quod iterum ~u Salis solvunt, & pro spiritu aperitivo hypochondriaco singulari habent.

Alii, cum fermentationem sciant esse clavem veram, additâ fermenti vulgaris panificum parte, idem v. g. *nasturtium*, sine spirituosis aliis commixtis destillationi committunt, ut eliciant spiritum Sale volatili inebriatum, sed nec hoc pacto damnatur voto artifex.

Notum est & præsuppositum certum, propelli ab alcalibus fixis salia volatilia, hinc quæstio oritur, annon illis in consortium adscitis, v. g. cineribus, Sale sarmentorum, vel cujusvis herbæ alcali proprio scopus præfixus possit adquiri? quod itidem vix concesserim.

Vel an calx viva, ceu illa quoque de Sale participat, propellere Sal volatile herbarum etiam possit, veluti urinæ additum statim illud prodit, curiosum est, de quo in posterum discurremus latius.

Adesse verò in calce vivâ Sal quoddam fixum, patet, quia 1. volatilia propellit, per jam dicta de urinâ, quod itidem præstat in Sale *co. 2. extrahit sulphura, non solum commune, pro lacte Δ is, dehinc cum acidis præcipitando, sed etiam antimonii. 3. cum acidis commixta ~um urinosum efficit, ut cum ~u Φ li philosophico vel ~u Salis communi, aut etiam cum alumine, quo de vid. *Dn. Ludov. Dissert. pharmaceut. 1. p. 445.* 4. aqua superfusa fit acris. 5. gangrænam tollit. 6. in erysipelate conducit, præsertim, si utrobivis se adsociet quid scorbutici. 7. oleo superfuso non strepit, &c.

Quomodo è salibus fixis volatile possit fieri, exemplo Salis Φ ri tractatu peculiari elegantissime & profundissime differit idem sæpius laudatus *Dn. Ludovici.*

Modus Helmontianus est celeberrimus, quem exemplo Salis cinamomi volatilis demonstrat. Quando, ait, oleum cinamomi suo Sali alkali miscetur, absque omni aquâ, trium mensium artificiosâ occultâque circulatione totum in Salem volatilem commutatum est, quod verè essentiam sui simplicis, in nobis exprimit, & usque in prima nostri constitutiva sese ingerit. *l. de trib. pp. chim. §. 84.* Sed hic licet certò procedat, particularis tamen solum est, & pretiosior. Neque enim ex omnibus plantis olea destillari, præsertim in copiâ, possunt, nec Sal æquè alcali promiscuè parari, cum plantæ aqueæ parcius illud præbeant, &c.

Venit hîc in mentem *alius Helmontianus modus, Tractatu, aura vitalis*

5. Cum fermento panificum,

6. Cum alcalibus.

7. Cum calce vivâ.

8. Dari in calce vivâ Sal fixum.

8. Ex Salibus fixis.

9. Modus Helmontianus primus,

Secundus,

in scripto, aliquo modo suggestus, ubi dicit, quod sibi aqua vitæ combita in sale Tartari siccato, vix fiat semuncia Salis, cæterum totum corpus fiat aqua elementalis, ut prius erat. Hujus possibilitatem *Glaferus l. 1. traite de la chimie. c. 20. p. 352.* experientiâ suâ stabilit & confirmat, qui mediantibus spiritibus acidis læpius Spiritum Vini in Sal volatile reduxit, modo sequenti, quem, quia non omnium teritur autor manibus, è gallico in latinum versum h. l. placet describere. Consistit verò breviter in eo, ut libra una spiritus Otri benè rectificati indatur in vitrum amplius longo collo præditum, huic guttatim per vices instilletur Spiritus Vini F risatus, hinc apponatur statim alembicus cæcus vel aliud vitrum, quod cum collo alterius convenit, benè clausis juncturis, idque tamdiu repetendum per integrum diem, donec nulla sentiatur amplius pugna & activitas. Hoc modo habetur liquor medius inter Spiritum Vini & Spirit. O , nec corrosivus sc. nec inflammabilis. Qui si destilletur lento calore per Alembicum, in fundo remanet Sal album & volatile in paucâ quantitate, saporis acido-acerbi, qui additione Salis alcali facilè ascendit & sublimatur.

10. Destillatione plantarum per se. Curiosus & ille processus est, quo aliqui spiritum seu aquam veronicæ per se destillant, contusam plantam in cucurbitam vitream usque ad superficiem vasis replendo & igne subdito liquorem volatilem proliciendo.

An fermentatione periant Salia Volatilia? Fermentatione perire Salia volatilia, solenne & commune est effectum in destillatione spirituum è vegetabilibus tali Sale refertis, quod supra jam de succis eorundem tactum fuit. In contrarium autem tot exempla prostant, ut pauca hîc loci afferre sufficiat. Obstat nempe fermentatio illa communissima in musto. Inde enim tantum abest, ut pereant spiritus volatiles, ut potius in apricum prodeant, & conspicui fiant, quorum antea nil tale aderat. Sic urina humana, pro Sale volatili inde producendo, communiter ab omnibus digeri jubetur & putrefieri, licet absque digestionem hâc extemplò possit volatilitas proferri.

Fermentatio duplex. Fermentatio alia est *destructiva*, quâ mixti forma penitus perit, & hæc ad putredinem tendit: alia *excitativa*, quæ latentia evolvit, in conspectum sistit, & se junctis à se invicè vinculis seu elementis nova producit corpora. Si per fermentationem hanc institutam abitur moliantur volatiles salinæ partes, possunt etiam fermentatione acquiri.

11. Salia Volatilia Statuimus ergò, fermentatione quâdam artificiali mediante, ex plantis si non omnibus, pluribus saltim, ex aliis forsan magis, minus ex aliis

aliis generari posse illud ipsum Sal volatile, quo de generalis interim sufficiat hæc descriptio, quod plantæ debeant contundi, digeri, & justo tempore Sal volatile colligi. Plura enim hæc vice, donec in pluribus experimenti pateat veritas, non licet.

*sunt medi-
ante fer-
mentatione*

Salia ipsa plurimum ad fermentandum faciunt, & si modò naturæ ductum sequaris, facilè se ipsa evocant.

*Semetipsa
evocant.*

Plantæ amaricantes, ut Sal fixum copiosum per incinerationem de se præbent, ita & copiosum Sal volatile dare perspicuum est, cum illæ ut plurimum mercuriali simul abundant volatilitate, quod exemplo absinthii manifestum est.

*Sal volatil.
ex amaris
plantis.*

Hoc modo cum calor plantarum & agendi energia maximam partem dependeat à Sale volatili, perspicuum fieri potest, quàm felix futura sit medicina, si ex illis Sal volatile & quidem copiosum parare possimus.

*Attribuitur
Saliu volatilium.*

Distingui potest inter plantas. Quædam Sal volatile magis in seminibus gerunt, ut *bordeum, siligo, triticum, fructus leguminosi, anisum, carvum, cerasa* &c. unde eleganter dicuntur semina plantarum nihil aliud esse, quàm Sal congelatum, coctum & digestum, & hæc causa est, quod vel levissimâ ebullitione in aquâ vis hæc seminifica pereat, quia salia solvuntur in aquâ, quamvis duriora nonnulla, ut nuclei cerasorum, per alvum egesta fructificare posse & germinare statuuntur.

*Salia volatilia modò
in seminibus excelsunt.*

Aliæ in herbâ & foliis Sal volatile magis eminens possident, ut *cochlearia, nasturtium, draco esculentus, ranunculus aquaticus* &c. Quædam denique in radicibus, ut *raphanus rusticanus, arum, acorus*, &c.

Modò in herbâ & foliis,

Modò in radicibus.

Ex primis & ultimis Sal volatile quidem produci posse non desperandum censemus, cum ex seminibus istis per fermentationem spiritus vini frumentaceus dictus &c. elici possit, & virtus potior radicum istarum in usum trahatur, utraque verò ad fermentandum apta nata sint. Attamen ex herbis ipsis & foliis potissimum Sal volatile fieri posse, mediante fermentatione peculiari, experientiâ supra citatâ inducti credimus; idque præprimis tempore verno vel æstivo, cum plantæ adolefcunt, & Sal volatile, ut ita loquat, adhuc in herba est, non penitus digestum, cum diffusius ibi sit, & facilius manui artifici obsecundet, contra ea in seminibus digestum jam est, ligatumque, & tunc temporis, plantæ ipsæ exarent, cum in semina jam perfecta omnis quasi vis pertransiit. Hinc, qui Sal volatile ex plantis parare sustinuerit, ex recentibus eadem facere præsumat oportet. Sicut enim ex putrefacto ligno nullum vel paucissimum per combustionem & incinerationem eluitur Sal fixum; Pari-

An ex binis posterioribus elici possint?

sunt potissimum ex herbis ipsis.

Maximè vere,

Ex recentibus.

li ratione ex sponte suâ marcidis & deciduis plantis & herbis extrahi Sal volatile nequit.

CAPUT VI.

Usus Salium volatilium è plantis paratorum generalis.

*Secta metho-
dica an-
tiqua.*

Obsolata ferè est *SECTA METHODICA*, cujus Patroni fu-
erunt *Themison, Soranus, Trallianus & alii*, qui in omnibus
morbis nil nisi laxum, strictum & ex his mixtum attendebant.
Statuebant enim morbū omnē consistere vel in adstrictione,

ut quando fluxiones naturales sunt suppressæ, qualia sunt vitia retento-
rum, ut alvi adstrictio, suppressio mensium, hæmorrhoidum, sudoris, u-
rinæ &c. vel in laxitate ut symptomata excretorum, diarrhœa, dysente-
ria, hæmorrhagia, & similia, vel medio modo se habere, ut ophthal-
mia cum fluxione &c. unde tria conflunt ipsorum axiomata

*Axiomata
universa-
lia,*

1. Quicquid adstrictum est, esse laxandum.
2. Omne quod p. n. laxum est, adstringendum.
3. In medio casu illi auxilium ferendū esse, quod magis urget,

de quibus videatur latius *Lauremberg. in Portic. Æsculap. c. 5. pag. 26.*

*Applicata
ad fixum,
volatile &
medium.*

Liceat hoc applicare ad fixum, volatile & medium, & tota medi-
camentorum classis in universum morborum genus armata sub hâc di-
visione continebitur. Ita medicamenta *CEPHALICA*, & ut magis res
exemplo pateat, antepileptica sunt vel *fixa*, ut *corallia, cinnabaris nati-
va & alia*; vel *volatilia*, ut *plantæ cephalica odorata, ipsarumque olea, ~
CC. ol. succini, castoreum, ~ Salis *ci volatilis &c.* vel *media*, ut *cranium
humanū, &c. philosophicè preparatū, succinū in subst. ungula alcis, peonia.*

*Exemplo
cephalico-
rum,*

*Cordia-
lium,*

In *CORDIALIBUS* inter *FIXA* recensentur *perla, corallia, lapides
quinque pretiosi, succus citri*; *VOLATILIA: moschus, ol. citri, camphora*; *MED-
IA: ambra, bezoar, mixtura simplex &c.*

*Stomachi-
corum,*

Inter *STOMACHICA FIXA* sunt: *lapides S, concha preparata, cre-
ta, crystallus, ~ Oli, Salis*; *VOLATILIA: ut aromata, & inde destillata
olea, arum, balsamum de Peru*; *MEDIA, ut pimpinella, ebur preparat. &c.*

& aliorum.

Et sic consequenter in *hystericis, antiscorbuticis & reliquis*. Qui ita-
que noverit hæc pro morborum diversitate variare, & fixum volatili,
volatile fixo debitè opponere, næ ille felix morborum erit artifex & mor-
borum causam juxtim & remedia appositè cognoscet, præcipitationis
doctrinam plenariè exhauriet, & accuratè ubique aget.

Nallus ferè datur morbus, qui non pro diversitate circumstantia-^{Usus volatili-}
rum à salium volatilium virtute sibi exoptet suppetias. Volatilia subtili-^{lium salium}
suâ penetrantiâ porulos cerebri obstructos aperiunt, somnum lethargi-^{um in mor-}
cum & apoplecticum stertorem excutiunt, nervis ceu portitoribus spiri-^{bis variis,}
tuum liberum meatum pro sensu & motu partium concedunt, cor, li-
pothymia & syncope dejectum, & motu vix perceptibili vibrans, eri-
gunt, suffocationes hypochondriacas & hystericas tollunt, sanguinem
attenuant, & multa alia commoda afferunt, quorum hic vel meminisse
solum satis fuisset, cum totum hæc sibi poscerent tractatum.

Quanti jam æstimanda erunt Salia volatilia herbarum tot seculis ^{Penetrant}
desiderata? Eunt hæc in penitioem culinam viscerum, a corem absor- ^{totum cor-}
bent, quæ penitiori recessu pertinacius occultiusque resistant, remoras ^{pus,}
tollunt, & quicquid boni à simplicibus seu mixtis, ex quibus parantur,
desideratur, illud omne largo explebunt modio.

Differt curatio morborum. ἔρδ πῦσα, ἔτε ὁμοια, ἔτε ὁμοίως Δι-^{Heroicum}
πέσπονται, ἀλλὰ κτ' τὴν αὐτῆς δύναμιν ἐκδέσθ. Non enim omnes aut simili- ^{sunt præsi-}
les sunt aut similiter pertractantur, verum secundū vim propriam singuli. Qui ^{dium,}
πολυχειρίαν requirunt, ab heroicis volatilium Salium præfidiis levamen
poscunt. Febrium cohors & morborum herculeorum caterva his terga
dare & cedere coguntur, subsistere nescia.

Ut spiritus Salis ☿ri in vinum feculentum instillatus omnes feces ^{Sanguinem}
ad fundum detrudit, vinumque sincerum reddit; ita & in corpore no- ^{depurant,}
stro exturbantur à volatilitate hæc subtilissimâ impuræ è sanguine feces,
fibrae in ordinem rediguntur, grumi discutiuntur &c.

Hinc sapientum est consilium, si eò pertingere nequeamus, ut li- ^{Unde à chi-}
quorem alkahest, & medicinam universalem acquiramus & compare- ^{miatris mi-}
mus, saltem discamus reddere Sal ☿ri volatile. Quousque jam prove- ^{re commen-}
hemur, si ex tam speciosis omnis generis plantis Sal proferamus volatile,
non minus realiter, quàm Sal Tartari volatile existens, coagulo, consi-
stentiâ simile, viribus nobilissimum?

Usus inferiores præstat sicco hoc loco præterire pede; non enim du- ^{Usus infe-}
bitamus & ad mechanicas artes inde redundare posse suum commodum. ^{rieres.}

CAPUT VII.

De Poris Salium volatilium.

Cum pororum doctrina sit & subtilis admodum & utilissima, hodiè ^{Doctrina}
à viris celeberrimis, ^{pororum} *Cartesio, D. D. Erasmo Bartholino & Nobiliss. D.* ^{nobilissima,}
D. Schenkie in lucem protracta & novis experimentis nobilitata; è re vi-

Jam à veteribus

sum fuit & de poris Salium volatiliū breviter despiciere. Ita enim & Veteres ex *Empedoclis* doctrinā *ἀπορροαίς* seu *effluvia* rerum necessariò poros requirere scripserunt, *εἰς ἧς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπορροαὶ πορεύονται καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀερότην ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς ἧ' ἐλάττης ἢ μείζους εἶναι.*
In quos & per quos effluvia hujusmodi emanant; ex effluviis autem quadam poris quibusdam congruere, quadam minora vel majora esse. Vide Platonem in Menone p. 14.

Tradita & commendata.

Cui suffragatur *Plinius l. 22. Histor. natural. c. 24.* Est & ratio subtilitatis immensæ, *inquiens*, à *Platone* descendens: Corpusculis rerum lævibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideò non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Unde patet, quantum figurarum doctrina, ab ipso medicinæ parente *Hippocrate* tantopere celebrata, innitatur his ipsis mixtorum poris.

Pori Salium volatiliū sunt acuti, subtiles,

Quoad Salia verò volatilia, si, quatenus è mixtis *producta & separata*, considerentur, poros ea nacta sunt *acutos*, hinc linguam feriunt, & nares, hinc obtusis his spiculis cum oleo facillimè nectuntur &c. Deinde *Subtiles*, unde facillimè penetrant, & in corpus assumpta celerrimè laborantibus visceribus vitalibus ferunt suppetias, & vel è stomacho nondum egressa in sanguineam massam vibrant effectus.

Licet nondum separata sepe occultentur,

Quatenus verò adhuc *in mixto sunt & ut componentia* in considerationem trahuntur, subtilitas quidem hæc & acuties pororum per effluvia convenientia, vel potius hæc per illos sese exserunt, sed sub mixturâ reliquorum principiorum modò magis, modò minus, quin sæpe ita occultantur, ut ad sensum tum saporis, tum odoris nulla illorum detegi possit præsentia, exemplo *offium, cornuum, craniorum animalium*, quò de paulò post plura.

Aerem facile admittunt.

Porosa esse Salia volatilia patet exin, quia aerem facilius admittunt, & ab eo resolvuntur, unde in auras promptissimè evolant, & si eadem non fixata ad servare animus sit, id omne in aeris admittendi prohibitionem curatissimâ consistit. Facillimè quoque parent pori eorum aquæ, & spiritibus, oleisque. Ita spiritus C. C. omnem suam vim mutuatur à Sale volatili, cujus si quantitatem sufficientem solverit & quasi imberit, reliquum in fundo vitri crystallisatur.

Salia volatilia sunt porosissima.

Quin inter omnia principia reliqua sunt porosissima. Porositas enim hæc Salium volatiliū necessaria erat pro facili cum reliquis principii nexu. Cum enim instar mercurii omnibus sese misceant, poris tanquam instrumento uti voluit natura, qui efficerent, ut subire se invicem & coadunire possint,

A pororum hac dispositione pendet & colorum diversitas & variatio, quo de supra egimus, & tam frequens id est experimentum apud Tinctores, ut ejus rei exempla ubivis occurrant. Iisdem varietas Tincturarum chemicarum debetur, id quod vel in supra jam tactâ *Tincturâ violarum* est notissimum, quod pro affusione diversorum liquorum summe illius variant colores. Ita ex *Stete*, prout hoc vel alio modo disponuntur pori, Tincturæ confieri possunt; rubræ, flavæ seu crocæ, & nigre. In usu nobis est *Tinctura Stis absinthiaca* elegantissima, quæ fit, si essentia absinthii compositæ paucissimæ instillantur guttæ, de liquore quodam *Stiali*, ubi in momento confurgit nigricantissima Tinctura, quam describimus in *diatribæ nostræ de Sale* *co, propediem edendâ.

Unde colorum diversitas

Tinctura Martis absinthiaca.

Iisdem poris accepta refertur facilis vel difficilis volatilium salium è mixtis prolectio, aliorumque principiorum in Sal volatile commutatio. Si viscido pori hi quodam detineantur, vel oleoso occludantur vinculo, diutissime durat, manetque in corporibus, unde ossa animalium, crania, cornua, ungulæ diutissime illud adservant, & ex cranio humano etiam in cœmeterio reperto novimus epilepticos non rarò auxiliium sibi quæsisse, ut & ex eodem Sal volatile adhuc destillari potest, vid. *Quercet. Tetrad. cap. affect. c. 27. p. 329.*

Pori Sal. vol. variant suam è mixtis productionem.

E contrario, ubi rarioris compagis & texturæ, liceat nobis ita loqui, sunt mixta, eò promptius ab itum molliuntur Salia volatilia, unde flores & plantæ odoriferæ fluxæ sunt & diu non durant, in respectu ad illas, quæ odore, nisi cum liquore balsamico, carent.

Prout variant mixta,

Convenientiam habent pori Salium herbarum volatilium præcipue cum poris cerebri, cordis, & sanguinis. Hinc, ipso *Plutarcho* teste, *ἐπίων ἀνδρῶν ὀσμῆς ἀνω σπιθναμύχαις πρὸς τὸν ἐγκέφαλον οἱ πρόγι τῶν αἰσθητικῶν ἐκκαθαίρονται*, quorundam florum odoribus sursum dissipatis ad cerebrum, fit, ut pori instrumentorum sentiendi, expurgentur, & humores incidantur, sensim absque vehementi ictu aut agitatione discussi, simulq; cerebrum naturâ frigidum refocilletur. l. i. *sympos. p. m. 647.*

Convenient cum poris cerebri,

Hinc in virium defectu volatilia tam citò cordi laboranti subveniunt, & ut odores quasi immediatum contactum cum spiribus vitalibus habent, coagulationem fibrarum sanguinis, adeoque grumescentiam impediunt, in lipothymia, syncope & palpitatione cordis non minimi usus, in pulsus etiâ intermittentiâ sæpius nobis feliciter adhibita.

cordis,

Hinc etiam, ubi concentrato fixoque leviter sanguine (quod *Hippocrates* *ἀπόληψιν τῶν φλεβῶν* nominavit) veluti in dictâ modò lipothymia, febrium insultu, cachexia, scorbutu, febrî albâ virginum &c.

& sanguinis:

contingit; videas illicò totum corpus frigescere, torpere, & pallore livoreque perfusum languescere: evocato autem rursus & sibi restituto per volatilia sanguine, hui! quàm subito omnia calent, denuò florent, vigent, splendentque! ut verba *Harvei Exerc. de Gen. animal. 50. p. 193.* huc applicemus.

*Item poris
nerborum,*

Conveniunt eadem præcipuè poris nervorum, hinc spiritus volatiles & Salia, **ci, C. C. vipemrum*, quibus jam *berbarum* quoque addimus, volatilia, in paralyfi & apoplexiâ unicè profunt.

*& totius
corporis.*

Imò cum poris ipsis corporis humani mirè consentiunt pori Salium volatilium, quorum sordes abstergunt, insensibilem transpirationem juvant, & paretoticum dolentibus partibus adferunt solatium, &c.

*Unde hic
pendeat po-
rorum sitg.*

Unde autem nactæ sint hanc configurationem particulæ volatiles, & cui debeatur ulterius hic pororum situs & collocatio, placet cum *Ru-lando Sturmio febrif. cort. Peruv. part. 2. pag. 79.* (ubi accuratiora plura huc spectantia reperire licet) ad causam primam, sive summum motorem jam recurrere, quàm ulteriori discursu ea pertractare.

Ignæus est ollis vigor, & cælestis origo.

CAPUT VIII.

Salia volatilia cum Mercurio comparat.

Mercurius.

Mirabilis ubique est Mercurius. Verus hic est Proteus & Vertumnus, variâ specie ludens.

est triplex:

*Mineralis,
qui variè
ludit,*

Triplex datur Mercurius: 1. *mineralis*. 2. *cælestis*. 3. *chimicus*. Admiranda singulorum est natura. *Mineralis* contrectari amat, sin contrectetur, cedit; modò sub specie fumi per ignem evolat, modò, igne variè tractatus, album, rubrum, flavum, nigrum & plures colores induit. Cum fixus putatur & mortificatus, vitam resumit ceu phœnix novus ex cineribus, & novo nitore currit; cum destruetus videtur, latet, & multiplici facie, figurâ, pondere, aliisque accidentibus chemicis imponit. Nunc arbuta fingit, nunc spiculis apparet horridus, nunc purpuram simulat, nunc prata.

*Cælestis vi-
sibus & a-
riat,*

Penultimus in Planetarum ordine cælestis mercurius, itidem mirabili variat vultu. Cum beneficis, ♀e & ♀e, junctus, bonus habetur ab Astrologis, cum maleficis ♃no & ♂te, malus; quibus enim jungitur, illorum induit naturam, calorem, frigus, humiditatem, siccitatem coëfficit, prout cum hoc vel illo communicat socio, facitque, si statuenda est astrorum in mores & morbos vis non minima, vertumnos, ardeliones, inconstantes, omnium horarum homines.

Chimici considerantes macrocosmum cum microcosmo cum viderent præter inspidam aquam, terram, salem, sulphur, dari in mixtis adhuc aliud principium, quod de horum omnium qualitatibus participaret, nullas verò tam peculiare, proprias, solitarias & distinctas, ut reliquæ, haberet affectiones, illi nomen dedere Mercurii. Chimicis ex horum similitudine dictus. **Attributa** Ejus affectiones. illi sunt levitas, subtilitas, penetrantia; vegetat & crescere facit mixta, vitam & motum dat, in perpetuâ interim actione & motu existens, unde ligatur quasi à fixioribus reliquis.

Imò deficient illis termini proprii, pro exprimendâ ipsius naturâ genuinâ, unde, quod sit Mercurius, clarum esse, quid verò sit, obscurum asserunt. Vix exprimi queunt. Quibus motus *Sennertus consens. & dissensu cap. 11. pag. 184.* Quid illud sit, *scribit*, quod chimici unanimi ferè consensu pro tertio principio ponunt, & Mercurii nomine exprimunt, malo dicere; *non liquet*, & meam seu ignorantiam seu dubitationem ingenuè confiteri, quàm pro demonstrationibus & solidâ veritate ea venditare, quæ dubitationibus non carere ipse scio.

Hinc alii spiritus nomine ipsum indigarunt, & liquores spirituosos è plantis eductos pro ipsarum Mercurio habuerunt. An spiritus plantarum sint Mercurius, dubitatur.

Jam verò ipso chimicorum primicerio, *Paracelso*, teste: quicquid ardet, sulphur est, *tom. III. de morb. metallar. c. 3.* Ergò cum spiritus hi sint inflammabiles, & in totum deflagrare apti nati, cuius dijudicandum relinquimus, an cum sulphuris, an verò Mercurii naturâ plus habeant commune, cum τὸ Φλογιστὸν proprium sit sulphuris, non mercurii, & *Sennerti* verbis, sulphur non semper in formâ oleosâ & pingui apparet, sed sæpè etiam in spirituosâ, ut in spiritu vini videre est. *l. c. p. 183.* Quo nomine non adeò inconcinne accuratioribus sub nomine oleorum veniunt.

Accedit, quod spiritus ejusmodi ardentes in Sal volatile possunt mutari, quod præter alios secretiores modos cum Salibus volatilibus, si rem rectè aggrediaris, efficitur. Possunt in Sal. volat. mutari. Ita spiritus urinæ si misceatur cum spiritu vini dephlegmato, in momento spiritum vini in offam albam, mirè tamen fugacem & subtilem coagulat, annotante *Helmontio c. 3. de libi. as. t. 5.* Et idem jam annotaverat *Sennertus* laudatus *l. c. p. 166.* cui gemina sunt, quæ eam in rem scribit *B. Mæbius, Epit. inst. l. c. p. 53. & illustris Boyleus Tentam. physiol. p. 80.*

Nec animum exsaturant, quod, eleganter licet, nonnulli scribunt, Mercurii per Mercurium intelligi humidum primigenium, ac spiritum, seu partem descriptio- nes aliæ.

tem spiritalem, quæ nunquam sine liquore seu vehiculo suo esse potest; per Δ , calidum innatum, per \ominus , siccum radicale, seu corpus, quod basis, cui reliqua duo superstructa.

2. Multò minus assentiri illis possumus, qui Mercurium spiritum illum *αιθεράδη*, & *εσίασ ανάλογον τῶ τῶν ἄστρον στοιχείω* dicunt, quippe quòd elementata cum purissimis illis corporibus cœlestibus nil habent commune, sed interitui sunt obnoxia, quod circa naturam calidi innati prolixius deduxere & sufficienter recentiores philosophi & medici.

*Mercurius
nil aliud
est, quam
Sal volat.*

Audemus exercitii gratiâ defendere, verum herbarum & animalium Mercurium (de mineralibus & metallis hic locus non est disputandi, quod suo tempore fiet quoque) nihil aliud esse, quàm Sal volatile. Hoc faciliè persuasum sibi habebunt illi, qui utriusque hujus naturam penitus introspiciunt.

Locus Paracelsi.

7 quod

Paracelsi hæc de re sententia extat libro 1. paramir. cap. 2. ubi volatilitate Mercurium definit, id enim, quod in ligno effumat, Mercurium esse, asserit. Quod, inquit, ardet, Sulphur est, fumat, Mercurius est, quod relinquitur cinereum, Sal est. Sulphur solum ardet; mercurius solus fumat; in cinerem quod vertitur, solum sal est.

Quercetanus,

Quercetanus de rerum signat. extern. mercurium Salem rerum omnium volatilem admixtum habere, & cum sulphure præcipuè colorum esse autorem, concedit, utut defensione contra anonymum aliter paulò eundem definire videatur.

Et aliorum.

Neque, si autoritatibus certare vellemus, deessent plures, quas tamen huc trahere nobis mens non est, qui potius re ipsâ id eruere & demonstrare satagimus.

*Sal volat.
de omnibus
reliquis
principiis
participat,*

Sal volatile est illud, quod de omnibus chemicorum principiorum qualitatibus participat. Facit hoc ad saporem rerum, ad odorem, ad colorem & inflammabilitatem, quod ultimum vel unico exemplo patet Nitri & \ominus lis *ci invicem mixtorum & calcinatorum, quo de in *Ephemeridibus Germanorum Anni Idi obs. 197.* egimus, latius de eo a *Œuri* in citatâ *diatribe curiosâ de \ominus le *co.*

*Est volatilius
& subtilius in
mixtis.*

Sal volatile, seu mercurius hic, est volatilius & subtilius corpus in mixtis. Subtilius enim esse oleis tum propriè tum impropiè spiritibus communiter dictis, nemo est, qui neget, quod tum ex dosi, tum ex aliis patet.

Nec est, quod quis objiciat, ex solâ volatilitate, quod pluribus ea sit communis, rem decidi non posse. Verumenim est, suo sensu & phlegma posse dici volatile, quia ignem fugit, & volatilitatem hanc communem esse cum oleis. Sed negari non potest, tam, quod principaliter volatilitas debeatur mercurio, quam quod olea ipsa aërea volatilitatem suam agnoscant maximam partem à mercurio seu sale volatili, quod videmus in oleis expressis, quæ Alembicum transcendere renuunt, & quamvis ex oleosis, non simul aëreis, in quibus scilicet oleum cum terestritate quasi est remixtum, v. g. ex semine hyoscyami, lini &c. studiosè tentes destillare Δ ur s. oleum, illud tamen ex voto nunquam succedet.

Objectio 1.
diluitur.
Volatilitatem pluribus esse communem principia.

Neque argumentum illud valet, olea supernatant aquæ, ergò sunt volatilia, non enim tam ob volatilitatem, quam pororum ramositatem & partes asymbolicas supernatant, unde olea caryophyllorum, cinnamomi, aliorumque potius fundum petunt, quam superiora, cum tamen non minus sint olea & quidem subtilissima.

Object. 2.
quod olea supernatent.

Nec denique illam moramur objectionem, quâ ab onomatologia seu appellatione argumentari aliquis potest, dici hætenus & vocari hoc principium Sal volatile, non ϕ ium. Si enim in re conveniamus, patum de nomine erimus solliciti. Quapropter si conferantur salia fixa alcalia cum volatilibus, magis ea discrepare, quam convenire, certum est.

Object. 3.
ab onomatologia seu denominatione.

Solo ferè conveniunt colore & crystallisatione, pugnâ item cum acidis. Differunt verò, quin secum invicem pugnant, sapore, alcalium enim sapor est lixiviosus, volatilium urinosus; odore, alcalia sunt inodora, volatilia penetrantissimo gaudent odore. Differunt & discrepant in primis poris, à fixis enim salibus propelluntur & fugantur volatilia. Aquæ omnes invicem miscentur, amicabili nexu omnes maritantur spiritus, olea expressa & destillata se subeunt, sola salia fixa conjugationis sunt impatientia.

Consensus & dissensus salium & volatilium & fixorum.
Differunt sapore, odore, poris.

Non competunt sali volatili affectiones Θ lis fixi; à sale radicaliter omnis est constantia, inquiunt Chimici, Sal volatile est inconstantissimum, quæ causa est, quod mercurii dominium certum statuatur indicium, inconstantia in rebus imperfectè digestis, seu corruptioni obnoxiiis, teste Nollio, l. 4. phys. Hermet. c. 4. Salia alcalia in humido liquefcunt & in sicco coagulantur. Salia volatilia omnis suffuratur aër. Fixa salia per se destillari nequeunt, & si ignis vi, ab aliis admixtis segregata, eò adigan-

Affectionibus variis,

& destillatione, alioque.

adigantur, ut fluorem adipiscantur, vertuntur in liquores acidos. Nihil minus videre est in volatilibus, quæ promptè levissimo etiam calore alembicum transcendunt, ut alia plura discordiæ argumenta trans-
eamus.

Object. 4. de Sale volatili ex alcalibus parabili,

Speciosius in contrarium argumentum objici potest illud, quod ex salibus alcalibus destillari possunt spiritus volatili Sale imprægnatissimi. Ad hoc verò studiosè respondere impræsentiarum suis de causis dubitamus, cuius tamen privatim rationem reddidituri.

Mercurius se omnibus reliquis principis associat;

Jungitur hic Mercurius omnibus reliquis principis, participat cum phlegmate, quo cum facillè coit & liquatur, cum sulphure facillimè combinatur, cum terrâ abscondi se patitur, quod patet Sal volatile C. C. cum C. C. ustio fixo sublimando. Ubivis sese miscet, cooperatur, & licet sepultum videatur, nihilo tamen minus adest. Cum sulphure facit colores & odores, cum sale sapesores &c.

Est principium valde æstivum.

Principia chimica sunt vel *activa* vel *passiva*. Passiva sunt ∇ a & Terra. Activa \ominus , \oplus , \ddagger : & inter hæc omnia præcellit ætivate Mercurius.

Est Sal. Volat. in vegetabilibus; animalibus;

Nullus ergò alius Mercurius in vegetabili regno datur, quam sunt \ominus lia volatilia. Nullus item in animali, quam \ominus alia volatilia. Hic est Mercurius iste, qui sanguinem circulat, & movet, horologii nostri iniquies & æquipondium. Hunc ex omni sanguine producere est facillimum, contra mercurium mineralem nemo inde, nisi eo per illitionem prius inquinato produxerit.

Respondet aeri, aquæ;

Respondet hic \ddagger , scribente *Nollio l. c.* aëri, quod calori admotus nihil ferè esse deprehendatur, quam aër seu vapor, qui statim in auras evanescat. Aquæ verò comparari potest, quod sit fluidus, nec proprio, sed alieno termino, dum in suâ naturâ est, contineatur, quæ est humiditas apud Aristotelem definitio.

C A P U T IX.

An actu insint mixtis Salia volatilia, an potentiâ, disquiritur.

Varia sunt in herbis particula, sub nomine principiorum.

ADesse particulas in herbis diversi generis, aqueas, sapidas, acres, acidas, balsamicas, salinas, terreas, &c. nemo negaverit. Illæ tamen non æquè in omnibus sub formâ aquæ, olei, salis volatilis seu \ddagger ii, Salis fixi, & terræ, actu sunt & dantur.

Effluit

Effluit quidem ex vite, betulâ, aliisque præcisifis vel perforatis aqua; *Actualiter in quibusdam & ad sensum.* oleum ex nuce moschatâ, caryophyllis, aniso, hyoscyamo, &c. actu oculis sese offert, & exprimitur, ut de antheris in corylo, junipero, musco terrestri, typhâ palustri &c. taceamus. Sal volatile in aro & sinapi manifestè & actualiter linguam, ex raphano rusticano, cepis &c. evaporantia effluvia oculos & linguam feriunt. In salibus naturalibus dictis Sal actualiter abundat, & ex arundine saccharum de naturâ Salis stillat. Ex aliis terrenum quid sub formâ pulveris excidit, & in salicibus aliisque arboribus vetustis tale quid collectum vel hortulanis vicem terræ gerit fertilioris.

In aliis verò potentiam hunc actum præcedere ipso sensuum iudicio liquidum est. Quis enim v. g. in hyoscyamo, (hunc enim ceu minus sale fixo præditum communiter habitum, adducimus, quod nobis Sal alcali exhibuerit; non levi proventu) Sal alcali actualiter agnoscat? Quis in plantis insipidis, nec acris, in sanguine, item, cranio, & cornibus animalium Sal volatile dijudicet? Quis ex solo aspectu aquam in lapidibus, saxis & mineris, oleum in Tartaro, papyro & aliis dignoscat?

Arida est planta capillus Æris, & videtur prorsus exsucca, nihilominus libra una herbæ parum abest, quin expressione facta tantundem succi fundat, quem inesse vix jurato alius credat.

Unde distinguendum videtur inter hæc principia. Consideratur enim, ut supra jam innuimus, vel ut mixtum componentia, vel inde separata. Et videtur coincidere hæc controversia cum illâ Philosophorum, quâ disputant, an elementa actu insint mixtis, an potentia? *Hinc distinctio est necessaria.*

Dicimus ergò, actu quidem componi mixta ex quinque his principiiis, (loquimur cum chemicis) eadem tamen actualiter in omnibus inesse, prout inde dantur separata, iisdem figuris, poris, & affectionibus, de eo valdè dubitari potest. *Componuntur mixta ex principiiis chemicis,*

Quin videtur solum lusus esse inter terminis. Negari enim non potest, particulas & poros herbarum igne variè inverti, mutari, destrui, & ut *Cartesi* acutissimi illa huc applicemus *ex meteor. cap. 3. §. 19. pag. 225.* palam liquet, producti hujus vel illius per ignem è mixto partes easdem esse, quæ antea mixtum composuere, sed illas inter se collisas & vi ignis agitata, modò ex rigidis & inflexilibus plicatiles, ex teretibus planas & secantes evadere, modò ex flexilibus & plicatilibus in inflexiles & rigidas, modò ex fixis in volatiles, modò ex his in fixas &c. mutari.

tari, unde postmodum coloris, odoris & saporis diversæ admodum manant differentiæ.

Et idcirco
rectè dicuntur
esse potentia.

Hinc cum unius corruptio sit alterius generatio, reverà dici potest, v.g. Sal per incinerationem plantæ productum potentiâ extitisse antea in herbâ, quàm in cineres eadem verteretur, & per aquæ elutriationem prodiret in conspectum; licet ejusmodi particule Salinæ antea præinexistere actu, verùm sub aliis poris & figuris, adeoque in objectâ hâc materiâ aliquid fuerit, quod per ignis adminiculum elici per generationem potuit. Vid. *D. Rolfincius loco saepe laudata chim. in art. form. red. l. 1. c. 5. p. 58.*

Objectiones
diluuntur.

1.
Ex nihilo
nihil fieri,

Et hinc cãdit argumentum subtile pariter & frequens: Ex nihilo nihil fieri, unde subsumere volunt quidam, ergò principia vel actu adfuisse prius in mixtis oportet, vel ex nihilo aliquid fieri, cum ea quæ fiunt, fiant vel ex ente, vel non ente. Huic præter jam dicta unicum illud opponimus *Scaligeri*: Si ex nihilo nihil fit, ergò id, quod aliquid est, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis. Nam si è punctis nullum potest confieri corpus, corpus item nullum in puncta resolvi poterit. Et sic divisio ἐγχειρήσεων chemicarum in σύνθεσιν καὶ διάλυσιν solutionem & coagulationem locum suum obtinere potest. Est enim reverà hæc separatio quædam, licet novâ accedente pororum inversione è potentiâ in actum deducantur.

3.
De divisio-
ne opera-
tionum chi-
micarum,
Exemplum
adducitur
Vulgare.

Sic si v. g. libra una spiritus seu olei vini immiscetur libris decem aut pluribus aquæ, reverà dicere possum, Spiritum vini actu inesse aquæ, quia manibus meis ipsum infudi, eundem verò inibi adesse potentiâ (respectu ad novam inde ejus reductionem & productionem) ipse gustus aperiet, qui illud non pro Spiritu vini, sed pro aquâ, utpote prædominante habebit. Sed diutiùs his immoramur præter intentionem, quæ omnia fusius & accuratius discutiet *Magnif. Dn. D. Rolfincius in prælaudata chimia editione alterâ*, quam habet præ manibus.

Distinctio
3 inesse.

Videtur distingui eleganter posse inter τὸ inesse materialiter & formaliter. Materialiter principia chimica mixtis insunt actu, non verò æquè formaliter, cui fini ignis accedens, & variè partes immutans formam aliam producit, adeoque per transmutationem ejusmodi ibidem generantur, tanquam nova entia, sitq; quod eadem formâ non erat ante.

Quæ fiunt,
multiplici-
ter fiunt ex
Philosopho,

Illustrationis verò gratiâ adducere non incommodum judicamus locum *Aristotelicum*, ex *lib. 1. physic. cap. 7.* ubi scribit *Philosophus*, fieri aliquid, multipliciter dici, & inter alia: *Fiunt, inquit, quæ fiunt simpliciter*

pliciter (id est, substantiæ, vi accidentium) alia quidem μεταχηματισμός, *transfiguratione*, ut statua ex ære: τὰ ἢ πωροθεός, *alia verò appositione*, ut quæ augmentantur: τὰ ἢ ἀφαίρεσις, *alia verò subtractione*, ut ex lapide Mercurius: τὰ ἢ συνθεός, *compositione*, ut domus: τὰ ἢ ἀλλοίωσις, *alia verò alteratione*, ut quæ vertuntur secundum materiam. Locum habent in productione principiorum chemicorum tum ἀφαίρεσις *substractio*, seu *Quis mo-* *paratio*, tum ἀλλοίωσις *seu alteratio*. Quæ quidem ex dictis jam pa- *rus h. l. va-* *leat.*

Nec abludit divisio altera, quâ tribus constare naturalia corpora *Divisio a-* *ajunt sapientes, 1. ἐν διασπῶν, ex separatis*, ut tritici cumulum, 2. ἐκ λια. *16*
συναπτομένων, ex contextis, ut navem, 3. ἐξ ἠνωμένων *ex coadunitis*, ut animal ex animâ & corpore. Addunt alii 4. τὸ κατὰ μίξιν. *ex mixtione*, ut mulsum.

Quid itaque statuamus de Sale nostro herbarum volatili, curiosis *An ergo* fortean Iubido erit nosse, præsertim, cum dixerimus, id sine igne para- *salia vola-* *tilia plan-* *tarum in-* *sint actu,* *vel poten-* *tia,* tum esse. Pro præcipuo enim & palmario ferè id adducunt commu- *narum in-* *nitentibus* argumento, ut probent, actualiter omnia Salia dari in mixtis, ex- *sint actu,* *vel poten-* *tia,* emplo succi acetosæ, aliorumque sensim exsiccati, ubi cum tartaro her- *barum Salina* concresecunt spicula. Sed ut paucis respondeamus, id in *sequenti* experimento ipso, Bono cum Deo, latius promittentes: Si a- *qualiter inest*, cur hætenus a nemine fuit in apricum productum?

Arbitramur id circò, ut in principio capitis hujus innuimus, adesse *Responde-* *tur ex* *principiis* *Cartesianis* *& Aristo-* *telicis.* particulas volatiles in plantis, quas si quis per supra proposita mercuria *rupt. 6. 3.* les vocare voluerit, liberum id ei relinquimus. Illæ verò cum sine de- *struptione mixti non possint ita aptari, ut sensibus occurrant, locum hic* meretur generatio illa tertii modi *Aristotelici ex lib. 1. de gener. & cor-* *telicis.* *rupt. 6. 3.* quâ ex insensibili fit sensibile, & ex non manifesto & latente, conspicua ad sensum & apparens substantia.

CAPUT X.

Convenientia & discrepantia Salium volatilium, seu, An omnia Salia volatilia sint ejusdem generis?

O Biter supra tacta fuit controversia de spirituum oleorumque communi & discrepante usu. Cum verò eadem quaestio de volatilibus moveri salibus possit, placuit peculiari de eâ agere capite. Nam si fateri volumus, quod res est, idem de omnibus

An princi-
pia Chimi-
ca omnia
conveni-
ant,

principiis chemicis quæsitum est, cum non modò de oleis & spiritibus, uti jam diximus; verùm etiam de Salibus alcalibus controvertatur: an omnia ejusdem sint naturæ, & in qualitatibus convenient, adeoque aliud pro alio substitui possit. Idem de phlegmate, seu aquis destillatis, ut non minus de terrâ, seu capite mortuo valet.

Distingui-
tur inter
eorum affe-
ctiones,

Decidi res posse videtur tota distinctione. Aliæ nempe affectio- nes horum principiorum (prout separata sunt è mixtis) sunt *communes*, aliæ *propria*. Communes sunt, quæ omnibus convenient; propria, quæ singulis sunt quasi privata & specifica.

Communes,

Ita negari non potest, in genere secum consentire aquas, quod sint insipidæ; spiritus, quod sint sapidi, ardentis, volatiles; olea, quod sint $\Phi\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\tau\alpha$, ut simul comprehendamus expressa; Salia volatilia, quod facillè auras petant; alcalia, quod fixiora sint & particulis rigidis & inflexilibus & igni renitentioribus convenient; terrâ, quod sit sicca, ut de sapore, odoreque ex parte communibus nil dicamus.

Et privatas
seu propri-
as,

Præter has verò communes qualitates, uti herbarum, ex principiis his compositarum, virtutes, ceu mixtorum ut sic, mirum quantum variant, ita & differre ab his separata eadem, efficitur. Licet enim ad sensum & apparenter sæpè illa ipsa videantur esse planè eadem, in rei tamen veritate diversitatem inter ista agnoscere æquum est. Ita in aquis, ob deliquatum Sal volatile, aliumque odorem & saporem iisdem concilians, manifesta est differentia; in spiritibus & oleis ad idem sensuum judicium jam provocavimus, nam ubivis alia aliaque datur mixtura.

In specie
exemplo
alcalium.

Quoad Salia alcalia, non negamus virtutem specificam, quæ toti conveniebat mixto, maximam partem destructam esse, utpote si id omne possent Salia plantarum, quod ipsæ plantæ, ex quibus parata fuerunt, sequeretur absurdum, nullam vim plantarum fuisse in eâ substantiâ, quæ per incinerationem & combustionem periit. Verùm non omnium virium facta fuit jactura, sed aliquid de viribus & qualitatibus herbæ, e.g. absinthii, cardui benedicti servatur, à quibus postmodum qualitatibus & viribus fit denominatio, ut hoc Sal meritò dicatur Sal absinthii, non verò misti alterius. Vid. sæpe nominatus *D. D. Rolfin- cius l. c. l. 5 f. 1. c. 1. p. 282.*

Virtutes
herbarum,

Quod ut penitius indagemus, par est, ut fundamentum virtutum herbarum paulò curatius pensitemus. Nil dicemus de qualitatibus ipsarum primis activis vel passivis, nec quæ exinde procedunt, & prima-

rum

rum sunt internunciæ, secundis, tertiisve, nec, quæ non paucis malè audiunt, de occultis. Sed cum in chimico versemur foro, chimicè eadem scrutemur. Constat nimirum, juxta hæc principia chimica, pro- *Variant ex*
ut vel phlegmate, vel sulphure, Sale volatili, fixove magis abundant *Variatione,*
mixta, ita & variare tum ipsorum, tum inde per artem productorum *principio-*
vires. *rum,*

Ita caryophyllorum, nucis moschatæ, anisi, fœniculi, carvi, men- *Exemplo*
thæ &c. vires potissimum adscribendæ veniunt sulphuri, seu particulis *oleorum*
oleosis, & Sale volatili remixtis, quod nemo homo diffitebitur. Hinc *destillato-*
verò confectarium est, chimicè ex illis prolecta per ignem olea, vel etiam *rum,*
expressa, abundè gaudere simplicis sui facultatibus, & adeò ipsorum v.
g. aquæ, spiritus, salia, easdem non tam benè in corpore humano exprimunt, quam illa ipsa olea.

Sic etiam absinthii & carduibenedicti aliorumque similium ama- *Alcalium,*
ricantium vis præter mercuriales volatiles particulas bonam partem de- *absinthii*
betur Sali fixo, unde ipsorum Spiritus, essentiæ & Sal alcali maximè vi- *&c.*
res illas spondent, quas ab ipsis expectare licet. Ita ut & volatilium *Et volatili-*
antiscorbuticarum plantarum virtus, uti jam superius tetigimus, in Sale *um anti-*
consistit volatili, hinc auxilium inde speratum non tam in aquâ, salve *scorbutica-*
fixo, quàm in spiritu, vel Sale volatili actualiter ex iis prolecto quæren- *rum,*
da est. Et hoc pacto de aquis quoque idem affirmare possemus, nisi ea
in aprico essent & per se paterent.

Fatendum tamen est, magnam hîc occurrere latitudinem, ma- *Magnâ ta-*
gnumque se offerre differendi campum, nisi hæc vice hisce solum aliis id *men cum*
melius discutiendi ansam præbere animus esset. Emicat autem hinc, *latitudine,*
à potiori quidem hoc modo faciendam esse denominationem; ob ma-
ximam verò principiorum inter se cognationem, & reliqua non omni
excludenda sunt encomio, quæ solummodò secundariò, non principa-
liter vires sui simplicis sustinent.

Cui & illud jungendum videtur, hæc ipsa per ignem producta *Præsertim*
corpora & principia chimica non esse pura, sed mixta, quo de in præce- *cum ipsa*
dentibus jam differuimus; denominationem tamen fieri ab eo, quod in *sint mixta,*
uno vel altero illorum prævalet & abundat. *non pura.*

Sed de his opinione nostrâ jam amplius egimus, quare hic TER-
MINALIA sunt.

GEORGII WOLFF-
GANGI WEDELIID.

Professoris Publici, & Medici Ducalis Saxonici,

EXPERIMENTUM
CHIMICUM NOVUM

De

SALE VOLATILI
PLANTARUM,

quo latius exponuntur,

specimine ipso exhibitæ.

*Nobilissimo, Excellentissimo atque
Experientissimo,*

DN. DANIELI LUDOVICI,
Archiatro Ducali Saxonico & Chimia-
tro celeberrimo, Fautori & Compatri observando,
Bene agere!

M*aximam capio voluptatem, quotiescunque vel merita tua
in rempublicam literariam, & chemicam imprimis, animo
recolo, vel pristinum illud consortium, quo me Tecum
frui per sexennium fata voluere benigna.*

*Semper admiratus sum labores pertinaces, monumenta aternam
memoriam digna, humanitatem incomparabilem, eruditionem & vir-
tutem summam. Quid discclusum est ab ingenio tuo? quid non
tentatum exprompto artificio? in te & omnia & cumulata, quic-
quid arcanorum venditat chemicus orbis.*

*De omnibus argute differere, perfecte judicare, ingeniose &
ex praxi vulcaniam indefessam dignè decernere non ego solum sapius,
magno cum animi mei gaudio, inter amicos discursus audivi, sed pu-
blica ad posteritatem loquitur fama.*

*Conversationem Tuam perpetuo colui, neque desistam illam in
exemplum pradicare, donec se expleverit animus meus perpetuam re-
cordatione & hujus ipsius, & Tuorum erga me ingentium merito-
rum. Non potui ergo, quin amicum Te tantum in inscriptione opella
hujus compellam.*

Mirum dicam & rarum, quod quanto rarius evenit, tanto miraculo est propius. Nullus inter nos ortus fuit rancor, nulla in gratiam reditio, invidia nulla, id verò in fortuna rarioris numero haut immeritò pono. Eramus unanimes; sive commune studium exposceret ager, sive communicationem amicam desideraret rei gravitas, nunquam Tuâ humanitate, candore & amicitia estimavi quicquam præstantius, vel mihi exoptatus.

Quid? quod nihil mihi reliquum feceris, quin id omne Tibi debeatur; neque disuadet tamen conscius imbecillitatis suæ animus meus, posse in amicitia hujus memoriam suspendi hanc tabulam, si in mentem revocem, quantum humanitas & benevolentia tua defectum virium mearum suppleat. En omne meum studium in eo genere officii, quod ad decus & gloriam Tuam pertinebit.

Sed alterum est, quod Te velim, vir Excellentissime, amicum enim mihi, quem tot experimentis sensi sincerum, ulterius promittere non dubito. Testem Te voco & judicem, neque enim majus ultimum monumentum opella meæ esse potest, quàm tanti viri testimonium, quod unice exosculor.

Tu obvenciens hoc arcanum, quod mallem Tuo enatum ingenio, judicio tuo confirmare non dedignatus es; Tu primus spectator fuisti, ausus hujus mei, an fortuna, & fumantis urinosi liquoris. Tu, quid tum in aliis, tum in primis quercûs foliis hunc in finem occupato obvenerit, invidendo studio mecum communicasti, neque verò ea nisi obiter saltim tetigi, colophonem à Te expectantia, & gloriæ partem, si non omnem, tamen præcipuam.

Sed quid amplius promittam de Te Lectoribus meis, seu orbipotius erudito, quàm quod è limatissimis tot operibus Tuis, sive præfixum gerant nomen, sive, quæ miranda est modestia tua, occultent omissum, sibi spondent, artis nostræ lumen, decus atq; splendorem immortalẽ. Servet Te Deus! Dab. è musæo Jenæ 1675. Cal. Jun.

Celeberrimo Nomini Tuo
deditissimus

Georg. Wolffg. Wedelius D.
PRÆ.

P R Æ F A T I O

ad

Benevolum Lectorem.

Æquissima vox est, *redde, quod debes.* Memini me promisso dudum debitoris nomen subiisse, & exsolvere jam debere, quod plurimi à me hæcenus sollicitarunt.

Liberare fidem addecet, licet dilatam, neque enim frustra sæpe differre licet, quæ omnium judicio exponere velis, maturè interrim in vadimonium testes exceptione majores mihi comparavi. Exponere rem eruditis decreveram, ne sine teste relinquerer, ore quidem, non literis, quid enim scripto aliud reportassem, quàm judicia sinistra, aut vilipendium, aut quando ab amicis hæc timenda non erant, alia.

Inter istos nomino potissimùm Excellentissimos viros, (tacebo autem jam domesticos, & familiares plures) *D. D. Tackium, Meibomium, Barnerum*, ast quanta nomina!

Vix eloqui possum, quàm benevolè exceperit conatus meos ipse tunc nobis præsens celeberrimus *D. D. Tackius*, quàm ingenuè mentem suam exposuerit, & quàm amicè de me sentire apud Serenissimum meum Principem sustinuerit.

Non persuadere opus fuit, nec differere, in his enim sæpe
nec locus ingenio est, oculi, Te judice, vincant.

Id unum mihi scrupulum movebat, quod accidit sæpe, ut quæ audientes mirabamur, eadem legentes rideamus, seu, quæ *Cyri* apud *Xenophontem* est oratio, *μείζονα ὀνδέρνας μείονα ἰδῆν* arbitratos *majora minora videre*, & quod in proverbio fertur, *ἀνδραγες ὁ ἰσχυροῦς* Verbo, non ad palatum omnium fore, minus ad votum eruditiorum, alteri foetidum, alteri difficile, aliis vile.

Ast noveram, quàm levis scintilla in altæ lucis pyramidem exurgere possit, unde licet imperfecta hæc videri possent, malui tamen rudia hæc, & in incunabulis suis, si ita loqui fas est, exhibere, quibus ultra seculum absconditum latuerat, quàm diutius premere.

Εἰς ἀνῆς ὁ πόντος ὄρεᾶ, ait *Græcus Poëta*, mihi satis est, multa nescire, pauca nolle. Aliis quoque relinquenda est pars gloriæ, in medio palma omnibus posita. Gaudebam hinc, prodiisse hâc occasione quædam alia, ad rem facientia.

Noveram enim, quàm solerti disputationum vanitate alter alteri præripere sæpe conetur inventionis laudem, & quàm immeritò literariis altercationibus conspurcentur sæpe, quæ nitore suo clarius prodire gestiebant. Dispeream, si hoc non est supplicium de studiis fumere.

Non arrogo mihi laudes tuas, *Leëtor Benevole*, non ambio vana molimina, liberum penes Te esto iudicium. Natura certè

*multa regit sacro involucria, nec ullis
fas est scire quidem mortalibus omnia.*

Annitantur mecum alii nostri, ut ulterius decurramus hoc stadium; erit in *Ephemeridibus collectori* locus interpolandi alias observationes, quæ se offerent, vel consimiles, vel ex his fluentes.

Sed ne diutius abutar Tuo favore, finem dicendi facio, mutuatus iterum à Cyro verba: *εἰ δὲ τις ἄλλως πῶς γινώσκει ἢ ἀσφαλές εἶναι, ἢ ῥᾶον ἡμῶν, διδασκέτω.* Si quis vel firmitus vel facilius aliquid aliâ ratione facturos nos sentit, doceat. Vale, *Leëtor*, & nobis fave.

Quid video miri? *Sal* planta volatile fundit,
progeniemque novam gramina læta ferunt.
Hoc mihi demonstrant tersissima scripta *WEDLI*,
quæ supra invidiam jam volitare scio.
Collega celeberrimo, Amico summo Imô, fac.

CASPAR SAGITTARIUS,
Hist. Prof. P.

Herculeos in Temiratus Apollo labores
Herculis ex merito nomine pensat onus.

Herculeos in Te si porrò viderit ausus,
auguror, in cælis Hercules instar erit.

*Levidense hoc, ex amore tamen conscriptum,
bonori Nominis Excell. Dn. Autoris, Amici
à multis annis certissimi dicat*

M. Joh. Simon Schernhauerus, Eccle-
siæ Witebergensis Diaconus.

Q. D. B. V.

Q. D. B. V.

CAPUT I.

Salia volatilia plantarum dari, extra dubium est.

Dies diem docet: non unâ vice inexhaustus fons arcanorum natura æquè & penitus diffluit, restant indies novi propullulantes rivi, ne dicam maria; hinc sæpe frustrâ negantur dari, quæ solers cura in apricum proferre gestit, imò sæpe quasi aliud agendo invenit.

Qua nota nondum fudre, non temerè neganda,

Videri posset ἀπορον, τὸ δῖόντι quærere, si τὸ ὄντι nondum fuerit dilucidatum, sed cum non solum ignota fuerit chemicis Θ ium volatili-um è plantis productio, sed & produci posse iisdem impossibile visum, & negatum, operæ pretium æstimandum est, de his quædam præmit-tere.

Negant alii penitus, ea dari in vegetabilibus. Vegetabilia, ait *unde sal* Zwelfferus *volatile* classe 15. *plantarum* pharmac. reg. p. m. 688. pauco, aut nullo, sale volatili constant, ac per consequens nec in illum resolvi possunt. Ac, licet *negantes* credi posset, illum tantum de terrestrioribus loqui, non aromaticis, balsamicis & scorbuticis, vero tamen verius comprobatum asserit, nullum substantiale existens sal volatile ex vegetabilibus, uti ex animalibus indies accidit, arte elici posse, nisi Θ em fixum, & hunc ipsum non, nisi præviâ incineratione.

Limam hæc subiére non immeritò, tum *limam sub-* D. D. Schrökii nostri anim- *eunt,* advers. in Zwelff. pag. 525. & 526. tum D. D. Bobnii, qui exercit. physiol. 7. de sangvis. in coroll. rectè hæc mechanicæ contrariari affirmat, cum ex frumentis Θ volatile copiosissimum proliciat, & ex pipere ipso sal volatile penetrantissimum acceperit, quod non sine causâ egregium febrifugum constituere suspicatur.

Alii eadem quidem negarunt itidem; sed, cum notabilem copiam *utut effugiat* salis volatilis vidissent in urinâ, quin in cervo, quoad hanc ipsam, & in- *etiam in a-* primis sanguinem & cornua, credidére eadem nec cibo, nec potui, *nimalibus* plantisve inexistisse, nisi in formâ spiritûs acidi, quem ventriculi sal *querant,* fermentale in sal volatile commutet. Videri hanc in rem potest B. Mæbius *fundam. medicin. Physiol. cap. 10. p. 190. ubi,* plantæ, inquit, omnes non facile Θ volatile præbebunt; sed solummodò spiritum acidum.

*licet involu-
tum sit,*

Involutas esse aliis particulis volatiles has salinas, & nominatim ab acidis quasi subjugatas, certum est; verum, ut facile fuerit excutere hoc jugum, & annihilare imperium, sub quo debebant, sic promptè eadem menstruo stomachico auscultant, sui fiunt juris, & sanguinis partes consimiles vegetant & restaurant. Altioris verò indaginis est, quomodo acida volatilia, exemplo formicarum, penetrantissima illa & subtilissima, reddi possint urinosa, & quo medio ipsa hanc naturam & efficaciam obtineant.

*neq; sapore
& odore se
aque pro-
dat,*

Neque obstant, quæ loco citato *Zwelfferus* objicit, necesse esse, ut sal volatile sapore, odore, destillatarum aquarum, prout in aromaticis, balsamicis & scorbuticis aquis, percipiatur: neque sola elementaris, insipida, ac inodora aqua prodeat; si enim id sufficeret, pari ratione concludere licebit, nec in scorbuticis plantis sal esse volatile, cum v.g. Ω lata sedi minoris, ast acerrimi, per se facta planè insipida prodeat.

*preparatio
enim latius
patet, quæ
 Ω tio,*

Ludit nimirum sal volatile instar ξ rrii, modò hâc, modò illâ facie apprensens, prout particularum inversio & immutatio ipsi accidit. Quin ipse, cum à posteriori argumentum ducat, arte elici eadem non posse, quod alembicum non ascendat, seu mediante Ω tione vulgari aquarum se non exhibeant, cogitare debuisset, latius patere præparandi modum, neque firmiter ex hoc ipso concludi posse, neque sal volatile in plantis dari, neque arte elici ex illis posse.

*vel chimi-
corum pro-
cessus noti,*

Mitiùs si quis ea explicare velit, respexisse dici possent ad ea, quæ communiter prostant, nondum in libellis chemicis de his exstitisse processus, modò ipsius contextûs consequentia id permittat.

*qui Θ lia
essentia
pro his ha-
buerunt.*

Alii sub nomine essentialium, ita communiter dictorum, salium volatilia venditârunt, ut *Unzerus*, *Müllerus*, & alii plures; sed, utut mediæ quasi naturæ & constitutionis sint hæc ipsa inter fixa alcalia & volatilia; attamen κατὰ ἔξῃσιν saltim ac improprie nomen hoc merentur, quæ præsertim terrea magis sunt, neque requisita ac conditiones salis volatilis obtinent.

*Sufficit ex-
perientia,
in contra-
rium,*

Ex his ergò efficitur, experientiam chemicam hâc in parte altius promotam, contra quasvis sive rationes, sive hypotheses, malè fundatas, sive denique autorum contrarias opiniones, locare posse in apricum facili negotio salia volatilia, quo uno omnia corruunt argumenta, quæcunque in contrarium adducta sunt, neque, cum res tam clara sit, eadem vel adduci, vel discuti pluribus opus fuerit.

Hoc loco meminisse lubet, tenerum admodum esse plantarum \ominus \ominus ia vo-
 volatile, ac delicatum, ut in hoc meritò animali regno, cui major hu-
 jus erat necessitas, palma cedat; non tam & tot ramosis plicis & frustu-
 lis alembicum pingit vegetabile tenerum sal, quàm animale. *latilia plā-
 tarum de-
 licata*
 Quin sè-
 pè ne crySTALLULIS quidem se videndum offert, sed solùm liquori immer-
 sum gustui & olfactui se offert, cum acidis effervescit: qui tamen sensus
 adeste nihilominus id sufficienter & nemine reclamante probant, ut ad-
 eò sal volatile, ab asservandi modo & in quibusdam necessitate, possit
 duplici sub formâ concipi & statui: *liquidum & solidum*: & sicut sal vo-
 latile C.C. viperarum, lumbricorum, &c. matri suæ seu vehiculo immer-
 sum totâ die dispensatur: sic id longè magis in vegetabilibus conceden-
 dum est, v.g. \sim \ominus is ♀ volatili, &c.

Quòd enim succini sal volatile magis præ reliquis per se adservari
 potest, ♁ copiosius facit, ejusdem porulos quasi incrustans, ne anni-
 hilari ab ambiente, & resolvi tam facilè possit.

Nullum verò tam promptissimè, quàm cervinum, avolat, hinc & vi-
 perinum & eboraceum, inde eadem immersa servare, & dispensare essen-
 tificata par est; medio modo se habent \ominus volatile ♁ ri & *ci, ut ad-
 eò \ominus ia hæc volatilia meritò audiant, quòd & ignem minimè sustinent,
 & aëris solius admissu facillimè in auras avolant, contrà ac fixa facere
 confueverunt alcalia. *facilius a-
 volant, ut
 alia simi-
 lia,*

Idem & vegetabilibus contingere certum est, nisi liquori juncta & *nisi liquori
 juncta ser-
 ventur.*
 dispersa annihilari tam promptè respuerent. Hinc & in sequentibus, cum
 de salibus loquemur, eadem non tam abstractivè, quàm concretivè, seu
 non sine subjecto ac vehiculo suo intelligenda potissimum volumus,
 ceu id in scholis medicis, modò propriè quis non solum nomen sèpè,
 sed rem ipsam attendat, in aprico est, ut \sim us \ominus *ci nihil aliud est, quàm
 sal volatile in liquore aqueo subsistens: \sim us \ominus is ♁ ri volatilis eun-
 dem censum cum aliis meretur.

CAPUT II.

*Modi parandi salia volatilia ex seminibus, extractis,
 & oleis & latis.*

EX SEMINIBUS plantarum \ominus volatile mediante igne elici \ominus vola-
 posse, quæ acrimoniam cum odore, vel alterutrum horum junctum *tile fieri*
 habent, tam verum est, quàm quod verissimum, neque de reliquis, quæ *potest ex
 seminibus,*
 minus

minùs sapidas offerunt particulas, penitùs dubitare licet, nisi quòd parcissimum & diffusissimum ea exhibitura sunt, respectu priorum, \ominus volatile.

ceu ejusdem
involucris.

In semina duò naturali, & extraneo calore vegetante solari, vis & anima quasi omnis abit, recumbit in his, ceu in centro & puncto ultimo \ominus volatile, unde effœta tunc eò magis redditur planta, quòd maturefcit magis semen. Colligitur in his, ceu in receptaculo, ex plantæ cadavere quasi emigrans & novum germen expectans vegetans forma, quæ priùs sparsa erat in toto herbæ corpore, unde in his \ominus volatile concentratum videre est, quod in reliquis partibus diffusum priùs palabat.

seu seorsim
seu sub olei
tegmine,

Patet hinc, quàm promptè ex his educi possit \ominus volatile, sive seorsim, sive sub sulphuris pallio occultatum, & ceu ex herbis oleum longè difficiliùs elicere datur potestas, quod ex semine promptè efficitur: sic par ratio est salis volatilis, ut mirari subeat, luisse multos ea ipsa, & visum effugisse, donec emunctiorum chemicorum naribus ea videnda se exhibuere.

tum insipi-
dis frumen-
taceis,

Inspidorum seminum exemplum sint frumentacea, quæ copiosissimum in se continent volatile sal, idque prolici de se lubenter patiuntur. Magis id amicum naturæ esse conveniebat, magis pati, quàm agere in corpore, ob nutriendi, quâ pollet, facultatem: hinc minùs saporì obvium, temperatæ oleosæ emulsioni mersum, hinc volatile sal minùs percipitur à priori. Ast, quàm bellè reficit analepticus panis spiritus, in Ram coralliorum hinc non sine causâ expetitus: quàm confortat non dicam odor, quod *Democriti* prædicatur exemplo, quàm ipsa substantia, ut frustrâ hinc neget *Helmontius*, panem reliquorum omnium ciborum esse fundamentum.

non obstant-
e ~u a-
cidulo,

Neque obstat ~us acidulus, quem fundit, quòd minus occultetur unâ \ominus volatile. Tacemus alia similia, quæ posteris temporibus diligentia vulcano vel subjecit, vel committet ulteriùs. Utenim in bonâ causâ vel tria verba sufficere scribit *Pindarus*, ita etiam sæpe in exemplis id abundè valet.

tum aro-
maticis, pi-
peris, fra-
xini,

Tetigimus jam hæc priori capite, ubi & \ominus is volatilis piperis mentio facta est. Dudum jam nobis sal volatile fraxini elegantissimum ex semine, quod avis linguam vocitant, prolectum commendavit & ostendit *Dn. Ludovici* noster.

Illustrabimus exempli loco eadem ulteriùs semine rutæ, sophiæ chirurgorum, aliorumque similium.

*Bz. sem. dictorum, ruta, coeblearia, soph. chirurg. &c. benè mundat. & ruta & aliorum, si-
sicc. q. v. v. g. ꝑꝑ. vel ꝑꝑ.*

inde ☉ vitreæ, ☉ la lento igne primò phlegma, hinc ☉ volatile spiritali nuptū, & seorsim quoque pulcherrimis rhombis recipientis se affigens parietibus, longè elegantissimum, & oleum penetrans, ad *καθη-
Cathar* usque, copiosissimum. Paucis horis re feliciter peractâ, separatur mediante filtro vel tritorio minori oleum à liquore volatili urinoso, conquassato prius leniter vase, ut ☉ volatile solvatur, & liquori immergatur, quo sine etiam ☉ rectificati modicum pro ablutione majori infundi vasi potest, & servetur ad usum. Est verò primum cephalicum, & speciatim antepilepticum, alexipharmacum & penetrans, hystericum etiam medicamentum non contemnendum, quod per se dari potest ad gtt. x. xx. vel cum *lil. convall.* aliisque accommodis permisceri. Reliqua matris suæ indolem sequuntur.

Oleum seorsim rectificetur cum aquâ copiosâ, vel aliis artificiis *for-cum ☉
des ex oleis ad se trahentibus alcalinis, quæ hujus non sunt loci, ad in-rectifican-
ternum & externum usum aptetur.* do;

Notabile est, quòd impetuosa vi secessum faciente sale volatili ab oleo, sub finem, vel in medio ☉ lationis facilè rumpi soleat retortæ corpus, præsertim, si paullo major fuerit destillationi commissa quantitas, licet ignis subditus non ita fortiter urgeat egressum.

Tactis his nobilioribus, non opus est, aliis pluribus diutiùs immorari.

EXTRACTA plantarum item fundere ☉ volatile, exemplo est *opi- Ex extrah-
um, quod & ☉ volatile, & ☉ um ☐nosum de se fundere, uti certum est, tis & g. opii,
ita id in opiol. nostrâ l. i. f. 1. cap. 9. p. 33. pluribus fuit tactum. Sic latere
assuevit & immersum esse particulis resinosis & roscidis, ut etiam, nisi se-
cedere hæ ab invicem cogantur, & dimittere, quod secum absorpsere,
vix in conspectum prodeat. Si enim opium destillationi subjungatur,
non per se, sed addito menstruo vel aqueo vel ☉ uoso, tantum abest, ut
dimittat de se ☐nosum volatile ☉, ut potiùs & anodynam servet secum
vim, & liquor destillatus parum vel nihil inde participet, cum de resino-
sâ parte nihil secum evexerit.*

Extracta aliorum vegetabilium, non penitus gummosa, itidem fo-
vere secum sal volatile, credibile est, si v. g. *extractum scorzonera, petal- & aliorum
fidis, imò vel ipsius bellebori* ☉ lationi eodem modo factæ subjiciatur, *familium;*
neque enim æque calor, ad eorundem præparationem antegressam ne-

cessarius, propellere eadem est sufficiens, cum irretita viscosis & fixioribus particulis magis sint. Hinc verò fortiori extruduntur vecte. Et in genere salia volatilia odore urinoso non eruuntur, nisi vel propellantur fortius, vel liberâ gaudeant avolandi licentiâ: aliâs enim sensim exhalant, aut sub aliorum velo latent.

Ex oleis aromaticis

Ex oleis aromaticis & latis separare Θ volatile, uti artificiosum est, ita, cum ex *Helmontio* jam supra de eo differuerimus, & latius hæc tradiderit *Excell. Dn. Ludovici tract. de Oleo F ri volat.* supervacaneum ducimus, longius id hoc loco repetere.

per acida

& alcalia

Duplex hic est modus, uterque ab *Helmontio* insinuatus, alter per *acida*, insinuatus in *specimine seu parte primâ cap. 5. p. 41.* facile à callenti ad olea applicandus, alter per *alcalia*: uterque magni momenti.

etiam minoribus sumptibus,

Sunt, qui ex eodem fundamento alcahest venantur, & panacéam, quibus sua linquenda est speculatio, quæ quidem contra mentem autoris manifestò est, qui tantum vicem alcahest obire posse eodem carentibus, scribit. Fieri potest processus cum quovis Θ e fixo & oleo aromatico. Minorum sumtuum & parabilius est, si Θ lis F ri part. iij. cum *terebinth. ætherei* parte j. misceantur, stent in digestionem usque ad coagulationem, (lapidem vocant,) quò diutius steterit, eò melius evadit sal; abstractione lentâ factâ, si opus sit, *Q*latio fit per ∞ , ascendente in sublime sale volatili, virtutum admirabilem.

CAPUT III.

Per fermentationem & semiputrefactionem ex plantis, floribus & foliis Sia volatilia parari possunt.

Olia volatilia ex

recentibus

UTi verò per deflagrationem igne aperto ex ipsis quoque plantis siccis in incineratione, licet minori quantitate, æquè, ut ex seminibus largiori copiâ, Θ volatile colligere licet, (ubi, si nempe per ∞ *Q*lentur herbæ, olea mutari posse in sal volatile, sunt, qui asseverant;) quod tamen obiter hoc loco saltim tangere lubuit, uti ex absinthio sal volatile amaricans separatum novimus; sic ex recentibus jamdudum id tentârunt, per fermentationem & semiputrefactionem cum successu plures.

per fermentationem resolutis

Dicam jam aliâs à nobis fuit, non perdi tam facile sal volatile per fermentationem, uti communiter creditum fuit; sed immersum aqueis & aliis

aliis particulis saltim absconditur, & cæterâ compage sensim hoc modo resolutâ, præcedente leni fermentatione & incallescentiâ, si præsertim externus ambiens aër id non prohibeat, spiritus urinosus inde prolicitur. Aliis enim calidus, vel saltim temperatus, & sibi relictus convenit, aliis frigidus magis aptus habetur, v. g. in cellâ, vel, qui nonnullorum est modus, indita materia vasi apto aquæ committitur, quæ digestio est frigida. Sic \mathcal{R} . *florum liliorum convallium* recentium, rore majali imbutorum, vel etiam *anthos*, & c. s. q. inditi vitro apto, seu cucurbitæ repnantur in cellam, & decursu aliquot mensium resolvantur in liquorem, qui acutissimi & fragrantissimi odoris erit, hinc \mathcal{Q} tioni subiectus urinosum volatilem spiritum fundet. *floribus*

Ipse hic modus callentioribus chemicis aliis plurimis dudum celebratus fuit, quos nominare supervacaneum foret.

Si plantæ ipsæ hoc modo resolvantur, minùs participans de odore \ominus volatile eruitur; sin flores odoratiores, ubi partes \mathcal{A} æ exsuperant, cum salinis, magis id respectu illarum acquiritur. *plantis sunt*

Problema curiosum est, \ominus ia obtinere volatilia, quæ retineant odorem, seu, quæ testentur de odore plantæ, ex quâ parata fuerunt. Hâc tamen analysi, quæ majoris apparatus est, ut in plerisque quoque aliis, odorum radicale principium, \mathcal{A} , vel separatim se prodit, si id expetatur, vel prædominantibus aqueis & urinosis partibus confunditur, (ut ita loquar,) & odorem urinosum præpollentem exhibet. *licet non a- que proprio odore,*

Per se facta ita se habent, ceu innuimus, & curiosâ *syxeriod* acquiri possunt, *per artem* verò salia volatilia reddere oleosa, & finem hunc assequi, uti curiosum & passim hodie decantatum, ita facillimum est, prout inferius de eodem dabitur differendi occasio. *per se facta.*

Processum ipsum, quo modo ex plantis hâc viâ elici possit sal volatile, cum *in transactionibus philosophicis Anglicanis d. 25. Mart. 1674.* posuerit & recensuerit *D. D. Cox*, huc excerpemus: *Processus ex plantis viridibus.*

\mathcal{R} . æstatis medio, seu calidiori tempore, bonam quantitatem plantæ, quam volueris, separa inde folia omnia, & seorsim caules stipitesque abicias. Hinc indas eadem vasi firmo & benè clauso, donec omnimodè fermententur, putrescant, atque in pultis formam redigantur, quod in quibusdam tardius, in aliis ocyùs fit. Deinde \mathcal{Q} la hanc massam igne primùm mediocri, & habebis aquam, qualis ex aliis plantis ordinariè elicitur, hinc \ominus us & \ominus volatile succedet, & circa finem oleum crassum, nigrum atque fetidum, quod cum \ominus e volatili jungendum, sa-

piusque rectificandum est, & olei maxima pars in Θ adhuc faceffet, unde Θ volatile □nosum instar Θis □næ, C. C. sanguinis humani, vel Θlis *ci emerget.

Ubi notandum,

ubi
1. *incal-*
escentia,

1. Per fermentationem, dum illa inchoatur, hæc herba valdè incallescet, præsertim circa medietatem seu centrum, hicque calor adeò fortis erit, ut igni contrà, manum impositam lædere soleat.

2. *immuta-*
tio,

2. Post hæc incipit corruptio, putrefactioque omnes plantarum naturales qualitates immutat, & quidem non solum sensibiles, sed & specificas, adeo, ut

3. *fætor,*

3. Planta, bonum gratumque exhalans odorem, fœtida corruptaque evadat, æque ac alia, cui hæc qualitates non insunt, adeoque fœtet, ut odor æquè intolerabilis vix alius detur. Ast hic fætor non multum durat, sed omnino disparet, simul ac planta Θlationi subijcitur.

4. *præcipue*
inhumidioribus,

4. plantæ humiditate & pinguedine pollentes duplo citius, quam magis siccæ, aromaticæ & teneræ putrescunt.

5. *insecta,*

5. Durante putrefactione interdum in medio vasis, licet nullus eò patuerit ab extra aditus, magna vermium, muscarum, aliorumque insectorum quantitas fuit reperta, quæ verè ex putrefactione orta sunt.

6. *alius li-*
quoris,

6. Vermes hi Θ volatile non largiebantur; verùm alium ab hoc multò diversum liquorem exhibebant. mediante scilicet Θlatione.

7. *Θtio,*

7. In hac plantarum destillatione 1. aqua apparet adscendens, sub guttarum satis grossarum formâ, congregaturque, & in recipiens cadit.

(1.) *aquæ,*

2. spiritibus adscendentibus, illos sub nubium seu nubecularum specie svehni cernes, quæ difficiliùs colliquantur, & strias habent diversificatas atque intortas, quemadmodum in destillatione ~ us C. C. accidit.

(2.) *~ us,*

(3.) *olei*

3. denique oleum apparet, quod non, nisi violentissimo, & ad summum aucto igne exit, idque omnium fœtidissimum.

8. *magis*
vel minori
facilitate,

8. Nunquam aliud, præter hoc, obtinui oleum, post putrefactionem, quæ, si perfecta non sit, exit hoc oleum essentielle, odorem plantæ referens.

9. *majori*
vel minori
quantitate,

9. Plantæ, quæ oleum essentielle communiter non præbent, multum olei fœtidi largiuntur; verùm, quæ multum olei essentialis dant, plus olei fœtidi emittunt, quàm aliæ.

10. *rectifi-*
catio.

10. inter ~ us & Θea hæc quædam sapiùs, (3.4.5.) rectificari amant.

11. *Θlis*
solæ qua-
litates,

11. hoc Θ volatile rectificatum omnes Θis □nosi qualitates habet, adeò, ut ipsum inter, & sal volatile sanguinis humani, C. C. □næ, aut *ci nulla intersit differentia. Omnes etiam producit effectus, quos hoc, diureticum

reticum

reticum & diaphoreticum est, acidum destruit, cum illo se jungit, & inde
 ☉ compositum resultat, armoniaco simile.

12. quod magis est, hæc ☉ia volatilia à se invicem, neque quoad
 qualitates sensibiles, neque quoad effectus differunt. 12. compositives,

13. nullam plantam Ω lavi, (quamvis diversas destillaverim,) quæ
 omnes has partes, de quibus modò diximus, non reddiderit. 13. in omnibus,

14. post Ω lationem in vase offert se odor moschum ferè redolens,
 qui nullo modo tolli potest, licèt per aliquot annos aëri expositum fue-
 rit. 14. odor basis Ross. Ω t.

15. vas, in quo planta fermentatur, sæpiùs apertum reliqui, & ver-
 tente anno paucissimum in eo restabat ☉ volatile. 15. quid aperto vase fiat,

16. ☉ nullum ☉ fixum largitur. 16. ☉.

Et hoc quidem modo ex animalibus quoque quibusdam destillari
 potest ☉ volatile, ceu ex lumbricis per putrefactionem fit, quibus in
 vas vitreum seu terreum positis, accedente ambientis calore ferè eadem
 observantur, ac in plantis à dictâ præparatione, ut & oras vasis trans-
 scendere, & nisi porta detur, vesicam dirumpere soleat intestinus motus.
 Postmodum destillationi subjecti fundunt liquorem, ☉e ☐noso
 cum. Δ re foetidò refertum, & rectificatione præviâ depurabilem magis
 & gratiorem reddendum, quo de jam in specimine nostro dixi-
 mus. modò idem in animalibus valet.

Si quis verò addere plantis, hunc in finem velit curiosiùs sal fixum,
 seu proprium, seu usuale aliud obvium, v. g. ☉ F ri, vel calcem vivam
 quoque, aut saltem cineres, illi id ipsum liberum est, sufficit, absque ad-
 ditamento & simplici viâ id succedere. Additio Al-
 calium.

Adeoque hæc præparatio in vulgus jam innotuit, & possibilitatem
 sufficienter quoque demonstravit, proceditque non tantùm in antiscor-
 buticis, ut, cochleariâ, nasturtio; sed etiam in aliis, ipsisque floribus,
 præcipuè odoriferis, nec adeò siccis, ceu ex floribus liliorum conval-
 lium, uti modò dicebamus, elegans ☉ volatile hæc viâ & methodo
 confurgit.

CAPUT IV.

*Sine igne, & sine additamento, spontaneâ destillatione, ex
 ritè preparatis plantis prodit ☉ volatile.*

Videbatur jam evulgatus processus, quo de in specimine scripsimus,
 adeoque crambe recoqui, Verùm, uti cuilibet suam concedimus
 luben- Experimē-
 tum ☉is
 volatilis
 plantarum,

lubenter gloriam, ita in eo quoque non sine effectu latuit hætenus experimentum nostrum, ut seu inventionis similis in publicum producerentur specimina, seu de nostro hoc doctiorum judicia. Licitum sanè fuisset nobis, quæ gravissimis viris & chimiâtris dudum ore tenus & oculotenus demonstraveramus, & commune cum illis feceramus, statim evulgare, & in eo inventionis famam aucupari, cum, verbis *Dn. Lic. Garmanni* nostri, multi è philosophis chemicis de ☉is volatilis plantarum existentiam dubitarent, nullus autem, nisi forsan incidenter & superficialiter, ante nos tractaverit hoc thema.

nec inven-
tum nec
quæsitum

Modestè verò in hoc maluimus aliis judicium relinquere; ubi scriptimus verbis *Mirandula*, nec inventum à nobis id esse, nec quæsitum. Nunc verò abeat in lucem, ut quæ vel à nobis scripta primùm, vel occasione hujus ab aliis publicata, lucem acquirant majorem.

ultra secu-
lum jam
innotuit,

Quoad ipsam rem, ne quis impunè gloriari de inventionem possit, vel litem, uti in rebus nauci sæpe fit, in hoc movere nobis, quam omnibus modis averſamur, nôsse æquum est, ultra seculum, seu ultra centum hosce annos, ne ampliùs progrediamur, evolutionem hanc ☉is volatilis mille testibus notam fuisse, sed non observatam: visam, sed neglectam; publicè apertam, sed nec agnitam, nec curatam. Qui probationem hujus desiderat, cogitet, quæso, quamdiu in Thuringiâ nostrâ glasti præparatio nota & in usu fuerit, in universæ ferè Europæ usum expetita. Eandem originem etiam sibi vendicat experimentum nostrum, ut ex sequentibus patebit.

sed negle-
ctum, neque
attentum
fuit,

Liceat modò nobis mirari hoc loco naturæ abscondita, latent sæpè, quæ obvia sunt, conclusa, quæ nares feriunt, occulta, quæ in oculos occurrunt; quid sensibus ipsis certius esse queat? Ludit in hoc mortaliū stuporem, qui, quod non habent, habere sæpenumerò se credunt, quod habent, & ante pedes est, negligunt. Neque tamen culpanda antecessorum nostrorum ignavia vel incuria, infelicitas hæc fuit, non discordia, posteris quoque aliquid reservandum fuit, ceu à nobis quoque plura relinquentur. Non unâ vice pandit arcana sua, sed partitis; quæ uno momento nos delectant, facillè negligimus; quæ distinctis vicibus, gratiora sunt, & intimiùs affitiunt. In hoc tantùm delinquitur, si in libris solùm & penes eruditos quæritur sapientia. Latet hæc & sub sordido pallio, neque, quod *Hippocrates* noster jubet in præception. c. 2.

à plebejis.

v. 24. pigeat ex plebejis sciscitari, si quid ad curandi opportunitatem conferre visum fuerit. Multa apud mechanicos arcana latent, multa apud

apud operarios, habitat sub ingrato sæpe & in viso hospitio naturæ splendor.

Sed, ne gratis hæc dixisse videar, à posteriori quasi præsupponimus pauca hæc axiomata :

*Axiomata,
circa id nota-
tanda.*

1. *Planta omnes pollent* ☉ *le volatili, alia quidem magis, alia minus: alia obuium magis & explicitū, alia immersum, & in sinu implicitū magis fovent.* 1.

2. *Planta sibi invicem superimposita incallescunt, quò majori quantitate & densitate, eò fortius, & vice versâ.* Videri id potest in quibusvis herbis, abfinthio, carduo benedicto, in fasciculos majores & densiores collectis, lupulo, imò ipsi etiam farinæ tempore æstivo idem accidit, & fœni exemplo notissimum est. Memorat id ipsum de seminibus quoq; & stercoreibus, etiam siccis, *Galenus libro de causis morbor. c. 2.* & accensum etiam ipsum sterces columbinum hoc modo se vidisse addit. Illustrare hæc celi ceat elogio accuratissimo *divini senis*, qui, quasi hæc intimius pervidisset, & ipsum processum velut digito innuisset, ita *l. de natur. pueri c. 26.* scribit : *καὶ γὰρ ἡ κίπε* ☉ *ἡ νεασμένη μὲν ἐν θερμοτέρῃ ἔστιν, ἢ ἡ ἀραιή ἔσται καὶ ἀπλωρῶς, τὰ μὲν ἰκμαλέα καὶ πεπεσμένα ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐν θερμαίνεσθαι, καὶ ἐν πύχῃ κάρτα ὑπὸ τῆς θερμασίης συγκατόμωρα σήπεσθαι. & γὰρ δίδεισι τὸ πυκνὰ δι' αὐτῶν, ἀπὸ πυκνῶν ἐόντων.* Nam & *fimum densius accumulatum, intus calidius est, quàm quod rarum existit : & aliàs humecta ac compressa, à seipsis concalescunt, & brevi à calore valdè exusta putrescunt.* Neq; enim permeat spiritus per ipsa, nimirum cum densa existunt.

3. *Planta certo modo prius preparata, & sibi invicem superimposita de se mittunt* ☉ *volatile.* 2.

4. *Posto ipso calore, intrinseco, sponte facto, non extraneo, posita item aptitudine, Relatio fieri potest* ☉ *is volatilis SINE IGNE, per se, SINE ADDITAMENTO.* 4.

5. *Humiditas nimia superaddita, seu conjuncta, calorem quidem habet succedaneum, & hinc* ☉ *volatile, quod secum immersum gestat, igne mediante de se prodere potest, ipsum verò* ☉ *volatile minus, quippe præpeditum & detentum, citra torturam hanc se offert ;* 5.

6. *hinc exhalare prius debet leniter ;*

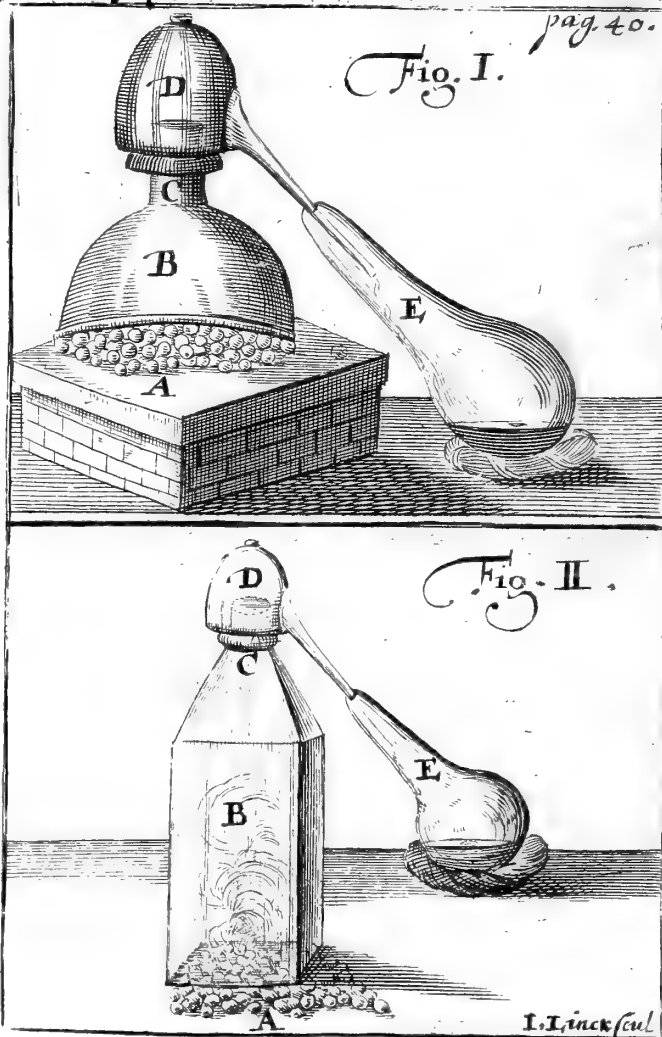
7. *proportionata tamen esse, unde, si siccitas nimia accedat, & consequenter proruptio* ☉ *is volatilis moram trahat, affundere licet aquam.* 6. 7.

Quid multa? fatemur glasti præparationem mechanicam obtulisse nobis sal volatile ejusdem : cum enim & curiosè hanc lustraremus, & in parandi modum inquireremus, fumantes acervos vidimus, urinosasque

*inveniendū
occafio à
glasti præ-
paratione
mechanicâ*

parti-

particulas exhalantes percepiimus, toto eo, quo continebatur, loco, ne dicam totâ domo, nares vellicantes. Mirati artificium, cogitavimus, quomodo in auras abiens, à nemine curatus, nec in usus alios cedens urinosus liquor, vel sal volatile posset excipi, & imposito instrumento hîc depicto obtinuimus, quod volebamus. Ita scilicet sine sumptibus, sine curâ, &, quod maximum est, sine igne colligere licuit notabilem quantitatem Θ is volatilis, in liquore hoc sponte prolecto, odore non minùs, quàm sapore se sistens, quod hinc rectificare facile, & Ω latione leni per Σ cum magis aptare licet, si pars circiter dimidia vel tertia saltem abstrahatur.

Explicatio Figurarum N. I. & II.

- a. Globuli glasti, prius in hunc usum preparati, & jam ^{quod in} accumulati in tabulato, ab interno calore sal ^{exemplum} volatile effumantes, citra ullum externi ignis accessum. ^{proponitur.}
- b. Instrumentum figulinum illis superimpositum, si-
ve uno, siue pluribus locis, ut colligi & excipi possit,
nec vacuas evolare in auras sal volatile; siue rotun-
dus illud fuerit & capax, ut N. i. siue quadratum
& oblongum, paulloq; altius, ut N. ij. ita globulis
aptandum, ne admissu aëris liberi transfugere possit
exhalatio, vel muscæ etiam copiose simul possint in-
gredi.
- c. In collum abiens ejusdem pars instar cucurbitæ, ut
magis jam adscendere possit & colligi sal vola-
tile.
- d. Alembicus vitreus paullo capacior, collo huic impo-
situs, qualem in Ditione ¶ti adhibere consultum est.
In hoc rosida & aquea particula, vehicula & sal vo-
latis, ad receptionem cohibentur & uniun-
tur.
- e. Recipiens seu cucurbita itidem capacior, in quam de-
stillat liquor □nosus volatilis.

CAPUT V.

*Sal volatile ex hoc modo preparatis plantis, factâ jam
spontaneâ ðtione, igne mediante ac-
quiri potest.*

*Sal volatile
per se qui-
dem sine i-
gne ðlat,*

A Deo jam pansa & reclusa sunt hoc pacto omnia, ut & sponte abi-
tum parare \ominus volatile possit, & citra ullum aliis caloris accessû
colligi, novo & inusitato destillationis genere, ubi, cum aliàs
sine igne chimici $\xi\delta\epsilon\nu\ \alpha\zeta\iota\omicron\lambda\omicron\gamma\omicron\nu\ \tau\omega\nu\ \chi\eta\sigma\iota\mu\omega\nu\ \kappa\alpha\tau\alpha\sigma\kappa\alpha\delta\acute{\alpha}\zeta\omicron\nu$),
nihil quod opera pretium sit utilium parare possint, spirare cernitur naturæ
Vesta æthereos fumos, & sine furno ipsa sibi sufficere, quem ex ipsâ ma-
teria sortitur.

*est multum
adhuc re-
stat,*

Ast ne sic quidem inexhaustæ sunt omnes dotes, ipsa partem mini-
strat adjuncta tam commodè natura, & quantum interiora possint, spon-
te destillando manifestat; partem verò, & quidem non levem, quam
absconderat in globulis quasi intimius, ignis artificii reservat, ut præeun-
tem ipsam si sequatur, absolvere opus possit, & \ominus volatile residuum, co-
piofum, neque enim omne avolat, igne extorquendo in gloriæ se partem
vocare.

*quod per
igne
expelli pot-
est,*

Facilis res est, & ex passim obvio, ac venali glasto, præparato sci-
licet, siccoque, pro tinctorum usu unicè accommodato, parabilis.

R. glasti preparati q. v. v. g. lb. ij.

Indito \oslash vitreæ in arenâ, factâ probè luturâ, pellatur primò phlegma,
hinc nebularum formâ spiritus, sale volatili potissimum ebrius, cui tan-
dem oleum flavescens, foetidum, instar olei lumbricorum ferè, minori
quantitate succedet. Filtretur liquor volatilis urinosus & ab oleo sepa-
ratus, addito etiam, quod cum \forall ex recipiente elutriatur, rectificetur
sive per se, sive additione cinerum puriorum cribellatorum, & sic habe-
bis spiritum, seu \ominus volatile liquidum $\rho\omicron\lambda\upsilon\chi\eta\sigma\omicron\nu$, antiscorbuticum, dia-
phoreticum, antipodagricum &c.

*Et fixari a-
cidis.*

Fixationem salis volatilil hujus \oslash Oli & aliis acidis machinari li-
cet, quamvis longè melius volatili formâ in usum cedat. Par ratio est
similium eodem modo prius præparatorum & reclusorum, jam enim
hoc præcipuè exemplum sumpsimus.

CAPUT VI.

Digreditur in glasti descriptionem, & præparationem.

Inicholis medicis *glasti* nulla vel parca admodum hodiè occurrit mentio, ut locum & hinc habere videatur *Helmontiana* querela, à *Dioscoridis* usque tempore paucam vel nullam accessionem factam in hoc usque seculum, adeò videas pleraque herbaria tantum gaudere transcriptione virtutum, ut, quo ad harum vim, si unum legeris, omnes legeris in vastam nihilominus molem excrescant, & præter icones, easque falsas sæpe & imperfectas, parum solidi tradere, & quod non dictum sit prius, assolent.

Cum *sativa* sit alia *isatis*, alia *silvestris*, ex *Dioscorideo* textu patet, antiquissimum esse usum prioris ad tinctorum usum, *sativam*, ait, ἢ ἰσπίδα (βαφείσ, ἔσων), *quæ lanarum infectores utuntur*. Ex quo colligere non ineptum foret, & præviam ad usum hunc præparationem, dudum & cognitam, & exercitam fuisse.

Tertium ex eâ accedit *Thuringiæ nostræ* *veſtigal*, cum aliàs & *vi-* in *Thuringo* & frumento abundet, vid. *Cornarius comm. in Dioscoridem lib. 2. cap. già ex culti, 169. pag. 210.* Hinc vulgatum est proverbium: *Tria fundere Thuringiam cognomina, Weib / Weiben / Weid / quibus & quartum, Wolle / non immeritò licet addere.*

Proventus *isatidis* instar *zizaniæ* cujusdam, ceu vulgò eam vocant, facilis est, modò in solum pinguius incidat.

Inprimis optimè crescit iis in arvis, quibus prius *linum satum* fuerat; sin minus antecessore hoc gaudeat, stercoreari eadè probè postulant.

Alterutro horum facto, sive *lini* præcesserit foetatio, sive stercoreatio proba, aut foditur terra ad sationem, aut aratro ad id aptato, quadrijugali, *grosser Weidpflug / profundius* aratur. Sin communi aratro præstare id libuerit, lentè festinandum est, moram enim eget; nec tam alienis, quam domini oculis, cujus præsentia, elogio *Palladii lib. 1. de re rust. 1. 6.* profectus est agri, id gerendum.

Quod autumno aratro præparatum est arvum, hiemalibus feriis ad purificationis *Mariæ* festum relinquitur uberi irrigationi.

Semen ipsum, perinde est, recensne an vetustum sit, modò non fumi accessione, quod notabile est, corruptum fuerit.

Post festum purificationis, molliori cælo, seritur, & ex voto quidem magis, modicam nive positam, & eam quidè cautione, ne densè nimis satio fiat.

Elapso uno alteroq; die, quæ mora non de nihilo est, studiosè, mediante occatione, terram obtegitur.

Post Pentecosten diligenter repurganda ab aliis herbis.

repurgatio,
messis pri-
ma,
Post festum S. Johannis ad primam messem maturescit; cum extima folia flavedinem præ se ferunt, vel metus est, flores ipsum meditari, ferro ad id parato, *Stoßeisen* in terrâ herbâ detruncatur, in cumulum hinc colligitur, & ad loturam fertur.

lotura,
Facta lotione, pabone ad locum aptum mittitur, sparsim dispergitur, & vertendo siccatur; marcor hic, *die Welcke* / seu colono, si minor fiat, & superficiali, seu emtori, si justus, lucrum scenerat, illi quidem, aucto globulorum numero; huic meliori præparatione. Sin inconstans tempestas minùs faveat, ut modò siccetur, modò imbribus irrigetur, quæ liberari ab extraneo humore debebat, periculum subit corruptionis, & testis hujus, nigredinis, quod sæpe unicâ nocte contingit.

congestio,
Absumtâ superflua humiditate, congeritur, & trusatilibus molis infertur: quarum plures videas in Thuringiâ, tum usui huic accommodatas adhuc, tum vestigia saltim exhibentes pristinae copiae & culturae, solos lapides.

tritius,
A conquassatione seu comminutione, & triturâ hâc, qualis quidem succulentis adhuc convenit, in acervum obtusum seu rotundum compingitur, supernâ parte tectâ pro arcendâ pluviam, circa latera verò ventilabra fabricantur, ut herbacea sanies residua per noctem excludatur. Modum hunc tangit & describit paucis *Ryffius comment. in Dioscor. lib. 2. cap. 177. pag. 193.*

conglobatio,
Abactio liquore digeritur in magnos globos, *wird geballet* / & tecto patulo ad id facto, *Norden* / ad machinam illam vecta imponitur, ut siccetur, ad eò omni studio superflua humiditas abigitur, ne in putrilaginem fatiscat, tum intentioni primariae, quam colonus habet, tum secundariae, quæ nostra jam est, \ominus scilicet volatile acquirendi, contrariam. Relinqui hic loci potest, quamdiu id fert occasio; aut globuli jam leniter exsiccati, propriae inferri domui, vel ad ulteriorem præparationem mercatoribus vendi possunt.

preparatio, ubi
volatile fu-
dit, unâ,
Globuli enim hi, quos sexagenos, *Schockweise* / vendi videas, tabulatis ingesti & accumulati sensim incalescunt, & urinosum \ominus volatile de se exhalant, eò citius, quò calor ambientis, æstivo tempore, & ipsorum copia major, illud verò non solum, quo continentur, spatium, sed totam sæpe domum, & vicinas, odore suo replet. Adhærent tignis, parietibus, & tectis guttulæ roscidæ, & in auras exspirat, nisi excipiat, \ominus volatile. Tandem aquâ etiam affusâ magis intenditur calor, donec

donec non in cineres, ut quidam volunt, sed pulverem grossum, tincto-
rum usibus aptum, fatiscat, quod hinc glastum κατ' ἐξοχήν, seu præpa-
ratum, audit.

Sed absolvemus, quod restat circa isatidis culturam. Secundâ vice *re-purgatio.*
propullulans non, uti priùs, solicitis ungviculis, ab immixtis aliis her-
bis repurgatur, sed oves in agrum mittuntur, ut pasti interfito hoc grami-
ne repurgent isatidem, neque enim illi vel esu, nisi Θε vescantur, no-
cent, vel conculcandò in terram, nisi pastoris negligentia diutiùs, ac
par est, inhæreant agro.

Exactis sex septimanis à primâ messe, denuò, ut superiori tempore, *Et messis*
detruncatur, & iterùm, elapsis totidem hebdomadibus, si cælum autu- *altera, i-*
mnale favet, nec gelu tam citò ingruit, tertiâ vice, licet hæc minori boni- *temque*
tatis notâ, ad utrumq; opus polleat, tum ob caloris solaris digerentis in- *tertia,*
sufficiëntiam, atque adeò tincturæ paupertatem consequentem, tum ob
tempus loturæ minùs aptum, frigidiori existente aquâ, & marcorem ope-
ri minùs parem, ut taceam exhaustas jam ferè vires, & Θis volatilis pe-
nuriam.

Patet & hinc, qui tardiùs, & quadragesimali demum tempore arva *nisi tardius*
ad isatidis sationem arant, binis tantùm gaudere messibus, quarum pri- *seratur, un-*
ma cum secalis & tritici plerumque coincidit, & solent hujus generis *de Jung.*
glastum vocare Jung. Waid. *Waid /*

Sequenti anno iisdem arvis, quæ priùs isatidem tulerant, hordeum
inferitur.

Sin semina desiderantur, tertiâ messe pars intacta relinquitur, unde
vertente anno in semen exit, cujus pretium cum avenæ coincidit.

Sunt, qui à tertiâ messe, aut alterius speciei, an dem Jung. Waid / se-
cundâ, seu, ut uberiori foenore potiantur, seu, ut præpediti tempestatis &
frigoris obstaculis, respectivè tertium aut secundùm metere nequeant,
non ad hordei novam sationem agrum scindunt; sed hiemare herbam in
hospitio suo permittunt, donec commodiori tempore, circa quadragesi-
mam demùm, priùs, quàm hordeum seratur, in detruncationem cedat,
quod vocant glastum secundarium, Kompe. Waid. Ast & minùs bo- *Kompe.*
num id est, & arva nimis exsugit, ut ipsum hoc postmodùm in hor- *Waid / no-*
dei proventum redundet minore in. *mina.*

CAPUT VII.

Ad usum glasti digressio.

Glastum, colorum aliorum fundamentum,

Quantus tinctis colore glasti lanis honor sit etiamnum, nōrunt mercatores, & experiuntur, qui pannis hoc modo paratis utuntur. Colorem quidem propriē cœruleum, ob ☉ volatile eminens, reliquis verò constans fundamentum præbet, unde culturâ suâ tūm Thuringiæ nostræ, tūm aliis pluribus regionibus infinita attulit commoda; ast postquam Indicum pigmentum advehi cœpit copiosius, ut ab exedentem & corrosivam naturâ minùs commodè his usibus serviens, licet colore, & quoad extrinseca alia ad speciem ejusdem notæ & durationis tincti eodem panni videantur. Hanc ob rem jamdum præterito seculo, an. 1577. Francofurti, communi imperii nomine & decreto ejusmodi fraudibus & noxis prospectum fuit, & hocce nostro, anno 1654. Ratisbonæ d. 21. Aprilis à *D. FERDINANDO III.* sub pœnâ confiscationis cautum fuit, ne indigo, ob copiam tingendi usui vulgò inserviens, ampliùs adhibeatur, in detrimentum Thuringiæ, Germaniæ & emtorum. Eò tamen jam res devenit, ut ad paucos redierit glasto solo utentium tinctorum, atque ad eò molarum trusatilium, hinc inde apud nos vestigia prillini mercimoniorum floris exhibentium, numerus.

Indico melius,

licet ejusdem origo,

Non nostrum jam est, latiùs disquirere, quí floridi colores, ceu extractum, ex isatide consurgere possint, & adhibeantur quoque à quibusdam, neque in tinctoriâ ipsâ arte occupari; ad notitiam simplicium, & nostrum hunc in finem medicum, nōsse sufficit, quod indigo & glastum ex eadem propullulent prosapiâ, neque nisi præparatione differant, unde tūm alii, tūm inprimis *Amatus Lusitanus, comment. in lib. 5. Diosc. enarrat. 67. p. 509.* Indicum, scribit, esse succum defecatissimum isatidis herbæ, concretum & inspissatum.

uti tum ex aliis, tum hujusdem præparatione patet, quæ describitur.

Placet in communem notitiam præparationis historiam huc transferre ex autore *anonymo de l'histoire des joyaux*, qui creditur *Dn. de Chapizeau cap. 6. pag. 92.* Indigo, ait, quo ad floridiores vividioresque colores utimur, ab arbore, (*rectius plantâ,*) desumitur, quam quotannis post pluviarum excessum plantant, & quando ad altitudinem duorum triumve circiter pedum excrevit, rescindunt dimidii pedis à terrâ distantia. Partem rescissam sumunt, in reposito cum calce reponunt, quæ ad eò

adeò indurescit, ut hæc repositoria marmorea videantur. Hæc stagna seu repositoria in circuitu communiter 80. pedes habent; ad medieta- tem, (vel paulò plus,) aquâ replentur, dein ad summum usque viren- tibus arboris hujus frondibus complentur, quotidie omne hoc moven- do, donec immergatur penitus, & evadat instar limi aggesti, seu, ut terra pingvis aquâ diluta. Hinc postquam hæc omnia per dies aliquot quæta relicta sunt, aquam emittunt & elabi sinunt, quâeductâ penitus, massam hanc limosam manibus, prius oleo imbutis,prehendunt,& ex eâdem fru- sta magna vel parva pro lubitu conficiunt, quæ Solis radiis exsiccanda exponunt. Ad fallendos mercatores eadem aliquando arenæ pro ex- siccatione committunt, tunc enim facile arena ipsis adhæret, majusque inde pondus acquirunt. Sed nequitiam hanc multâ luunt, si id rescis- cat præfectus. Cæterum hæc arbor ter rescinditur; sed quoties id re- *Differentie* *Indici, uti* *glasti, ra-* *tione mes-* *sis.* petitur, minus inde resultat indigo, & inter centum partes, viginti ad mi- nimum de pretio pereunt, cum tantum coloris non præbeat, ac prima species. Optimum indigo ex Bianâ, Indouâ & Corsâ, tribus pagis u- no vel altero die ab Agrâ distantibus provenit, & hoc est, quod in frustra redactum globulorum ad instar cernimus. Octavo à Surat die, duo- bus ab Amadabat milliaribus pagus est, Sarquesse dictus, unde indigo planum ad nos fertur. Ejusdem ferè naturæ, pretiique vix dissimilis indigo crescit etiam in regno Colcondâ. Tandem idem ex occidente, præfertim ex Antillis, ubi eodem ferè, ac in oriente, modo fit, huc affer- tur.

Colligere ex his facile est, & unde color exaltetur, & profurgat *indicum* *calcis ad-* *mixtione* *corrosivum,* cœruleus, ob explicatum magis Aur in Ole volatili residens, & quam ob rem Indico hoc tinctæ lanæ in recessu minus bonæ sint, ob calcis scilicet accessionem, quæ ipsa quoque causa est, cur exaltatus hic color & in apricum deductus minus constanter tingat, quàm sibi relictum & ritè præparatum glastum, quod citra talem communionem, mediante artificum tingentium industriâ, adhibetur: neque enim pars salina & terrena calcis vivæ, quæ dubio procul & pondus simul adauget, ean- dem adulteravit.

Neque desperandum esset de eodem artificio parandi Indici, si huic *apud nos* *quod para-* *bile.* operi manum quis & solertiam impendere velit, observatâ calcis & isa- tidis proportionem, & quæ aliæ minoris momenti se suggerunt circa id, circumstantiis,

Certum interim est, quintam quasi essentiam ad colores magis floridos & fulgidos exinde parari, & in usum venire posse.

CAPUT VIII.

Causa incalescentiæ & evolutionis salis volatilis.

Operatio hæc & productio salis volatilis singularis est,

DUæ sunt operationes chemicæ præcipuæ circa mixtionem corporum potissimum evenientes, fermentatio & effervescentia, quæ calorem producant, tum ad expansionem & explicationem partium volatiliam & usuarum, tum ad alios usus ubere proveniunt facientes.

In illâ quidem blandius, & sæpè vix ad sensum; in hâc verò fortius omnia incalescunt, quia utrobique motus partium elementalium mixti occurrit, licet diversus ratione mediorum, & finis, aliarumque circumstantiarum.

de fermentatione,

Nostra hæc operatio ad quamnam speciem referenda sit, dubium est non leve. Sicca quippe est, & citra turgescentiam vel intumescentiam, quale quid in fermentatione visitur: neque tamen duo diversa, sive similia, sive contraria apparentia, adversis concurrunt frontibus; sed, nullo extraneo interveniente, spontaneo motu exsurgunt partes volatiles.

& effervescentiâ participâs.

Participat tamen de utrisque, cum & motus sit particularum à se invicem secedentium & avolantium, & cum insigni calore eructet \ominus volatile, non aliter, ac si \sim us ex salis \ast ci & $\text{F}ri$ combinatione evolvatur, unde commodè vel fermentatio sicca, vel effervescentia implicita, quæ citra pugnam & tumultum evenit, dici posset; licet prius ferè malim.

Varia hujus

Quantum aliàs inter se commissa corpora ob diversitatem pororum effervescent, in operationibus non solum chemicis, sed & vulgatissimis occupatis sæpenumerò occurrit.

exemplum aliàs, tum in chemicis,

Sic v. g. calor & effervescentia occurrit 1. in præparatione $\text{F}ri$ $\text{O}lati$, ubi, \sim us $\text{O}li$ cum $\text{O}le$ $\text{F}ri$ sicco vel deliquato conjungitur. 2. in præparatione *arcani* $\text{F}ri$, quando $\text{H}to$ idem O $\text{F}ri$ saturatur. 3. in fixatione $\text{O}ium$ volatiliam, cum \square nosa ligantur cum acidis. 4. in præparatione $\text{O}li$ F , cum v. g. limaturæ $\text{A}tis$ $\text{F}ij$. artificiali & per vices affunduntur \sim us $\text{O}li$ $\text{F}vj$. & aquæ fontanæ $\text{F}iv$. Acida enim, quæ porosiora sunt, solvunt & aggreduuntur cum effervescentiâ

ſcentiã modò calidã, modò frigidã. 5. in præparatione ~us *ci cum ☉ibus fixis, *co additis, vinculum ipſius ſeu acidum abſorbetur, & volatile ſui juris factum propellitur. 6. cum præparatur ~us ☉lis ꝑri cum O uſto vel crudo. 7. cum præparatur ~us ☐nz cum calce vivã. 8. cum ☉ terebinthinæ jungitur ~tui ☉li, vel ☉i ^{occurrentia} ^{reccenſem,} ^{int.} 9. cum ☉ ☉li ☉eo aniſi. 10. cum ~us ☉ & ☐ uterque re-ctificatus, accedente motu vel calore. 11. cum miſcetur ☉ cum ☉lo ad præparationem ☐. 12. cum calci vivæ affunditur ☐. 13. cum re-ctificatur v. gr. ~us ꝑis, & phlegma iterum jungitur acido in fun-
do remanenti, ubi calor & efferveſcentia conſurgit, cum tamen pri-
ùs ſe invicem tolerãſſent &c. Plura hanc in rem videantur apud D.D.
Elsbelzium in Qlatoriã curiosã, p. 62.

Sed horum alia ratio eſt, unde & longiùs ad eadem digredi, ex-
tra oleas eſſet vagari. Arceſſenda paullo altiùs eſt hæc noſtra inca-
leſcentia.

Præſupponemus iterum, 1. ad eſſe in plantis partes volatiles *Sal volatile*
~uoſas & ☉linas, ſaltim materialiter, quod nemo negaverit: idque *in plantis*
modò majori, modò minori quantitate; magis verò & minus non *præſens,*
variant ſpeciem.

2. ☉ hoc volatile eſſe ſubſtantiam tenuem, ad motum maximè *mobile &*
habilem & agilem. *agile*

3. non tam generari ergò propriè, præviã præparatione ſuprà ex-
poſitã, ☉ volatile; ſed

4. evolvi impeditas, & liberatas à compedibus avolare, unde ex- *liberatum*
plicatione egent & liberatione, ſi captare eaſdem velis. *avolat.*

5. partes volatiles ſpirituofæ mediante fermentatione propriè di- *ſpirito fiunt*
ctã eruuntur; unde rectè *Hamelius ſcribit lib. 2. cap. ult. de conſenſu vet. fermenta-*
& *nov. philoſ. pag. 412.* ante fermentationem aut deſtillatione aut aliã *tionem,*
arte prolici vix poſſe ſpiritus, non, quòd ibi non eſſent, ſed, quaſi vi-
ti & aliis elementis oppreſſi jacebant; adeoque theſis firma eſt, non
ineſſe ſpiritus plantis, niſi per fermentationem deducantur in actum.
Uti enim ꝑ materiale ipſorummet, & potentiã ineſſe non negatur, ita
minùs rectè de formali quis id accipiat, niſi velimus confundere ~us *☉λογοισι*
☉λογοισις, & partes aqueas parum de oleis ſecum habentes, unde ſpi-
rituofæ videntur aquæ, ob oleoſas & volatiles particulas in iisdem di-
ſperſas. Æquivocatio eſt in nomine ſpirituum. Adſcendunt partes
quædam volatiles; ſed non in formã ſpiritûs, neque enim ſtriatim

*seu viâ hu-
midâ,* procedunt, etiam si post rectificentur, adeoque fermentatione opus est ad propriè dictos spiritus, qualisqualis demum illa fuerit. Vel, nisi velimus confundere \ominus ia volatilia cum spiritibus, neque enim, qui acris est, spiritus nomine ($\Phi\lambda\omicron\gamma\iota\varsigma$) appellandus liquor.

*sal volatile
siccâ magis,* 6. partes volatiles salinæ mediante incalescentiâ simplici, & resolutione citra turgescentiâ & motum talem intestinum, qualis in prioribus occurrit, se captandas offerunt.

*utraq; alti-
sa,* 7. ubi spirituum & salis volatilis copia est, brevi exagitantur & in motum cientur.

*in aliis ma-
gis patula,* 8. sulphuræ herbæ magis spiritum, acres, salæ, seu salinæ magis sal volatile; utraq; tamen pro diverso præparandi modo & spiritum & sal volatile fundunt.

*in aliis li-
gata,* 9. in austeris verò & acerbis partes volatiles non solum subjugatæ; sed etiam fixatæ quasi sunt, unde ex iisdem sal volatile non ita pansum, nec nisi sub prædominio aliarum evolvitur, ceu in foliis quercus, aliisque prædicto modo paratis, videre est.

*salia volatil-
liberata
proruunt,* 10. hinc ubi jam laxatis compagibus & vinculis proruunt partes volatiles, uti per putrefactionem ingrato & foetido; sic per artificialem hanc præparationem \square oso gravi odore nares feriunt, & spiculis suis membranam narium, odoratui inservientem, vellicant & lancinant.

*sulphur o-
dorum, eti-
am urinosi,* In salibus enim volatilibus explicatissimum est sulphur, unde & citius voto avolant, sibi relicta, & si acidis hoc dometur & obtundatur, odor etiam abit omnis, ex quo adhuc patet, cur sulphuri odor à chemicis magis adscribatur, quam sali. Sulphur enim est primum odorabile; sed hoc debet esse explicatum sale volatili: inde videmus, illa maximè esse odorabilia, quæ sale volatili oleoso seu mixto cum sulphure, ejusque exhalationem adjuvante, abundant. Unde etiam plerique auctores recentiores concedunt, quòd salia volatilia simul sint oleosa, seu, quod ex \ominus le lixivo fixo & spiritu volatili consistunt, adeoque sulphur est principium radicale colorum & odorum; explicativum verò illorum \ominus , tum fixum, tum volatile, seu Mercurius.

*& colorum
radix.*

*Humida
fermenta-
tioni apti-
era.*

Quod si humidum copiosum adhuc adsit, motum & fluxum \ominus is & Φ is obtundens, prorumpunt quidem eadem simul in propriè dictâ fermentatione, & aucupio apta se sistunt, vel cum foetore, & conjunctâ putredine mixta resolvuntur.

Sin neutra horum abundant, neque explicata sint spiritus & salis volatilis tenacula, citra hæc ipsa, fœtorem & putredinem, exarent, marcent & fatiscunt. sicca mar-
cori.

Eò magis verò & celerius moventur, quò à carceribus magis liberantur, unde, cum exhalârint jam partes aqueæ superfluxæ: ipse verò succus & sanguis, ut ita loquar, conjuncta adhuc sint, inde facilius jam evolant, expedita vehementius agitantur, & sui juris evadunt in nostrâ hæc præparatione partes volatiles salinæ, & cum liberum jam motum, & solutiorem nacta sunt, affusione aquæ magis congregantur, hinc & fugam unâ meditantur. sal volatile
liberius
motum.

Ut adeò, vi caloris interni, inde concitati, minus humido gaudens hæc compages, secundum artem jam præparata, à se dimittat sal volatile, ceu plusculum humidum aliàs efflagitat fermentatio, & spirituosas partes turgentes exhibet; opus tamen est in hoc opere nostro æquali & proportionato residuo humido, ut cum eodem, ceu accelerante ob calorem abitum, vehiculo jam liberatæ partes aufugiant ☉linæ, & instrumento commodo jam delineato exceptæ alta petant, colligantur in Xcò, & in receptaculum destillent. calorem fa-
ciunt, & vehi-
culo phleg-
matis abo-
lans recipi-
tur.

Modus hic collectionis facillimus est, atque in aliis plerisque primâ statim vice, sine præviâ rectificatione, odore, sapore, effervescentiâ cum acidis, aliisque documentis, ☉is volatilis probat præsentiam, in aliis verò magis post separationem ab aquosiori vehiculo, quod itidem facile obtinetur, si pars quarta vel tertia abstrahatur, reliquo insipido rejecto. unde recti-
ficatione e-
get.

Exhibebam ante quinque hos annos ☉ hoc volatile Serenissimo ERNESTO, Duci Sax. J. Cl. & M. pientissimæ memoriæ, qui, uti gnarus erat horum quàm maximè, ita mirè delectabatur, cum odoratu urinositatem perciperet, & sapor idem confirmaret, & affuso spiritu ☉li effervescentiam perspiceret, ut adeò rei suæ jam constet veritas, antiquitas, & ratio quàm uberrimè. odore, sa-
pore, cum
acidis pu-
gnâ conspi-
cium.

CAPUT IX.

Aliorum mentio, & salium volatilium usus.

*Sal volatile
h. m. pro-
cedit ex a-
liis quoque*

SI nullo alio, quàm ifatidis exemplo, probare liceat falis volatilís experimentum; id ipsum tamen jam suffecerit. Neque enim in eo objicere licet, à *particulari ad universale non valere consequentiam* Si enim ex suprâ abundè dictis concedamus, dari ex hypothefi chemicorum ita dicta principia, non tam extrinseca, & producta, uti id solent vulgò sæpe confundere, quàm intrinseca: si demonstravero Θ volatile à priori, ab ejusdem affectionibus, vegetatione, & quæ in specimine ipso de his differuimus latius, & vel in unico à posteriori, firmiter concludi posse reor, in omnibus idem inexistere, licet majori vel minori proportione.

Viridibus,

Abundat verò & prædominatur in viridibus plantis, v. gr. in gramine & aliis herbaceis foliis, ξ seu Θ volatile præ Δ re, unde & eadem crescunt, & vegetantur, & viridia magis nutriunt bruta, quàm arida, hinc & virides herbæ fumant magis, non tam ob phlegma solum, (æquæ enim fumus & phlegmatis oculos non mordicat;) sed potissimum ob Θ volatile. In pallidis verò jam, seu flavescentibus Δ præpollet, seu æqualiter se, ut in seminibus patet, gerit, unde facilius comburuntur.

*Volatilibus
& terreis,*

Si ergo quærat, *an idem ex aliis fieri possit prædicto modo*, ultrò id affirmamus; quin ex volatilibus & terreis, v. gr. cochleariâ, absinthio, carduo benedictio, tabaco, ipsoque gramine, & foliis quercûs res procedit, utut diversimoda particularum mixtio non possit non variantem etiam gradibus liquorem fundere.

*mutatis
mutandis,
v. g.*

Recipiantur modò herbæ recentes, separatis caulibus, qui impediunt conglobationem, & mutatâ proportione contusionis, exsiccationis, aliarumque circumstantiarum in aliis, prout humidior ficciorve est planta, procedatur, non fallet experimentum, licet in quibusdam, ceu diximus, fixioribus obnubiletur quasi Θ volatile, ob conjunctas partes austeriusculas, &c.

*foliis quer-
cub,*

Fidem rei facere nobiscum potest *excellentiſſimus Dn. Ludovici*, quomodo tum alia, tum ipsa folia quercûs se gesserint, effumando itidem liquo-

liquorem, sed minus urinosum, & in tabaco res exploranda fuisset, serenissimi ERNESTI beatissimæ recordationis mandato, nisi & absentia nostra, & gloriosissimi principis morbus, ac alia obstitissent. Erit tamen hæc alibi explicandi locus.

Ex *cardui benedicti* resolutione vel aliud agentes confirmati in eodem fumus, offerente se post incalescentiam liquore urinoso volatili, cui tum alia vegetabilia addi possunt, tum in primis etiam *hepatica nobilis*, foliis pinguibus, recens, quam inter antiscorbuticas referre plantas, ob copiosissimum, quod gerit, \ominus volatile, nulli dubitamus, præcipuè, cum & per se solâ destillatione recentissimæ plantæ, additâ aquâ, obtulerit nobis liquorem acerrimum, instar radicis ari linguam ferientem, ut hinc debito modo præparata aqua vix unciis præscribenda sit. Ut in usum cedat familiarem, consuevimus eodem extrahere *animam rhabbarbari*, si v. gr. ζj radicis affundantur ζx circiter aquæ oblentorem, quem in recessu gerit rhabbarbarum, additis \ominus ri ζij vel $\zeta \beta$, quo pacto mitescit rursus, & medicamentum longè nobilissimum constituit ac verè polychrestum. Sin \ominus Oli affundatur, statim volatilis illa acrimonia figitur & mitescit.

Ut ut verò hæc methodo, tum sine igne, tum cum eodem ex quavis herbâ & ex quovis ligno, liceat ita dicere, fieri possit ξ ius; ut tamen omnibus sumtibus res careat, & in posterum in officinarum usum cedere possit \ominus volatile, instar omnium sit \ominus volatile isatidis, benè rectificatum, quod ad gtt. xx. xxv. dari potest in omnes illos usus, qui expetuntur ab hoc remedii genere.

Occasio vel Gothæ, vel Erfurti, vel in vicinis locis aliis haberi potest quàm uberrima, ut & hoc pacto toti Germaniæ, non dicam Europæ prospicere eodem possit nostra Thuringia, citra defectum, si sint, qui id expetant, Ad minimum cuiusvis jam copia datur, ex hisce oris exportatum glastum propriis manibus eisdem in usus, cum scœnore, sollicitate.

Uti enim in genere conveniunt \ominus ia volatilia \square nosa viribus generalibus; ita perinde fuerit, utrum ex vegetabilibus seligas.

Præcipuè verò hoc ipsum isatidis \ominus volatile, ceu jam *cap. 5.* id tetigimus, egregium constituit antiscorbuticum, anginae & aliis inflammationibus medetur, & eadem præstat, quæ in vigorando sanguine alia similia celebrantur facere. Quin & ipsius præparati glasti magma, vel vulgi experimento, anginae medetur, & faucium quibusvis inflammationibus

quadripart. botan. class. tert. p. 255. Quin idem fit in nonnullis mineralibus & metallicis, uti in præparatione $\text{R}\ddot{\text{e}}\ \text{A}\text{t}\text{i}\text{s}$ cum Pro liquor manifestò fit $\text{S}\text{i}\text{n}\text{u}\text{s}$: qui modus, uti in Germaniâ dudum vel publicis scriptis plurimorum innotuit, & eodem modo rob Ale nostrum fit; ita frustra sunt, qui involucris hoc arcanum tegere, & inventionis gloriam sibi attribuere satagunt.

CAPUT X.

De salibus volatilibus oleosis reddendis.

Saturare magis & miscere Sia volatilia cum oleis, inter alia chemicorum inventa non minimi pretii est $\text{E}\gamma\chi\epsilon\iota\sigma\text{i}\sigma\text{i}\varsigma$, seu, ut ingratiior Sapor odorque velo hoc occultetur, seu, ut in vulgus nota medicamenta pro magis arcanis & non imitandis habeantur, prout cujusvis scopus in hoc variat, seu, qui optimus est finis, ut hoc artificio promtius agant, & stomacho minus negotii creent.

Salium Vo-
latilium

Duo enim in primis *incommoda* à $\text{S}\text{i}\text{b}\text{u}\text{s}$ volatilibus indiscriminatim usurpatis observantur ab accuratioribus præcicis: *alterum*, quod continuatâ usurpatione appetitum dejiciunt, & lassitudine hinc torpida membra macent magis, cum acidulum in recessu menstruum stomachicum absorbeant & invertant, ceu id à fixioribus quibusdam, lapidibus S & pulveribus nephriticis secretioribus non rarò quoque obtingit: *alterum*, quòd in hypochondriacis & scorbuticis, quorum sanguis magis rarefactus est, & facilius ebullit, sæpe, quæ quæta sunt, excitant, & & procudunt symptomata. Observavimus id ipsum in U cochleariæ sæpius, etiam, qui ad extractionem v. gr. $\text{O}\text{i}\text{l}\text{i}\text{u}\text{m}$ aliorumque tantum erat adhibitus. Adeò facilis est error, si specifica hæc vel illa credamus occultâ magis, quàm certâ & definitâ ratione morbum oppugnare.

duo incom-
moda

r.

2.

Magis scilicet *conveniunt* hæc omnia, ubi vel fixiores & torpidiores sunt humores, & acidi, austeri, pontici delinquant: vel, ubi A sanguinis consortio seri proportionato eget, ceu in maniâ, melancholiâ, affectibus soporosis, hysteriis, fixioribus hypochondriacis, item præcordialibus anxietatibus, paralyfi, obstructione nervorum, epilepsiâ etiam, ubi non effrenis ebullitionis impetus in causâ est, & similibus aliis nervosi & venosi generis vitiis, quæ liberum pororum meatum, & suaviter demulceri effragitant.

usus, exi-
mius, tum
sibi relin-
quum,

Licet autem combinatio Sia volatilis & $\text{O}\text{r}\text{u}\text{m}$ $\text{O}\text{l}\text{a}\text{t}\text{u}\text{r}\text{u}\text{m}$ aromaticorum, ut & V , & U Sia Ci videatur, & hinc inde scribatur per-

tum si oleo-
sa reddan-

tur,

quis

quis naturam rerum exploratam habeat, neque tam assertis autorum, vel terminorum lusibus nimis inhæreat.

quod facile
est, duobus
modis

1.

Si enim recipias v. gr. ~um \ominus *ci per se coagulatum, seu crystallos ejusdem, in fundo vitri sensim & sensim subsidentes, vel quoque ipsum ~um seu \ominus volatile aquâ non solutum, (quid enim aliud est hic ~us, quàm aqua \ominus le volatili inebriata?) v. gr. p. ij. \odot ei aromatici, anisi, caryophyllorum &c. p. β vel j, & ubi mista per pauillum temporis spatium steterint, addas Ψ redificati q. s. v. gr. p. iiij vel vj leni digestionem statim miscentur, ut vel per se dispensari eadem possint: vel, quod melius, in usus longè nobilissimos per Σ cum Ω lata hæc omnia asserventur.

Hoc modo intra semihoram ferè hæc conjuncta exhibere licet, & perspicere theseos vim, quod ~ \ominus lis *ci coagulet Ψ , id quod uti apparet quidem in rei veritate, ita facillimum judicatu est, unde hæc fiat coagulatio & quantum illi sit tribuendum.

2.

Quin, ut faciliori operâ & sumptibus hæc constent, ipsum ~um \ominus lis *ci anisatum, aromaticum, hypochondriacum utcumque expectatur, reddere jam facillimum erit simplicium ipsorum accessione, modo non percellaris prædicto coagulationis fulmine.

etiam in
vegetabili-
bus,

Ex vegetabili \ominus le volatili id obtinetur quàm facillimè, si posteriori hoc modo aromatica addantur \odot osa & unâ cum Ψ juncta Ω lentur: neque priori omninò res erit frustranea, præcipuè, si diligenti abstractione concentratum fuerit \ominus volatile; minus tamen potestatis in olea Ω lata habet idem, tenerum ac delicatum quod diximus, quàm ~us \ominus lis *ci.

mixta cum
aliis.

Misceri hinc idem potest \ominus volatile \odot osum cum essentiis, & Ris aromaticis ac balsamicis, magno cum effectu, inde enim medicamenta emergunt longè utilissima, & si qua alia, feliciter se in variis morborum speciebus gerentia,

Conferri hinc possunt, quæ in eandem rem commentatus est personatus ille, sed doctissimus *Leonicenus, metamorphos. Apollin. & Æsculap. pag. 29. & seqq.*

\odot ex
plantis,

Ω . E.
Fernelia-
na,

Memoriam hinc subit, quod excellentissimus D. D. Tackius ante aliquot annos, cum de experimento nostro sermones invicem caderemus, nobis retulit, quendam parare ex herbis nitrum, inflammabile, ut commune, exstare etiam \ominus ia volatilia ex plantis Ω landi modum apud *Fernelium libro de abditis rerum causis*, quem ipse fecerit aliquoties. Describitur

bitur modus hic sub titulo *quinta essentia*, in quâ maxima sit proprietatis efficacitas, loco citato cap. 18. pag. 264. Primum, scribit, è re subjunctâ aquam lento vaporario prolestant, hâc deinde feces respergunt, ut secundò humorem eliciant, sicque septenâ resperfusione & expiratione feces torrerî non sinunt, & ex his vim facultatemque omnem exhauriunt, aquæ, maximeque assidenti oleo innixam, quæ ad multa utilis accommodataque sit. Quin etiam exceptas aquas vase pelicani effigie multâ agitatione anfractuque longo circulant, quò hæ vires fortitæ efficacissimas in quintæ illius essentiæ naturam vix ulli corruptelæ obnoxiam facessant.

Referri etiam huc meretur primum ens plantarum, quod describitur à *Febure*, vol. 1. pag. 303. aliaque hinc inde sparsim tradita, in primis, quod *Arragofius* ad *Cratonem* scribit epist. 55. p. 73. ex libj. Ψ i, quantumvis rectificati vix 3ß. spiritum concretorum, seu Θ lis volatilis extrahi, reliquum verò aquam inspidam esse, ex quo lucem acquirere possunt, quæ *part. 1. cap. 5. p. 41.* scripsimus; sed tempus jam est, ut colophonem hinc imponamus.

Finiemus verbis *Polybii lib. 12. histor.* ἡ πολυπραγμοσύνη πολλῆς μὲν προδοῖ τῆς τάλαιπωρίας, καὶ δαπάνης, μέγα δὲ ἔστι συμβάλλει, καὶ μέγιστόν ἐστι μέρους τῆς ἰατρικῆς. Illa rerum curiosa inquisitio, quam suo pte Marte facere aliquis instituit, magnis constat laboribus, magno sumtu; cæterum ad medicinam multum confert, atque adeò pars illius est potissima.

D E

SPIRITU MUNDI POSITIONES ALIQUOT

D. F. B.

1. Magnale est creatura omnium excellentissima, media inter corpus & non-corpus, in aëre à creatore posita, sine quâ neque firmamentum, neque elementum, neque homo ipse aut ulla alia creatura vivere aut conservari potest. *Paracels. Paramir. d. Ente Astroz. c. 6. 7. Fragm. ad Param. p. m. 233.*

Propter hanc prærogativam dicitur etiam *Magnale Magnum* apud Paracels. *primum Ens creatum*, ortum habens à summo bono; Chaos omnia sustentans, quod continetur in aëre, ut habet T. 2. d. elem. aëris l. 1. Propter hoc magnale l. d. pestilitate p. m. 339. de conserv. rer. natur. c. 4. aër dicitur spiritus vitæ, immò ipsa vita majoris mundi, quæ nihil aliud est, quàm essentia quædam spiritalis, res invisibilis, media inter corpus & non-corporis, cujus est conjungere animam cum corpore, quam Platonici animam mundi, & Cornelius Agrippa mavult dicere quintam essentiam, cujus spiritus juxta Philosophos solus potest aurum magistraliter corrumpere, & in sui primam materiam transformare, hoc est, perfectissime volatilis, & in spiritualitatem transmutare.

Clangor Buccinæ.

2. Quod Paracelsus per magnale, id Basilus Valentinus intelligit & exprimit per spiritum ☿ij.

Quia huic spiritui ☿ij easdem proprietates, idemque subjectum seu habitaculum attribuit. In eo namque reperiri omnia, quæ Philosopho sunt necessaria, asserit de nat. & supernat. c. 3. de spir. ☿ij & ibid. c. 2. Quod natura dona sua profundissime occultata concedit spiritibus supernaturalibus igneis, qui continentur in aëre ac in aqua & terra naturaliter quiescere & operari desiderant. Quo ipso cum Paracelso accuratissime consentit.

3. Est autem spiritus ☿ij essentia spiritalis, in aëre hinc inde circumvolitans, prima radix metallorum & mineralium, quæ omnia metalla & mineralia in suam primam materiam resolvuntur, homines & animalia renovantur, omnesque omninò morbi curantur. Basil. c. 3. l. c. & p. m. 34. 35. 44.

Hic spiritus ☿ij balsamicus alias dicitur ignis naturæ, ignis spiritalis ac invisibilis, & Ciceroni de Nat. Deor. vitalis ac salutaris, qui omnia conservat, alit, auget, sustinet, dum mediante aëre per totum universum dispersus ac diffusus tanquam occultus vitæ cibus (ut ait Sendivogius) ab inferioribus attrahitur, Hic spiritus est res una, sive monas illa Hermetis, à quæ omnes res natæ sunt adaptatione (συναφεία) hoc est attractione magnetica, & veluti nexu quodam connubiali ex vi Græcæ vocis. Atque in hoc nec Paracelsus, nec Basilus quicquam ab Hermete veridico discedunt.

4. Spiritus ☿ij Avicula Hermetis, etsi in aëre invisibiliter circumvolat, in aqua & terrâ naturaliter quiescit, tamen in elementis quærendus non est, quia elementa jam eum produxerunt, & visibiliter

ob oculos posuerunt, in una tantum re valde cognita. Basil. de nat. & supernat. c. 2.3. d. Magn. Lap. p. m. 37.

Basis ac fundamentum totius operis Philosophici consistit in cognitione subjecti visibilis & corporalis, quod hic spiritus invisibilis, incomprehensibilis ac cœlestis sibi tanquam domicilium elegit. Multis placuit ros majalis, qui habetur pro aëre coagulato, & à Fratre Ulmano expressè dicitur nihilum Philosophorum. Sic Nollius in rore majali deprehendit diversa salia, suavissimum spiritum & oleum fragrantissimum, quod solo odore infirmos ac morti vicinos mirabiliter recreare potuit. Dötardingus in suo de auro potabili Tractatu, constanter affirmat, se mediante sale volatili roris majalis dissolvissè ☉^m, non secus ac glacies dissolvitur in aquâ calida. D. Johannes Wolfgangus Dienheim ex aquâ pluviali præparavit medicinam universalem, quâ sibi egregiam laudem & dona ampla comparavit, uti testatur proprio Tractatu. Nonnulli cum Drebbelio visiterunt interiora terræ, quod didicissent ex Alstedio, omnem terram & aquam continere in sese igniculos illos, quos quarunt veri Philosophi. Sed, quia, ut audivimus à Basilio, alia reperitur visibilis materia, & aliud subjectum, quod præ omnibus aliis maxime est imprægnatum ætheris igniculo, qui cornu copix habetur, hâc in parte præeuntem sequamur Basilius.

5. Principium animæ, spiritus & corporis Ψ ij Philosophici, seu prima materia magni lapidis, non est argentum vivum vulgi, neque antimonium, sed est & dicitur Magnes & aureus Magnes, in quo latet resolutio omnium metallorum, coagulatio & fixatio, omniumque morborum curatio, & est spiritus & corpus, qui corpus solis tingit in medicinam plusquam perfectam. Basil. repet. p. m. 128. Curr. triumph. p. m. 220. de nat. & supernat. c. 3. 4. 6.

Ab hoc opere meritò excluduntur argentum vivum vulgi & \ddagger , hoc propter impotentiam, illud verò, quod jam in corpus metallicum à Δ suo interno sit coagulatum. Corpora autem in corpora non agere, notum est, nec resolvuntur mineralibus, quæ à Basilio pro immaturis habentur metallis. Unde facile apparet, Mercurium Philosophorum, cujus spiritum hæcenus Basilius ita commendavit, nil esse aliud, quàm *Sal* quoddam *minerale*, dictis proprietatibus à creatore dotatum, quoniam sal est principium solutionis, coagulationis & fixationis metallorum, quæ proprietates inter alias tribuuntur Ψ o Philosophorum. Idem monere voluit Sendivogius in epilogo, dum inquit: Omnes eos errare à via veritatis, qui extra hoc sal nostrum, quod Ψ est, operantur in vegetabilibus & anima-

libus. Hinc quoq; non sine causa Avicenna in Rosario inquit : Sales sint radices operistui. Immo omnes alchymix sapientes antiqui (ut est in Rosario) postquam de solutione corporum multa dixerunt concludere de sale (non quidem de quolibet , sed de eo) quem dicunt *saponem sapientum* (eo ipso exprimentes naturam ejus Δ ream , sapo enim constat ex sale & oleo , seu pinguedine) & *claviculam* , quæ claudit & aperit , & iterum claudit & nemo aperit , sine quâ clavicula dicunt neminem posse pervenire ad perfectionem scientiæ . Pone igitur mentem tuam (inquit Rosar.) super salem , nec cogites de aliis , nam in ipso solo continetur & occultatur scientia , & arcanum præcipuum & secretissimum omnium antiquissimorum Philosophorum .

Quare & Paracelsus universali suo solventi , non potuit magis conveniens magisque appropriatum imponere nomen , quam si sal circulatum diceret . Patet ergo ex dictis , Basilium in hoc aphorismo saltem desiderare sal quoddam sulphureum & penitus æriale , atque vi magneticâ solari præditum , quod sit vere ærii Philosophorum natura . Quale verò istud sit sal , mox apparebit , ubi nonnihil ejus proprietatibus ex Basilio hinc inde collectis sumus dicturi .

6. Visibile subjectum seu domicilium Mercurii Philosophici , sive aureus ille magnes Basilii est

1. Una tantum , vilis , omnibusque nota materia , à naturâ producta , non verò arte composita .
2. In se continens notabile ac insignem vim attractricem & magneticam .
3. Summam caliditatem , summamque frigiditatem .
4. Albedinem & rubedinem .
5. Et est rex & leo .
6. Draco & aquila .

7. Resolubilis in liquorẽ suæ naturæ , in quo latet omnium metallorũ resolutio , coagulatio & fixatio , omniumque morborum curatio .

8. Atq; in clave 3. à Basil. occultatâ & tacite consignatâ . Basil. de nat. & supernat. c. 3. 4. 6. & magn. lap. clav. 10. p. m. 122. & Cl. 5. p. 77. & c.

In præcedenti aphorismo dixi & demonstravi , quod Magnes ille aureus nihil aliud esse possit , quam sal quoddam , quod habeat naturâ ærii , ex quo tandẽ liquor suæ naturæ id est , æris , prima metallorum & mineraliũ radix , ab ingenioso artifice sit præparandus . Restat jam ut dicam , *quale illud sit sal* , Nam in quocunq; sale possunt demonstrari omnes hæ octo proprietates , illud necessariò erit Magnes ille aureus , & spiritus ærii domicilium . Dantur verò tria saltem salia in regno minerali , quæ sunt maxi-

maximè activa. Sal commune nempe, vitriolum & nitrum. Sal armoniacum verò, quoniam factitium est, atque sic primam proprietatem & notam nullatenus sustinet, merito excluditur: & si sustineret, atque sic verum & nativum * ad manus nostras perveniret, easdem tamen juxta Basil. cum sale communi possideret vires. Præcipua verò proprietas est solvere omnia metalla, quod per se & sine admixtione spiritus ①tri, neque Sal commune, neque * ②lum unquam præstare potuerunt. Nunquam enim adducar, ut credam vitriolo communi tantam inesse vim ac efficaciam, illudque per Veneris statuam à Basilio Clav. 5. repræsentatam esse, intelligendum: Sed, quoniam Basilius est Philosophus & Poëta excellens, eo ipso non communem, sed Philosophicam Venerem, tanquam hujus nostri Magnetis aurei matrem, ex veterum Poëtarum monumentis in scenam producere voluit, ut infra patebit ex Explicatione hujus Clavis. Restat ergò tertium, nempe Sal nitrum, cui uni, soli, & semper omnes hæ proprietates quàm exactissimè convenire, sequentibus demonstrabo.

1. Nitrum esse rem unam, vilem, omnibusque ferè notam, à naturâ productam, extra omnem est controversiam, ideoque nullâ eget probatione.

2. Hinc si quis vellet negare vim magneticam, is contradiceret rationi & experientiæ. Sendivogius *tr. 9. Epil. & Parab.* nitrum vocat metallum & chalybem (fortè quia in tenuissimas lamellas fusum, instar metalli tinnit) quod reliqua metalla consumit, & veluti eorum fit aqua & mater. In *Parab.* dicitur magnes, qui reperitur in ventre arietis (per ventrem arietis subintelligens terram pingvem ac fertilem tempore veris, ut ipse explicat l. c. clementia cœli imprægnatam, ad gignendum mille fœtus.) Talis terra fertilis veteribus dicta fuit Venus, hortorum ac veris Dea. (quod notare voluit Sendiv. in parabola *tr. de Ar.* & post Marsilium Ficinum Pierius in Hieroglyphicis:) Venerem quoque eandem esse Deam cum Cerere affirmat Ptolomæus in sua de Osiri & Plutone disputatione. Hoc ipsum & nihil aliud Basilius Val. *Cl. 5.* per Veneris statuam repræsentare voluit, nempe terram fertilem atque fœcundam. Uti enim meretrix omnium virorum concubitus appetit, & admittit, ita & hæc terra omnium rerum semina & formas, præcipuè tamen fœcundos imbres tempore veris concupiscit, atque ita ad generandum excitatur. Ex hujus corde, tanquam officina spiritûs vivifici ac salutaris, id est, ex sale nitro terræ omnis fertilitatis causæ,

beneficio Vulcani sufflantis propellendus est spiritus ille vitalis, non solum 7. rosarum, id est vegetabilium sed & mineralium, itemque & leonis apprehendentis, id est animalium genuinum sustentaculum ac nutrimentum, quod leo, id est, aurum elevato pede quasi prehendere, innatâque & magneticâ proprietate sibi assimilare intendit, unde nitrum à Basilio non immeritò dicitur Aureus Magnes. In officinis enim aurifabrorum didici, nitrum etiam crudum in se continere tincturam ac spiritum auro familiarissimum atque gratissimum, eo quod auro pallido cum aqua illitum in parvo igne illud amicabile tinctura sanguineoque rubore perfundere potest. Hanc meam sententiam confirmare videtur Basilius, quoniam in explicatione Clav. 5. omninò nihil dicit de venere communi aut vitriolo, cujus Δ aliàs ad astra usque extollit, sed totus ejus sermo est de Terra, ejusque spiritu vitali, qui residet in corde ejus, h. e. in sale nitro terræ, ex quo omnia, quæ extra terram & in terra nascuntur, tam vegetabilia quam mineralia, suam hauriant virtutem, augmentum & nutrimentum. Ipse verò spiritus suum nutrimentum, quod merè est sidereum ac cœleste, sibi haurit & attrahit ex rore cœlesti, ut habet Basil. Cl. 5. Hinc Sendivog. tr. 4. nitrum dicit Magnesium, quæ attrahit sibi Mercurium aëris, qui ipsi in omnibus est similis. Hoc nutrimentum sidereum & cœleste, sive Mercurius aëris est alter ille Magnes seu chalybs (est enim unum & idem in epilogo) qui summè volatilis, aureus ac invisibilis est, & portatur in ventre venti, ejusdem tamen est naturæ & originis cum eo, qui continetur in ventre arietis, & Sendivogio dicitur Sal nitrum Philosophorum, quod modo mirabili ac magneticâ virtute attrahit ex Sole & Lunâ id, quod nostri operis est initium, (scilicet spiritum & ignem vivificantem) atque mediante aëre humido, rore ac etiam pluviam, descendit in terram, & querit Sal nitrum terræ, à quo etiam, ut fit in Sale Tartari, attrahitur, quia Sal nitrum terræ ante sui congelationem etiam fuit aër (seu Sal aëreum & astrale) sicque Sal à Sale magneticè attrahitur, viscositati terræ admiscetur, omnisque fertilitatis causa habetur. Terra namque fertilis aliàs, semel aquâ calidâ elixiviata, suoque Sale nitroso spoliata, nullos profert fructus, donec longo tempore aëri, rori ac imbribus exposita novum Salis nitri Philosophici sibi attrahat copiam. Terra quoque nitrosa, etiamsi à nitri coctoribus sit omni Sale spoliata, tamen post certum tempus libero aëri exposita, invisibile ac volatile Sal nitrum ex aëre iterum attrahit, coagulat, sicque suis possessoribus

bus thesaurum inexhaustum præbet, quod hâc vice erat demonstrandum.

3. In nitro esse summam caliditatem, id est, spiritum infernalem, quo non datur calidior in totâ rerum naturâ, ut testatur Basilius, ipsumque ignis arcanum, quod Helmontius desiderat, ad leproforum venenum glaciale resolvendum, l. d. Lithiasi, omniaque mixta dissolvenda: Summamque frigiditatem, ut etiam Saturni excedat, imò penitus glaciale, ut expressis fatetur verbis Basilius de Mag. Lap. p. m. 164. 239. ita ut etiam aquam moderatè calidam, intra dimidium horæ spatium mediâ ætate congelare queat in glaciem, unde non immeritò Sal miraculosum nominatur. Idem quoque videre est Clav. 2. ubi jubet ex frigido dracone, id est, nitro expellere, spiritum volatilem igneum, atque sic duas has proprietates luculenter exprimit.

4. Albedinem nitri nemo unquam negavit. Depuratum enim splendescit instar Alabastri, & in figuras varias formatum, non minus nitidas ac puras exhibet, ac si ex albissima cera forent. De rubedine, testabuntur omnes Chymici, spiritus enim ejus dum destillatur, ad modum flammæ penetrat, in suppositum vas recipiens, facitque inibi reflexionem, qualem sol, quando vesperi ad occasum properat, rubicundissimo colore cælum tingit.

5. Regis ac leonis nomine Philosophi denotant omne illud, quod in suo regno est præ cæteris excellentissimum ac fortissimum. Quo sensu in Chymicorum officinis circumfertur aqua mineralis, & propter præminentiam ac fortitudinem insignem aqua Regis dicta, quod ad nutum suum omnia metalla regat ac domet, etiam metallorum Regem, i. e. Aurum, unde & aqua stygia & infernalis, propter igneam suam naturam appellatur. Sed longè aliud hoc nomine Philosophi occultârunt. Dicitur enim Aqua Regis, non propterea tantùm, quod metallorum Regem, i. e. aurum corrodât & dissolvat, sed quod sit revera Aqua Regia, i. e. omnium aquarum excellentissima, atque ex ipso auro Philosophico composita. Assertionem hanc probat Basilius Cl. 3. ubi ait: Aurum vulgare non destruitur, nisi Rex, i. e. Aurum, suæ aquæ solventi, aquæ Regis scilicet, fortem vim ac potentiam, sui que proprii coloris clavem addicarit. Quasi diceret: Aurum non posse solvi, nisi proprio dissolvente, hoc est, aureo, seu auro spirituali ac Philosophico, in quo consistit fortitudo, forsan & sanitas Regis, i. e. Auri, quam desiderat & requirit. Basilius, in sua aquâ dissolvente Regiâ. Hanc autem aquam

aquam componere docet ex duobus pugilibus seu materiis invicem contrariis, sale nitro scilicet, & sale armoniaco. Quia verò sal armoniacum superius ab hoc opere omninò tanquam artificiale exclusimus, etiam propter suam debilitatem, necessariò sequitur, sal nitri esse illud, quod aquæ Regis vulgari tribuit clavem proprii coloris Regii, fortemque vim ac potentiam; atque ideò sit fortitudo fortis, seu leo, solvens aureum, aurum spirituale & Philosophicum, & ipse Rex, unde Regis, i. e. auri vulgaris dependet fortitudo, fortuna & sanitas, ut philosophatur Basilius.

6. Et si Philosophi suo subjecto infinita propemodum imposuerunt nomina, tamen Basilius non digniora & magis appropriata nomina invenire potuit, quibus nitri dignitatem, potentiam atque virtutem exprimeret, quàm *Draconis & Aquila*. Quemadmodum enim *aqua Regis vulgaris* componitur ex Dracone & Aquila, i. e. ex nitro & sale armoniaco, tanquam sale fixo & volatili, ita & *aqua Regis Philosophica* in se continere debet naturam fixi, i. e. Draconis in terræ speluncis habitantis & volatilis, i. e. Aquilæ, sed utramque Mercurialem, sitque reverà *Mercurius duplicatus & Hermaphrodita*. Quod verò Draco sit substantiæ Mercurialis, patet ex *Basil. in Repetit. p. m. 147*. Utraque verò hæc substantia Mercurialis datur & demonstratur in nitro, quid nî ergò ipsi jure imponendum est Nomen Draconis & Aquilæ. Idem dixisse digitoque demonstraſse videtur Basilius in Schemate, quod præfixit tractatui de magno Lapide p. 24. ubi mirabilitatem naturæ ob oculos ponens, nitrum associavit Mercurio, nullam certè aliam ob causam, quam ut doctrinæ filii naturam nitri Mercurialem seriò inculcaret, immò quod Basilius per figuras docuit, id nitrum de se ipso loquens l. c. p. m. 105. expressis verbis fatetur, dum inquit: *Cum Mercurio in omnibus convenio: Rationibus si quis non est contentus, ad experientiam & fornacem is accedat, ibidemque discat, quomodo ex crudo nitro, sine additione post separatam aquosæ spiritus particulam, ex cucurbitâ terreâ sublimetur sal quoddam albiſſimum volatile, omnis corrosionis expertus, & fusionis celerrima;* Quæ operatio etsi Philosophica non sit, sufficiens tamen est ad id, quod hâc vice erat demonstrandum, nempe in nitro contineri substantiam, seu Sal volatile & Mercuriale seu armoniacum, quod dicitur Aquila. De *figendi potentia*, quæ est in nitro, nemo mihi, ut spero, movebit litem, cum omnibus jam sit cognita, quoniam ejus beneficio antimonium

um Mercurius, arsenicum &c. ita cicurantur, ut igni asuescant, & tandem maximam ignis procellam sustineant.

7. Quoniam sufficienter demonstratum, totum *Nitrum esse Mercurium*, non potest non in ejus analysi se iterum manifestare liquor suæ naturæ, nempe Draconis & Aquilæ, i. e. Mercurii, de cuius proprietatibus nullatenus dubitandum; Juxta *Basil. enim in repet. p. m. 165.* nulla absque nitro datur solutio metallica, in eodem quoque omnibus nota, est fixatio. Deinde & contra pestem ab eodem citato loco morbum aliàs perniciosissimum, commendatur, unde meritò concludere licet, *Nitrum esse verum subiectum catholicum, unde preparandus liquor & dissolvens universale Philosophicum & Mercurii spiritus.*

8. *Clav. 3. Basilii* agit de solutione sulphuris, solis jam præparati, quæ fit beneficio alicujus menstrui solventis, absque ulla violentia vel corrosione, quod se tacitè consignasse in eadem *hâc Clave* fatetur. *Item in Repetir. p. m. 130.* in hâc Clave omnem totius picturæ ferè absolvit & occupat. Draco quidam alatus, i. e. Nitrum volatile, cujus tamen in explicatione ne verbo fit mentio. Tacitè aliquid consignare nihil aliud est, quam depingere. Nitrum verò multis in locis ab ipso Autore dicitur Draco. Nitrum ergò est illud, quod totum facit in hoc artificio. Hanc explicationem Basilii menti esse conformem patet *ex tract. d. magn. Lap. sub finem p. m. 122.* ubi de prima materia Lapidis tractans, velut in speculo ostendit, Draconem alatum quidem, & repentem, i. e. duplicem substantiam, Mercurialem duobus circulis denotatam, quorum superior cingit partem volatilem, inferior verò pedes, seu partem fixam; ex quo peracta duplici circulatione emergit Trigonus Philosophicus, omnis perfectionis character, i. e. tria principia inseparabiliter iterum unita, ac Paracelsi Sal circulatum, in formam liquidam seu aqueam reducibilia. Trigonus namque inversus aquæ est nota Hieroglyphica, uti & serpentes teste *Pierio*. Serpentes tamen non omnem, sed tantùm Mercurialem aquam denotant, quod solus Mercurius suo caduceo circumvolutos habeat. In his autem, quæ jam dicta sunt, mihi non solum favet *Basilii*, sed & *Raimund. Lullius libro d. Intent. Alchymistar. c. 4.* ubi de aqua solvente agens, quam ex O lo & I tro componere docet, in hæc erumpit verba; uti vitriolum, ita & nitrum formatum & creatum est per naturam, ex propria specie Mercurii, i. e. quatuor elementis mineralibus, ita ut est Mercurius. Et ex his spiritus separatus & extractus, & in corporibus metallorum colligatus & conjunctus, dicitur propriè

Mercurius. Et idè ex illis separemus spiritum, qui valde est tumidus, qui est de natura cœli & ignis, & spiritus quintæ essentiæ, qui omnia corpora dissolvit & corrumpit, & facit volare & ascendere in aërem, in materiam & substantiam fumi & aquæ, ob suam magnam vim & naturam, quam tenet à cœlo, unde creatus & genitus est, in naturâ & specie minerali, & ex forti Dracone calido, & toleranter compressus & illuminatus, per quem omne corpus metallicum & spiritus componuntur, dissolvuntur & digeruntur. *Hæc Lullius.* Quamvis verò eadem videatur affirmasse de Φ lo, quod etiam ingreditur suam aquam solventem, factum tamen est, id pro more Philosophorum ad seducendum incautos ac indignos. Non enim in Φ lo reperitur natura Draconis & omnium corporum solutio, sed in Solo nitro, ergò jure merito hoc encomium nitro unicè esse tribuendum firmiter teneo.

Ad laborem.

9. Ex materia prima educendus est spiritus, visibilis quidem, ast impalpabilis, qui iterum materialis factus & per media certa ab infimo ad summum gradum redactus, est radix nostrorum corporum, & Φ Philosophorum, unde paratur liquorosâ aquâ in nostra arte. *Basil. cl. 5.* & paulo aliter:

Materia prima in principio operis nostri optimè est purificanda, deinde absque ulla additione seu admixtione solvenda, destruenda, in cinerem & pulverem redigenda, unde postmodum expellendus est spiritus volatilis albus, ut nix, & adhuc alius spiritus volatilis, rubeus instar sanguinis, qui duo tertium in se continent, & sunt tantum unus spiritus, qui largitur vires & vitam. Si sciveris hunc separare, habebis sal Philosophorum & oleum incombustibile verissimè, de quo ante me plura sunt scripta. *Clav.*

4. 5. 8.

Paucis hic quidem Basilio absolvit secretum, quod facit Philosophum, cujus sensus est, ut prima materia seu nitrum ante omnia à superfluitatibus mundetur, & ex eo substantia eliciatur, in qua non est superfluum invenire, nec terrestrem combustibilem, hoc est substantia unctuosâ & aërea, seu sal volatile, in quo latet spiritus quintæ essentiæ, ut habet Clangor Buccinæ, idque fiat juxta præscriptum *Lullii* in experimentis, ubi, omnium, qui unquam scripserunt, sub velamine salis Tartari volatilis, plenissimè hunc laborem tradidit.

Postquam enim terra cum aqua erit, inspissata & coagulata, sublimatione iterum poterit ascendere, ut habeamus terram, aquam & aërem, sive tres istos spiritus, de quibus Basilius, id est ☉ ☿ & ♀, aviculam & cinerem Hermetis, terram foliatam & verum sal circulatum Paracelsi, quod nuda resolutione, calore balnei solutum iterumque exaltatum, transeat in liquorem clarum, seu aquam nostram Philosophicam, quæ vocatur aqua sapientiæ, in qua requiescit spiritus quintæ essentiæ, qui facit totum, ex eo enim & de eo sunt omnia necessaria. Nam ipsa corpora solvit solutione vera Philosophica, ut convertantur in aquam, ex qua ab initio fuerunt, ut dicit Socrates.

DN. ANDREÆ CNOEFFELII

Responsum ad Positiones

De

SPIRITU MUNDI,

Quod in se continet Referationem,
Tumbæ Semiramidis.

I.

AD Positionem I. de MAGNALI, quoad definitionem, stet ea ad mentem Paracelsi. Helmontio magnale est *theca in aëre, creatura inter corpus & non-corpus media*; plura qui vult adeat Helmontium ipsum Tract. Vacuum naturæ §. 21. & 28. Magn. Oport. §. 38. De Magn. Vuln. Cur. §. 151. Exactior descriptio posset esse sequens: quod sit *cenuissima pars omnium elementorum*, & cœli seu lucis solaris, & reliquorum astrorum, quæ in terræ visceribus simul unita transit & mutatur in semen mundi, è quo prodeunt omnia, quæ naturaliter in ea fiunt.

Istud vero Magnale est duplex:

Unum *Fixum* & permanens, quod terræ ita est confermentatum, ut etiam ejus toti corpori inhæreat & partibus omnibus.

Alterum *volatile*, spirituosè volitans per omnes mundi angulos, ut præstet alimentum eis rebus, quæ fotu, irrigatione & alimento indigent, verus *spiritus* *Æii Basili* in aère volitans. Hoc magnale ita constitutum ex spiritu luminis, virtute cæli, astrorum & reliquorum elementorum, an rectè vocetur spiritus mundi vel non, nil refert. Possêt tamen hoc magnale aliqua ex parte comparari cum annulis Platonis, catena Homericæ Sinæsi, divino latice & divinis illicibus. De quibus plura invenies apud Corn. Agrippam in libro de Occult. Philosoph. præptimis titulo de Elementis Terræ. Est etiam ignis secretus Philosophorum, ut patet ex Artefio & Pontano.

Quomodo autem illud sit divisum aut distributum in tot varias species, & ex variis subsecutis fermentationibus & conjunctionibus, item mixtionibus, species rerum exinde conserventur & producantur, paucissimis in sequentibus, quantum scopo meo inservit, attingam.

Spiritus hic Luminis est NATURA, à multis quæsitâ, originali nomine paucis cognita. Natura est, dico, vera Dei amanuensis, quæ Deus in inferioribus & superioribus agit, quæ vult, & est verum motus & quietis principium, *vera substantia* corporalis, est quia invisibilis & impalpabilis, ideo dicitur spiritus. De quibus plura invenies apud Fabrum in Panchymico.

Debet autem natura omnino corpus esse, utpote quæ ad fabricanda corpora naturaliter destinata est. Ut autem hic spiritus corporaliter perspici aut cognosci possit, adjunxit ei Deus corpus, in quo, tanquam in clarissimo speculo percipi & videri queat. Hoc corpus est *sal centrale* rerum omnium, vel cujuslibet rei, & est incorruptibile, nec aqua nec ignis illud destruendi vim habent.

Propterea vero nihil impedit, etsi dicam, *corpus natura esse incorruptibile*, & per consequens ipsam naturam, etsi individua & mixta corpora sint alterabilia, hoc enim fit propter concreta accidentia, quæ mutantur, illæso tamen sale centrali; quod probat acervus graminum putrefactorum, ubi factâ totali alteratione & subsecuta combustionem in fundo, cinerum manet sal fixum & immutabile. Neque ignis id destruit; quo enim magis comburitur sal, eò magis clarificatur, & spiritus ei inhærens elucescit: Neque aqua; nam si in eâ dissolvatur & coaguletur, clarior fit, & subsidentes crysalli, sufficientissimè insiti in se luminis in existentiam ob oculos ponunt.

Habet autem natura in se tria, quibus quidem distinguitur, sed absque

que manifesta differentia. In eâ enim est *I. humiditas* quædam, quam antiqui nomine *ÿii* indigitant, sicuti declarat *Sendivogius Tract. 3. d. prima materia metallorum. II. Caliditas*, quam nomine sulphuris insigniverunt, & *III. Copula* amborum, de quâ antiqui paucam aut ferè nullam mentionem fecerunt, quæ est *sal*, de quo *Paracelsus in Thesauro Tom. 1. pag. 934.* omnia tamen in sale quasi concentrata conspiciuntur. In his tribus consistit generationis, nutritionis & conservationis principium. Hoc sal à *Nuyement in Tr. de spiritu & sale mundi p. 99. & Fabro Panobym. p. 80.* vocatur terra pura in centro terræ. Centrum autem terræ quæri potest in qualibet particula terræ.

Maximè autem hic notandum, ut mille objectionibus obviam eatur, etsi naturam ita definiverimus, propterea nos non excludere Principia activa spermatopoëtica, quæ neque calor & frigus sunt, aut comperatio istarum qualitatum inter se pugnantium, aut influentiæ solis & lunæ, & cæterorum siderum, *solum*, nam aliàs quodlibet fieret ex quolibet, nequè esset distinctio, inter principium & principiatum, sed cum quodlibet compositum constet è spiritu, sulphure, sale, aquâ & terrâ, sive ex materiâ, formâ & fermento, nec formæ rerum in se specie differant, sed numero, (quam differentiam ex fermentis constare *Rattray lib. de Sympath. & Willis lib. d. Ferment.* sufficienter probarunt,) itaque paucis pro majori tantum elucidatione, actionis fermentorum, notanda sunt sequentia:

i. Fermentationis origo in materia elementari est *humida & calida natura*, influentiâ astrorum & cœli imprægnata. *Materia Fermentationis est sal*, pro diversitate materierum dispositum & specificatum, *illud verò volatile & fixum* sicut apparet in tartaro, hac de causa notentur quatuor qualitates unius elementi, & quod unum mutari possit in aliud, scilicet quod jam jam est specificatum in specie certâ; e.g. si spiritus terræ exanimetur, ex eo obtinebis forti igne *Aquam*, sed nebulosam chaoticam; hac separatâ *Aër*, sive subtilis spiritus; eò parum putrefacto, *ignis* prodit, sive sal quoddam igneum, veram ignis in se continens naturam; reliqua *terra*, est cinerum terra sicut regularum.

Procede cum aëre, præparato secundum ductum *Stairicii* in thesauro *Heroum*, & *Burggravii* in lampade vitæ & mortis, instrumento. Sic cum aqua pluviali omnia ad unum scopum tendunt. Hoc attento constat, quid voluerit *Basilius Valentinus*, quando elementa sic dicta indivi-

Vera præparatio spiritus mundi.

sibilia esse, unumquodque verò eorum alterius primam esse substantiam, afferere voluerit. Ubi obiter notandum, diversitatem eam substantiarum ex qualitatum alteratione exoriri. Quomodo vero chimicè intelligendum, quod quidam Philosophi quadraturam, trigonum & centrum, sive circulum in unitatis numero collocata esse affirmarunt, partim ex allatis, partim ex sequentibus patebit.

Unitatis numerus divisus in tria regna, triplicem compositionis exponit; ad eam autem compositionem requiruntur iterum tres gradus, *animalia, vegetabilia & mineralia*, quodlibet horum singularè gradum obtinet.

Hæ tres differentie in duobus finiuntur, nempe in resolutione & coagulatione, quæ iterum in tribus gradibus consistunt, *aliter nempe solvuntur & coagulantur animalia, vegetabilia aliter, aliter mineralia*; generalis autem eorum *solutio* consistit in sicco & humido, *coagulatio* verò in frigido & calido: quomodo autem deveniant ad unitatis numerum, consuli possunt Willis de Ferment. Beccherus de Metallurg. & in Oedip. & Faber. in Panchyn.

Notanter etiam dixi *Fermenti intrinsecam essentiam esse natura salina*, non tamen excludendo reliqua chimicorum principia, spiritum nempe, sive mercurium & sulphur, nam in sale continentur; sic neque aquam & terram, tanquam materialia principia, exclusas volo, sed propter excellentiam agentis hoc facio, siquidem bene scio, quod pro diverso horum in mixtis motu & proportionem, rerum ortus & interitus, ac in primis fermentationis rationes & varietates exoriantur.

II. Actio Fermentorum: agunt itaque res in se invicem, & 1. *se mutuo adjuvant*; ut, si ros is allium applantetur, odor fit fragrantior.

2. *Se mutuo ligant & solvunt*: ut succus brassicæ vini potentiam inebriandi ligare dicitur.

3. *Se mutuo, per fermenta, destruunt*; uti in vite & brassicâ apparet.

4. *Se mutuo transmutant*; ubi notandum, transmutationem omnem fieri tripliciter:

1. *Qualitates tantum mutantur* manentibus figura & forma externa, ut, si napellus & mezereon in vineto implantantur, vinum suppressa qualitate vini fit particeps earum qualitatuum, uvis primo communicatarum & venenatarum inducit.

2. *Transmutatio fit mutando formam & figuram externam, remanentibus quibusdam qualitatibus secundum magis & minus*, ut, quando anferes

feres fiunt ex abiete, confer. *Conr. Gesneri Hist. Anim. l. 3. p. 107. de Branta, & p. 153. Olauum Magnum in Histor. septentrional. p. m. 481. lib. 19. tit. de mirab. generatione anatum Scotia, forma & figura abietis perit, remanente sapore & odore.*

3. Transmutatio fit totalis, tam quoad formam & omnes qualitates, tam quoad figuram externam, ut quando cibus & potus mutantur in stomacho.

Notandum autem est, quando dicitur *formas mutari*, non intelligendum formas in se mutari, ut una ab alia specie differat, sed diversificari a ratione unius ejusdemq; formæ, ratione diversorum fermentorum superuenientium. Dantur enim diversa loca fermentorum in oriente, occidente, austro & septentrione, in terrâ, in aqua, in vegetabilibus, animalibus & mineralibus.

Sic in particularibus locis dantur particularia fermenta; *Drepassi in Sicilia fertur aer esse adeo corrosivus, ut ferrum corrodat*, Schott. in Techn. Curios. l. 4. c. 1. præl. 1. §. 44. *Sassafras in Florida, Radix Chinae in China &c. crescit*: Sic in homine pediculi & lendes, in vallibus liliū convalium, in tectis & tegulis sedum, inter segetes frumentorum cyanus inveniuntur, neque omnia loca sunt disposita ad formanda metalla. *Ungaria aurum; Saxonia argentum, Silesia auri & argenti grana, septentrionales regiones ferrum & cuprum*, prout fermentum loci est dispositum, producant. De his omnibus pleniorē informationem subministrant incomparabiles Præceptores *Ratray in l. c. & Becberg in metallurgia*. Quibus omnibus præsuppositis, respondendum esse ad Positiones porrectas existimo, & quidem ad primam & secundam affirmativè: Conveniunt enim *Basiliius & Paracelsus in descriptione Magnalis*. Ad tertiam distinctè ac cautè respondendum existimo: negatur enim *spiritum Mercurii Basilii simpliciter esse primam radicem metallorum*, sed si quando ordinariis & competentibus fermentis spiritus iste imprægnatus & succis mineralibus insitus reperiatur, tum demum acquirit nomen primæ radicis metallorum, uti patet ex *Basilio Valentino de reb. supernat. & natural. c. 3. p. 40. in verbis: Vapor subtilis à sideribus excitatus si conjungitur cum mercuriali substantia mineralium fit metallum, si autem spiritus Mercurii dispositus est ad animalia vel vegetabilia &c.* Ex quibus exacta & specifica fermentatio rerum elucescit, & quod prius debeat spiritus Mercurii confermentari aut conformari in metallicam naturam, antequam dici possit materia metallica.

Admodum autem circa hanc positionem à recta declinant via plerumque horum seculorum Philosophi, primam metallorum materiam quærentes, cum, nescio, quam non sibi persuadeant, non obstantibus tot genuinorum L. P. possessorum admonitionibus, qui uno ore clamant, eorum mentem, & si loquantur de prima metallorum materia, quæ tantum vapor est, non esse, ut chimix operator sit sollicitus de acquisitione primæ materiæ, sed secundæ vel potius tertiæ ex prima ortæ & speciali modo ad metalla dispositæ. *Confer. Sendivog. Tract. 4. & 7. comit. Trevيسان. l. 2. Basil. Valent.* quando dicit: *in elementis ne quare lapidem, eo usque eum natura non reposuit.* Plura infra.

Modo dicta his exemplis illustro; Ad hominem procreandum requiritur omnimodè semen humanum. *Cibus & ex eo chylus sunt prima materia hominis;* verùm si aliquis vellet recipere chylum vel etiam chylum vel ipsum sanguinem, ex eo tamen nunquam procreabit hominem, quicquid artis naturalis operam ad id collocaret, sed requiritur, ut in vasis spermatis dispositionem seminis recipiat, tunc ex semine ritè disposito potest generari homo. Sic ex nitro, aut etiam terra simplici, aut etiam spiritu universali, nemo, cujuscunque artificii magister sit, *producet triticum vel avenam,* sed requiritur speciale à natura fermentatum & dispositum semen, quod benè culturæ terræ in seminum suos fructus edit.

Ita etiam procedit cum metallis; Etsi quis habeat *mercurium & sulphur antiquorum, primam nempe humiditatem & caliditatem,* qui concitarunt vapores operatione naturali, ex quibus aquæ minerales, & ex illarum vapore (qui est duplicis naturæ) prima magnesiæ fundamenta GUR, ex GUR Mathesii primordium mineralium minorum, mediorum & majorum nempe metallorum, producuntur, neque tunc posset metallum construere, quoniam & hoc opus est opus solius naturæ, ut affabrè exhibet *Crellius in Cabala Chymica, & Becherus in perdocta sua metallurgia;* ratio est, nam artifex, *dicente Flamello & Chortolasseo* in libro *der grosse und kleine Bauer* / nesciret modum naturæ, num marcasitam, num Talkum, aut aliud metalli vel mineralis genus exinde efformari velit, an vero ita materia esset disposita, ut omnino metallum vel non minerale aliquod aliud exinde fiat; ad quod autem pertinet, ut ignis montanus vulgo *der Schimmer und Blimmer* materiam disponant ad id, quod natura requirit. Huc pertinet monitum generale Philosophorum omnium, quando satis vehementer monent,

ne semen in elementis neque in vegetabilibus, neque in animalibus, sed in metallis quarant.

Non in vegetabilibus; nam quicquid seminaveris seminis, tale germen metieris, ex homine non fiet triticum, sic nec ex vegetabili, quæ tale, metallum.

Non in mineralibus; nam mineralia nondum sunt metalla, neque scies, inquit Flamellus, quantum natura mineralibus succis opus habet ad formandum metallum; neque, etsi eris supremus artifex, ita evades prudens, ut edocearis recipere sufficientes liquores mineralium & ex iisdem facere semen metallicum. Itaque metalla tanquam ad opus à natura perfectum quærentes ablegant, nam semen in metallis, non in particulari loco inquirendum est, sed per totam substantiam metalli est disseminatum, ex quo poterit naturaliter produci catholicus rex, sive aurum, & non ex alio; si itaque ad aurum inclinas, semine, inquit Augurellus, auri opus est vel tali corpore potentiali auri, quod mercurium & ☿ metallicum jamjam inclusum in se continet. Nec obstat quod ab aliquibus menstruum hoc vocetur vegetabilis aqua: non enim propterea dicitur vegetabilis, quod ex regno vegetabili sit, sed quod habeat vim vegetandi, quæque aurum vegetare facit.

Tale autem semen metallicum requirit matricem convenientem, in quâ germinare possit.

In animalibus est matrix animalis: in vegetabilibus, ad semen promovendum terra. Tu ad procreationem hominis nihil magis confers, quam ut semen in matricem conjicias, reliquum relinquis naturæ humeris bajulandum.

Sic agis cum vegetabilibus. Semen projicis in terram; terreus liquor sale volatili imprægnatus, solvit corpus seminis; natura autem in semine inclusa operatur & mediante terræ succo & pluvia, quæ sibi naturali inexistente suapte fermentatione in succum & sanguinem convertens, suum sibi simile producit.

Sic matrix metallica est mercurius Philosophicus, in metallis quidem adhuc liber, in forma salis volatilis (*vid. lucerna salis Philos. Fil. Sendivog.*) progrediens, in quem inseminatur aurum commune vel naturale. De cætero nihil debes addere, sed vides eundem in aurum agere, illud resolvere, & semen ejus nullo alio, nisi blando ignis calore opitulante frugiferum reddere. Ad inveniendam vero talem matricem *Basil. Valent. l. d. Pratern. & Natural. c. 3. p. m. 41.* exhibet medium; quan-

quam secretiores adhuc proximius sciunt. Flamellus ex omnibus metallis hoc posse obtineri, se autem illud ex auro elaborasse testatur. *Plura vide in Rosario Philosopho. Tom. 2. artis aurif. p. m. 181. 182. 183. tota ibi legitur operatio.*

Autor Tumbæ Semiramidis octavum ponit, & dicit, est adhuc unum in regno metallico mirabilis originis, in quo aurum nostrum proximius est, quam in communi auro & argento, si illud in hora nativitatis suæ (sive spheræ) naturali quæras c. 1. p. 5. Explicat hoc Beccherus in metallurg. p. m. 309. 310. & Arteph. p. 11. & Paracelsus l. Vexat. regula 5. p. 928. L. B. & libro de vita longâ Latinè conscripto p. 850. c. 6. L. B. 1. integer processus apud Batsdorf.

4. Ex his præmissis sponte sua cadit propositio quarta. Nam omnes citati isti Philosophi potuerunt obtinuisse ex pluvia, rore, spiritu terræ, medicinam universa'ẽ, sed non sequitur, eos ex iisdẽ confecisse L. P. nam ad corpus humanum ea nominata medicamenta, ut à fermento stomachico faciliẽ possint commutari, sunt disposita, sed commutare metalla, in eorum potentia non esse situm, superius demonstravi. Plenius hoc deducit Batsdorf. in filo Ariadn. p. 2. p. 143. & 160. isti Domini non observant, quod dicit Bernb. P. 2. p. m. 156. quod nulla res quæ non ex metallis composita s. orta, potens est, ipsa perficere seu eorum transmutationem facere novam, & p. 59. rationem subjungit: quicumque enim ignorat radices minerarum & simplices & compositas ignorat principia naturæ, ergo & artis, & p. 94. & 89. Quia damno meo experimentum feceram, materiam Lapidis in metallis quærendam esse: quæ de seipso loquitur Bernhardus. Majoris momenti informationem invenies P. 2. ejusdem libri p. m. 94. in verbis: Darumb solzet aus dem/ wenn nun die Natur: & p. 130. verba Magistri Johannis de Mœnu probe observanda. Nul- lum enim, quod metalla non ingreditur, eisquẽ commiscetur, & quod cum eis in igne & fluxu non permanet, illud non potest ea alterare vel corrigere vel esse eorum naturæ. Obstat enim Geber, qui dicit; nihil vidimus in igne persistens, nisi viscosam humiditatem metallorum (NB. quæ à natura usque ad formam metallicam est redacta) v. g. viscosa humiditas auri manet cum auro in fluxu & ei commiscetur; è contra requirit nitrum, pluvia, ros, varios gradus antequam ad metallicam naturam & auri formam transformentur vel fermententur.

Et si vero objiatur, aurum mediante sale roris majalis instar glaciæ esse solutum (quod tamen non conceditur,) quæritur tamen 1. an solvens

solvens & solutum ita manserint unita, ut in ævum nulla separatio fieri potuerit, quam tamen requirit L. P.

2. *Solvens & solutum debent esse homogenea natura.* Qualis sit hic homogeneitas, judicent, qui sciunt, tria divisa regna. Ipse Nuysement tract. de spir. & sale mundi medicinam universalem se acquisivisse ex terræ spiritu gloriatur, sed ad projectionem pertingere non potuisse, satis apertè affirmat, ut taceam quid mihi obtigerit.

3. Porro si quærat, quæ sit forma L. P. respondetur esse formam auri exaltatam magisque perfectam. Possit autem nitrum vel pluviam aut rorem aurum eousque in perfectionem redigere cum nulla nota sulphuris aut mercurii metallici eis insit, valdè dubito; quid, quod nitrum & spiritus terræ coagulatus in fluxu etiam auro supernatet, non vero commisceatur, quod norunt illi, qui viderunt, sed de his postea.

4. His præsuppositis nego positionem quartam, nempe basin totius operis consistere in cognitione subjecti visibilis & corporalis. Nam allegati autores quidem de universali corpore spiritus mundi vel naturæ, quod putant esse sal aëreum, locuti sunt, propterea vero ejus cognitio fundamentum artis nunquã fuit; quin potius à via regia in bivium collocati sunt, non attendentes rerum variam digestionem vel fermenta, unde universaliter progrediendo, amiserunt particulare, quod est SPIRITUS MUNDI IN METALLICAM FORMAM TRANSMUTATIO.

Matrix vero mineralis s. sal metallorum, vel vapor potentialis metalli Riplexi, sunt basis & fundamentum. Basil. Valentini verò materia visibilis igniculo ætheris imprægnata videri potest l. 1. d. generat. metallor. c. 1. de liquore æthereo c. 2. de semine in elucidatione clavium part. 3. p. m. 179 item Lit. DD. in conclusionibus.

Sed quid juvat nosse subjectum visibile, cum præparatio ita sit difficilis, ut nulli, nisi ex parte Dei, reveletur, teste Avicenna. Bernhardus comes allegat se novisse, qui materiam bene cognitam habuerunt, nec tamen propter defectum præparationis potuisse ad Elixir pervenire, citante Batsdorfio.

Nimis multum prædicti Autores confidunt nitro, cum tamen expressè Paracelsi & aliorum textus eos refutent. *In tract. Phys.* nominat leonem rubeum, den rothen Löwen vielen genandt und wenigen befandt p. 922. *in Thesaur. Thesaur.* minerale invenitur in visceribus terræ, in externa facie cum figura mundi insignitum, in prima coagulatione rubeum. *In secreto magico Tom. 2. p. 679.* vocat spiritum mercurii solis, *in tract. lumen*

men Naturæ p. 683. specialitatem dispositionis mercurialis describendo: Mercurium solis, pro fundamento transmutationis ponit. p. 984. totum processum candidè describit & materiam mineras solis & lunæ specificat. *Baptista Groschedel* aliam facilè parabilem materiam describit, quæ in ejus tractatu videnda & legenda. Sed nunquam *Paracelsus* nitro illa tribuit, quanquam in *Apocalypsi Hermetis p. 668.* spiritum mundi generaliter nominet fundamentum artis, attamen *p. 669.* quinque specificationes ejus distinctè describit, prout l. c. pluribus patet, quomodo vero spiritus hic mercurii ex minera obtineri possit, reticet *Paracelsus*; *Groschedel* vero explicat, & rosarium Philosoph.

5. Ad quintam Positionem respondetur affirmando: si modo magnes intelligatur, sicut explicatur à *Basilio lit. DD. L.C.* in verbis; sal metallorum est corpus imperfectum, quod fit Mercurius Philosophorum, sive aqua permanens vel benedicta, Philosophorum Magnes. Is autem est Mercurius aurificatus, in naturam vel formam auri à natura efformatus. Nolo tamen alium nisi omnium metallorum unicum Mercurium intelligere.

Discat hic quilibet fugere Mercurium vulgi ex monitu *Basilii c. 2. d. Metallor. generat. & Paracels. d. secr. Magic. p. 684. Tom. 2. in fol. L.C.* quoniam, cum is sit corpus perfectum per se certo respectu, non potest esse semen, quia ad semen metallicum acquirendum, opus est electro minerali immaturo, scilicet tali metallo, quod natura quidem in formam metallicam efformavit, sed adhuc imperfectam vel non exactè excoctam reliquit.

Ad allegatam rationem in verbis; *cum corpora non agant in corpora*, respondeo hic loci in L. P. operatione non requiri corpora, agere in corpora cum tantum fiat correctio sulphurum in metallis.

Sal qua tale, etiam corpus est, sed non quodlibet sal habet prædictas virtutes, nempe solvere, coagulare, & fixare metalla, v. g. sal commune, vitrioli, salia fixa plantarum partim sunt præcipitantia, partim adstringentia &c.

Neg. Mercurius Philosoph. propriè est sal minerale, sed propter ea dicitur sal, quod à formâ separatâ non raro in sua accidentali forma glaciei aut salis instar coagulatus appareat. Hoc sal vocatur sapo sapientum, quoniam dealbat Latonem; neque sal circulatum Paracelsi est solvens illud universale; quoniam prædictus Autor nullibi est hanc spartam obtulit, sed pro extrahendis tincturis destinavit.

6. Ad sextum notandum; maxime interesse, ut Basiliius cum iudicio & observantia legatur.

1. Quatenus describit spiritum universalem sive spiritum Mundi Avicennæ, sub nomine spiritus mercurii, qua talem & absolutum, absque participante materia aliqua è regno aliquo, vel animali vel vegetabili vel minerali, qualem quidam moderni seculi Philosophi in rore, pluvia & centro terræ, sive puriori terra residere existimant. Vid. Nuysement de spir. & sale Mundi Tract. 2. c. 2. p. m. 65. Drebbelium de Element. Natura cap. de Terra. Basil. Tract. d. L. P. p. m. 16. & 17. in verbis: QUI VULT OMNIA IN OMNIBUS &c. item Clav. 5. p. m. 33. it. l. 2. d. Generat. Metall. c. 13. de Essentia Auri, in verbis: EGO ☉ SAPIENTIÆ ESSENTIALIS.

2. Quatenus spiritus mercurii sive universalis ex digestionibus obtentam compositionem explicat, & vitriolum commendat in verbis: *Vista Interiora Terra Rectificando Invenies Occultum Lapidem Veram Medicinam. Item in Elucidat. Clav. parte 3. p. 189. 200. 204. 205. 207. 208.*

3. In quantum docuit magnum opus Philosophicum ex Auro communi præparato conficere, ad quod pro Mercurio commodius suscipiendo aquam Regiam ex sale armon. & nitro conficere docet p. 3. *Elucid. Clav. p. 166.*

4. Quando universale opus ex Minera solari, sive ex electo præparari docuit, ubi iterum notandum num. 3. ubi aurum commune præparat pro compositione fiendæ tincturæ, mentionem eum facere Aquilæ & Draconis.

Hic ne saltus fiat in processu attendendum, magnam esse differentiam inter Aquilam & Draconem Basilii, quæ sunt sal armon. & nitrum, testante ipso met. l. 3. in *Elucid. Clav. p. m. 171.* & Paracelsi reliquorumque Philosophorum, nam sal armoniac. & nitrum sunt tantum dispositiva ad subtilisandum aurum vulgare pro extractione tincturæ, uti superius innui, sive ad præparationem seminis in utero metallico perfectionandi.

Sed Paracelsi aquila est viscosa humiditas metallica, spiritus Mercurii verus sive aureus, volatilis, radix auri & ejus uterus, auri fermentum, ex qua & cum qua fit nova generatio filii regis, prout L. C. d. *Tinct. Physicor.* scribit: *Recipite gluten aquilæ & sanguinem leonis & conjungite.* Reliqua puncta 1. 2. 3. 4. 5. 6. si de substrata materia loquantur, sunt vera.

Stet Positio septima in verbis ; resolubilis in liquorem suæ naturæ , hoc est , metallicæ.

Negatur Basilium aliter scripsisse , quam quod aurum debeat putrefieri cum suo compari vid. clav. 8. p. m. 49. in verbis : *ita intellige de metallis &c.*

Ad objectionem ergo ut respondeam , dico omnino dividenda , quæ debent dividi. Magnes enim Philosophicus qua talis , non est album & rubeum , non draco & aquila ; Rex vero & leo sunt synonyma , in eo etiam omnium morborum curatio , subintellige ante conjunctionem & fixationem , non est quærenda.

Subsumtio iterum dividenda , sicut prima positio , & quidem quod attinet locum Basilii : Etsi per veneris statuum non intelligatur vitriolum , sed *Venus Poëtica* , non tamen ea est nitrum , sed linea viridis Cabalistarum cuncta gyrans , vel benedicta illa viriditas , omnes res germinare faciens : Vis vegetabilis mercurii sive spiritus mundi , quæ encomia nitro nunquam poterunt adscribi , prout inferius patebit ; sed paulo exactius rationes allatas pensitabimus.

1. *Est res vilis* : sed terra longè vilior , ex qua verum sal terræ paratur. Quid autem sit res vilis , explicat *Clangor. Bucc.* in verbis : L.P. ex re vili confurgit preciosissimus ; id est , ex spermate auri in matricem mercurii projecto percoctum.

2. *Est magnes sive chalybs Sendivogii* : Magnes sive chalybs Sendivogii aureus idem est ac aqua mercurialis metallica duplicata , internum suum sulphur in se inclusum gerens solare , vocatur magnes , ratione formæ , quod solare sulphur ad se trahat , illud agglutinet , & se ei adjungat , & æque ea est , quæ Fontina Bernhardi , probatur ex Sendivogii ænigmate , asserentis (1) ei duas fodinas unam auri , alteram chalybis , exhibitas esse p. m. 59. (2) quando dicit omnes aquas corrosivas esse inutiles , præter eas , quæ ex radiis solis (sc. Philosophici) quod est aurum , præpararentur. Nitrum autem non est tale , itaque non est magnes sive chalybs Sendivogii.

I. Hoc quidem nitro non negatur , quod ex aëre sibi simile attrahit , quando nimirum intra poros sui corporis , humiditatem aëris admittit , & deinde in ea dissolvitur , sed quam communionem eam ob causam habent metalla cum nitro ?

II. Notandum *mercurium aëris & metallorum* differre specie.

III. Negatur nitrum , esse magnetem , quia multis nitri naturam i-

gnorant, & eos latet, quid sit sal terræ & Nitrum.

Nitrum quidem commendatur à Paracelfo, quod sit utile ad alchimiã, sed secreta, quæ in eo jacent nondum ad bonum finem esse perducta. *Lib. 2. Chirurg. magn. tract. 2. c. 6. p. m. 85. Paracelfus* nitrum speciosissimis verbis, excrementum salis terræ esse demonstrat. Reperit hoc *Tom. 1. oper. par. d. morb. tartar. cap. 21. p. m. 314. lit. c. & seqq.* Itaque sal terræ & nitrum differunt: (1) sal terræ est balsamus terræ, à quo omnia vegetabilia conservantur p. 1037. Nitrum autem est excrementum. (2) Sal terræ fundit spiritum album urinosum, qui digestus albicantissimum salem, fluidum super lamina, figuras arborum in alembico representantem, exhibet. Nitrum vero spiritum rubeum corrosivum, qui color fit ex commixtione salis communis. Nitrum fixum fluit in igne & urinosum est, metalla tamen parum opis ex eo sentiunt. (3) Nitro summa caliditas non inest, sed corrosio, quæ talem facit motum; neque spiritus infernalis; nam ad ignis arcanum Helmontii appositivè quidem concurrat, sed non est ipsum arcanum. Neque in eo est summa frigiditas, nam quam frigiditatem communicat, hanc habet ex sale communi, quod in ejus recessu sive centro est, uti hoc ex Paracelfo de sale mirabili probat Glauberus.

IV. *Album & rubeum esse iterum male componitur.* Non loquuntur Philosophi de solo externo colore, sed de intrinseca essentia. Sal vitrioli est album, si calcinatur, fit rubeum; ergo esset nitrum, quod tamen non sequitur.

V. *Regem & Leonem.* Nitrum nemo præter Glauberum (quod tamen ipse correxit) *l. ignis & Proserp. 1.* quantum ego scio, nominavit, nam omnes saniores Philosophi Regem dicunt esse aurum; sed nitrum iniquius esset Regis filius. Non unitur cum eo indivisibiliter, sed comburitur in igne potentiore (suo tamen sensu hæc intelligenda), aut cum aliis levioribus metallis & mineralibus junctum fit amarus vitrum, aut aliqua alia calx. Aqua stygia non est *menstruum naturale, quod est aqua blandè solvens*, sed opponitur naturali solutioni. Itaque non est magnes, sed destructor. *Aqua Regis non potest vocari*, nam quod Regem, hoc est, solem corrodat & diminuat, hoc habet ex commixtione & gratia salis urinosi vel armoniaci. Nullus autem Philosophorum hanc auri corrosionem, solutionem naturalem vocavit; neque dici potest aurum *Philosophicum, seu materia ex auro Philosophorum*, quoniam non ex minera solari, ex qua verum menstruum elicitor, sed ex tertiæ classis minerali

rali eruitur. *Basil. Clav. 3.* malè allegatur. Nitrum quidem aurum non destruere, sed tamen corrodere, quicquid autem agat, naturaliter resolvete non potest.

VI. *Draconis & aquilæ nomen simul*, soli nitro, Basilius nunquam nitro apposuit; quod tamen fecit *Glauberus*, qui nunquam possessor veræ artis fuit, *lib. 2. Deutschlands wolf.* Sed norunt illi, qui hujus Gryphi vires probarunt, quales fuerunt, de quibus tamen supra egimus.

Mercurium duplicatum ex eo querere, est miseriam ex speluncis extrahere. Non negatur, ad medicos usus multum conducere, quibus ego tot experimentis confirmatus, laudes reticere nolo, de quibus infra paucis agam. Sed miser hermaphroditus posset quidem habere Demogorgonem patrem initialem, sed in consanguinitatem Regis suscipi nimis rusticæ est naturæ.

Nitrum de se loquens, se quidem *apud Basilium* comparat mercurio, ratione qualitatum, non vero essentia. Interim se accidentaliter ad metallorum destructionem concurrere gestit. Quid de se dicat nitrum, legantur verba *Basil. in repetit. L. P. p. m. 93.* Fundamentaliter nihil possum perficere, nisi mihi læta mulier (quæ est venus) jungatur, hoc autem de se non dicit Mercurius Philosophicus, qui etiam per se potest fieri metallum sive aurum plusquam perfectum, uti differit *Raym. Lullius.*

Figendi potentiam soli nitro nemo potest adscribere. Abusive quidem dicitur mercurium figere suo spiritu acido, non vera autem est fixatio. Nam cum sal nitri se poris mercurii communis insinuaverit, in iisdem cum mercurio conjunctum permanet, donec fortiori igne totus mercurius elevatus evanescat, remanente sale fixo, quod in aqua dissolutum verum sal culinare exhibet, spiritum autem volatilem in sale fixo figi posse, plures experimentum, pauci finem fecerunt.

VII. Nullam absque nitro dari solutionem gravis est saltus. Nam sal metallorum non est sal commune, vel nitrum commune, sed specificatum in specie metallicæ, & tamen solvit Aurum sine corrosione & strepitu, unit se cum eo, & unum corpus glorificatum constituit. Quod cum nitro non procedere, quis non videt, nunquam enim nisi violenter nitrum aurum corrodere potest, in fluxu autem supernatat.

VIII. *Malè iterum explicatur locus Basilii;* Draco enim alatus & repens significat mercurii substantiam in peripheria volatilem, ex corpore fixato à natura, arte extractam, quæ facile in centro figendam gerens natu-

naturam, imagine duorum serpentum insignitur. *Trigonus Philosophus* est \ominus *volatile metallicum*, quod, si cum sulphure auri conjunctum est, **DUPLICATUM TREVISANI MERCURIUM** constituit; ex quo deinceps tertium nascitur perfectum, nempe monas Hermetis, verus *Trigonus Philosophicus*, uti asserit *Basil. in Conclus. LL. de Sulph. Mercurii c. 5.* in verbis; sed *Mercurius Philosophorum* & non vulgi, si in aquam est redactus & sal *Philosophicum* cum pallio purpureo per putrefactionem & destillationem solvit, tunc est *Mercurius duplicatus*.

Hic autem notandum, per **AQUAM MERCURIALEM** non intelligi aquam simplicem vel elementarē vel pluvix aut dissoluti nitri, sed talem, quæ corpori metallico convenit, quæ est *Mercurialis*, non *madefaciens manus*, in peripheria volatilis, in centro fixæ naturæ, quæ etiam per se posset figi in naturam metallicam & cum metallis in igne & fluxu naturaliter & verè se commisceri.

Tandem iterum negatur, verba *Lullii*, de \odot esse intelligenda. Nam loquitur de \odot lo astrali & minerali, quod homogeneas vires & proprietates cum metallis radicaliter se commiscendi possidet, qua ratione etiam sal metallorum centrale vocatur, à *Basilio in Conclus. f. 2. L. BB.* Malè præterea explicatur sententia *Lullii*, nam aqua præparans aurum eadem est, quæ *Basilii*, sed (NB.) non est ad solutionem composita, sed ad præparationem calcis solis, qua tamen opus non esse, demonstrat *Batsdorfius in filo Ariadnes, & Trevisanus in parabola de libello aureo & Fontina.*

IX. De materia prima supra fusius locutus sum, hic paucis repetam; materiam primam à quibusdam vocari *informem. Basil. clav. 3.* scilicet talem, quæ à formâ separatâ aliquomodo retrocedit, non tamen totaliter eâ privatur: à quibusdam *uniformem*; scilicet accidentalem; tandem etiam ab aliis *omniformem*, quod successivè capax sit omnium formarum. Si modo cum distinctione intelligantur, nemini relinquetur dubium.

Materiam autem primam arte parari posse, non est impossibile, si modo intelligatur non prima *Aristotelica*, sed *Chymicorum*, quæ est tertia vel quarta; vide *Sensivogium c. 4. d. prim. mat.* non quæritur prima materia, sed secunda, & quidem talis, quæ, quando nata est, in aliam mutari non potest, ubi tamen obiter apponendum duco, ex informatione *Excellentissimi Beccheri*, materiam *Chymicorum* esse triplicem, sed cum distinctione.

*Una enim est generalis, quæ omnibus inest corporibus; Altera specifica, eaque vel cum forma, & sic quodlibet corpus, suam specialem materiam & formam habet, inde tot materias esse, quot corpora, constat: vel sine forma sive causæ formantis vinculo. Et tunc triplex est: animalis, ut menstruum; vegetabilis, ut aqua pluvialis vel ros; mineralis, ut aqua mercurialis. Sicuti etiam semina, sive formæ formantes, æquæ in tales classes dividi possunt, verum cum hac cautione, quod tot indefinitis modis, quot corpora in quolibet regno sunt, differunt. Et subest ratio; cum enim quædam corpora *Unione* tantum, ut animalia; quædam *coagulatione*, ut vegetabilia; quædam *fixatione*, ut metalla consent, opus etiam est, tres tales dari materias, quæ unicuique appropriari possunt. Nam aqua pluvialis non convenit metallis, sicuti nec aqua metallica animalibus &c. nos itaque quando loquimur de materia, *hic tantum intelligimus metallicam*, hæcque est vel fixa vel volatilis, ita tamen inter se conveniunt, ut non fixa figi, fixa autem volatilifari queat; hæcque iterum dividitur, alia est remota, alia media, alia propinqua, alia propinquissima.*

1. Remota, vapor est, in lapidosis terræ locis inclusus.

2. Media, sive *materia secunda* est mutatus vapor in viscosum novum vaporem, ex quo potest fieri alumen, sal petræ, cinabaris, sulphur & vitriolum, de his notetur hic Rupeissa in verbis: Vitriolum est medium & proprium semē generandi metalla, tanquam eorum omnium principium remotissimum; in eo autem differt à quartâ, quod nullam coagulationem obtinere possit, & quod secundum qualitatem sulphuris & salis alteretur.

3. *Propinqua*, viscosa essentia mercurialis, sive Gur, & ex eo deinde

4. *Propinquissima*, ut plumbum rubeum, saturnus Philosophorum, auri vel argenti electrum immaturum. Quæ quatuor dictæ materiæ tamen unicum spiritum mercurii conferunt.

Hæc ultima est vera chymicorum materia, ex qua subjectum catholicum in forma volatili extrahendum, quoniam ea non est penitus fixata. Nemo etiam in mineris omnem penitus materiam à metallicis formis actu esse fixatam & coagulatam probabit, obstat enim augmentatio & generatio metallorum, cum itaque talis detur materia, quæ in aliquibus metallis plus, in aliis minus, formæ est confermentatæ, sequitur etiam ex iisdem corporibus, ubi min9 est fixata, facili negotio erui posse. *Et quidē ex auro*, quod habet formā omnimodè fixatā, per putrefactionē,

ex reliquis autem, ubi tantum primis gradibus, forma quasi est impressa, vel ut Philosophi loquuntur, *granum fixi est inoculatum*, & natura quasi primum fundamentum poluit, frequenti sublimatione & purgatione obtinetur. Notentur verba *Basilii in repet. Lass.* Hoc loco valete dico, quære materiam in substantia metallica *p. m. 72. & p. 6. D. L. P.* hoc in veritate omnis veritatis dico, si metallica anima, metallicus spiritus, & forma metallica, corporis adest, sequi debere, metallicum mercurium sulphur & sal.

Idem p. 166. part. 3. Elucid. Clav. Ex sale & sulphure auri purificati præparatur Lapis, beneficio spiritus mercurii, qui ex minerâ, ignem nondum experta aut fusâ expelli debet. *Filius Sendivogii c. 2. de sale, pag. 3.* omnem tuam intentionem dirige ad essentiam metallicam, quam natura quidem ad talem formam disposuit, sed imperfectam relinquit.

Sendivogius cap. 1. Si metallicam naturam vis exaltare, recipe metallicam naturam. *Idem Tract. 9.* propterea datur unum metallum, quod vim habet reliqua consumendi, quoniam est quasi eorum aqua & mater. *c. 11. de praxi Lapid.* Ea aqua debet esse menstruum mundi, ex sphaera (NB.) Lunæ, quæ debet esse rectificata, eo usque ut solem calcinet. Unde etiam ipsi Helmontio placuit dicere, Philosophos calcinare corpora aquâ, seu igne humido, cum vulgus ea igne communi calcinet, comburat & destruat: Suffultus autoritate *Aurora consurgentis c. 13.* in verbis: ignis noster est aqua.

Hic inquirendum an nitrum fixum dissolutum habeat eandem vim, ut *humidum apud calidum*, quæ est calcinatio Philosophica, conservetur, sive quod sulphur in centrum redactum, rursus in peripheriam educatur, ut capax fiat, humiditatem figere, ex qua nova oriatur generatio. *Calidum autem hoc nihil aliud est, quam ignis Philosophicus*, de quo *Artephius*; qui est ignis corporum sive sulphur naturæ, quod humectat & nutrit suum corpus naturale.

Paucula subjiciam de aëre Philosophico, quando *Sendivogius* de aëre & ejus rarefacto spiritu loquitur, *item Basilii* &c. Notandum duco, aërem communem esse subjectum aëris Philosophici, & quando Philosophi loquuntur de aëre suo, esse hoc intelligendum de aqua corporum rarefacta, uti *Beccberus* docet in *Oedipo*.

Tandem concludendo oppono decantatissimo nitro

1. *Monitum Bernardi*: Amen dico tibi, quod nulla aqua naturali reductione speciem metallicam dissolvit, nisi illa, quæ permanet eis in

materia & forma, & quam metalla ipsa soluta possunt recongelare. An nitrum habeat formam metallicam, valdè dubito.

2. *Richardi*: Si corpus non resolveris in mercurium cum nostro mercurio, occultam virtutem ex eo habere non potes, scilicet sulphur digestum & decoctum *per opus naturæ in minera* An in nitro sit sulphur decoctum minerale, non audeo affirmare.

3. *Riplæi*; hic Lapis, audeo tibi dicere, est vapor potentialis metalli, id est, in se gerens metallum, & extrahitur *ex subtili nostro rubro plumbo*. Nitrum nunquam fiet metallum, itaque non poterit de se vaporem potentialem metalli emittere.

4. *Clangoris Buccina*; *Tom. 1. Art. aurif. p. m. 305.* si quæris medicinam metalla generantem, de metallis erit ejus origo, cum species à suo genere tingatur, etiam in habentibus symbolum facilis est transitus.

5. *Scala Philosophorum*; mineralia mineralibus, vegetabilia vegetabilibus conveniunt, ut nulla contrarietas sit, imo maxima convenientiæ: quoniam spiritus iste est mineræ aureus, nec ab auro differt, nisi in hoc, quod ipsum est fixum, spiritus vero non fixus.

Fateor quidem, me parum esse injurium in excellentissimum aliàs minerale, nitrum, quod inter alia non minoris conditionis medicamenta facilè primum sibi locum vendicat, sicut est *verè aurea ejus Tinctura*. **O L E U M**, quod à quibusdam Practicis magnes vocatur, & in Lithiasi diureticum bonum audit, præprimis si cum silicibus fundatur; herbis etiam & earum radicibus cum ♀ ri Ole appropriativum esse, magni nominis medici statuerunt sed auri tincturam realem extrahendi facultatem habere, ego non possum satis concipere. Hoc quidem possibile, quod oleum nitri, salia calcibus solis & lunæ adhærentia possit imbibe, & deinde cum iisdem circulatum prævia digestionem in rubeum colorem mutari, sicuti etiam nitrum fixatum cuilibet spiritui vini facile obsecundat, & se cum eo colorat, an vero auro colorem naturalem eximat, ita ut cum antimonio reduci nequeat, nunquam mihi adhuc videre licuit. Hoc enim pacto, aurum fiet anonymum metallum, quod tamen pugnat cum veris Philosophis: Sic enim monet Alexander *voit Suchten* in sua vera medicina impressa Argentor. An. 1608. p. m. 42. & 43. Spiritus auri vulgaris est sicuti compositi & sibi soli sufficiens, propter quod etsi cum aliquo alio metallorum permisceatur, non plus potest illa digerere vel plus de sua digestionem illis impertire, quam in seipso habet: est enim forma extensa non intensa, non exuberans ideo ultra suam

suam mensuram imperfectum corpus in perfectum mutare non potest. Cum enim omnis res composita sit ex materia & forma, & aurum vulgare tantum habeat de forma (spiritum opinor) quantum de materia, ergo tantum etiam de virtute, tantum de entitate, tantum de operatione & non plus. *Hæc ille.* Hoc simul observavi, quod nitrum solum in morbis chronicis nimis segniter operetur, in malignis parum, vel nihil, nisi in quantum præcipitando acres humores & refrigerando agit: in febris autem intermittentibus sit præsentaneum remedium, si lupi faucibus est ereptum.

Hæc sunt, quæ volanti & tenui adumbrare calamo volui, nullius auctoritati vel iudicio præjudicando, sed sicuti hæc mea est sententia, ita & cuilibet liberum, & saluum relinquo arbitrium statuendi quid velit.

D. SALOMONIS REISELII
MED. Dis. ET PHYSICI WORMATIENSIS,
S. R. Imp. Academ. Nat. Cur. COLLEGÆ

EPISTOLA

Ad

ACADEMIÆ NATURÆ-CURIOSOS,

ſ.

PRÆMEDITATIONES

DE QUIBUSDAM

IN ARTE MEDICA EXPOLIENDA

REQUISITIS,

HACTENUS NON ADMODUM PENSITATIS CURÆVE HABITIS.

VIRI

NOBILISSIMI, CLARISSIMI, EXCELLEN-
TISSIMI, EXPERIENTISSIMI.

Promisi nuper Meditatiunculas quasdam de Arte nostrâ Medicâ facilius discendâ, felicius faciendâ, Vobis ad deliberandum communicandas. Sed post tot methodos, manuactiones, introductiones & consilia Doctissimorum, ipsa quæ Vestri Collegii ardua molimina & instituta, quid ego somniabo? quid noctuas Athenas? Ad invitationem vero solemnem omnium, non possum non aperire innocentissimum iuvandi affectum. Effundo igitur crudum meditationis semen in sinum Amicorum vestrum, eâ lege ut privato veluti fotu, conceptum in stamina vitalia animetis, &, vel in prima herba, si indignus luce, suffocetis, vel, si spem alicujus prolis inde possitis elicere, ad feliciorum maturitatem Amplissimo Vestro Præsidi & Collegio proponatis, ne extemperaneo quodam impetu festinatus foetus, aut abortus verius, publicè multis prostituatur.

Quandoquidem salutare Ephemeridum vestrarum consilium eò tendit, ut per eas colligatis omnium Bonorum Observationes & Remedia ad Physicam & Medicinam spectantia, mediantibus quoque his ipsis, spero effectum iri, per communia & multiplicia vota, quod à singulis vel paucioribus expectari non potuit, si, ut hæcenus, *materia singulares*, ita porro *scriptorum examen, errores, defectus* eorumque remedia colligantur, & ex his tandem artis instaurata forma, in perfecti medici habitum excrescat & adolescat.

Agite nunc: incepit Ars medendi observatione, crevit exemplis, formata est ratio: Certum est iisdem absolvi posse.

Ergo ab incunabulis Ægyptiacis, adolescentia sub Hippocrate, ejusque commentatoribus, Græcorum, Arabum, Latinorum, aliorumque variæ ætates perquirantur; Paracelsi dein, & Affeclarum novi morbi novaque remedia, in senio denique microscopiorum ope detecta Anatomicorum, Physicorum, Practicorum inventa, statusque adeo præsens excutiatur, ita quidem, ut quid quisque boni pro salute humana attulerit, expendatur, & trutina in primis & veritate experimentorum & experienti examinatum colligatur. Et quamvis ab Anglorum Gallo-
rumque

rumque Ephemeridibus exactissima judicia de plurimis (quia amplissimum totius sapientiæ globum scrutantur) mutuari possimus, & post aliorum etiam dispersos labores quotidie à D. Schæfero *Historiam medicam* expectemus; tamen curiosissimum Vestrum Collegium angustiorem Physicæ & Medicinæ carceribus currens & Naturalium solum satagens, ad salutis & hygieinæ sacræ metam citius veniet.

Omnes igitur & singuli Medici invitandi sunt, per Ephemerides, ut sincerè communicent, quid pulchri, quid utilis, quid certi ex hujus vel illius Autoris principiis, methodo, praxi, remediis, formulis sumserint senserintque per ætatis suæ & praxeos curriculum.

Rogandi insuper, ut *errores* suos aliorumque notent, & ambages indicent, per quas tandem ad eam, quam habent felicitatem & certitudinem artis pervenerint: *Desideria & defectus* aperiant, & quomodo, si denuo daretur redire, brevius & rectius vellent ire. Qualia quamvis hinc indelateant etiam in publicis scriptis prudentissimè monstrata; non tamen negandum est, si tam edita quam adhuc in privato latentia *consilia* in unum colligantur, salubrius emerfurum esse & in publico utilius institutum, quam si quis hic illic singularia aliquot præcepta & remedia fortasse arripiat & suo usui servet, aut sepeliat invidus. Sed quotusquisque deliramenta juventutis suæ vel agnoscit, vel fatetur, vel retractat? quis non ablanditur sibi? quam infelicibus Medicina invidiæ stimulis premitur? Hæc tamen auxilii spes, si non ab aliis, saltem à *Collegis Curiosis* obtinebitur, quorum suprema lex est, *salus humana publica*. Neque negligendus erit olitor, quia aliquando etiam bona locutus est.

Denique si arriserit hoc inventum, ut ordine non tumultuario eatur, neque aliquid facile quærentium aciem prætereat, dividantur operæ & libri annuatim, menstruatim, vel ex præscripto Collegii, vel arbitrio & electione Collegæ, Amici & Fautoris unius vel plurium. Facta experimenta, data judicia, accepta responsa, consilia, præcepta, monita, cautiones, notæ, animadversiones & ejusmodi alia, ad maturius deliberandum reposita proponantur, ventilata & conclusa colligantur in unum, donec post annos reperta veritas emergat in utilitatem publicam & salutem per artis præcepta.

Atque ut ipse primum calculum ponam;

Doleo juventutem Physicis principiis, quæ *Verulamio* aliisque suspecta fuere, transactam, qui jam demum incipio per manifesta & clariora naturam discere, qualia *Cartesius* in Dioptricis circa oculi fabricam & circula-

circulationem sanguinis mechanicè, *Dyghy* circa pulverem sympatheticum, *Boyle* circa colores, vel demonstrant vel demonstrare tentant.

Tædet tot libris Lapidistarum vel Secretistarum; (ut liceat sic loqui) fallacibus tempus trivisse.

Desidero ex farragine tot compositorum, tantorumque dispensatoriorum unum universale, vel regio certius, verè imperatorium.

Detestor elogia & nimias laudes Chemicorum maximè remediorum, vel à præclaris viris publicatas, eventui non respondere.

Scapham scapham dicendam puto, neque Tincturas pro Menstruis coloratis sumendas, Magisteria pro Fæcibus, Extracta pro Tincturis &c.

Simplicia vel ad cœli intuitus, vel balsamico tempore per omnes officinas colligenda.

Nihil credendum nisi manibus oculis: nihil certum & publicè, sine experimento, laudandum; nihil sine examine, transcribendum.

Fabulosa à veris discernenda.

Libros inutiles notandos & præscribendos æstimo.

Quod exempli gratia & quantum tempus permisit, unica vice indicatum, censuræ vestræ submissi.

(*In literis Hanoviâ Præslaviam Mense Mart. Ann. 1673.*)

MARTINI BERNHARDI
DE BERNITZ S. REG. MAJ. POLONIÆ
ARCHIATRI

FASCICULUS I.

REMEDIORUM ANTI-AR-
THRITICORUM
IN CURATIONE

VLADISLAI QUARTI

GL. M. REGIS POLONIÆ ET SUECIÆ ETC.
ADHIBITORUM.

Notum est, non solum hîc in Sarmatiâ nostrâ, verum ubique vicinorum locorum, Ser. Regem VLADISLAUM IV. gl. m. statim à juventute quasi, post annum nîmfrum ætatis suæ XXX. morbo Arthritico fuisse infestatum; qui affectus dein ita invaluit, & nonnunquam bis, ter vel pluries in anno tam severè cumque tanto cruciatu recrudit, ut Rex sæpius vitam cum morte sibi commutari optarit.

Præmoneri autem B. L. oportet, quod sub hoc genere morbi S. Reg. Majestatem infestantis, *Arthritide* videlicet, varias includo ejusdem doloris species, pro diversitate partium affectarum inter se differentes, scilicet podagram, genagram, chiragram, ischiadem cum cæteris; quippe Rex totus fuit Arthriticus; annumeratis insuper calculo

renum & vesicæ, atque passione colica. Tam frequens tamque crudelis recensitorum dolorum sævitia, suo maximè in accessu, & patientiâ in Rege locum non habente, Dominorum Medicorum remedia cum spernere quandoque videretur, humores vero interim copiosè ex uno in alium articulum defluentes, acrimoniâ suâ nova identidem doloribus tormenta adderent, Regem, præ nimio dolore sic clamantem, ut in altero vel tertio cubiculo audiretur, eò redegerunt, quò Dnn. Medicorum docta consilia & curationes non rarò rejiceret, & levamina atque solatia ab aliis, Empiricis & plebejis hominibus conquireret; immo pro acceptis ab iis consiliis aut communicatis secretis sive arcanis, ingenti sæpè pecuniæ summâ, præter prædia, catenas, annulos, cimelia, aliasque res satis pretiosas, quæ à Reg. Majestate ex innatâ Clementiâ profusissimè dabantur, non parceret, sed, famâ prodente, spatio aliquot annorum, plusquam sexies centena millia, in spem liberandi se ab his infirmitatibus & recuperandæ sanitatis, exsolvi jussit.

Inde evenit (ut supra innui) quod quasi ex omni terrarum angulo, sed maximè hujus regni, varia hominum genera cum multis secretis & arcanis ad debellandum & devincendum hunc morbum, in Aulam confluerint; taceo nonnullos senatores & Principes, eidem huic malo obnoxios, quorum singuli, sua in proprio corpore experta remedia, per multos annos observata & quasi approbata, Reg. Majestati offerebant.

Hæc suscepta & adhibita, licet aliquando in primâ applicatione (maximè in declinatione morbi) incantamenti instar dolores mitigando, effectum suum præstarent, nihilominus tamen post medium annum infirmitas eadem iterum recrudit, & decantata caroque pretio emta Arcana, denuo adhibita, vix aliquid, multoque minus in iteratâ tertiâ adhibitione, effecerunt.

Ideò nova atque nova à sua Reg. Majestate quærebantur remedia atque levamina, quorum partem, tunc temporis à me collectam & observatam, hic causâ tam curiositatis (ne notitia eorum pereat) quam utilitatis describere, communicare ac publici juris facere non gravabor. Dico partem, quia plurima ejusmodi secreta non annotata, & proinde oblivioni data fuerunt, major etiam illorum numerus ante, quam Rex me indignum in catalogum suorum Medicorum suscepisset, manus meas præverterat.

Norit etiam B. L. quod hæc nostras relationes circa curam morbi Arthritici in S. Reg. Maj. peractam, absque morbi definitione & prolixâ

lixâ descriptione, prætermiſſis quoque omnibus aliis ſymptomatibus & circumſtantiis (in ſcriptis & obſervationibus *Cnæſſelianis* aliàs fuſius deſcriptis ac ſuo tempore, uti ſpero, lucem viſuris) annotare, & ſolummodo materiam, compositionem & uſum inprimis ſecretiorum ac ferè topicorum remediorum, ex quibus Reg. Majeſtas aliquando levamen habuit, quæque pro maximis arcanis pro largâ pecuniæ ſummâ emit, proponere nunc juvat.

Quamquam enim Arthritis ſolis medicamentis topicis curari nequit, & dolor ſymptoma eſt, quod multorum ſententiâ, primùm minimè attendi debet, cum curatio morbo tantum debeatur, & ablato morbo ejuſque cauſâ, ſubinde omnia quoque ſymptomata evaneſcant: Attamen quoniam hic morbus ablationem cauſæ, propter nimiam ferocitatem doloris omnes vires dejicere atque vigilias & majora ſymptomata inducere ſoliti, ſemper expectare non poſſit, utique ſui ſymptomatis correctionem ac delinitionem per anodyna indicat, & tunc, ex ipſius Galeni præſcripto, non cunctandum, ſed ſtatim ad compescendos dolores animum eſſe adhibendum, relictis etiam tantisper aliis intentionibus, donec doloris carnificina ceſſet. Inde ergo factum eſt, quod ad corrigendum triſtem illum affectum, Arthritidis comitem, Medici Regii illa Empiricorum externa remedia S. R. Majeſtati applicari aliquando permetterent.

Ut vero podagræ non una tantum eſt differentia, neque unus & ſimplex modus, verum (præcipuè ex mente Galenicorum) multiplex, pro ratione multiplici humorum aliquando ad ipſos articulos decumbentium, ſic ejuſ etiam natura & mos varius eſt, variamque sæpè requirit medendi methodum, auxiliorum diverſam rationem & varias remediorum formulas, quales ſunt, quæ hic ſine ulteriore ambage proponere conſtituimus.

I.

BALSAMUS VIRIDIS ANTI-ARTHRITICUS

S. R. M. VLADISLAVO IV.

ADHIBITUS.

ANno 1646. menſe Septembri, vix medio elapſo anno poſt initum matrimonium cum Reginâ, Mariâ Ludovicâ Gonzagâ, Ser. Reg. Majeſtas denuo à morbo ſuo podagrico corripiebatur & per ſex integras ſeptimanas lecto affixus jam in manu, jam in pede,

dies noctesque continuo gravissimeque cruciabatur. Multis variisque ex ordinatione Dnn. Medicorum adhibitis remediis (licet aliàs ea conducere solebant,) nullum penitus Rex expertus est levamen, quin omnia in casum fiebant. Casu, in quodam alio privato negotio, Magister Capellæ, qui pariter sæpius arthriticis affectibus cruciabatur, vir aliàs vegetus, ætate aliquot supra quadraginta annos) apud S. R. Maj. audientiam habuit, ubi post alia, certum levamen doloris podagrici Ser. Regi obtulit, Balsamum nempe sibi consuetum; insinuando simul, esse id magnum arcanum uxoris suæ, quæ nemini mortalium huc usque ejus descriptionem aut compositionem communicare voluerit fieri, tamen posse, ut, si quædam ex Munificentia Regia offerretur illi gratia (in hoc nempe latebat maximum arcanum,) remedium hocce haut gravatè communicet.

Rex naturâ liberalis & istius Musici amans, spe levaminis conceptâ, sufficientem statim remunerationem promisit, modo hoc Balsamum aliquid opis præstaret. Mulier itaque mox recens paravit Balsamum, ejus quæ essent ingredientia, in scis Medicis, externa talismodi alia (absq; opio) facillè Regi concedere solitis. Confecto jam & exhibito Balsamo, at parum calefacto, Pharmacopœus Regius, partes S. Majestatis dolentes; per mediæ horæ intervalla, leniter cum pennâ anserinâ illinivit, unde reverâ, mirum in modum dolores sedati sunt, ita ut Sereniss. Rex spatio aliquot dierum, somno ante per octiduum privatus, dormire ac quiescere cœperit, & brevi medicaminis hujus auxilio convaluerit. Mille itaque aurei, pro remuneratione à Serenissimo fœminæ huic dati sunt, eâ tamen conditione, ut secretum istius Balsami Regiis revelaret Medicis & suo Pharmacopœo: quod factum; estque ejus descriptio & compositio talis, quæ B. Lectori gratis communicatur.

Rx. calami aromat. ℥j. cort. citri & arant. a. ℥jß. herb. absintb. abrotan. gentian. a. ℥j.

rad. enul. camp. consol. maj. fl. lavendul.

serpill. a. ℥ij. vini opr. alb. ℥vj. olei veteris lbiß.

coqv. omnia ad consumptionem humiditatis, in fine adde

resin. alb. ol. spic. a ℥j. Misc. & f. Balsamum antipodagricum.

II.

ARCANUM RUSTICANUM IN PODAGRA,
 PRO QUO VLADISLAUS IV. Rex Poloniæ &c.

sex millia florenorum solvit.

PRid. Calend. Martii Anni 1647. dum Regia Maj. dolore podagrico summo afflicta & à medicamentis antea consuetis, consilio prudentiaque Dnn. Medicorum præscriptis, vix quicquam levaminis haberet, ad Cameram Regiam, commendatione Illustriss. Palatini Pomereliæ, Domini Caspari Dœnhovii, quidam rusticus ex Prussia, introductus est. Is suum in curandâ podagrâ arcanum celebrabat, promittendo Regiæ Majestati certum levamen doloris, modo securationi suæ vellet subicere. Rex dolore pressus, relictis Medicis suis summè doctis, semet curationi istius rustici commisit. Hic ex tempore, in præsentia Pharmacopœi Regii & aliorum adstantium suum parabat arcanum rusticum in hunc modum. Extrahebat ex marsupio suo sequentia, quæ strophio involuta portabat, celando eadem coram Pharmacopœo: erant verò

angelica vera lb̄. angelica silvestris ʒij.

berb. hyssop. mij. super has species crassiusculè incisas inque ollam novam immissas, affudit cerevisiæ nigræ fortisque (hæc enim omnia secum attulerat) mensuras quatuor Warsavienses, h. e. lb̄. viij. Medicinales. Præterea adjecit pro aromatificatione, caryophyllorum parum, & applicatâ aliâ ollâ inversâ cum spiraculo, misturam ad consumptionem tertiæ partis penes ignem coqui sivit. Decoctum vero postea Regiæ Majestati exhibuit. Administratio talis erat. Uni dosi decocti quatuor olei olivarum cochlearia remisit, eâ proportionem, ut tribus cochlearibus (nam hæc rustici mensura erat) Decocti unum cochlear olei accederet. Epota hæc medicina ad promovendum sudorem, in lecto Regem bene cooperiri iussit: quam molestiam S. R. Maj. perferre, sudando duabus horis, sustinuit.

Ecce, eo ipso die remisit dolor & Regia Maj. cum admiratione & applausu multorum, melius sese habere cœpit. Quis felicior tum rustico? Quilibet loquebatur de miraculosa ipsius curatione, hominem ipsa Regina & alii cognoscere desiderabant, hinc idem Rusticus sæpius in Antecameram vocabatur, qui arcanum suum (satis astutè aut inflatè) ulli communicare vel prodere detrectabat, priusquam Rex ad tempus

vita, ipsi sustentationem certam promitteret. Et impetravit hoc; nam S. R. Majestas sex millia florenorum Polon. extemplo exsolvi jussit rustico, jam coram Rege & adstantibus juramento asseveranti, semet hoc secretum in simili morbo, fructu nunquam destituisse. Nemo rustico jam divite facto laetior erat, nec rege quisquam sanior; quippe qui à suo molestissimo & terribili morbo, impetrato tam salubri remedio, sese prorsus liberum fore credebat; sed eventu aliud demonstrante.

Nam post medium annum, ubi Regia Maj. summis iterum doloribus in pede dextro, & postea etiam in sinistro corripere, & decoctum illud Regi eodem modo adhiberetur, tardior arcani comparuit effectus. Nam prima vice vix aliquid ejus usus effecit, reiteratus tamen sudoribus paroxysmum abegit.

Anno nondum elapso, post finitam primam curationem (mense scilicet Septembri,) Rex iterum in manibus, postea etiam in utroque pede graviter excruciabatur, ubi denuò rustici illius rusticum arcanum (hoc enim in aula à Medicis decoctum istud contraxerat nomen) per sæpissimam & continuatam iterationem fuit exhibitum; sed citra effectum. Eodem tempore Illustriss. Regni Subcamerarius DN. RILSKI eodem morbo laborabat, idemque decoctum in præscriptâ formula parilique dosi, cum requisito sudore, at summo cum fastidio, per continuos quatuordecim dies bibebat; sed cum ipsemet quoque nullum inde fructum perciperet, medicamento pertæsus, usum ejus una cum Rege continuare recusavit.

III.

CURATIO SINGULARIS ARTHRITIDIS,

[SER. REGI VLADISLAO IV. P. M.

COMMUNICATA]

à quodam Nobili Curlando.

Venerat ad Aulam nostram Nobilis quidam, vir aliàs humanus, in arte chymica bene versatus, aliisque dotibus instructus, nomine Nicolaus von Sicken / qui ab Illustriss. & Excell. Domino Generali Spar / omni meliori modo regi commendatus, etiam ad Cameram

meram regiam introductus est: & quidem hoc nomine, quia certum in arthritide ejusque speciebus possidebat secretum, quo parentes & multi alii antecessores suæ familiæ, tanquam à morbo hæreditario integrè & fundamentaliter fuerant restituti, quin & alii plurimi Nobiles hac curatione usi, præcipuè illi, qui in tempore & tenella morbi ætate id adhibuissent, antequam materia tartarea & morbosa in magnos tophos concrevisset, aliàs, vel ipse assererat, valere, illud Catonis & Ovidii,

Tollere nodosam nescit Medicina Podagram.

S. Regia Maj. nunquã talia, maximè à viris graviorib⁹, laudata, rejiciēs, instabat apud General. ut secretũ à possessore pro certa aliqua sumã, seu alio regio honorario habere posset. Impetravit id faciliè Illustr. Dr. Spar/dictumque Nobilem Curlandum, in Cameram regiam adduxit: qui habitã audientiã Sereniss. regi non solum suum secretum explicavit, verum etiam in scriptis totum processum porrexit: vicissim Regia Maj. in testimonium gratitudinis & recompensationis ipsi mille florenos (alii mille imperiales volunt) exsolvi jussit.

Secreti descriptio & usus erat talis:

Peractis universalibus & particularibus evacuationibus (quæ Medicis relicta, præcedere omnino debebant) Nobilis curam suam instituit illo præcipuè tempore, quando patiens ab omni dolore, tumore ac alia molestiã morbi est liber, per embrochas & lotiones tali processu:

Primo præparetur lixivium, quod

Rx salis comm. mj. nitri purif. ℥j.

camphora (inf. q. spir. vin. dissoluta) ℥℞. cinerum fagi mij.

quæ mixta in quartis tribus (℔vj.) aquæ fluviatilis, vel liquoris Betulæ clarificati, coquenda ad remanentiam duarum partium, quod lixivium postea clarificandum & filtrandum ut artis est. Porro parato lixivio sequenti modo utendum:

Patiens nudo corpore sedeat in humili quodam labro; super sellam altiorem tamen, & corpore elevato atque erecto propè focum seu in cubiculo calefacto; postmodum partes omnes & loca morbosa foveantur & laventur cum spongiis, lixivio calefacto prius imbutis incipiendo à parte superiore, nempe ab axillis versus manus & extremitates digitorum, & pergendo sic ad inferiores seu pedes, per spatium mediæ horæ vel ulterius. Notandum hic, tam in primã adhibitione, quam postea semper, lotionem, præcedere debere stillicidium liquoris dicti lixivialis,

lis, ex spongiâ super partes affectas, & inprimis juncturas ab alto quasi pluatur, ut namque sic spiracula cutis referantur, partes relaxentur, humores & materia morbi attenuentur, & à centro ad peripheriam evocentur, unde via sequentibus remediis sit expeditior, & tartarus jam resolutus per insensibilem transpirationem uti & urinam promoveatur.

Patiens (uti superius dictum) in applicatione illa stillicidii & lotionis spatium mediæ horæ vel diutius perduret, pro conditione scilicet constitutionis sui, corporis, vel ipsius morbi ex dispositione Medici adstantis, quem Regi semper adesse Nobilis ille suadebat. Deinde se in lectum recipiat, corpus abstergi curet, & ne ab aëre ambiente & frigido lædatur, bene sese tegat, si sudor supervenerit, non impediendus is est, quin immo promovendus.

Tempore curationis licebit aliquando unum alterumve diem intercalare, interim tamen medicamenta diuretica non omittere. Quod si contingat, ut durante curatione (quod sæpius solet accidere) dolores in parte aliqua supervenirent, & patiens ab illis vehementius corriperetur, stillicidio & lotioni non amplius fatigandus, sed quies ipsi imperanda; atque ne materia dolorifica ad partem affectam suâ copia repentinè possit irruere, studiosè præcavendum. Interea tamen dolor mitigandus liquore sequenti, antipodagrigo externo:

Rx. Phlegmatis vitrioli (nondum rectificati) ℥j.

Tartari ad albedinem usti ℥iiij.

Mista stent in loco calido, & post dissolutionem salis tartari liquor filtratur & ad usum necessarium reponatur, tunc tepidè pennâ loco dolenti illinendus, & quidem sæpius in die liquor in suppositam patinam (quæ vitrea aut terrea aut cuprea esse debet) defluens colligi, & simili modo denuò adhiberi poterit. Si vero dolor vehementior dictum liquorem sperneret, & atrocior fieret, applicandum est sequens cataplasma:

Rx. Medulle panis triticeï pulv. omnium florum (majali tempore è stercore vaccæ præparati) a. ℥. j.

Coqu. cum aqua hyoscyami s. q. ad spissitudinem pulmenti, cui addantur

nitri pulv. ℥j. camphoræ ℥ij. croci ℥jv. & dolore nimis sæviente opii q. pl. pro dispositione Medici. F. cataplasma.

Quod tepidè partibus dolentibus applicetur & quater in die renovetur, continuando tamdiu, donec dolor cesset. Advertendum hic quod

quod cataplasmata non sunt relinquenda, donec nimis exsiccantur, aliàs, instar glutinis, cuti fortiter adhærescerent, & in remotione novi doloris causa existerent; evitari autem hoc incommodum poterit, si cataplasmati aliquid olei papav. albi admisceatur.

Talis est tota curandi morbi Arthritici methodus à supra dicto Domino Nicolao von Sicken / S. R. Maj. communicata & ex Germanico idiomate in Latinum translata: cui vero à S. R. Majestate propositæ, Medici regii omnes acriter resisterunt, timentes majorem affluxionem ex frictione seu lotionem cum liquore illo lixiviali, ad partes seu articulos ex dolore infirmos: in memoriam enim revocabant similem eventum antehac Regem ab usu thermarum Badensium expertum fuisse. Reliqua denique topica Regiæ Majestati, si necessitas urgeat, posse concedi existimarunt.

In hac Medicorum suorum sententia, Reg. Majestas non planè acquievit; proinde cum brevi post gravissimè iterum doloribus podagricis divexaretur, curatio Dn. von Sicken / denuò Dn. D. Cnceffelio. (qui novissimè tunc ex Prussia ad aulam redierat) jussu Regis per confessionarium fuit proposita. Ille vero respondit, sibi remedia esse satis sufficientia, ut talismodi communicatis non indigeat; dummodo Regia Maj. jam expertis suis medicamentis velit confidere, & constanter eorum usum continuare, de restitutione sanitatis dubitandum non esse. Hisce Regia Maj. persuasa, medicamenta Cnceffeliana iterum ad usum revocavit, & paulo post convaluit.

Cæterum curationis propositam methodum, à Rege caro pretio emtam, hic gratis annotatam esse, B. L. æqui bonique consulat.

IV.

SECTIO VENÆ AD LIPOTHYMIAM USQUE
Pro mitiganda & curanda Podagra

in

VLADISLAVO IV. REGE POLONIÆ P. M.
PERACTA.

O Bruto iterum Ser. Rege mense Septembri Ann. 1647. atrocissimis doloribus Podagricis longeque gravioribus, quam unquam antehac, remediis etiam omnibus, quæ aliàs conducebant, nihil efficientibus, ad id tandem impatientiæ deventum est, ut Rex, furibundus quasi, (præ nimio cruciatu) omnes suæ Cameræ familiares,

liares, immo & ipsos medicos ex Camera regia repelleret. Ad tantâ miseriam afflictum nihilominus accessit Regina, secum ducens, aut verius pertrahens Medicum & Consiliarium suum, Excell. Dn. Augustinum Corradum, Amicum meum maximum, à quo proposita fuit venæ sectio generosa, quam Sereniss. Regi suadebat, allegando autoritates multorum & enarrando, quæ ipse in simili casu per praxin observaverat. Hoc consilium, quod reliqui quidem Medici in Regio subjecto experiri abhorrebant, ab ipsomet Rege fuit comprobatum, eundem stimulante & animante Regina, quæ sola à partibus sui stabat Medici. Secta igitur est vena basilica dextri brachii (ex illius enim lateris pede Rex magis laborabat) à chirurgo, & sanguis ad Lipothymiam usque extractus est; non sanè sine effectu: vix enim peractâ sanguinis missione, immo in ipsâ, dolor recessit, Serenissimus Rex factus quietior, sequenti nocte bene dormivit, alterâ die & sequentibus ab horrendo & intolerabili hoc paroxysmo liber fuit, sic, ut renatus sibi videretur. Cæterum pro roboranda & firmanda parte affectâ embrochæ & lotiones ex vino balsamico & myrrhisato consueto, cubitum ituro quotidie fuerunt administratæ.

V.

HERBA KNA SIVE GENA

Antipodagricum Turcicum.

ANno MDCL. à Thesauri regni Notario Dn. *Schwenkokowski p. m.* cum D. Cnceffelio ad prandium, ipso S. Stephani festo invitati eram; ibi cum discursus de podagrâ ejusque curatione propositus esset, idem dictus Dominus Notarius, eodem malo sæpius infestari solitus, sanctè asseveravit, sibi è dolore pedum infirmanti, notabiliter semper profuisse Topicum sequens Turcicum, à quodam Armeno, Constantinopoli allatum.

Est planta quædam seu frutex, Turcis vocata *Gna*, sive *Gena*, & vulgo nostro *Kna*, prout & Turcicæ vocis etymon sonat; cujus usus ut varius, sic apud Asiaticos familiaris & quotidianus est, uti infra dicitur. Eâdem plantâ Turcæ podagrâ curare solent, quod malum vernaculâ suâ linguâ *AJAKSISIS* dicitur, i. e. dolor pedum: nam *AJAK*, dolorem, *SISIS* vero pedes significat. Applicationem jam dicti remedii ex relatione laudati Dn. *Notarii* talem esse percepimus.

Turcæ, nec non Persæ, plantæ illius in subtilissimam farinam redactæ (sic vero præparata ubique in tabernis Constantinopolitanis, venalis

nalis invenitur) uni alterive cochleari, parum fellis bubuli, & vini generositantum, quantum pro consistentiâ massæ mollioris sufficit, remiscet. Hanc super linteum extensam pro cataplasmate loco dolenti calidè applicant, renovando illud in die tribus vel quatuor vicibus, nonnunquam eousque donec omnes dolores recedant & æger sese in meliori statu animadvertat; quod secundâ, tertiâ vel quartâ plerumque, aliquando primâ die, ac sæpius statim post primam applicationem evenit, quod Dn. *Notarius* semetipsum frequentius expertum esse confirmabat.

Post hæc accidit Ann. 1663. dum cum Sereniss. Rege, Johanne Casimiro, p. m. Domino meo Clementissimo ego Leopoli in Russiâ rubrâ morarer, ut tunc temporis Generosus Dominus Capitaneus Rossi, amicus meus singularis, cum uxore & liberis duobus ex captivitate Turcica rediret, atque farinæ illius plantæ bonam quantitatem secum deferret, quam cum aliis rebus curiosis mihi dono dedit, à me iterum in tres partes divisam distributamque: Unam namque partem Reg. Maj. Ludovicæ Mariæ p. m. quippe quoad res hujusmodi exoticas valdè curiosæ, dedi, alteram Magnifico Dn. *Jacobo Breynio* Dantiscum misi; tertiam mihi, in futuros usus, efficaciam ejus pulveris experturo reservavi. Nec defuit occasio tentandi, quod animoolvebam experimenti; Brevi enim post in amico quodam podagræ doloribus optimum & felicissimum deprehendi successum, cataplasmate nempe hoc Turcico, ex pulvere Kna sive Gna dicto modo parato & applicato, non solum prima nocte dolores sedati sunt, sed & tumor disparuit.

Jam ego semel experimentum successisse, haut eram contentus, quin in alio quoque podagrico (Priore quodam Patrum Bernhardinorum Monasterii Leopolitani) ejusdem cataplasmatismis usum repeterem, & quidem tunc, cum æger iste summis afficeretur doloribus: & ecce! sequenti die cum Patrem istum iterum visitarem, fassus est, se non amplius ita excruciarî, seque quietam transegisse noctem; reiterato ergo remedio, mox omnis dolor penitus evanuit. Libentissimè pluribus exemplis virtutes & efficaciam pulveris illius experiri contempsissem, modo defectus ejus id non prohibuisset. Quippe Armeni nostri, qui aliàs cum Turcis & Persis commercia habent, & terras illorum singulis ferè annis peragrunt ac Constantinopolim adeunt, olim pulverem, sæpius nominatum, in præamplis saccis unâ cum aliis mercibus afferre solebant, jam propter

crudele bellum à Turcis cōtra nos inceptum, ab istis itineribus & mercaturâ feriantur.

Quæritur nunc, quidnam tandem hoc Turcarum Gena sive Kna sit, an herba, arbor vel frutex? & utrum pulvis ex radicibus aut foliis paretur? Perlectis scriptis multorum, invenio tandem, quod hoc *Kna* sive *Gena* & *Gna* nihil aliud est, quam Arabum *Alheana* seu *Alemana* & *Albanna*, quodque apud eos, qui crassius vocabulum pronunciant & spiritum asperum addunt, *Alkana* & *Alkana* exorimitur; atque hoc vocabulum *Alcana* & in antiquis codicibus invenitur, & in officinis Pharmaceuticis hodie-num servatur.

Mauritanis dicitur *Kenne*, *Henne* & *Hanne*: Ægyptiis *Ethanne*. Dodonæus vult à Turcis vocari *Henne*. *Henne* vero & *Alcana* apud Serapionem nihil aliud sunt, quam *Cyprus* Dioscoridis. Prosper Alpinus etiam *Cyprus*, *Elhanne* vocat, & cum aliis autoribus, in Ægypto nasci scribit. Sunt etiam, qui ejus species duas proponant, scilicet aliam latifoliam, aliam angustifoliam. *Alcana* vel *Alcana* meminit etiam Guil. Johnsonius in Lexic. Chimico; *Alcana* vel *Alcana*, inquit, sunt arbores subtiles, longa, habentes nodos sicut canna, quibus bastarum loco utuntur Arabes: quam descriptionem procul dubio autor ex sono tantum vocis compilavit, quod abjecto articulo *Al*, Latinum *Canna* in promptu esset; sed perquam malè.

Bellonius fruticem esse vult, non arborem vel herbam, ut alii somniant, qui unam plantam cum altera in interpretatione confundunt; *Observavimus* (inquit l. 2. c. 74. in Ægypto) *Fruticem Alcana nuncupatum, quem diligenter colunt, atque ex eo egregias caduas silvas parant.*

De loco hujus fruticis natali omnes, quod sciam, Autores conveniunt, in Ægypti Tripolitano tractu, & Cairo ejus copiam inveniri, tradentes: Provenire tamen ipsum etiam in Judæâ, Josephus autor est. Eundem Turcas & Mauritanos propter gratum & suavem odorem, Moschi similem, quæque flores exhalant, diligenter in vasis custodire, hieme etiam, ne frigore pereat, in cubiculis & locis subterraneis servare, apud *Rauvvolffium* videre est; annotantem insuper, quod quia is frutex tardius, Augusto videlicet demum mense, nova protrudere solet folia, quibusdâ uti venire, ut radices aquâ sapone infectâ irrigent, aut eis calcem admoveant, quò citius regerminet & floreat. Totâ quoque idem frutex hieme virescere dicitur, quod sub proprio climate, in alio non item, contingere credo; quemadmodum malus aurantia & citria in Italia.

lia toto anno virent: cum apud nos hieme folia sæpius amittant, ætate nova protrusuræ.

Differt Alkannæ frutex quâ odorem juxta regionum, ubi provenit, diversitatem. Nam in nostris qui colitur terris, odore valdè remissio est, in Italiâ, magis forti: in patriâ, Ægypto inquam, ad moschi fragrantiam accedit. In foliis quoque rursum diversitatem aliquam quidam deprehendi volunt; quippe in Ægypto sint strictiora, quam Alpinus (lit. d. Pl. Ægypt. c. 13.) in Syriâ latiora, quam Clusius apud Bellon. L. 2. ob. 74. & Rauvvolf. 4. itin. num. 60. depinxerunt: & hanc differentiam solum agnoscit Bauhinus in Pinace pro legitima.

Usum denique sæpius nominati fruticis ut modò non prætermittam, operæ pretium me facturum puto, si curiositatis gratia recensuero, quam varius is quamque notabilis & singularis sit apud Turcas Persasque; quoad ejus tum ex lectione librorum, tum ex relatione Arme noiû apud nos divertentium & aliorum indagare potui.

Folia igitur Alkannæ in pulverem redigi, jam supra indicatum est; ipsum Arabes ex Ægypto Constantinopolim tantâ copiâ mittunt, ut onerarias eo naves gravent, & in foris ubique culeos eò plenos innumeros venum exponant. Frequentissimè vero Turcæ ac Persæ pulvere eo non solum irrufare capillos, sed & manus & pedes, quin & alias corporis partes, decoris & ornatus gratia infucare, pulcherrimè scilicet, consueverant. Hujus rei in testimonium Bellonii locum supra citatum, verbotenus liceat excerpte:

Alcanna (inquit) in Punicam mali excrescit altitudinem, sed cæsa, virgulas duntaxat profert, saligneorum viminum instar. Magnum affert Ægypti incolis questum: nam ejus folia arida in pollinem terunt, flavo colore inficientem. Hujus pollinis census tam ingens est per eas regiones, que Turcarum imperatoris subjacent imperio, ut plus quam 18000. ducatorum reddat: invaluit enim ea consuetudo, ut omnes mulieres, manus, pedes, capillorum partem rubro aut flavo, viri autem ungues rubro colore, hoc pulvere inficiant, addito præterea alumine & urinâ puerorum: utriusque sexus capillos tingunt, equorum jubas, pedes: & caudas. Ejus reginæ mulieres ad ferme decorem multum accedere putant, si ab umbilico, infra etiam, coarum partem, flavo colore inficiant, quem ex hoc pulvere concinnare norunt, simul atque ex balneis egrediuntur, quoniam eo tempore color altius penetrat. Illius usus est adeò frequens, ut non modo apud Turcas invaluerit, sed etiam Wallaciam, Russiam & Bosniam deferatur. Cum itaque plebs hoc pulvere, carere nequeat, necessario

ejus distributio magnum censum præbet; sæpeq; accidit, ut Alexandrina naves eo onerata Constantinopolim debebantur, qua illico venundatur & distribuitur.

Ejusdem pulveris mentionem *Olearius* fecisse videtur, in *descript. Itineris Persici* (l. 5. c. 11. p. 484. & 485. edit. noviss.) ubi de nuptiis Persarum, earumque ceremoniis agit, sed sub *Cbinne* nomine, cujus verba curiosa huc quoque transferre non gravabor: *Persianis*, inquit, valde familiare est, prout plerumq; *Turcis*, (referente *Geuffrao* l. 2. de rel. & *cerem. Turc.* p. 63. ut rubrè-luteo colore manus (quidam tantum digitos & unguis, quidam totas manus & pedes) imbuant. Pro sponsis ipsorum hoc necessario requiritur ornamentum; idem color etiam in publicis nuptiis apponitur & hospitibus distribuitur. Dicunt etiam, quod quidam, suos mortuos, præcipuè virgines, ita pingere solcant, quo suis duobus Angelis Examinatoribus in sepulcro tanto ornatiores apparere possint. Is vero color præparatur ex planta, quam appellant *Cbinne*, folia habente *liquiritiæ* vel potius *myrtho* similia: seminatur colligiturq; in regione *Erak*. Quando eâ uti volunt, debet prius siccare & in farinam redigi, postea cum succo *Granatorum acidorum* vel *citri* vel aqua communi temperari ac manibus imponi. Nonnulli, quos color paulo obscurior delectat, terunt in super manus cum recentibus foliis *juglandis*. Et hic color aliquando ad 14. dies durare potest, licet singulis diebus manus lavent.

Præterea huc referri merentur, quæ *Bontius* in *Hist. Nat. & Med.* l. 6. c. 48. p. 143. annotavit; *Alcanna*, inquit, folia per totam *Indiam* in usu sunt tingendis dentibus, labris, & unguibus præsertim, rubro colore. Pulcrum inter *Mauros* existimatur, quod hoc modo faciunt. Folia in mortario lapideo pistillo confracta macerant in aquâ, purâ cum paucâ calce, & sic rubrum hoc nascitur pigmentum, quo & caudas equorum suorum *Turca* & *Persæ* eleganter tingunt &c. Denique hi duo frutices (*ligustrum Indicum* & *Alcanna*) in tanto sunt honore apud mulieres *Malaicas*, ut sacrilegus habeatur, qui malum de iis protulerit verbum, & semper in lotionibus, quibus utuntur in puerperiis, omnibus denique vulva morbis, ditiores, hæc planta adesse debeant. *Quin* & senectutem arcere dicunt, & (si auferent) mortem ipsam. Certè virtutes ejus ego nunquam satis laudare desinam, cum solius hujus nobilissimi fruticis secundum Deum. sanitatem meam restitutam debeam à molestissima *Paralyseos* specie, qua ego per quatuor integros menses vexatus sum, fotu &c. liberatus sum, & in *Nosocomio* plures eodem modo liberavi. Hæc ibi *Bontius*.

Modum applicandi & tingendi partes corporis ornatus gratiâ apud Asiaticos monstravit mihi Dn. Capitanei, supra memorati, conjux, qui talis est:

Pulverem illum *Kna* cum succo citri & pauculo vini prius ^{ad} spissitudinem pulmenti liquidioris permiscebat & mixturam eam cubitum i-tura, applicato prius linteo, digitis circumcirca imponebat, mane, remoto cataplasmate eo, color aureus desideratus in digitis & unguibus apparebat; aliquando, cum cutis non satis colore imbuta videtur, fœminæ Turcicæ etiam secunda vice hunc processum repetunt, donec voti sint compotes: muliereulæ elegantiores & magnatum virgines loco pulveris *Kna*, cocco utuntur, quoniam *Kna* sive *Alkana* aureum quasi colorem producere solet; coccus vero rubrum & ad carmesinum tendentem, qui color apud Asiaticos est rarior & æstimator: De hoc ornamento & *Mosslandini* *Theatrum Polit.* pag. 443.

Cruore amantium unguas tinxit

Digitorumque extrema sanguineo colore asperfit.

Nam ut Orientales olim pedes, præcipuè mancipiorum venalium, gypso calce vel cretâ albâ pingebant, quod pro turpitudine, ludibrio & servitutis indicio habebatur, unde *Juvenal. Satyr. I.*

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.

Sic moderni Asiatici hanc rubram picturam manuum atque pedum non solum pro ornamento, sed & pro libertatis & lætitiæ signo habent. Nonnullas fœminas hoc pigmentum mammis etiam aliisque corporis partibus adhibere, non solum supra citatus *Bellonius* aliique perhibent, sed modo dicta quoque *Domina Capitanea* pro certo asserit, se idem sæpissimè oculis suis usurpasse. Colore hocce & apud nos variæ res imbutæ videntur, lanæ, videlicet, setæ, linteamina, & præter alia præcipuè jubæ & caudæ equorum Turcicorum: eodem & capillos (lixivio ex hoc pulvere parato) tingi solere, superius jam annotatum est; quod arcanum si nostræ (inquit *Alpinus*) mulieres agnovissent, pro deaurandis suis capillis nihil haberent, quo securius uterentur, neque sub radiis solaribus se urerent, variisque modis caput læderent.

Flores atq. folia recentia hujus fruticis dolenti imponunt capiti maxime in balneo atq. in hunc

hunc usum corollas sibi conficere solent. Græcos fortasse imitantes, quos florem Cypri corollis intorquere *Plutarchus* Sympos. l. 3. Q. 1. refert, quod placidum suavemque somnum potoribus afferat, quippe qui levem auram & mitem expiret, quæ temulentorum salebrosas asperitudo sensim leviget, ita ut conciliatâ tranquillitate hebes crapula retundatur & calor officio percoquatur.

Ex eodem olim etiam *Unguentum* parabatur, Cyprinum dictum, quod *Abdelonymus Sicyonymus Alexandro Magno* misit, ut scribit *Jul. Pollux* l. 6. c. 19. cujus usum apud Turcas adhuc hodiè vigere, sunt qui affirmant.

Ex hoc denique pulvere cum aquâ multâ emplastrum conficiunt, quod pedibus ob defluxiones humidis multumque sudantibus ac scætentibus apponunt & per horam retinent; propter vim nimirum exsiccandi & adstringendi; nec habent *Ægyptii*, multorum relatione, quod magis eum effectum præstet, quam dicta medicina. Eadem aliud quoque Turcarum pedibus commodum confert; notum est quam gens ista in subditos severitatem sanè barbaram exerceat, ut vel minima delicta fustigatione puniat, plantas nempe pedum tamdiu baculis percutiendo, donec sanguis prorumpat, immo aliquando caro ab ossibus separetur, unde sic castigati per multum temporis spatium pedibus uti non possunt. Pro demulcendis tantis doloribus & discutiendis tumoribus pedes primo per mediam horam in muria detinent, deinde sæpius dictum pulverem, aquâ vel vino temperatum, superimponunt, hinc brevi dolor & tumor recedunt, moxque fustigati pedibus incedere & ambulare possunt.

VI.

PODAGRICUS DOLOR

in

VLADISLAO IV to

POL. ET SUEC. REGE &c.

CURATUS

per

Clariss. & Excell. Dn. D. Matthæum Littavv Sereniss. Maj. Medicum & Secretarium.

Hic

Hic Medicus, Vir insignis, doctus & Regi suo percharus, quia in negotiis & obsequiis erga Dominum suum nunquam ultimus, maximè verò illo tempore, cum Regia Maj. intolerabili rursus dolore sinistri pedis affligeretur, & licet tum plurima tentarentur remedia, nulli tamen eorum cessit malum. Consilio itaque cum aliis suis collegis inuito, ille singularem scripto proposuit curationem, quodammodo ad imitationem Dn. D. Cnceffelii, tunc absentis, compositam. Perlectis & examinatis remediis ibi propositis, Medici præsentés omnes unanimes curationem comprobabant; Rex verò ipse doloribus pressus & vexatus, facilè in omnia consentiebat. Dicitur factum, medicamenta tam interna, quàm externa fuere adhibita, ubi ex Topicis quidem aliquod levamen Rex sensit, dolor tamen quidam punctorius per intervalla rediit, donec tertio die circa mediam noctem, somno profundissimo corriperetur: dormivit sic decem horis, tandem verò expergefactus à doloribus se planè deprehendit liberum; ac vires de die in diem resumens, melius habere cœpit, ita, ut paulo post pedibus suis absque scipione insistere & iterum ad senatum accedere posset.

Brevi post finitam curationem, cum Medicus, certus jam Regem sibi perbenè velle, resciret in Lithuania, apud amicum quendam quatuordecim millia florenorum Polon. (ea verò summa thesauro Regio debebatur) parata esse, occasione eâ arreptâ, à Ser. Rege omnem illam pecuniam, pro se, nunc sene exoravit. Rex primo quidem petitum hoc ad mediam partem reculavit, sequenti tamen die ex singulari elementia, maximè ob factam feliciter curationem, Medico assignationem pro totâ dictâ summâ subscripsit. Quis latior Medico tam feliciter curanti, tam munificè ac largiter compensato?

Sed vix annus erat elapsus, ubi Ser. Rex doloribus Podagricis & quidem gravissimis iterum fuit correptus, jam medicamenta Dn. D. Littavv eludentibus, immo Topico illo magis exasperatis, sic, ut spem, in ipsis hætenus positam, modò Rex omnem cum medicinâ rejiceret & ad inferos prorsus condemnaret. Revocata itaque est rursus in usum medicina Cnceffeliana, ab Autore in Prussia degente, mihi transmissa quæ desideratum etiam effectum eximie præstitit.

Cæterum, ut appareat, quæ Dn. D. Matthæi Littavv medicamenta fuerint, eorum formulas hic annexere juvat.

I.

Aqua Antipodagrica interna cum requisito pulvere.

Rx. *Cornu cervi pil. calc.*
Antimon. fixi diaphoretici a. ʒvj.
Spir. vitrioli veneris chalybeati ʒʒ.
Santal. rubr. subtil. pulveris. ℥jv.

Pulverifatis & patinæ impositis vitreæ affunde pedetentim spir. vitr. chalyb. & in cinerum lento calore humiditatem exhalare finito, post exime & super marmore in pulverem tenuissimum terendo redige. Jam

Rx. *Predicti pulveris* gr. xij. *agu. arthet.* *rad. gramin.* a. ʒij.
ʒyr. cinnamom. & *violar.* a. q. s. pro edulcoratione.

Misce pro potiuncula, sic pro una vice & aliis. Hæc medicina per dies continuos quadraginta, horâ octavâ matutinâ exhibenda est, vespere verò horâ quartâ, frigidè. Quod si Regiæ Maj. aliò proficiscendum sit, paretur aquæ istius ea quantitas, quæ pro itinere perficiendo sufficiat; vel detur aquæ dulcoratæ mensura seorsim, & pulveres, singulis haustibus deinceps permiscendi, pariter seorsim.

2.

Topicum.

Rx. *Spir. salis ammon.* ʒʒ. *ex ossib. hum. dest.* ʒj. *Agu. urtic. simp.* ℥ʒ.
Cinabr. ʒ ℥ʒ. *misc.* & *ʒig.* Wasser zum Schmieren.
 Hæc aquas ingredientia sic parabantur:

Spiritus Oli Chalybeatus.

Rx. *Spir. Oli. veneris rectific.* q. v. (e. g.) ʒij.
Chalybis pulveris. ʒij. *Misc.* in vase vitreo & capaci, & postquam steterint in loco calido per 24. horas spiritus per inclinationem decantatus & filtratus servetur in usum præscriptum.

Spiritus salis ammoniaci.

Rz. *Salis Ammon. pulv.* ℥iij. *Ol. Fri per deliqu. parat.* ℥viii.
Misc. & destill. ut scis, in liquorem urinosum.

Spiritus ossium humanorum.

Rz. Bonam quantitatem *ossum humanorum* minutissimè confra&orum. e. gr. ℥ij. *Tartari pulveris* : ℥ij. *Ol. Rom.* ℥℥.

Misc. & dest. ad latus; foetidus prodiens spiritus cum oleo, fecibus relic&is superaffundendus & ut ante destillandus: Hic de novo cum tegulis pulverisatis destilletur, sic prodibit albus & subpinguis, omni quasi foetore liberatus.

Hæc sunt, quæ hac vice Ephemeridibus Curiosis adjicere volui. Tu interea, B. L. qualiacunque sunt, tam benevolâ, quam gratâ manu accipe, & Fasciculum secundum, Medicamentorum videlicet, Dn. D. Cnæffellii secretiorum, brevi, in Anno VI. earundem Ephemeridum, subsequetur, expecta.

(*VVarsovia Vratislaviam ad Collectores Ephemeridum.*)

EPILOGUS.

BENEVOLE, HONORAN-

DISSIMEQUE LECTOR!

HAut diffidimus, Collectores Miscellaneorum Curiosorum, duos hosce in Volumine Ephemeridum congestos annos, expectationi Tux, ultra terminum & metam præfixam, non nihil protractæ, si non ab omni, plurimâ tamen, aut certè non minimâ ex parte satisfacturos. Tantum de Te nobis promittimus, siquidem novimus varietate rerum homines tam sæpè delectari, quam vel earum pretio. Neque tamen uni delectationi varietas ista litare, immò potius utilitati inservire debet. Completa omnibus numeris supellex ea dici non potest, ubi solum vasa & instrumenta ex gemmis &

auro radiant, immò verò instructa dici meretur, in quâ nullum desideratur utensile, quod necessarium est, licet ex ignobiliore materiâ confectum. Picturas admiramur non tantum, quas Apelles aliquis Ticianusve aut Albertus absolvit, sed & quas vel primis adumbravit lineis. Nulli proinde veremur, ut quispiam ringatur, si istæ Ephemerides æquali nitore undique non radiare, aut ejusdem soliditatis examen sustinere, aut penitissimè pertextæ videri queant. Opus, quòd molimur, certè non unius aut paucorum annorum pensum est, sed quod plura ante hoc, sæcula non potuerunt absolvere: Sufficiat, si indies particulam de eo, quod Antecessores rude reliquerunt, expolire tentemus; nec vitio quis vertet nostro sæculo, si idem nepotibus suis materiam præbeat, quo illi etiam acumen ingenii exerceant. Verum quò minus Te moremur, B. L. verborum factio compendio, æquitati Tuæ confidimus, ut homo existens, humanitatis privilegium nemini hominum anceps facias aut deneges; quin & memineris, Collectores Miscellaneorum Curiosorum hæcenus in se suscepisse spartam Observata & Meditationes Eruditorum Medicorum cogere, sibi censuræ rigidioris usque ad eò neutiquam arrogare arbitrium; quippe quod Tuæ potius judicii *ἀρετὴ* modestè decenterque delatum relinquere malint. Quod Appendici tractatuli aliquot curiosi, antehac divulgati licet, denuo typis exscripti, inserti sunt, ægrius B. L. haut feres, ejus enim rei privatæ & prægnantes sunt causæ, hæc prolixitatem evitaturis, silentio transiliendæ. Quod sitamen adverteris, eosdem tractatulos ab Academia Nostræ Collegis conscriptos, eidemque dedicatos, non incongruum existimabis, quod Academia honorem sibi facientibus, gratitudinis sic vicissim exstare constituit monumentum. Neque tamen in gratitudinis de illâ præjudicium vergat, protestandum est, quod quædam ejusdem notæ & farinæ scripta huc non relata sunt, cum sic (ne aliæ allegantur causæ) moli suæ paulò ampliori Ephemeridum præfinita angustia capiendæ vix fuerat. Itaque ut iniquior forte de Collectoribus sensus opportunè præsecetur, Benevoli ejusmodi Scriptorum Autores humanissimè rogandi sunt, ut ea, quæ in Ephemeridibus exstare cupient, haut gravatim ante communicent, quam alibi impressa divulgentur. Sic fiet, ut (de quo jam tum aures vellicantur) erga neminem illi injurii, neminique graves audiant, utriusque enim culpæ labem seridè detestantur, remotissimamque à se esse contendunt.

Præterea sunt quædam, quæ speciatim tum ad Clarissimos Dn. Dn.

Com-

Communicatores, tum ad Collectores spectant, in gratiam & illorum & suam, ipsius quin etiam B. L. haut dissimulanda.

Imprimis verò AUTOREM ingeniosissimum TUMBÆ SEMIRAMIDIS, scire juvet, tractatulo isti suo secundum recuso, perperam subscriptas esse literas H. V. D. errore nescio an præcipitantia Typographi, qui cum ex novello tractatulo lucrum, nec ideo iniquum, captaret, atque exemplar Viro cuidam celeberrimo, ab Amico (qui ipsemet idem exemplar ab alio mutuo sumserat) Vratislaviâ Lipsiam transmissum accepisset, frontique (at tantum pennâ) subscriptas literas H. V. D. conspicatus esset, non possessoris hinc nomen agnovit, immò verò protinus Autorem dictis literis designari, adeoque easdem jure exprimi debere, ratus est. Quo certius itaque apud Te, Autor celeberrime, suspicio deleatur, ulla hinc subesse insidias furtivè tuo nomini aut famæ structas, neve L. B. eum Autorem putet, qui nunquam per somnium de tam absurdâ stultitiâ, ut alienis plumis superbire cuperet, cogitavit, illam hic una cum indicatis literis expungere oportuit.

THESES DE SPIRITU MUNDI ab Anonymo quodam, sed Viro doctissimo, fortasse magis pro suo, quàm aliorum usu conceptas atque concinnatas, ab Amico vero rei chymicæ studiosissimo communicatas, Appendici Ephemeridum insertæ sunt, non alia intentione, quam labyrintho illi, in quâ non pauci pererrare conspiciuntur, filum tandem Ariadneum vel appendendi, vel inveniendi.

Quo minus ergo, quilibet es, Autor eruditissime, istas Tuas Theses subreptas Tibi, quia Te inscio editas, conquerare (siquidem vitâ usque dum frueris, quâ Te diutissimè commodissimeque frui optamus) veniam factæ editionis à Te publicis hisce literis exoratum venimus. Insuper, Vir Honorande, obliquioribus noli intueri oculis, Responsonem, quam laudatis Thesisibus annexam conspicias, quia nullâ acrimoniâ adpersam percipies; immò verò in mentem revocato, quod ex placido dissensu magis amicitiaæ integritas, quàm ex adulanti-um assensu veritatis studium elucescat. Nec Te, Colendissime Cncæfeli, Celebratissimi Patruelis Tui non degener nepos, malè de Te actum putes, quod Responso illa, in Amici gratiam conscriptam & privatæ eius meditationi concessam, Te haut jubente, publici nunc iuris facta est, non alio, quod sedulò & sanctè iterum contestamur, quam proximo inserviendi & veritatem allestandi, nequaquam lites serendi animo.

Uterque verò, Viri Eruditissimi, pensitate sultis, perquam hone-

stam esse contentionem pro veritate initam. In istâ enim arenâ, ut vincere omninò pulcrum est, sic vinci nevtiquam opprobrio: quippe agonem (intra placiditatis & modestiæ metam decertatum:) utriusque suum manet præmium, victoriæ hinc gloria, isthinc usus.

Quod restat VOBIS, VIRI Eruditionis non minus, quam Artis excellentiâ admirandi atque celebrandi, qui Academiæ Naturæ Curioforum Vestra hucusque inscribere, dedicare donareve opuscula, dignati estis, justissimas atque maximè honorificas, Collectores Ephemeridum, laudatæ Academiæ jussu ac sensu persolvimus gratias, quoad nempe Vestra, Fautores optimi, beneficia ac merita, h. e. amor Academiæ, ejusque incrementa firmandi promovendique studium animo grato prosequi possunt, cum re ipsâ haut queant. At si virtus sibi met pulcherrimum præmium, vos virtutis manet certissimum amplissimumq; redhostimentum. Nihilominus dum singula Academiæ membra, suam quodque pro virili debere Vobis profitentur observantiæ servitiorum, amorisq; sedulitatem (quam & Collectores Ephem. speciatim & prolixè pollicentur) dubio procul universæ experiemini gratitudinem

Academiæ: quam, ut perpetuo vestro favore prosequamini, quâ par est humanitate, vos obsecramus, etiam
atque etiam rogamus.

Addenda & Corrigenda. 335

B. L. Cum In D. D. Velschii *Misomimematibus Cent. III.*

§. IX. & LXXIX. *describentis negligentia ommissus fuerit, hic defectum hunc supplere volumus:*

IX. Ab Epiplocele laterum dolor, viro obeso, vini potulethalis accidit.

NOTA.

Epiplocele] Enterocelen quoque lethalem hieme à frigore jam sæpius obervare licuit. Epiplocele autem. hæc febrem excitaverat, cui accessit laterum dolor. V. S. repetita quidem profuit, sed vinum non erat concedendum, etsi illius potationi advevisset.

LXXIX. Arthritidi in foeminâ nobili frequens opiatorum usus, dolorem mulcendo, paralyfin induxit.

NOTA.

Opiatorum] Conf. Hecatost. nost. II. interdum enim profunt. Nectamen diuid faciunt, dolores enim redeunt. Nimia stuporem inducunt, à quo paralyfis desperata, quæ nec thermis cedebat, nec quibusvis aliis.

Ibid. Cent. III. §. XII. notis add.

Essent Croci.] Vid. singularem tractatum Curiosum D. Io. Ferd. Hertodii.

Item Cent. II. §. IX. post verba: Experimento Chirurgi Patavini addend.

NOTÆ.

Succus Parietaria] Plin. XXII. 17. ex Dioscoride IV. 81. fideritin appellat. Hujus autem vires, sanguini sistendo efficacissimæ, cujuscunque generis fuerit, quippe vulneraria eximia. Nam Aëtius Paralogismo causæ ludit, quod hæmorrhoides cum sale trita aperiat, cum sal quodvis id solum peragat.

Appendicis Errata.

Prior Numerus Paginam, posterior Lineam indicat.

P Ag. 4. l. 19. l. clastica, 7. 4. l. extracti 9. 23. l. WED, 28 l. masculum, 12. 4. l. adjectis. 31. 32. remittente, 33. 30. l. illota, 51. 12. l. hirudinibus, 15. l. hirudin: 52. 2. l. Lucensis, 60. 26. l. Solani, 74. 18. l. scabra.

19. 1. novā, 83. To. l. immo, 85. 23. l. Adeptus, 25. l. est, quā, 33. l. Purum. 04. 36. l. mortificatur, 101. 5. l. subjectio, 133. 30. l. suum 34. l. universali torri, 135. 24. l. verè 138. 8. habentibus 142. 15. l. non inutiliter, 144. 10. l. aurum, 191. 3. l. in distans, 20. l. Hermet. 196. 17. l. cati pilis, 198. 9. l. lapid. Bonon: 199. 33. l. Poterio, 201. 27. l. vivaces è, 26. l. æmulabatur. 37. l. ventrem. 205. 37. l. quoque, 206. 36. l. monte, 214. 12. l. circa 24. l. quo 27. l. Phosphori, 218. 2. l. oracula, 217. 26. l. usum 221. pen. in margine l. Ἰτα. 225. 8. à fine in marg. animalibus. 226. 35. l. decoctio 227. 13. l. ? 230. ult. in marg. l. figentibus 332. 20. l. contusam 235. 20. l. Quæ 236. 5. l. ἀπορροαί ibid. l. πορεύονται ibid. l. 7. post. ex dele; & pone ante ex 240. 19. l. ♁ est, quod fumat 241. ult. l. nequeunt 243. in marg. l. In aliis vero, 245. 12. l. ἐκδιεσώτων 246. 16. l. flexibilibus.

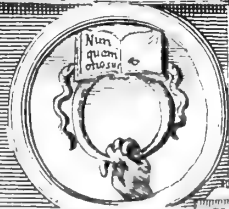
Errata Fasciculi I. Remediorum Antiarthriticorum.

p. 313. l. ii. l. ubique.
 316. l. 31. 3vj.
 323. l. 32. l. pulveris. l. contendissem.
 324. l. 30, l. quemque.

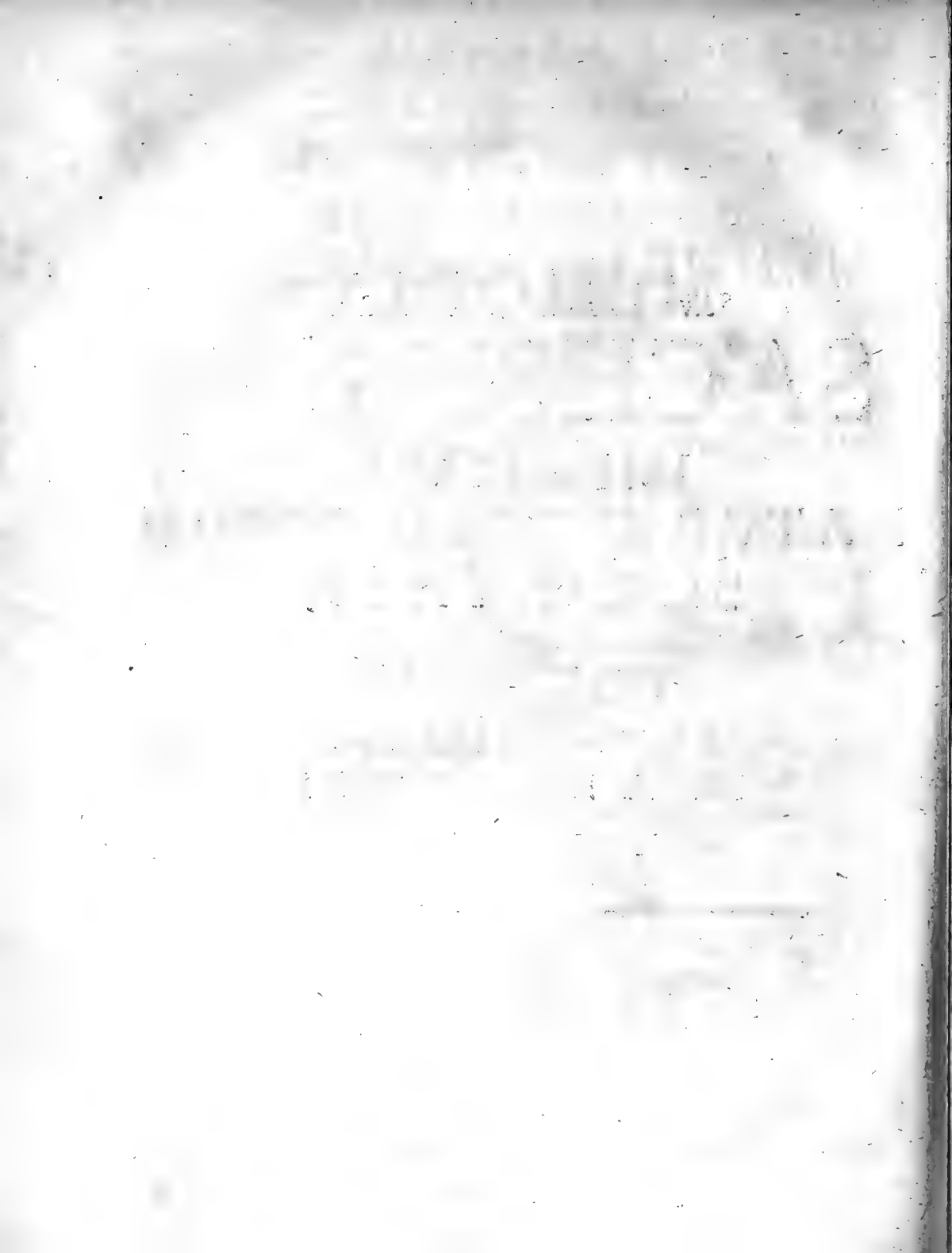

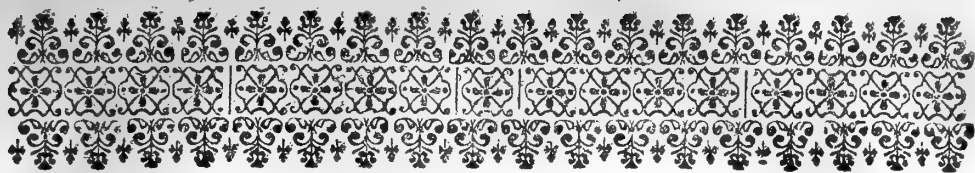
PHILIPPVS IACOBVS SACHS A LEWENHAIMB VRAT:
PH. ET MED. D. S. P. IMP. ACADEMIÆ NATVRÆ
CVRIOSORVM ADIVNCTVS, d. PHOSPHOR.,
REIP. PATRIÆ PHYSICVS. NATVS A. O.
S. P. A. MD. CXXVII. D. XXVI. AVG. OBIT.
A. O. MD. CLXXII. D. VII. IAN.

MEMORIA
SACHSIANA,
IMPERIALI
NATURÆ CURIOSORUM
SOCIETATI,
AC
POSTERIS
COMMENDATA,
KILIÆ HOLSATORUM
A
I. D. M. D.

LIPSIAE,
Sumptibus JOH. FRITSCHL.
M DC LXXV.

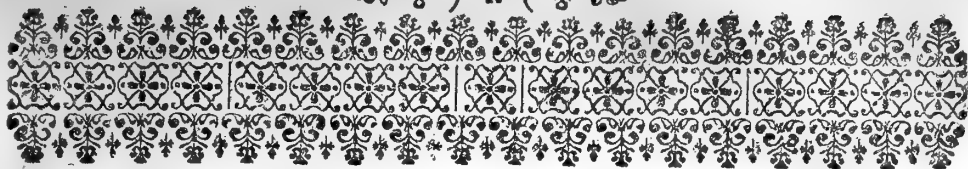

INDEX CAPITUM MEMORIÆ SACHSIANÆ.

- Cap.
- I. De Morte D. Sachsi, & Calculis, in Ejus Corpore repertis.
 - II. De ultimo Ejus Decubitu : Natalibus : & Ægritudinibus prægressis.
 - III. De præcipuis Morbi ac Mortis Sachsiænæ causis, Diætam respicientibus.
 - IV. Distinctim de Studio Vini, vel Ampelographiâ.
 - V. De Studio Cancrorum, vel Gammarologiâ
 - VI. De Studio Venerum, & Pulcritudine geminâ Sachsi, per totam Vitam.
 - VII. Scorsim, de Dotibus Ejus, in Scholâ & Academia conspicuis.
 - VIII. De Itinere in Hollandiam.
 - IX. De Itinere per Brabantiam, ac iterum in Germaniam.
 - X. De Itinere in Galliam.
 - XI. De Itinere per Italiam.
 - XII. Scorsim, de Laureâ Doctorali, Patavii acceptâ.
 - XIII. De Sachsi in Patriam reditu.
 - XIV. De Conjugio ac Liberis.
 - XV. De Vitæ reliquæ summâ, & ad eam spectante Praxi Medicâ.
 - XVI. Scorsim, de Physicatu D. Sachsi, Ejusque in Officio isto Antecessoribus.
 - XVII. De Receptione Ejus in Naturæ Curiosorum Collegium, & Actis in eodem.
 - XVIII. De Conversatione cum Viris eximiis in Patriâ.
 - XIX. De multiplici Ejusdem Commercio Epistolico.

- XX. Distinctim de Correspondentiâ (sit venia verbo) per Po-
loniam & Hungariam.
- XXI. De Correspondentiâ per Italiam.
- XXII. De Correspondentiâ per Galliam.
- XXIII. De Correspondentiâ in Angliam cum Dn. Henrico Ol-
denburgio.
- XXIV. De Correspondentiâ in Belgium & Daniam.
- XXV. De Correspondentiâ in Septentrionaliores Plagas.
- XXVI. De Correspondentiâ per Germaniæ Partes, Alsatiam &
Austriam.
- XXVII. Incidenter, de Gratiâ CÆSARIS, & Augustâ Imaginē,
cum Catenâ Aurâ, Sachsis transmissâ.
- XXVIII. De Correspondentiâ in Bavariam & Bohemiam.
- XXIX. De Correspondentiâ per Franconiam, in Hanoviæ Co-
mitatum, & Hassiam.
- XXX. De Correspondentiâ in Helvetiam.
- XXXI. De Correspondentiâ in Holsatiam, Lusatiam, & Misniam.
- XXXII. De Correspondentiâ in Moraviam, Palatinatum, & Prus-
siam.
- XXXIII. De Correspondentiâ per Saxoniam & Silesiam.
- XXXIV. De Correspondentiâ in Sveviam, Thuringiam, & Wir-
tenbergensem Ducatum.
- XXXV. De Correspondentiâ cum Anonymo, & Scripti hujus Au-
tore, additâ Protestatione Ejus aliquâ.
- XXXVI. De Scriptis reliquis Sachsi, publicæ præsertim Luci datis.
- XXXVII. De Scriptis quibusdam ineditis, tam Sachsi, quàm alio-
rum, penes Ipsum.
- XXXVIII. De Diviniore Mortis Sachsi Causâ, & Fato diverso
Collegii.
- XXXIX. De Impedimentis Collegii Ejusdem.
- XL. De Votis pro Eo, cum Clausulâ, ad Naturæ Curiosos.

CAP. I.

*De Morte D. Sachsi, & Calculis,
in Ejus Corpore repertis.*

Magnifice Dn. Societatis nostræ
PRÆSES, Nobilissimi, Experientissimique Dn. COL-
LEGÆ, Fautores ac Amici longè Honoratissimi.

Culpandæ meritò inhumanitatis reus agerer, si subob-
scurus quamvis Collegii nostri Hesperus, veruntamen
quomodocunque litare subterfugerem propagandæ ad
Posteròs justæ *Memoriae* surrepti ex Oculis, inque Sphæram
suam ac beatissimas sedes, procul ab Horizonte nostro, re-
ducti PHOSPHORI. Cum id officii genus non modò
ab Amicis, ita volentibus, impositum mihi sit, & pertinax Bibliopolæ
expectatio moram amplius non ferat; sed vel ipsa Pietas & Affectus
postulet, quo peculiariter in Defunctum feror, ob communia quon-
dam cum ipso Artis Studia, ob Patriam communem, & Amorem præ-
sertim, quo tum publicè in exornandam omnibus modis Medicam rem,
tum privatim erga Me ab Annis plusculis, sanctè penitus & constantis-
simè flagavit. Unde postquam Nobile illud Academiæ nostræ Ful-
crum, postquam excellens istud & amabile Decus Musarum, Phœ-
bi, ac meum, Sapientiæque Experimentalis insatiatus Helluo, Vir
Nobiliss. Ampliss. Experientissimusque, Dn. D. PHILIPPUS JA-
COBUS SACHSIUS à LEWENHEIMB, in Illustri Vratista-
viensî Republicâ, plurimorum antea Morborum Triumfator, & Patriæ
dictæ dein juratus Æsculapius, sed & ipse Fatorum nutui subjectus,
inter stupendos pro Collegii Gloriâ labores, & affulgentes ÆTERNI
CÆSARIS LEOPOLDI Gratias, cum maximo omnium sui de-
siderio, die VII. Mensis Januarii styl. N. superioris Anni M DC LXXII.

suæ Mortalitatæ Terminos complevit: ab eo quidem Tempore iustissimus Dolor noster nedum occalluit. Imperandum tamen viriliter lacrymis est, & luctus coercendus; ne solâ plangendi consuetudine, quæ etiam cadit in ignobiliora Ingenia, Amplissimi Viri Gloriæ quid detrahatur: qui adeò lethaliter Venationi Scientiarum impalluit, ut Ipsum nil iuvent nostri genitus; publicè verò interfit, ponere Eum in Exemplum palmare ac specimen **MEDICI** verè **CURIOSI**.

In Cujus exanimi Corpore, à peritissimis Medicis dissecto, (condonent enim mihi, ab Extremis exordienti, hoc grande Hysteron Proteron Rhetores) sequentia memoratu dignissima, remotis *Integumentis*, Thoraci ac Ventri communibus, comparuerunt:

Omentum prætenue.

Ventriculi substantia itidem tenuis, minusque crassa; inæqualiter tamen. Interiorque illius Tunica diversicolor: circa Orificium superius videlicet virore quodam subnigro; circa inferius Vitellino, circaque medium Tincturæ subpunicæ schemate infecta. In Ventriculo verò liquoris fæculenti ac turbidi tria cochlearia circiter, acolem graviter corruptum redolentia.

Mesenterium prorsus expers pinguedinis: & Vasa ejusdem tantum non exangvia, ut etiam Ramus Venæ portæ, experimenti causâ dillectus, vix aliquot guttulas Cruoris effunderet.

In *Pancreate*, nihil anomali notatum.

Nec in *Hepate*, nisi quod extremitas cavæ partis utcunque livesceret; quod verò ob viciniam Vesiculæ Felleæ facile fieri potuit.

Fellis abundantia notabilis, & consistentia viscidior.

Lien brevior ac rotundior ferè solito; cæteroquin optimè constitutus; pendens Uncias quinque cum dimidio.

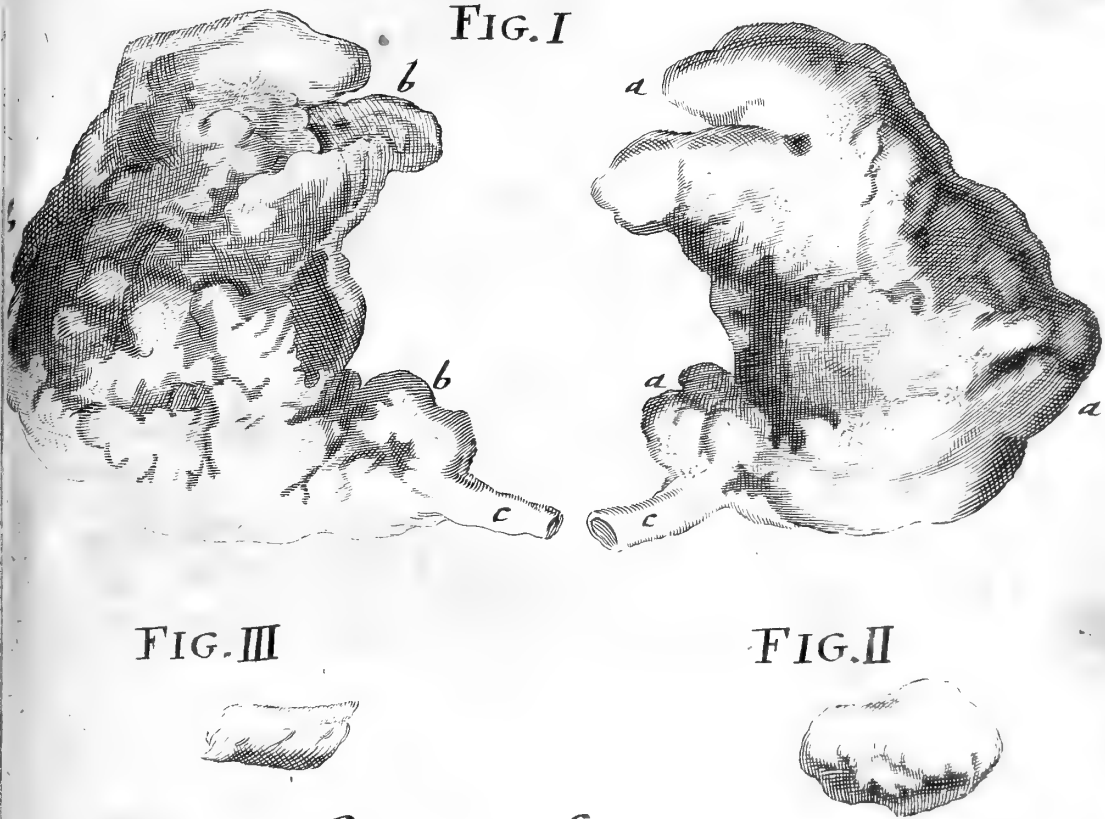
Ren dexter sinistrum magnitudine superans. In cuius (Renis dextri) Pelvi supra Infundibulum, *Calculus grandis*, insignibus eminentiis, & unâ earum imprimis notabili, quæ principio Ureteris infigebatur, exasperatus, Uncias duas pendens, eique Pinguedo plurima supposita, præter pinguedinem exteriorem, intrinsecus Parenchymati adnata; præsertim circa Infundibulum, cum *Calculo* Socio alio minore, pendente Scrupulos duos cum dimidio.

Ren sinister utcunque melior: Sabulo tamen prægnans; & extrinsecus nonnullis Hydatidibus conspersus.

Vesica Urinaria pariter in hæsu *Calculi* afflicta: qui verò minor, oblon-

oblongus, & quasi quadratus existit, pondere granorum septem.
Cor & Pulmones debito modo se habuerunt.

Cujusmodi Relationem cum Calculorum Effigie, *Clarissima Viris,*
Dn. D. Henrico Volgnadio & Dn. D. Johanni Janisio, Amicis sinceris, de-
 beo, ex literis Eorum, statim post Ultima B. Viri, Vratislaviâ collegiali-
 ter ad Me perscriptis; suntque *Figura Calculorum* hæ: quarum.

CALCULI SACHSIANI

Prima, Calculum majorem Renis, jam dicti dextri, quâ utramque
 faciem a & b signatam, cum suo processu c. in ureterem descendente o-
 stendit:

Secunda Calculum minorem, majoris in eodem Rene Socium:

Tertia Calculum minimum, in Vesica repertum, denotat.

CAP. II.

*De ultimo Ejus decubitu: Natalibus:**Ætate, & Ægritudinibus prægressis.*

Idem præstantissimi Viri in literis iisdem de Ratione Decubitûs Clariss^o Dn. Sachsii hæc mihi sunt testati: Dies, inquietus, erat secundus Janu-
 arii, quo lecto planè affixus, quatuor Medicorum implorabat Consilium: in cassum tamen omnia adbibebantur Medicamina, cum Morbus jamdudum tam altas egisset radices, quæ viribus planè exhaustis, absque subjecti interitu eradicari haud possent. Morbus non erat unus, sed complicati. Per semestre aut trimestre spatium laboribus & negotiis concatenatis defatigatus, Carnium, Piscium, Vinorumque generâ averfatus, Pulmentis saltem & Sorbilibus corpus resarcire intendit, medicamentis ferè posthabitis; donec morbo fractus, ex asse sibi mederi & voluit & jussit; sed nimis serò. Hemorrhagia enim naris sinistra, non quidem larga, ob nimium autem admixtum Ichorem sæpius rediens, Vomitusque tandem austeri, & ut Ipse nominabat, Aluminosi, omnem Ventriculi Tonum perverterant, viresque absumserant, ut VII. Januarii Animam suam placidissimè Creatori suo reddere cogeretur, cum vixisset Annos XLIII. Menses IV. ac Dies XXIII. Natus videlicet Vratislaviæ, Anno Christi, M. DCXXVII. Mensis Augusti Die XXVI, ab egregiis Parentibus; Patre, Nobilissimo, Tobia Sachs à Leuenhaimb in Klein-Bresa, & Alt-Tuschkar, Hæreditario, probatæ fidei ac dexteritatis Virò, ut Ei proin Senatus ibidem Amplissimus honorificam Ærarii publici Spartam commiserit; quam insigniter & in Annos plurimos ornavit, donec laborum satur rude donatus est, & quod Vitæ ipsi supererat, suavissimâ Tranquillitate Vitæ rusticæ in Prædio, consumpsit: Matreque Ursulâ, laudatissimi Exempli sceminâ, Nobilissimi Viri Dn. Danielis Rindfleisch (vel Bucretii.) Medici, Philosophi, ac Philologi summi, Sereniss. Archiducis Austriæ CAROLI, Episcopi Vratislaviensis Archiatri, & Physici Reip. Vratislaviensis, Filiâ: quæ in isto partu geminos edidit; sed quorum alterum, Tobiam nominatum, Fata iterum, interpositis tantum hebdomadibus 23. & 4. diebus, abstulerunt. Ipsaque dein An. 1646. mortua est.

Illud jam Sachsiæ Mortis genè, & ultimam Calculorum ferociam optimus Noster Phosphorus maturè sat prævidit, iteratò nempe cum iis antea conflictatus ab Annis aliquot. Et memoratu dignum est, quod mihi scripsit

Dirigendi

scripsit Dominus D. Volgnadius, laudatum Virum, Ann. 1662. ipso die suo Natali, primas Arenulas excrevisse.

A quibus subsequo tempore haud semel quidem Victor evasit; etiam, cum malè - ominosus ille renū ac sanguinis Limus jam induisset Schema Calculi, prout ipsemet *Sachsius* An. 1665. d. 6. Mart. mihi scripserat his verbis: *Præteritâ septimanâ dolores Calculi in Rene dextro, respondendi officium inhibuerunt: qui tamen Divinâ gratia, ubi in Lucem infausa Calculi proles fuisset edita, cessarunt.*

Sed, ut fieri assolet, recurrente sæpius Hoste, vires resistendi magis magisque attritas sensit; & postquam ab acerbis Renum doloribus tum etiam evaserat, veruntamen haut vanè (in literis ejusdem Anni Mense Majo ad me perscriptis) sibi metuit, ne induciæ istæ essent minus diuturnæ, & potiùs; *si Malum sæpiùs recruderit* (sunt verba Ipsius) *Sachsi-um, non saxum, Saxo sepulcrali sit illaturum: accedentibus præsertim Morbis aliis, à quibus (in aliis Literis, Ann. 1667. d. 6. Maji scriptis) queritur, quod ferè ad ultimam Maciem fuerit perductus. Subjungitque Historiam Morbi sui periculosissimi, relatu dignam: Demorbi mei, in-quiens, periculosissimi statu pauca subjungere libet. Per Æstatis inconspuetas siccitates, & Visitationes creberrimas agrotorum Corpus meum viribus attritis maximam Tartareorum humorum cumulaverat copiam; nec aliquot dies impendere licuit, ut meæ Valetudini consuluissem. Itaque sub exitum Novembris præcedebant Destillationes in Fauces, Tonsillas, Uvulam: Appetitus prostratus: Capitis dolores: & qui non alii Hostes, in meum interitum conspirantes? Primum hunc insultum fortiter sustinui; & Victoriâ per aliquot septimanas reportasse videbar. Sed hostis astutus, Scorbutus, in Infidiis latens, depositâ Larvâ recollectis viribus, rursus aggrediebatur Me, à priori conflictu vix respirantem. Accedebant Capitis Dolores, cum Tumore Brachiorum & Pedum, Motûs impotentia, Vigiliæ Dolores Colici, Nephritici, & quod pessimum, tam acida Fermentationes ex Ventriculo in Palatum, ut Tartarus Lingue & Faucibus se insinuans, instrumentis Chirurgicis esset abradendus. Cum his Furiis per quatuor & ultra septimanas mihi diu noctuque confligendum. Evasi tandem per Divinam gratiam, factis Induciis cum tam feroci hoste.*

CAP. III.

De præcipuis Morbi ac Mortis *Sachsi-ane* Causis, Diatam respicientibus.

Quod si, ut in funestis Casibus fieri assolet, in Morbi ac Mortis causas remotiores, quæ quam facillimè evitari potuissent aut debuissent, inquiramus; nisi fallor, circa Errores quospiam, in Dixtâ commissos, querela instituenta fuerit, aliis facile si modò vitasset hoc, aliis, si modò non vitasset aut neglexisset illud, anxie magnopere, sed serò nimis, ingeminantibus. Nec diffitendum est, quemadmodum inter difficillima passim censetur, aded accuratum & Regulis Medicis omnimodè conformem servare posse vivendi ordinem, quò minus quis modo contra hunc, modo contra alium illius Canonem impingat: Ita præfertim Medicos, in tutelâ propriæ sanitatis, plerumque esse solere omnium negligentissimos, quod videlicet consuetudine quadam contra illud, quod alios statim lecto affigeret, calulum quasi duxerint, circaque servandam aliorum vitam magis, quàm suam, anxii, securè nimium se committant Naturæ Arbitrio, quoniam Morbos sæpe gravissimos hâc solâ curatos sciunt.

Atque sic Experientissimus cateroquin, & in fabricandâ aliorum quamplurium Sanitate ingeniosus satis, promptus, ac felix *Noster Sachsus*, in eo veruntamen, ut propriè loquar, Humani plurimum passus est, quod in Historia Mortis dictum est, postremò ante ipsam, *per semestre aut trimestre spacium, laboribus & negotiis concatenatis defatigatus, pulmentis saltem & sorbilibus corpus refarcire intendit, Medicamentis ferè posthabitis; donec morbo fractus, ex asse sibi mederi & voluit, & jussit, sed nimis serò.*

Et postquam duo summa sunt Errorum, in omni vitæ ambitu, Genera, ut videlicet vel nitamur in Vetita, vel Facienda negligamus; Laudatus *Sachsus* noster, ne quid dissimulem, præter Medicationis debitæ in-usum, in eo contra exstitit nimias, quod *Vino*, quod *Edulio* certi generis, & quod *Veneri* fuit peculiariter addictus; qui tres maximè capitales Litteratorum hostes sunt, sanguinem spirituaſcentiâ suâ defraudantes, ipsique convertentes in Vappam torpidam, fermenta localia partium diruentes, & earundem delicatissimas cavernulas & spiracula, nobilioribus usibus destinata, lethiferam facientes cloacam calculi, imo aditum sibi ad ipsa nervosi Systematis intima facientes, succumque ibi Balsamicum preciosissimum in fugam agentes partim, partim in phlegma auſterum mutant, & modis quibusvis aliis labefactantes Oeconomiam humani corporis, ut conclamanda mox mox evadant omnia, Medicina propemodum optima sit, Medicinâ non uti; Morbique eventum DEO ac temporì commendare.

Istud *Vini*, proin, istud *Gula ac Veneris studium*, tanquam Charites totidem, quas *Sachsus* deperibat, eidem *Parcæ* immites ac *Furiæ* redditæ sunt. Neque enim vel *Vini*, nomen mereri videtur, quod innocentissimo Viro degeneravit in *Lethes* poculum; vel *Eduium* dicendum, quod quovis veneno nocentius, gulam Ipsi & *Vitalia* præclufit; vel *Venus alma*, aut *Gratia* dicenda, quæ *Mortis* fomenta in sinu aluit, & larvata potius existit *Pandora Morborum* multiplicis generis, *Curiosi Sodalitii totius* lacrymis non satis expianda.

CAP. IV.

*Distinctim de studio Vini, vel
Ampelographia.*

SEd audiamus & reliqua. *Vino, Gula, Veneri*, ut dixi, *Sachsus* noster, si quisquam alius, post homines natos, fuit deditissimus, indeque in sanitatis dispendia se coniecit. Minus ruditer verò hæc sunt capienda. Indulfit *Vino*, sed *Calamum* riganti, cæterà *ficcus* & *sobrius*. Quantumque *Baccho* litasse (in *Scriptis*) manifestissimum est, tantum *Minervæ* ex lampade suâ abstulit, ut videatur in elucubrandis *Pennæ* suæ primitiis, h. e. plantandâ *Vite chartaceâ*, *Oleum* omne ac *Ceram* consumfisse.

Ampelographia meditatissimum Opus intelligo; in quâ solidè, si quisquam alius, *Solis* vegetabilis virtutes, Anno 1661. explicuit. Materia profectò jucunda pariter & gravis, si tam *Vinorum* species, quàm *Medicamentorum* ex *Vino* ac *Tartaro* parabilium diversitatem ineffabilem propemodum, ac utrorumque mirandos effectus quis consideret. Nullus *Oenopola Sachsio* nostro hospitalior: nullus apparatus *Vinorum*, quæ ille propinat, sive peregrina velis, sive domestica; antiqua, recentia; imò ferventia adhuc; aut defæcata; adusta; sulfurata, pendula; spirituosâ, ac citò inebriantia, aquosiora; tenuia, crassa; turbida, clara; limpida, citrina; nigra, rutila; dulcia, austera, & alia; cum *Apothecâ* & apparatus *Vinorum* *Sachsiano* comparandus, ob generosos, qui ibi exundant, doctrinæ latices, citra inebriationis periculum sorbendos. Aut, si quid inde periculi, id unicè in *Autoris* ficcissimos, à tot lucubrationibus redditos oculos redundavit; ut citra jocum ingeminandum sit: *Propter Est, Est, Est, Dominus D. Sachsus mortuus est.*

In cujus *Ampelographiæ* maturationem jam tum ab annis aliquot

conceptam, hoc diligentius præsertim incubuit, quod videret, elapso fere decenniis spacio, sine lucro hæsisse, in primo, ut sic dixerim, portu, primitias *Expeditionis Argonautica*, nec feliciter admodum jactari, inter brachia quamvis aut prope Sinum Musarum, angusta recens introductæ in Mundum literarium, *Academie Naturæ Curioforum*, incunabula, quibus is noviter adscriptus erat.

Quapropter Zelo actus, & incensus inextinguibili quodam Ardore in promovendam utcunque, optimam intentionem laudati Collegii, primus in eo fuit, qui curiosos Labores Erudito Orbi exposuit, & musteum illud suum Nectar æquissimis rerum arbitris, maxime verò Medicis, ac inter illos præsertim *Academie Sociis*, nunquam satis laudato candoris exemplo, quod Posterì celebrent, propinavit; dedicatum Illustribus Meritis *Amplissimi Senatus Reipublicæ Patriæ Vratislaviensis*: Hunc enim insigniter Scopo & Formæ Collegii favere, ex multis Sibi indiciiis constabat.

Et quamvis Ipse esset Naturæ ac Chemicæ Artis callentissimus; aliorum tamen Autorum Testimoniis allegandis potius, quàm jactandâ Experimentiâ propriâ, est usus, per Modestiam sibi familiarem, ab aliis immeritò culpata. Defraudans neminem laude suâ debitâ. Utque impensius Posteris inserviret, ex MS Ctis prætereà variorum Autorum Secreta Chimico-Technica varia, quantum quidem eorum propalari consultum aut tutum duxerat, ac Observationes Pathologico-Præcticas utiles plusculas in medium produxit.

CAP. V.

*De Studio Cancrorum, vel
Gammarologiâ.*

Alterum dein, quem in *Gula* deliciis constitisse, *Dietæ* qualemcunque Errorum, ex *Phosphori nostri* Vitâ colligere est, & Fatum Ipsius accelerasse, Eventus comprobat, fuisse *Cancros*, loricatas illas Maris ac Fluminum bestias, aculeis ac chelis horridas, cibusque genus durum communiter habitum, & concoctu difficile. Quibus verò adeò perditè quoque inhiavit, ut nulla Ipsum teneret satietas, fortassis ratum, non indecens esse, ut Cancri, Aquis egressi, pro meliore sui coctione, Vinum prodigalissimè antea libatum, sequerentur per Viam laboriosissimi pariter excellentissimique Operis, quod quadriennio

CAP. V. DE STUDIO CANCRORUM, VEL GAMMAROLOGIA. 9

ennio post Ampelographiam (Ann. 1665. videl.) prodiit, *Gammarologia Titulo* inscriptum, totum, quantum est, Tenori Collegii, & palato Cœtus Literarii universi meritò satisfaciens, locupletatumque selectissimis plurimis, Naturæ, ac Artis Observationibus ac Inventis. Huc omnis Cancrorum natio; in hanc chartaceam Mensam, tanquam alteram Arcam Noæ, aut Vivarium quoddam amplissimum, nulla non Crustatorum multipedum natatiliū genera, cum Conchyliis (ob affinitatem doctrinæ) & Testaceis plurimis, magno agmine se receperunt.

Dumque *Autor* doctrinam istam numeris omnibus absolutam, in publicum producere instituit, ac in eo, non tam ad Nauseam Lectoris ullius, quam propriæ damno Valetudinis, pro bono literarum & Collegii hæc duo sub finem exsequitur, ut Usū genuinum Cancrorum rectè valentibus præscribat, & Medicinam ex iis parabilem, profligandis pluribus Malis aptissimam, Ægrotis ut Panacæam laudet; ecce *Édu lia* ista tantò impensius in necem Ipsius conspirarunt. Paravitque Ipse sibi insidiosas Epulas, Pincernā & Coqus nimium Curiosus. Ita enim cæteroquin festivè Ipsum alloquitur *Vir Nobiliss. ac Celeberr. D. D. Nicolaus Witte à Lilsenau. S. Reg. Svec. Maj. Archiater, & Rigæ in Livonia Physicus ordinarius longè dignissimus*, magnus quondam B. nostri *Sachsi* amicus, in ingeniosissimo suo, quod *Ampelographiæ* præmissum est, *Carmine*, his verbis:

Doctorum, Sachsi, verè es Pincerna, Cocusque:

Namque Sitim nobis eximis, atque Famem.

Inscripsitque id Obus, lectu dignissimum, *Reverendissimo Archiepiscopo Salisburgensi ac Principi, Dom. GUIDONI BALDO, S. Cas. Maj. eo tempore ad Conventus Imperii Ratisbonæ Legatè primario*; & ex quaesito Patrono adeò Eminentis, non leve de Collegii, penes *Imperatorem* obtinendis successibus, spem concepit, quòd laudatissimum Principem cognosceret, non obstantibus Muneris sui splendoribus, & amplissimis, propè Italiam, Territorii sui Curis, veruntamen adeò profundè SE ad Speculationes Physico-Medicas non rarò demittere, quasi ad Culumen Excelsæ suæ Personæ quàm maximè pertinerent.

CAP. VI.

De Studio Venerum, & Pulcritudine geminâ D. Sachsi, per totam Vitam.

AC demum neque in *Veneris cultu*, de quo supra diximus, ardentissimo quamvis, dedecus aliquod. Quo videlicet. *Phosphorus noster* in Illam, usque dum eâ planè contabesceret, tanquam in *Stellam* aut Divam pulcerrimam, Sibi cognominem, ferebatur. Exstitit ista, cui totus studebat, *Medica Venus* nil aliud, quàm Venustas aut Elegantia, quam *Hippocrates* requirit, effulgentem, quàm fieri possit, ex Medici vultu, totoque corpore, incessu, moribus, veste. Quorsum non frustra *Polymathiam* referimus; cujus respectu idem *Hippocrates* Medicum philosophum planè *ἰσθῆεον* vocat, vel Deo similem, atque sic verè Pulcrum; reliquis, qui variam literaturam spernantur, existentibus Idiotis, ipsoque *Thersite* aut *Midâ* deformioribus. Antiqui Gentiles statuebant, Deos esse pulcerrimos; & quia figuram sphericam existimabant venustissimam; iisdem quoque Figuram rotundam attribuerunt. Cui similis quodammodo cum sit *Encyclopædia* scientiarum, in Orbem eundem redeuntium, cui *Sachsus* erat addictissimus: quis ipsum neget, per studium talismodi Pulcritudinis maximè *Aureum Gloriæ Pomum* in *Montanis* non *Idæ* aut *Paridis*, sed *Pindi*, aut *Phœbi*, apud Posterom omnes promereri?

Sicut |

Pulcritudinem Corporis nemo sibi ipse potest tribuere, aut formare intra Uterum partes pro suo arbitrio; quin cœlitus à DEO potius, & Naturâ favente, simpliciter hæc prærogativa est. Ast neque nativâ insuper quâdam venustate, mistoque cum gravitate, splendore vultûs amabili, *Phosphorus noster* caruit: quæ mixtura ex Temperamento bilioso-Sanguineo, Lymphis mobilibus diluto, ingeniique sagacis fomite, manabat: Itaque *Mundus Laudati Viri* reliquus, & *Pulcritudo intrinseca* à tenerrimis statim Annis tantò magis Ipsum effecit amabilem, ut tanquam *Pomum* aliquod *Aureum* in paterâ gemmeâ, nemini, nisi virtutem exoso, displicere posset; DEO, Patriæ, peregrinis, æqualibus ætate aut sorte, in æqualibus; pietate, devotione, castitate, modestiâ, infucato candore, officio, inserviendique promptitudine, coram ac per literas, publicè privatimque, modestè placere studens, & magnam ex eo quærens solamen Animi. Nemini facillè gravis; cereus ad condonandum; in Amicitiz fœdere non rumpendo tenax & saxeus: & vel in hostes, aut aliàs desertores socialis fidei inita, beneficus: injuriarumque dememor: ac totum, si fieri potuisset, orbem amori suo ac meritis obstricturus. Quæ magna profecto Moderatio animi, & *Venustas* (nunc serò dolenda) habenda est.

Ad hæc NUNQUAM OCIOSUS, ut habet Lemma Collegii, quin

quin patientissimus laborum semper exstitit. Quorum inimitabili proin usq; ad Mortem, constantia, tanquam signaculo, veritatē Ardoris sui, quo in Rem Literariam semel flagrare inceperat, liquidē quemvis docuit. Ne quidem Malevolis exceptis. Qui nisi de extinctione *tanti Phosphori* rabidē sibi clam gratulantur; saltem ex ea longiusculam iterum Collegio noctem ipsos ominari, persuasissimum habeo. Imò ipsemet *B. D. Sachsus*, non vanus augur, fatalitatem sibi brevi instantem, ante pauculos annos præsentens, videtur voluisse supra viriculas fragilis Corporis agere, ne nihil non pro conservandā altiusque paulum evehenda Collegii vel gloria vel commoditatibus, tentasse videretur.

CAP. VII.

*Seorsim de Dotibus Ejus, in Scholâ
& Academiâ conspicuis.*

QUæ omnia ut liqueant clarius, utque *Interna* præsertim, quam dixi, *Pulcritudo Nobiliss. nostri Phosphori*, in Exemplum Ingenii singularis, ac curiositatis, ad Medicum pertinentis, ob omnium oculos ponatur; age, retrogrado ordine, contra Rhetorum Regulas, jam supra neglectas, ad teneriores quosdam Ætatis suæ tramites, sensimque ad Ultima, hucusque descripta, relabamur.

A Pueritiâ statim, in Patriæ suæ ac meæ, Gymnasio Vratislaviensi, succrescentes Aquilinæ indolis suæ ungviculos, & *Rupicapra*, in *Insignibus suis conspicua*, excelsos conatus, Parenti, Præceptoribus, aliisque in Virtutum Scientiarumq; palæstrâ decus quærentibus, affatim monstravit, Doctores cum summo eorum applausu nactus, in Pietatis quidem, Philologiz, & Humaniorum Artium studiis, *B. Parentem meum, Eliam Majorem*, nominatissimum quondam aliquot mille Ingeniorum Epicharmon, Aureo poculo, nec-inani, certaue tot Meritorum complacentiâ in publicâ Panegyri cohonestatum ab *Illustri Senatu Vratislaviensis Reipublicæ*. In Politicis verò, Eloquentiâ ac Historiâ tam veteri, quàm novâ, *Clar. Christophorum Colerum*, præstantis Memoriz promptissimæque Svadæ potiùs, quàm abstemi oris, Virum: Inque Poëticis, Physicis, ac Mathematicis callentissimum *M. Job. Fechnerum*, alterum Seculi nostri & Patriæ meæ Claudianum aut Horatium, Præceptorem etiam quondam meum; cui non minùs, quàm successori postea suo, *CL. Jano Gebbaro*, Gracitatis omnis politioris vivaci Theatro, Me multa debere confiteor.

Hinc consilio Patris An. 1646. d. 17. Aprilis in *Academiam Lipsiensem* missus, crescentibus annis Ingenium ibi magis magisque exseruit, Iudicii que ac doctrinæ maturescentis signa palàm dedit; in Philosophiâ primùm An. 1647. pro more ejus Academiæ, Baccalaurei, hinc An. 1648. planè summum in eâdem Magisterii titulum meritus. Quibus vix impetratis, ejusdem Anni Mense Majo Disputationem ex universâ *Anthropologiâ* doctissimam habuit, Autor ejusdem, & tantâ cum laude Præses, ut nemo non promptitudinem Illius in defendendo, quod scripserat, & retundendis Objectionum spiculis, quæ objiciebantur sibi, miraretur. Fuisseque *Anatomicarum* Rerum spectatorem imprimis sedulum, ex variis documentis patet, quorum unum est, quod refert, d. 4. Jan. 1648. Anatomicen cadaveris Fœminini à se inspectam, (Schol. ad Ann. l. Ephem. Curios. Observ. 2. p. 17.) Ac sequente Octobride in Numerum *Collegiatorum* Collegii ibidem Majoris Principum receptus est, citato cursu indies ad altiora pergens. Plenisque hoc pacto velis Oceano Artis Medicæ ubi semet tradidit, portiones Illius omnes pertractavit ad eò concinnè ac sedulò, ut ab *Anatomicâ Encheiresi* incipiens, perque interpositos *Pathologiæ*, *Semioticæ*, ac partium aliarum tramites, rectâ mox tenderet ad elegantissimum studium *Chimicum*, cujus dulcedine naturâ quasi trahebatur. In eoque sicut insignem *Hermetem* tempestivè adeptus est *Magnificum & Celebratis. Dominum D. Job. Michaelem*, Electoris & Principum Saxonix Archiatrum ac Professorem Clarissimum, qui *Sachsium* eo tempore, uti non longè post etiam Me, ut Filios amavit, & omni honore prosequutus est: sic ad imitationem Illius in totâ reliquâ vitâ fideliter se composuit, ut tum ex *Appendice Ejus ad Ampelograph.* pag. 62. de *Tincturâ Terræ Solaris* elaboratâ, tum pluribus aliis documentis, patet: & nec reliquas *Sapientiæ Experimentalis* partes, aut *Physicæ Scientiæ* amplexus dulcissimos intereâ *Ipsum* deseruisse, certum est. Nec discedere Lipsiâ est ausus, nisi quid in ipsâ demum etiam *Medicinâ Practicâ*, quam vocant, ex se sperandum esset quam proximè, specimine publico iterum ostenderet, ac hoc nomine Memoriam sui tantò vivaciorem in plurium animis obsignaret, *Disputatione de Phthisi* Ann. 1649. habitâ, sub Rectore Magnifico, & exquisitæ peritiæ Viro, Dn. D. *Job. Hoppio*, Affine suo, ac per totum tempus illud Hospite.

CAP. VIII.

De Itinere in Hollandiam.

Istis hoc pacto laudabiliter peractis, eodem Anno 1649. rectà postmodum se itineri accinxit, *Dresdam* primò omnium Lipsiâ tendens, Electorum Saxoniz sedem amplissimam; ubi præter perlustrationem sedulam Equilis magnificentissimi, Gazophylaciorum, Armamentarii, ac publicarum aliarum Ædium, curæ cordique duxit, in consuetudinem imprimis cum Archiâtris Electoralibus, sex iis præcipuè *D. Casparo Suevo*, *D. Laurentio Babst*, qui Magni *Sennerti*, B. Conjugis meæ Avi Filiam, duxerat, pridem emerito, *D. Abrab. Birnbaumio*, & Viris Celebribus aliis, se penetrare.

Hinc, ut habet *Colerus*, cujus in superiori Capite mentio facta est, in Nuptiali Sermone ad Sachsum, viâ *Wittebergæ Altenburgum* transit, ac ibi non inutili cum Philologo magni nominis, *Tb. Reinesio*, & Medico eximio *D. Jos. Claudero*, conversatione fruitus, paulò post viâ *Magdeburgi & Lunaburgi, Hamburgum*, totius Germaniz Cellam & Penuarium, & *Lubecam*, amplitudine litus, splendore ædium, sublimitate ac elegantiz Turrium magnificoque Templo Cathedrali, & huic Armamentario proximo, quod verò caput rei est, civium probitate, ac bonis Moribus conspicuam, est progressus: Indeque *Bremam*: ac hinc per Comitatum *Oldenburgensem, Embdam Frisiz* adiit. Quibus etiam relictis mox mox *Amstelodamum*, Emporium illud, Mercaturæ à Seculo circiter, & Artium Scientiarumque omnium famigeratissimum; inque vicinam huic Academiam *Lugduno-Batavam*, recepit Se: totique huic Itineri, sicut subsequis reliquis, Totum Se Pietate non minùs, Castitate, Sobrietate, Taciturnitate, cum opus, & Circumspectione prudenti, quàm Bursam sufficienti viatico præparavit. Facitque ipse postmodum istius Itineris sui, *lib. 1. Gamma-rol. in fine cap. 5. pag. 106.* aliquam mentionem; unde, rarò præterea à Curiositatis tramite deflexisse, intelligere est. Et quidem *Lugduni Batavorum*, præter nominatissimum illud Theatrum Anatomicum ac Bibliothecam, ad Nosocomium præcipuè, inque Hortum Medicum spectatissimum, felicem Naturæ pictricis non minùs, quàm Medicatricis, Sedem sæpè digressus est: inque Ambulacro vel Porticu ejusdem quæ maximè notatu digna occurrerent, (occurrerant verò plurima) de quibus vide *Gamma-rol. sua pag. 103. & Diss. de mir. lap. Nat. pag. 82.* sedulò notavit: ac in universo reliquo Apollinis *Lugdunensis Pindo*, præsentissimum indies

Doctrinæ augmentum, ex oræ ac consuetudine summorum in Re literaria Culminum, *Adolphi Vorstii*, Theophrasti alterius; *Adriani Falcoburgii*, in Anatomicis Lyncei; *Othonis Heurnii*, Medicinæ Practici eximii. *Joh. Walei*, Anatomici item industrii; nec non Polyhistorum inclitorum, *Salmasii*, *Heinsii*, *Boxhornii*, conquirendum, sagaciter sibi duxit: quæ per pes identidem *Sachsiæ pectoris Venustas & Elegantia* exstitit. Proindeque ne ocium canicularè ociosè consumeret, intercedente tempore *Enchusam* tantisper, ad reficiendum à studiis gravioribus animum, perrexit, ac instructissimam ibi innumeris penè ex omni Terrarum plaga collectis Naturæ opibus, domum Clarissimi Medici *Bernhardi Paludani*, attentè vidit; ejusque mentionem proinde injicit, in sæpe laudatæ *Gammærol. sua lib. 1. cap. 3. pag. 50. & L. 1. cap. 5. p. 105.* quam Retum Naturalium Exoticarum exquisitissimam sarraginem, per Virum Clar. *Adamum Olearium*, honesto precio cœmptam, *Serenissimus Holsatia Princeps, FRIEDERICUS. p. m. Ann. 1651.* Gottorfium, in Cameram ejus Aulæ nitidam transferri, amplissimæ Bibliothecæ jungi, & pluribus aliis tum Artium Naturæ pægniis, non parum indies locupletari fecit.

CAP. IX.

De Itinere per Brabantiam, ac iterum in Germaniam.

Finito per Hollandiam itinere, sibi aliud in *Brabantiam* suscepit, magnificæ Urbis *Antverpiensis* famâ ac pulcritudine pellectus; quam itaque videre etiâ desideraverat, ac vidit, unâ cum *Bruxellis* Regiis, ac *Lovaniensi* Academia veteri, *Maribus Lipsii*, *Vernulei*, ac *Puteani* clarâ. Imminente autumno dein *Ultrajectum* transiens, per *Cliviam*, *Coloniam Agrippinam* commigravit: Indeque *Rheno* usus, *Moguntiam*, & posthanc *Mæno-Francofurtum*, Emporium Germaniæ Comitibus Imperialibus & librarîâ mercaturâ clarum, petit. Quo in loco constat, familiaritatem Ipsum cum Medicis magni nominis, *Petro Petri F. de Spinâ*, & *Joh. Schrödero*, Viro æque humanissimo, & Chimiâtro in Pharmacopœiis Germaniæ autoritatem canonis adepto, facillè obtinuisse.

Inde *Heidelbergam* recepit se: & *Argentoratum* postea. Ubi per hyemem moratus, mensâque ac domo exceptus *Domini D. Joh. Alberti Sebizii*, ex quotidianâ Viri hujus Excellentissimi consuetudine tantum porrò lucratus est, ut rudimenta Præceos, Lipsiæ præconcepta, inque Bel-

gio comtiora reddita, tantò sublimiùs eduxerit, *Rudolfum Salizmannum* insuper, grandævum, iteratò salutare, ex hujusque colloquiis Medicis eximium quid prolicere non intermittens. *Quaque in Phosphoro* fuit insatiata sciendi cupiditss, Nummorum cognitionem, quantumvis solam ferè Medico aliàs minùs necessariam, prætereà ad suæ venustatem mentis pertinere censuit, cum insignis ad hanc occasio sibi met pateret, in instructissimo quamplurium selectiorum Numismatum Antiquario, Ornatissimi Viri, *Job. Jacobi Luckii*, cujus iteratam in Scriptis mentionem injicit; in *Dissertatione* videl. *Epistolicâ* ad Me de mirâ Lapidum Naturâ, p. 62. inque *Gammarolog.* l. I. cap. 3. §. 12. p. 48.

Posthac, moræ ulterioris impatiens, sub initium Veris An. 1650. isthæc etiam gratissima quamvis, hybernacula sua deseruit: ac Argentorato *Basileam* cessit, auscultaturus ibi, ut fecit, Clarissimis Medicis, *Job. Casp. Baubino*, & *Stupano*; & consummatisimi Viri, *Felicis Plateri*, commendatam tot Scriptis Pinacothecam, curiosè ac sedulò lustravit: quam ipse etiam (*Dissert. d. mirâ Lap. Nat. p. 83.*) laudat.

CAP. X.

De Itinere in Galliam.

BAsileâ digressus, per tractus *Montis Belligardi* ac *Burgundie*, vivente adhuc *Julio Mazarino*, Cardinali Eminentissimo, & Gallicarum rerum Ministro summo, in *Galliam* se penetravit intimiùs, & Regium ibi Liliætum *Parisiense* coràm tueri, in eoque versari aliquandiu animum induxit. Utque ibidem *Lutetias* has non urbem, sed orbis Epitomen conspiciere se, in vastissimo illo ambitu, stupore percitus putavit; ita non parum sibi metuit, ne fortè in tantâ rerum omnis generis abundantia, notatu dignum quid præmitteret. Quam sollicitudinem tamen nativo animi sui moderamine temperavit assatim, & ea tantùm aut præcipuè, est sectatus, quæ ad limites Medicos propiùs spectarent. Aditum sibi præparans ad varias Officinas Medico-Chimicas, & Nosocomia; imprimis autem *Job. Riolano*, veterano jam tum Anatomico, & *Guidoni Patino*, summi nominis Medico, quem omnes, qui cum eo conversati sunt, ob peccu- liarem, minùsque aliàs suctum Genti suæ in Germanos amorem celebrant, seriò auscultavit.

Inde *Rotomagum*, Normanniæ caput, aggressus est; ac porrò, post interpositos dies plusculos, *Lugdunum*. Ubi prima constantis postmodum

Amicitia jecit Semina cum Nobilibs. ac Eximio Medico, *Carolo Sponio*; de quo inferius plusculis dicetur.

Lugduno, ad *Valentia* & *Avenionis* celebres Academias progressus est; & ob grassantem in *Languedociâ* Pestem, ut *Colerus* refert (in Panegyrico) periculoso Itinere per *Nimesium*, Amphitheatroclarum, in Academiam *Montispeffulanam*, ab aliquot Seculis studio Medico celebrem se contulit; ubi Hortus Medicus amplissimus, sumtibus Regis *Henrici IV.* Ann. 1595. operâ *Ranchini*, Medici, strui cœptus (ut habet *Gölnitzius* in Itinerario pag. 571.) & per obsidionem Urbis dein corruptus, mirificè iterum à Rege, donatis octies decies mille Florenis (ut habet *Sebast. Schefferus*, Introduct. in Art. Medicam. cap. 10. §. 8.) reparatus est. Imprimis verò non semel *Richardi de Bellevall*, Academiae *Monspeliensis* Cancellarii, acutum Ingenium, & multiplicem de Arcanis Physico-Medicis, planè selectis Experientiam, miratus est: ac disputantes, de Rebus gravissimis audivit Insignes Viros, *Jacobum Durandum*, *Petrum Sanchium*, & alios. Quorum principe quasi loco habuit genuinum illum Gallia Senertum, *Lazarum Riverium*, verique amantissimum, ut patet, præter alia, ex eo, quod anni tum prægressi 1649. Mense Julio acciderat, quo videl. de Circulatione Sanguinis, tanquam Re novâ, bonus iste *Riverius* disputans, indigna *Ludovici de Soligniac*, Professoris itidem Regii, opprobria, Propugnatores doctrinæ ejus Circulatores vocantis, atque è Circo Medico exterminandos, putantis, ampliùs audire non sustinuerit, justâq; bile suffusus, abitum è Cathedrâ sit meditatus, ut refert ipsemet *Sachsus* in Elegantissimo suo *Oceani Macromicrocosm.* opusculo §. 4. pag. 6. Atque alteribi laudatum *Riverium* fidelissimum quondam Præceptorem suum, (in *Dissert. videl. de mirâ Lap. Nat.* pag. 98.) *Monspeliung*, (ibidem pag. 76.) dilectissimam quondam suorum studiorum sedem nominat, de *Thermis* illis famigeratissimis, *Barlucanis* mentionem adjiciens, quorsum non minùs, atque ad *Montem Ceti*, & vicinum *Mare Mediterraneum*, horis æstivis faventibus, ad fallendos fervores Aëris, campumque Curioso suo animo liberio rem dandum, exspaciatus est. & commoratus in *Tractibus* istis, usque ad Æstatis jam-dictæ terminalia.

CAP. XI.

De Itinere per Italiam.

Sub Autumnum dein, per idem *Mare Mediterraneum*, non minùs Vento secundo usus, trajecit ex *Galliâ* in *Italiam*; quàm fideles, quos passim

sim laudat, Achates duos, æquali Morum probitate conspicuos, & simili Secum, pulcherrima quævis peregrè notandi studio flagrantes, felicè fidere obtinuit. Cujusmodi Flores eximii, h. e. boni Socii, ut non nascuntur in Hortis omnibus, postquam paucissimis datum est, genuinum Scopum Peregrinationis attingere, dum ne semel, quis verus Itinerum Scopus sit eligendus, intelligunt, ac imparati potius, nec polymathiâ aliquâ, aut moribus exculti, more sylvestrium Anserum, in aliam Terram provolant, meliorem patrimonii partem ut plurimum transportantes saltem à diverforio in diverforium, ac quatuor verba exotica sub reditum blaterantes: ita Duos istos acquisitos, per gratiam DEI, Itinerum Socios, probis suis moribus conformes, nunquam postea ex animo dimittere potuit; quin amicitie fœdus cum Ipsis constantissimè servavit. *Dn. Job. Udalricum Widholtzium* intelligo, *Danielis Widholtzii*, Physiçi quondam Augustani Clarissimi Filium, postmodum Doctorem, ac ipsum etiam Physicum Kaußbayrensem in Sueviâ, teste *Phosphoro* (Ampelogr. pag. 617.) ac *Dn. Martinum Christophorum Metzger*, itidem Medicinæ Doctorem dein, & Posonii in Hungariâ Practicum celeberrimum, ut constat ex *Ampelogr. dictæ* pag. 463.

Cum quibus proin ubi solverat; convenienti Tempore *Genuam* appulerunt, urbem Basilicis ac Templis, Nobilium Palatiis, commerciisque per & extra Italiæ partes longè famigeratissimam: & post aliquot Hebdomades in *Triremi Liburnum*, indeque *Pisâs* pervenerunt, Academia, & Horto Medico celebres. In cujus Introitu, Porticu aut Muséo, *Sachsus* noster rarissima, quæ ibi servantur, Naturæ Miracula (vid. *Ejusd. dissert. de mirâ Lap. Nat. pag. 53. & 83. 84. 85.*) supradicto Anno 1650. notavit aliquoties; variaque ingeniosa Hypogrammata, Effigiei Apollinis, Mercurii, &c. subscripta, ne scilicet non-eruditior inde quoque recederet, fideliter transferipit; quæ nunc *Gammaolog. lib. 1. cap. 1. paragr. & pagina 6.* inserta legi possunt.

Inde *Lucam*, Rempublicam, in *Hetruriâ* sitam quidem, sed Libertate antiquâ gaudentem, ac nemini subjectam; moxque *Florentiam*, verè bellam Ipsismet Italis dictam; illum, inquam, *Hetruriæ* oculum ac diadema, Majestate rerum satis conspicuum, sunt emensi; si scil. ea metiri quis potest, quæ diutius licet spectata, veruntamen ubertate suâ visum obruant, ut is cernens plurima, paucissima discernat; Cujusmodi mirabilium duo in scriptis suis *B. Sachsus* seorsim commemorat. Unum in *Sereniss. Hetruria Principis Medicæi Thesaurario*, *Clavum Turnheuseri Ferr. Au-*

reum (*Sachsf. d. mir. Lap. Nat. p. 77.*) de quo in diversum abeunt Doctorum iudicia: Alterum ex Basilicis passim ac Templis memorabili intus Pavimentorum, Parietum, Funicum, & Altarium, splendore obtutum perstringentibus, in sumptuosissimo, ac regias gazas superante, ad Ædem D. Laurentii adjuncto Sacello, ibique in summo Altari, quod Sanctum Sanctorum dicitur, opere tessellato vel Musivo factum, in *Naturalis Marmoris Frusto*, à solâ naturâ exactissimè delineatos *duos Homines*, Botrum Baculo portantes: (*Dissert. d. mir. Lap. Nat. pag. 64.*)

Florentiâ Senam Hetruriæ Urbem, etiam comtam ac celebrem, divertit; ac postremò Romam, dum ibi adhuc vigeret Anni Jubilæi Festivitas. Cujus Urbis, Urbiumque omnium quondam Reginæ ac Imperatricis, dum solum Nomen ingero, *Honoratissimi Domini Collega*, minimè opus est, ut refricem *Vobis* in memoriam, quæ publicè privatimque procul omni dubio vix-defatigabilem aliàs Curiosam Industriam *Sachssi*, in perillustratione illâ veruntamen sæpissimè fatigarint. Aut tota Pontificalis, Purpuræque Cardinalitiæ, Hortorum, Bibliothecarum, Nosocomiorum, officinarum technicarum, &c. magnificentia, cum Sciagraphiâ vastissimi operis, operosissimè retrahenda foret in medium: cujus Moles quamplurimas, quâ veteres, quâ novas, ac subterranea in super diverticula, quousque potuit, curiosè perreptavit *Sachsius*, solaribus alioqui radiis intacta.

Iisque visis retrò per *Umbriam*, ibique per *Spoletani Agri delicias*, cujus Vina deinde (*in Ampelograph. pag. 437.*) prædicat, translatus est: & *Apenninum* premens, qui *Italiam*, Terrarum Paradisum, juxta longitudinem in duas partes dividit, ad inestimabile illud, ob maximas opes, & toto Terrarum orbe decantatissimum Sacellum *Dive Virginis Lauretane*, se recepit. Indeque *Anconam* convertit se, Portu nobili celebrem, in litore Hadriatici Maris sitam. Derelictâq; hæc, *Bononiam*, *Ferrariam*, *Veronam*, *Venetias*, *Patavium*. Ex quibus *Verona*, amicitiam peculiarem contraxit cum Celeberr. Viro, & à Germanis præsertim frequens-salutato, *D. Petro à Castro*, superioribus annis in *Biscajâ Hispaniæ*, Medicinam cum summo applausu faciente, ac *Mantuani Ducis Gonzaga*, Archiatro postmodum; Cujus scripta, ut inferiùs dicetur, familiarissima sibi *Phosphorus* poster reddidit.

CAP. XII.

Seorsim de Laureâ Doctorali, Patavii acceptâ.

ANtiquissima verò *Patavina Urbs* modò dicta, illa ipsa existit, quam sibi tandem in Amphitheatrum meritæ suæ adoret, ac testem patronamque exornandæ Medicâ Lauræ eruditionis elegantissimæ delegit. In quâ maturè, ut par erat, *Illustrissima Facultati Medica, & Nationi Germanica* associavit se, totâ hyeme curiosè auscultans publicè celeberrimis Viris, *Fortunio Liceto*, Philosopho supra modum scribaci (de quo Romæ proin aliquis falsè nimis locutus est, laborasse ipsum quâdam Diarrhœâ cerebri; non scripsisse, sed, salvâ veniâ, cacasse libros) *Benedicto Sylvatico*, jam tum Senî, *Franc. Antonio Bonardo*, Germanis imprimis propitio, *Petro de Marchettis*, Chirurgiæ Doctore eximio, *Antonio Molinetto*, promptissimæ Svadæ, ingenii & dexteritatis Anatomico, ac aliis; occasioneq; ista hybernî temporis, nullam facilè in Theatro Anatomico demonstrationem aut administrationem intermisit, etsi ejus jam pridem peritus existeret, usque dum, ut mos est, præmissâ brevi ad Examen publicum præparatiunculâ, adèd masculè mox mox in ipso rigidiorè Examine gessit se, ut *unanimi Procerum consensu, nemine penitus atque penitus contradicente*, in Gymnasio, die 27. mensis Martii, Anni 1651. mitrâ Doctorali, solenniter est ornatus, ut sibi de nullâ jam ampliùs re, quàm Hygeia ad reditum propitiâ, inque Patriâ dein de Praxi feliciter ineundâ, ac sociâ Thalami, studiorum desideratissimâ clausulâ, cogitandum esset. Quapropter & mense Aprili subsequo, viâ Venetiarum, domuitionem in Germaniam sine moris amplioribus paravit, & feliciter, ut dicitur, ulterius, rediit ad suos.

Interim toto illo tempore, quo Patavii agebat, nihil quoque antiquius habuit, quàm aliorum præterea insignium hominum amores promereri. Quorum agmen quasi ducebat, Danorum Charis ac Musa, horumque non minùs, quàm Germanorum, & ingenuorum aliorum quorumvis, ad studia Medica, canonicè pertexenda, rem antiquariam excolendam, & Itinera per Italiam & finitimas oras rectè instituenda, Mystagogus planè amabilis, *Nobiliss. Job. Rhodius*, in cælibi Senio mortuus, & editis scriptis aliquot boni commatis, non parum clarus, ejusque viventis adhuc vestigia uti jam tum in hoc comitatis tramite premere cœpit

æque Clariss. Vir, Dominus Carolus Offredi, Helvetius, qui Memet similiter Anno 1659. ac 60. Patavii omni humanitate prosequutus est: Ita amicè non minùs cum *Sachsio* conspirasse, ex sæpe-laudatâ *Gammarel.* non obscurè colligere est, lib. 1. cap. 3. §. 18.

CAP. XIII.

De D. Sachsii in Patriam Reditu.

ITaque ubi rectâ demùm ad reditum in Patriam, bono cum DEO, obtinendum, *Optimus noster* accinxisset se; trita communiter via per *Marchiam Tarvisianam*, vel *Trevisanam*, ut vulgò dicitur, sibi commoda visa est: Indeque inter *Alpium* Rupes, mole ac nivibus horridas, ad amœnissimam situ paulò post, totiusque Comitatus *Tirolensis* Metropolin splendidissimam, *Oenipontem*, venit, & tam intus celeberrimum tectum aureum, magnumque illum Serenissimi *Archiducis Austria, Ferdinandi Caroli*, Archiatrum, *Oswaldum* contuitus, cumque hoc familiariter conversatus est; quàm paulò foris effulgentem ex sublimi præcipitio montis, Crucem Ligneam, quam Antiquitas eò posuit, in signum & devotam non immeritò Memoriam Augustissimi quondam *Maximiliani* Imperatoris, qui venationi damarum impensius addictus, in montanis scruposis supernè ad avia devenerat, sic, ut ab Angelo, non Homine, in viam, antea-imperscrutabilem, divinâ Providentiâ reductus fuerit, ut ex historiis liquet. Districtum istum montanum, cum Cruce conspicuum, præterlabente ad pedes præcipitii *Oeno*, vel *Ihno* fluvio, convenienter in zre delineatam, exhibet *Nobiliss. Dn. D. Georg. Hier. Velschius, Polyhistor ac Medicus Augustanus, longè Clarissimus*, in titulo perelegantis sui de *Ægagropilis* Opusculi primæ editionis.

Oeniponte dein ac *Alpibus B. Sachsus* emergens, *Augustam Vindelicorum* venit: ibique præter animi delectationem eximiam, quam ex amœno situ, munditie intus, ac amplitudine Urbis, Ædium splendore, magnificentiâ Curiz, Templorum pulcritudine, Fontibus Aquæ salientis in Foro ac Viâ publicâ marmoreo-zneis artificialibus, & Hydraulicis Machinis, pro usu omnium, instructissimis, totque insuper officinis præstantissimorum Artificum, ex Portâ item intromissoriâ, automatarii operis, der *Einlas* dictâ, (quam speciosè describit *Jacobus Balde*, præfat. *Solatii Podagricorum* init.) Civium comitate, aliisque captavit; hoc imprimis magno sibi cessit solatio, quod non tantùm Ipse, per clementiam DEI, salvus & incolumis eòsque in Germaniz sinum receptus esset iterum,

rum; post tot antea Itinerum apud Exteros pericula : Sed fido simul Acha-
ti suo, *Job. Udalrico Widholtzio*, coram gratulari posset de plenis gaudio
amplexibus, & extortis ultrò citroque per storgen lacrymis, quibus se-
mutuò excipere videbat dulcissimum suum Amicum hunc, & patrem e-
jus, *D. Danielem Widholtzium*, cujus in *Memoria* hujus *Sachsiane* capite
XI. mentio facta est, unà cum necessariis reliquis : Similia videlicet do-
mi etiam suæ mox mox à suis in Patriam expectans.

Gratissima tamen & peramabilis Præstantissimorum Virorum con-
versatio, aliorumque concertans invicem hospitalitas, eadem, quæ eò
venerat, hebdomade, haut facillè ipsum iterum dimisit. Atque ex multis a-
liis *Magnificus* imprimis *Excellentissimusq;* laudatæ Reipubl. *Physicus, idem-
que Comes Pal. Caf. & Eques S. Marci*, cuique, ni fallor, ob merita magna,
tempore pestis præstita, Itali *Verone* statuem publicè erexerunt, *Dn. D.
Job. Henisus*, *Chymiater præcipuus*, *Sachsium* nostrum, recens-creatum
Doctorem, ob Virtutem & Eruditionem singularem, propenso amore
omni, inò ut filium, prosequutus est. Cujus *Henisii* Balsamum Antiloe-
micum, vel Oleum de tribus, contra pestem, multiplici usu probatum,
descriptum habetur in Dispensatorio Augustano : plusculisque de com-
positione ejusdem superiori tempore per literas mecum egit, nunquam
mihi fatis laudandus *Sachsus* : de cujus in Patriam reditu sic denique se
res habet :

Augustam *Norimbergam* venit, umbilicum Germaniæ vulgò credi-
tam; quam ego potiùs *Jenam* quodammodo æstimaverim, & verò *No-
rimbergam* cor ipsum ac scaturiginem Germanæ elegantiæ omnis, ac fi-
dei infucata. Eratque eo tempore ibi, (verba sunt supra-laudati *Coleri*
ad *Sachsium*, in nuptiali *Panegyrico*) conventus Cæsaris & Reginæ Sue-
corum per plenipotentes Legatos, de expediendis & exsequendis pacis
Osnabrugo-*Monasteriensis* constitutis sanctionibus : Ubi non tantum
apparatus magnificos omnes, pompas & splendores vidit; sed insuper
etiam *Job. Georgio Fabricio*, *Comitis Palatini*, *Caroli Gustavi & Ducis A-
malsini* Archiatro & Poliatro Norico, de omni meliori notâ innotuit.

Hinc Viâ *Coburgi Lipsiam* iterum, pristinam studiorum suorum A-
cademicorum matrem rediit : & hac etiam post tergum positâ, pauco-
rum dierum spacio, bono tandem cum DEO, post iter istiusmodi bien-
nale, in sinum Illustris Patriæ suæ, *Reipubl. Umatislaviensis*, feliciter est re-
ceptus, Anno 1651. d. 6. Maji.

CAP. XIV.

De Coniugio ac Liberis.

ATque sic tempestivè mox mox non minùs de valetudine civium procurandâ, quàm matrimonio subeundo cogitans; materiam quidem luculentissimam nobis reliquit, ostendere, quàm congruè factum fuerit, ut sicut Avus Maternus ipsi fuerat magni nominis Medicus, ac Archiducalis Archiater, *Dn. Daniel Bucretius*, (de quo superius cap. 2. dictum est) ita non ex alienâ domo, quàm Medicâ, *Consultissimè* quidem *Amplissimè*, *Viri, Job. Benckii Consulis & Syndici Namslaviensis*, filiam, sed neptem *clarissimi Medici, Job. Hennemanni*, Nobilissimam Virginem, *Annam Magdalenam*, dulcissimam vitæ sociam An. 1653. pridie Nonas Decembres sortiretur: Sed hæc ad scopum Scripti hujus palmarium minùs pertinent. Ut taceam, quod crambem tantùm aliquam operosâ talium recessione recocturus sim, postquam aliquoties laudatus *Colerus*, Panegyricum Sermonem *Nuptis istis* scribens, ex professo magis, *Benckiana ac Sachsiæ Familia* amplissimæ genealogiam quàm vivacissimè est prosequutus. Nisi quod unum hoc immiscere non inconvenientis sit: ante laudati videlicet *Danielis Bucretii* cognominem *Filium*, esse illum, qui superiori tempore edendis in Italiâ *Adriani Spigelii* operibus Anatomicis aliquandiu præfuit. Sed quia is curiosè nimis, ad apicem perfectissimæ elegantie, tabulas æri incisas ab artifice voluisset exigere, unamque earum, minùs congruam sibi visam, assumpto in manum instrumento sculptorio, aut cultro, deformem reddiderit, lineam tabulæ profundam imprimendo per præceps quoddam generosæ æstrum impatientie, uti à *Viro quodam magni nominis*, qui eo tempore præsens Patavii fuit, mihi relatum est, invidiam aliquorum illius loci, quæ excitatam Ipsius indolem clam aliquandiu præferat, eâ occasione in persecutionem notabilem erupisse, ut ille, securitatis ergò, in Galliam se reciperet, ex quâ rediisse, à me ignoratur.

Beatus verò *Sachsius* noster ex dicto felicè ac tranquillo, XVIII. annorum, & quod excurrit, coniugio liberos tres, Filios duos videlicet, quorum alter, *Johannes Tobias*, jam pridem in Cælum receptus est; alter, *Ernestus Philippus*, in egregiam Patriæ spem inter Clariss. Patris vestigia efflorescit; & Filiam unicam, *Ursulam Magdalenam*, rosæ venustatis Virginem, suscepit.

CAP. XV.

*De Vitæ reliquæ summâ, & ad eam
spectante Praxi Medicâ.*

Electâ itaque, per matrimonium istud, in sedem vitæ suæ constanter habendam, illustri Patriâ, *Vratislaviâ*, eâque tanquam Centrum positâ, ex quo Virtutis ac Eruditionis suæ radii tum demum longè lateque se diffunderent in longè amplissimam virtutum ac gloriæ perennantis Sphæram; à toto illo tempore non minus Charitatibus suis, quotquot earum ullo sanguinis vinculo sibi nexæ fuerant, fidem sinceram probavit & constantissimam; quàm accinctus jam jam, egregia, animi sui dona, divinitus concessa, plenè ac seriò indies ostendere, nil antiquius habuit, quàm Ægrotantium partim multorum, partim sibi similibus, h. e. Medicorum, domi foris celebrium, ac plurium aliorum, diversi ordinis, Virorum, Literatorum, aut literis bene cupientium, expectationem non vanam ac animos, tanquam magnetismo quodam, mirabiliter attrahere.

Ac seorsim ad Curationem Ægrorum quod attinet, quàm peritum in eâ, quàm gnavum, ac alacrem; addo notanter quàm Pium imprimis, atque à Technis, sorditiæ, avaritiâ, ac invidiâ alienum semper, nec infelicem plerumque, se gesserit, quemadmodum nullus ferè *populosissima Urbis* angulus est, qui hæc ignoret, ut nec diversum fateri possint ipsimet invidi: ita Veritatem ejus, quod scribo, maximè omnium roborat exceptione omnium major, *Generosi ibidem Amplissimique SENATUS Autoritas*; cui dignissimus tandem visus est, qui in Æsculapium, aut publicum Sanitatis Castellum nunquam satis laudatæ *Reipublicæ (Benefactricis etiam meæ)*, præficere- tur, decimus octavus in ordine, post Præcessores suos, quorum Catalogum, ab Anno 1533. ductum, subsequens caput exhibebit.

Patientes suos, ut minus impatientes essent, blandissimè semper, quàm fieri potuit, & amabili quadam industriâ tractavit, memor nostri *Hippocratis*, qui ait: *Austeritas tum sanis, tum agris difficilem accessum præbet.* Unde, quemadmodum tempore quovis alio, ita Anni 1665. ibense Septembri præsertim, grassantibus passim, non sine strage, malignis febribus, magnus ægrotantium numerus quotidie ad ipsum, tanquam ad salutiferam quandam anchoram, se recepit, Quæ causa etiam existit, quâ subsequi Anni 1666. mense eodem,

silentium suum coram me excusat in literis, quod scribere nempe non potuerit, *conflictatus cum Epidemiorum Morborum Lernâ* (sunt verba Ejus) quæ ipsius defatigaverit animum adeò, ut ferè momentum horæ defecerit, ob consulentium se multitudinem, visitandorum Copiam, & Remediorum, indies elaborandorum, necessitatem. Imò ipsummet dein cum morbo hyberno periculosissimo se luctatum, perscripsit Mihi ann. 1667. d. 6. Maji; & subsequas visitationes Ægrorum creberrimas, adeò vires ipsius attrivisse, ut sibi non licuerit vel aliquot dies impendere, quibus valetudini propriæ consulisset, grassantibus passim identidem Petechiali Febre, Morbo Hungarico, malignâ Pleuritide, & morbofis istius modi impedimentis aliis, quò minus in tanta ægrorum strage satisfacere, ut vellet, potuerit Collegii Legibus, aut commercio Epistolico, sine interruptu, operam navare. Et quamvis porrò tam anni modò dicti 1667 Autumno iterum occupatissimus esset, tanquam Hercules, clavâ armatus, in debellandis Febrium variæ indolis, & malignarum plus minus, tertianarum rariorem, quartanarum contumacium, purpuratarum, similiumque monstris, ut Idem mihi ejusdem anni d. 29. Octobr. in literis retulit; quam annis subsequis non minus innumeris ægotantium suspiriis fatigaretur: veruntamen nedum alterutrum Medicinæ oculum, (Anatomen) obdormiscere sibi passus est, quin iteratò ad retexenda obitorum quorundam corpora, & evolvendas interdum incurabiles morbi sedes sollicitè reciperet se, quousque occasio aliqua ac hominum minus refragantium fors, intentionem Ipsius planè laudabilem, hâc ex parte medica adeo necessariâ, secundaret. Atque sic, ut in Scholio Ejus ad Obs. 2. Anni I. Ephem. invenio, Ann. 1670. d. 6. Aprilis, virum quendam, Sphacelatis Intestinis mortuum, studiosè disseccuit, Ipse postmodum, post fata, memorabile Professorum objectum factus, ut jam superius, in præsentis Historiæ Cap. I. commemoratum est. Inque aliâ, Anno 1671. de. 12. Augusti ad me scriptâ refert, Se à biennio tum Collegii Patrum Societatis Jesu Medicum fuisse, & eâ occasione Virorum apud istos doctissimorum animos lucratum.

CAP. XVI.

*Seorsim de Physicatu D. Sachsi, ejusque
in Officio isto Antecessoribus.*

IAmque indignari nolite, *Honoratissimi Collega*, si retro paulum digrediar, & antequam pergam dicere, quæ ad ipsammet *Phosphori Vestri ac Mei personam* directe ulterius pertinent, brevem Catalogum hic interferam *Medicorum illorum celebrium*, quos tum Collegas habuit, tum Antecessores præsertim, in *Physicatu*, quem vocant, vel curâ publicâ valetudinis, in Rep. Patriâ Vratislaviensi, Autoritate ac Benignitate *Illustris SENATUS*, in *Ipsum* translata; cum, quemadmodum Christiani officii est, vos bene de Rep. merentes, amare; ita religionis pars, mortuos colere, & nomen eorum ab interitu vindicare.

Quantum itaque conjecturâ possum assequi, *Vratislavia*, vulgo *Bresla*, vel *Wratislavia*, à V Vratislao, Rege Bohemiæ, amplificatore ejus, sic dicta (cujus initialem literam VV, adhuc gerit in Clypeo Insignium) aliquibus *Budorgis* superioribus annis stato aut certo quodam Salario Medicos vix aluit, freta nimirum vel loci salubritate, vel sedulitate etiam ipsorum Medentium: donec Anno 1533. vel floruit ibidem, vel decessit, Medicinæ Doëtor quidam, ac Physicus Urbis ordinarius, quantum scimus, primus, *Matthias Auctus*, ut video annotatum à *diligentissimo ac ingeniosissimo Vratislaviæ nunc-Poëtâ, Henrico Mühlpsfort*, in fine Carminis Gratulatorii, quod *Godofredi Thilesii*, (de quo paulò post) honoribus Medicis, à Republ. ei decretis, scripsit.

Post hunc (*Auctum*) ibidem recensetur, secundus in ordine, Physicus, *D. Dominicus Weissus*; eique annus à Nato Christo 1540. assignatur.

Cui dein, vel vivens, vel transactis officii similis ac vitæ partibus, Anno Chr. 1545. *D. Johannes Spremberger* successisse scribitur, discipulus quondam, in Academia Lipsiensi, *Johannis Pfeilii*, Viri industrii, & Anatomæ peritissimi; ut ex *Job. Georgii Schenckii Lithogenesi* (cap. 1. pag. 2.) colligo.

Quartus numeratur *Johannes Crato à Crafftheim*, & ad Annum 1550. refertur, patriâ Vratislaviensis; fulgidum illud Sidus primæ magnitudinis in Cælo Medico ejus temporis, ac trium Imperatorum, *Ferdinandi I. Maximiliani II. & Rudolphi II. Personarum Medicus, Consiliarius, & Comes Palatinus*, πολυπειθέτος dictus *Clar. Sebast. Scheffero*, in Introductione Med. sub Præsidio *Conringii* editâ, cap. 7. §. 13. præcipuè Consiliis & Epistolis, à *Laur. Scholtzio* collectis, clarus.

Inde recensendus mihi videtur, (quem *Mühlpsfort* hinc omisit) *D. Balchazar Scheiderus*, Vratislaviensis, adductus à *Scholtzio* in Elencho Auditorum,

torum, qui præfixus est Cratonianis Consiliis, in folio editis; & ab eodem, (in Catalogo Auctorum, qui Epistolis Cratonianis præfigitur) expressè Physicus Vratislaviensis dictus. Ipsumque vixisse constat Anno 1556. mense Majo, quo tempore consilium edidit circa ictum lapidis, sinistrae parti capitis inflictum, exstans apud *Cratonem* Consil. Med. 299: & Anni 1562. mense Octobri, quo tempore Epistolam scripsit *Johanni Aurifabro*, inter Epistolas Cratonianas, num. 56. inveniendam. Nec non alia quædam exstant *Ejusdem Scheideri* consilia: unum de Melancholiâ Hypochondriacâ (Consil. Craton. 187.) alterum de Quartanâ (ibidem, Consil. 260.) utrumque verò absque addito nomine diei, mensis, anni, loci, aut Consulis.

Progreditur in Catalogo *Vratislaviensium Physicorum*, brevi quidem, sed mihi desideratissimo antea, ille feliciter cæteroquin in carmine Claudianizans, ac Statianum quid spirans *Mühlpsfortius*; & vel quintum, vel sextum, Reip. laudatæ Physicum, *D. Sigismundum Woyfelium*, nominat, ejusque vel vitam vel ultima, ad Annum 1581. refert.

Huicque successisse perhibet quendam, *D. Casparem Packisium* dictum, cum notâ additâ Anni 1585.

Quo celebrior utique *D. Daniel Bucretius*, Vratislaviensis, ac Physicus ibidem meritissimus, circa Ann. 1603. imprimis exstitit, de quo jam supra, in contextu Cap. 2. est dictum; Avus maternus *B. Sachsi*, ut ipse (*Sachsius*) innuit, *Gammarolog. lib. 2. Sect. 2. c. 4. pag. 687.* Deque *Bucretii* istius cognomine filio, *Anatomicorum Spigellii Operum Vulgatore*, verba itidem à me, (Cap. 14.) obiter sunt facta.

Huic successit, & circa Annum 1607. præcipuè Medicâ laude floruit, aut in eâ lethaliter defloruit, patriâ itidem Vratislaviensis, *D. Georgius Rumbaum*; nescio an fraterno, vel quonam alio sanguinis vinculo junctus *D. Christophoro Rumbaumio*, quem *Clar. Martinus Hannkius*, amicus meus à tenerrimis mihi familiaris, & in Historiâ Virorum illustrium omnis ævi Romani versatissimus, in Programmate quodam, quod de vitis Silesiæ Medicorum scripsit, *Javora-Silesium*, atque apud Vratislavienses Medicinæ Practicum, appellat. Et hunc ipsum *Christophorum Rumbaumium* citra controversiam puto esse illum, de quo memorabilem Historiam miræ curationis affectûs cujusdam singularis memorat *Döringius* (mox ipse etiam dicendus) *d. Medicinâ & Medicis, lib. 1. part. 2. Sect. 2. Class. 1. Cap. 3. pag. 58. & 59.* his verbis: *Annus (1611.) agitur sextus, ex quo D. Christophorus Rumbaum, Medicus Vratislaviensis, vir, quo ad vitam in-*
teger-

tegerimus, quoad artem exercitatissimus, quoad aliarum rerum cognitionem peritissimus, (cujus anima nunc sit in benedictione) sanctè mihi aliquoties affirmavit: sibi aliquando, dum ob ægri cujusdam affectum singularem graviter angeretur, librum Medicum in somno visum fuisse, in quo affectus illius curationem probè descriptam inveniret. Cum ergo is à somno expergeretur, & somnium planè divinum fuisse arbitraretur; curationem secundum ipsius monitum instituit: quam etiam, Deo fortunante, felicem expertus est. Quid sit? Postquam aliquot anni præterfluxerunt, demum liber quidam in publicum editur; (cujus titulus mihi memoriâ excidit) in quo illa ipsa ad unguem, (prout D. Rumbaumius se in somnio ea legisse putaverat) non solum descripta; verum etiam paginam ac paginae faciem (cuius idem, eadem inscripta fuisse cogitaverat) reperit. Et filium Georgius ille habuit, D. Casparem Rumbaum, qui gloriösus Medicâ laude Senex, sine relicta prole Hamburgi nuper obiit, Servator ibidem ante decennium vitæ meæ, postquam occasione blandæ pestis bubonæ, cui curandæ ab Amplissimo SENATU Inclutæ ejus Reip. benevolè à Me ac iteratò id poscente, præfectus fueram, febre malignâ cum mediocri delirio, ex effervescentibus periculosè Viscerum Tincturis ac Lymphis scorbuticis, undecunque, Miasma aliquod hostile nactis, gravissimè decumberem, ita, ut optimè de Me, in isto præsertim necessitatis puncto, meritissimus Vir, spe convalescentiæ vel septies ejiceretur. Prævaluit tamen dextra DEI, & dextræ Prudentissimi Medici benedixit; cui mortalitatem licet transgresso, dignissimas tamen decerno gratias, & manibus ejus lito justâ commemoratione beneficii. Donaremque insuper civicam, qualem civis civi antiquitus, à quo servatus erat in prælio, in testimonium vitæ & salutis perceptæ dedit: Sed potiore in cælis fruitur coronâ, vanitates humanas hoc perfectiùs ridens nunc, quò magis, vivus adhuc, vanitates omnes externi splendoris averfabatur. Parentis sui pulverem Bezoardicum, & peculiare quoddam Balsamum ad vertiginem, ad mentem Magni nostri Sennerti factum, præ reliquis Medicinis familiarissimo usu habuit, & plurimum boni his effecit, ob compositionis, quam toties mihi prædicavit, Harmoniam. Pluscitaque Medicamenta egregia alia laudati Patris sui, B. Christophori Rumbaumii, in instructissimis Vratislaviæ Pharmacopoliis parata, & aliqua eorum in Scriptis Sachsiæ descripta exstant.

Rumbaumio in publicâ valetudinis curâ successit, & circa Ann. 1615. clarus exstitit alter quidam Sigismundus VVoyselius Medicinæ D. superius dicti Sig. VVoyselii, ut puto, filius; cujus honorificam sæpiùs mentionem à patre meo factam memini.

Utque incedam ad tempora nostra paulò cominus; ad Annum 1622. à Mühlpsfortbio refertur *Michaël Döringius*, Vratislaviensis, Phil. ac Med. D. Celeberrimi non - inglorius *Sennerti* affinis, ac *Andrea Schatonis* à *Schattenfeld*, Med. quondam D. Professoris ac Senioris in Academia Wittebergensi, gener. Hujus *Schatonis* enim Filiam natu majorem, *Margaritam*, *Sennertus* jam - dictus duxit; alteram, *Annam* (ni fallor) *Döringius*: in cujus defunctæ locum Vratislaviæ postmodum Ann. 1634. d. 4. Jul. *Döringio* Conjux altera obtigit, *Martha Schmidia*; putoque ipsum, post transacta studia Academica, quibus Wittebergæ litasse circa Ann. 1601. 2. & 3. novi, & tempestivè dein Laureâ Doctorali insignitum, Archiatrum primò fuisse *Caroli Eusebii Lichtensteinii*, Ducis in Silesiâ *Oppaviensis* & *Carnoviensis*: hinc Professore Med. vocatum in Academiam Giessenam; indeque rediisse in Patriam, & *Physicum Reip. ordinarium creatum*. De Medicinâ & Medicis, Mithridatio, Opio, ac Opopalsamo, An. 1619. Mens. Junio ac Julio Dissertationes non inamœnas edidit. Cumque *Sennerto* diligens ipsi intercessit per literas de rebus Medicis commercium; quarum Epistolarum Volumen aliquandiu in Scriniis *Sachsus* noster habuit, ac inde imprimendas Lugduni Gallorum, amicissimo ibidem *D. Carolo Sponio* suo, circa Ann. 1665. concessit, ut *Ipsè* (lib. 1. *Gammarol. cap. §. 8. p. 12.*) testatur.

Hinc quidam, *Georgius Franck*, M. D. & *Physicus Vratislaviensis*, Ann. 1629. annumeratur.

Eumque vel sequens, vel in simili stadio, circa Annum Chr. 1631. comitans, *D. Johannes Kreuzmann*.

Ad Annum verò 1634. qui sub initium Mensis Augusti, Natalis mihi existit, refertur *Physicus* alius, *D. Johannes Pilgram*, qui in *Carminè* proprio suo, quod d. 4. Julii, jam dicti Anni, *D. Döringii* nuptiis scripserat, ipsemet Se & Sponsi collegam, & *Physicum Vratislaviensem*, vocat.

Post hunc ab Anno 1636. circiter inclaruit *D. Job. Dobritius*, *Sittâ Lusatus*, cujus jam admodum - Senis, nec levi in Re Medicâ, autoritate pollentis, ab annis tenerioribus recordor.

Imprimis verò *D. Job. Agricole* persona, & incessus ad nullum affectum splendorem compositus, successu temporis notus mihi existit: quale quid solet illis esse commune, qui navigatu ad loca maximè diffita, & Chymiatriâ impensius capiuntur. In scriptis *Ipsius* multa occurrunt scitu utilia, & quæ versatas in Regimine ignis *Autoris* manus sat ostendunt.

dunt. Possit tamen esse, ut in aliquibus Lector assensum suum tantisper suspendat, usque dum omnem experimenti successum viderit. *B. Sachsus* (d. mirâ Lapid. Nat. pag. 100.) *Ipsum* appellat *Physicum Reip. Patria meritisimum, suumque amicum singularem.* Müblpfortbuis ipsi Ann. 1643. assignat: sed aliquantò longius Physicatu præfuisse, antequam rebus humanis eximeretur, haut paucis etiamnum, in Patriâ meâ, in recentî memoria est.

Sequitur excitatæ industriæ, & promptitudinis in medendo Vir; *Dn. D. Joachim Elfnerus*, quilaudato *Agricole* circa Ann. 1653. in officio accessit, & successit.

Hinc circa Ann. 1668. imprimis *Nobil. Dn. D. Gottfrid. Thilesius*, ex honorabili & sat antiquâ stirpe natus, per peritiam suam, & singularem in medendo elegantiam, animos *Senatorum* adedè derivavit in se, ut data occasione ad salutandum non gratiorem, quàm ipsum, valetudinis suæ, ac Urbis totius Præsidem proclives agerentur. *Observationes Ejus Pathologicæ duæ, in Anno 1. Ephemer.* (num. 105. & 106.) conspicuæ sunt.

Atque idem denique, post reliquos omnes hucusque nominatos, de *Sachsio* nostro dicendum est: quem fata, quid in officio posset præstare, Ann. 1671. denique publicè monstrarunt, & Salivam toti Urbi dulcissimam moverunt; nullâ verò ratione tam nobile pignus Famae, & longè dignissimum Æternitatis Candidatum, diu, inter imbecillitates humanas ultrò citròque volutari, ut docet eventus, permiserunt. Adedè sollicitè, tantaque diligentia res suas, aut rectius, Urbis & Ægrorum, egit, ut suæ desereret curas valetudinis; ad omnia impiger, quousque per periclitantes, quas cap. 2. expressi, corporis sui viriculas poterat. Quas tandem moderatiùs intendere coactus est, atque ad Patientes suos se recepturus, curru uti. Ita enim *Dn. D. Volgnadius*, amicus antiquâ virtute, ac fide mihi probatissimus, d. 7. April. 1672. *Vratislaviâ de Phosphoro* prescribit: *Dumpedes praxin exerceret, ardores in lumbis & mictiones cruentas sæpe passus est: Postquam curru veberetur, symptomata hæc transierunt.* Raroque ab officinis Pharmaceuticis abfuit; quin medicamentariam in iis rem utilibus compositionibus auxit, ac sæpè lustravit vigili oculo.

Cui demum eodem, quo obiit, Anno 1672. Mense ipsomet Januario, in *Physicatu* successit perspicacis ingenii, & vividæ promptitudinis Vir, *Dn. D. Fridericus Ortlobius*; qui qualis futurus esset, jam in Academia Lipsiensi ex editis *Disputationibus* duabus limatè scriptis, unâ de la-

de humano, Ann. 1653. & de fonticulis alterâ, Ann. 1654. maturè sat-
ostendit.

CAP. XVII.

*De Receptione Ejus in Naturæ Curioso-
rum Collegium, & Actis in eodem.*

UTque in viam, citra posteriores ambages, ad depingendas amplio-
res *Sachſani Animi Veneres* redeamus; quando confidero, quan-
tis curis, quàm fideliter, quàm constanti ardore, quot quantisque
multa ſciendi, beneque de Patriâ, bene de proximo non minùs, quàm
Posteris, ac utrobivis poſtremùm de Collegio merendi, deſideriis, cer-
tè indomabilibus, actus ab ineuntibus annis, juxta ætatum tramites,
fuerit; nemo me falſi arguet, ſi *Sachſum*, quicquid fuit, totum fuiſſe as-
ſiduitatem, laborem, induſtriamque dixerim. Ex quibus, cum de gna-
vâ in Scholis Indole, cum de tranſactis non ſine fruge peregrinationibus,
deque peritiâ, induſtriâ, & felicitate in medendo jam ſatis dictum ſit;
tempus eſt, ut tùm quo genio *nunquam otioſo* intra Collegium, quâ mo-
rum amabilitate & nunquam ceſſante Induſtriâ Se item *Domi* non minùs
cum Viris Literatura faventibus aliis, quàm foris longè latèque per Literas
cum toto quaſi Aſtrorum Cœli Medici Choro, habuerit, ordine adda-
mus.

Pellectus itaque virtutibus Ejus, acraræ eruditionis Famâ *Magni-
ficus ac primus Collegii noſtri Dn. PRÆSES, Nobiliſſ. Dn. D. Johann.
Laurentius Bauſchius*, p. m. paucis ab exortu Collegii Annis, & redeun-
tibus ab Exilio magis magisque, poſt pacem Germaniæ ſtabilitam, Mu-
ſis, unanimi ſuffragio Collegiarum (initio paucorum) præcipueque ve-
ſtro, *Magnifice Dn. Febri, nunc - Praeſes alter, itidem meritiffime, & Nobi-
liſſ. Dn. D. Elia Schmid*, unâ in eodem loco (primâ Collegii ſede, Svin-
furtenſi Rep.) agentium; ſincerè eò eniſus eſt, ut coronæ iſti novellæ,
gemma adeò ſplendida, *Sachſus* inquam, recens-fundato *Naturæ Curio-
ſorum Collegio*, inſereretur. In quo etiam ſeſſeſſit ad obtemperandum
minùs difficilem: atque ſic Ann. 1658. dictæ Societati, aſſumto *Phospho-
ri* nomine, acceſſit. Anni verò 1666. dein, Menſis Auguſti die 29 eo-
dem videlicet tempore, quo modo-laudatus *Dn. Febrius B. Bauſchio*
ſucceſſit, *vices adjuncti* ſimul *Phosphoro* noſtro demandatæ ſunt, ut re-
cordor ex literis, à *Dn. D. Schmidio* d. 23. Sept. dicti An. 1666. ad Me per-
ſcriptis.

A quo tempore præsertim quicquid dixit, quicquid scripsit, egit, aut cogitavit, noctu dieque *ardentissimo huic gloriae Literatæ Sponso*, post DEUM, & ægrotum salutem, incolumitas identidem & emolumentum *Collegii in Natura Scrutinio Curiosi*, in animo, linguâ, manu, ac calamo præsentissimè semper adfuit: hoc fuit desideratissima sua Venus, Charis, stella polaris, & speculationum selectiorum terminus unicus, ac objectum inexpugnabile. Et quodcunque in libris, vel literis aliorum legit, Latinis, Græcis, Vernaculis, Belgicis, Gallicis, Italicis, aut alterius Idiomatis, & quicquid in Itinere, aut penes ægros, aut domi suæ, quotidie, ad Physicam, Medicinam, Pyrotechnicam, & technicas alias pertinens, notatu dignum observavit; illud omne; aut nervum ejus præcipuum, non obstante officii ratione, cui constanti diligentiam præfuit, immani celeritate ad diaria statim sua vel adversaria retulit. Omnia in gratiam exornandi *Collegii Curiosi*. Non conversatus familiariter, cum Amico, non Procetibus, aut Illustribus personis medendo inservit, ubi non undecunque occasionem captaret, pro Bono Academiæ loquendi, monendi amicè, aut rogandi, commendandi, & commendationes ulteriores Collegii, aliis amabili suâ ac indefessâ Svadâ tantum non extorquendi. Nullus penè Europæ angulus tutus ab Epistolis suis exstitit, in quibus Honor & Augmentum *Curiosæ Societatis*, Alpha, Mi, & Omega Scriptionis non esset: & hoc improbo labore effecit, ut favorem nostri, plenè hinc indè lucraretur ab exteris; quod præter benigna *Excellentissimorum Virorum Judicia* Anno II. Ephemeridum præfixa, liquidò testantur omnes propemodùm paginæ in Ephemeridum ipsarum non Anno secundo tantum, sed primo præsertim, & magnam partem tertio; *Sachsiæ* sicut *industria*, sic *gloria* feraces. Distinctiusque de favore & gratia *Exteriorum Virorum Celebrium, imò Illustrium Personarum, Clementiæque ipsius CÆSARIS LEOPOLDI*, tam toti Collegio, quàm seorsim *Phosphoro* præstitâ, inferius agetur, ut pleraque inimitabili labori, vigilantiaque *B. D. Sachsi* deberi, & ex morte *Ipsius* proin nescio quantum incommodi non immeritò timeri, tantò magis perspicuum evasurum sit.

Tanti ponderis æstimavit, fatale illud grande saxum, quod positum in reïmoram ante limen naturæ, hucusque querimur, pro suo etiam, & totius Collegii modulo, nisi dimovere efficaciter à suâ sede, movere saltem utcunque, & paulum à terrâ reclinare; mille aliis interim detentis vanitatum aucupio, & strenuè pro loculi sui augmento magis, quàm *decorandâ internâ facie*, h. e. poliendo animo, amplificando orbe scientiarum, & gloria DEI, laborantibus.

CAP. XVIII.

*De Conversatione cum Viris Eximiis
in Patriâ.*

Dixi sub initium prægressi Capitis, de Industriâ *D. Sachsi* declarandâ à Nobis, quatenus hæc se exseruerit in *Conversatione* cum Viris, Virtute ac Eruditione conspicuis, in Patriâ, promovendæ *Collegii Glorie* amore.

Eorum multos quidē possem adducere, cum *Vratislavia* mea, nunc hoc, nunc aliud cogitanti, mihi parum aliud esse videatur, quàm *Oceanus* quidam *Eruditorum*, in quo, ad eluvionem usque, eorundem quidam quasi excessus est, cum præstaret *Germaniæ*, ad securitatem, more *Majorum* tuendam, multò pauciores *Literatores* habere, uti ex *Antiquorum Sæculorum Historiâ* notum est: *Sequentes* verò præcipuè sunt, quorum favores ac charites visus est paulò confidentiùs familiariusque in se derivasse.

I. Ex *Proceribus* primùm, ob splendorem *Natalium*, *Senatorii Muneris*, ac meritorum illustrium, planè *Illustris & Generosissimus Dominus Christianus Hofmannus*, ab *Hofmannsvaldau*, *Consiliarius Cæsareus*, *Vir* in amores studiorum natus, & *Patronus* superioribus annis etiam meus, imò unicus: *Illud Os & Cor aureum*, *Fulcrum palmarium*, & *Destina Reipubl. Vratislaviensis*, cujus ingravescenti ætati perennantem ac vegetam *Canitiem* seriò precamur. *Seorsim* verò *Is B. D. Sachsi* diligentiam non parum captus, eidem in aliquibus, pro *Collegio* agendis, benevolus *Suasor* existit, ut colligo ex *privatis quibusdam Phosphori literis*, *Ann. 1665. d. 15. Septembr.* ad me *perscriptis*.

II. *Vir* itidem *Generos. Amplissimusq; Dominus Georgius Fürst*, *Senator ejusdem Reip. meritisissimus*: de quo in aliis *Literis* (*A. 1668. d. 6. Oct.*) testatur, *Hippolithi* admirandæ magnitudinis, ex *scriniis* protracti, *videndi* sibi factam fuisse *copiam*: cujus *molem* non satis *mirari* potuerit.

III. *Facit* etiam tam in *literis* (*1665. d. 6. Martii scriptis*) quàm *Gammarologiâ* (*lib. I. cap. 5. §. 7.*) mentionem planè honorificam & gratam *Nobilissimi Amplissimiq; Senatoris in Rep. Dantiscanâ, Dn. Michaëlis Behm de Behmenfeld, Silesii*, humanissimè sibi (dum is *Vratislaviæ* ob causam privatam aliquandiu moratus esset) addicti; ipsumque ex multis *affatibus* expertus, *Virum* in omni *scientiarum genere* versatissimum, maximè verò *Matheos & Physicæ Experimentalis cognitione* exactè *instru- tum*, faventemque *Collegio nostro*, laudat.

IV. Imò *Illustrisf. Comitem ac D. de Herberstein*, tum temporis *Capitaneum Ducatus Vratislaviensis*, intimè præsertim ac bene *Sachsio*, sæpè sibi familiari, cupiisse, haud obscure ex Literis *Volgnadianis* quibusdam (1672. d. 26. Mart.) colligo.

V. Ac Te, *Amplissime Febri, Praeses Collegii nostri dignissime*, testem invoco (ex libr. d. Scorzonerâ pag. 56.) quàm difficulter Vratislaviam transire, nisi *Sachsii* consuetudine quâdam gauderet, *Illustrissimus Princeps ac Dominus, Dominus Coniecpolzkus Junior*, Mense Martio, Anno 1665. videretur.

VI. Veneratusque coràm, cum amore, *Ipsius* scientiam est Doctissimus *Jesuitarum*, Vratislaviæ, in Burgo Cæsareo habitantium, ordo. Ex quibus cum solùm *Rev. & Excell. Patris, Theodori Moretti, Theol. D. & Professoris Matheseos memini*: O quantum in Animo complector Seculi nostri Archimedes! quantos inter ipsum, *humanissimum Senem, & Sachsum magnetismos!* Ita enim *Phosphorus* in literis. An. 1664. d. 20. Decembris ad me scriptis: *Morettus*, inquit, *eruditissimus & humanissimus Vir, suscepto meo Oceano, benignissimè in me derivat largissima benevolentia sue rivulos, adeò, ut licet ipsum non invisam, singulis tamen ad minimum septimanis literario quodam invisam commercio, &c.* Haud vanè addo, si fieri posset, ut semiseculi tantùm unius spacio unà essent *Archimedes* antiquus ex Sicilia, *Vitruvius* ex Italiâ, *Illustris Boyleus* ex Anglia, cum acutissimo *Cartesio* ex Belgio, atque iste *Morettus* ex patria meâ Vratislaviâ, facillimum tandem fore, eradicare cum efficacità quasvis falsas Hypotheses, & inter splendores Mathematicæ Veritatis, experimentorum radiis fulgurantes, dicere *Aristoteli*, BONUS DIES! Neque quâ suavitate morum *Idem Morettus* me quoque exciperet, & quantum unius horulæ spacio ex demonstrationibus ipsius Optico-Mechanicis profecerim, cum ante XII. annos circiter Hamburgo, eò ad meos provolassem, exponere tempestivum est; ne longiùs à scopo ferar.

VII. Quin addo alterum ex eadem Societate, *R. Patrem, Augustinum Gaintium*, Vratislavia, in Collegio Soc. Jesu Rectorem; cum quo itidem familiariter satis & curiosè, de rebus ad contemplationem Naturæ spectantibus, conversatum coràm fuisse, perspicuè apparet, ex *Anni I. Ephe-merid. Curios. Obs. 72. pag. 177.*

VIII. Nec prorsus taceo ex aliis, summum proximè elapso tempore, Silesiæ meæ decus, Philologum, Polyhistorum, & Poëtam, in Tragœdiâ Vernaculâ præsertim excellentem, inque naturalium rerum cognitione versatis-

versatissimum, *Andream Grypbium*, cum quo eruditas horas non paucas familiariter *Phosphorum* contrivisse, quamvis uterque rebus agendis esset distri&issimus, hic Medicis, ille Politicis, in patriâ præcipuè est notum, ut penè hic dixerim: *Noscitur ex socio, &c.*

IX. Utque erat augendæ Collegii Famæ, ejusque emolumentorum identidem cupidissimus: ita reducem ex Angliâ, Belgio, Galliâ & cultioribus Germaniæ partibus *Theodorum Jacobum*, Juris tam publici, quàm civilis, historiarumque peritissimum, vel ideò impensius amavit, quod Is Ann. 1664. Mens. Augusto, *Illustri Viro, Dn. Christiano Hofmanno* prolixè, in gratiam suam, de Instituto, Actis, & Distributione *Societatis Regiæ Londinensis Experimentalis* retulisset; ut confitetur non sine laude jam dicti *Dn. Jacobi*, amici etiam mei, à primis integerrimi, ipsemet *Sachsius* *Gamarol. lib. 1. cap. 3. §. 21. pag. 67.*

Et quis reliquos *Uratislaviæ* omnes, non Medicos quidem, in Luce tamen literariâ viventes, quorum ibi latè indies crescens numerus & multiplex officina est, enumeret, ex quorum conversatione plùs minùs familiari *Sachsius noster* undecunque quæsit, ut aliquid fugeret, ex quo filum aliquod dilatandis Collegii successibus posset ducere. Ist hæc augenda, quàm fieri posset, *Curiosæ Societatis* gloria, erat, ut supra jam innui, unicum desideratissimumque eruditæ mentis suæ objectum, quod post DEUM & Sanitatem, stans, sedens, vehens, ambulans, vigilans, dormiens cogitabat: hoc erat *astrum Ipsius* amicissimum, & stella polaris, quam nitidissimus *Cœli Medici Phosphorus*, imò aliquis Sol dicendus, pervigil spectabat; & pulcherrima inter divas omnes, ut *Statii* mei (lib. 1. *Sylv. 2.*) utar versiculo:

Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu.

X. Imprimis verò eximiæ sibi voluptati duxit, præter deliberationes quotidie, pro salute ægrorum, cum *Medicis* aliis ineundas, ita cum illis agere, ut indelebilem conscientis ipsorum imprimeret infucati sui candoris, & ardoris in exornandam medicam rem inextinguibilis, characterem. Ex quibus, quos *Curiosæ Societati* deprehendebat faventiores, sunt præcipuè hi: *D. Godofr. Thilesius*; *D. Frider. Ortlobius*, Medicus antecà ordinarius in *Silesiæ* Dicecesi *Namslaviensi*, nunc Patriæ meæ *Physicus*; *D. Henr. Volgnadius* civis & familiaris meus à primo ungue mellitissimus, continuis *Sachsii* instigationibus; Ann. 1669. Collegio adscriptus, & continuandarum *Ephemeridum*, per commercia epistolica constans hucusque promotor. Nec non *D. Johann. Janisius*, amicus itidem
meus

meus singularis, excitati ingenii Vir, & ad quævis aptus, Collegii Curiosi Socius, & Praxin Medicam in Patriâ meâ, cum laude excercens. Ne plures alios nominem, quorum omnium benevolentix pariter observationes diversas in Ephemeridum Annis III. editis debemus.

XI. Denique inter Chirurgoſ *Job. Georgium Hanckium*, utpote ex regno Japonix ab aliquot annis reducem, ad affatus familiares frequentius admisit, ejusque non privatim solum honorificam aliquoties mentionem fecit, in literis ad me; sed publicè etiam ad illius, tanquam autoptæ, testimonium provocat (*Gammærolog. l. 1. cap. 2. §. 9. p. 30.*) ubi veritatem asserti roborare contendit, Manucodiatas, vel aves Paradisiacas, spondes non esse.

CAP. XIX.

De multiplici ejusdem Commercio Epistolico.

Sequitur, ut dicamus, quanti *Amicitiam* quoque cum *Exteris* fecerit, non ambitionis ergo, aut vanæ gloriæ; sed solo ac inexplebili, juveni di studia, desiderio, postquam nempe non sibi, sed aliis natum, & quotidie in amplissimâ hac mundi machinâ aliquid discendum, imò id longè plus esse, quàm ea, quæ vel maximè senes scimus, restare, & verò manifestò sibi obstare, quò minùs totam peregrinatione vitam consumeret, conjugii, ætatis, officii, valetudinis, & vocationis internæ, conditionem, piè prorsus, sapienter, & modestissimè ad animum sibi revocavit. Itaque *Is* quantillum temporis à potioribus officii partibus & ociosis aliorum rapinis temporum abradere, Curiosa impendere Speculationi potuit, sibi soli relictus, adeò stupendâ, indomabili, inimitabilique scribendi constantia *Pulcrum se domi* satis, sed & *Amabilem foris*, præstitit, ut ex nobilioribus Europæ Provinciis pauca sint, quas *igneus iste Phosphorus* splendore literarum suarum non illustravit, & tùm illos, cum quibus semel in Scholâ, Academiâ, aut Itinere, amicitiam virtute inierat, tùm plures alios, pro Ordinum diversitate ad sui patrociniùm, favorem, amorem, aut venerationem non pellexerit: Flammam purissimam imitatus, quæ cominùs blandè calens; longè latèque in magnam gratiosæ Luciditatis sphaeram diffunditur. Nec magno labori sibi duxit, segniores interdùm ad respondendum calamos, quaternis, aut ulterio-

793

num cineribus igniculos adamantinâ suâ sedulitate, tanquam ignitabulo, excitare, & vibrare tamdiu, usque dum aliquam Curiosæ Responsionis gratiam istâ laborum, blanditiarum, & liquidissimæ suadæ improbitate extorqueret; res suas hoc pacto amicè habens non cum *Germanis* modò, sed *Polonis* præterea, *Hungaris*, *Italis*, *Gallis*, *Anglis*, *Belgis*, & *Septentrionalibus*. De quibus omnibus placet prior loco nunc agere, & de *Germanis* postmodò, quia civilitas & lex hospitalitatis jubet, ut honorificentior locum concedamus *Extraneis*. Quibus porrò etiam, cum *Germanis* meis, quò minùs ulla fiat injuria; citra præjudicium singulos sub singulis Provinciis, ordine Alphabetico producam.

CAP. XX.

Distinctim, de Correspondentiâ (sit venia verba) per Poloniam, & Hungariam.

AD POLONIAM ergò Silesiæ meæ ac *Sachsi* vicinam, quod attinet; hi duo præcipuè ibi visi mihi sunt, *Beato Sachsi* nostro per epistolam præ cæteris, familiares.

I. *Vir Nobilissimus, Dominus D. Martinus Bernhardus à Bernitz*, Reg. Majest. Polon. Medicus, sedulò per literas *Sachsum* alloquutus, eique, in gratiam exornandi nostri Collegii, sequentia largitus:

Anno II. Ephemeridum Curiosarum

Observat. I. de Polypodio, (speciem Imperialis Aquilæ gerente.)

Observ. 41. de Orchidum speciebus.

Obs. 52. de Musco terrestri repente monstroso.

Obs. 53. & in ejus Scholio: De Rutâ Murariâ, & Musco, in Cranio humano.

Obs. 97. de Gammaro alato.

Obs. 98. de terrestri & vegetabili Gammaro.

Obs. 99. de Gammaro leproso.

Obs. 100. & *101.* de monstrosâ Astaci marini chelâ.

Obs. 102. de Cancro Moluccano.

Anno III. Observ. 104. de Cocco Polonico.

Reliqua, peritiam Viri Physico-Medicam, in Academiis & Itineribus contractam spirantia, sed non præcisè ad *Sachsum* directâ, & hinc inde exstantia in Ephemeridibus, consultò prætereo. Et ita cum pluribus aliis etiam, quorum Catalogum pando, agam.

II. *D. Jonas Deutschländer* Fraustadio Polonus, ibidem Practicus, & Regis Poloniæ quondam Medicus Aulicus, accedens Collegio, Anno 1661. eodemque morte correptus, decedens. De Unicornu scribere promiserat : & carmine eruditissimo de Ampelographiâ est *Sachſio* gratulatus, familiaritatis testandæ gratiâ.

Ex HUNGARIA hi veniunt laudandi :

I. *D. Lubertus* (ita lego in literis quibusdam Sachſianis) *Erbenius*, Proto-Medicus exercituum Cæsareanorum. Et invenio, eodem, quo in Turciam cum Legato Cæsareo profectus est, Anno 1665. aliquid Literarum ad *Phosphorum* dedisse.

II. *D. Martin. Henricus de Frankenſtein*, Physicus Eperienſis, scripsit eidem *Phosphoro* carmen gratulatorium in Ampelographiam. Amicus illi dum viveret conjunctissimus, & ex Hungariâ eidem *Sachſio* (vid. An. I. Ephemer. Curios. Obs. 131. p. 291.) Anno 1659. referens de Acinis Uvæ, Auri mixturâ imprægnatis ; addensque duas historias circa hanc rem commemoratu dignas ; & quod plura exempla Lectori expectanda sint allegata à *D. Procopio Bonano*, Cæsar. Camerae in Fodinis Regiis Hungariæ Archiatro, in libro, de *Admirandis rebus Hungariæ*, aucto plusquam CC. Tabulis æneis. Sed mortuo jam pridem Bonano, & nedum ullâ ejus Tractatus parte editâ, verendum est, ne elegantissimum opus, cum Autore suo prorsus interciderit.

III. *D. Martinus Christophorus Metzger*, Viennensis, Pofonii in inferiore Hungariâ, Medicus celeberrimus, & *Sachſio* olim fidissimus itinerum Achates, ut tùm supra (Cap. XI.) tùm in editâ Ann. 1664. Dissertatiunculâ meâ de Canceris & Serpentibus Petrefactis, num. & pag. 7. à me dictum est. Atque altissimas utique radices egisse utriusque amicitiam, præterea exinde patet, quod *Metzgerus* iste, non lætiore tantùm rerum statu fruitus, gratulatorium carmen *Sachſio*, in Ampelographiam lubens scripserit, in cujus subscriptione suum *Intimum* appellat ; sed postmodum etiam Ann. 1663. Mens. Octobri, cum loco ipsum, metu Turcarum, oporteret discedere, ex fugitivâ per Danubium navi, simile in Gammarologiam quoque Poëma deproperavit ad Straubingam Bavaricæ, & sic Exilii sui tædia, per memoriam dulcem tanti amici, utcunque lenire quæſierit. Inde Ratisbonam se contulisse, ex *Sachſii* Gammarologîâ (lib. I. cap. 4. §. 6. cap. 79.) conjicio.

IV. *D. David Spilenberger*, *Samuelis Spilenbergeri*, Palatino Hungariæ quondam à curis Medicis, & Regiæ civitatis Leutschoviensis, in su-

periore Hungariâ, Medici ordinarii, *Filius*, ac Physicus ibidem. Huncque *Sachsi* amicum planè eximium fuisse, ex carmine, in *Gammariologiam* scripto, patet. Planèque curiosum ac elegans ejus Ingenium, præter documenta hujus rei alia, nominatim literæ docent, de vitulâ prægnante, scriptæ ad *Sachsum* Ann. 1663. & ad eundem directæ tria hæc in *Ephemeridibus* Curiosis:

Ann. I. Observ. 62. de Fœtus in uterum reditu.

Observ. 133. de Cantharidibus, innoxie sumtis.

Ann. II. Obs. 40. De effigie humanâ in ossiculo cordis humani.

Et V. D. *Johannes Paterson Hain, Borussus*; Physicus Eperiensis, in superiore Hungaria: Vir itidem multijugâ selectiorum naturæ operum notitiâ, proculâ censu communi, imbutus, *Sachsi*que Curioso Animo addictissimus. Ad quem directæ *Observationes* in *Ephemeridibus* sunt hæc:

Ann. II. Obs. 27. De variis rebus, Microscopio subjectis.

Obs. 28. de morbis quibusdam, ac mineralibus Hungariæ.

Obs. 113. De Auro vegetabili, vitibusque aureis, ejusdem regni.

Obs. 114. De Diarrhœâ malignâ.

Obs. 115. De cochlea in lucii capite reperta.

Obs. 117. De experimentis quibusdam Chymicis.

Obs. 118. De Antipathiâ ad Mercurium.

Anno III. Obs. 139. De Draconibus Carpathicis.

Partemque *Epistolæ*, quâ veram utique Draconum existentiam *Sachsi* confirmat, vide Anno III. *Ephemerid. Observ. 139. pag. 258.*

Imò in *Transylvaniam* ipsam literarium commercium *Phosphoro* fuisse cum D. *Matthæo Held*, Medico quondam Principum *Ragozzi*, & *Razevillii*, colligo tum ex carmine gratulatorio, in *Ampelographiam*, inde accepto; tum ex Anno I. *Ephemerid. Curios. Obs. 131. pag. 291.*

CAP. XXI.

De Correspondentiâ per Italiam.

EX horridis montanis Hungariæ ad paradisum terrarum, scientiarum omnium Seminarium, & Musarum à Barbarie respirantium, susceptricem, ipsamque à præjudiciis, quibus juratò quasi in *Aristotelis* & *Scholasticorum* scripta novissimè adhuc ferebatur, nunc maximè respirantem, & inter experimenta, omni laude majora, tanquam inter *Cuppressos* & glorias, inclytæ nationi, comtæ moribus, in Germanum nomen injuriæ, proprias, **ITALIAM**, properemus, visuri, quibus ac

nec

quan

quantis Viris ibi etiam *Sachsianam Animi pulcritudinem* placuisse, ex ullis eorum, cum ipso habitis per epistolam commercijs, possit elici. Suntque ex pluribus fortè hi præcipuè sequentes:

I. *D. Petrus à Castro*, Physicus Veronensis, & Archiater Mantuani Ducis, præterito autumno viventium numero subtractus, ut docet *Sachsus Ocean. Microcosm. pag. 39.* Hic liber verò, Oceani titulo inscriptus, mense Maio Anni 1664. prodiit. Fuit is Vir Germanis præcipuè propensus. Unde quemadmodum multi eorum, discendi, & salubre dein per Italiam porrò eundi consilium, capiendi consilio, ipsius ædes frequentarunt: ita *Sachsus* noster, quâ erat morum suavitate, discendique inextingvibili siti, feliciter adeò in Viri ejus Clarissimi consuetudinem penetravit se, ut longè post discessum etiam amico illius per epistolam colloquio frueretur. Avideque nec vano successu dictata aut manuscripta ejusdem conquirere, tanquam selectiorem thesaurum, solitus est, quotquot eorum lucrari potuit, ut inferius dicitur. Ex iis verò *Petri Castrensis* scriptis, quæ Typis impressa teneo, sunt tria præcipuè hæc; quorum mentionem ideò ingero, quod putem, in Bibliopoliis nostris haud æquè reperiri:

- (1.) *Imber Aureus* sive Chilias Aphorismorum, ex *Hippocrate & Vallesio* extracta: impressa Verona, Anno 1672.
- (2.) *Bibliotheca Medici eruditi*, sive de scriptoribus, cultori artis Medicæ legendis. In cujus libelli frontispicio Autor se patriâ Bayonatem vocat. Edit. Anno 1654.
- (3.) *Traëtatus de atrocissimâ Peste Neapolitanâ Romanâ & Genuensî*, Anni 1656. & 1657. succinctus & elegans; dignusque lectu.

II. *Rev. P. Athanasius Kircherus*, Romæ & seculi nostri decus ac splendor verè athanasius. Hujus epistolicâ conversatione *Clar. Sachsus* novissimè demum, nec infeliciter, usus est, quod ex unis & alteris literis privatim mihi liquet. Utque laudatus Vir, Ann. 1671. d. 18. Jul. præsertim *Sachsus* scripsit de instituto honesto Collegii nostri, Nationi Germanæ applaudit, & propterea sibi met ipse gratulatur: ita eam nobis inserviendi promittitudinem promittit, ut non tantùm de suo nobis tribuere, sed plures etiam externarum Nationum Viros, scientiarum & artium consultissimos, laudabili nostro Conjugio Panosophico, jungere, & se hac in parte, Paranympum præstare vellet. Quale quid etiam sub An. sequentis 1672. initia pollicitus est, his circiter verbis, transmissis Kiliam mihi 3 Domino *D. Volgnadio*, jam dicti Anni, Mens. Febr. die 6. Appulerunt.

praterlapso mense Romam, tres Indiarum, in negotiis religionis, Procuratores; Unus Japonia, alter N. tertius Sinarum: omnes naturalium Indicarum rerum multitudine & varietate instructissimi. Prior ille, Petrus Iazardus, Chinam, Tunchim, Siam, Camboim, totumque Mogorum Imperium perlustravit, item Africam meridionalem & Brasiliam. Dici vix potest, quanta inaudita & in triplici natura regno stupenda detexerit experimenta, qua luci publica committet. Habet tertius N. tria magna curiositatis opera, Sinico-Latina, inauditis Europa argumentis confecta, qua Amstelodami praelo committentur.

III. Eminentissimus Cardinalis, Leopoldus Medicæus, illustre Caput Hetruscæ Societatis, del Cimento dictæ. Iste prout per Rev. Patrem, Mathematicum Pragæ eximium, Dn. Kochansky, ob Miscellana Curiosa, Florentiam transmissa, avideque expectata ibidem, Clar. Sachso omnem affectum gratiosissimum obtulerit, ex Judiciis, Anno II. Ephemerid. præfixis, num. 22. videre est; imò commercium literarium promiserit, consulto hic addo ex literis ipsius Sachsi, Ann. 1671. d. 30. Augusti ad me perscriptis. Ejusdemque Illustrissimi Cardinalis benignitati utique debemus Francisci Redi, egregiam epistolam pro vindicandis observationibus suis de Viperis Italicè scriptam, sed Anno vel Volumini II. Ephemeridum p. 135. Latine junctam, quas unà cum ingeniosissimi Laurentii Bellini epistolâ, de Geometricâ respiratione, laudatum Cardinalem Societati nostræ misisse, Phosphorus pridem me monuit, in literis, An. 1671. d. 21. Maji datis: & rem ipsam eventu completam exhibet Annus II. Ephemer. Obs. 75.

IV. Ipseque jam dictus Dn. Franciscus Redi Nobilis Aretinus, & Academicus Societatis della Crusca, non Sachso quidem per literas, sed Dn. D. Joach. Georg. Elsnero, suum etiam de Collegio nostro gaudium Ann. 1671. Kalendis Aprilibus, professus est, Isti tamen toti Se obligatum Collegio semper fore perscripsit, quod Observationes suas de Viperis, Ephemeridibus nostris junxissemus; ut patet ex Judiciis, Anno II. earum præfixis, num. 15. ita benevolentix radius hic, jure non minùs in Sachsum quoque derivatur, utpote qui indefessus præsertim sæpè dictarum Ephemeridum in Italiam Motor fuit. Idem Nobilissimus Redi, Fautor nostri Collegii eximius, deinde misit experimenta de Guttâ vel Lachrymis Vitri, quæ fracta in mille squamulas dissiliunt: quas observationes, Latinitate donatas, relatas vide ad Ann. II. Ephemerid. Curios. pag. 428. seq. Imò utique ipsimet Sachso misisse Responsorias suas de Viperis, ad aliquas
objec

objectiones sibi factas, novissimè colligo ex literis, Ann. 1671. d. 12. Augusti ad me perscriptis.

V. D. *Job. Guil. Riva Pedemontanus* in Medic. & Phil. D. Romanus, Anatomicus celebris, Chisianæ Legationis in Galliam, S. Maj. Christianissimæ & Pontificis *Clementis IX.* Chirurgus. Nam ad istum etiam directas à *Sachsio* literas, *Sachsus* me docet Ann. 1671. d. 12. Aug. Postquam, inquit, exemplar *Ephemeridum Romanæ* ad D. Rivam à me esset transmissum, ita rescriptum fuit: *Curiosus liber curiosos poscit animos Romanorum.* Et aliquot utique observationes perelegantes à D. Riva Nobis communicatas in *Ephemeridibus* reperire est.

VI. Denique D. *Paulus Maria Tersaga*, Medicus & Physicus Collegiatus *Mediolanensis.* Hic *Sachsio* Ann. 1671. d. 26. Apr. de acceptâ *Gammaologia* scribit, eamque laudans promittit, se dato tempore aliquid oblaturum, quod intrusum Germanis *Ephemeridibus*, Nomen *Illius* notum nobis faciat. Epistolæ ejus pars expressa habetur in *Judiciis*, Anno II. *Ephemerid.* præfixis, num. 19.

CAP. XXII.

De Correspondentia per Galliam.

Nec minùs in GALLIAM felicibus alis provolasse famam nostrî Collegii, & in eo D. *Sachsii* præsertim, indices sunt ultimæ *Ejus* literæ, An. 1671. d. 4. Novembr. ad me transmissæ, sic scribentis: *Vidi ex Catalogo librorum, Genævæ primum annum Ephemeridum in linguam Gallicam converti, editionemque propediem promitti: qua res fortè commercium nostrum cum Gallis facilitare poterit.*

Sigillatim familiaris per epistolam cum *Sachsio* agebant hi:

I. D. *Franc. Bouchardus*, Professor *Regius*, à Rege *Hispaniarum* designatus. Hunc enim è *Vesontione Burgundicæ*, Kal. Jul. Ann. 1671. ad *Sachsium* scripsisse, & civiliter prorsus ad acceptas *Ephemerides* respondisse, ex *Judiciis*, Anno II. *Eph.* præfixis, num. 28. patet. Idemque dein selectiores quasdam observationes *Pathologico-Præcticas*, Gallicâ linguâ scriptas, *Societati nostræ* contribuit, Latine exstantes Anno III. *Ephem.* obl. 8. 9. 10. 11. 12. & 13.

II. *Magnificus & Consummatissimus, Vir D. Guido Patin*, *Ordinis Medici Parisiensium Decanus*, cujus jam supra (cap. 10.) mentio facta est. Is sicut præsentem sibi olim, ob virtutes ac eruditionem, permagni æstimavit.

Sachsio

Sachsum, liberrimo amore ad cujuscunque etiam nationis studia selectiora latus: ita per literas dein *tanto honore* (sunt verba ipsius *Sachsi*, in literis ad me, d. 30. Januat. Ann. 1666.) *prosequitur institutum Collegii nostri, ut fateri non erubescat, si opusculum aliquod edendum haberet, velle se id sub nomine Collegii Curiosi edere.*

III. *Nobiliss. & Excell. D. Carolus Sponius*, è *Montepessulo*, *Anat. Prof. P. Lugduni Gallorum*, & *Medici ibidem Collegii, ut vocant, Aggregatus*; Cujus itidem supra (cap. 10.) meminimus. Præter hunc, & *Bartholinum*, Danum, inter Exteros, vix quemquam novi, qui *Sachsis* coram, primum, inde per literas familiarior exstiterit, ob animorum utriusque, nescio quem Magnetismum, & suavem harmoniam. Unde locis licet disjuncti, noluerunt tamen ullâ concedere ratione, emori contractam, fideliter ad eò amicitiam: Documenta istius rei distinctim hæc mihi met sunt nota. Ann. 1664. die 4. Octobr. *Sponius*, percepto *Clar. Zephyri nostri* (*B. Dn. D. Leonh. Ursini, Prof. Lipsi*) obitu, vehementer se indolescere, perscribit, teste *Sachsis*, *Gammarol. lib. 1. cap. 3. §. 18. pag. 72.* Ann. 1665. *Gammarologia* eidem, in publicum eunti, sincerè gratulatur. Eodemque anno amicis tandem ac sæpè antea repetitis petitionibus *Sachsum* vincit, ut *Magni Sennerti*, & *D. Döringii* Epistolæ (de quibus inferiùs) *Lugdunum* mitterentur, prelo ibidem submitteudæ, ut habet *Sachsius* (*Gammarol. l. 1. cap. 1. §. 8. p. 12.*) Anno dein 1666. *Sachsis* refert miram, de Petrefactis *Chinæ* *Canceris*, historiam, *Ann. I. Ephemer. Curios. Obs. 72. pag. 177.* nostrasque *Ephemerides*, ac totum *Collegii institutum*, perquam sibi probari, *Sachsis* d. 7. Jul. 1671. perscribit.

IV. Nec dubito, plures insuper in *Galliæ* regno existere, quibus familiaritas aliqua aut consuetudo per literas cum *Phosphoro* intercesserit: imò in *Muséo B. Viri* quamplurima utique amplissimæ cum Exteris correspondentiæ, & nominatim cum scientissimo *Abbate Bourdelotio*, & *Justello* habitæ documenta reperta post mortem fuisse, expressè sub finem perelegantis parentationis *Germanicæ*, à *Plur. Rev. Amplissimoque Adam. Ezlero*, dictæ, inter Personalia, ibi pro more adducta, reperio. Quia tamen ipsiusmet *Sachsi* testimonium aliquod jam mihi non suppetit, in partes officii varias distracto, quali cæteroquin in plerisque *Memoriæ* hujus partibus innitor; placet præsentì capiti non amplius immorari. Imò utique tandem in *Phosphori* literis d. 12. Aug. 1671. scriptis inveni verba hæc: Scripsi *Parisiis* ad *Abbatem Bourdelotum*, ad *Dn. Justel*, *Secretarium Regium*, & *Dn. De nys*, *Medicum Regium*, qui singuli singula

gula capita sunt Acad. Natural. Parisiis, ut curiosa nobiscum communicarent.

CAP. XXIII.

*De Correspondentiâ in Angliam, cum
Dn. Henrico Oldenburgio.*

EX ANGLIA non possumus nominare, nisi unum, sed qui *Sachsio* fuit, & nobis facile esse potest, in sustentando Commercio Epistolico, & rebus cognitu dignis, ultrò citroque expediendis, instar omnium; *Nobilissimum, Clarissimumque Dn. Henricum Oldenburgium*: nam in hujus notitiam dispositionemque, tanquam in mare, concurrunt omnium *Celeberrimorum Membrorum totius Illustris Societatis Regiæ Londinensis*, acta & memoriæ, bonâ fide ad posteros propagandæ, & propagatæ hucusque non infeliciter, quoniam grato animo acceptæ ab exteris, & magni meritò æstimatæ à Germanis nostris præcipuè, quantum fieri potest aut decet, propter communia studia, salvâ gentis utriusque existimatione, salvâ experimentorum à multis annis utrinque habitorum, & rerum utiliter inventarum copiâ, judicii que modestè ac sobriè de rebus ferendi libertate.

Ad hunc *Dn. Oldenburgium* itaque quod attinet, *Bremensem*, & sat prosperâ quondam fortunâ apud suos usum, sed animi causa in Angliam digressum, ibique per multijugam suam doctrinam, honorificam penes *laudatum Collegium experimentale Regium, Secretarii spartam* nactum; insuper comem & perhumanum, nec famâ hac tantùm, sed postea ex literis quoque, mihi notum: promptissimùm statim Is (Ann. 1668. d. 14. Septemb.) Londinai se exhibuit, ad secundandas civili responso *Sachsianas literas*; sed responsoriæ hæc, nescio per quas ambages, post biennium demum traditæ sunt, *Sachsio* interim in diversas sollicitudinum partes acto. Histamen transversim neutiquam rapta *placidissima Sachsii mens*, mox mox institit, & citiore dein responso, An. 1671. d. 2. Febr. edito, recreata percipit, gratissimas *Regiæ Societati* exstitisse nostras Ephemerides; quæ lubens proin suas etiam observationes esset collatura. Et porrò *Cl. Oldenburgius* (Anni ejusdem die 4. Aprilis) scribit, cum via commercii ipsorum literarii jam trita sit, sedulò quoque & alacriter se eam calcare velle; anne&ens *toti Collegio nostro* honestam admonitiunculam, quæ in *Judicis*, Anno II. Ephem. præfixis, num. 17. videatur. Ejusdemque Anni

die 22. Decemb. testandæ veracitatis ergò, minùs triviales observationes duas ad *Sachsum* dirigit, quæ exstant

Ann. III. Ephem. Obs. 125. De Tubâ Stentorophonicâ:

& Obs. 126. de stupendâ ossium per alvum Excretionem.

Audito verò *Sachsi* discessu, hæc Vratislaviam, ad *Ephemeridum* Curatores, Dn. D. *Volgnadium*, & Dn. D. *Janisum*, Ann. 1672. die 22. Julii scribit:

S. R. J. Acad. Nat. Curios. Collegis,
Henr. Oldenburg S.

*Lugubrem epistolam vestram, tristissimam Nobilis Sachsi obitûs nunci-
am, lacrymis sanè perfudissem, nî sanctior me Philosophia preparato in-
quamvis sortem pectore sui cultores instruens, cohibuisset. Evasis ille (quod
Ipsi invidere nefas fuerit) ad naturam, quam hic scrutabatur cum molestiâ,
Autorem sapientissimum, ab eoque, quæ hic penetrare non dabatur, sum-
mâ cum facilitate juxta ac jucunditate, nunc edocetur. Eò & nos mentes
nostras sublevemus jugiter, naturæque contemplationi eo imprimis fini in-
cumbamus, ut ipsâ, ceu scalâ commodissimâ, ad exoptatam cælorum arcem
consurgamus. Verùm his missis, ad Vos potius me converto, Viri Pracla-
rissimi, & generosum pectoris Vestri candorem, egregiamque Vestram in tuen-
do commercio Philosophico voluntatem exosculor. Quæcunque a Me profi-
cisci officia possunt, quæ vel ambobus Vobis seorsim, vel inclytæ Academiæ
Vestrae junctim, grata fuerint, ea ut audacter imperetis, magnopere à Vo-
bis contendo, &c. &c.*

CAP. XXIV.

De Correspondentiâ in Belgium & Daniam.

NEquè intra oras, ad BELGIUM spectantes, Vir alius (nunc quid-
dem) mihi suppetit, quàm unicus D. *Johann. Jacobus à Typsma*,
Harlemensis, Nosocomiatæ Leovardiae, in Frisiâ eximius. De quo
B. Sachsius Ann. 1664. d. 25. Junii mihi scripsit, constare sibi de eo, quod
Collegio nostro accedere, scribereque de Calce Vivâ, animum spontè
induxisset. Imò in *Catalogo Academicorum* nostrorum, qui proximè
post Leges Academiæ, in Anno II. *Ephemeridum* annexus est, invenio,
laudatum Virum jam Ann. 1663. Collegio accessisse: sed, si rectè edo-
sus

ctus sum, pridem vitâ decessit, & longè utilissimam de Calce Viva scribendi materiam, aliis elucubrandam liquit.

In DANIA verò Illustri, quanta non invenio Literarii Cœli, duo primæ magnitudinis Sidera, quæ epistolis suis amantiſſimis, fulgentem, jam suâ luce *Phosphorum*, proximis annis tantò alacriorem reddiderunt haut semel, ad dandos & capiendos ultrò citròque multiplices selectæ doctrinæ radios, posteritati præsertim profuturos!

Ex quibus prior, hic nominandus venit *Nobiliss. & Celeberrimus Dn. D. Thomas Bartholinus, Hæreditarius in Hagenstett, Vir, de omni selectiore Re Literariâ, maximè verò Anatomicâ, meritissimus, Professor Regius Honorarius, & Facultatis Medicæ, in Regiâ Hafniensi, Decanus perpetuus.* Is, postquam Ipsi *Sachsus*, Ann. 1662. d. 25. Junii de Collegio Naturæ Curiosorum in Germaniâ, quædam scripserat, videnda apud *Bartholinum*, Cent. 4. Epist. 15. in respondendo minimè segnis, prolixè & perhumaniter mox mox, (d. 16. Augusti) rescribit, agens cum ipso de Collegiis rectè instituendis; de Gammaro; de Cancellò in Conchâ, &c. Exstatque epistola hæc tum apud laudatum *Bartholinum*, Cent. 4. Epist. 16. tum appendicis loco, post *Gammarologiam B. Sachsii* pag. 910. Dehinc *Sachsus* iterum *Hafniam* de Collegio Curioso scribit, anni ejusdem, d. 14. Octobr. exstatque epistola apud *Barthol.* l. d. num. 35. ad quam similiter responsorias, An. 1663. d. 4. Mart. scriptas, & breviter quædam de *Gammaris*, & laude Collegii, cum voto benevolo pro incrementis ejusdem, tractantes, vide apud *Barth.* l. d. num. 36. & *Sachs.* Append. ad *Gammarol.* pag. 917. Et paulò post, die nimirum 10. Aprilis, *Sachsus* mittit doctissima duo Epigrammata, quorum unum in laudem nostri Collegii scriptum est, cum additâ brevi epistolâ, varias naturæ delicias spectante, & legendâ in appendice *Gammarolog.* pag. 919. Pro quibus tam claris ac tot amoris documentis *Sachsus* postea (Ann. 1664. Kalendis Maji) libellum eximiû, *Oceani Macro-Microcosmici* titulo inscriptum, me Hamburgi tum existente, & in hac re internuncio, *Excell. Bartholino* dedicavit; Cujus non responsorias modò, d. 11. Augusti mox scriptas, in sæpe dictâ append. *Gammarologiæ*, pag. 920. videre est; sed similis urbanitatis ac amoris testandi ergò *Bartholinus* retrò mox dedicavit exemplaria aliquot, iterum editi *Cultri Anatomici*, autore *Mich. Lysero*, Viro eximio prorsus, & immaturâ morte raptò, cum observationibus quibusdam additis, ut mihi privatim retulit *Sachsus* 1665. d. 1. Augusti. Porrò antequam *Sachsus* ad *Gammarologiam* scribendam se accingeret, pri-

dem de materiâ eligendâ *Bartholinum* consuluisse, qui suaserit, ad mentem Paracelsi quid posse suscipi (de quo infra) colligo ex literis *Sachstianis* aliis, Ann. 1668. d. 6. Octobr. ad me perscriptis. Ex quibus omnibus erudita utriusque per epistolam quondam familiaritas, patet affatim. His adde, (ex *Judiciis*, Anno II. *Ephemer. Curios. præfixis*, num. 3.) quod *Sachsio* amplius ampliusque benevolum in Societatem nostram animum, Ann. 1671. d. 10. Martii, de Anno I. *Ephemer. transmissio gratias agens*, Collegio toti augmenta apprecatur illustria, spondetque offerre, quicquid rari occurrerit. Quibus promissis quoque stetit, hæc evincunt, quod reapse experimur; vera esse, quæ *Sachsus* mihi scribit Anni ejusd. d. 12. August. *Dn. Bartholinus adduxit* (in favorem erga Collegium) fratrem *Erasum Bartholinum*, & *D. Borrichium*: Ipsumque *Bartholinum* autorem publicè agnoscunt & prædicant sequentia,

Anno I. Ephemeridum:

- Obs. 1.* De Conceptu falso.
- Obs. 23.* De Sirene Danicâ.
- Obs. 36.* De Ovo prægnante.
- Obs. 37.* De Ossium mollitie.
- Obs. 38.* De Herbâ ossifragâ.
- Obs. 50.* De Sanguine verminoso.
- Obs. 51.* De Hemicraniâ periodicâ.
- Obs. 52.* De Naturæ, in gravidis, robore.
- Obs. 73.* De Crytallo Islandico.
- Obs. 101.* De Morte subitanâ.
- Obs. 123.* De Pilis mortuorum.
- Obs. 124.* De Sectione nervorum, & motu læso.
- Obs. 125.* De Afello Hermaphroditico.

Ann. II. Obs. 2. De decocti Absinthiaci, in aquâ marinâ facti, usu ad Gangrænam.

- Obs. 72.* De tribus Mammis.
- Obs. 164.* De Opebalsami notis & succedaneo.
- Obs. 165.* De Febre ex imaginatione.
- Obs. 166.* De Visu, inopinatò restituto.

Pluraque, rarissimi commatis, alia in *Ephemeridibus* passim exstant, à *Bartholino* nobis communicata; sed quia ibi non adscribitur, quod specialiter, more jam enumeratorum, ad *Phosphorum* directa sint; consulto eadem transmitto, gratias decentissimas decernens *Viro insigni*, &

Fautori sigillatim etiam meo, pro affectu in Collegium nostrum tam liquido: Nemoque nostrum est, qui floridum diu adhuc Senium, in emolumentum totius orbis literarii, merito ac animum eidem non apprecetur.

de
Idemque, ut brevior sim, sentimus altero, *Nobilissimo item, ac Celeberrimo Dn. D. Olao Borrichio, Sac. Reg. Maj. Dan. Professore Medico, ac Polyhistoro, si quisquam hodie, accurato. Cujus quemadmodum non inhonorifica de Collegio nostro opinio ex certis iudiciis mihi constat; ita perspicue eandem Ipsemet Sachsio exposuit, in quadam Epistola, cujus portiunculam, inter judicia, Anno II. Ephemer. præfixa, num. 9. adductam vide. Duasque ad Eundem direxit observationes has:*

Ann. II. Ephem. Obs. 167. De Diabete spurio.

Obs. 168. De Plumbo, per Urinam excreto.

Quamque humaniter dein ac serio, significatae Sibi à Me Sachsiæ Analyti indoluerit, ex his *Ejus ad Me, An. 1672. d. 18. Jul. perscriptis verbis patet: Sachsii illustris mortem nisi doleremus omnes, qui virtutes Summi Viri agnoscimus, Saxei merito essemus censendi. Utinam tam fido Atlanti succedat non degener Hercules! quod vovemus, & ex animo precamur universi. &c.*

Priusquam verò plus ultra è Seelandiâ Daniæ, ubi Hafnia sita est, cum *Sachsiâ indefatigabili pennâ ac spiritu transeam, filere nolo, quod video insuper, industrium quendam Virum, Christianum Francisc. Paullinum, Philos. M. Poëtam Laur. & Medic. Licent. Observationem etiam quandam, lectu dignam, communicasse Sachsio, De Anaudiâ (vel Obmutescentiâ) ex potu; insertam Ephemeridibus, Anno III. Obs. 60.*

E Regione dein Seelandiæ, situ & amplitudine proxima adjacet, ejusdem Sinus Codani, vel Maris Balthici Insula, *Fionia; in cujus metropoli, Ottoniâ, vel Ottonsonio, Clarissimus Medicus D. Christianus Henricus Luja: De quo, an viveret etiamnum, diverso tempore in literis est Sachsus sollicitè percontatus, ob amicitiam veterem, quam Ann. 1668. præsertim d. 1. Febr. mihi laudat, & ipse Dn. Luja publicè profitetur in carmine, quod Illi, Ampelographiam edenti, misit; his verbis:*

*Te mihi conjunxit studiis communibus atas
quondam: Me pellit scribere Amicitia.*

CAP. XXV.

*De Correspondentiâ in Septentrionales
Plagas.*

IN LIVONIA porrò exstitit, & etiamnum magnâ cum nominis sui Nobilissimi, & meritorum laude vivit, conjunctissimus *Sachsio* quondam, *Dn. D. Nicolaus Witte à Lilienan*, Vir utrobique, hoc est, tam in Medicinâ, quam studio experimentalis reliquo, Linguisque versatissimus, *S. Reg. Maj. Svec. Archiater, & Reipubl. Rigensis Physicus Ordinarius*. Huic quanta cum Illo intercesserit, quàm fidelis & conitans consuetudo, ex *Viri laudati ad Sachsum* literis sat prolixis, *Gammarologiae* annexis pag. 946. & seq. affatim liquefcit. In quam (*Gammarologiam*) carmen prætereâ elegantissimum, à *Wittio* scriptum videas; testem amoris & integræ fidei.

In ipsam *NORWAGIAM*, ultra *Sveciam*, atque sic aliquantò propiùs *Polari plagæ*, tandem se penetrasse cum calamo suo *Sachsum*, in sinum, ut sic dixerim, *Bergæ* Emporii per totam *Norvvgiam* maximè principis, aut unici, ubi clarum *Se Medicâ* ob peritiam, felicitate præstitit *D. Johann. Fridericus Treublerus*; istud ex *Ipsismet* ad *Sachsum* relatione doctissimâ colligo, quam *Annus II. Ephemeridum Curiol.* exhibet, *Observatione 37.* de mirâ *Fulminis vi*, & *Fulminatorum cura*.

CAP. XXVI.

De Correspondentiâ per Germaniæ Partes, Alsatiam & Austriam.

UTque à tot quasi itineribus fessi in Patriam nostram *GERMANIAM*, redeamus; nunc quidem imprimis insistendum esset assumptæ Methodo, & fusiùs dicendum, quænam & quanta passim *Viris eximiis*, maximè verò Medicis, cum *Sachsio* intercesserit *Consuetudo per literas*, & quid boni, occasione hæc aut aliâ, in commodum Collegii nostri redundarit, spes vel amplissima adhuc sit, fore, ut imposterum redundet: sed hic *Sachsi* tot familiares, clarissimi nominis, tot in Societatem nostram benefactores tantamque materiam laudum, dicendorumque invenio, ut vel sola hæc *Sachsiana Memoria* pars, in tantum

tum paginarum numerum facile excretura sit, quantus est à primo exordio, usque huc, deductus. Itaque condonate mihi, *Fulgentia Patria*, Germaniæ, *Lumina*, reſtricis regnorum, ac imperatricis, Germaniæ semper Augustæ; condonate mihi, quotquot in hoc Literatorum Choro deberem non sine amplo verborum contextu sistere, *Celeberrimi Machaones*, & ex iis præcipuè *Vos*, qui sive *Præsidii munere in Imperiali nostra Nature Curiosorum Societate* magnificè ac pulchrè fungeris, sive corporis hujus Nobilissimi *Adjuncti aut Assessores*, *Ephemeridum Curatores*, *Collegæ*, & *Membra*, unanimiter meritò conspirantia in conservationem totius, & lætum ejus vigorem, estis; condonate mihi, sive in hoc ipso nostro Collegio, sive extra illud, constitutorum quondam, sed bene tamen eidem cupientium, & *Sachsum* seorsim in deliciis habentium, felices *obitorum Manes*, si quid vobis vel potestatis vel ocii est, ullo animi motu ad hæc terrena regredi; perdonate mihi *omnes & singuli*, quod in vestri vel præconio debito, vel recensione actorum saltem, scriptorum, & munerum, specialiter verò *Correspondentiæ*, cum Phosphoro habitæ, præconem nunc admodum mutum ago, & Orator existens minimè idoneus in Syntaxi continuandâ *Sachsiæ Memoria*, non ire latius præsumo, quàm ut meris plerumque Nominativis ulurus, me porrò adstringam, (ad præjudicium omne declinandum) *ordini Alphabetico*, hæc conditione tamen, ut quæ utiliter aliàs dicenda in præsens transeo, alio tempore, ac forsan brevi sub alio Scriptionis titulo, in lucem producenda sint, ut tùm omnium Gloriis Vestris, per meam tenuitatem quoque, & plurimum expectationi, tùm declarandæ peculiari meæ in aliquos *Vestrùm* obligationi, quadantenus satisfiat.

Cum *B. Sachso* itaq; quos amicitiam in Germaniâ per literas coluisse, undecunque mihi constat, aut subit memoriæ, sunt hi, qui sequuntur:

In ALSATIA, *D. Joh. Albertus Sebitzius*, Med. Prof. P. in Argentoratensi Academiâ percelebris, hospes quondam illius, ac Præceptor amantissimus, uti jam cap. 9. dictum est.

In AUSTRIA, *D. Nicolaus Wilhelmus Becker*, S. Cæs. Maj. Personæ ac Aulæ Medicus meritissimus.

D. Tobias Czafchelius, è Lusatiâ oriundus, ejusdem Imperatoriæ Maj. Personæ Medicus Excellentissimus; inque tam eximio pariter honorum & fortis culmine constitutus licet, verum tamen pars Collegii penes Imperatorem strenuè semper tuitus.

D. Johann. Georgius Greifelius, Collegii Medici Viennensis Assessor, inque

inque Academiâ Vienn. Anatomes Professor planè insignis, & perscrutator quondam attentus præcipuarum metallifodinarum Bohemiæ, Collega Curiosus.

D. Fridericus Ferdinandus Illmer, à Wartenberg, Institutionum Med. Prof. Publ. Ordinarius, in Archigymnasio Viennensi Amplissimus.

D. Georgius Sebastianus Jungius, jam laudati Domini Illmeri quondam Discipulus, nunc Vir & Collega, omnium calculo per insigniter doctus ac peritus dictus, (Anno I. Ephemer. Curios. obs. 69. pag. 170.) aut Sachsi testimonio, (in literis ad me, 1671. d. 30. Augusti) Vir humanissimus, eruditissimus, summâque promptitudine exsequens, quicquid pro commodo Collegii exsequendum ipsi datur; adeoque intimus suus amicus, quanquam nunquam sibi visus; Collegii Medici Viennensis Affectus dignissimus, Anatomico studio imprimis addictus; Collegii nostri Adjunctus, dictus Podalirius.

Pl. Rev. Pater, Müllerus, S. Cæs. Maj. Confessionarius, multam sæpè & magnam Nobis, in commendandis penes Cæsarem Collegii commodis, benevolentiam testatus.

D. Paulus de Sorbait, Belga, Med. Pract. Viennæ Professor Primarius, & Imperatricis Viduæ, Eleonore, Cubicularius ac Aulæ Medicus Nobilissimus, Collega curiosus, Machaon dictus.

D. Laurentius Wolffrigel, Anatomes Prof. Publ. in Academiâ Viennensi, istâque arte, ut reliquâ Medicâ, impensè clarus, Collegioque nostro jamjam inîtiandus, sed immaturâ morte raptus, Vir, Domini D. Jungii (Ann. II. Ephemer. pag. 449.) judicio, omnium scientiarum genere instructissimus, Lingvæ Italicæ, Gallicæ, Hispanicæ, Latinæ, Græcæ, ac patriæ, peritissimus, Philosophus ultra vulgus in viâ Cartesianâ ingeniosissimus, Chymicus expertissimus, Anatomicus & Chirurgus præclarissimus, Botanicus præstantissimus: cujus fatum opinione citius festinatum febre quadam malignâ, proin non obiter nos quoque, imò insigniter lugemus,

CAP. XXVII.

Incidenter de Gratiâ CÆSARIS, & Augustâ Imagine, cum Catenâ aureâ, Sachsi transmissâ.

Istorum Virorum insignium benignitati jam, ut longè plurimum se debere, vel centies prædicavit, ore ac pennâ, *Noster Sachsius*, quam decla-

clararunt, in mentione ejus, suorumque laborum, & honestæ totius Collegii intentionis, ad *Invictissimi* LEOPOLDI aures ac pectus translata feliciter adeo, ut AUGUSTISSIMUS CÆSAR non dedignatus sit, à throno sublimi *Majestatis suæ* demittere iteratò peculiare *Clementiæ suæ* radios, in nos, subjectissimos ac devotissimos suos servos, & spiritum quasi novum, novam vitam afflare, emortuis penè à rabie pristini belli Musis: ita nemo facillè mihi vitio vertet, si quidem hic interrumpam paulum incepti catalogi seriem, & ita quædam de GRATIA CÆSARIS inferam, ut tum ad aliquam *Collegii gloriam auctoritatemque*, citra fastum, faciant, tum præsertim ad *Sachsum* videantur præ cæteris Collegii membris, (ob labores etiam planè stupendos, cumque dispendio tandem vitæ, & festinatâ everfione valetudinis, ab ipso constanter impensos) paulò propius spectare.

.

Hoc modo itaque se res habet: *Invitatoria nostra* ad celeberrimos Europæ Medicos directæ, *Epistola*, nomine totius collegii Anno 1670. editæ, & Anno I. Ephemeridum insertæ, specimen primum, postquam tempestivè in *aulam Cæsaream* per patronos quosdam delatum est, tam singulari fortunâ est gavisum, ut *S. Cæs. Maj.* dignata fuerit, illud legere, & Archiatri suis legendum dare. Nec non *Leges Academiae nostræ Curiosæ* postea suo tempore chartæ pergamenæ inscriptas, Viennamque transmissas, ab eadem *S. Cæs. Maj.* clementissimè perlectas, & ore tenus approbatas fuisse, *Sachsius* mihi refert in literis, An. 1671. d. 12. Augusti scriptis.

Hinc gratiosissimè pronunciavit, si quædam selectiora naturæ arcanæ, in *Cimeliarchio Majestatis S. naturæ ac artis operum rarissimi* commatis utique instructissimo, exstarent, unde labores Collegii nostri exornari possent, lubens velle concedere, ut *Icones* inde ad *Ephemerides* transferrentur. Et *Sachsius nostro* propterea optionem obtulit, ut si Viennam vellet excurrere, ad perlustrandum thesaurum Cæsareum, & indicare, quæ ex ditissimo hoc *Cimeliarchio* pro exornatione *Ephemeridum Germanicarum Curiosarum* servirent, clementissimè concederetur facultas; aut, ut ex *Medicis Viennensibus* notum aliquem subornaret, qui thesaurum pervestigando, quæ ex naturalibus maximè rara viderentur, annotaret: velle *S. Cæs. Majestatem* per Cæsareum Sculptorem curare, ut ea ære incidantur, & offerantur.

Sed partim ob Praxeos amplitudinem, partim, ac imprimis ob gliscentem magis magisque adversitatem valetudinis itineri illi se committere,

tere, aut tantam CÆSARIS Gratiam coram submississimè exosculari, optimus Phosphorus, non potuit, ut præter illa, quæ An. L. Ephemer. Obs. 116. hac de re habentur, ex privatâ ejusdem Epistolâ mihi constat. Itaque provinciam hanc Domino D. Jungio, cujus in prægresso capite mentio facta est, amico suo, ac totius Collegii, fidelissimo, commisit; qui lubens etiam hoc onus in se suscepit, & strenuam navans operam, impetrataque Cæsareâ Licentia, quinque corpora naturalia imprimis rara, ex innumeris aliis elegit, quorum Icones Ephemeridibus infererentur. Nec difficulter quoque mox mox gratiam communicationis obtinuit: & tabulæ quinque, permissu & sumptibus S. Cæs. Majestatis Viennæ excusæ, clementissimeque Collegio donatæ sunt; quarum

Prima exhibet Crucifixum, ex crambes radice natum: vid. Ann. I. Ephemer. Obs. **■ CXL**.

Secunda, Nomen Christi Achatî maximo naturaliter inscriptum. *ibid.* Obs. 112.

Tertia, B. Mariæ Virginis Imaginem, cum Filiolo, in subterraneis, in ferri minerâ expressam; *ibid.* Obs. 113.

Quarta, Literam initialem LEOPOLDI, L, in fragmento Matris Perlarum, à naturâ expressam, & artificialiter dein, cum pertinente ornatu, redactam ad Gentilitia Augustissimæ Domûs Austriacæ Insignia: *Ibid.* Obs. 114.

Et Quinta, lapidem Bezoardicum monstruosum: *Ibidem* Obs. 115.

Agnovit has Excelsissimas Gratias humillimè Collegium, & testandæ subjectionis & gratitudinis ergo, primam auream Curiosæ suæ sedulitatis Messem soli SOLI Illi devotè obtulit, cujus propitiis caloribus erat vegetata.

Nec displicuit hæc oblatio: Imo CÆSAR *Annusisum Primum, Miscellaneorum Curiosorum, vel Ephemeridum* aspexit clementissimè, & inter medios strepitus armorum ac Triumphos, Augusto Vultu dignatus est rivulum doctrinæ Physico-Medicæ selectioris illum, cujus purior ac excellentior quædam pars, ex proprio *Imperialis suæ Benignitatis fonte*, promanarat. Volvitque ac revolvit IMPERATOR librum hunc, ut *Dn. Medici Aulici* testantur, cum maximâ complacentiâ: Collegioque CÆSAR Gratiostissimum Patrocinium promisit.

De quo ut minimè omnium dubitare posset *Clarissimus Saksius*, ecce, Ipsummet ob Merita, Collegio indefinenter per plurimos annos præstita, CÆSAREA MAJESTAS, sua *Illustrissimi Comitibus ab*

Herberstein, torque vel catenâ aureâ, cum appensâ AUGUSTA IMAGINE, donavit, ut mihi refert in literis, 1671. d. 21. Maji scriptis: sed non longè post, (die videlicet 12. Augusti,) hæc insuper mihi narrat: Catena Aurea, inquit, à S. C. Maj. mihi donata, invidiam peperit, quasi meam, non Collegii, utilitatem quasi vissem. Sed Viennenses Medici mea innocentia testes sunt, quanto labore hætenus commoda Collegii variis modis quaesierim, &c.

Sanè non aliâ, quam publicâ Societatis causâ, præcipuus suasor existit, ut *Annus secundus Ephemeridum Magnatum* non alii, nisi *Eidem* iterum *S. Caf. Maj.* offerretur, ut factum est; humillimèque ad AUGUSTUM *Limen* adreperet simili, ut prior, Clementi acceptione secundatus. Promisitq; CÆSAR, majoris Autoritatis ergò, contra quosvis malevolentium rictus, impertire *Diploma* aliquod; cui utiliter obtinendo, *Magnif. & Excellentissimi Viri, Dn. D. Czascbelius, & Dn. D. de Sorbait, Cæsarei Medici, & Fautores nostri magni*, nullum non movent lapidem, ut quævis obstacula dimoveantur: & summè consultum Iphis visum est, tertium denique etiam *Ephemeridum Annum* iisdem *Protectricibus Imperialis Aquila Alis* subjicere; ejusque Editioni clam ita acclamavi:

IMPÉRIALE DECUS MUNDI, LEOPOLDE MONARCHA,
HOS ETIAM FOETUS SECLIS VENIENTIBUS ADDE.

CAP. XXVIII.

De Correspondentiâ in Bavariam & Bohemiam.

Interim ut in viam redeamus; ulteriorum terrarum, quò nos *Alphabeticus Ordo Catalogi* ducit, & *Virorum* in iis *Celebrium, Sachsio* per literas familiarium, hæc circiter nomina mihi porrò occurrunt, notatu digna:

BAVARIA. In cujus parte Boreali *Ratisbona*; ibique *Physicus*, ex Hungariâ antea profugus, ut cap. 20. dictum est, *D. Martinus Christophorus Mezger* exquisitissimus olim in itinere *B. Sachsii* amicus.

Et **BOHEMIA.** Ubi *Excell. D. Jacob. Johannes Dobrzensky*, de Negroponte, in antiquâ Pragenfi Academia Professor Extraordinarius.

Adm. Rev. Dn. Pat. *Adamus Adamandus Kochansky*, Soc. Jes. Professor ibidem *Matheseos* ingeniosissimus.

Et Dn. *Philippus Talducci* à Domo, supremus *Architectura Militaris*, in Regno Bohemiæ, Præfectus, Vir in omni *Philosophiâ* experientiali exercitatissimus.

CAP. XXIX.

*De Correspondentiâ per Franconiam, in
Hanovia Comitatum & Hassiam.*

PORRÒ FRANCONIA, prima Collegii Curiosi, antiqua Germanæ fidei, & continua etiamnum Comitatus omnis, & culti Moris Sedes. Ibiq; in liberâ & Imperiali Rep. Svinfurtenfi, Magnus quondam Excellentissimusque *D. Job. Laurentius Bauschius*, ibidem natus, hinc Physicus & Consul in hac laudabili suâ Patriâ, Collegii Curiosi primus Motor, Fundator, & Præses, laudabili exornandi scientias desiderio, atque sic non tam aliarum nationum exemplo, quàm singularum necessitate ductus; Curiosæ istius Argûs nostræ dictus Jason.

Magnificus item, Amplissimusque *Dn. D. Johannes Febr*, Kittingensis Francus, Adjunctus primùm recens fundati Collegii, hinc *Bauschio* in Physicatu & Consulatu jam dicto succedens dignissimè, inque Præsidio Collegii, laudabiliter ejus curam gerens, utinam diu superstes! dictus Argonauta.

Nobiliss. & longè Celebratissimus *D. Johann. Daniel. Horstius*, Giesensis, Archiater olim Darmstatinus, inque variis Germaniæ Academiis Medicinæ Professor optimè meritis, nunc diversorum Imperii Principum Archiater, agens in Francofurtanâ Republicâ (in *Atlante min.* & à *Schavio* ad Franconiam relatâ) in Collegio quondam dictus Phoenix, Fautorque meus planè singularis, & seridè mihi honorandus.

D. Elias Schmidt Haslachensis, Svinfurti Medicus, & in Collegio Naturæ Curiosorum *Dn. Præsidi* Adjunctus longè meritissimus, dictus Phaëton.

D. Johann. Scultetus, inclytæ Reipubl. Norimbergensis Physicus, officinarum Pharmaceuticarum Visitator gravissimus, Collegiique ibidem Senior, nec non in Academiâ nostrâ Collega Curiosus.

Et *D. Johann. Georgius Volckamerus*, laudatæ Reip. Norimbergensis Physicus primarius, ac emeritus, Vir raræ & selectissimæ Doctrinæ, magnique proin apud exteros etiam nominis, præcipuè in Italiâ, inque Collegium Nostrum admodum liberalis Fautor.

Comitatus HANAU. Ibiq; *D. Salomon Reifelius*, Silesius, Vir politi judicii, & multæ eruditionis, Illust. Comitatus Hanoviensis Archiater, & Civitatis Hanoviensis Physicus, *Sachso* (in literis ad me 1663. d. 18.

Januar.) *amicus antiquâ fide conspicuus*, item (Append. ad Ann. I. Ephemerid. pag. 9.) *Amicus sincerissimus*, vocatus.

Et D. Johann. Jacobus Waldschmid, Practicus Hanoviensis.

Inque HASSIA, D. Conr. Theodorus Luncker, Marpurgi natus, ibique Practicus quondam, dum viveret, & Academicus Curiosus.

CAP. XXX.

De Correspondentiâ in Helvetiam.

PROGREDIMUR IN HELVETIAM. Ubi D. David Guilielmi, Bacharacensis, (quondam) Practicus Bernæ eximius, & Academicus Curiosus.

Et D. Johann. Jacobus Wepfer, Scaphusanus, in Patriâ Practicus, Facult. Med. Basil. Assessor, idemque Anatomicus insignis, & edito præfertim de Apoplexiâ scripto celebris. Cujus Carmen eruditissimum, honori supremo B. Sachsi dicatum, cum, quantum mihi liquet, lucem non viderit, sed seriùs aliquantò Vratislaviam, ideoque ab amicissimo meo D. Volgnadio (Ann. 1672. d. 24. Sept.) Kiliam mihi missum fuerit; indignum judicavi, silentio premere, quin commodum potius, ut huc insereretur.

*Est sua lux gemmis, & docta Bononia Lumen
Accendit Saxis, quo velut Astra micant.*

*Sachsius illustrat scriptis, ceu Phosphorus, orbem;
Curae sunt testes, assiduusque labor.*

*Natura lusus, rerum mistura latentum;
Testes, quæ cunctis, hoc Duce, clara nitent.*

*Terrificus Cancer testis, qui commoda Vita
Nunc præbet; testis mellea Vitis erit.*

*At Saxum infareit Renem; Salsugine dirâ
Corrumpit miserè Purpureum Laticem:*

*Viscera depravat; Tenebra Te, Phosphore, fuscant:
Spes perit obscuris ulterioris opis.*

*At Mors non rapuit cunctam Tibi, Phosphore, lucem:
Eclipsis Mors est, quam pia mens subit.*

*Splendidius radios spargit post nubila Phæbus;
Horrificas tenebras excipit alma dies.*

*Ætherei Phæbus Cancri dum signa peragrat;
Dum patulos Colles florida Vitis amat;*

*Dumque manebit honos literis, cultusque decorus,
Non finis merita, Phosphore, laudis erit.*

CAP. XXXI.

*De Correspondentiâ in Holsatiam,
Lusatiam, & Misniam.*

IN HOLSATIA verò sunt hi:

D. Cæso Grammius, Physicæ & Græcæ Lingvæ Professor, in Academiâ Kiliensi, Medicinæ Practicus, non longè ante obitum in Collegium receptus.

Et *D. Joël Langelott*, Regentis Cimbrorum Ducis Archiater, qui Collegio nostro admodum honorifica Epistolæ de Tritu Auri dedicatione per benevolum suum affectum nuper demonstratum ivit.

In LUSATIA *D. Ebreufriid Hagendorn* Gorlizenfis, in Patriâ Medicinæ Practicus, Vir elegantis Ingenii, gnævæque doctrinæ, Academicus Curiosus.

In MISNIA, *D. Paulus Ammann*. Vratislaviensis, Medicinæ Professor, & Botanicus, Collegiique B. Virginis Collegiatus Lipsiæ; Academicus Curiosus, Dryander dictus.

D. Michæel Etmüller, Medicinæ Practicus ibidem, Vir felicissimi Ingenii, multæque Scientiæ, Academicus Curiosus.

D. Melchior Fribe, Fridlandensis Misnicus, Electoralis Præfecturæ Haynoviensis Medicus juratus perquam industrius, Academicus Curiosus.

Frider. Christianus Garmannus, Martisburgensis, Med. Lic. Physicus Chemnizensis, & Præfecturarum diversarum, Districtûs ejus, Medicus, Academicus Curiosus, Pollux dictus, maximè attentus, ad exornandâ Artem Medicam, inque eadem quemadmodum toti literario orbi egregia quædam eruditæ suæ Pennæ specimina, sic primum quasi eorum, quod est de Gemellis & Partu numerosiore, perennanti *D. Bauschii Fama*, *D. Febrio*, *Sachsio*, ac meo inter tanta lumina, obscuro nomini, Ann. 1667. largitus: pro quo honore, publice Tibi hic, *Cultissime Collega*, ago gratias, utque præsentem *Sachsianæ Mortis Historiam*, donec melius quid offeram, amicè accipias, tanquam quaecunque *αὐτίδωρον*, imprimis rogo.

D. Johannes Michæel, p. m. Hæreditarius in Bendorff, Med. Pract.

Pro-

Professor in Acad. Lipsiensi, ejusdemque Decemvir, Archiater Electoralis Saxonicus, & Ducalis Altenburgicus, quondam meritissimus, ac immensa Medicorum Catervæ per Chimico-Præcticas Informationes fideles, communis quasi Parens, toto orbe clarissimus.

Et *D. Leonhardus Urfinus*, Medicinæ ibidem Professor, & Botanicus, Collega Curiosus, dictus Zephyrus, sed inter infatiabiles Floræ suæ delicias, ab annis aliquot hinc sublatus.

CAP. XXXII.

*De Correspondentiâ in Moraviam,
Palatinatum, & Prussiam.*

IN MORAVIA: *D. Johannes Ferdinandus Hertod* à Totenfeld, Regiæ Civitatis Brunensis Physicus, optimè cum Fratre de Collegio meritis, Collega Curiosus, dictus Orpheus.

Et Patruelis ejus *D. Matth. Franc. Hertod*, Inclytorum Marchionatus Moraviæ Statuum Medicus Provincialis quondam, & Anno 1655. præsertim Physicus Nicolspurgenfis, in Peste curandâ felix.

IN PALATINATU: *D. Albertus Conr. Langenauer*, natus Uffenbachii, Practicus quondam Weidæ, Academicus Curiosus.

IN PRUSSIA: *D. Johannes Schmidt*, Physicus Gedanensis Ordinarius dignissimus.

D. Simon Schultz, S. Reg. Maj. Polon. Medicus, Physicus Thorunii Primarius, qui Sachsum non sine ingenti Literarii Orbis detrimento è vivis sublatus dolet, Anno Ephemerid. III. *Obs. 145. pag. 267.*

Et *D. Georgius Segerus*, Reg. Maj. Poloniæ itidem Medicus, Thorunii Physicus Ordinarius, Gymnasii Professor Honorarius celeberrimus, Amicus meus magnus.

CAP. XXXIII.

*De Correspondentiâ per Saxoniam,
& Silesiam.*

IN SAXONIA: *D. Cassar Theophilus Bierling*, Med. Practicus Magdeburgensis, Amicus Curiosus.

D. Laurentius Gieseler, Physicus clarissimæ Urbis Brunsvvicensis clarissimus.

Otto de Gverike, Consiliarius quondam Serenissimi Electoralis Brandenburgensis, & Consul Magdeburgensis, stupendis Aerem dilatandi, comprimendi, exhauriendi, Vacuumque (ut putavit) in Natura demonstrandi machinis ac instrumentis, per ac ultra Europam notus.

D. Christophorus Keilingius, Islebiensis, in patriâ Physicus, & Archiater Mansfeldicus, Collega, dum viveret, Curiosus, dictus *Æson*.

Et *D. Valentinus Andreas Möllenbroccius*, Erffurtensis, ibique Professor aliquandiu; hinc Reip. Hallensis Saxon. Physicus Ordinarius meritiſſimus, & Academicus Curiosus dictus *Pegasus*.

In SILEſIA: *Wencesl. Maximilianus Ardensbach* de Ardensdorff, Oppoliensis Silesius, Philoſ. D. Juris Utriusque & Medic. Licentiatus, Physicus Ducatûs Oppaviensis.

D. Christian Buckifſus, Archiater quondam Princip. Ligio-Bregens, Academicus Curiosus.

Sigismundus Graſſius, Medicinæ Licentiatus, & Physicus Svidnicensis, peritâ Praxi clarus.

Andreas Gryphius, de quo jam ſuprà (cap. 18.) aliquid dictum eſt, Glogoviæ quondam Syndicus Provincialis, Polyhiſtor inſignis, & in Tragico-Poëmâ Vernaculo primus in totâ Natione, & admirandus.

D. Job. Jonſtonus, ille *πολυμαθητα*, Medicus, Polyhiſtor, Philoſophus, & plusquam-Plinius aut Geſnerus noſtri ſeculi, Hæreditarius in Cibendorff, Senex ipſâ Canitie venerandus.

CAP. XXXIV.

De Correoſpondentiâ in Sveviam, Thuringiam, & VVirtenbergensem Ducatum.

IN SVEVIA: *D. Gregorius Horſtius*, Ulmenſis, inclytæque Patriæ ſuæ Practicus feliciffimus, magni *D. Gregorii Horſtii* quondam filius, ac Succellor dignus, Academicus Curiosus.

D. Johannes Pfautz, itidem Ulmenſis, & ibidem Practicus, Academicus Curiosus; aſt pariter, ni fallor, mortuus.

D. Lucas Schröck, Reipubl. Auguſtanæ Physicus juratus meritiſſimus.

D. Georg. Hieronymus Velfchius, Patricius & Medicus Auguſtanus ibidem Nobiliſſimus, & Philologus inſignis, ſelectiſſimis Obſervationibus Collegio tranſmiſſis, nobis inſigniter dilectus. Inter quas cum uni-

us recorder, quæ est de Jaspide Catiolo (*Ann. 1 Ephemer. Curios. obs. 154.*) tali à vermibus reddito, cuperem ex ipso scire, quo nomine speciali iudicet, quod vermiculi illi in saxa sævientes, vocandi sint; an *Ipes, Scies, Tripes Iës, Sites, vel Mida?* Ita enim cœterequin habet elegantissimum, nescio cujus Poetæ, Epigramma, quod libro amici inscriptum, & vel à XX. annis à me pro deperdito habitum, his diebus feliciter iterum adveni, & tantò diligentius nunc hac occasione ab interitu vindico: quam digressiunculam proin, (saltem ob causam modò dictam) benignus Lector non ægrè laturus est, quin condimenti instar vel refectorii habiturus, quo tædium sibi ex continuato hucusque nudo Virorum Catalogo, quodammodo imminuatur. *Epigramma Anonymi* ita sonat;

IPS Vineas & Cornua;

Frumenta SCIS; TRIPS Arbores;

IS Vitra; SIS Velamina;

Fabas MIDAS arrodere,

Nascuntur à quibus, solent,

Nihil minus sic, à quibus

Ferant iniquam gratiam

Consul, Magister & Parens,

Tutor, Patronus, ac Herus,

IPES, SCIES, TRIPES, IES,

SITES, MIDASque habent suos.

Et *D. Joh. Ulricus Widholz* Augustanus, Physicus Kaufbayrensis in Sveviâ, fidus olim *Sachsio* itinerum Achates.

In THURINGIA: *D. Joh. Andreas Graba*, (quondam) Mülhusanus; Urbis Territoriique Erfurtensis Medicus, postmodum in Patriâ Physicus, Academicus Curiosus, dictus Cephalus.

Augustinus Hermanni, Medic. Licent. in antiquâ Erfurtenfi Academiâ Anatomæ & Botanicæ Professor P. Ordinarius.

D. Georg. Christophorus Petri, Med. Professor Erfurti, Archiater Moguntinus, & Erfurtensis Ordinarius meritissimus, Collega Curiosus, dictus Achilles.

D. Joh. Theodorus Schenck (quondam) Medicinæ Professor in Jenensi Academiâ longè celebratissimus.

Et *D. Georgius Wolfgang. Wedelius*, Sprembergâ Lusatus, antea Medicus Ducalis Gothæ, nunc Medicinæ Professor in Academiâ Jenensi clarissimus, eleganti imbutus rerum scientia, & Famæ augmenta egre-

gia indies virtute sibi acquisiturus, Academicus Curiosus, dictus Hercules.

Denique in WIRTEMBERGENSI Ducatu *D. Georg. Balthasar Metzgerus*, Svinfurtenſis, quondam Adjunctus Collegii recens nati, & Americus vocatus, sed ab eodem aliquanto post recedens: Professor Medicinæ primùm in Illustri Giessenâ, hinc Tubingensi, Medicus magni nominis, et lautâ fatis fortunâ usus.

CAP. XXXV.

*De Correspondentiâ cum Anonymo, &
Scripti hujus Autore, additâ Protestatione ejus
aliquâ.*

Quo ipso concluderem adductum hucusque Catalogum eorum, cum quibus Curiosum aliquod Sachſio Commercium Epistolicum existit, nisi tùm ANONYMI cujusdam mentio etiã faciendâ, me detineret tantisper, & me detinere haberem ipse.

Ad *Anonymum* enim quod spectat, Virum Nobilissimum, Amplissimumque N. N. professione quidem non Medicum, polymathiã tamen insigni, & quadantenus Medicã, imprimis verò experimentalis studio, Mathematico-Technico excellentem, & mirificè delectatum proin *excitata* ad *quevis D. Sachſii indole*, cum quo etiã eminens & coram (datâ occasione) est familiariter conversatus; quique Ephemeridibus nostris observationes aliquas, nil triviale spirantes impertiit; etsi scribere præsumam, me & nomen illius, & muneris publici splendorem, & Remp. inclytam, cui cum magnâ meritorum laude præest, nominare citra errorem posse, quia tamen ignotus tantisper haberi vult, præstat, voluntati *tanti Fautoris* parère, quã gloriosã nominis sui ostentatione, injurius in nosmet ipsos fieri, quo minùs impoſterum ex fœcundissimis scientiæ suæ campis, fasciculos florum uberes demetamus.

De me verò, ut aliquid addam, legem mihi imponit dulcissima *Sachſiani amoris* memoria, & constans Viri Candor, quem si ulli alii sæpe per literas, mihi præsertim quam frequentissimè est per epistolia testatus, quorum aliqua adhuc mihi supersunt, olim fortè edenda, eã imprimis, in quibus simul curiosè versatur circa materiam aliquam Physico-Medicam. Ac per repetitas hujusmodi scriptiones planè amicas & honorificas, effecit, ut trahi ab ipso me tandem paterer ad dandum nomen

Curioso Collegio, & concedendum An. 1664. sine ulteriore animi contro-
 versia locum, invitatoriis literis, prægresso Ann. 1663. à Nobiliss. Dn. *Elia*
Schmidio, Magnif. Dn. Præsidis, Dn. D. Febrii, Adjuncto, ad me missis,
 quàm pertinaciter etiam antè repugnassem, tenuitatis meæ conscius; qui
 nedum Collegio præstiti ullum officium utile, aut laude dignum. Ut ta-
 ceam, quod veluti qui jurat in viam, jurat in omnes incommoditates
 viæ; Ita præsentissimè videbam mihi instare *Agnominis alicujus Poëtici* in
 collegio assumendi periculum, quod unum ferè, aut imprimis, salvâ Le-
 gum Autoritate, profiteor, displicere mihi, in nostræ Societatis Legibus,
 bonâ licet intentione à Fundatoribus introductum, nec ulli Extraneo-
 rum noxam inferens. Itaque ut Legibus tamen obsecundarem, elegi
 Agnomen pro me tale, quod intimæ cum *Phosphoro* amicitia, & obscuri-
 tati simul, quâ impensè delector, meæ junctim congrueret: passusque
 hoc pacto sum, quod mihi Musæ omnes, & Gratia condonent, me *Hes-
 perum* vocari. Id quod fideliter monere, ob causas peculiare, ratus
 sum.

De silentio meo diuturniore interdum conquestus *B. Sachsus*, DE-
 US bone! quàm anxie anxium suum animum explicuit, & promptus
 semper ad condonandum, longiore expectatione non ampliùs torqueri,
 blandissimè rogavit! *Dimidiumque sui* me vocans in suis literis, Ann.
 1669. d. 1. Octobr. per *Fidem nostram*, ejusdem Anni d. 19. Februar. per
sanctam Amicitia me obsecrat, responsorias ampliùs protrahere ne vellem.

Tractatum Epistolicum de mirandâ Lapidum Naturâ, curiosâ lectione di-
 gnissimum, meoque nomini inscriptum, ut me saltèm magis magisque ad
 Societatem laborum pro Collegio ineundâ excitaret, inter occupationes
 licet concatenatissimas, veruntamen Anno 1663. deproperavit feliciter
 adeò, ut Lector æquanimus nihil ibi extemporanei, omnia verò medita-
 tissima, & quæ laboriosè antè hinc inde notaverat, ingeniosè digesta de-
 prehendat.

Inque *Gammarologia* passim honorificam nimis mei mentionem
 faciens, me liquido in ruborem agit, imprimis, quando de *Opusculis*
 meis, nescio quibus, loquitur, quæ potiùs ab eo tempore hucusque cum
 blattis & tineis luctata meritò sunt, luctantur, & postea, maximam sui
 partem, luctabuntur. Aususque fuit interdum, pro Imperio illo, quod
 amici in amicum communiter est, Editionem Vanitatum earum extorque-
 re velle, sæpe repetitis admonitionibus, & tantùm non intimiùs in con-
 scientiam mihi penetrare. Sed plerumque ita me exulare soleo: Aut

illud, quod ederem, momenti esset *exigui* aut *mediocris*, aut *magni*. Si *parvi*; cur tempus, chartas, & gratiam hominum inaniis istis perderem? Si *mediocris*, ita, ut non quidem proferrem, quæ manifestò essent vel absurda, vel vilia, ingenium tamen & captum tantùm vulgarem testarentur, nec quicquam surgentem ultra receptas hypotheses; utique non possem non videri, de chartâ in papyrus scribere, cujus generis homines oppidò multi sunt, si ego etiam ne natus quidem essem. Si verò *magni* utique, aut utcunque aliquid minùs triviale redolentis; in promptu statim adessent ociosa ingenia, quæ à diabolo excitata, omnis mali autore, sub dubitationis prætextu honestæ ac liberæ, non sine aculeis ac felle, continuò arietent in Scriptum editum, & procul constituti à Christiano charitatis officio, erroribus (si qui irreperint) condonandi, tanquam inclarescere aliàs non possent, nisi virus ex aliorum scriptis fugant, ex intentata alienæ Famæ ruinâ, sibi Mausoleum Gloriæ arbitrentur extruere, & tentare Autorem, an seducendo ipsum ac irritando, ad conscribendam Apologiam aliquam, possint à svtis suis, cæteroquin suavissimis Meditationibus, ad laudem DEI, proximique commoditatem directis, divertere; id quod subtile prorsus, at familiare, à perquam paucis verò perspectum, Diaboli artificium est. Ut taceam, quod, si etiam ullo insigni conatu in disciplinâ mundanâ possem aut vellem arenam & calcem convehere tam lectoribus æquis, pro exornandâ feliciùs, scientiæ suæ scenâ, quàm malevolis, pro Theatro insolentiæ suæ altiùs evehendo; ab operoso tamen bene merendi conatu, non immeritò aliquem abstertere denique possit notatu perquam digna *Sapientissimi Regis* vel indignatio vel pœnitentia, quæ *cap. 2. Ecclesiastici v. 17.* expressa, potest legi.

Nihilominus Anno 1664. cum *Hamburgi* agens, & nihil minus, quàm diu ibi persistere (eo quidem tempore) cogitans, inopinatò tamen à *Nobilissimo Florentissima Reip. Senatu*, per nimis-benignam de me opinionem, curandæ Pesti publicè me præfigi paterer, divinissimam nempe, & ne per somnium quidem visam aut cogitatam antea vocationem ratus; adeò *B. Sachsus noster* in literis, super rei istius nuncio indoluit, ut peculiarem ipsius & plusquam fraternam de vitâ meâ anxietudinem, vix possim etiamnum sine lacrymæ alicujus insultu, in memoriam mihi revocare. Votoque interposito petiit, ut si tamen humani quid mihi eveniret, in istâ periculi plenâ aleâ, (prout utique semel imprimis à morte pilum saltem, vix longius, abfui) vellem curare, ut *Meditatiunculæ* meæ, sibi edendæ,

da, concederentur: velle similiter, si ipse prior decederet, se meo arbitrio destinare suas: in literis, An. 1664. d. 12. Decembr. scriptis.

Celeberrimi *Jonstoni* amorem An. 1668. postea mihi comparavit; trahereque me voluit in consuetudinem cum *Nobilissimo Domino Behm*, *Senatore Gedanensium Amplissimo*, rerumque Collegii nostri non Fautore tantum insigni, sed Judice etiam callentissimo, cujus jam supra (cap. 18.) à me mentio facta est: sed ex felicitatis hujus captu itinera quaedam *illius* & mea, *Sachsiq;* præsertim Mors, me excusserunt.

Ut rem in lammam contraham; *laudati, nunc desideratissimi, Amici*, cum animo calamus NUNQUAM fuit OCIOSUS; cumque in istâ laborum nimietate, & fragili corpore, ipse tandem fateri mihi (Ann. 1671. d. 12. Aug.) cogeretur, vereri, ut oneri ferendo, esset amplius par futurus; optare *Se* scripsit, Me in viciniâ hærentem, obeuntemque Adjuncti vices, partem laborum in me suscipere: quorum præpondio utique suppressus aliquantò citius fuisset, nisi *Collega* præsentis interdum ipsi suppetias tulissent, exemplo stupendæ assiduitatis moti. Et hucusque de *latâ*, quam *Ipse* in iisdem literis sic vocat, *Ejus Correspondentiâ*, nunc satis.

CAP. XXXVI.

De Scriptis reliquis Sachsi, publicæ præsertim Luci datis.

HIS *Scriptis Sachsianis* jam, h. e. *Epistolis* per Europam emissis longè plurimis; isti *Dissertationi* pereruditæ, de *mirâ Lapidum Naturâ*, An. 1664. editæ, ut in prægresso capite nunc dixi; & illi memorabili gemino operi *Gammaologia*, & *Ampelographia*, de quibus sub initium præsentis Historiæ actum est; addo sequentia, quorum pleraque velut constanti profus & inimitabili subrepentium tædiorum omnium patientiâ, inter quotidiana *Medicæ suæ Praxeos*, laborum *Chimicorum*, & evolutionis *Autorum* penè innumerabilium, concepit, ad *Gloriam DEI*, ad honestos ac utiles usus *Lectorum* & *Collegii* propagandam ad posteros gloriam; ita piaculum foret, recensitis aliquibus, silentio premere altera. Hæc itaque etiam ex doctissimis suis *scriniis* promanarunt:

I. *Poëmata quædam* spartim edita, *Curiosorum* opusculis præfixa. In *Poësi* enim singularem elegantiam, promptumque acumen ostendisse, ex iisdem ac aliunde, satis liquet. Voluitque (quæ suæ erant *svavissimæ*

Charites) in nuptias meas alteras certamen trium Dearum introducere, mammosæ Vestæ (h. e. Naturæ) Minervæ prudentis, & amabilis Veneris: quarum lites Apollo ita componere debuisset, ut Vestæ nimirum & Palladi, horæ diurnæ cederent, & Veneri nocturnæ: Sed doloribus capitis, negotiisque turbatus, ingeniosum hoc melos absolvere nequit, uti ex literis ejus recolligo, Kal. August. Ann. 1665. scriptis.

II. *Oceanus Macro-microcosmicus* Anno 1664. editus Vratislaviæ, & *Th. Bartholino illustri* dedicatus, sive *Tractatus brevis*, in quo explicare suscepit Analogiam Geocosmi, & Anthropocosmi, vel decurrentium recurrentiumque aquarum Oceani, terram rigantis, cum mari rubro Hominis, ejusque Palindromiâ, ob unum utrobique fluxus principium (mare videlicet, & cor) unam eandemque Periodum; unum objectum, ejusdemque ordinis ductus vel vasa, efferentia, & inferentia. Per cujusmodi opusculum, exundanter sanè ostendit, quantus ipsi esset scientiæ naturalium rerum Oceanus, per omnes orbis literarii partes, ex Viadro suæ mexque Vratislaviæ deductus.

III. *Ephemeridum Curiosarum potissima Pars* collecta, inque ordinem digesta, cum Præfationum & Dedicatum Formulis, ni fallor. Quarum tamen Annum III. Typis impressum, videre *Sibi* non licuit: quin potius in hujus adoratione præsentibus *Ephemeridum Curatores Dn. D. Volgnadius*, & *Dn. D. Janisius* simile studium locarunt, edituri mox quartum itidem, magnâ cum Nominis & Sedulitatis suæ laude: cum quo Tomo quarto, ni fallor, hæc ipsa in publicum ibit *Historia*, ab ipsis & plurculis aliis, benevolè desiderata.

IV. *Observationes Miscellaneæ Physico-Medicæ* selectiores, Anno I. *Ephemeridum* inspersæ: & nominatim quidem hæ:

Obs. 13. Messis Observationum Microscopicarum, ex variis Autoribus collectarum, in Operibus tam Artis quam Naturæ, Mineralis, Vegetabilis, Animalis, & in hac Insectorum, Piscium, Avium, Terrestrium, & ipsius Hominis, rectè aut ægrius valentis: quam Messem præmissis erudito de Microscopiis discursu aggressus est.

Obs. 17. Aurum Chemicum.

Obs. 20. Consensus Labiorum, Faciei ac Uteri.

Obs. 27. Renes Humani Petrefacti.

Obs. 48. Rapa Monstrosa, figurâ hominis.

Obs. 72. Gammari amari Silesiaci, & Cancrorum mira alia.

Obs.

- Obs. 90.* Aloe Silesiaca Florescens, de qua Cippum insuper elegantem addidit.
- Obs. 91.* Aloe Choræ in Misniâ : quam itidem Cippo congruo cohonestavit.
- Obs. 98.* Mira in Barone alvi Stypticitas.
- Obs. 110.* Fœtus extra Uterum.
- Obs. 116.* Radix, formâ Crucifixi.
- Obs. 131.* Aurum Vegetabile.
- Obs. 141.* Arthriticorum Solatium, Lac.
- Obs. 142.* Emplastrum Antipodagricum.

V. *Scholia passim, Observationibus adjecta, pro aliquâ Materiæ illustratione, non Crisi: ansam ad hæc ipsi dantibus aliquibus non-Medicis, qui libenter legunt, Historias rariores exemplis parallelis confirmari. Scholia itaque Anno I. inserta, sunt hæc:*

Ad *Obs. I. Bartholini, De Conceptu falso.*

Obs. 2. Wepferi, De Liene magno.

Obs. 10. Petri à Castro De Remedio antipleuritico.

Obs. 14. Reifelii, De Serpente, intra Cervi Ventriculum petrefacto.

Obs. 15. Segeri, De Anatome Pueri Phthifici.

Obs. 20. propriam, De Consensu Labiorum, Faciei ac Uteri.

Obs. 23. Bartholini, De Sirene Danicâ.

Obs. 25. Hertodii De Periculosis Gravidarum Fracturis.

Obs. 26. Schenckii, De Cerebro Fovis petrefacto.

Obs. 28. Jungii, De Materiâ albâ in sanguine.

Obs. 29. Ejusdem, De Liene magno, & duplici Intestino cœco.

Obs. 30. Mannagetta, De Affectu Cornuta.

Obs. 31. Ejusdem, De Polypo Cordis.

Obs. 32. Ejusdem, De Anatome Hystericæ, & Mesenterio Scirrhuso.

Obs. 33. Wolfstrigelii, De Flammâ ex Puteo.

Obs. 34. Febrii, De Pulvere rheumatico.

Obs. 35. Castrensis, De Loquelâ Mutis datâ.

Obs. 36. Bartholini, De Ovo prægnante.

Obs. 37. Ejusdem, De Ossium mollitie.

Obs. 38. Ejusdem, De Herbâ ossifragâ.

Obs. 42. Segeri, De Embryone Hydropico.

- Obs. 44. Beckeri, De Lapillis Vesicæ feilæ.*
Obs. 50. Bartholini, De Sanguine verminoso.
Obs. 62. Paterfonii, De Fœtus in Uterum reditu.
Obs. 63. Greifselii, De Lapillis, è Venâ cum Sanguine ejectis.
Obs. 66. Ejusdem, De Lapide in abscessu Hepatis.
Obs. 70. Ejusdem, De Cordis magnitudine.
Obs. 73. Th. Bartholini, De Crystallo Islandico.
Obs. 77. Joh. Jacobi Pisani, De Flamma ex Ventriculo.
Obs. 81. Nic. Guil. Beckeri, De Morte Aurifabri, ex levi purgatione.
Obs. 83. Joh. Mich. Febrii, De Esu rerum absurdarum.
Obs. 88. Möllenbroccii, De Mictione cruentâ.
Obs. 89. Ejusdem, De Mictione Chylosâ.
Obs. 97. Garmanni, De Musco terrestri.
Obs. 100. Möllenbroccii, De Futurorum, ex partibus Corporis, prædictione.
Obs. 109. Ejusdem, De Cato, per os mulieris excluso.
Obs. 122. Garmanni, De nutrimento Bombycum.
Obs. 123. Bartholini, De Mortuorum Pilis.
Obs. 125. Ejusdem, De Afello Hermaphroditico.
Obs. 133. Spilenbergeri, De Cantharidibus.
Obs. 134. Jungii, De Antipathiâ ad Musicam.
Obs. 135. Ejusdem, De Antipathiâ à Nævis maternis.
Obs. 137. Garmanni, De Antipathiâ Serpentum & Bufonum.
Obs. 138. Ejusdem, De Scolopendræ in natâ Luce.
Obs. 148. Ejusdem, De Experimentis Mercurialibus.

VI. *Appendix (tota, vel quoad majorem sui partem) ad annum I. Ephemeridum, cum indice copioso Rerum.*

VII. *Historia succincta & brevis, Ortus & Progressus S. R. Imper. Academiae Naturæ Curiosorum, præfixa Anno II. Ephemeridum; in quâ Effigies B. D. Bauschii, Collegii Fundatoris, æri incisa, habetur, additis Celeberrimorum Virorum super Miscellanea nostra, Collegiumque Judiciis, præcipuè ad ipsum directis; nec non Collegii Legibus, & Catalogo Collegiarum.*

VIII. *Observationes Miscellaneæ selectiores, Anno II. Ephemeridum inserta; nominatim hæ:*

Obs. 30. Suppressio Urinæ diuturna à Calculo non lethalis.

Obs.

- Obs. 69.* Opium Venereum.
Obs. 95. Epilepsia Periodica.
Obs. 96. Oculorum splendores, Epilepticis funesti.
Obs. 112. Singularis Spica Hordei.
Obs. 119. Vulnus Capitis gravissimum, feliciter curatum.
Obs. 142. Calculus è Scroto prolapsus.
Obs. 252. Poma hyberna Silesiaca.

IX. Scholia ad Observationes quasdam, Anno II. Ephemeridum insertas. Videlicet hæc:

- Ad Obs. 3. Bartholini,* de Officulo per Urinam excreto.
Obs. 7. Wolffstrigeli, de Anatome Tigris & Leonum.
Obs. 15. Pauli de Sorbait, de Venarum Regeneratione.
Obs. 25. D. Scholtzii, de intutâ per Mercurium Scabiei Curatione.
Obs. 26. Segeri de Lethali mensium suppressione.
Obs. 27. Paterfoni Hain, de Experimentis Microscopicis.
Obs. 36. Mauriti Hoffmanni, de Defectu Cerebri.
Obs. 37. Treubeleri, de mirâ Fulminis Vi, & curâ Fulmine tactorum.
Obs. 40. Spilenbergeri, de Officulo Cordis humani, humanâ figurâ.
Obs. 47. Sorbaiti, de Venæ sectione in Gravidis.
Obs. 49. Ejusdem, de Paralyfi, Frigidis curatâ.
Obs. 61. Scholtzii, de Phantasiâ & Terrore gravidarum, Fœtui noxiâ.
Obs. 71. Spilenbergeri, de Priapismo post purgans Medicamentum.
Obs. 72. Th. Bartholini, de tribus Mammis.
Obs. 74. Ejusdem, de Dente suillo, in corpore per biennium latente.
Obs. 92. Möllenbrocci, de Pilulis, post annum demùm Vomitu rejectis.
Obs. 103. Sorbait, de Bufone ex abscessu.
Obs. 104. Ejusdem, de Impotentiâ ex Vulnere Capitis.
Obs. 113. Job. Paterfoni Hain, de Auro Vegetabili, & Vitibus Aureis.

- Obs. 122. Segeri*, de Lipothymiâ ex colapho.
Obs. 134. Scholtzii, de Tumore Abdominis feliciter curato.
Obs. 144. Franc. Matth. Hertodii, de Panis Antipathiâ.
Obs. 147. Joh. Ferdin. Herdotii, de Vermibus Capitis.
Obs. 155. Bierlingii, de Serpente, Vaccam emulgente.
Obs. 156. Anonymi, de Curiosis quibusdam circa Animalia.
Obs. 158. Ejusdem, de Curatione Calculi Vesicæ.
Obs. 159. Ejusdem, de Vitâ & Morte Animalium.
Obs. 160. Bartholini, de Molâ volatili.
Obs. 163. Ejusdem, de Caseo Ventriculi ex Lacte coagulato.
Obs. 165. Ejusdem, de Febre ex Imaginatione.
Obs. 181. Dobrzensky, de Calculis Pulmonum & Ventriculi.
Obs. 182. Ejusdem, de Morte, ex usu Hellebori albi.
Obs. 183. Ejusdem, de Maturatione Perlarum.
Obs. 190. Hagendorni, de Vermiculis alatis Rorismarini.
Obs. 191. Ejusdem, de perditissimo in Fœminâ fœtore.
Obs. 203. Petri, de Androgyneâ Conceptione.
Obs. 205. Bierlingi, de Scorpione cocto, innoxie devorato.
Obs. 215. Reifeli, de curâ Arthritidis, per Verrucæ excisionem.
Obs. 216. Ejusdem, de Picâ Mariti, loco Uxoris gravidæ.
Obs. 218. Ejusdem, de Hydropis per Thermas Wisbadenses curatione.
Obs. 219. Ejusdem, de Hydropis per Urinam hirci sanatione.
Obs. 228. Volcameri, de Margaritis veris Germaniæ.
Obs. 236. Wedelii, de Testiculo uno.
Obs. 242. Hagendorni, de Nucleo in Asperam Arteriam elapso.

X. *Annotationes quædam, Observationibus Anni II. addendæ, & appendicis loco annexæ ad Annum II. jam dictum, Ephemeridum, à paginâ earum 392. usque ad pag. 408.*

XI. *Cratonis Epistole III. antea non editæ, sed curâ Phosphori, Anno II. Ephem. insertæ, legendæque ibi pag. 50.*

CAP. XXXVII.

De Scriptis quibusdam ineditis tam

Sachsi, quàm aliorum, penes Ipsum.

Denique sicut notissimum est, matricem Metallicam, ex subterraneis

neis protractam, etiam laudem mereri, etsi tota argentum vel aurum non sit: ita visus est *Sachsus*, ad alia insuper animi monumenta paranda, se præparasse, quæ verò non confecit, & tamen oblivione tradenda minimè sunt. Hoc censu stant duo sequentia, de quibus *Ipsummet* testantem audiamus, hæc verba scribentem ad me, Ann. 1668. d. 6. Octobris. *Aliquoties manum admoveram Tabulae, in depingendâ Politicâ Medicâ & Medicinâ Politicâ, seu de Harmoniâ corporis humani & Reipubl. quoad constitutionem, conservationem, curationem, quoad morbos, signa diagnostica & prognostica, Chirurgiam & Pharmaciâ. Sed suadent Amici, ut desistam, quod labor Medicis non gratus futurus, nec à Politicis estimandus. Alii suaserunt, cum Jonstono, modò ut Pancirollum de deperditis & novis inventis, auctiorem concinnarem. Bartholinus meus aurem vellicat, ut demonstrum cum Paracelso, in homine esse astrorum motus, caudam draconis, axem polarem, imò quod primâ specie absurdum videatur, in homine bovem, fagum, cupressum, smaragdum, pulegium, rosas, violas &c.*

Aliorum verò Autorum Manuscripta, diligenter à se servata, hæc circiter sunt, mihi nota:

I. *Epistolarum D. Döringii & Sennerti familiarium Volumen, propriâ utrinque manu scriptum, quod sæpè citat, & meis oculis vidi penes Ipsum Vratislaviz. Quas verò demùm Sponio suo Lugdunum concessas, eoque curante editas esse, jam supra (cap. 16.) à me annotatum est.*

II. *Petri à Castro, Medici Veronensis, Observationes Medico-Præcticae, B. Sachsio, à Dno. D. Tilefio, Collega suo partim communicatæ, & aliquoties in Scriptis suis allegatæ; ex quibus Oceanus Macrocosm. mihi saltem nunc in mentem venit, ubi videri potest pagina, supra trigessimam nona:*

III. *Manuscripta item quædam D. Laurentii Scholtzii à Rosenau, Medici olim in Rep. Vratislaviensi celeberrimi, & ob editionem Operum Cratonianorum clari, innuente ipsomet Sachsio Ann. II, Ephem. Curios. Obs. 30. pag. 57.*

CAP. XXXVIII.

De Diviniore Mortis Sachsiæ Causâ, & Fato diverso Collegii.

Cuius pulcritudinem animi proin, superius sub finem cap. 3. & cap. 6. toto allatam, pertractatamque hucusque in contextu continuo sequen-

sequentium capitum omnium, ecquis sat superque non videt? Et, accelerasse extrema ipsius propterea vastissimum hoc, infatigabile, & stupendum ob tot labores, *erudite internæ venustatis*, & per hanc, omnibus in totâ quasi Europâ, victuris æquè, ac posteris, aliquem ex Physicâ & Medicinâ dulcedinis sensum habentibus, *studium*, adeò in proclivi est, ut simplicista eximius sit, qui capere hoc non possit, postquam videlicet melior, potiorque spirituum pars, quibus, tanquam organis, anima nostra ad actiones corporeas obeundas, utitur, per enormes istas tot lucubrationes, animique in tot curas & negotia intensi distractiones, exhaustum nimium est, & tantillum eorum, quod ipsi superfuit in infinitum non potuit extendi.

Itaque hæc pro Exemplo prorsus illustri sufficere nobis poterant, ad studia paulò mollius tractanda; & ad inserviendum pro virili, (non ultra vires) eaque animi moderatione, proximo, ne publicè prodesse cupidi, privatim consumamur; quod posterius in nullâ Mosis lege, vel ullo conscientiæ dictamine, ejusve vocationis internæ, scriptum est.

Sed & divinius quid hic subesse, cur videlicet eo potius, quo mortuus est, quam alio tempore extinctus, constitutusque adhuc sat longè infra ingravescens aliquod senium, & inter surgentes Collegii glorias, pertinaci studio quæsitus, ex oculis nostris dimotus, *Eulgidissimus quondam Cæli nostri Medico-Physici Phosphorus* sit, extra controversiam omnem pono: & nesciens propterea, quid adversi *Societati nostræ* ex casu eo lugubri prælagire debeam, culpæ non possum ipsorummet malevolorum quorundam judicia, existimantium, institutum Collegii nostri, magnam calamitatem esse ex *Sachsi* morte perpeturum. Quod equidem non ita intellectum velim, quasi planè de nobis actum esse, intempestivè judicem, prout de *Hannibale* prolatum est, stante eo, stetisse Carthaginensium res, cadente cecidisse; sic enim manifestò contra vos omnes, *Industrii Collega*, & contra *Te* imprimis, *Magnif. Domine Præses, Domine D. Febri*, Vestraque continua in Collegium merita, forem injurius; benignè tamen hoc etiam mihi dabit, quemadmodum ruente ædificii columnâ quædam præcipuâ non necessariò quidem cadit, periclitatur tamen, & damnum non leve percipit tota domus; ita ex immatura morte *Adjuncti Meritissimi*, totius Collegii progressus non leviter sufflaminari: aut quemadmodum catena, ex quâ firmis etiam annulis contexta est, roboris partem amittit, si unum tollas; ita discessus *Sachsi nostri* efficere ut mæror ac damnum pertineat ad omnes.

Produxit *Is* remeò, (& quomodo potuisset⁹ altius?) ut desideria nostra, pro Autoritate Collegio majore conciliandâ, inciperent, inter Grattias LEOPOLDI CÆSARIS de tædiis quibusdam & difficultatibus pristinis triumphare.

Quàm gratiosa dein erga Collegium propensio haut semel in *Eminentissimo Archiepiscopo & Electore Moguntino* deprehensa non ad eò longè fuerit, fidem mihi fecit *GL. Sachsus*, in literis, An. 1668. d. 6. Octobr. scriptis.

Archiepiscopi porrò *Salisburgenfis, Guidonis Baldi* patrocinium Societati ut lucraretur, *Serenitati Illius* Gammarologiam dedicavit, & patrocinium utique aliquod *Se* impetrasse, 1665. d. 8. Decembr. mihi scribit.

Et efficaciter demum (quis neget?) ad Observationum communicationem de variis naturæ lusbis, variis ac raris morborum casibus & medelis, inventisque ingeniorum solertium, non Medicos solum, intra & extra Collegium, sed Literatos multos alios, literarumque amantes, eosque non intra districtus solum & circulos S. Rom. Imperii, Regnaque Hæreditaria CÆSARIS, agentes; sed in aliis insuper Europæ Ditionibus ac terris, plerosque magni nominis, irrequietâ literarum suarum industriâ invitavit, ut præter observationes ipsasmet, magnas numero, *honorifica* simul *toti Consortio Nostro* iudicia nactus sit; defunctus, si ita scribere mihi liceat officio cujusdam Tritonis in Oceano Argonautico, de quo Neptuni armigero & tubicine, sic canit *Ovidius* lib. 1. *Metamorph.* fab. 10. v. 21. sequ.

*Cæruleum Tritona vocat, conchaque sonanti
Inspirare jubet fluctusque, & flumina, signo
Iam revocare dato: Cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum qua turbine crescit ab imo:
Buccina, que in medio concepit ubi Aëra ponto,
Littora voce replet sub utroque jacentia Phæbo.*

CAP. XXXIX.

De Impedimentis Collegii Ejusdem.

Sed quid dicemus amplius? Exstinctus, heu! exstinctus in ipsâ spe nostræ aurorâ est nuditissimus noster *Phosphorus*, & Solem quidem post se relinquens, sideraque præcipuæ magnitudinis, non sine rore veruntamen, & lacrymabili sui desiderio, laborum nunquam antea sibi finitorum, et fluitissimum nobis lucendi ac præluceudi sinem fecit. Et nunc rati-

ximè experimur, quemadmodum quævis alia in mundo suos habent ortus, occasus, progressus, regressus, incrementa, decrements, splendorumque aliquos aliquandiu, hinc Eclipses: ita Academiam quoque nostram defuncto pridem *Magnifico Domino Bauschio*, defunctis *Collegis* hinc inde, defunctoque ante sesquiannum *Sachso*, ut plures societates alias, fatali quadam vertigine rotari, prout Academix nostræ sors utique nunc hæsit in primo quasi limine; nunc visa est paulum respirare; nunc iterum inclinationes sensit, & quædam **OBSTACULA**, *sive quod Magnates & Principes*, sine quorum Munificentia friget Academicorum industria, aliquandiu à Musis, per necessitatem regiminis, aut sponte, ad alias curas avertuntur, & Mars præcipuè, vel belli metus, & non Othomannica solum, sed ipsæmet (pudet dicere) Christianæ quædam Erinnyes, in Theatro Europæ ludum facientes, Minervam cum Musis pellunt in exilium, Argoque & Cerbero pejus labefactandæ libertati Germanæ invigilant: *sive quod Patronorum & Fautorum liberalium abundans quidam nobis defectus sit*, & membra Collegii grave ducant; multum de suo tribuere, ut Bibliopolæ saltem ditescant; unde fit, ut fiscus araneis scateat, non nummis, ad literas cæteroquin hinc inde dandas accipiendasque, ad amantiuenses & emissarios alendos, & experimenta præsertim facienda, materiasque cum supellectili variâ comparandas, necessariis: *sive quod malevolorum etiam, cum efficaciâ aliquâ, nos quandoque premat maledicentia*, inter quos verò parum curamus latentem Roseo-crucianum quendam morosum senem, qui nequaquam ab ullo nostrum læsus, **CURIOSOS** tamen nos, **FURIOSOS** nominare ausus est, & Comitum Cæsarei titulo ornatus, maledico isto & maledicto scommate contaminare præsumit *integrum aliquod honestum Collegium*, à **CÆS. MAJ. SACRA** meritò illi, sicut nobis omnibus habendâ, tam clementissimè probatum, *Orlando furioso* itaque *infinitis furiosior*; *sive quod Bibliopola* plerumque, nisi ex nostris lucubrationibus impensius ditescant, *non sint ex voto nostri*, amantes videlicet non gloriam nostram, sed propriam crumenam: *sive quod Collegiarum ipsorum sit quædam distractio*, in loca dissita; nescio, an in curas alienas interdum etiam, debeam dicere, cum præstet, eruditè coram & curiosè de rebus utilibus confabulari, si ita haberi possit. Ut taceam quædam alia, quorum vel usus, vel non-usus in uniuscujusque quidem manu est: quomodocunque tamen, aut quotiescunque ea accidunt, **NON SINE FATO DIVINO** fiunt. Quod sicut unicuique rei peculiare metas, ut initio dixi, periodosque constituit, aut linquit:

ita

ita non minus scientias & artes, quàm imperia, interpositis temporum spaciis, de gente ad gentem transfert.

Possentque hic pulchrè exspaciari, & exemplis omnium Cosmofopkorum utcunque celebrium, ab *Adamo* usque ad nostra tempora, ne *Salomone* quidem excepto, ex historiæ sacro-profanae indiciis fide dignissimis probare, quâ ratione non temerè aut casu, sed indubiè per peculiare DEI arbitrium, & occulta EJUS judicia factum sit, fiat quotidie, & porrò indubiè futurum sit, ut ne vel unicus hominum nominari possit, in quo requisita boni experimentatoris omnia concurrerint; & ingenium videlicet aptum, & memoria, judiciumque, & Polymathia, (præcipuè Pyrotechnico - Mathematico - Technica) & cognitio lingvarum, & pietas, & moderationes animi Ethicæ, & sedulitas, inque labore constantia, & peregrinationes sufficientes habitæ, & munditiei amor, & robur corporis, cum ambidexteritate, & acrimoniâ sensuum, & ætas matura, & locus commodus, & temporis inutiles rapinæ ab aliis nullæ, nec distractiones animi in curas alienas; & sumtus, & patrocinium liberale superiorum, & favor amans æqualium, & amor obsequiosus inferiorum, vel ministrorum, & prompta agilitas eorundem, materiæ tractandæ nullus defectus, & supellex omnis conveniens, ac officinæ, & artificum operæ, diversis experimentorum conatibus servientes, & plura alia. Quæ si omnia etiam tandem denique adessent, non adesset tamen longævitas, rerum cognoscibilium multitudini respondens.

Imò quâ ratione *integræ etiam societates* junctim mederi non possint defectibus, qui in singularibus individuis occurrunt; quin ipsæ etiam, quo fervidius nascuntur, hòc refrigescant citius, & tum maximè tantum vigere soleant, quamdiu unum aut alterum societatis membrum, præ cæteris laboriosum, superest; cadentibus iis impetûs pristini magna pars remittat; id etiam exemplis declarare præsumerem, & monstrare, quod meâ qualicumque opinione, DEUS sapientissimus nolit, festino quodam saltu scientias perfici, ne flatu scientiæ turgidi, omnia nostro ingenio, parum aut nihil gloriæ suæ tribuamus. Sed exempla sunt odiosa; atque ad finem tendit præfens Historia.

CAP. XL.

*De Votis pro Eo, cum Clausulâ ad
Naturæ Curiosos.*

Quod

Quod restat itaque, *Magnifice Domine Præses, & Vos reliqui Nobilissimi, Præclarissimi que Domini Collegæ, Fautores & Amici Eximii, ad Vos mea redit oratio. Vobis ac posteris debetur, quicquid hucusque pro conservandâ Meritissimi quondam nunc B. Sachsi nostri memoriâ ad præsentem historiam, ex documentis fide dignis, nec sine labore fideliter undique conquisitis, simplici stylo, & sine verborum specioso ornatu protuli. Voluissem offerre Vobis quid majus; sed per ingenii modulum pauperem, & impedimentorum quotidie me distrahentium turbines non potui. Ac debuissim fortassis in Laudes Vestras, præcipuè de me specialiter bene meritorum excurrere; sed nolui, ne exteris Nos reddam odiosos, qui cogitaturi ex *Symmacho* essent, causâ plerumque fide esse, qui jugiter sibi blandiuntur. Hoc potius leve munusculum ex obligatione in Vos & Sachsi mihi extortum, amicè tantisper accipite, donec ad exhibenda majuscula quædam vires dentur. Nobilissimas profecto Mentis Vestras ac Nomina, minimè debuit Dedicatio mea transgredi, cum tota Historia ista maximè Collegii res sit.*

Servet Vos diu incolumes, & latâ votorum omnium messe effluentes, qui per annorum millenarios tot servavit mundum! Gratiam suam adspiret toti nostro Collegio, ad laudem *illius* & commodum proximi directo, & tragicos quosvis imminentes casus, publicè nocituros, potenter avertat à dulci nostrâ Germaniâ, venerabili bonarum artium & ingeniorum matre, ut diligentissimi passim animi, aliquid utile posteris, sine magnis impedimentis porrò moliri possint.

Et velut à tot annis, non per lustra amplius, aut decennia, sed secula jam numerandis, inconcussas *Imperii Romano-Germanici* habenas gloriose dignissimeque tenuit AUGUSTISSIMA DOMUS AUSTRIACA, & sub *Aquilinis Gratia Suae Alis* iterato literarum salus stetit, eæque vitam & vires receperunt: ita pro incolumitate EJUS perenni, & æternum-felici Regimine, Vota maximè seria nuncupamus: Vivat ac floreat *Inviçtissimum & Sanctum Germanicæ Nationis nostræ & Imperii totius Caput, LEOPOLDUS!* Vivat, & perpes triumphet *Potentissimus CÆSAR* de Hydri & Draconibus omnibus, quotquot ex orci faucibus excitati, publicæ libertati clam palam struunt insidias! & indulgentissimè Collegium nostrum protegat, ne exteræ Provinciæ credere habeant, artium scientiarumque culturas magis ad se, quam Germaniam pertinere; & magis, quam nos, de *Coronatorum, aut aliàs Illustrium Caputum* munificentia glorientur.

Largiatur nobis DEUS Patronos & Fautores hinc inde, qui nostræ
Societ-

Societati serio & efficaciter bene cupiant; quos jam largitus est, constantes nobis seruet, atque pro benevolentia suâ bene ipsis faciat!

Convertat hostes nostros, & ad meliorem animi frugem, reducat, quicumque ullo pacto hucusque conatibus nostris honestis planè, ac innocentibus, imò (citra jaçantiam) piis, obstare veruntamen penes Principes, aut alios potuerunt. Optavitque non sine causâ *B. Sachsus*, & nos omnes cum ipso optemus, ut cesset fatalis quasi illa, & exitiosa nationum invidia.

Vel, quod ad nos propius iterum pertinet, conculcatos premat DEUS potenti calcaneo technas Satanæ, nec locum illi relinquat, quorsumcunque invidiæ primùm aut simultatum, philautiæ, superbiæ, hinc diffidentia, odiique ipsarumve in publica scandala erumpentium discordiarum ac litium zizania, inter Collegas disseminare velit.

Et nostrum meritò etiam sit, technis istiusmodi optimè maximè resistere, nec ulla cavillandi aut exprobrandi dulcedine creditâ, infernalibus aviculis, ut in capite, imò corde & atramentario nostro nidificent, sedem quietis dare.

Quinimò, nisi favores fortè, tolerantias saltem *intra Collegium* mutuò exerceamus, quia membra sumus ejusdem corporis; & miserè actum esset de ædificio, cujus nunc lateres aliqui, nunc trabes, nunc columnæ & tabulæ mutuò sibi insultarent. Causa communis agitur: junctis proinde etiam brachiis animisque, materiam undiquaque pulcherrimam, ad ducendum indies altius altiusque artis Medicæ theatrum, amplificandamque arcem humanæ scientiæ, conferamus; serio imò non serio tantùm, quin & constanter eò enitentes, ut, juncto plurium labore paulò citiùs efficiamus, quod expediri nequit seorsim à singulis. Sic fata Societati adversa corrigere utcunque, aut mitigare quoad partem aliquam, dabitur.

Interim certò de officiositate in *Vos* meâ persuasi, valet, *omnes & singuli*, &, nisi grave *Vobis* videtur, mecum in mero-
ris justissimi partem reducti, ingeminate:

MEMORIA D. SACHSII

PENES NOS AC POSTEROS
SIT IN BENEDICTIONE!

Scribeb. Kiliz Hofiatorum, Ann. 1674. d. 27. Julii St. V. vel
d. 6. Augusti St. N. qui mihi Natalis erat supra quadagesimum
primus,

JOH. DANIEL MAJOR, Vratislaviensis,
Phil. & Med. D. Medicinæ Pract.
Professor Publicus.

F I N I S.

INDEX

INDEX VIRO RUM,

quorum mentio facta est in
Memoriâ Sachſianâ.

A.

- A** *Damus.* Cap. 39.
D. Johann. *Agricola.* c. 16.
D. Paulus *Ammannus.* c. 31.
Anonymus Curioſus. c. 35. 36.
Anonymus Furioſus. c. 38.
Anonymus Poëta. c. 34.
Archimedes. c. 18.
Wenc. Maximil. *Ardensbach.* c. 33.
Aristoteles. c. 18.
D. Matthias *Auctus.* c. 16.
Augustani Medici. c. 13.
Johannes *Aurifaber.* c. 16.
- B.
- D. Laurentius *Babſt.* c. 8.
Jacobus *Balde.* c. 13.
Erasmus *Bartholinus.* c. 24.
D. Thomas *Bartholinus* ibid. & c.
36, 37.
D. Johan. Caspar *Bauhinus.* c. 9.
D. Johann. Laurent. *Bauſebius.* c. 17.
29. 31. 36. 39.
D. Nicol. Wilhelm. *Becker.* c. 26. 36.
Michael *Behm* de Behmenfeld. c. 18. 35
Richardus de *Bellevall.* c. 10.
Laurent. *Bellinus.* c. 21.
Johann. *Benckius.* c. 14.
D. Martin. *Bernhardus* à Bernitz. c. 20
D. Caſp. Theophilus *Bierlingius.* c.
33. 36.

- D. Abrah. *Birnbaum.* c. 8.
D. Procopius *Bonanus.* c. 20. §. 3.
D. Franc. Anton. *Bonardus.* c. 12.
D. Olaus *Borrichius.* c. 24.
D. Franc. *Bouchardus.* c. 22.
Abbas *Bourdeleri.* ibid.
Robertus *Boyleus.* c. 18.
D. Christianus *Buckſius.* c. 33.
D. Daniel *Bucretius,* Senior. c. 2. 14. 16.
Daniel *Bucretius,* Junior. c. 14. 16.
Buxhornius. c. 8.

C.

- Carolus* Archidux Austriae. c. 2.
Carolus Gustavus. c. 13.
Renus des *Cartes.* c. 18.
D. Petrus à *Castro.* c. II. 21. 36. 37.
D. Johann. *Clauderus.* c. 8.
Clemens. IX. Papa. c. 21.
Christoph. *Colerus.* c. 7. 13. 14.
Coniecpolzkus Princeps. c. 18. 27.
D. Herman. *Conringius.* c. 16.
D. Johann. *Crato.* c. 16. 36. 37.
D. Tobias *Czaſchelius.* c. 26.

D.

- D. *Denys.* c. 22.
D. Jonas *Deurſchländer.* c. 16.
D. Johann. *Dobritius.* c. 16.
D. Jacobus *Dobrzensky.* c. 28.
D. Michael *Döringius.* c. 16. 22. 37.
D. Jacobus *Durandus.* c. 10.

INDEX VIRO-
RUM.

E

- D. Joachim. *Elsnerus*. c. 16.
D. Joach. Georgius *Elsnerus*. c. 21.
D. *Erbenius*. c. 20.
D. Michaël *Ermüller*. c. 31.
Adam *Ezlerus*. c. 22.

F.

- D. Johan. Georg. *Fabricius*. c. 13.
D. Adrian. *Falcburgius*. c. 8.
Johann. *Fechnerus*. c. 7.
D. Johann. Michael. *Febrius*. c. 17. 18.
29. 31. 35. 36. 38.
D. Casp. *Feldnerus*. c. 18.
Ferdinandus Carolus Archidux Au-
striæ. c. 13.
Ferdinandus I. Imper. c. 16.
D. Georgius *Franck*. ibidem.
D. Martin. Henricus de *Francken-*
stein. c. 20.
D. Melchior *Fribe*. c. 31.
Fridericus, Holsatiæ Dux. c. 8.
Georgius *Fürst*. c. 18.

G.

- Augustin. *Gainitius*. ibidem.
Frid. Christianus *Garmann*. c. 31. 36.
D. Laur. *Gieslerus*. c. 33.
Johann. *Gebhardus*. c. 7.
Gonzaga Dux. c. 11.
D. Johann. Andr. *Graba*. c. 3.
D. Cæso *Grammius*. c. 31.
Sigism. *Grassius*. c. 33.
D. Johann. Georg. *Greiselius*. c. 26. 36.
Andr. *Gryphius*. c. 18. 33.
Otto de *Guerike*. c. 33.
Guido Baldus, Archiepiscopus. c. 5. 38.
D. David. *Guilielmi*. c. 30.

H.

- D. Ehrenfrid. *Hagendorn*. c. 31. 36.
Johann. Georg. *Hanckius*. c. 18.
Hannibal. c. 38.
Martinus *Hanckius*. c. 16.
D. Matthæus *Held*. c. 20.
Daniel *Heinfius*. c. 8.
D. Johann. *Henifius*. c. 13.
D. Johann. *Hennemannus*. c. 14.
Henricus IV. Rex Gallix. c. 10.
Comes de *Herberstein*. c. 18. 27.
Augustinus *Hermannii*. c. 34.
D. Franc. Matthias *Hertod*. c. 32. 36.
D. Joh. Ferdinandus *Hertod*. ibidem.
D. Otto *Heurnius*. c. 8.
Hippocrates. c. 6. 15. 21.
Christianus *Hofmannus* ab Hofmans-
Waldau. c. 18.
D. Mauritius *Hofmannus*. c. 36.
D. Johannes *Hoppius*. c. 7. (34.)
D. Gregor. *Horstius*, Pater & Filius. c.
D. Johann. Daniel *Horstius*. c. 29.

J.

- Theodorus *Jacobus*. c. 18.
D. Johann. *Jenifius*. c. 1. 18. 23. 36.
Petrus *Jazardus*. c. 21.
D. Frid. Ferdinandus *Illmer* à War-
tenberg. c. 62.
D. Johann. *Jonstonus*. c. 33. 35. 37.
D. Georg. Sebast. *Jungius*. c. 26. 27. 36.
Justellus. c. 22.

K.

- D. Christoph. *Keilingius*. c. 33.
Athanas. *Kircherus*. c. 21. (21. 28.)
Adamus Adamandus *Kochansky*. c.
D. Johann. *Kreüzmannus*. c. 16.

D. Joël

L.

- D. Joël *Langelottus*. c. 31.
 D. Alb. Conr. *Langenauer*. c. 32.
Leopoldus Imp. c. 17. 27. 38. 40.
L. of oldus *Medicæus*. c. 21.
 Fortunius *Licerus*. c. 12.
 Carol. Euseb. *Lichtensteinius*; *Dux*.
 c. 16.
 Justus *Lipsius*. c. 9.
 Johann. Jacob. *Luckius*. *ibid.*
 D. Christian. Henr. *Luja*. c. 24.
 D. Conr. Theol. *Luncker*. c. 29.
 D. Mich. *Lyserus*. c. 24.

M.

- Elias *Major*. c. 7.
 Zachar. *Managetta*. c. 36.
 D. Petrus de *Marchettis*. c. 12.
Maximilianus Imper. c. 13.
Maximilianus II. Imper. c. 16.
 Jul. *Mazarinus* c. 10.
Medicæus *Dux*. c. 11.
 D. Georg. Balth. *Metzgerus*. c. 34.
 D. Martin. Christoph. *Meczgerus*. c. 11
 20. 28.
 D. Johann. *Michael*. c. 7. 31.
 D. Val. Andr. *Mællenbroccius*. c. 33. 36.
 Elector *Moguntinus*. c. 38.
 D. Anton. *Molinettus*. c. 12.
 Theodor. *Morettus*. c. 18.
 Henricus *Mühlpfort*. c. 16.
 Pater *Müllerus*. c. 26.

O.

- Carolus *Offredi*. c. 12.
 Henr. *Oldenburgius*. c. 23.
 Adam *Olearius*. c. 8.
 D. Frid. *Ortlobius*. c. 16. 18.
Oswaldus. c. 13.

Ovidius. c. 38.

P.

- D. Casp. *Packifius*. c. 16.
 D. Bernh. *Paludanus*. c. 8.
Pancirollus. c. 37.
Paracelsus. *ibidem*.
 D. Gvido *Patinus*. c. 10. 22.
 D. Johann. *Paterfon* *Hain*. c. 20. 36.
 Christian. Franc. *Paullinus*. c. 24.
 D. Georg. Christophorus *Petri*. c.
 34. 36.
 D. Johannes *Pfautz*. c. 34.
 D. Joh. *Pfeilius*. c. 16.
 D. Joh. *Pilgramm*. *ibid.*
 D. Johan. Jac. *Pisanus*. c. 36.
 D. Felix *Platerus*. c. 9.
Puteanus. *ibidem*.

R.

- Princeps *Ragozzi*. c. 20.
 D. *Ranchinus*. c. 10.
 Princeps *Razevilius*. c. 20.
 Franciscus *Redi*. c. 21.
 D. Thom. *Reinesius*. c. 8.
 D. Salomon *Reiselius*. c. 29. 36.
 Johann. *Rhodius*. c. 12.
 D. *Rindfleisch* Latinè *Bucretius*. *vid. B.*
 D. Johan. *Riolanus*. c. 10.
 D. Guilielmus *Riva*. c. 21.
 D. *Riverius*. c. 16.
 D. Caspar *Rumbaum*. c. 16.
 D. Christophorus *Rumbaum*. *ibid.*
 D. Georgius *Rumbaum*. *ibid.*
Rudolfus. II. Imp. *ibid.*

S.

- Salmasius*. c. 8.
Salomon Rex. 35. 39.
 D. Rudolf. *Salzmannus*. c. 9.

INDEX VIRORUM IN MEM. SACHS.

D. Petr. *Sanchius*. c. 10.
 D. Andreas *Schaap* à Schattenfeld.
 c. 16.
 D. Sebastianus *Scheffer*. c. 10. 16.
 D. Balth. *Scheiderus*. c. 16.
 D. Johann. Georg. *Schenckius*. ibid.
 D. Johann. Theod. *Schenckius* c. 34. 36.
 D. Elias Schmidius. c. 17. 29. 35.
 D. Johan. *Schmidius*. c. 32.
 D. Laur. *Scholtzius*. c. 16. 37.
 D. Lucas *Schraekius*. c. 34.
 D. Johann. *Schröderus*. c. 9.
 D. Simon *Schultz*. c. 32. 36.
 D. Johann. *Scultetus*. c. 29.
 D. Johann. Alb. *Sebitzius*. c. 9. 26.
 D. Georg. *Segerus*. c. 32. 36.
Senatus Hamburgensis. c. 35.
Senatus Vratislaviensis. c. 4. 7. 15. 16.
 18. 38.
 D. Daniel Sennertus. c. 8. 16. 22. 37.
Societas del Cimento. c. 21.
Societas della Crusca. ibid.
Societas Londinensis. c. 18. 23.
 Ludovicus de *Soligniac*. c. 10.
 D. Paulus de *Sorbait*. c. 26. 27. 36.
 D. Adrian. *Spigelius*. c. 14. 16.
 D. David *Spilenger*. c. 20.
 D. Samuel *Spilenger*. ibid. & c. 36.
 D. Petrus de *Spinâ*. c. 9.
 D. Car. *Sponius*. c. 10. 16. 22. 37.
 D. Johan. *Sprengergerus*. c. 16.
Statius. c. 18.
 D. *Stupanus*. c. 9.
 D. Caspar *suevus*. c. 8.

D. Benedict. *Syl* *rallu*. c. 12.
Symmachus. c. 40.

T.

Philippus *Talducci* à Domo. c. 28.
 D. Paulus Maria *Terfaga*. c. 21.
 D. Godofr. *Thilesius*. c. 16. 18. 37.
 D. Johann. Frid. *Trenblerus*. c. 25.
Turnbeuferus. c. 11.
 D. Johan. Jacobus *Typfma*. c. 24.

V.

Vallestus. c. 21.
 D. Georg. Hieron. *Velschius*. c. 13. 34.
Vernuleus. c. 9.
Vitruvius. c. 18.
 D. Johan. Georg. *Volckamerus*. c.
 29. 36.
 D. Hénr. *Vollgnadius*. c. 1. 16. 18. 21. 23.
 30. 36.
 D. Adolf. *Vorstius*. c. 8.
 D. Leonhard. *Ursinus*. c. 22. 31.

W.

D. Joh. *Waleus*. c. 8.
 D. Jacobus *Waldschmid*. c. 29.
 D. Georg. Wolfg. *Wedelius*. c. 34. 36.
 D. Dominicus *Weissius*. c. 16.
 D. Joh. Jacobus *Wepfer*. c. 30. 36.
 D. Daniel *Widholtz*. c. 11. 13.
 D. Johan. Uldaricus *Widholtz*. c. 11.
 13. 34.
 D. Nicolaus *Witte*. c. 5. 25.
 D. Laurentius *Wolfbrigel*. c. 26. 36.
 D. Sigm. *Woyfelius* Senior & Junior.
 c. 16.

MAUSOLEA

TRIUM NEOTERICORUM MEDICINÆ
PROCERUM,

GVIDONIS PATINI
BELLOVACI.

PHILIPPI JACOBI SACHSII
VRATISLAVIENSIS.

JOHANNIS GEORGII
FELWERI
FOROTIBERIANI.

ACCINENTE

CAROLO SPONIO,
LUGDUNENSI.

Τούτως ἐκπλήττεισιν ἡ μάλλον, ἢ ἐπαινέειν ῥα-
διον ὁσδενὸς λόγους ταῖς τῶν ἀνδρῶν ἀρεταῖς ἰξι-
σεμένους. Suidæ verba, ubi de M. Antonino.

MAUSOLEA

Trium Neotericorum Medicinæ Procerum,

**GVIDONIS PATINI, Bellovacii,
JOANNIS GEORGII FELWERI,
Forotiberiani,
PHILIPPI JACOBI SACHSII,
Wratislaviensis.**

NÆNIA.

Quot mihi, lex dura Fati, parturis molestias,
Quot dolores fluctuatim semper advolvit mihi,
Dum sigillatim sodales subtrahis fidissimos,
Sicque me subinde mactas orbitatibus novis,
Vix quibus sit par ferendis ipsamet constantia?

Cur mihi cessas & ipsi lucis usum tollere?

Cur jubes tantis amicis, proh dolor! superstitem
Esse me, quos plus ocellis diligebam propriis?

Inter hos, sed maximè tres omnium lectissimos,
Nempe FELVVERUM, PATINUM, & SACHSIUM desidero,
Nuper, ah! terris ademptos publicò dispendiò.
Occiderunt, occiderunt nobiles Triumviri,
Fulgida ac amplissima orbis litterati Sidera,

Rara Jatrici fenatús totíus miracula,
Ac mei ípíus voluptas singularis SPONIT,
Qui, velut mœrens ædon caritatibus suis
Voce lugubri parentat subter umbra populi,
Intimorum accanto bustis, nec satis sanus fremo,
Luctibus squallens amaris, ejulans creberrimè,
Et Deas colum regentes impetens convitiis,
Quin ciens Manes amicos è locis, unde huc rediit
Nemo fit, suspiriisque pertrahi nullus solet.

At mihi fortasse Manes, si foret fas, dixerint,
Quid facis, cerrite SPONIT? voce cur nosmet tuâ
Immerenteis inquietas, atque retrò pellicis?
Cum tamen fruamur almâ Numinis præsentia,
Quæ locum nobis beati copiarum cornu tenet.
Deinde cur Necessitatis filiabus obstrepis,
Jussa quæ solent Tonantis exequi justissima?
Sicque naniæ querelis adjicis blasphemias.

Talia, ô verendi Achata, submonetis commodum.
Nempè sunt laxanda frena parcius doloribus,
Qui, rapax ceu vultur, instant, ac cor exedunt mihi,
Invidere ne quieti fortè vestræ judicer,
Aut vicem dolere vestram, quam scio latissimam.
Quin & abstinebo deinceps jurgiis incessere
Tres puellas, pensa vitæ quæ feruntur volvere,
Quippe cum felicitatis compotes vos fecerint,
Terminum fatalem adeptos laude cum certissimâ.

Interim saltem mei ergò, nil vetabit, ut puto,
Planctibus lenire luctum, quò misellus differor,
Quòd mihi tam dulce raptum sentiam consortium, &
Maximi solatii rem denegatam imposterum:
Unde cultor usque cogar esse solitudinis,
Non secus quàm sœvit esse turtur exors comparis.

PÆAN

PÆAN I.

In D. M.

GVID. PATINI BELLOVACI.

Primus es, PATINE GVIDO, flere quem juyat modò,
O mearum tot per annos flos necessitudinum!

Cui fidem cultumque summum voveram germanitùs,

Sic ut unum cor & unus spiritus nobis foret,

Atque mutuis amorem pasceremus litteris,

Quæ jocis permista semper præferebant seria;

Unde larga gaudiorum demetebatur seges,

Atque virtutum utriusque mentibus celeusmata

Suggerebantur; vigorem pristinum ut resumerent.

Conticescis nunc, AMICE, mortuus Lutetiæ,

Conticescam Luguduni præ dolore seminex:

Quippe qui Tuis solebam suscitari afflatibus,

Qualiter primò sub ortu Solis exceptans jubar,

Ad sonos chordas colossus commodabat Memnonis,

Nec Tui jactura solum fauciauit SPONIUM,

Sentit ipsam Regionum interpretum Collegium,

Quod Tuæ eruditioni semper assurrexerat:

Æsculapî sentit ordo, cujus audisti caput,

Cujus & Tu jura contra sycophantam callidum

Curiâ coram supremâ tam probè tutatus es.

Quin & alma tota vulnus sentit Urbs idem quoque,

Cujus incolas levabas mille corporum malis.

Plangit agmen languidorum nunc tuâ carens ope.

Exteri plangunt amici, cum tuis domesticis:

Sed potissimum querelis gnatus indulget tuus,

CAROLUS, typus paternæ laudis expressissimus,

Omnium dives favissa dotium magni ingeni,

Qui (nefas!) lare è suopte trusus irâ Principum,

Institores quam librorum exciverant calumniis,

In peregrino fatiscit, forte Nafonis, solo.

Ah dies optata surgat, quâ faventibus Deis

Veritas clarè patefcatur innocentia Viri!

Mox in amplexus ruemus, cum domum reverterit,

Et novum Pæana nostra concinent Camanulæ.

Regium quoque universum plangit auditorium,

Quod pendisse abs tuo ore, buccinare non piget.

Codicum vis ampla luget, quam Tibi congesseras,

Inque Musæi capacis clauseras alveariis,

Ufui futura fortè dispari longè Viro.

Pergere lugere & ipse, flere, ringi, conqueri,

Tempora umbrarem cupressu, veste pullâ incederem,

Si quid hæc prodesse possent jam sepultis Manibus:

Talia autem quando cuncta constat esse frivola,

Nec DEI jussis oportet obloqui quenquam pium,

Desinamus, ac PATINI sic precemur Manibus:

Magne semo, jamque facte compos Abrahæ finis,

Pax Tibi sit parta jugis, sit Tibi clemens DEUS,

Ætherisque gaudiorum perpetim nectar bibas!

Bina Mausoleo at isthæc carmina insculpi velim:

Corpus heic jacet PATINI, mens adivit athera,

Fulgurat totum per orbem fama rara nominis.

Mortualis anni tempus profa monstrat subsequens:

Epitaphium Chronologicum

GVIDoni. PatIno. BeLLOVaCo. CaroLVs. Spon.

tristis. ponIt. DICat. ConscCrat.

Summa :: DD. CCCCC. LLL. VVV. IIIII. h. e. 1672.

PÆAN

P Æ A N II.

In D. M.

PHILIPPI JACOBI SACHSII WRATISLAVIENSIS.

MAximus Phœbi sacerdos, scriba Naturæ impiger,
Gemma vix ulli secunda nationis *Quadicæ*,
Quæ velut pala æstimatur annuli Germanici,
SACHSIUS, vitæ peractâ fabulâ denatus est:
Si putandus est obîsse, cujus immortalis est
Mens bonis succincta tantis, utpote & choragio
Quinque linguarum superbo, & omnium gazâ ubere
Artium: quas inter alma principem locum tenet
Ars medendi, junctâ rerum curiosæ indagini;
Queis velut duabus alis remigans Noster, sua
Sensa mandabat papyro plena succi & ardua,
Quæ stylô delineare tam politô noverat,
Nemo non ut invidendum litteratus censeat.

Testis est hujusce dicti lucubratio duplex,
Plausibus miris ab omni excepta doctorum grege,
Nempe de sacrâ *Lyæi vite*, deque *gammæ*;
Ut nihil de luculentis heic *Notis* dicam, quibus
Bina *Miscellaneorum* condiit volumina:
Nil item de *Microcosmi rivulis*, *salô*, *amnis*,
Deque rebus *petrefactis* vi *Medusæ* æmulâ,
In quibus scitè exarandis vomerem trivit suum.
Quid tuos, *AMICE*, mores aureos nunc prædicem?
Candidus quippe & modestus omnibus præ cœteris
Diligendæ stupendæ, dædaleæ solertiæ,
Indecorâ non honorum, non opum flagrans siti,
Tam tenacis porrò amoris in peritos ac probos,

Nil ut ipsis denegare, quod cupissent, quiveris:
Unde amabilis quibusvis contribulibustuis,
[Curiosos rerum Epoptas cosmicarum intelligo]
Sic eras, ut PHOSPHORI Te nomine insigniverint,
Phosphori, cui Diva Amorum mater unice favet,
Inter astra quod sit igne puriore præditus:
Phosphori, quod nulla stella gratior mortalibus,
Prodromus cum mox futurae lucis esse sueverit.
Phosphori, quem Christus olim præmii loco suis
In novissimâ daturum se die promiserat:
Phosphorodæ quali brabeutes ille summus Te beet,
Chare SACHSI, perpetemque largiatur gloriam!

Me Tuodæ quanquam carere Parca contubernio
Cogat, aspectuque vultus omnium dulcissimodæ:
Haud tamen vetabit ipsa, quod minus memor Tui
Usque sim, feramque circum imaginem mecum Tuam:
Quæ mihi pervellat aurem, sanctum ut exemplar Tuæ
Æmuler virtutis, utque hinc emigrandum cogitem,
Clepsydra ævi quando nobis præstituta effluxerit,
Coelitum quod tecum, AMICE, salvus adjungar choro,
Et triumphali ab JEHOVÆ doner AGNO laureâ.

Tale porrò Sachsiæ lemma tumbæ insculptor:
Heic Machaonis periti, SACHSII, slyphar jacet:
Spiritum manus JEHOVÆ sustulerunt in polum:
Viva seros ad nepotes fama perstabit Viri.

Epitaphium Chronologicum

PHILIPPO. IACOBO. SACHSIO. VVRATISLAVIENSIS.
CAROLVS. SPONIVS. AMICO. INTEGRO. SVAVIQVE.
LVGENS. ponit. eX. VOTODÆ.

SUMMA M. CCCC. LXXX. VVVVVVVVVV. IIIIIIIIIII.

Hoc est, 1672.

PÆAN

P Æ A N III.

In D. M.

JOHANNIS GEORGII FELWERI, FOROTIBERIANI.

O Dæcus, FELVVERE, nostrum, terræ honos Helveticæ!
Absit ut Te luce cassum prorsus indictum sinam,
Utque lessu nostra funus Musa defraudet tuum,
Altius cum pectori icôn hæreat nostro Tua:
Et quidem præhedriæ ob jus, non enim magis vetus
Mi fuit, quàm Tu, sodalis ullus, aut fidelior.

Prima consuetudo namque nata nos inter fuit,
Dum Lutetiæ salubrem primulùm scientiam
Haurientes viveremus in juventæ limine.
Postmodum sinceri amoris mutuùm nos vinculum
Invicem sic junxit, ut vix strictiùs fratres liget.

Invida autem fors ab uno separavit alterum,
Quando bellaces adire Te jubebat Sarmatas:
Heicque mox Te CASIMIRO fecit innotescere
Principi, qui sanitatis credidit curam Tibi:
Deinde Rex creatus idem, munere Archiatrico
Temet ornavit, diu quò functus es dignissimè.

Tandem ubi, favente cœlò, es nactus (etsi ægrè) rudem
Abdicatis tædiòsis aulicorum moribus,
Qui minus quadrare vitæ sanctimonix solent,
In Forum Tiberianum, margini Rheni adsitum,
Quæ Tibi JANOque FREIO terra natalis fuit,
Te, tuosque rettulisti, viveres ut liberè.

Attamen non heic Tibi, Heros litterariæ inclyte,
Verticem Phœbéa texit infula adversus necem.
Hei mihi, lethò occuparis, Optime ô mortaliùm!

Quid

Quid mihi fuisse mentis creditis, Libethrides,
Quando cladis tam nefastæ fulminabar nunciò ;
Illicò obrigescere artus, stare sensimus comas,
Sicque fauces obserari, prorsus ut vox hæserit.
Parce, quæso, parce Parca, vel duos simul neca,
Ne dies unquam suprema separet nos invicem.

Deferis me, Vir Amice, ac ultimum clamas Vale:
Audio, & reclamo totus lacrumabundus Vale.
Siccine, ô Manes, abitis? evolatis, prohi dolor!
Ah moramini parumper, nam lubens unà ivero:
Sat mihi vitæ peractum, lucis hujus sum fatur,
Integros cum vixerim jam septies annos novem.

Sed fero voces inanes, auribus Parcæ carent.
Proripit sese Umbra pinnis fulminis pernitiùs,
Jamque cœlis appropinquat, jam galaxiam subit.
Quid stupemus hircimusve? certè humi reptabiles
Linquimur, suspiriisque nitimur sursum vehi.
Attamen frustrà profectò, donec annuat DEI,
Arbitri vitæ necisque summa Providentia.

Sic Elisæus magistrum gestiebat subsequi,
Igniformibus quadrigis dum polum conscenderet,
Decidente at is coactus esse contentus togâ.

Restat heic, ut Christianò vota sensu nuncupem:
Umbra præstans, in silentum jam choro spectabilis,
Pax Tibi sit parta jugis, sit Tibi clemens DEUS,
Ætherisque gaudiorum perpetim nectar bibas!

Epitaphium Chronologicum.

Iohanni Georgio. FeLVVero. Forotlberlano.

CaroLVs. SponIVs. aMiCo. IVaVI. Caro. pretioso.

LVbens. LVgensqVe. ponIt. hIC. eX. Voto.

Sum. M. CCCC. LLLL. X. VVVVVVVVVV. IIIIIIIII. h. e. 1671.

F I N I S.

Corrigenda in Vitâ Sachſianâ.

PAg. 4. lin. 24. Ærarii publici *adde* dirigendi l. 32. l. hebdomadibus
p. 6. 20. l. quod, ut in. l. 25. negligamus; l. 26. l. in-ufum. p. 8. l. 3.
l. decennii. p. 10. l. 24. l. ficut ex temperamento. l. 32. magnum.
p. 13. l. 9. l. & ex iis. p. 25. l. 7. l. Illuſtris. l. 9. l. Vivos. l. 28. l. Lithoge-
neſiâ. p. 28. l. 21. l. cap. 1. §. l. 27. l. in Carmine. p. 30. l. 31. l. Se geſſit.
p. 35. l. 25. l. Curioſaque. p. 37. l. antepenult l. pag. 79. p. 38. l. penult.
nec in Germanum. p. 40. l. 29. l. eſt. Uti p. 42. l. 22. § 8. p. 47. l. 6. de
altero. l. 22. l. Sachſianâ p. 48. l. 4. l. ſpeſvè. p. 49. l. 7. l. Becker, p. 52.
l. 14. Obſ. CXI. p. 66. l. 22. l. Cantharidibus, p. 67. l. 9. l. inſertas. //

